ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՅՈՒՆԻՍ

MERCREDI 1ER JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8813 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4614

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ԴԱՐՁԱԿԷՏ ՄԸ

Պատահեցաւ անխուսափելին :

Մանրանկար բռնակալ մը եւս քշուեցաւ հրապարակէն :

Բոլոր անոնք, որ մօտէն կը հետեւէին Թուրքիոյ ներքին անցուդարձերուն, շատոնց կը նախատեսէին թէ անփառունակ վախճան մըն էր վերապահուած Ատնան Մենտերէսին :

Անոնց համար անակնկալ մը չեղաւ ուրեմն անցած շարթուան թրքական յեղաշրջումը :

Մեծամոլ վարչապետը չափէն աւելի շփացած էր եւ դարձած մենատէր : Փոքրիկ «դիկտատոր» մը, որ ինք իրեն թոյլ կուտար ամէն բան, առանց խորհուրդ հարցնելու իր նախարարներուն : Ուզած օրէնքները քուէարկել կուտար Ազգային ժողովին՝ առանց արժէք ընծայելու ընդդիմադիրներ յաճախ արդար քննադատութեանց :

Իր յաւակնութիւնները այնքան առաջ էր տարած, որ կը կարծէր թէ յաւիտեան պիտի մնայ վարչապետական աթոռին վրայ : Հանդիսաւոր առթիւ մը յայտարարած էր. «Թոյլ պիտի չտամ որ նախկին վարչապետ տիտղոսը տան ինծի » : Ըսել կ'ուզէր թէ վարչապետութիւնը իր մենաշնորհն է եւ իր կենդանութեան ուրիշ ոչ ոք պիտի կրնար տիրանալ անոր :

Իր մեծամտութեան մեղքը կը քաւէ այժմ Իշխանաց կղզիներուն մէջ, ուր աքսորական կ'ապրէր երբեմն Իսմէթ Ինէօնիւ երբ զժտուած էր Մուսթաֆա Քեմալի հետ : Հանրապետութեան նախագահ Ճէլալ Պայար, որ վարագոյրի ետեւէն տուն կուտար Մենտերէսին, նոյն բախտին — աւելի ճիշդը դժբախտութեան— արժանացած է :

Երկուքն ալ կ'ապաշխարեն ներկայիս եւ կ'ողբան իրենց անցեալ փառքը, Արտաշէս Թագաւորին պէս . «Աւա՛ղ փառացս անցաւորի» :

Ճիշդ տասը տարի տեւեց դեմոկրատներու հարստութեան շրջանը :

1950ին երբ իշխանութեան գլուխ եկաւ կուսակցութիւնը , Հանրապետութեան նախագահին եւ վարչապետին կողքին կար նաեւ երրորդ անձնաւորութիւն մը՝ Մէհմէտ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ՝ որ մենաշնորհ էր դարձուցած արտաքին նախարարի պաշտօնը եւ երեքով կը վարէին երկրին ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւնը :

Պայար – Մենտերէս – Քէօփրիւլիւ եռապետութիւնը բաւական երկար տեւեց : Սակայն քանի մը տարի առաջ վարչապետը այլեւս չհանդուրժելով այս վերջինին, յաջողեցաւ ձերբազատուիլ անկէ : Քէօփրիւլիւ քաշուեցաւ քաղաքական կեանքէ եւ վերադարձաւ համալսարան՝ իբրեւ պատմութեան դասախօս :

Մենտերէսի դէմ իր ատելութիւնը վերջերս մղած էր զինքը յարելու Իսմէթի Հալք կուսակցութեան : Երէկուան գործակիցը դարձաւ ընդդիմադիր : Տարակոյս չկայ, որ վաղը երբ բնականոն կեանք ստեղծուի, կրկին պիտի ուզէ քաղաքական առաջնակարգ դեր կատարել :

Զինուորականներէ եւ մասնագէտներէ բաղկացած կառավարութիւնը պատրաստել կուտայ նոր Սահմանադրութիւն մը , որուն հիման վրայ պիտի կատարուին նոր ընտրութիւնները : Օրէնսդիր մարմինը պիտի բաղկանայ երեսփոխանական ժողովէ եւ ծերակոյտէ : Պիտի սահմանափակուին գործադիր իշխանութեան իրաւասութիւնները՝ թոյլ չտալու համար , որ նոր Մենտերէսներ վաղը մենատէր դառնան կրկին :

Աղա Ճէմալ Կիւրսէլի կառավարութիւնը պաշտօնապէս կը յայտարարէ թէ Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութեան մէջ ոչ մէկ փոփոխութիւն պիտի մտնէ : Այսինքն Անգարա հաւատարիմ պիտի մընայ Ատլանտեան Ուխտին եւ արեւմտեան դաշնակիցներուն :

Արտաքին նախարարի պաշտօնին կոչուած է Սէլիմ Սարփէր , դիւանագիտական ասպարէզի բոլոր հանդրուաններէն անցած մարդ մը, որ ժամանակին Մոսկուայի դեսպան էր եւ Թուրքիոյ առաջին պատուիրակը Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մէջ :

1947 Հոկտեմբեր 24ին Վիշինսքի՝ Խորհրդ. Միութեան Ա. պատուիրակը ՄԱԿի ընդհ. ժողովին մէջ՝ խօսքը Սէլիմ Սարփէրի ուղղելով է, որ յայտարարած էր թէ «Կարսն ու Արտահանը Վրաստանի կը պատկանին եւ թէ եկած է ժամանակը, որ այդ երկու նահանգները իրենց իսկական տէրերուն վերադարձուին» :

Սարփէր մօտէն կը ճանչնայ Խորհրդ. Միութիւնը :

Խրուշչեւ իր վերջին ճառին մէջ սիրալիր խօսքերով ողջունեց Թուրքիոյ նոր կառավարութիւնը, որ ճանչցուեցաւ արդէն մեծ պետութեանց կողմէ :

Նոր դարձակէտ մը կ'արձանագրէ թրքական պատմութիւնը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ԵՂԱՒ

ԲՈԼՈՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ ԵՆ

ՄԱՅԻՍ ՔՍԱՆԸԵՕԹԸ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆ

Զօրավար Կիւրսէլի նախագահութեան տակ. Նախարարներու Խորհուրդը շարք մը որոշումներ տուած է : Նախ որոշած են հաւատարիմ մնալ Թուրքիոյ նախապէս ունեցած զինակցութեանց ,ստանձնած յանձնարարութիւններուն եւ շարունակել բարի դրացնութեան քաղաքականութիւնը : Ապա արգիլած են քաղաքական կուսակցութիւններու գործունէութիւնը : Անգարայի ձայնասփիւռը իր հաղորդագրութեան մէջ շեշտած է թէ նոր կառավարութիւնը ժողովրդավարութեան ճամբով պիտի ընթանայ :

Նախարարաց Խորհուրդը քննութեան առած է ստեղծուած կացութեան իրաւական կողմը : Արդարեւ՝ նախկին վարչապետը՝ Մենտերէս հրաժարական մը ստորագրած է :Ճէլալ Պայարէն (նախկին նախագահը) նման հրաժարական մը չէ պահանջուած ,ուստի կարելի էրսել թէ իրաւական գետնի վրայ նախկին նախագահը « ի վիճակի չէ իր պաշտօնը կատարելու» : Միւս կողմէ պետութեան նոր ղեկավարը, Զօրավար Կիւրսէլ առժամեայ կառավարութեան վարչապետն է պարզապէս :

Իրաւագէտներուն համաձայն անցեալ Ուրբաթ օրուան պետական հարուածը ներքին խնդիր մըն է միայն եւ ոչ մէկ ձեւով կ'անդրադառնայ միջազգային յարաբերութիւններուն :

Նոր արտաքին նախարարը՝ Սէլիմ Սարփէր օտար դիւանագիտական մարմնի անդամներուն յայտարարած է թէ Թուրքիոյ մէջ ստեղծուած ներկայ կացութիւնը յար եւ նման է Զօրավար տը Կոլի պետութեան գլուխ գալուն առիթով Ֆրանսայի մէջ ստեղծուած կացութեան :

Սարփէր, նոր կառավարութեան ամէնէն , եթէ ոչ միակ, ծանօթ դէմքն է : Իր ներկայութիւնն է որ հանգստացուցած է Արեւմուտքը : Իր ասպարէզը կը պարտի մեծ մասամբ Իսմէթին : Պատուիրակ էր Ատլանտեան Ուխտի մօտ եւ շատ յարաբերութիւններ պահած է :

Նախարարաց Խորհուրդի մէկ որոշումով Մայիս 27 ազգային տօն պիտի նշկատուի ու արժանաւոր շուքով պիտի տօնուի, այսուհետեւ :

Պոլսոյ զինուորական կառավարիչը հրաման տուած է որ բոլոր զէնքերը յանձնուին, պատկան իշխանութիւններուն :

Հաւաստի լուրերու համաձայն, նախկին կառավարութիւնը գաղտնի բանակ մը կազմակերպած էր : Զէնքերու կարեւոր պահեստ մը գտնուած է Պոլսոյ մէջ :

Մենտերէսի կառավարութիւնը եօթը հազար անձերու զէնքեր եւ համազգեստներ պատրաստած էր : Գաղտնի այս բանակին նպատակը պիտի ըլլար, կառավարութեան հրահանգով կռուի մէջ մըտնել ընդդիմադիրներուն եւ ուսանողներուն դէմ : Իրենց հագած զինուորական համազգեստին պատճառով պիտի նկատուէին «Քոմանտօներ» եւ այսպէսով բանակին օժանդակութիւնը եւ գործակցութիւնը պիտի կարենային ապահովել , նպատակ ունէին նաեւ Պոլսոյ ժողովուրդին դէմ հանելու բանակը :

Անգարայի մէջ ջոկատներու խմբակի մը հրաման տրուած էր Իսմէթ Իւնէօնիւի « հաշիւը մաքրել» :

Գաղտնի բանակը Պոլսոյ աղքատ թաղերու բնակիչներէ կազմուած էր որոնք բոլորն ալ Եուկասլաւիայէն եւ Պուլկարիայէն գաղթած Թուրքեր են : –

Պոլսոյ մէջ տասնեւինը անձեր ձերբակալուած են : Ասոնց մէջ կը գտնուին դրամատան երկու տնօրէններ, նախկին խորհրդարանի նախագահին տղան՝ Ռեֆիք Քորալթան եւ բազմաթիւ դեմոկրատներ եւ երեսփոխաններ :

Մինչ նորակազմ կառավարութիւնը որոշումներ կուտար, անդին Նամի Կետիկ, նախկին ներքին նախարարը զինուորական վարժարանին չորրորդ յարկէն վար կը նետէր ինքզինքը ու տեղն ու տեղը կը մեռնէր :

Կետիկ ձերբակալուած էր եւ բանտարկուած զինուորական վարժարանի սենեակներէն մէկուն մէջ : Ամբողջ օրը ջղագրգիռ վիճակ մը ունեցած է : Բժիշկ մը յանձնարարած է որ ընկերակից մը տրուի : Կ'երթան կը բերեն ուրիշ բանտարկեալ մը, նախկին պաշտպանութեան նախարար Էթեմ Մենտերէսը : (Ազգագանական ոչ մէկ կապ ունի նախկին վարչապետին հետ) :

Կէս գիշերին, Կետիկ յանկարծ կը պոռայ.— « Զիս ինչո՞ւ մինակ չէք ձգեր : Չեմ կրնար հանդուրժել ձեր ներկայութեան : Թուղթ եւ գրիչ կ'ուզէ : Երիտասարդ սպան հազիւ կռնակը դարձուցած Կետիկ ոտքի կ'ելլէ ու ինքզինքը պատուհանէն վար կը նետէ :

Նախկին ներքին նախարարը Մենտերէսի «աջ բազուկ»ը կը նկատուէր, նոյնիսկ «չար ոգին» : Հակաժողովրդավարական բնոյթ ունեցող շատ մը օրէնքներու հեղինակն եղած էր : Պատասխանատու կը նկատուի 1955ին Պոլսոյ ցոյցերուն, ուր ամբոխը Յոյներն ու Հայերը կողոպտեց , եկեղեցիներ այրեց եւ փոքրամասնութեան պատկանող անձեր խոշտանքեց : Անդարայի մէջ ինքն էր որ հրաման տուաւ կրակ բանալ ուսանողներու վրայ :

«Ֆիկառո»յի թղթակիցը կը գրէ. — «Թուրքերը ամէն տեղ կ'ըսեն, լաւ եղաւ որ մեռաւ» :

Նոր կառավարութիւնը կազմուած է միայն զինուորականներէ եւ թեքնիսիէններէ : Կը կարծուի որ ընտրութիւնները պիտի կատարուին մինչեւ երեք ամիս : Կիւրսէլի գլխաւոր նպատակն է ապահովել աշխարհական վարչաձեւ մը : Չուզեր « Հոճա»ներ պատրաստել :

Կարեւոր է նաեւ , Յոյներուն համար , դիտնալ թէ ի՞նչ գիրք պիտի բռնէ նոր կառավարութիւնը Կիպրոսի նկատմամբ :

Ինչպէս կը սպասուէր Անգլիա, Ֆրանսա, Ամերիկա, դաշնակցային Գերմանիա, Պարսկաստան, Իսրայէլ, Թունուզ եւ Սուտան ճանչցան նոր կառավարութիւնը :

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանէն կը հաղորդեն թէ Կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան Փարիզ վերադարձած է երկուշաբթի օր, օդի ճամբով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ , մառեշալ Մալինովսկի, պաշտպանութեան Խորհրդային նախարարը, խօսք առնելով բանուորներու համագումարին, յայտարարած է. — « Պաշտպանութեան նախարարի հանդամանքովս հրամայեցի հրթիռներու ընդհանուր հրամանատարին հարուածել Խ. Միութիւնը և ընկերվարական երկիրները բռնաբարող օդանաւերուն կայանները » : Մառեշալը ըսած է նաեւ . — «Մ. Նահանգներու յարձակողական քաղաքականութիւնը դատապարտելու լաւագոյն ձեւը, յարձակողին մատներուն զարնելն է : Կար ժամանակ երբ պաղ պատերազմի կողմնակիցները կը յուսային ուժի քաղաքականութեամբ լուծել միջազգային խնդիրները : Անցան այդ ժամանակները :

Այժմ, փոխադարձելու ամէն միջոց ունի Խ. Միութիւնը : Սպառնալիք մը չէ այլ ազդարարութիւն մըն է զոր կ'ուղղենք » :

Այս առթիւ մառեշալը յայտարարած է թէ Խ. Միութեան հրթիռները ոչ միայն քսան հազար մեթր «այլ աւելի բարձր » թռչող օդանաւերը կրնան հարուածել : « Գոյութիւն չունի օդանաւ մը որ կարենայ այնքան բարձրէն թռչիլ որ մեր հրթիռները չհասնին » :

Վերջացնելով իր խօսքը ըսած է թէ եթէ Խ. Միութիւնը օտար երկինք մը բրոնաբարէր, սխալմամբ , «ներողութիւն պիտի խնդրէինք որ պիտի պատժէինք յանցաւորները : Լաւ պիտի խնդայ, ով որ վերջինը պիտի խնդայ» եզրակացուցած է Մալինովսկի :

ՊՈՐԻՍ ՓԱՍԹԵՐՆԱՔ Խորհրդ. Գրագէտը որ Նոպէլեան մրցանակ ստացած էր Տոքթ. Ժիվակոյի համար, մեռաւ առջի օր : 70 տարեկան էր եւ ընդհանրացած խլիրդէ զատ, կը տառապէր սիրտէն : Խոր հաւատացեալ էր եւ կրօնական յուղարկաւորութիւն ուզած է :

ՄԱՅԻՍ 31ԻՆ Ֆրանսայի երկաթուղիի ընկերակցութիւնները (Բանուորական Ուժ եւ Աշխատանքի Ընդհ. Դաշնակցութիւն) որոշեցին գործադուլ ընել 24 ժամ : Գործադուլի դէմ էր քրիստոնեայ ընկերակցութիւնը :

ՆԻԻ ԵՈՐՔԻ Ռաբբունապետը յայտարարեց թէ պէտք է ողջ պահել նացի Այխմանը եւ զայն պտըտցնել բովանդակ աշխարհի մէջ, ամբողջ կեանքին տեւողութեան :

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ այցելութեան դէմ բողոքները կը շարունակուին Ճափոնի մէջ : Վերջին ցոյցը կատարեցին մայրերը իրենց գիրքը ունենալով նորածին երախաներ : Մինչ մայրերը՝ «Քիշի հրաժարէ» կը պոռային, նորածինները աւելի ուժեղ կը պոռային ... :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ գաւառական ընտրութիւնները կը հաստատեն առաջին պատկերը : Քաղաքները միացման (էնթեկրասիոն) կողմնակից են իսկ պլետը՝ տը Կոլին :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ խորհրդարանին մէջ խօսք առնելով, վարչապետ Մաքմիլըն յայտարարած է. — «Նոր Վեհաժողովի մը մասնակցելու միշտ պատրաստ պէտք է գտնուինք» : Նախապէս անդրադարձած է «Իւ 2»ի միջադէպին ու այս առընչութեամբ դիտել տուած է թէ Ռուսերը աւելորդ աղմուկ հանեցին :

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

"ԱՐՁԱՆԱԳԻՐ"

(ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ)

Բ.

Բիւզանդ Թօփալեանի վերջին գործը՝ Արձանագիրը հազիւ երկու տասնեակ քերթուածներ պարունակող գրքոյկ մըն է: Տպագրական արուեստի գրաւիչ սարքում մը՝ բովանդակութեան արժէքին համընթաց:

Ընդհանուր նկատառումով քերթողական արուեստի բոլոր նախագիծերը (փրօթօքոլ) հոն ճշդուած եւ գործադրուած են: Ընտրուած նիւթերը՝ ըլլան անոնք ենթակայական կամ իմացական, յղացուած են սեղմ եւ ուղղակի մօտեցումներով: Ոչ մէկ աւելորդ եւ անտեղի բառ սպրդած է յղացումը ծանրաբեռնելու եւ խճողելու: Նպատակի եւ նշանակութեան պայծառութիւն՝ բանաստեղծական ոգիով դրոշմուած: Հեռու դիւրազգացութենէ եւ կեղծ զգայնոտութենէ: Անհատական յիշողութիւններ ներմուծելու աւելորդաբանութիւններէ: Արժէքազուրկ եւ հինցած, բանաստեղծական սովորական մթերք դարձած արտայայտութիւններէն: Վերջապէս, գաղափարապաշտական ցոյց պարունակող մարզանքներէ:

Անոր բանաստեղծութիւնները չեն ներկայանար արտաքին շքեղանքի հրապուրանքով ընթերցողը դիւթելու, այլ ուղղակի հաղորդական կը դարձնեն իրենց ներքին հարստութիւնները՝ գեղեցկութեան, իմաստութեան, ճշմարտութեան եւ լինելութեան խորհուրդին:

Զարմանալի ինքնատպութիւն մը ունի իր արուեստը: Ան չի նմանիր կարգ մը բանաստեղծներու որոնց բնագաւառը կը նմանի շքեղ չէնքի մը: Բազմութիւններ զայն կը դիտեն հեռուէն եւ կը հեռանան առանց կարենալ հաղորդուելու ու վայելելու չէնքի ներքին զարդարանքներն եւ սարքաւորումները, առանց ընտանի յարաբերութեան մէջ մտնելու հոն սաւառնող ստեղծագործական շունչին հետ:

Իր արուեստը ազնիւ հիւրասիրութիւն մըն է, ուր այցելուն վստահութեամբ հիւրընկալուած՝ ազատօրէն կը շրջի չէնքին ամբողջ տարածութեան մէջ, մինչեւ անոր անծանօթ ու աննշան անկիւնները իսկ:

Սխալած կ՚ըլլան անոնք երբ չէնքէն դուրս կ՚ելլեն ու կուգան այն եզրակացութեան՝ թէ շատ քիչեր կրնան հասկընալ ու ըմբոշխնել իրենց տեսած հարուստ գեղեցկութեանց, եւ արժէքին ու ճաշակին իսկական բնոյթը:

Պայծառատեսութիւնը՝ տիրական տարր մըն է Բ. Թօփալեանի բանաստեղծութիւններուն մէջ: Ճշգրտութեան եւ ողջմտութեան զգայութիւնները հաստատուն հիմերը կը կազմեն անոր քերթողական արուեստին: Հոն կը յայտնաբերուին իր մտաւորական տարողութեան շնորհիւ՝ փիլիսոփայական ըմբռնում մը որ գիտութիւնն է կեանքին, բնազանցական վերացում մը որ լինելութեան գիտակցութենէն եւ այդ գիտակցութեան ուժգնութենէն կը բխի. տրամաբանութիւն մը որ միշտ ճշմարտութիւնը հետապնդելու եւ լոյսին ենթարկելու կիրք մըն է անոր բոլոր ստեղծագործութիւններուն մէջ:

Այսօր բանաստեղծութիւնը կը կարօտի վերոյիշեալ տարրերու ջրդեղումին որովհետեւ անոնք կը համապատասխանեն կեանքին պարտադրուած փոփոխութիւններուն, յեղաշրջութեան եւ բարեշրջման: Այլեւս, չենք կրնար բանաստեղծութիւնը բնորոշել միմիայն երգ, կամ վերացական քնարի մը թրթռացում: Անիկա հիմա հոգեկան գիտութիւն մըն է, ներքին տեսլայարոյց գիտակցութիւն մը՝ կեանքի բոլոր երեւոյթներու պարփակումին մէջ:

Սխալ է նաեւ այն ըմբռնումը թէ ստեղծագործական արժէք մը կը հպատակի լաւատեսութեան եւ յոռետեսութեան բնազդներուն, թէ գրականութեան մէջ՝ լաւատեսութիւնը աւելի կենսունակ ըստեղծագործութեան աղբիւր մըն է քան յոռետեսութիւնը: Մարդկային կեանքը արդէն կը հերքէ այս բրածոյ մտածումը, այս կեղծիքը: Որովհետեւ կեանքը ինքնին արուեստ մըն է աշխատանքի, պայքարի եւ տառապանքի, հետեւաբար, առանց փիլիսոփայութեան, բնազանցական վերացումի եւ տրամաբանութեան անիկա կը կորսնցնէ առաջադրուած հանդրուան մը հասնելու հաւանականութիւնը:

Դարերու մէջէն մեզի հասած բոլոր բարձրարժէք բանաստեղծութիւններու մէջ յաւիտենական գոյութիւն մըն է այս երրորդութիւնը առանց սակայն անոր ներկայութեանը շատ շատերուն կողմէ ըմբռնուած ըլլալու:

Նոյնը կրնանք ըսել բոլոր արուեստներու համար:

Ինչպէս անցեալին մէջ, այսօր ալ, արուեստները կը տիրապետեն մտային ու հոգեկան բոլոր երեւոյթներուն՝ կեանքին նպատակը իր հունին մէջ աւելի խաղաղ հոսեցնելու համար ...

×

Բիւզանդ Թօփալեանի բանաստեղծութիւնը յոյսի ու լաւատեսութեան ցայտք մը կը պարունակէ իր մէջ: Հոն կը նշմարենք բանաստեղծին նայուածքը միշտ սեւեռուած՝ մարդկութեան համար բացուելիք, դէպի ապագայ արշալոյսները, դէպի երազային արեւագալները, դէպի նոր աշխարհ մը երկարող անկոխ ուղիները, ուր մարդկութիւնը պիտի արթընայ նոր կեանքով մը, այս անգամ մաքրուած՝ նախկին բոլոր մեղքերէն եւ յաւիտենական չեղումներէն:

Այս կարծիքը կամ հաստատումը երեւոյթապէս ճիշդ է, սակայն իր խորքին մէջ, ընդհակառակն, բոլորովին տարբեր: Դիւրին է ապացոյցներով ճշդել թէ մեր բանաստեղծութեան մէջ ան կը գրաւէ առաջին տեղը, յոռետեսութիւնը իբրեւ անյեղլի իրականութիւն բնորոշող քերթող: Ասիկա, անժխտելիօրէն աւելի համամարդկային մտահոգութիւն մըն է բանաստեղծին համար քան թէ ազգային: Իրենը հայկական լալկանութիւն կամ ողբ չէ, այլ պոռթկում մը, ըմբոստացում մը, մարդկային ոճրապարտութեան դէմ:

Մարդկային կեանքը անոր նայուածքին առջեւ կը մարմնանայ իր բոլոր եղերական եւ եղեռնային իրական դրուագներով:

Իր բաղձանքներն ու յոյսերը նախավըճարումներ չեն ապագայ իրականութեանց հաշուոյն, Թօփալեանի բանաստեղծութեանց մէջ անոնք բացարձակ շեշտումներ են ներկայ իրականութեանց անողոք եւ ոճրաթաթաւ անցքերը յատկանշող եւ դատապարտող: Բանաստեղծը կը մերկացնէ զանոնք խռովալից մտահոգութեամբ մը:

Տեսէք ...:

Ոճիր վերնագրով քերթուածէն..—

. . . . . .

Եւ կ՚արիւնին դարերու հանգրուաններն
յամրընթաց,
Արեան ծարաւն անյագուրդ, փոխելով
ձեւն իր հազար՝
Առաւել եւս կը վառի մարդուն մէջ արդ
նրբացած:

Ան՝ հասնելու երազով անմիջական նը-
ւանման
Հարբստութեանց ծանրանիւթ, անիրա-
կան գանձերու,
Ոսկեդրբուագ գահոյից, կնոջ մարմնին
յագեցման՝
Վերածած բարդ գիտութեան հազար
ձեւն այդ սպանդին,
Կը ջախջախէ ամէն գանկ, կը փշրէ սուրբն
ու հանճար:

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

(2 Շար.)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԽԱՌՆԱԿՈՒԹԻՒՆ՝ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Բ.

Ընդհանուր այս հաստատումներուն կողքին, անժխտելի է նաեւ, որ արդի դեմոկրատ կառավարութիւնը 10 տարուան իր իշխանութեան ընթացքին պարզապէս ջնջած է Սահմանադրութեան մէջ նշուած հանրային ազատութեան բոլոր պայմանները: Հաւաքոյթ մը կազմակերպելու համար անհրաժեշտ է նախապէս մասնաւոր արտօնութիւն խնդրել: Հանրապետական կուսակցութիւնը տարին միայն երկու մեծ հաւաքոյթ կազմակերպելու իրաւունք ունի: Դատաւորներ պաշտօնազուրկ կ՚ըլլան մէկ օրէն միւսը՝ առանց պատճառաբանութեան. այս կը նշանակէ թէ դատարանները խաղալիք են գործդիր իշխանութեան ձեռքին մէջ: Մամուլը կաշկանդուած է՝ պաշտօնական դրաքննութիւն չկայ թէեւ, բայց պատական իշխանութիւնները «խորհուրդ կուտան» խմբագիրներուն՝ չհրատարակել կարգ մը տեղեկութիւններ: Այսպէս, օրինակ, երկար ժամանակէ ի վեր «խորհուրդ տրուած» է չհրատարակել Երեսփոխանական ժողովին մէջ ընդդիմադիրներու պարագլուխ Իսմէթ Ինէօնիւի կատարած յայտարարութիւններն ու բողոքները: Տրուած ըլլալով, որ կառավարութիւնն է թերթերուն թուղթ բաժնող մարմինը, շատ դիւրին է նպաստաւորել «լաւախոհ» մամուլն ու առանց թուղթի ձգել «անհնազանդ» թերթ մը: Օրէնք մը գոյութիւն ունի, ըստ որուն դատարանները կարելի է քաշքշել «կառավարութեան մէկ անդամին կամ պետական պաշտօնեայի մը պատուախնդրութեան դրպչող» լրագրողները՝ նոյնիսկ եթէ բանները ճիշդ ըլլան: «Որովհետեւ, — բացատրեց թուրք բարձր պաշտօնատար մը, — մեր ժողովուրդը յետադէմ է տակաւին: Ֆրանսայի մէջ, զոր օրինակ, ոչ ոք կը գայթակղի երբ Զօր. տը Կոլը ծաղրանկարի մը մէջ ցոյց տրուի կնոջ հագուստներ հագած: Մինչդեռ հոս, ընթերցողներուն ինը տասներորդը կ՚եզրակացնեն թէ Հանրապետութեան նախագահը հակաբնական վարքի տէր մէկն է...»:

Անշուշտ, ուսանողական վերջին ցոյցերուն առաջին մէկ օրէն՝ ընդդիմադիր բոլոր թերթերը գոցուեցան: Միայն դեմոկրատ պաշտօնաթերթերն ու ոչ մէկ բանի մասին տեղեկութիւն տուող «տեղեկատու» քանի մը թերթեր կը հրատարակուին:

Զայնասփիւռը ամբողջութեամբ կառավարական է, այսինքն՝ դեմոկրատ կուսակցութեան ձեռքին մէջ կը գտնուի: Նոյնիսկ ընտրական պայքարի շրջանին Հանրապետականները որեւէ ձայն չեն կրնար ունենալ այնտեղ:

Հանրապետականները այս բոլորին կը հանդուրժէին առանց շատ դժգոհելու (երկրին բարքերը այսպէս են. եթէ իրենք ըլլային գործին գլուխը՝ նոյն վերաբերմունքը ցոյց պիտի տային): Բայց Ապրիլ 27ին քուէարկուած օրէնք մը բռնկեցուց հրդեհը: Ըստ այս օրէնքին 15 դեմոկրատներէ բաղկացած երեսփոխանական յանձնախումբ մը կը ստեղծուէր՝ պաշտօն ունենալով «խարանարարական գործունէութեանց» քննութիւնը: Յանձնախումբին տրուած իրաւասութիւնները շատ մեծ էին. կրնար արգիլել հաւաքոյթներ, արգիլել հրատարակութիւններ, փակել տպարաններ, «քննութեան արդիւնքին համար օգտակար նկատուող բոլոր փաստաթուղթերն ու առարկաները» գրաւել: Յանձնախումբին որոշումները գործադրելու հրահանգ ըստացող պաշտօնեաներն ու դատաւորները, որոնք «անհոգութիւն» ցոյց կուտան՝ վեց ամիսէն երկու տարի բանտարկութեան պիտի դատապարտուին: «Յանձնախումբը իրաւասութիւն ունի կառավարա-

ԽՐՈՒՇՉԵՒ

ԻՊՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Սթալինի աւանդութիւններուն հետեւելով՝ Մալենքով շուտով սկսաւ իր անցեալը գովերգել տալ: Սակայն աւելի դիւրին էր դուրս շպրտել նկարի մը մէջէն Մոլոթովը, Բերիան եւ ուրիշները, քան իրական կեանքէն:

Մարտ 10, Սթալինի յուղարկաւորութեան յաջորդ օրը, դարձակէտ մը եղաւ Խորհրդային պատմութեան համար: Մալենքով, ընդունուած ժառանգորդը, պաշտօնազրկուեցաւ այդ օրն իսկ: Յաջորդ օրուան մամուլին մէջ, նուազ մէջբերումներ կային՝ Մալենքովէն եւ իր նկարները այնքան ցուցական չէին: Թերթերը աւելի շատ տեղ տուին Բերիայի, Մոլոթովի եւ ուրիշներուն: Մարտ 13 եւ յաջորդական օրերուն «Փրաւտա» չյիշեց Մալենքովի զոյգ պաշտօնական տիտղոսները: Կը թուէր թէ կուսակցութիւնը այլեւս Մալենքովի ձեռքը չէր: Թերթը կը յիշատակէր կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէի եւ Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահութեան անունները: Վերադարձած էին հին ձեւին՝ հաւաքականութեան:

Կեդր. Կոմիտէն գաղտնի նիստ կը գումարէ Մարտ 14ին: Արդիւնքը յայտնի կ՚ըլլայ Մարտ 21ին միայն: Արդարեւ՝ այդ օրը յայտարարուեցաւ թէ Մալենքով կ՚ուզէր իր ժամանակը նուիրել վարչապետի աշխատանքներուն, ուստի կը հրաժարէր կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի առաջին քարտուղարի պաշտօնէն: Բնականաբար Մալենքով եւ իր ընկերները քանի մը օր վիճած էին այս «կամաւոր» հրաժարումին համար:

Բայց իր մրցակիցները չկրցան Մալենքովին յաջորդին շուրջ համաձայնութեան մը գալ: Ատիկա կը պարզուի այն իրողութենէն որ ոչ մէկ նոր թեկնածու ներկայացուեցաւ բաց մնացած պաշտօնին համար:

Մալենքով պատճառներ ունէր մտածելու թէ իր մրցակիցները իրարու դէմ դաւելով եւ պայքարելով պիտի ամրացնէին Վարչապետական իր աթոռը:

ՈՉ ՄԷԿ ՄԵՆԱՏԷՐ

Մալենքովի հրաժարումէն ետք, Կեդր. Կոմիտէն հինգ քարտուղարներ ունեցաւ: Ասոնք նշանակուած էին կուսակցական երեցութեան կարգով, Խրուշչեւ, Սուսլով, Փոսփիլով, Շաթալին եւ Ինքնատիեւ (նախկին ապահովութեան նախարար) Խրուշչեւ, իր երկրորդ քարտուղարի հանգամանքով առ այժմ պիտի ղեկավարէր կուսակցութեան մեքենան, մինչեւ նորի մը նշանակումը:

Իշխանութեան այս ներքին պայքարին մէջ, ամէն ոք երեսանց Բերիայի հետ դաշնակցած էր (թերեւս միայն Մալենքովը չէր): Սթալինի մահուան նոյն դիշերն իսկ իր զօրագունդերով Մոսկուան արտաքին աշխարհէն կտրած ըլլալով ամէն ոք կը վախնար Բերիայի դիտաւորութիւններէն: Պատճառներ ունէին մը տածելու, որ կ՚ուզէր Սթալինի աթոռը գրաւել:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԵՐՈՒՄ

Այս ժամանակաշրջանին, մարդիկը որոնք իրարու դէմ կը դաւէին ու իրարու ձեռքէ աթոռ խլելու կ՚աշխատէին, յոգնութեան, ջղագրգռութեան եւ անվստահութեան նշաններ ցոյց կուտան: Մանրակրկիտ քննութիւն մը ցոյց պիտի տար որ իրենց քայլերը եւ որոշումները նախապէս կշռուած ու չափուած չէին, իրենց շահերը կը պաշտպանէին սպասելով որ մրցակիցը սխալ քայլ մը առնէ:

Բերիան արդէն գործած էր իր սխալը: Մալենքով նախկինին վրայ աւելցուց նորանոր սխալներ: Արդարեւ՝ այս վերջինը Լենինի ստեղծած սովորութեան դէմ երթալով. իր ճառերուն եւ մամուլի յայտարարութիւններուն մէջ Կառավարութեան անունը Կուսակցութեան անունէն առաջ կը յիշատակէր: Դիտումնաւոր այս քայլը կ՚առնէր ցոյց տալու համար, թէ իր կառավարութիւնը աւելի զօրաւոր է քան իր մրցակիցներուն կուսակցութիւնը: Սակայն Մալենքով մոռցաւ որ կառավարութիւնը համայնավար կուսակցութեան հակակշռին ներքեւ կը գտնուէր:

Խրուշչեւ այս միջոցին դասակարգութեան թիւ հինգն էր: Պաշտօնական աստիճան մը չունենալով, այլ միայն առ ժամեայ առաջին քարտուղարը ըլլալով ոեւէ մէկը չէր կասկածէր իր վրայ: Խրուշչեւի դէմ որեւէ խմբակցութիւն մը չէր կազմուած, այն պատճառով որ աննշան կը նկատուէր կամ անվտանգ:

Իր դիրքին բերումով չուզեց կամ չէր կրնար ինքզինքը պարտադրել: Աւելի աշխատեցաւ ուրիշները խօսեցնել ու մէջ «Լենինիզմի հաւաքական ղեկավարութեան» սկզբունքին ջատագով ներկայացաւ:

Յետ – Սթալինեան ամէնէն պատմական եւ ժողովրդական քայլը առնուեցաւ Մարտ 27ին, երբ ընդհանուր ներում շնորհուեցաւ քաղաքական բանտարկեալներուն եւ աքսորեալներուն: Այս քայլը մեծ չափով անդրադարձաւ խորհրդային ժողովուրդներուն վրայ: Յայտարարութիւնը հաղորդեց Վորոշիլով եւ ոչ թէ պետութեան ղեկավարը՝ Մալենքով, թէ որ աւելի օրինական եւ բնական պիտի ըլլար:

(3 Շար.)

ՆԱԳՈՒՄԻ ՀԻՆ ՀՈՒՇԱՐԱՆԻՑ

ՀՅՈՒՐԻ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ֆ.

Ֆեոդոսի շնորհաբեր, շըրդոնդ ըրած էր, որ ինձի հետ ալ նեղ չըլլար: Էտոկա ինչ որ ես կրնամ ընել, ընելու էի, ինչպես ընելիքը ըրի ալ: Ես ատոր համար չեմ ուզեր, որ ինծի գոհանաս, ինչպես ուզես, ատոր պես ըրե: Ես ալ ինչ որ ըրի, ինքզինքիս համար ըրի, ինչպես որ ինքզինքիս համար ալ կրնամ ընել ամեն բան, որ ինծի հաճելի ըլլայ: Ես

Այրի Տիկին Սիրանոյշ Փափազեան եւ աղջիկը Լիլիան, Այրի Տիկին Արտեմ Խանզատեան, Տէր եւ Տիկին Հրանտ Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Սեպուհ Սայապալեան, Տէր եւ Տիկին Սահակ Փափազեան, Օր. Նուարդ Երէցեան, Պ. Պ. Խորէն եւ Հրանդ Երէցեան, Տէր եւ Տիկին Լը Մէ եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Նուպար Թորոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աթընու, Տիկին Պէաթրիս եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Պապուկեան եւ Բէյիսեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ԳԻՍԱԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ 27 Մայիս, Ուրբաթ օր Մոնմորանսիի հիւանդանոցին մէջ, յետ երկարատեւ հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր՝ Չորեքշաբթի ժամը 14ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15, Բիւ Ժան Կուժօն :

Մարմինը պիտի ամփոփուի Պանեէոյի գերեզմանատունը :

Աւագեան (Ամերիկա), Ամիրեան (Պոլիս), եւ Վարդանոֆ (Պուլկարիա) ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն՝

ԻՍԿՈՒՀԻ ՎԱՀՐԱՄ ԹԱԹՈՒԼԻ

կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 29ին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբ. ժամը 16·15ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ:

Կը խնդրուի ներկայս իբրեւ մահազդ ընդունիլ :

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ ԺԱՄԸ 10ԻՆ

Յառաջիկայ Կիրակի՝ Տօն Հոգեգալստեան, հանդիսաւոր Ս. պատարագ պիտի մատուցանէ հոգեւոր հովիւ Տէր Եսայի Խաչակիր քահանայ Ալթունեան :

Երգեցողութիւն հրաւիրեալ դպիրներու մասնակցութեամբ :

Ի պատիւ Տէր Հօր քառասնամեայ քահանայութեան, կոչ կ'ընենք Շաւիլի բարեպաշտ ժողովուրդին որ խուռներամ գայ եկեղեցի՝ ստանալու համար յոբելեարին օրհնութիւնը եւ իր երախտագիտութիւնը յայտնելու Տէր Հօր, տարիներէ ի վեր բարւոք կատարած իր ծառայութիւններուն համար :

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ԼԸ ՖՈՅԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐԸ 1960 ԻՆ

(15ՐԴ ՏԱՐԻ)

Մեր բանակումները այս տարի տեղի պիտի ունենան Յուլիս 4–30 եւ Օգոստոս 1–20 : Այժմ մեր գեղեցիկ բանակավայրին մէջ կը շինուին նոր ննջարաններ : Արձանագրութեան համար դիմել Ժէօնէս է Աքսիոնի Հիմնադիր–Տնօրէն Վեր. Յ. Հելվաճեանի,

6, Place de la Rotonde
St. Jérôme, Marseille 13· Tel. ; 62-85-10

PIANOS

ՀԻՆ
ԳԻՆԵՐՈՎ
ՆՈՐ
ՎԻՃԱԿԻ ՄԷՋ ԴԱՇՆԱԿՆԵՐ

PANE

18, RUE RAMBUTEAU - Téléphone : ARC. 22-14

Ամէն տեսակ նորոգութիւն
Դաշնակում
Կատարեալ աշխատանք
Զեղչեալ գիներով

PARIS

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս Կիրակի, ժամը 10·30ին, հայկական հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ քարոզ պիտի ձայնասփռուին Վատիկանի ռատիոկայանէն :

Պիտի քարոզէ Գեր. Ներսէս վրդ. Սեթեան՝ Մեծաւոր Հռոմի Լեւոնեան Հայ Դպրոցի :

Միջին ալիք՝ 196 մ. : Կարճ ալիք՝ 19·84, 25·67, 31·10 :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Յակոբ Կիւրենեան եւ զաւակները (Շարվիէօ), նոյնպէս զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Մանուկեան (Ամերիկա), Հայկազ, Գրիգոր, Գ. Կիւրենեան (Փարիզ), Բեհլիվանեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Յ. Տիչիեան (Փոն տը Շէրիւ), իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որ իրենց ցաւակցութիւնները յայտնած են հեռագրով, նամակով եւ կամ անձամբ, իրենց ողբացեալ կնոջ, մօր, քենիին, հարսին եւ սանամօր ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ԿԻՒՐԵՆ. ԵԱՆի (ծնեալ Լուսիկեան) ցաւալի մահուան առթիւ :

×

Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը Օր. Արաքսի Պօյաճեանի եւ Պ. Յովհաննէս Կիւրկէնեանի նշանախօսութեան առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Ա. Պօյաճեանէ յիսուն Ն. Ֆ., ընկերուհիներ Թ. Աբրահամեանէ եւ Թ. Օհանեանէ հինգական Ն. Ֆ. :

×

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը՝ Լիոնի Ազգ. Եկեղեցական Միութեան միջոցաւ, շնորհակալութեամբ ստացած է Գ. Կիւլպէնկեան Ֆօնտէն 20·000 հին Ֆրանք, ի նպաստ իր հովանաւորած դպրոցին :

×

Փարիզի Ս– Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը իր Կրթ. ձեռնարկներուն համար շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Պ. Ալեքսանդր Օհանեան իր սիրեցեալ ծնողաց մահուան տարեդարձին առթիւ յիսուն Ն. Ֆ. :

Տիկին Գասպարեան ուխտի մը առթիւ յիսուն Ն. Ֆ. :

×

Շաւիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ դպրոցին՝ Տիկին Շաթէր (Սէվռան) 50 Ն. Ֆ. :

Տէր եւ Տիկին Հրանտ Մինասեան 20 Ն. Ֆ. փոխան ծաղկեպսակի, Այրի Տիկին Բեբրոնէ Տէր Վարդանեանի (Պօմոն) մահուան առթիւ :

Այրի Տիկին Աննիկ Մինասեան 5 Ն. Ֆ. Այրի Տիկին Թագուհի Աբէլեանի մահուան տարելիցին առթիւ :

Տէր եւ Տիկին Գէորգեան (Սէվռան) 20 Ն. Ֆ. :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Պէլվիլ – Լիլա հայկական դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, Կիրակի, Յուլիս 3ին, ժամը ճիշդ 15ին, Մէրի Փրէ Սէն Ժէրվէի սրահը (Մէթրօ Փրէ Սէն Ժէրվէ) :

Երգ, պար, արտասանութիւն :

Կը ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ աւանդավէպէն դրուագներ՝ ղեկավարութեամբ դպրոցին արուեստագէտ ուսուցիչ Պ. Յ. Թորոսեանի :

Հանդէսի ընթացքին ճարտարագէտ Պ. Եդուարդ Իւթիւճեանի կողմէ պիտի ցուցադրուին հայրենիքի նոր կենցաղն մոգական լապտերով, եւ պատմական յիշատակարաններու նկարները :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ՝

15 – 18 տարեկան օրիորդ մը խանութի գործերով զբաղելու համար եւ ծախելու (կնոջ մեծաքանակ հագուստի համար) :

Դիմել՝

Alexanian

86, RUE DE CLÈRY CEN. 37-18

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

—

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝
ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ՈՏՆԱՖՆԴԱԿԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

ՎԻԷՆ.— Յառաջիկայ Յունիս 5ին, Հոգեգալուստին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի խաղաղաշտին վրայ տեղի կ'ունենայ ոտնագնդակի մեծ եւ բարեկամական մրցումը Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի հետ :

Այս առթիւ, կազմակերպուած է փոքրիկ դաշտահանդէս – խնջոյք մը, ուր այցելուները եւ ներկայ հասարակութիւնը պիտի գտնեն հաճելի ընդունելութիւն մը եւ առատ ուտելիք, խմելիք :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի :

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու առաջին խումբին արձանագրութիւնները փակուած են : Սակաւաթիւ տեղեր միայն մնացած են Օգոստոսի համար :

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20 : Ասկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօսթռիւտէն 27·35 : 5 Բիւ Մէյրան :

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎ

Պատգամաւորական ժողովին մասնակցող ճամբորդները պէտք է մեկնին Ուրբաթ, Յունիս 3ին, հաւաքավայր, Կառ տը Լիոն, Փլաս տը լ'Օոլօժ, ժամը 22·30ին :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քատէի սրահը : Յարգանքի երեկոյ՝ նուիրուած ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆի յիշատակին, (իր մահուան հինգերորդ տարեդարձին առթիւ) : Խօսք պիտի առնեն Պետրոս Զարոյեան, Զ. Որբունի, Վ. Մելիքեան եւ ուրիշներ : Մուտքը ազատ է, Ճշդապահ ըլլալ :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

—o—

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Աբղութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 3ին :

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

—o—

Մարտ – Ապրիլի թիւը, միշտ ճոխ, միշտ այլազան, միշտ հետաքրքրական, միշտ օգտակար :

Բովանդակութիւն.— Հասակները կ'երկարին (Խմբ.).— Սննդազրկութեան հետեւանքները (Տոքթ. Գալուստեան).— Անքնութեան պատճառները եւ դարմանը (Տոքթ. Բամպուքճեան).— Փորհարութիւն (Տոքթ. Ասքանազ).— Յղի կիներուն համար (Տոքթ. Դալլաքեան).— Աղեթափութիւն (Տոքթ. Աշճեան).— Որոտան գետը (Ս. Յակոբեան).— Կանխենք ակռաներու փտումը (Հ. Համբարձումեան).— Շաքարախտի մասին (Շ. Նարդունի).— Յօդացաւի մասին (Տոքթ. Սերոբեան).— Մեղուն բժիշկ (Քաղհան).— Ի՞նչ գիտենք շաքարախտի մասին (Տոքթ. Ժերլիէ – Մոռէ).— Արուեստական սերնդագործութիւն (Տոքթ. Պանծալի).— Դասեր թունաւորումներու դէմ (Խաչուհի).— Դարձեալ քանսէրի մասին (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— Ի՞նչպէս մայր կը կանչեն ազգերը.— Որո՞նք չեն կրնար օգանաւ նստիլ :

Հայ – Բոյժի Մայիս – Յունիս թիւը նուիրուած է ամբողջովին Հայաստանի : Յառաջիկային նման բացառիկ թիւեր ամբողջովին նուիրուած՝ աչքին, սեռային կեանքին, մանկութեան :

Բաժանորդագրութեան պայմաններ — Տարեկան 15 նոր Ֆրանք (1500 Ֆրանք) : Արտասահման 20 նոր Ֆրանք (2000 Ֆ.) երկու տարեկանը մէկ կանխիկ վճարողին համար 37,5 նոր Ֆրանք (3750 Ֆր.) :

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆԻՍ 12, ԺԱՄԸ 15ԷՆ 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏ ԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

36, AVENUE DE GAULLE, MONTMORENCY

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱԿ ՃՈՒՊ ԲԱԺԻՆ — ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներ եւ աւանդական շամփուրով խորոված :

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

200 հոգինոց բացօթեայ ճաշ, կէսօրին ժամը 13ին, գին 10 Ն. Ֆ. : Կը խնդրուի կանխաւ ապահովել սեղանները : Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը,

32, Բիւ Տը Թրէվիզ (Հեռ. ՓՐՕ. 77–73)

ՄՈՒՏՔ 1 Ն. Ֆ.

ԾԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն : Անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնալ Կրօլէի կայանը : Շոգեկառք ժամը 10·15, 10·32, 10·45, 11·13, 11·55, 12·20, 12·32, 14 : Վերադարձ. — Ժամը 18·30էն իւրաքանչիւր 20 վայրկեանը :

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2,30ին

Հովանաւորութեամբ Հայրապետ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Նախագահութեամբ Ակադեմական ԼՈՒԻ ՄԱՐԷՆԻ
եւ նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային բոլոր միութիւններուն :

Ակադեմական եւ գեղարուեստական ճոխ բաժիններով :

Նկատի ունենալ այս թուականը :

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 2 ՅՈՒՆԻՍ

JEUDI 2 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8814 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4615

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հարիւր տարեկան է Ազգային Սահմանադրութիւնը, որ արեւմտահայոց կեանքին մէջ նոր դրաշրջան մը պիտի բանար: 1860 Մայիս 24ին է, որ նորընտիր պատրիարք Սարգիս Եպիսկ. Գույումճեան Ատրիանուպոլսեցիի օրով, նախկին պատրիարք Յակոբ Արք.ի նախագահութեան տակ Պոլսոյ մէջ գումարուած Ընդհանուր Ժողովը միաձայնութեամբ եւ խանդավառութեամբ կը վաւերացնէր Ազգային Սահմանադրութիւնը, որուն խմբագրութեան աշխատած էին եկեղեցականներէ եւ աշխարհականներէ կազմուած Յանձնաժողովներ:

1857 Մարտ 22ին ընդունուած Կանոնադրութիւնը, որ մայրը կրնայ համարուիլ Սահմանադրութեան, հազիւ կեանքի կոչուած՝ իր սաղմին մէջ խեղդուած էր Ամիրաներու դաւադրութեան շնորհիւ: Կառավարութիւնը 1857 Օգոստոսին մերժած էր վաւերացնել զայն, առարկելով որ «պետութեան մէջ աւետութիւն չի կրնար ըլլալ»:

1860ի Սահմանադրութիւնը անմիջապէս գործադրելի կը դառնար, առանց սպասելու պետական վաւերացման:

«Մայիս 24»ը կը հռչակուէր ազգային տօն:

Կը յիշենք թէ ինչպէս 1909էն մինչեւ 1914 ամէն տարի Թուրքիոյ մայրաքաղաքին Հայութիւնը հանդիսաւորապէս կը տօնէր «Մայիս 24»ը — Սահմանադրութեան տարեդարձը — Եէտի Գուլէի ազգային հիւանդանոցին պարտէզներուն մէջ կազմակերպուած հրապարակային բանախօսութիւններով, դաշտահանդէսով, մանաւանդ պաշտօնական ճաշկերոյթով, որուն կը նախագահէր օրուան պատրիարքը, իր շուրջն ունենալով պետական եւ ազգային երեսփոխանները, ազգին երեւելիներն ու մամուլի ներկայացուցիչները:

Օսմանեան կայսրութեան ոչ-թուրք տարրերուն մէջ Հայերն էին, որ յաջողած էին ներքին ինքնավարութիւն ձեռք բերել՝ ազգային-կրօնական եւ վարչական գործերը իրենց ձեռքով յանձանձելու համար: Պատրիարքը միայն կրօնապետ չէր, այլև գործադիր իշխանութեան պետը միանգամայն: Ազգային ժողովը — ընտրուած ժողովուրդին քուէով — օրէնսդիր մարմին էր, որմէ կը բխէին քաղաքական եւ կրօնական ժողովները, համարատու՝ անոր առջեւ:

Ուրեմն Հայերը հարիւր տարի առաջ ժողովրդական սկզբունքները կը կիրարկէին յետամնաց երկրի մը մէջ, որ հիմնուած էր Սուլթաններու բացարձակապետութեան վրայ:

Հոյլ մը արեւմտահայ երիտասարդ մըտաւորականներ, մեծ մասամբ ամիրաներու եւ հարուստ երեւելիներու զաւակներ — Փարիզի մէջ համալսարանական ուսում ստացած՝ ազատական գաղափարներով էին տոգորուած: Ներկայ էին եղած 1848ի Ֆրանսական յեղափոխութեան եւ մեծապէս տպաւորուած:

Պոլիս վերադառնալով, 1853 Հոկտ. 22ին անոնք կազմեցին «Ուսումնական Խորհուրդ» մը, որուն անդամներէն ճարտարապետ Նիկողոս Պալեան, Բժ. Նահապետ Ռուսինեան, գրադէտ Գրիգոր Օտեան, Բժ. Սերովբէ Վիչէնեան (Սէրվիչէն), հրապարակագիր Կարապետ Իւթիւճեան յետագային առաջնակարգ դեր պիտի կատարէին Ազգային Սահմանադրութեան պատրաստութեան մէջ:

Դիւրին չէր նման յանդուգն ծրագիր մը գլուխ հանել այդ օրերուն, երբ ամիրաները ամենազօր էին, ըստ կամս կը տապալէին պատրիարքները եւ ազգին գործերը կը վարէին առանց պատասխանատու ըլլալու որեւէ մարմնի առջեւ:

Էսնաֆներու եւ ամիրաներու, «լուսաւորեալ»ներու եւ «չաւարեալ»ներու պայքարը տարիներ տեւեց: Ի վերջոյ յաղթեցին «լուսաւորեալ»ները, որոնք ժողովրդական ընտրութեան սկզբունքին ջատագով էին:

Հայկական վերածնունդը կը սկսէր:

Մեղուի տնօրէն-խմբագիր Յ. Գ. Սվաճեան, որ գլխաւոր դերակատարներէն մէկն էր եղած Ազգային Սահմանադրութեան, անոր առաջին տարեդարձին առթիւ, 1861 Մայիս 24ին կը խմբագրէր ծանօթ երգը, որ հասած է մինչեւ մեր օրերը եւ կ՝երգուի միշտ խանդավառութեամբ, արթնցնելով հին յուշեր.

Արիք Հայկազունք, յառաջ ընթանանք,
Սահմանադրութեան նոր բարեւ մ՝ալ տանք,
Որ ազգն երբ զանի փրկարար կոչեց,
Նոր հոգի, նոր կեանք անոր պարգեւեց:
Եկէ՛ք բարեկամք, առ բարձրեալն Աստուած,
Ուղղենք մեր մաղթանք սուրբ սրբտէ բրխած:
Կեցցէ՛, կեցցէ՛, կեցցէ՛ միշտ
Ազգն ու Սահմանադրութիւն:

1860ի Սահմանադրութիւնը պահ մը գործադրուելէ վերջ դադարման ենթարկուեցաւ: Յետոյ որոշ սրբագրութիւններ կրելով 1863 Մարտ 20ին վաւերացուեցաւ պետութեան կողմէ:

Սակայն «Մայիս 24»ը շարունակեց մընալ «ազգային տօն», իբրեւ հիմնադրութեան թուական ազգային սահմանադրութեան:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ԼԱՒԱՏԵՍ Է

ԿԸ ՀԱՒԱՏԱՑ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԸ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹԵԱՆ

Զօր. տը Կոլ Մայիս 31ին խօսեցաւ իր երեք ճառերէն առաջինը: Վեհաժողովի ձախողութեան մասին, սակայն, վերջին խօսողը եղաւ երեք մեծերէն ետք:

Տը Կոլ տուաւ աշխարհի պատկերը, բաժնուած երկու մասերու, այն ձեւով որ Ուոշինկթընէն կամ Մոսկուայէն կախում ունի որ մարդկութեան մեծ մասը քանի մը ժամուան մէջ ճզմուի:

Նախագահը երեք պայմաններ կը տեսնէ առաջքն առնելու համար հրէշային վտանգին.— Կացութեան մեղմացում — հսկողութեան տակ առնուած ապազինում եւ գործակցութիւն Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ: Տը Կոլ ապա անդրադարձաւ վերջերս ծագած յոյսերուն, վերին ժողովի նախօրեակին, երբ բոլորը մեծ բան կը սպասէին մեծերու հանդիպումէն: Ինչպէս իր պաշտօնակիցները, տը Կոլ եւս բացատրեց անոր ձախողութեան պատճառը: Ի՞նչպէս պատրաստուեցաւ վեհաժողովը.— «Արեւելքի եւ Արեւմուտքի մէջ, հասկցած էին որ հիւլէական պատերազմը բոլորին համար աղետալի էր, պատերազմէն վերջ, երկու կողմն ալ այլեւս ոչ իշխանութիւն, ոչ օրէնք, ոչ քաղաք, ոչ մշակոյթ, ոչ օրօրոց, ոչ շիրիմ պիտի մնար: Այդ պահուն Խորհր. Միութեան մէջ, նոր երգ մը լսուեցաւ: Պետական մարդ մը, առաջնակարգ դիրքի հասած կը հռչակէր խաղաղ համակեցութեան անհրաժեշտութիւնը, կը յայտարարէր թէ դրամատիրական եւ համայնավար վարչաձեւերու մրցակցութեան իբրեւ հիմ կար՝ մարդոց կեանքին մակարդակը, կը հաստատէր թէ իր երկրին նպատակն էր ապահովել իր իսկ բարգաւաճումը եւ ի վերջոյ կը հասկցնէր թէ Միացեալ Նահանգներու, Խորհրդ. Միութեան, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ պատասխանատուներուն հանդիպումը պիտի բանար խաղաղութեան ճամբան»:

Ապա, տը Կոլ ծանրացաւ ամերիկեան օդանաւի միջադէպի վրայ զոր Խրուշչեւ օգտագործեց ձախողեցնելու համար ժողովը: Պատրուակը անբաւարար է, տը Կոլի համար, մանաւանդ այնպիսի ատեն մը երբ հազար տեսակ արուեստական արբանեակներ եւ տիեզերկան նաւեր կը պրտըտին անջրպետին մէջ: Տը Կոլ չէ հասկցած թէ ինչո՞ւ Խրուշչեւ մինչեւ Փարիզ եկաւ յայտարարելու համար թէ անընդունելի պայմաններ ունի ժողովին համար: Կրնար Մոսկուայէն ըսել ըսելիքը:

Նախագահին համար այս առժամեայ ձախողութիւնը ծառայեց սակայն արեւմտեան ճակատի միասնականութեան: Կը մնայ նաեւ հաստատուն Եւրոպա մը շինել.— «Ֆրանսան, ընդունած է անհրաժեշտութիւնը Արեւմուտքի Եւրոպայի մը որ անցեալին իմաստուններուն երազը եղաւ, զօրաւորներուն բաղձանքը եւ որ այսօր կը ներկայանայ իբրեւ անհրաժեշտ պայմանը աշխարհի հաւասարակշռութեան: Եւ ի վերջոյ, ինչպէս միշտ, հաւասարակշռութեան մէջ է որ աշխարհ խաղաղութիւն պիտի գտնէ: «Այս, միջազգային կեանքը, ինչպէս պարզապէս կեանքը պայքար մըն է: Այն զոր կը տանի մեր երկիրը, կը ձգտի միացման, ոչ՝ բաժանման, աղնուականութեան, ոչ՝ ցածութեան, ազատագրման, ոչ՝ տիրապետութեան»:

«Այսպէս, կը հետեւի իր կոչումին որ միշտ եղած է եւ կը մնայ մարդկային եւ տիեզերական: Նպատակը մեծ է: Գործը դժուար է: Բայց աշխարհի ահազանգներուն մէջ, տեսէք, Ֆրանսուհիներ եւ Ֆրանսացիներ, ինչ կշիռ կրնայ ունենալ, դարձեալ, Ֆրանսայի կամքը»:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԽԻՍՏ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԴԵՄՈԿՐԱՏՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Թուրքիոյ մէջ խաղաղ եւ բնականոն կացութիւն մը կը տիրէ: Ոչ մէկ ցոյց կամ բախում: Բանակը տէրն է կացութեան ու ամէն կողմ կը նշմարուի թուրք զինուորը, ոտքէն գլուխ զինուած: Հրասայլեր դիրք գրաւած են պետական եւ հանրային հիմնարկութիւններուն մօտ: Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, զօրավար Կիւրսէլ յայտարարած է.— «Ես եմ պետութեան վարիչը»: Այն հարցումին թէ նախկին նախագահը՝ Ճէլալ Պայար հրաժարական ներկայացուցա՞ծ է թէ ոչ, Կիւրսէլ գոհացած է պատասխանելով «պարտականութիւն ստանձնած եմ ազատ եւ օրինաւոր ընտրութիւններ պատրաստել եւ Թուրքիոյ տալ նոր սահմանադրութիւն մը որ իրապէս ժողովրդավար ըլլայ: Պարտականութիւնս կատարելէ ետք, պարզ քաղաքացի պիտի դառնամ»:

Այս առթիւ յայտարարած է թէ յատուկ քննիչ յանձնախումբ մը պիտի քննէ նախկին պետական ղեկավարներու դէմ եղած ամբաստանութիւնները: Բանտարկեալները պիտի կարենա՞ն մասնակցիլ ընտրութիւններուն: «Եթէ փաստուի թէ յանցաւոր են, անշուշտ ոչ» պատասխանած է Կիւրսէլ:

Մենտերէս եւ իր գործակիցները պիտի դատուին ընտրութիւններէն առաջ, իրենց դէմ իբրեւ կարեւոր ամբաստանութիւն կայ նաեւ սահմանադրութիւնը յարգած չըլլալը:

Դահլիճը հաւաքուած է եւ շարք մը որոշումներ տուած է:

Քաղաքացիներուն հանգիստ կեանք մը ապահովելու համար ձեռք առնել անհրաժեշտ միջոցներ:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը Վազգէն առաջին Նիւ Եորք ժամանած է Մայիս 21ին: Հայերէ զատ, օդակայան գացած էր նաեւ Նիւ Եորքի քաղաքապետին ներկայացուցիչը բարի դալուստ մաղթելու համար Հայրապետին: Իրեն կ՝ընկերանային Կոմիտաս եպիսկոպոս Տէր Ստեփանեան, գաւազանակիր Եղիշէ վրդ. Սարգիսեան եւ մայր Աթոռի դիւանապետ Պ. Հայկ Առաքելեան:

Այս այցելութեան առթիւ Պ. Լեւոն Քէշիշեան հետեւեալ տեղեկութիւնները ղրկած է Պոլսոյ Մարմարային:

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, 27 Մայիս.— Կաթողիկոս Վազգէն Ա. Նիւ Եորքի հայ մամուլին տուած ասուլիսի մը ընթացքին յանձնարարեց հաւատարիմ մնալ Էջմիածնին: Նախագահ Այզընհաուրին եւ Ամերիկայի ժողովուրդին խաղաղութիւն եւ բարօրութիւն մաղթեց եւ ողջոյններ տուաւ: Յորդորեց եկեղեցւոյ միութիւնը եւ 25 Ապրիլի կոնդակին ոգիով ջանք պիտի թափուի լուծելու համար Անթիլիասի տագնապը: Այս այցելութենէն օգտուելով անհրաժեշտ շփումները պիտի ունենայ: Պատասխանելով հարցումի մը ըսաւ թէ երկու քոյր աթոռներու միջեւ խաղաղութիւն ապահովելու համար համբերութիւնը անհրաժեշտ է, յոյս յայտնեց թէ շփումներ պիտի ունենայ Անթիլիասի ներկայացուցիչներու հետ: Երբ հարց տրուեցաւ թէ ինչ եղած է Անթիլիասի պատասխանը, ըսաւ թէ տակաւին պատասխան չէ ստացած սակայն «չեմ աճապարեր, համբերութեամբ կը սպասեմ, որպէսզի հասնի խաղաղութիւնը: Մեր կոչը պիտի հետապնդեմ»:

Երուսաղէմի մասին ըսաւ թէ ներկայացուցիչ-պատուիրակ, ղրկած է, բայց դեռ լուռ չունի, Կիրակի մեծ հացկերոյթ մը կը տրուի Ուալտօրֆ Ասթօրիայի մէջ ի պատիւ իրեն»:

×

Վեհափառ Հայրապետը Ուր.օր պիտի այցելէ նկարչուհի Վավա Սարգիս Խաչատուրեանի աշխատանոցը տեսնելու համար արուեստագիտուհիին նոր արդիւնաբերութիւնները: Վազգէն Ա. Կաթողիկոս, Յունիս 12ին պիտի այցելէ Պոսթըն, ուր մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին արժանի պատիւներով ընդունելու համար Վեհ. Հայրապետը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ հաւաքուած են Ասիոյ Հարաւ-Արեւելեան Ուխտի երկիրներու արտաքին նախարարները: Քննութեան պիտի առնեն միջազգային ներկայ կացութիւնը եւ իրենց զօտիներու պաշտպանութեան խնդիրները: Ֆրանսայի արտաքին նախարարը՝ Քուվ տը Միւրվիլ բացման ճառին մէջ շեշտած է Ուխտին ձեռք ձգած յաջողութիւնները եւ այս առթիւ հաստատած դաշնակցութիւններու անհրաժեշտութիւնը» Նիքսըն, Լօյտ եւ Այզընհաուրը խօսք առած են: Ամերիկայի նախագահը ի մէջ այլոց ըսած է «պէտք է միշտ արթուն կենանք եւ իրարու հետ գործակցինք»:

«ԻԶՎԵՍՏԻԱ» երեկոյեան թերթի վերածուած է, երկուշաբթի օրուընէ ի վեր: «Փրաւտա»էն ետք Խ. Միութեան ամէնէն կարեւոր եւ տարածուած թերթն է: Նախապէս իրիկուան միայն 1 թերթ («Մոսկուա-Գիշեր») լոյս կը տեսնէր, մայրաքաղաքին մէջ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ անծանօթներ Էմիրքաթարը սպաննել ուզած են: Մայիս 27ի գիշերը կրակած են Էմիրի ինքնաշարժին վրայ: Ոստիկանութիւնը ձերբակալած է հինգ անձեր որոնք Էմիրի ընտանիքին կը պատկանին:

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

"ԱՐՁԱՆԱԳԻՐ"

(ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ)

(Գ. եւ վերջին մաս)

Ու այսօր ալ յաղթական՝ փլատակնե-
րուն վրայ թառած,
Ճակատագրի խաղերով, խարոյկներով
վայրենի,
Իշխանութիւնն իր հրզօր կը տօնէ միշտ
զոհերով :

(Ականատես վկաներ, յիշեցուցէք, յի-
շեցէք),
Ան՝ արբեցման կարմրաբորբ որպէս գի-
նի՛ բոցավառ
— Օ՛, հանոյքով գերազանց —
Կ'ըմպէ արիւն իր եղբարց :

×

. . . . . .

Երկրին համար եւ Մարդոց ծանրար-
ժէք ոտանաւորէն,—
Անմեկնելի ներկայութիւն,
Ուր սլաքներն անհաշուելի ժամանակի,
Մարդկութեան հետ մեղսակցութեամբ,
Համընթաց,
Կը պատրաստեն զոհաբերումն անյեղլի
Ապագայի ...

Ու հեղեղներ կը յորդին ու կը դառնան
անարգել,
Տառապանքով, բիւր մեղքերով մարդ-
կային
Քու կողերուդ վրայ հիմա ...:

Ճամբաներէն ուրկէ անցան յամրաքայլ
Խաղաղութեան բանուորներն՝
Անջնջելի դոփիւններ դղրդումով մը
կ'անցնին
Եւ ուր ահա պողպատէ ծանրամարմին
հրէշներ
Խրամատներ կը բանան արշաւին մէջ
իրենց լայն :

Երկի՛ր մարդոց, հերոսական ողբերգու-
թեանց օրօրուն,
Ուր ես տեսայ մանուկներու հոգեվարքն
Եւ հոգեկան անմեղութեան անարգումն,
Եւ բազմութեանց շրւարուն,
Քաղաքներու լայնանիստ
Սադուռնական հրկիզումն ...
Եւ փլուզումն առ հաւական կառոյցնե-
րուն հոյաշէն,
Եւ կայքերու սրբազան :

Ծովուն վրայ մեղքերու
Կը յանդրգնին տակաւին հոընդիւններն
այրբւիլ,
Ծովուն վրայ մեղքերու
Մանուկները անմեղութեան
Ահաւասիկ գալարուն ...:

. . . . . .

Ինչպէս կը տեսնենք, տառապակոծ մարդկութեան հանդէպ, բանաստեղծ Թօփալեան ունի խորունկ ու զգայուն գորով մը՝ յաւիտենական բոցով: Կանգնած է դէմ դիմաց մարդ էակին եւ անոր նախնական ճակատագրին առջեւ: Ցոյսը եւ հաւանականութիւնը զայն չեն լքած, հակառակ՝ այս բոլոր դէպի կործանում առաջնորդող ներկայ արիւնատենչ իրականութեանց՝ իր հաստատումներուն եւ չեշտումներուն :

Բ. Թօփալեան, Դաշտանկար մկրտած է Արձանագիրին առաջին քերթուածը: Հոս ալ, զգացումի կոտտացող նոյն ցաւաշունչ հեւքն է որով ան կը տառապի երբեմնի մարմարեղէն գեղեցկութեանց կիսակործան տաճարներու դիմաց կեցած.

Մարդկութեան եւ անոր գրեթէ կենսազուրկ եղած քաղաքակրթութեան առջեւ, բանաստեղծը էութեամբ վրդովուած մեծափառ աստուածներու արուեստին կ'ապաւինի, որպէսզի տուայտանքէն եւ արիւնոտ կոտտանքէն վերջ, մարդը՝ հանդիպի մարդուն, մագլցելու համար, անսպառ հեւքով բարձրաբերձ դագաթները, իր լինելութեան իմաստը գտնելու, նախկին տաճարին տարաքանդակ գեղեցկութեանց յարութիւն տալու ...:

Անկեղծ շունչով տոգորուն այդ քերթուածին մէջ, նաեւ կայ Թօփալեանի քերթողական արուեստին հաւատամքը եւ հանգանակը. Թէպէտեւ սահմանափակ քանի մը տողերու յօրինուածքին մէջ թաքնուած եւ անտեսանելի : Կարելի է զայն յատկանշել իբրեւ նախաբան իր արուեստի հաւատամքին :

Ան կ'ոգեկոչէ իր էութեան ամբողջ թափովը՝ թափօրը անցեալի բանաստեղծներուն, որոնք այդ տաճարին հոգի ու մարմին տուին, կերտեցին անոր էութիւնը իրենց ստեղծագործական շունչով, եւ զայն պարուրեցին գեղեցկութեան գրուագներով եւ քանդակներով :

Հայ բանաստեղծութեան մէջ, Թօփալեանի համամարդկային ստեղծագործական ելոյթը՝ լաւագոյնն է, անհերքելի իրականութեանց վրայ հիմնուած՝ պարզօրէն բայց անկեղծ ցուցմունքով :

Անոր քերթողական արուեստին հիմերն ու կառուցուածքը կը գտնենք ամբողջութեամբ, իր բանաստեղծները քերթուածին մէջ :

Ահաւասիկ: Բոլոր հայ բանաստեղծներու հանգանակը դառնալու արժանի, ուր որ անոնք կը գտնուին :

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԸ

Հեստ ու հպարտ, լրուութեան մէջ առեղ-
ծուած,
Մտնելով խորն այգաբեղուն գիշերներու,
Բանաստեղծներ, որ ապրեցաք խորու-
թեամբ,
Ու գիտակից տառապանքով արբեցած՝
Երգեցիք սէրն աստուածայայտ,
Իմաստութեան եւ խորհուրդի կարմիր
գինի՛ն,
Երազներու հոյլն աստղամերձ,
Իշխանութիւնն անպարտելի բարձունք-
ներու,
Երանութեանց անսասան ...:

Դուք հաւատքով ամբողջական՝
Արձակեցիք աղաւնիներն ազատութեան,
մթնոլորտին մէջ ցասման,
— Որոնք իրենց թռիչքին մէջ առաջին
Զարնուեցան մարդերէն, —
Դուք հաւատքով ամբողջական,
Լուռ ու խրոխտ՝ արքաներու առջեւ
եղաք
Կալանաւոր ու գերիշխա՛ն,
Մերժեցիք լուծն երջանկութեան եւ
վհատութեան ամէն արարք,
Բացիք այնպէս կուրծքերը ձեր
Ընդդէմ մարդոց կիրքերուն՝
Սիրոյն համար տիեզերքի մ'անսահման:

Թէեւ ցեխի մէջ ու արեան,
Անյոյս ու մութ՝ արդ՝ կեանքի խոր
կրկէսին,
Մենք դէպի ձեզ կ'երկարենք սրտերըմեր,
Որովհետեւ
Կարելի չէ յուսահատիլ ձեր մարդկային
Կամքին առջեւ ու տեսիլքին,
Որ վճռական, ուժեղ քան երգը փոթորկին
Գաղափարով ու յայտնութեամբ իսկ
հրդեհուած,
Ամբոխներու հաղորդութեան որպէս
սրկիհ՝
Արիւնացայտ սիրտերը ձեր նետեցիք
Գազաններու կրկէսին՝
Նուիրումով ամբողջական եւ անձնուրաց
ժպիտով ...
Փա՛ռք յարութեան ձեր ձայնին :

Անմոռանելի վայելք մը պիտի ըլլայ, վստահ եմ, ընթերցումը այդ գրքոյկին, անոնց համար որոնք կը սիրեն բանաստեղծութիւնը: Տեսակ մը ինքնամփոփում եւ հաղորդականութեան արձակուրդ: Հեռանալու համար այն պահերէն ուր մեզի կը հրամցուին, հայրենասիրութեան պիտակին տակ, նոյն նիւթը յեղյեղող ինքնատպութենէ զուրկ ոտանաւորներ, գլխացաւ պատճառելու չափ, բողոք բարձրացնելու աստիճան տեւական յաճախանքով ...:

Աւելորդ է չեշտել թէ Սփիւռքի բանաստեղծները՝ կը զգան, գիտակից են իրենց տաղանդին եւ բարձր կոչումին : Միեւնոյն ատեն լուրջ են, անկեղծ եւ մարդասէր :

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԽԱՌՆԱԿՈՒԹԻՒՆ՝ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Այս կացութեան պատճառները գտնելը դժուար չէ:

Իշխանութեան գլուխը գալէն ի վեր, վարչապետ Մենտերէս ջանաց զարկ տալ երկրին արդիւնաբերութեան: Բայց՝ առանց լրջօրէն ուսումնասիրելու խնդիրը: Դրամագլուխներ յատկացուեցան ըստ պատահմունքի ու մանաւանդ՝ քաղաքական նկատումներով: Ընտրողներ սիրաշահելու համար երկրին ամէն կողմը շաքարի գործարաններ շինուեցան. (Թուրքիոյ մէջ շաքարը գրեթէ լիւքս արտադրութիւն կը նկատուի): Ուրիշ տեղ մը՝ ընտրողները կրաղիւսի գործարաններ ունենալ կը փափաքէին. շատ լաւ. պէտք եղածէն աւելի կրաղիւսի գործարաններ շինուեցան, առանց հաշիւ ընելու թէ տարին միայն քանի մը ամիս պիտի բանին այդ գործարանները. յաւելեալ արտադրութեան կարիք չկայ :

Երկրամշակութեան պատկերը աւելի փայլուն չէ : Թուրքիոյ բնակչութիւնը տարին 750·000ով կ'աւելնայ (աշխարհի ամէնէն շատ աճում ունեցող երկիրներէն մէկն է): Բայց գիւղացիութեան ինը տասներորդը արդէն իսկ անգործութեան մէջ է: Գիւղացիներուն մեծամասնութիւնը կ'աշխատի այնքան, որքան նը-ւազագոյնս անհրաժեշտ է ընտանիքին ապրուստը ապահովելու, առանց աշխատանքի իր բաժինը բերելու ազգային տնտեսութեան զարգացման :

ՕԷՍԷի մասնագէտները հինգ տարի դրին համոզելու համար Մենտերէսի կառավարութիւնը, որ պէտք է լրջօրէն ուսումնասիրէ տնտեսական կացութիւնը: Արեւմտեան պետութիւնները յայտնեցին նաեւ, որ յաւելեալ որեւէ օժանդակութիւն պիտի չընեն այնքան ատեն որ նիւթական յատկացումներու տրամաբանական ծրագիր մը չկազմուի :

Ի վերջոյ, միջազգային երեք մասնագէտներ հրաւիրուեցան խորհրդակցութեան: Հոլանտացի մը՝ Փրոֆ. Թիմպերկէն, կ'ուսումնասիրէ արդիւնաբերական բարգաւաճման հարցը: Գերմանացի մը՝ Փրոֆ. Պաատէ, վերջերս աւարտեց ու թուրք կառավարութեան ներկայացուց տասնամեայ երկրամշակութեան ծրագիր մը, որու շնորհիւ Թուրքիա պիտի կարենայ հաւասարակշռել առեւտրական իր պիւտճէն : Հարց է սակայն, որ այս ծրագիրը կէտ առ կէտ պիտի գործադրուի՞: Միւս կողմէ, Թուրքերը պէտք է դադրին ներածելէ պերճութեան նիւթեր, որոնց կարիքը բնաւ անհրաժեշտ չէ :

Բայց օտար դիտողներն ու մանաւանդ Ամերիկացիները մտահոգող գլխաւոր կէտը Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութեան փոփոխութեան խնդիրն է : Ճիշդ է, տակաւին որեւէ պատճառ չկայ այս մտահոգութեան հիմք տուող: Դեմոկրատներն ու հանրապետականները հաւասարապէս հաւատարիմ կը յայտարարեն իրենք զիրենք՝ Ատլանտեան ուխտին ու դաշինքներուն: Սակայն տակաւին երկու տարի առաջ այս հարցին շուրջ գոյութիւն ունեցող միաձայնութիւնը այժմ չքացած է :

Երկրորդ աշխարհամարտէն յետոյ Մոսկուա բաւական անճարակութեամբ Թուրքիան նետեց Ամերիկայի բաղուկներուն մէջ՝ արեւելեան Անատոլուի երկու նահանգներն (Կարս եւ Արտահան) ու Նեղուցներու վրայ հսկողութիւն պահանջելով: Անգարա, իրար անցած, ամերիկեան օգնութեան դիմեց, յարեցաւ Ատլանտեան Ուխտին եւ ոգեւորութեամբ ընդունեցաւ իր հողամասին վրայ ամերիկեան օդային եւ հրթիռներու կայաններու հաստատումը: Կացութիւնը, այդ ժամանակ, պարզ էր. Ռուսերը կը սպառնային, իսկ Ամերիկացիներն ալ նախախնամութեան ուղարկած պաշտպաններն էին: Այդ շրջանին, Ամերիկացիներու ռազմական գերիշխանութիւնն ալ հաստատուած իրողութիւն էր.

Այսօր՝ վիճակը նոյնը չէ: Երբ հինգ տարի առաջ Կրեմլին կրակ կը տեղացնէր իրենց հողամասին վրայ ռազմական օտար խարիսխներու շինութիւնը ընդունող երկիրներու՝ վրայ՝ լուրջի չէր առնուեր: Այսօր, երբ Խրուշչեւ կը խոսի «սարսափելի վրէժ»ի մասին, ամէն ոք գիտէ թէ ըսածը իրականացնելու ի վիճակի է: Մտքէ հանելու չէ, թէ Խ. Միութեան չորս դին հաստատուած ամերիկեան զինուորական կայանները իսկա-

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԻՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Հետեւեալ դասուն պատկանող բանտարկեալներուն եւ աքսորեալներուն ներում կը շնորհուէր, ինչ ալ ըլլար իրենց յանցանքը : Ցղի կիները, այն մայրերը որոնք տասը տարեկանէն պակաս զաւակներ ունին, 18 տարեկանէն վար տղաքներ եւ աղջիկներ, ծեր մարդիկը եւ անոնք որոնք հինգ տարիէն պակաս բանտարկութեան կամ աքսորի դատապարտուած էին, բոլոր միւս դատավճիռները կէս առ կէս կը զեղչուէին (ի բացառեալ հակապետական յանցանքով դատապարտուածները, մարդասպանները եւ մեծ գումար իւրացնողները):

ԲԵՐԻԱ ԳՈՐԾԻ Կ'ԱՆՑՆԻ

Ընդհանուր ներումը ցոյց տուաւ թէ Խորհրդ. ժողովուրդը ի զուր չէր սպասած Սթալինի մահուան: Լռելեայն դատապարտութիւն մըն էր նաեւ Բերիայի դէմ:

Երբ Բերիա գործի կ'անցնի, Ապրիլ 3-ին եւ 4ին՝ «հրեայ բժիշկներու դաւին» պատմութիւնը կը վերաքննէ: Եւ իր կարգին կ'ամբաստանէ նախկին Ապահովութեան նախարարը՝ Իկնատիեւը եւ անոր օգնականը՝ Ռիւմինը իբրեւ շինծու մեղադրանքներու հեղինակ : Ապրիլ եօթին երկուքն ալ կը ձերբակալուին:

Ապրիլ 14ին, Բերիա ձերբակալել կու տայ Վրաստանի ապահովութեան նախարարը, Ռուխզատէն եւ ազատ կ'արձակէ «Վրացական Դաւին» ողջ մնացած ամբաստանեալները, (այս դաւը շինծու էր եւ կազմակերպուած էր Սթալինի կողմէ 1952ին, մաքրագործելու համար Բերիան): Իկնատիեւ, Ռիւմին եւ Ռուխզատէն կ'ամբաստանուին «Խորհրդային քաղաքացիներու իրաւունքները բռնաբարած» եւ «անմարդկային միջոցներով սըխալ խոստովանութիւններ կորզած ըլլալու» ամբաստանութեամբ :

Տիրակալութեան պայքարին մէջ, վըտանգաւոր կացութիւն մը կը ստեղծուի: Եթէ նախկին դաւադրութիւնները երեւան հանուէին, մէջտեղ պիտի ելլէին նոր վարիչներուն գործած անցեալի ոճիրները: Այս մտահոգութեամբ արգելք կը հանդիսանան Բերիային, որ գնդակահարէ Իկնատիեւը եւ իր գործակիցները : Միեւնոյն ատեն կ'արգիլեն որ այդ մասին որեւէ հրապարակային յայտարարութիւններ ըլլան: Հրապարակաւ կը քննադատեն ԷմՎէՏէ, որ անցեալին, այսինքն Սթալինի օրով, ոճրային գործունէութիւն մը ունեցած է պատժելով անմեղ մարդիկ: Ընդհանուր ներումէն ետք, հրապարակային այդ երկրորդ քայլը մեծ հարուած մըն էր Սթալինի եւ իրեն գործակից Բերիայի դէմ :

ԱՌԱՋԻՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Խրուշչեւ միշտ կ'աշխատէր որ Խորհրդային մամուլը ամէն յօդուածի մէջ մատնանշէր բոլոր վարիչներու անունները, իսկ պաշտօնական հանդիսութիւններու ընթացքին ներկայ գտնուին, բարեբարեակէն (Մալենքով, Բերիա, Մոլոթով) Քաղբիւրոյի բոլոր անդամները :

Ցունիսի սկիզբը դեռ եւս միացած եւ զօրաւոր կ'երեւէին :

Խորհրդային նոր վարիչները այժմ, կը սկսին խաղաղութեան եւ Վերին Ժողովի մը գումարման համար քարոզչութիւն ընել: Խօսքերուն զուգընթաց որոշ գործեր ալ կատարուեցան : Խորհրդային սեղմումներու մեղմացում մը նշմարելի եղաւ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ, իսկ Քորէայի մէջ, գերիներու փոխանակութիւնը տեղի ունեցաւ եւ զինադադարի բանակցութիւնները վերսկսան :

Արեւելեան Գերմանիոյ վարչակարգը իր կարգին, թեթեւցուց սեղմումները :

Եւ ահա, Ցունիս 16ին, Արեւելեան Պերլինի բանուորներուն խաղաղ ցոյցը փոխուեցաւ խռովութեան: Խորհրդային զինուորները եւ հրասայլերը մէջ մտան եւ ճզմեցին ըմբոստութիւնը: Ցար եւ նրման ըմբոստութիւններ ծագեցան՝ Մակտըպըրկ, Հաշ, Լայփցիկ եւ այլ ճարտարարուեստական կեդրոններու մէջ: Խորհրդային ջոկատները օրերով կռուեցան Արեւելեան Գերմանիոյ աշխատաւորներուն դէմ :

(4 Շար.)

ՆԿԱՐՈՂ ՉԻ ՀՈՒՇԱՆՎԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

9.

Ամառ էր լուռ հայկական, ամառ էր ոսկեհատիկ ցորենի։ Ես ու Ալիսը հեծել էինք ձիերը և դանդաղ քայլերով անցնում էինք ոսկեհատիկ ցորենի միջով։ Ալիսը ինձ էր ուղեկցում մինչև Ղարաքիլիսա, որտեղ ես պիտի հանդիպեի Ռուբեն աղբարիս։ Ես ինքս էի ուզել, որ Ալիսը ինձ ուղեկցի, որովհետև ճանապարհին ես պիտի ասեի նրան այն, ինչ որ ասելու էի միայն Ռուբենին։ Ես ուզում էի, որ Ռուբենը ինքն իմանա, թե ինչ է պատահել Ալիսի հետ, և ես ուզում էի, որ Ռուբենը ինքն ասի Ալիսին, թե ինչ է պատրաստվում անել նրա հետ։

Ես ինքս չէի ուզում ասել Ալիսին, որովհետև ամաչում էի։ Ես ամաչում էի, որովհետև ինձ թվում էր, թե Ալիսը ինձ չի սիրում։ Ես ամաչում էի, որովհետև ինձ թվում էր, թե Ալիսը ինձ չի սիրում, որովհետև ես ինքս էի սիրում Ալիսին։ Ես ամաչում էի, որովհետև ես ինքս էի սիրում Ալիսին, որովհետև ես ինքս էի սիրում Ալիսին, որովհետև ես ինքս էի սիրում Ալիսին

Վերակազմակերպել օրէնսդիրական մեքենան : Լուսարձակը ընդլուծ է :

Պաշտօնական շրջանակները յոյս կը յայտնեն թէ երեք ամիսէն նոր ընտրու – թիւններ կարելի պիտի ըլլայ կազմակեր – պել :

Վերջին լուրերուն համաձայն ձերբա – կալուածներու թիւը 63ի կը հասնի : Ա. – սոնց մէջ կը գտնուին, երեսփոխաններ , ոստիկաններ , դեմոկրատ կուսակցու – թեան պարագլուխները եւ առեւտրական– ներ :

Անգարայի մէջ շրջան լրած է լուր մը ըստ որուն նախկին պետական նախարար՝ Իզզէթ Աքսալ անձնասպան եղած է :

Մոսկուա, Անգլիայէն, Ֆրանսայէն , Փաքիստանէն, Իսրայէլէն եւ Ճունաստա– նէն եւս ճանչցած է նոր կառավարու – թիւնը :

× *Մենտերէս եւ Պայար կը տառապին արեան ճնշումի բարձրացումէ :*

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այսօր Հինգշաբթի (Ցունիս 2) ժամը 20·05ին Ֆրանսական ձայնասփիւռի Ֆը– րանս 3 կայանէն (նախկին՝ Նասիո – նալ), Րաֆֆի Պետրոսեան պիտի նուագէ Փրոքոֆիէֆի երկրորդ fonչերթօ Ֆը – րանսական Ձայնասփիւռի Ազգային Նը – ւագախումբին ընկերակցութեամբ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ողբացեալ Թպտուն Ոսկերիչեանի (Ծըն– եալ Զուքասըզեան), մահուան Բ. տարե– լիցին առթիւ Տ. Ոսկերիչեան, Վահրիչ եւ Վարդանուշ Կէօքճեան կը Ծանուցանեն թէ այս Կիրակի (5 Ցունիս) Հոգեհան – գստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ս. Ց. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ : Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

ԼԸ ՓԷՖ

Բացուած են արձանագրութիւնները

1960-1961

Ուսումնական տարեշրջանին համար :

Տասը տարեկանէն սկսեալ երկրորդա – կան վարժարանի որեւէ դասարանի ու – սանող աշակերտ կ'ընդունուի : Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (Քուր քը– լասիք) :

Որ եւ է լուսաբանութեան համար դի – մել, զրաւոր կամ հեռաձայնով, վարժա– րանի տեսչութեան :

ÉCOLE APOSTOLIQUE

3, Ave. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)

Tél. ; 963 0172

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէնթ Անթուանի բնակիչներէն Պ. Թո– րոս Գրիգորեանի մահուան տխուր առթիւ Ս. Եկեղեցւոյ պայծառութեան հետեւ – եալ նուէրները եղած են .—

Պ. Գաբրիէլ Նահապետեանէ քան Ն. Ֆ., Պ. Գրիգոր Իլնէճեանէ տասը Ն.Ֆ., Թաղականութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Գրիգորեան ընտանիքին անդամ – ներուն :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծա– նուցանէ թէ՝ այս Կիրակի Հոգեհալուստի տօնը կը կատարուի օրուան յատուկ հան– դիսաւոր արարողութեամբ, դպրախում – բին բազմաձայն երգեցողութիւնով :

× *Տօնին Բ. օրը (6 Ցունիս), Կրօն. Ընկերակցութեան հրաւէրով երգչախում– բը իր ամբողջ կազմով, ընկերակցու – թեամբ քահանայի եւ սարկաւագներու եւ վարչութեան անդամներու, կ'ուղեւորի Սէն Ռաֆայէլ, հոն գտնուող նորահաս – տատ «Հայկական Տուն»ին մէջ պատա – րագի արարողութիւն կատարելու, հոգե– պէս մխիթարելու համար պատսպարեալ– ները : Կը հրաւիրուի շրջակայքի Հայու – թիւնը :*

× *Երեւանէն Դաւիթ Պ. Աբէլեան կը ինտուէ եղբայրը Մեսրոպ Պ. Աբէլեանը : Հոկտեմբերեանէն Երանիկ Վարդանեան կը փնտուէ Վարդգէս Ս. Մխքայէլեանը : Դիմել եկեղեցի :*

× *Վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է տասը Ն. Ֆ. նուէր՝ Օր. Ա– նիւ Տոլմաճեանէ :*

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ
ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս Կիրակի, ժամը 10·30ին, Հայկա – կան Հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ քա – րոզ պիտի ձայնասփռուին Վատիկանի ռատիոկայանէն :

Պիտի քարոզէ Գեր. Ներսէս վրդ. Սեթ– եան՝ Մեծաւոր Հռոմի Լեւոնեան Հայ Դպրոցի :

Միջին ալիք՝ 196 մ. : Կարճ ալիք՝ 19·84, 25·67, 31·10 :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Յակոբ Կիւրեղեան եւ զաւակները (Շարվիէօ), նոյնպէս զաւակները (Ամե – րիկա), Տէր եւ Տիկին Մանուկեան (Ա – մերիկա), Հայկազ, Գրիգոր, Գ. Կիւրեղ– եան (Փարիզ), Բեհլիվանեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Ց. Տիչիեան (Փոն տը Շէ– րիւ), իրենց խորին չնորհակալութիւննե– րը կը յայտնեն բոլոր անոնց որ իրենց ցաւակցութիւնները յայտնած են հեռա – գրով, նամակով եւ կամ անձամբ, իրենց ողբացեալ կնոջ, մօր, քեռիին, հարսին եւ սանամօր ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ԿԻՒՐԵՂ – ԵԱՆԻ (Ծնեալ Լուսիկեան) ցաւալի մահ – ուան առթիւ :

×

Լիոնի եկեղեցաչէն Տիկնանց Մխիթի– նը չնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւ – եալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ չինութեան .—

Այրէ Տիկին Քիլարճեան իր զաւկին Պ. Գառնիկ Քիլարճեանի ապաքինման առ – թիւ յիսուն Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Գրի – գոր Աւագեանէ յիսուն Ն. Ֆ. :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ կարմիր Խաչի Օրուան Սորպոնի պեղարուեստական ցերեկոյթին առթիւ Ֆէսանվիլիէի օղափոխութեան կայանին կը նուիրեն. —

Տիկին Վ. Զրբաչեան յիսուն Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Թէսլէ տիւ Գրօ հարիւր Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ց. Տապաղեան 50 Ն. Ֆ., Պ. Լ. Վարժապետեան 40 Ն.Ֆ., Պ. Մարկոսեան երեսուն Ն. Ֆ., Պ. Գան– ճեան երեսուն Ն.Ֆ. : Տիկին Էդնայեան 20 Ն. Ֆ., Տիկին Ա. Ֆրէնկեան քսան Ն.Ֆ., Պ. Տաւուտեան քսան Ն. Ֆ., Պ. Ա. Հա– րենց քսան Ն. Ֆ., Պ. Պալապանեան երէ– սուն Ն. Ֆ., Տիկին Նորա երեսուն Ն.Ֆ., Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Տամլամեան 20 Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Լեւոն Տօնիկեան քսան Ն. Ֆ., Պ. Ն. Ֆրէնկեան քսան Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ցարութիւն Եաղճեան 10 Ն. Ֆ., Պ. Փափազեան քսան Ն. ., Պ. Շապանեան երեսուն Ն. Ֆ., Պ. Հրաչեան 10 Ն. Ֆ., Տիկին Սեղբոսեան քսան Ն. Ֆ., Տիկին Տէրպէտէրեան 10 Ն. Ֆ., Պ. կարապետ Մոմճեան տասը Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Տաքչեան տասը Ն.Ֆ., Տօքթ. Քիթապճեան տասը Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկ. Ա. Աճէմեան քսան Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկ. Սարգիսեան 10 Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Բապուճեան տասը Ն. Ֆ. :

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Օղափ. կայանի ընդարձակման ի նպաստ կը նուիրեն .—

Պ. Հիւսիսեան երկու հարիւր Ն. Ֆ. : Պ. Աբեանաքեան հարիւր Ն. Ֆ. : Պ.Ճըն– կըրեան հարիւր Ն. Ֆ., Պ. Ճիլէրճեան հարիւր Ն. Ֆ., Պ. Աղամեան յիսուն Ն.Ֆ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Հիւսուածեղէնի գործատուրները եւ գոր – ծատուհինները (բրիճօբէօր եւ բրիճօ – բէօզ) : Ապահով գործ ամբողջ տարուան համար : Լաւ վճարում : Դիմել՝

Tricots Vivex

25, RUE DE TRÉVISE PRC. 71-34

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

15 – 18 տարեկան օրիորդ մը խանու – թի գործերով զբաղելու համար եւ ծա – խելու (կնոջ մեծաքանակ հագուստի հա – մար) :

Դիմել՝

Alexanian

86, RUE DE CLÉRY CEN. 37-18

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՍԵՒՐ

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐ – ՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél. : OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱՌԱՇԵՒՈՒ – ԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝

ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ՈՏՆԱՏԴԱԿԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Վիչն .— Յառաջիկայ Ցունիս 5ին, Հո– դեվարչական Խորհուրդը Ս. Մ. Լ. Մ.ի խաղաղա– սէր գործունէութեան տասնամեակը կը տօնէ : Այդ առիթով, կազմակերպուած է փոք – րիկ դաշտահանդէս – խնջոյք մը, ուր այ– ցելուները եւ ներկայ հասարակութիւնը պիտի ունենան համեղ ընդունելութիւն մը եւ առատ ուտելիք, խմելիք :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի :

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու առաջին խումբին արձա – նագրութիւնները փակուած են : Սակա – տաթիւ տեղեր միայն մնացած են Օգոս – տոսի համար :

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Շորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20 : Ակէզ դուրս ժամադրութեամբ, Հեռախօսթռիւէն 27·35 : 5 Րիւ Մէյրան :

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մաս– նաճիւղերուն :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՏԳԱՄ. ԺՈՂՈՎ

Պատգամաւորական ժողովին մասնակ – ցող ճամբորդները պէտք է մեկնին Ուր – բաթ, Ցունիս 3ին, հաւաքավայր, կառ տը Լիոն, Փլաս տը լ'Օռլօժ, ժամը 22·30– ին :

Շ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

—o—

Շաբաթ .— Հ. Ց. Դ. «Ազգութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9·30ին, սովորական հա – ւաքատեղին :

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Զաւարեան, Ռոստոմ, Ապրիլեան Սե – րունդի կազմակերպած ծովագնացութեան օրօֆարը կը մեկնի ճիշդ հետեւեալ ժա – մերուն յատաջիկայ Կիրակի առաւօտ : Փլաս տը լա Րէփիւպլիք, Պուլվար Մա – ժէնթայէն՝ ժամը վեցին : Պէվրիի եկե – ղեցիէն՝ ժամը 6·30ին : Իսի լէ Մուլինո – յէն Զատիկեանի սրճարանին՝ ժամը 7ին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Տեղ մնացած չըլլալով՝ արձանագրու – թիւնները փակուած են :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ցունիս 3ին :

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ
Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ ԺԱՄԸ 10ԻՆ

Յառաջիկայ Կիրակի՝ Տօն Հոգեգալս– եան, հանդիսաւոր Ս. պատարագ պիտի մատուցանէ Հոգեւոր Հովիւ Տէր Եսայի Խաչակիր քահանայ Ալթունեան :

Երգեցողութիւն հրաւիրեալ դպիրներու մասնակցութեամբ :

Ի պատիւ Տէր Հօր քառասնամեայ քահանայութեան, կոչ կ'ընենք Շաւիլ բարեպաշտ ժողովուրդին որ խուռներամ դայ եկեղեցի՝ ստանալու համար յոբել – եարին օրհնութիւնը եւ իր երախտագի – տութիւնը յայտնելու Տէր Հօր, տարինե– ի վեր բարւոք կատարած իր ծառայու – թիւններուն համար :

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆր.	միջեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆր.	միջեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	15 Ն. Ֆր.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆր.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆր.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆր.	» » »
« ԾԱՒՈՒ Է »	20 Ն. Ֆր.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ– դերու համար են :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Mr.-le-Prince, Paris (6e) C.C.P. PARIS 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԶԳԱՊԱՏՈՒՄ, Մ. Արք. Օրմանեան, Պէյրութ 1959, Ա. Հատ.	24	Ն.Ֆ.
ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ. Գէորգեան, 1960, քղք. 14, լրկզմ	16,50	Ն.Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Ե. Զարենց, Պէյրութ 1959	6	Ն.Ֆ.
ԳՐԱԿԱՆ–ՌՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐ, Ն. Ադրալեան, Պէյրութ, կղմ.	18	Ն.Ֆ.
ԷՋԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՑ, Բժ. Ա. Բաբալեան, Գահիրէ, 1959	2	Ն.Ֆ.
ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆՑ ՈՒՂԻՈՎ, Կ. Մեհեան, Փարիզ, 1959, ...	6	Ն.Ֆ.
ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գ. եպս. Պալաճեան, Բ. հատ. Փարիզ, 1959	15	Ն.Ֆ.
ՆՈՅՆԻՆ Ա. հատորը, Վիեննա, 1922, պատկերազարդ եւ կազմեալ	15	Ն.Ֆ.
ՀԱՅԿ. ԺՈՂ. ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ, Ա. Նազիկեան, Գահիրէ, 1959 . .	3	Ն.Ֆ.
ՊՐԻՍՄԱԿ, երաժշտասէրի մը օրագիրը, Գ. Ա. Համբարձումեան	5	Ն.Ֆ.
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Հր. Փաստրմաճեան, Պէյրութ, 2 հատոր .	20	Ն.Ֆ.
ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՏԱՍԸ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Եղիա Գասպարեան, Գահիրէ, 1959	10 2	Ն.Ֆ. N.F.
L'ARMÉNIE, PAR JEAN-PIERRE ALEM, PARIS, 1959		

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 3 ՅՈՒՆԻՍ VENDREDI 3 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8815 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4616

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Բ.

Օսմանեան կայսրութիւնը տասնեակ – ներորդ դարուն վերջին ծայր յետամնաց երկիր մըն էր : Եւրոպական քաղաքակր – թութեան նչոյլն անգամ չէար թուրք տարրին մօտ :

Սուլթանը սկզբունքով բացարձակ էր – խանութեան տէրը կը նկատուէր : Սա – կայն ենիչէրները իրենց զինուորական ուժով կազմակերպութեամբ ամենազօր դարձած՝ սարսափի տակ կը պահէին ո՛չ միայն ժողովուրդը — Պոլսոյ ու գաւառ – ներու մէջ, այլեւ սուլթանն ու իր նախա – րարները :

Սուլթան Մահմուտ բարենորոգումներ կարնալ մտցնելու համար երկրին մէջ, ամէն բանէ առաջ մաքրագործեց Ենիչէ – րիները եւ կանոնաւոր բանակի (Նիզամ ճէտիտ) կազմութեան ձեռնարկեց :

Իր որդին եւ յաջորդը Սուլթան Ապտիւլ Մէճիտ գահ բարձրացաւ 1839 Յունիս 19ին (Հ. Տ.) : Ուզելով չարունակել հօրը բարենորոգչական գործը, նոյն տարուան Նոյեմբեր 3ին հանդիսաւորապէս հրա – տարակեց Կիւլհանէի Խաթթը Շէրիֆը , որով կը խոստանար իր հպատակներուն կեանքը, պատիւն ու ինչքը ապահովել , ոչ – իսլամ տարրերուն հաւասար իրա – ւունքներ տալ, եւայլն :

Սրիմի պատերազմէն (1853 – 55) վերջ Փարիզի մէջ գումարուելիք հաշտութեան ժողովի նախօրեակին՝ 1856 Փետրուար 6/18ին՝ նոր Խաթթը Հիմայունով մը Ապտիւլ Մէճիտ կը հրկնէր իր խոստում – ները քրիստոնեաներուն, առաջքն առնե – լու համար մեծ պետութեանց միջամտու – թեան՝ Թուրքիոյ ներքին գործերուն :

Թանզիմաթի երանելի օրերն էին :

Հայերը իմաստութիւնն ունեցան օգ – տուելու առիթէն եւ յաջողեցան հիմը դնել Ազգային Սահմանադրութեան, որուն չը – նորհիւ ազգը կ'ազատէր ամիրաներու եւ երեւելիներու, ինչպէս նաեւ բարձրա – տիճան կղերականներու քմահաճ եւ բռա – նակալական կարգադրութիւններէն :

1860ի Սահմանադրութիւնը իր 150 յոդուածներով բոլորովին ազատական նե – ժողովրդավարական հիմերու վրայ կը դնէր Հայոց ազգային, եկեղեցական եւ վարչական գործերը : Ընտրողական դր – րութիւնը, մարմիններու հաշուետուու – թիւնը եւ նման սկզբունքներ բոլորովին յառաջդիմական, վերջին ծայր յանդուգն քայլեր էին հարիւր տարի առաջուան մը – տալնութեան համար :

1863ի Սահմանադրութիւնը— պաշտօ – նապէս վաւերացուած եւ Տիւպուրի մէջ հրատարակուած — 150 յոդուածներէն պահեց 99ի եւ կարդ մը սեղմումներ մո – ցուց ժողովրդավարական դրութեան մէջ : Սուլթան Ապտիւլ Ազիզի եւ Ապտիւլ Համիտի օրով քանիցս կախակայուեցաւ Ազգ. Սահմանադրութիւնը : Ազգային ժողովի գումարումը տարիներով արգիլ – ուեցաւ : Քաղաքական եւ կրօնական ժո – ղովները յաճախ նշանակովի եղան : 1908ի Օսմանեան Սահմանադրութենէն վերջ բնական ճամբով մեր Ազգ. Սահմանա – դրութիւնն ալ կրկին կեանքի կոչուեցաւ եւ Ազգ. ժողովը գայլուն չրջան մը բո – լորեց մինչեւ համաշխարհային առաջին պատերազմը : Պահ մըն ալ՝ Զինադադա – րին, մինչեւ Պոլսոյ պարպումը դաշնա – կիցներէն :

Ազգային Սահմանադրութիւնը կարե – ւոր դեր մը կատարեց ժո. դարու հայ – կական զարթօնքին մէջ : Հակառակ եւ – րեսփոխաններու երկու երրորդին Պոլսոյ քաղաքէն ընտրուած ըլլալուն՝ Ազգային ժողովը, իր օրակարգին վրայ ունեցաւ միշտ գաւառի գործերը : Մասնաւորաբար

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԵՆՏԵՐԷՍ ԿՐՆԱՅ ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԻՒ

'ԻՄԷՔ ԿԸ ԽՕՍԻ. — '' ՏԵՂԵԱԿ ՉԷԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՈՒԱԾԷՆ, ԲԱՅՑ ՕՐԻՆԱՒՈՐ Է''

400 ԴԵՄՈԿՐԱՏ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Գնդապետ Ալաթլի, յեղափոխական կո – միտէի բանբերը մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարած է թէ Անգարայի ու Պոլսոյ հասարակաց փոսերուն եւ ձու – կի – միսի սառնարաններուն մէջ դիակ – ներ գտնուած են : Իրենք ալ Մենտերէսի կառավարութեան գոհերն են : Թէեւ կա – րելի չէ եղած ճշդել սպանեալներուն թի – ւը, այսուհանդերձ կը կարծուի թէ մին – չեւ 90 կամ 100ի կը հասնի :

Նոյն յայտարարութեան համաձայն 400 երեսփոխանները — բոլորն ալ դեմոկրատ — ձերբակալուած ու եսխատայի կղզին արգելափակուած են : Ձերբակալուածնե – րուն մէջ կը գտնուին հինգ–վեց կիներ :

Լուծուած Ազգային ժողովին մէջ Մեն – տերէսի կուսակցութեան պատկանողնե – րու թիւը 406 էր :

Եսխատա կղզին Մարմարայի մէկ ա – մայի կղզին է, ուր միայն մէկ չէնք կայ :

Ցանձնախումբ մը կազմուած է որ պի – տի քննէ նախկին նախագահ՝ Ճէլալ Պա – յարի, նախկին վարչապետ՝ Մենտերէսի, նախկին նախարարներու , երեսփոխան – ներու դէմ եղած ամբաստանութիւնները :

Սրիմեան Հայրիկի պատրիարքութեան օ – րով գաւառի հարստահարութիւնները ա – ռաջին տեղը կը գրաւէին : Ներսէս Վար – ժապետեանի օրով ալ չարունակուեցաւ նոյն աւանդութիւնը : Պատրիարքները յաճախակի «Թաքրիր»ներ կը ներկայա – ցնէին Բարձրագոյն Դրան՝ բողոքելու համար ներքին գաւառներու մէջ Հայե – րուն ենթարկուած կեղեքումներուն դէմ :

Շնորհիւ Ազգ. Սահմանադրութեան , հայ ժողովուրդը քաղաքական հասունու – թիւն ունեցաւ եւ ժողովրդավարական , ազատական սկզբունքներուն ընտելացաւ : Ոըոշ չափով ալ կարգապահութիւն սոր – վեցաւ :

Ազէտէն վերջ արտասահմանի մէջ Հա – յութիւնը կազմակերպուեցաւ՝ իբրեւ ու – ղեցոյց ունենալով Ազգ. Սահմանադրու – թիւնը, երկրէ երկիր յարմարելով տեղա – կան պայմաններուն եւ օրէնքներուն :

1863ի Ազգային Սահմանադրութիւնը նոյնութեամբ ընդօրինակած է 1860ի բը – նագրին առաջին յոդուածին առաջին հատուածը, իբրեւ հիմնական սկզբունք .

« Ազգին ամէն մէկ անհատը առ ազգը պարտաւորութիւններ ունի· ազգն ալ իր կողմէն առ ազգային ամէն մէկ անհատ պարտաւորութիւններ ունի· դարձեալ ա – մէն մէկ անհատ իրաւունքներ ունի ազ – գէն եւ ազգն անհատներէն» :

1863ի Սահմանադրութիւնը կ'աւելցնէ· « Ուստի ազգն ու ազգայիսէ փոխա – դարձ պարտեօք կապուած են իրարու հետ անանկ, որ մէկիկն պարտաւորու – թիւնը միւսին իրաւունքն են» :

Հարիւր տարի վերջ ալ այս Հիմնական սկզբունքը կը պահէ իր արժէքը, իբրեւ յաւերժական ճշմարտութիւն :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՎՐԻՊԱԿ.— Երկհատոր խմբագրականին մէջ, Բ. սիւնակ, երկրորդ տողէն կար – դալ՝ .— « Էսմաֆերու եւ ամիրաներու «լուսաւորեալ» ներու եւ «խաւարեալ»նե – րու եւայլն » :

Շատեր ամբաստանուած են Սահմանա – դրութիւնը յարդած չըլլալու համար , իսկ ուրիշներ՝ կաշառակերութիւն եւ այլ ոճիրներ գործած ըլլալու յանցանքով :

Բանբերը յայտարարած է թէ նախկին դեկավարներուն դէմ եղած ամբաստա – նութիւնները եթէ ճիշդ են դատի պիտի քաշուին :

Շատեր մահուան դատապարտուելու վտանգին տակ կը գտնուին : Առաջին ատ – թիւ՝ Մենտերէս որուն դէմ գրգռուած են բոլորն ալ, անխտիր, եթէ կարելի ըլլայ հաստատել որ սահմանադրութիւնը բըռ – նաբարած է :

Պոլսոյ փաստաբաններու ակումբը ո – րոշեց չպաշտպանել նախկին պետական մարդիկը : Կոչ ուղղած են երկրին բոլոր փաստաբաններուն որ իրենց հետեւին :

Բանակին բանբերը, Ալաթլի ըսած է նաեւ թէ Օրւան պետական հար – ուածէն ետք զանազան նախկին երեսփո – խաններ փորձած են հակայեղափոխական շարժում մը կազմակերպել : Բարձրաս – տիճան զինուորականներ ձերբակալուած են : Զօրավար Ռ. Էրտելհիւն, սպայակոյ – տի նախկին պետ, զօրավար Թ. Ակապիւն օդատորմի նախկին պետ, զօրավար Ն. Աբկիւք, Անգարայի զինուորական նախ – կին հրամանատար, զօրավար Մ. Քիւ – լիւեաշ, բանակի նախկին ընդհանուր հրամանատար եւ ուրիշներ :

Բարձրաստիճան սպաները զինուորա – կան ատեանի կողմէ պիտի դատուին : Կը մեղադրուին ժողովուրդին եւ ուսանող – ներուն վրայ կրակ բացած ըլլալու յան – ցանքով :

Պետական հարուածէն ի վեր , առաջին անգամ ըլլալով, Հալքի ղեկավարը եւ Թուրքիոյ նախկին նախագահը Իսմէթ Ինէօնիւ որ 75 տարեկան է, մամուլի ա – սուլիս մը տուած է :

Անդրադարձած է պետական հարուա – ծին որ իր ըսելով Թուրքիան փրկեց ան – իշխանութենէ ու այս առթիւ քննադա – տած է դեմոկրատներու կառավարութիւ – նը որ բռնադարձած եւ ոտնակոխ ըրած է Սահմանադրութիւնը :

Նոր կառավարութեան մէջ պաշտօն պի – տի ստանձնէ՞ .— « Դեռ որոշած չեմ թէ վերակազմուելիք կառավարութեան մէջ գործօն դեր պիտի կատարեմ թէ ոչ » ը – սած է : Ցամենայն դէպս պիտի մասնակ – ցի ընտրութիւններուն, իբրեւ «իր կու – սակցութեան պետը » :

Արտաքին նախարարութիւնը կը հա – ղորդէ թէ՝ Զուիցերիա, Սպանիա, Թու – նուզ, Ճափոն, Յորդանան եւ Լիբանան ճանչցած են Թուրքիոյ նոր կառավարու – թիւնը :

Յարդ 23 պետութիւններ ճանչցած են : Ընդհանուր առմամբ կացութիւնը խա – ղաղ է Թուրքիոյ մէջ :

Միայն Պոլսոյ մէջ կը չարունակուի լուսարձելը գործադրուիլ, այն ալ կէս գիշերէն մինչեւ երեք միայն :

«Քոմպա»յի Աթէնքի թղթակիցը, Մա – րի Մարինի Թուրքիոյ մասին իր յօդուա – ծը կը վերջացնէ հետեւեալ հարցումով :

« Կը մնայ գիտնալ թէ Թուրք գինուո – րականները տէր պիտի կանգնի՞ն իրենց խոստումին, ժողովրդավարական դար – ձընել Թուրքիան : Ախորժակը ուտելով կուգայ , ուստի չատեր կը հարցնեն կիւրսէլ իր կարգին պիտի չփորձէ՞ Նաս – րի եւ Քասըմի ճամբով ընթանալ » :

Յօդուածագիրը կը բացատրէ նաեւ Մենտերէսի անկումը ըսելով թէ անոր սխալը եղաւ «անգլիական քաղաքակա – նութիւն ընել ամերիկեան տոլարով ինչ որ բաւական դժուար է նոյնիսկ ի – րենց պէս հին ազուէսներու համար » : Այդ պատճառով Ամերիկա ձգեց որ «փո – ղոցը» ինք առաջին վէճը ունենայ վարչա – ձեւին հետ :

× *Զօրլուի (նախկին արտաքին նախա – րար) բնակարանը կատարուած խուզար –*

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Նախարարաց Խորհուրդը, Զօրավար մը կոչի նախագահութեամբ պատժական օ – րէնքներու կարգ մը տրամադրութիւննե – րը փոխած է :

× *Ներքին ապահովութեան եւ արտա – քին ապահովութեան դէմ գաւած ըլլալ – լու յանցանքները կը նոյնանան : Նախա – պէս անջատ էին. առաջինին մէջ կ'իյ – նային լրտեսական գործունէութիւնը եւն. երկրորդին մէջ պետութեան չահերուն դէմ դաւադրութիւն, եւայլն :*

Այժմ ներքին եւ արտաքին ապահովու – թեան դէմ գործուած արարքները քաղա – քական նկարագիրը պիտի ստանան :

Քաղաքային գատարաններուն իրաւա – սութեան սահմանները, ընդարձակուած են :

Մինչեւ հիմա զինուորական ատեաններ – ուն վիճակուած էր քննել եւ դատել ար – տաքին ապահովութեան յանցանքով սա – բաստանեալները : Ներքին ապահովու – թեան դէմ դաւողները կը քաշուէին քա – ղաքային գատարաններուն առջեւ : Այ – սուհետեւ, Հանրապետութեան գատա – խազին պիտի ներկայացուին բոլոր խըն – դիրները :

Նախագատական բանտարկութեան ժա – մանակամիջոցը երկուքէն չորս ամիսի բարձրացած է :

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԳՈՀ Է ԱԼԺԵՐիՈՑ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ

Վարչապետ Տըպրէ գոհացուցիչ գտած է Ալժերիոյ գաւառական ընտրութիննե – րը : Ընտրութիւններուն մասնակցած են ընտրողներուն 58 առ հարիւր, ինչ որ գո – հացուցիչ կը նկատուի, եթէ նկատի առ – նուին վայրերուն հեռաւորութիւնը եւ այլ դժուարութիւնները :

Մօտ ապագային ընդհանուր խորհրդա – տուներու ժողով տեղի պիտի ունենայ ու պիտի ընտրուին՝ նախագահը եւ կոմիտէ :

Յունիս 14ին, Հանրապետութեան նա – խագահը ճառ մը պիտի խօսի : Քննու – թեան պիտի առնէ երկրին ներքին կացու – թիւնը :

Յունիս 10ին ընդհանուր գործադուլ մը տեղի պիտի ունենայ, պետական պաշ – տօնեաներու :

175ի դէմ 284 ձայներով Ազգ. Ժողովը մերժեց ազատ արձակել՝ Լակայարը : Անկախները կը պահանջէին այս վերջինին արձակումը :

ԹԱՍ գործակալութիւնը տը կոլի ճառը հաղորդեց կարգ մը կրճատումներով եւ « ճշդումներով» : Կը ճշդուի գլխաւորա – բար նախագահին ճառին այն մասը ուր տը կոլ կ'ըսէ թէ «նոր երկ մը լուսեցաւ Խորհրդ. Միութեան մէջ՝ խաղաղ համա – կեցութիւն ...», այս առթիւ կրեմլին կը ճշդէ թէ խաղաղ համակեցութիւնը եղած է միշտ Խորհրդ. Միութեան տեսակէտը , Լենինէն ի վեր , այլ խօսքով «հին երգ մըն է » :

ԺՈՒԻԺ ՌԱՎՕՆ « Ֆիկարո»յի ծանօթ խմբագիրներէն , մեռաւ առջի օր : 60 տարեկան էր եւ Ֆիկարոյի խմբագրու – թեան մաս կը կազմէր 1928էն ի վեր :

ՏԻՐՈՒՆԻ.— ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔՀՆՑ. ՃՈՐԹՈՒԵԱՆ

Յաւուզ կ'իմանանք թէ Մայիս 31ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան , վախ – ճանած է Տէր Յարութիւն քհնյ. Ճոր – թուեան :

Հանգուցեալը ծնած էր կուտինեա 1897, Դեկտեմբեր 18ին եւ փոքր հասա – կէն ծառայած է եկեղեցւոյ, իր ծննդա – վայրը, ապա Սկիւտար եւ Փարիզ : Քա – հանայ օծուած էր 1948ին Աբրաւպտ Աբք. Սիւրմէեանի կողմէ : Եղած է միշտ ծառայասէր եւ պարտաճանաչ :

Մեր ցաւակցութիւնները :

ԲԱՂԴԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Չեմ դիտեր թէ ինչ դիպուածով մօտս կը գտնուի զինուորական վկայութեան մը վաւերական օրինակը, զոր 5 Յուլիս 1920ին, Զօր. Տիւֆիէօն, Կիլիկիոյ զօրաբաժնին հրամանատար, պարգեւած է Մկրտիչեան Վահան անուն լեգէոնականի մը :

Այդ լեգէոնականը իբր թարգման յատկացուած էր 412րդ Ֆրանսական հետեւակ գունդի սպայակոյտին մօտ :

Ստորեւ կը թարգմանենք յիշեալ վկայութիւնը :

«Մարաշի գործողութեանց ընթացքին, Յունուար 21էն մինչեւ Փետրուար 10, ինքզինքն առաջարկեց յանկարծական յարձակումներ կատարելու համար թուրք դիմադրական խմբակներու վրայ, որոնք, հրամանատարութեան կայանի շրջակայքին մէջ, մեզի կորուստներ կը հասցնէին : Քանի մը հայ քաղաքայիններու եւ հինգ Սենեկալցի զինուորներու օգնութեամբ, զոր իր հրամանին տակ առած էր, Յունուար 24ին հրացանառումբերով նուաճեց ոստիկան զինուորներու պահականոցին պաշտպանները, զանոնք փախուստի մատնեց անձնապէս երկու թուրք սպաննելէ եւ չէնքը կրակի տալէ ետք : Ապստամբական շրջանին, շարունակելով իր քաջագործութիւնները, յաջողեցաւ մաքրագործել ամբողջ ապստամբ թաղ մը, տուներէն վռնտելով, ձեռնառումբերու եւ հրացանառումբերու հարուածներուն տակ, հոն ամրացած թշնամիները» :

Ստորագրուած՝ ՏԻՒՖԻԷՕ

Համարժէք վկայութիւններու ուրիշ լեգէոնականներ ալ արժանացած են :

Կարդալով այդ վկայութիւնը, մտովին կը տարուինք յիշելու Քլօտ Ֆառէրը, որ քանիցս կրկնած է իբր թէ թրքական առած մը՝ «Ալլահ ստեղծեց նապաստակը և յետոյ Հայը» : Եւ ի հարկէ քաջութեան տիպարի հովեր առնելով ինքը :

Արդ, ի՞նչ իմացանք իր «Գովասանք»էն, զոր Հանրի Թռուայա հանդիսաւորապէս արտասանեց Ֆրանսական կաճառին մէջ :

Զանց ընենք մեր հիացմանը ներկայացուած առաջին շահատակութիւնը : 1909ին Ֆրանսացի օրագրող մը ծաղրած ըլլալով Փիէռ Լօթիի արժանիքները, իբր ծովային սպայ, Քլօտ Ֆառէռ, իր սիրելի վարպետին պատուոյն նախանձախնդիր, կ՚ապտակէ թերթին խմբագրապետը եւ մենամարտ կ՚առաջարկէ : Խմբագրապետը ներողութիւն կը խնդրէ : Քլօտ Ֆառէռ, ըստ Հանրի Թռուայայի, լաւ ուտող, լաւ խմող էր եւ յաղթանդամ եւ հուժկու կազմուածք ունէր : Ինչո՞ւ միտքէն չէ անցած չափուիլ սակայն ծանօթ հայազգի սպայ Թորգոմին հետ, երբ այս վերջինը Փիէռ Լօթիին ասպարէզ կարդաց կամ անոր ոեւէ փոխանորդին :

Աւելի յատկանշական է Քլօտ Ֆառէռի ընթացքը առաջին աշխարհամարտին : Արհեստով ծովային սպայ է : Բնականօրէն իր գործը ծովու վրայ է : Բայց գերմանական ընդծովեաները դիշեր ցերեկ կը սպառնան եւ երբեմն կը յաջողին հարուածել դաշնակից նաւատորմիղը : Ինչ որ Քլօտ Ֆառէրին «ջղային տկարութիւն» կը պատճառէ : Ակադեմական ոճը իրեն յատուկ դարձուածքներ ունի : Կը ստիպուին զինքը ցամաքային բանակին յատկացնել : Յոյս ունէր, կը շարունակէ Հանրի Թռուայա, որ հրասայլի գունդի մը մէջ պիտի յաջողի «ջղային տկարութեան» վրէժը լուծել : Կը մասնակցի Մալմէզոնի կռիւին եւ կը ստանայ հետեւեալ վկայութիւնը, զոր Հանրի Թռուայա ամբողջովին մէջ կը բերէ. «23 Հոկտեմբեր 1918ի կռուի ընթացքին, հրասայլի մը հրամանատար ըլլալով, զայն քաջաբար առաջնորդեց թրմած եւ տակնուվրայ դետնի մը դժուարութեանց յաղթելով : Իր հրասայլը անշարժութեան մատնուած ըլլալով շարժակի կասումի մը պատճառով, զայն չլքեց մինչեւ միւս օրը, չնայած ռմբակոծութիւններուն » :

Ուրիշ ոչինչ :

Ջղային տկարութիւնը ծովու վրայ, շարժակի կասումը ցամաքի վրայ, վերջապէս Գերմանացին մօտէն տեսնելու առիթ չէ ունեցած : Կը հասկնանք հիմա թէ ինչպէս կրցած է գրել. «Ոեւէ Անատոլցի թուրք դիւղացի աւելի ճարպիկ ու արժէքաւոր է քան գերմանացի զինուորը » :

Առանց նապաստակի խօսք ընելու — նման արտայայտութիւնները նկարագրի մը ցոլացումն են — բաղդատենք վերոյիշեալ վկայութիւնները :

Պոռոտաբանութիւնը եւ իրական գործը տարբեր բաներ են :

Յաւելուած մը : Հանրի Թռուայա կը զարմանայ թէ կառավարութիւնը չէ վարձատրած Քլօտ Ֆառէրը, որ նախագահ Տումէռի մարդասպանին շռայլած գնդակներէն ստացած էր : Ըստ Ատռիէն Տանսէթի, վերջերս հրատարակած «Պատմութիւն Երրորդ Հանրապետութեան Նախագահներու » գրքին, ուր դէպքը նկարագրուած է, Քլօտ Ֆառէրը վարձատրելու մասնաւոր պատճառ չի նշմարուիր :

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

(Արտատպումի պարագային աղբիւրը յիշել) :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Արաքսմանեանի թատերախաղին մէջ յաջող է Հայոց թագաւորին Վռամշապուհի կերպարը : Գիծ ունի Հայոց թագաւորը, մտածումները որոշ են, թէեւ զուսպ :

Նոյն բանը կարելի չէ ըսել Մեսրոպի միւս գործակիցներու մասին : Ոմանք որ եւ է դեր չունին, կը ծառայեն իբրեւ իլլիւսթրասիոն : Այդպէս է, օրինակ, Սահակ Պարթեւը : Պատմութիւնը կը վկայէ թէ մեծ դեր կատարեց Հայոց կաթողիկոսը մեր գիրերու գիւտին մէջ, մինչ Արաքսբանեանի թատերախաղին մէջ «ոչինչ էլ չի անում», կարծես «անելիք չունենար» Մեսրոպի հետ քանի մը խօսք փոխանակելէ զատ :

Այդպէս է նաեւ սպարապետ Համազասպ Մամիկոնեանը, որ միայն յուզիչ ճառ մը կը խօսի այն պահուն երբ Կամսարական իշխանը, բառին բուն իմաստով, դաւադրական առաջարկ մը կը ներկայացնէ Մեսրոպի եւ հայրենիքին դէմ : Ո՞վ է այդ սպարապետը, ի՞նչ է ուզածը, ինչո՞վ կապուած է պայքարին, յայտնի չէ : Ծանր քայլերով, հսկայական կերպարանքով կուգայ բեմ իր դերակատարը, բայց ի զո՛ւր, «անելիք» չունի բեմին վրայ, որովհետեւ թատերախաղին մէջ ալ դեր մը չունի, իլլիւսթրասիոն :

Մաշտոցին եւ ժողովուրդին յարաբերութիւնը ներկայացնելու համար՝ թատերախաղին մէջ ստեղծուած է Վաշտակ մը : Նախկին գուսան մը, որ կը սիրէ Մաշտոցը, լուրեր կը բերէ երկրին զանազան անկիւններէն, կը պատմէ ժողովուրդին կեանքը, սպառումները : Կը խոստովանինք որ շատ յաջող է «Մի երգ էլ կորաւ...» տեսարանը : Ցաւալին այն է որ Վաշտակի կերպարը եւս կը ներկայանայ իբրեւ իլլիւսթրասիոն, ցոյց տալու համար ժողովուրդին եւ Մաշտոցին կապը :

Այդպէս է նաեւ Սաթենիկի կերպարը : Հեղինակը քնարերգական ջերմութեամբ ուզած է պատկերացնել զայն, բայց փոքրացուցած է անմիտ մահով մը, որ տրուած է միայն էֆէ ընելու համար :

Թատերախաղին մէջ կենդանի կերպարով մը կը ներկայանայ Կորիւնը, որ աշակերտն է Մեսրոպի, — հաւատարմութիւն, պաշտամունք, ջերմութիւն, ոչինչ կը պակսի պատկերացնելու համար արժանաւոր աշակերտ մը :

Մեսրոպ Մաշտոցի կերպարին անցնելէ առաջ, Գ. Զարէեան կ՚աւելցնէ որ եթէ երկար կանգ կ՚առնէ միւս կերպարներուն վրայ, պատճառն է այն է որ կ՚ուզէ ցոյց տալ թէ ի՞նչ միջավայր ստեղծած է թատերախաղին հեղինակը իր գլխաւոր հերոսին համար : Ըսուեցաւ արդէն թէ ոչ մէկը նպաստած է պայքարին ուժգնութեան : Փաստ է որ թատերախաղին մէջ կը պակսի ուժեղ բախումը, կերպարները շաղկապուած չեն հանգոյցին, այնպէս որ չեն ծառայեր ընդհանուր գաղափարին զարգացման : Ահա թէ ինչու պիտի ձախողէր գործը այս անկենդան կերպարներուն պատճառով՝ եթէ նոյնիսկ անթերի ըլլար Մեսրոպ Մաշտոցի կերպարը :

Արդ, իրականին մէջ ի՞նչպէս է ներկայացուած Մեսրոպ Մաշտոցը : Ոչ ոք կրնայ ուրանալ իր հայրենասիրական պաթոսը, իր սէրը հանդէպ հայրենիքին ու ժողովուրդին, նկարագրի վեհութիւնը, ազնուութիւնը, գիտնականի վայրի ընթացքը եւ աշխատանքը : Հեղինակը սիրէ իր հերոսը, աշխատեր է անոր խոսքերուն արտայայտչականութեան վրայ, ստեղծեր է տեսարաններ՝ ցոյց տալու համար նկարագրի ազնուականութիւնը : Այս բոլորը կը վկայեն թէ Արաքսմանեան յաջողած է գծագրել իր հերոսը լաւագոյն ձեւով եւ արուեստով :

Սակայն Արաքսմանեան գործած է լուրջ սխալ մը սկզբունքի տեսակէտով : Թատերախաղերու մէջ ընդունուած ձեւ է որ, երբ շատ գործողութիւններ կը կատարուին, նրբանցքներուն մէջ փոխադրուին կարգ մը գործողութիւններ : Մի կրնայ առարկել ատոր դէմ : Բայց կարեւոր է ճշդել թէ ո՞ր գործողութիւնները կը փոխադրուին նրբանցք :

Երկունքի հեղինակը նրբանցք փոխադրած է բոլոր հիմնական գործողութիւնները, Մաշտոցի հոգեկան աշխարհի պայքարի, գիրերու ստեղծագործութեան պատկերներ (Դանիէլեան նշանագրերի հրաժարելու պարագաները եւ Հայոց գիրերը ձեւագործելու աշխատանքները) : Եւ խորհիլ որ ատոնք միայն կրնային ամբողջ հերոսին ամէնէն կենդանի եւ սիրելի դիմագիծը : Այսպէս, կորսուած է հերոսը իր ամբողջական բնաւորութեամբ եւ աշխատանքին զարգացման թափով :

Դիւրին չէր, անշուշտ, Լ. Արաքսմանեանի համար բեմին վրայ պատկերացնել Մաշտոց մը, որ յուզէր ու ջերմութեամբ վարակէր հանդիսականը, լեցնէր սէրով ու պաշտամունքով, հասկնալի դարձնէր գործին վեհութիւնը եւ վիթխարի մեծութիւնը :

Լենինականի Մռաւեան թատրոնին մէջ բեմադրուած ձեւով, գլխաւոր դերակատարը, Լ. Աբրահամեան աշխատեցաւ ամէն բան ընել մարմնաւորելու համար Մեսրոպ Մաշտոցը՝ հեղինակին գծած շրջանակին մէջ, — տուաւ Մաշտոց մը, ռուն, միաժամանակ խոհական նկարագրով, իր ներաշխարհին մէջ խորասոյզ, ազնիւ եւ ուղիղ մարդ, որ դիտէ տրամ ուրախանալ, քնարերգական պահեր ապրիլ, կռուիլ գաղափարի համար : Բեմադիրն էր երիտասարդ Գ. Մկրտիչեան, դժբախտաբար չէր կրցած հեռանալ հեղինակին հետքերէն, խորանալ կերպարին հոգեբանութեան մէջ, կարծես ուզեր աւելի եւս շեշտել թատերախաղին «իլլիւստրատիվ» գոյնը : Բեմը շատ խնդրուած էր պաստառներով, որոնք մնցին :

Լենինականն եղաւ այս աղնիւ ու մեծ թեման բեմադրողը, շահելով զայն առաջինը ներկայացնելու պատիւը :

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ԽՐՈՒՇՁԵՒ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Հարաւային Քորէայի մէջ 25·000 հիւսիսային Քորէացի եւ Չինացի գերիներ մերժեցին իրենց բնակավայրերը վերադառնալ : Իզուր չէր որ Սթալինի մահով կը վախնային թէ կը սկսին անկարգութիւնները :

ԱՆՀԱՆԴԱՐՏ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Արեւելեան Գերմանացիներու ըմբոստութեան օրերուն եւ Քորէայի դէպքերուն ազդեցութեան տակ Կրեմլինի վարիչները մէկ ճակատ կազմած՝ միացած էին : Բանակին հրամանատարները Բերիայի եւ Մալենքովի դէմ էին, հաւասարապէս : Մալենքովի դէմ իրենց հակակրութիւնը կուգար պատերազմի շրջանէն. երբ Սթալինի աջ բազուկն էր ան :

Մ. Վ. Տ.ի շարքերուն մէջ եւս անհանդարտ կացութիւն մը կը տիրէր : Շատերը կը վախնային թէ Բերիա մաքրագործումներ կը կատարէ, իսկ կուսակցութեան անդամները դժգոհ էին որ Բերիա կը փորձէ Մ. Վ. Տ. ազատել կուսակցութեան հակակշիռէն :

Այս միջոցին մտահոգիչ նշաններ կը տեսնուէին Խորհրդ. Միութեան զանազան շրջաններուն մէջ : Հակա – Սթալինական եւ հակա – ահաբեկչական տրամադրութիւններ ցոյց կուտային մտաւորականները, զինուորականները եւ ուսանողները :

Բերիա կ՚աշխատէր Սթալինը մաքրած ըլլալու պատիւը իր վրայ առնել : Նաեւ դէմ էր «ռուսացումի քաղաքականութեան», այս ձեւով համակրանք կ՚ուզէր ստեղծել՝ Հայերուն Ուկրայնացիներուն, Վրացիներուն, Լիթուանացիներուն եւ այլ փոքր ազգերուն մօտ, որոնք կը կազմեն Խորհրդային բնակչութեան աւելի քան կէսը :

Մալենքով եւ Մոլոթով վախի նշաններ ցոյց կուտային : Մ. Վ. Տ. իր ձեռքին մէջ ամուր կեդրոնացուցած եւ ժողովրդականութիւն շահող Բերիան կրնար օր մը իրենց գլխուն խաղ մը խաղալ :

Որով անհրաժեշտ նկատուեցաւ «մերկացնել» Սթալինի սխալները, առանց մոռնալու յիշեցնել թէ Բերիան խորհրդատուն եղած է Սթալինի :

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Բոլորն ալ եկած էին այն եզրակացութեան թէ Բերիան պէտք էր մէջտեղէն վերցուէր : Արեւելեան Պերլինի դէպքերուն պատասխանատուութենէն խուսափելու համար, Մալենքով եւ Մոլոթով միացան Բերիայի հակառակ խմբակին, որ մեծամասնութիւն մը կը կազմէր Գերագոյն Խորհուրդին մէջ : Մալենքովի պաշտօն յանձնուեցաւ — կամ թերեւս ստիպեցին — որ Բերիան ամբաստանէ Գերագոյն Խորհուրդին առջեւ ու պահանջէ որ Բարձրագոյն Ատեան կանչուի :

Այդպէս ալ եղաւ : Բերիա ամբաստանուեցաւ հակապետական եւ հակակուսակցական արարքներով, «Փորձած է—կ՚ըսէր ամբաստանագիրը — Ներքին նախարարութիւնը կառավարութենէն եւ կուսակցութենէն վեր դասել » :

1953 Յուլիս 10ին միացեալ յայտարարութեամբ մը, կառավարութիւն եւ կուսակցութիւն կը կրկնէին Բերիայի դէմ ձեւակերպուած ամբաստանութիւնները : Նշանակելի կէտ մը : «Փրաւտա» դիտել կուտար թէ «Ոեւէ պաշտօնատար, ինչ ալ ըլլայ անոր գրաւած դիրքը, պէտք է ենթարկուի կուսակցութեան հակակշռին.» :

Յուլիս 16ին «Փրաւտա» կը գրէր թէ պաշտպանութեան նախարարութեան գումարած նիստի մը մէջ, մառեշալներ՝ Պուլկանին, Ժիւքով, Սոքոլովսկի, Կովորով, Պիւրեէնի եւ ուրիշներ հաւաստիացուցած էին թէ պիտի գործադրեն կառավարութեան որոշումները, եթէ երբեք կուսակցութիւնը համաձայն գտնուի :

Ասիկա յաղթանակ մըն էր կուսակցութեան համար : Ժուքով անմիջապէս լրիւ անդամ նկատուեցաւ Գերագոյն Խորհուրդին :

Բերիայի եւ իր վեց օգնականներուն դատին եւ պատժամիջոցի գործադրութեան լուրը հաղորդուեցաւ Դեկտեմ 17ին միայն : : Հրաձանազարկ եղած Յուլիս 10էն առաջ :

ՊԱՏԻԺԻ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Բերիայի ձերբակալութեան եւ ապատանութեան շուրջ զանազան մանրամասնութիւններ գոյութիւն ունին : Ըստ ոմանց Ժուքով եւ իր հրասայլերը կարեւոր դեր մը ունեցած են : Կայ նաեւ Խրուշչեւ պատմածը : 1956 Մայիսին Ֆրանսացի կերվարականներու պատուիրակութեան մը Մոսկուա կ՚այցելէ եւ տեսակցութեան ընթացքին, հարցումի մը պատասխանելով, Խրուշչեւ կը պատմէ թէ «Սթալինի մահէն անմիջապէս ետք, Գերագոյն Խորհուրդի անդամներս զանազան լուրերու վրայ հիմնուելով սկսանք կասկածիլ Բերիա երկերես խաղ մը կը խաղար : Խաղգուշական միջոցներ ձեռք կ՚առնուի ու մէկ քանի շաբաթ վերջ կը համոզուինք որ կասկածները անհիմն չէին : Կերպով դաւադրութիւն մը կը կազմեր կերպէր :

Պարզ էր թէ Բերիա վտանգաւոր կուսակցութեան եւ պետութեան համար :

Մինակ ձգեցինք զինքը այս սենեակին մէջ, մեկնեցանք քովընտի սենեակ մը՝ որոշելու համար թէ ի՞նչ պիտի ընենք :

(5 Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՏԷՍԻՆ, (Յառաջ).— Վասպուրականի Երիտ. Երկս. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղը Մայիս 7ի Շաբաթ երեկոյեան Հ. Յ. Դ. Տան մէջ տօնեց Վասպուրականի հերոսամարտին 45րդ տարեդարձը: Նախագահեց Պ. Վարուժան Մանուկեան, որ պարզեց տօնին նշանակութիւնը:

Խօսեցաւ նաեւ Պ. Վահան Հիւսեան, համառօտ պատմականը ընելով հերոսամարտին:

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Միսաք Միրզէ, որ իրեն յատուկ պերճախօսութեամբ թուեց հերոսամարտին պատմական արժէքը, անոր բարոյական կողմերը եւ Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան առթիւ անոր ունեցած ազդեցութիւնը: Յետոյ ներկայացուեցաւ Պերճ Պռօշեանի Սօս եւ Վարդիթերը, զեկավարութեամբ դերասան Թրագօշի եւ մասնակցութեամբ Վալանսէն եկած թատերական խումբի մը: Երկար պիտի ըլլար այստեղ թուել բոլոր դերակատարներուն խաղարկութիւնը: Ընդհանուր առմամբ գոհացուցիչ կարելի է համարել զայն, նկատի ունենալով որ բոլոր դերակատարներն ալ այս երկրին մէջ ծնած երիտասարդ – երիտասարդուհիներ էին:

Գովելի կը գտնենք Վասպուրականի Երիտ. Երկսեռ Միութեան հայրենասիրութիւնը, նախանձախնդրութիւն եւ պարտականութեան գիտակցութիւնը:

×

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Հայաստանի անկախութեան 42րդ տարեդարձը հոս ալ տօնուեցաւ 29 Մայիսի Կիրակի կէսօրէ ետքը ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. տեղւոյս կոմիտէին:

Օրուան նախագահ ընկեր Մովսէս Կարապետեան բացումը կատարելով փառաբանեց Մայիս 28ի ոսկեղօծ թուականը եւ ոգեկոչեց յիշատակը բոլոր այն հերոսներուն, որոնց սուրբ արեամբ կերտուեցաւ ազատ ու անկախ Հայաստանի հանրապետութիւնը:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբը երգեց «Յառաջ նահատակ»ը:

Գեղարուեստական բաժնին մասնակցեցան դպրոցին աշակերտներէն Եդուարդ Մարտիրոսեան, Թագուհի Սալլապաշեան եւ Յովհաննէս Տէօնէրճեան իրենց արտասանութիւններով:

Արտասանեցին նաեւ օրիորդներ Ժընը-վիէվ Պարտաքճեան եւ Բրաբիոն Տապաղեան ջերմօրէն ծափահարուելով: Իսկ Օր. Անժէլ Կարապետեան իր քնքոյշ ձայնով մեներգեց, նոյնպէս ծափահարուելով:

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Ժիրայր Միրիճեան: Մեր երիտասարդ ընկերը, ինչպէս նախորդիւ, այս անգամ ալ ելեկտրականացուց մթնոլորտը իր կուռ ու իմաստալից բանախօսութեամբ:

Բոլոր ներկաներն ալ հաճոյքով ունկնդրեցին զինքը: Ընկերը թուելէ ետք Հայուն կրած մահացու հարուածը իր դարաւոր թշնամիէն, ցոյց տուաւ թէ հակառակ արիւնարբու Թալէաթներու բնաջնջումի նենդ ծրագիրներուն, Հայը կրցաւ իր յամառ կամքով վերընձիւղիլ, տէր կանգնիլ իր հայրենի հողերուն մէկ մասին ու հիմնել այնտեղ իր անկախութիւնը: Բարգաւաճել ու զարգանալ: Տալ հանճարներ ամէն գետնի վրայ՝ Թուրքը ձգելով իր ետին, իր յետամնաց, նախնական վիճակի մէջ: Անմահացուց նաեւ հերոս Սողոմոն Թեհլիրեանի թարմ յիշատակը:

Հայկական դատին անդրադառնալով ընկեր Միրիճեան յայտնեց թէ քանի՛ մեր պապենական հողերը չեն ազատագրուած, մենք կը մնանք պահանջատէր: Ընկերոջ այս հմտալից բանախօսութիւնը դիմաւորուեցաւ խանդավառ ծափերով:

Գ. Պ.

ԳԻՍԱԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տունը՝ սուգի մէջ է, իր մատակարար՝ Գիսակ Փափազեանի անդարմանելի կորուստով:

Հանգստեան տան բացումէն ի վեր, այսինքն 1953 Յուլիսէն, Գ. Փափազեան անձնուիրութեամբ, պարկեշտութեամբ եւ ձեռնհասութեամբ կատարած է իր պաշտօնը: Կատարեալ ձեւով գլուխ հանելով հաւաքականութեան մը փափուկ այլ կենսական գործը.— այսինքն կերակրել եւ հոգալ խումբ մը մարդիկ, որոնք տարբեր ճաշակներ, տարբեր կարիքներ ունին եւ այս ըրած է նեղ պիւտճէի մը սահմաններուն մէջ:

Տնօրէնութեան աջ բազուկը, Գիսակ Փափազեան, սիրուած եւ գնահատուած բոլորէն, իր պաշտօնը կատարած է խղճմտօրէն մինչեւ այն օրը երբ այն հիւանդութիւնը որ իր մահուան պատճառ դարձաւ, զինքը զգետնեց եւ ստիպեց որ իր գործը փոխանցէ իր կնոջ: Բարեբախտաբար մեր ծերերուն համար, տիկ. Փափազեան օժտուած է նոյն առաքինութիւններով եւ ունի հարկ եղած ձեռնհասութիւնը:

Ուրեմն մատակարարութիւնը կարելի է փոխարինել, բայց ոչ ոք կրնայ փոխարինել այն սրտցաւ մարդը եւ բարեկամը զոր կորսնցուցինք:

Թող Տիկին Փափազեանը եւ իր աղջիկը, որոնց կը ներկայացնենք մեր ցաւակցութիւնները, ընդունին մեր վշտակցութեան զգացումները:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐՈՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ ԵՒՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մայիս 23ին օտար հողին յանձնեցինք Մարսիլիահայ ծանօթ դէմքերէն Մինաս Տատիկեան: Հանգուցեալը ծնած էր Սեբաստիոյ նահանգի Կէմէրէկ գիւղաքաղաքին մէջ, մանկութեան շրջանին իր ուսումը ստացած էր Սեբաստիա քաղաքին մէջ: 1915ի եղեռնին տարաբախտ Մինաս, հազիւ 15 – 16 տարեկան պատանի, կը կորսնցնէ իր ծնողքը, բայց ինքը կը յաջողի ապաստանիլ Ագ-Տաղը, հոն լման տարի մը կը մասնակցի տեղւոյն հերոսամարտներուն: Զինադադարէն ետքը կը յաջողի անցնիլ Պոլիս, ուր կը գտնէ իր եղբայրն ու քոյրը, որոնք նոյնպէս հրաշքով ազատած են թրքական սպանդանոցէն:

Ասկէ երեք ամիս առաջ, Պ. Մինաս կը կորսնցնէ իր փոքր եղբայրը, այդ ծանր կորուստին պատճառով տարաբախտ Մինաս շատ էր ազդուած: Այդ հսկան, այդ կաղնի ծառը, որ կացինով հազիւ թէ վար առնուէր, մտածելով եւ յուզուելով յանկարծամահ կ՚ըլլայ իմ դրկիս մէջ: Մինաս Տատիկեան հայրենասէր անձնաւորութիւն մըն էր, սիրուած էր բոլորէն անխտիր: Ան երբեք խտրութիւն չէր դներ հայկական որեւէ կազմակերպութեան հանդէպ, սիրով ու սրտով կը մասնակցէր բոլոր կազմակերպութեանց ձեռնարկներուն, մանաւանդ սա վերջին մի քանի տարիներուն:

Հանգուցեալին թաղման տխուր արարողութիւնը կատարուեցաւ Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ուր ներկայ էին դաղութիս զանազան կազմակերպութեանց կողմէ ազգայիններ: Յուզուած էին բոլոր բարեկամները, հայրենակիցներն ու ծանօթները, երբ Պ. Վ. Սարգսեան սկսաւ երգեհոնով հետեւիլ դպրաց դասուն «Իվերին Երուսաղէմը»ին:

Տարաբախտ ընկեր, հայ հերոսներու աշխարհէն, մեր Տարօն – Սալնոյ Զորի գեղատեսիլ դաշտերէն: բնութեան պարգեւ Արարչի տուած ծաղկագորգէն անմահութեան այդ ծաղկեփունջ մը կը նուիրեմ թարմ հողակոյտիդ:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԷՐՈՅԵԱՆ

Տիկին մը, գանգատելով կ՚ըսէ լուսանկարիչին.

— Այս ինչ տգեղ լուսանկարներ հաներ էք: Ասկէ առաջ, ձեր քաշած լուսանկարներուն մէջ, աւելի գեղեցիկ եւ աւելի կեանքոտ ցոյց կուտայիք զիս:

— Գիտեմ, տիկին, կը պատասխանէ լուսանկարիչը ազնուօրէն: Բայց, մի՛ մոռնաք որ, այն ատենէն ի վեր, տաստասնըհինգ տարիներ անցեր են:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷ հասած է Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան Աբբահայր Գերապ. Հ. Մեսրոպ Արք. Հապոզեան հովանաւորելու համար նորակերտ վարժարանին բացման հանդէսը: Աբբահայրը այցելութիւն մը տուած է Յուսաբերի խմբագրութեան: Մայիս 24ին ընդունելութիւն մը տեղի ունեցած է ի պատիւ Հապոզեան Աբբահօր, որուն ներկայ եղած են թեմի առաջնորդ Մամբրէ Արք. Սիրունեան, Կաթողիկէ Առաջնորդ Գերպ. Ռափայէլ Եպիսկ. Պայեան, Յուսաբեր Մշակութային ընկերակցութեան նախագահ Պ. Ա. Զագրճեան եւ բազմաթիւ Հայեր: Խօսք առած են Մխիթարեան վարժարանի տնօրէնը՝ Հայր Բարսեղ Վ. Ֆերհաթեան, Հապոզեան արք. եւ ուրիշներ:

Նորակերտ վարժարանը պիտի ընդունի գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ աշակերտներ:

Աբբահայրը Վիէննա վերադարձաւ Մայիս 31ին:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Փարիզի Պարսից դեսպանին հովանաւորութեան տակ, յառաջիկայ Յունիս 10ին, Սալ Կավոյի մէջ, առիթը պիտի ունենանք լսելու Պարսկահայ տաղանդաւոր ջութակահար՝ Լէոփոլտ Աւագեան:

Աւագեան ծնած է Թաւրիզ եւ նուագել սկսած վեց տարեկանին: Իր նախնական ուսումը ստացած է Պարսկաստան, անցած է Ամերիկա, ուր ընդունուած է երաժշտութեան Ճիւլիըրտ վարժարանը:

Նուագահանդէս մը տուած է Նիւ Եորքի Քարնըկի Հոլին մէջ, ինչպէս նաեւ այլ վայրեր (Պոսթըն, Ուոշինկթըն, եւ Միջին Արեւելք): Նուագած է նաեւ Պարսից Շահին ներկայութեան: Միջազգային մամուլը միշտ գնահատական տողեր նուիրած է տաղանդաւոր ջութակահարին:

×

ՊՐԻՒՍԷԼԻ մէջ ամէն տարի տեղի ունեցող եւ այս անգամ դաշնակահարներու վերապահուած «Պելժիոյ Թագուհի Էլիզապէթ» երաժշտական միջազգային մրցումը շահած է Հիւսիսային Ամերիկացի Մալքոլմ Ֆրաճըր: Իրեն հետ 12 պարգեւեալներու կարգին եօթներորդը հանդիսացած է Խորհրդահայ դաշնակահար Եուրի Հայրապետեան:

×

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ եղանակի երկրորդ եւ վերջին նուագահանդէսը կուտայ յառաջիկայ Յունիս 15ին, (Սալ Ատիար, 4 Սքուար Ռափ):

ՅԱՅՏԱԳԻՐ՝ Հայտըն, Շուպերթ, Քապալեվսքի, Վանտէլ, Շոփէն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Դ.

Նազար աղան բազարի յետ ընկած մի անկիւնում մի փոքրիկ եռանկիւնաձեւ կրպակ ունէր, որտեղ զինուորների համար պատրաստի նամակներ էր գրում: Նրա ողջ «գրասենեակի» կահկարասին — մի խարխուլ սեղան, մի աթոռ, որ հազար ու մի թելերով կապել էր, մի թանաքաման — մէջն ամբողջ մազ, թուրքերէն գրելու համար մի քանի եղէգէ գրիչներ, մի հողէ ջրաման, մի բաժակ այնքան փոշոտած, որ թափանցիկ չէր եւ մի աւել, որ անգործածելի լինելուն համար դարձել էր սարդի բոյն:

Նազար աղան, բացի պատրաստի նամակներից, ժառանգական եւ ամուսնական դատերի համար աղերսագրեր էրգրում: Այդ աղերսագրերը նա արտագրում էր մի հաստափոր գրքից, փոխելով անուններն ու թուականները:

Պատրաստի նամակի համար ստանում էր տաս փարա, իսկ աղերսագրերի համար— 60 փարա:

Արդեօք Նազար աղան մի օր մտածե՞լ էր հօրաքրոջս մասին: Չեմ կարծում, որովհետեւ մեր տան լուսամուտի առաջից անցնելիս՝ քիթը վեր չէր առնում եւ հօրաքրոջս մտիկ չէր տալիս:

Մի անգամ Նազար աղայի մասին հարց տուի մօրս: Նա ասաց.

— Աղէկ մը չեմ յիշեր, տղաս, շատ տարի առաջ ատպէս խօսք մը եղաւ, բայց խօսքն ըլ խօսք մնաց:

×

Ես բաղնիս գնում էի մեր տան կանանց հետ:

Մինչեւ հիմա էլ չեմ սիրում արեւելեան բաղնիքը, որովհետեւ մինչեւ հիմա էլ յիշում եմ կաւերի հոտը, գոլորշին, սիրտ մարեցնող տաք եւ խըշխըշ ջուրերը եւ կանանց բլրացած ճարպն ու միսը:

Հօրաքոյրս բաղնիքում միշտ լողանալով չէր զբաղւում:

Նա ամենայն ուշադրութեամբ եւ չարութեամբ դիտում էր հասունացած աղջիկներին, որպէսզի դուրս գար բաղնիքից եւ սկսէր խօսել ու բամբասել: Բաղնիքից անմիջապէս յետոյ չէր կարող դռնէ դուռ մտնել եւ սկսել բամբասանքը, որովհետեւ յոգնած էր լինում, այնքան չեչքար էր քսում մարմնին եւ վառող թափող դեղեր էր գործածում:

Բայց յաջորդ օրը հօրաքրոջս օրն էր, Իւղոտում էր ծնօտները, անտիկ չալը գրցում գլխին, ընկնում հարեւանների տները:

Մտնում էր Եղիս խանումի մօտ:

Եղիս խանումը մի կին էր, որ իր իսկ շուաքից էր վախենում, որի տան լուսամուտների վարագոյրները միշտ փակ էին, ուրիշի անունը չէր արտասանում, որպէսզի մի գուցէ բամբասանք չդառնայ: Եղիս խանումն ունէր մի տղայ (40 տարեկան) եւ մի աղջիկ (35 տարեկան): Որդուն չէր պսակել, որպէսզի քաղաքում խօսք – զրոյց չլինի. իսկ աղջկան էլ տեսնող չէր եղել, որ ուզէր:

Մայրը նրան տարին մի անգամ միայն դուրս էր հանում, այդ էլ միայն եկեղեցի տանելու համար: Կանգնեցնում էր վերնատան ետեւը, թոյլ տալով միայն, որ քթի մի մասը եւ երկու աչքերի միայն մէկն ազատագրի երեսի քօղից:

Հօրաքոյրս դիտմամբ երեւակայում էր, որ Եղիս խանումը միտք ունի Գուվար խանումի աղջիկն ուզելու որդու համար: Հօրաքոյրս սկսում էր բամբասել Գուվարի աղջկան, որին բաղնիսում տեսել էր բոլորովին մերկ:

— Կռնակի վրէ երկու դանակի նշան կայ, ով գիտէ, ի՞նչ հիւանդութիւն ունի. չըլի թէ Սմբատիդ համար ուզես,— բամբասում էր հօրաքոյրս:

— Սմբատս հալա կարգուելու չէ, — պատասխանում էր Եղիս խանումը:

Իսկ Սմբատը 40 տարեկան էր:

— Պարտք սեպեցի քըզի ըսիմ,— աւելացնում էր հօրաքոյրս:

Մտնում էր ուրիշ տուն:

— Հազարխան խանումի աղջիկը ճռվները (սրունքները) դեղ կը քսէր, հալբէդ հիւանդութիւն ունի:

Մի ուրիշ տեղ՝ մի աղջկայ մասին.

— Երեսը տեղն է, բայց մարմինը չորտոտ, իմ մարմինս քեզ օրինակ:

Մի ուրիշի մասին.

— Մարմնի վրայ տղամարդու պէս մազ ունի: Սիրտս խառնեց:

Այսպէս անվերջ, առանց յոգնելու, առանց յագենալու:

Մի օր բաղնիսի դրսի ընդհանուր սրահից մի ծանօթ կին ներս մտաւ մեր լողանալու բաժինը եւ խնդրեց մօրիցս, որ թոյլ տայ այստեղ լողանալու:

Կինն սկսեց լողանալ մօրս թոյլտուութեամբ:

Մայրս գնաց դուրս:

Հօրաքոյրս եկաւ եւ հրամայեց կնոջ, որ անմիջապէս դուրս ելնի:

— Վարդեր խաթուն, – ասաց Աղաբեր խաթունը, — Մարգարիտ խանումը հրաման տուեց:

— Խանում – մանում չեմ ճանչնար, գնա դուրս, — հրամայեց հօրաքոյրս:

Աղաբերը զայրացաւ: Սա էլ մեղմ կանանցից չէր:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

կութիւնը հետեւեալ արդիւնքը տուած է։ — Գոնուած են 37 զորդ (Պուխարա), անդլիական կերպասի յիսուն կտորն (նբաձումը արդիւնած էր տարադրամի չքոյութեան պատճառով)։ Գոհարեղէնի ուէ տուփեր որոնց մէջ 500·000 թրքա – կան ոսկիի արծաթեղէն կար։ Երեք առթրական վերարկու եւ երեք վիզօն։ Միւս կողմէ զինուորական ապահովութիւնը ձեռք դրած է նախկին նախարարին անձնական հաշիւներուն վրայ, հոն արձա – նագրուած է։ — 4 միլիոն թրքական ոսկի վճարուած իբրեւ «բաժին» Տէրվիչ անուն առեւտրականի մը։ 2ուկէս միլիոնի ուրիշ «վճարում» մը, Մերսինի նաւահանգիս – տին չինուելան առթիւ։

Ներկայիս թրքական պետական գանձը սանթիմ չհայ եւ նոր կառավարութիւնը բաւական դժուարութիւն պիտի ունենայ տնտեսութիւնը վերականգնելու համար։

× Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Մայիս 31) կ'իմանանք թէ Թուրքերու ելքը արգիլուած է ներկայիս, իսկ օտարականներու մուտքը ազատ, է բայց ենթակայ՝ հակակշռի։

× Մենտերէսի ձերբակալած բոլոր անձերը ազատ կ'արձակուին։

Երէցկին Իսկուէի Ձորթուեան եւ զաւակները՝ Ստեփան Ձորթուեան, Տէր եւ Տիկին Գամէր Գոչեան եւ զաւակները՝ Նատին եւ Քաթրին, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ՏԷՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔՀՆՑ. ՁՈՐԹՈՒԵԱՆԻ

վախճանումը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 31ին։

Օծումը եւ թաղումը կը կատարուին այս Շաբաթ առաւօտ, ժամը 9ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայիս իբր այդ նկատել։

Հայրապետական պատուիրակ Գերապայծառ Տէր Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ քահանայից դասը, վարչութիւնը եւ հոգաբարձութիւնը, բոլոր պաշտօնէութիւնը, սրտի անհուն ցաւով կը ծանուցանեն՝

ԱՐԺԱՆԱՇՆՈՐՀ ՏԷՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔՀՆՑ. ՁՈՐԹՈՒԵԱՆԻ

վախճանումը՝ որ տեղի ունեցաւ 31 Մայիս, 1960, ժամը 6·30ին իր բնակարանին մէջ, յետ երկարատեւ հիւանդութեան։

Օծման եւ թաղման արարողութիւնը պիտի կատարուի, 4 Յունիս, Շաբաթ օր, ժամը 9ին, Փարիզի Մայր եկեղեցւոյն մէջ, մասնաւոր պատարագով։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տէր եւ Տիկին Հրանտ Սամուէլեանէ 30 Ն. Ֆ. ողբացեալ Գիւակ Փափազեանի մահուան առթիւ։

Հ. Ց. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի ընկերներէն հարիւր Ն. Ֆ.։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի, Յունիս 5, յաւարտ Ս. պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի

ՄԵԼՔՈՆ ՏԷՐ-ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ

(Մահացած Պէյրութի մէջ)

մահուան տարելիցին առթիւ։

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

×

Պ. Դրօ Աբրահամեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Նորիկեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ, մօր եւ զաւկին՝

ՄԱՐԻԱՄ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի առաւօտ Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ։

Ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

×

Ողբացեալ Ժպտուն Ոսկերիչեանի (Ծրնեալ Զուքասըզեան), մահուան Բ. տարելիցին առթիւ Տ. Ոսկերիչեան, Վահրիկ եւ Վարդանուշ Կէօքճեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի (5 Յունիս) հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ս. Յ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ։ Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՋԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս կիրակի, ժամը 10·30ին, հայկական հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ քարոզ պիտի ձայնասփռուին Վատիկանի ռատիոկայանէն։

Պիտի քարոզէ Գեր. Ներսէս վրդ. Մեթեան՝ Մեծաւոր Հռոմի Լեւոնեան Հայ Դպրոցի։

Միջին ալիք՝ 196 մ.։ Կարճ ալիք՝ 19·84, 25·67, 31·10։

Salle Gaveau

45, Rue la Boëtie

ՊԱՐԱԿԱՀԱՅ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ՝

ԼԷՕՓՈԼՏ ԱՒԱԳԵԱՆ

կուտայ իր առաջին նուագահանդէսը Փարիզի մէջ՝

ՅՈՒՆԻՍ 10, ՈՒՐԲԱԹ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ Փարիզի Պարսից դեսպանին։

Ցայտագիր՝ Վիթալի, Քուէլ, Պռամս, Տըպիւսի, Տէ Ֆալա – Քրայսլէր, Նռվաէֆ եւ Պարթոֆ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէն.— Հ. Ց. Դ. Ամէն կոմիտէն, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը, Ֆ. Կ. Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած են ընկեր եւ ընկերուհի Դաւիթ Երամեանէն տասնական Ն. Ֆ., ընկեր Դ. Երամեանի եղբօր կսկծալի մահուան քառասունքին առթիւ (Պոլիս)։

ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ

Հ. Ց. Դ. Ամէն կոմիտէն, կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը եւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը ցաւով կ'ողբան անփոխարինելի Սողոմոն Թէհլիրեանի մահը եւ ցաւակցութիւն կը յայտնեն Հ. Ց. Դ. մարմիններուն եւ ողբացեալ ընկերոջ ընտանիքին։

×

Հ. Ց. Դ. Վալանսի «Քրիստափոր» Շրջ. կոմիտէն, Նոր Սերունդի «Շաւարշ Միսաքեան» խումբը եւ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը կ'ողբան Հայոց կորիճ, անվախ ահաբեկիչ, ազգուզական հերոս ընկեր Սողոմոն Թէհլիրեանի դառնակսկիծ կորուստը եւ իրենց ցաւակցութիւնները կը ներկայացնեն ողբացեալին այրիին եւ զաւակներուն։

×

Ֆ. Կ.Պ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Ազատի Երկանեանի իր ամուսնոյն ողբացեալ ՄՈՒՐԱՏ ԵՐԿԱՆԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ։

Նոյնպէս ցաւակցութիւնները՝ իր զաւակներուն Յարութիւն եւ Օննիկ Երկանեանի, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչատուրեանի, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Խաչատուրեանի, Տէր եւ Տիկին Հայկ Խարտուրեանի, Տէր եւ Տիկին Հայկ Խարեանի եւ բոլոր պարագաներուն։

Մասնաճիւղս այս առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է փոխանց ծաղկեպսակի տակի Տիկին Մարի Շերինեանէ, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Սարաֆեանէ, ընկերուհիներ Հասպէշեանէ, Պառաւեանէ տասնական Ն. Ֆ.։ Մարտիրոսեան, Հերմինէ Նիկողոսեան, Պալեան, Մխիթէվէլեան եւ Նիկողոսեան հինգական Ն. Ֆ.։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզիկներու առաջին խումբին արձանագրութիւնները փակուած են։ Սակաւաթիւ տեղեր մնացած են Օդոս տոսի համար։

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Շաբաթ երեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20։ Առկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռաձայնելով 27·35։ 5 Րիւ Մէյրան։

Փարիզէն դուրս պիտի տեղական մասնաճիւղերուն։

Կ'ՈՒԶՈՒՒ

15 – 18 տարեկան օրիորդ մը խանութի գործերով զբաղելու համար եւ ծախելու (կնոջ մեծաքանակ հագուստի համար)։

Դիմել՝

Alexanian

86, RUE DE CLÈRY — CEN. 37-18

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 42ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Ռոմանի «Անդրանիկ» խումբի եւ Նոր Սերունդի։

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Բողոքական – ցաց սրահը։

Կը խօսի Ընկ. ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
(էքս Լէ Պէնէն)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Երգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ մենախաղ։ Մուտքը ազատ է

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ս Է ՒՐ

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐ – ՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ։

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵԻ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒ – ԹԵԱՆ ՀԱՆԴԻՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝
ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ՈՏՆԱՓԴՈՒԿԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Վիէն.— Յառաջիկայ Յունիս 5ին, Հոգեվարուստին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի խաղաղասէր վրայ տեղի կ'ունենայ ոտնագնդակի մեծ եւ բարեկամական մրցումը Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի հետ։

Այս առթիւ, կազմակերպուած է փոքրիկ դաշտահանդէս – խնջոյք մը, ուր այցելուները եւ ներկայ հասարակութիւնը պիտի գտնեն հաճելի ընդունելութիւն մը եւ առատ ուտելիք, խմելիք։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 3ին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Հոգեհալուստի տօնը կը կատարուի օրուան յատուկ հանդիսաւոր արարողութեամբ, դպրախումբին բազմաձայն երգեցողութիւնով։

× *Տօնին Բ. օրը (6 Յունիս), կրօն. Ընկերակցութեան հրաւէրով երգչախումբը իր ամբողջ կազմով, ընկերակցութեամբ քահանայի եւ սարկաւագներու եւ վարչութեան անդամներու, կ'ուղեւորի Սէն Ռաֆայէլ, հոն գտնուող նորահաս տատ «Հայկական Տուն»ին մէջ պատարագի արարողութիւն կատարելու, հոգեպէս մխիթարելու համար պատապարեալները։*

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՇԱԽԻԼ.— *Հ. Ց. Դ. «Արշալոյս» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9·30ին, սովորական հաւաքատեղին։*

ԾՈՎԱԳՆԱՅՈՒԹԻՒՆ

Զաւարեան, Ռոստոմ, Ապրիլեան Սերունդի կազմակերպած ծովագնացութեան օթօբարը կը մեկնի ճիշդ հետեւեալ ժամերուն յատկիկայ կերպակի առաւօտ։ Փլաս տը լա Բէփիւպլիք, Պուլվար Մաժենթայէն՝ ժամը վեցին։ Պէվիլի եկեղեցիէն՝ ժամը 6·30ին։ Իսկ լճ Մուլինյէն Զաւիկեանի սրճարանին՝ ժամը 7ին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Տեղ մնացած չըլլալով՝ արձանագրութիւնները փակուած են։

ՇԱԽԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ ԺԱՄԸ 10ԻՆ

Յառաջիկայ կիրակի՝ Տօն Հոգեգալստեան, հանդիսաւոր Ս. պատարագ պիտի մատուցանէ Հոգեւոր Հովիւ Տէր Եսայի Մաչակիը քահանայ Ալթունեան։

Երգեցողութիւն Հրաւիրեալ դպիրներու մասնակցութեամբ։

Ի պատիւ Տէր Հօր քառասնամեայ քահանայութեան, կոչ կ'ընենք Շախիլի բարեպաշտ ժողովուրդին որ խուռներամ գայ եկեղեցի՝ ստանալու համար յորելեարին օրհնութիւնը եւ իր երախտագիտութիւնը յայտնելու Տէրհօր, տարիներ ի վեր բարւոք կատարած իր ծառայութիւններուն համար։

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

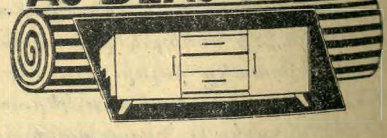

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵՐ
ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԶՐԻ ՅԱՆԶՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՑԻ

ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

ԳԱՐՈՒՆԸ ԸՐՅՈՒԹԵԱՆ կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ, պայծառ լոյս և ոսկի արեւ...

Գարունը կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՔ, ՁԱՐԴԱՐԻՔ և ՆԵՐԿԻՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 Bis, Bd. Sébastopol PARIS 4e

Tél. : ARC. 26-61 — Métro : (CHATELET - HALLES)

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիֆ եւ վինիլիֆ պատրաստութիւններու։ Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլասթիֆ։

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը։

ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O. — 18, RUE BRÉZIN, PARIS 14e

ՅԱՐԱԹ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՇԱԲԱԹ 4 ՅՈՒՆԻՍ

SAMEDI 4 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8816 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4617

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՁՈՅԳ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

Հոգեզալուստի արձակուրդէն օգտուելով Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչն ու Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կը գումարեն իրենց Պատգամաւորական ժողովները՝ Յունիս 4-6, Շաբաթ, Կիրակի եւ Երկուշաբթի, մէկը Պէլֆոնթէնի, միւսը Փարիզի մէջ :

Առաջին անգամն է, որ Ֆ. Կապ. Խաչը իր երկամեայ պատգամաւորական ժողովը կը գումարէ իր սեփական շէնքին մէջ, Ժիւռայի գեղատեսիլ եւ դալարագեղ լեռնադաշտին վրայ, եղեւիններու անտառի կողքին, ջինջ ու պայծառ երկինքի տակ, ուր ամէն ամառ օդափոխութեան կ'երթան երկու սեռէ քանի մը հարիւր փոքրիկներ, հայաշունչ մթնոլորտի մէջ կազդուրուելու, թարմանալու եւ մայրենի լեզուով ճռուողելու համար :

Փարիզի եւ գաւառի պատգամաւոր Խաչուհիները առիթ պիտի ունենան մօտէն տեսնելու այդ շէնքը, որուն համար նիւթական այնքան զոհողութիւններ կ'ըլլան տարիներէ ի վեր : Պիտի գնահատեն կատարուած աշխատանքները, որոնց շնորհիւ Պէլֆոնթէնի օդափոխութեան կայանը դրուած է ներկայանալի եւ մաքուր վիճակի մէջ, ապահովելով հանգստաւէտ կարելի պայմաններ :

Ամէն ինչ չէ լրացած դեռ : Ինչպէս իր վերջին կոչին մէջ կ'ըսէր, կահաւորման, բարեզարդումի եւ վերանորոգութեան համար Կապոյտ Խաչը կը կարօտի որոշ գումարի եւ յոյսը դրած է հայ ժողովուրդի համեստ դասակարգին վրայ, որ երբեք չէ զլացած իր լուման՝ մեր կանացի այս բարեսիրական կազմակերպութեան :

Պատգամաւորները երեք օրուան ընթացքին պիտի քննեն վերջին երկու տարիներու նիւթական եւ բարոյական գործունէութիւնը, պիտի լսեն կեդրոնի եւ մասնաճիւղերու տեղեկադիրները, պիտի գծեն նոր շրջանի աշխատանքներու ծրագիրը, պիտի քուէարկեն բանաձեւեր եւ պիտի ընտրեն նոր կեդր. վարչութիւն :

Յաջողութի՛ւն իրենց աշխատանքներուն :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կը թեւակոխէ իր հիմնադրութեան տասնեւհինգամեակը :

1945ին պատանիներ եւ դեռատի աղջիկներ հիմնեցին այս կազմակերպութիւնը, երէցներու նախաձեռնութեամբ եւ քաջալերութեամբ :

Նոր Սերունդի դպրոցին շրջանաւարտները մտած են արդէն կուսակցութեան շարքերուն մէջ, ուրիշներ կը շարունակեն զօրավիգ հանդիսանալ իրենց կըրտսերներու ձեռնարկներուն :

Փարիզեան շրջանէն սկսեալ գաւառի բոլոր հայաշատ քաղաքներուն մէջ կան Նոր Սերունդի մասնաճիւղեր, որոնք գործունէութեան լծուած են՝ համաձայն իրենց ծրագրին եւ տեղական պայմաններուն :

Պատգամաւորական ժողովի օրակարգի գլխաւոր հարցերէն մէկն է կազմակերպութեան ուժեղացումը : Կեդրոնական վարչութիւնը կազմած է աշխատանքի լայն ծրագիր մը՝ նոր շրջանին համար :

Գոհունակութեամբ կ'արձանագրենք, որ յաջողութեամբ պսակուած է իր Հայրենագիտական դասընթացքի իր նոր ձեռնարկը Փարիզի մէջ : Երկու տասնեակ Նոր Սերնդական աղջիկներ ու երիտասարդներ ամիսներէ ի վեր կանոնաւորաբար կը հետեւին դասախօսութեանց : Կը ծանօթանան Հայոց պատմութեան զանազան շրջաններուն, մասնաւորաբար մեր ազատագրական շրժումին, Հայկական Դատին եւ մշակոյթին :

Դասընթացքը աւարտելէ վերջ, անոնք իրենց կարգին պիտի դառնան դասախօսներ՝ նորերուն սորվեցնելու համար իրենց գիտցածները :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՊԱՁԻՆՄԱՆ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԱՆՁԱՄԲ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐԸ

Մեծ ռազմավարութիւնը կը շարունակուի : Մինչ Խորհրդային պատուիրակը՝ Ձերափկին Ժընեւի մէջ կը յայտարարէր թէ տրամադիր չեն ստորերկրեայ պայթումներու շուրջ հաւաքական աշխատանքներուն մասնակցելու (մէկ օր առաջ ընդունած էր եւ համաձայն էր) անդին՝ Կրոմիքօ, Խորհրդային արտաքին նախարարը զինաթափութեան նոր ծրագիր մը կը ներկայացնէր, արեւմտեան դեսպաններուն :

Նոր ծրագիրը քննութեան պիտի առնուի Արեւմտեան պետութեանց կողմէ : Դիւանագիտական աղբիւրներու համաձայն կարելի եղած է ճշդել կարգ մը մանրամասնութիւններ :

Ապազինման Խորհրդային նոր ծրագիրը երեք հանգրուաններ կը նախատեսէ ընդհանուր եւ ամբողջական զինաթափութիւնը իրականացնելու համար :

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆԳՐՈՒԱՆ

1.— Անգործածական դարձնել՝ հրթիռներ, օդանաւեր, նաւեր, ընդծովեաներ որոնք կրնան կորիզային ռումբեր փոխադրել եւ արձակել :

2.— Օտար ցամաքամասերու վրայ հաստատուած բանակներու պարպում ինչպէս նաեւ կայաններու եւ մթերանոցներու փճացում :

3.— Արգիլել փոխադրական բոլոր միջոցները որոնք անջրպետային ծիրին վրայ կրնան հաստատուիլ նաեւ՝ կորիզային ռումբ փոխադրող նաւերու եւ օդանաւերու փորձերը :

4.— Սահմանափակել հրթիռներու արձակումը միայն խաղաղ միջոցներու : Նախապէս լուր տալ, համաձայնիլ երկուստեք եւ քննել արձակայանները :

5.— Կորիզային զէնքերու գործածութեան եւ շինութեան շուրջ գաղտնիքներ չհաղորդել այն պետութիւններուն որոնք տեղեակ չեն կորիզային ուժին : Այս վերջինները պիտի չշինեն հիւլէական զէնքեր :

6.— Զեղչել զինուորական պիւտճէն :

7.— Հաստատել միջազգային մարմին մը որ հսկէ՝ արձակայաններու, եւ օտար երկիրներու մէջ հաստատուած կայաններու քանդումին :

Եօթներորդ յօդուածը կը նախատեսէ նաեւ իրաւունք՝ քննելու բոլոր գործարանները որոնք ամբողջութեամբ կամ մասնակի, կորիզային զէնքեր կրնան շինել, գաղտնի : Այս իմաստով մնայուն քննիչ մարմիններ կրնան հաստատուիլ խնդրոյ առարկայ գործարաններուն մօտ :

8.— Քննել հաւաքաբար, կորիզային, կենսաբանական եւ տարրաբանական զէնքերու արտադրութեան արգիլումիմիջոցները :

9.—Առաջին հանգրուանը պէտք է վերջանայ 12 կամ 18 ամիսէն :

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՆԳՐՈՒԱՆ

1.— Ամբողջական դադարեցում՝ կորիզային, կենսաբանական եւ տարրաբանական զէնքերու արտադրութեան եւ քանդել բոլոր պահեստները :

2.— Խորհրդային եւ Մ. Նահանգներու զինուորականներու թիւը իջեցնել՝ 1.700-000ի՝ իւրաքանչիւրին համար : Զեղչել զինուորական պիւտճէն :

3.— Քննել կորիզային զէնքերու քանդումի վայրերը : Մնայուն հսկողներ պէտք է հաստատուին :

Կառավարութիւնները պէտք է հաղորդեն իրենց զինուորական պիւտճէն եւ բաժանումները :

4.— Քննել միասնաբար, ընդհանուր եւ ամբողջական զինաթափութիւնը պահելու եւ խաղաղութիւնը հաստատելու միջոցները, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան հսկողութեան ներքեւ :

ԵՐՐՈՐԴ ՀԱՆԳՐՈՒԱՆ

Ծրագրին այս վերջին մասը կը նախատեսէ ընդհանուր եւ ամբողջական զինաթափութիւնն այլ խօսքով ամէն տեսակի զէնքերու քանդում, սպայակոյտերու լուծում, զինուորական վարժարաններու եւ մարզարաններու վերացում, զինուորական պիւտճէներու ջնջում եւն. :

Ծրագրին այս բաժնին մէջ Խ. Միութիւնը կ'առաջարկէ միջազգային ոստիկանական ուժ մը կազմել, ՄԱԿի հովանաւորութեան տակ որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ հսկել եւ քննել :

Ուշադրութեան արժանի երկու կէտեր կան :

Ա.— Առաջին անգամն է որ Խ. Միութիւնը կ'ընդունի հսկողութեան եւ քննութեան սկզբունքը եւ կուտայ մանրամասնութիւններ :

Բ.— Խորհրդային ծրագիրը կ'առաջարկէ առաջին առթիւ, քանդել կորիզային զէնքեր փոխադրող «նաւ»երը : Այս տեսակէտը ջատագոված եւ պաշտպանած էին՝ տը Կոլ եւ Ֆրանսայի պատուիրակը՝ Ժիւլ Մոք :

Անգլիա եւ Ամերիկա տարակարծիք գտնուած են միշտ Ֆրանսայի հետ, այս կէտին շուրջ :

Ուրբաթ առաւօտ ժամը 9ին, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին վարչապետ Խրուշչեւ անձամբ ներկայացուց այս նոր առաջարկը չեշտելով թէ ան պատրաստուած էր վեհաժողովին համար : «Մենք մեր ձեռքերը պարապ չէինք գացած Փարիզ, այս էր մեր առաջարկը եթէ Այզընհաուրը չձախողեցնէր ժողովը » :

Քաղաքական շրջանակները դիտել կուտան թէ Կրեմլինի նոր առաջարկը նկատի առած է մնաւանդ Ֆրանս. տեսակէտը : Կը մնայ գիտնալ թէ որքա՞ն կարելի է վստահութիւն ընծայել Խրուշչեւի :

Իրենց պաշտօնաթերթ Հայաստանի մասին եւս պատրաստուած է նոր ծրագիր մը՝ զայն աւելի բովանդակալից եւ ինքնաբաւ դարձնելու համար :

Ողջոյն Նոր Սերունդի պատգամաւորականին :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀ

Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան Կեդրոնական Յանձնախումբս յաւերժացնելու համար հայ ժողովուրդի վրիժառու բազուկին՝ նորոգ հանգուցեալ ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆի անմոռանալի յիշատակը, որոշած է Տան գետնայարկի Ակումբ-Ընթերցարանի մեծ սրահը մկրտել աննըման հերոսին անունով :

Սողոմոն Թէհլիրեան 1921 Մարտ 15ին, Գերմանիոյ մայրաքաղաքին մէջ դիտապաստ գետին փռելով մեծ եղեռնի դիւային ծրագիրը յղացող եւ գործադրող մեծ ոճրագործը, ի կենդանութեան իսկ արժանացած էր հայ ազգի անխտիր բոլոր դասակարգերու անհուն երախտագիտութեան :

Տարակոյս չունինք, որ իր պանծալի յիշատակը յարգող մեր բոլոր հայրենակիցները սիրայօժար պիտի մասնակցին այս առթիւ բացուած հանգանակութեան, օժանդակելու համար անոր անունը կրող Սրահի նորոգութեան եւ բարեզարդման ծախքերուն :

ՄՇ. ՏԱՆ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Առաջին առթիւ արձանագրուած նուիրատուութիւններն են.—

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ՍՐԱՀԻՆ

ՀԱՄԱՐ

Ա. ՑԱՆԿ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէ	Ն. Ֆ. 500.—
Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջանային Կոմիտէ	250.—
Վազգէն Սէրէնկիւլեան	250.—
Հրանտ Սամուէլեան	100.—
Սահակ Յովհաննէսեան	50.—
Պետրոս Չպուքճեան	50.—
Գումար	1200.—

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ զինուորական իշխանութիւնը կը հաղորդէ թէ ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան «որքան կարելի է շուտ» եւ որ լուծուած կառավարութեան բոլոր անդամներն ալ պիտի դատուին մօտ ատենէն : Հարիւր յիսուն սպաներ ձերբակալուած են : Ազգային Միութեան Կոմիտէին մէջ կը գտնուին երեք զօրավարներ, զօրավար Կիւրսէլ, զօր. Մատանոկլա եւ զօր. Ս. Իւլէյ, մնացեալ անդամներուն անունները գաղտնի կը պահուին հասկնալի պատճառներով :

Նոր արձակուած քանի մը դեմոկրատներ մամուլի ասուլիս մը կազմակերպած էին ուր կը յայտնէին թէ պիտի վերակազմուին ինչ որ պատճառ դարձաւ որ կրկին ձերբակալուին, այս անգամ անորոշ ժամանակի համար :

× Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Յունիս 1) կ'իմանանք թէ Պոլսոյ պատրիարքը այցելութիւն մը տուած է Մայիս 31ին, Պոլսոյ զինուորական կուսակալին եւ 20 վայրկեան տեսնուած է հետը : Անձնական պատճառներով, Մայիս 29ին, Պ. Մ. Շէլլէֆեան (ատենապետ Կեդր. վարչութեան) հրաժարած է :

ՄԱՔՄԻԼԸՆ, Անգլիոյ վարչապետը, Լոնտոնի մէջ յայտարարած է.— «Արեւմտեան պետութիւնները Խրուշչեւի հասկցուցին թէ պատրաստ եւ տրամադիր չեն որեւէ դին վճարելու խաղաղութեան համար : Իր դաշնակիցներուն կողքին Անգլիա պատրաստ է պաշտպանելու ազատ աշխարհի արդար իրաւունքները » :

Հինգշաբթի օր յայտարարուեցաւ թէ Անգլիա մաս կ'ուզէ կազմել Եւրատոմի եւ հասարակաց շուկային :

ԱՍԻՈՅ Հարաւ-Արեւելեան Ուխտը գաղտնի նիստ մը գումարած է Ուոշինկթընի մէջ : Նիստին մասնակցած են Ուխտի անդամ երկիրներու արտաքին նախարարները, կ'ենթադրուի թէ քննութեան առած են Համայնավար Չինաստանի հանդէպ իրենց բռնելիք դիրքը : Ամերիկա դէմ է այս վերջինին ՄԱԿէն ներս մուտքին : Նոր Զելանտան համաձայն է :

ՋԻԷԼՈՆԱ ԿՈՐԱՅԻ (Լեհաստան) մէջ իշխանութեան եւ բնակչութեան միջեւ բախումներ տեղի ունեցած են : Շէնք մը որ կը գործածուէր կրօնաւորներու կողմէ ոստիկանութիւնը ուզած է գրաւել, բնակչութիւնը դէմ դրած եւ քարկոծած է ապահովութեան ուժերը : Հարիւր հոգի ձերբակալուած են : Նովա Հիւթայէն ետք երկրորդ դէպքն է որ տեղի կ'ունենայ : Այս անգամ ալ պատճառը կրօնական է :

ՄԱՅՐՈՒԹԻՒՆ ԱՂԲԻՒՐ ԱՄԷՆ ՍԻՐՈՅ

Երկրիս վրայ միակ անձ մը կայ, զոր միշտ կը սիրենք եւ որ նաեւ միշտ կը սիրէ մեզ,— մայրը: Հայրերու եւ որդիներու միջեւ կրնան խոր տարաձայնութիւններ երեւան գալ: Մօր եւ զաւկին միջեւ՝ երբեք:

Մօր դիրկը միշտ բաց է իր որդւոյն համար, երբ սա աշխարհէն յուսախաբ՝ վայր մը կ'որոնէ, ուր կարենայ գտնել հանգիստ, հասկացողութիւն ու ներողամտութիւն: Մայր մը միշտ կրնայ օրհնել: Վստահութիւնը, որ իր աչքերէն կը հոսի՝ բոլորին ուժ կը ներշնչէ: Սեճեկա կ'ըսէ. « Մայրը կամուրջն է կեանքի եւ մահուան միջեւ: Աորհրդալից անօթ մը՝ նորաստեղծումի »:

Ահա թէ ինչո՛ւ բոլոր արուեստագէտները, — նկարիչները, երաժիշտներ, բանաստեղծները, որոնց ղպայուն հոգին բազդաբար բոլոր երկրային հրաշալիքներու այս աղբիւրին կը ճգտէր, — պատճառած են մայրը: Նկարիչներ կան, որոնք մայրերու լուսաշող դէմքերէն ներշնչուած՝ «Մատոննա»ներ գծած են, որոնք մայրեր էին եւ մայրեր՝ որոնք տառապանքի ու խոնարհութեան բովէն անցնելով՝ գերերկրային կերպարանք ստացած՝ « Մատոննա»ներու կը նմանին: Ահա թէ ինչու բոլոր մայր – նկարներն ալ այնքան տպաւորիչ են մեզի համար: Մենք անոնց մէջ ո՛չ դէղեցկութիւն եւ ոչ ալ արուեստի փայլ կը փնտռենք: Մենք հոն միայն մայրը կը տեսնենք: Ռամպոան, Տիւրէր, Ռունկէ, Վալտմիւլլէր, Ֆայէրպախ, ասոնք բոլորն ալ իրենց մայրերը նկարած են՝ ցոլացնելով անոնց կեանքի ճիգերն ու հոգերը:

Իսկ բանաստեղծնե՞րը, — բոլորն ալ երգած են « Մայրը », աւելի ճիշդ՝ իրենց մայրը: Եւ այն՝ ոչ միայն բանաստեղծական արուեստի, այլ եւ հարիւրաւոր նամակներու մէջ: Ատալպերթ Շթիֆթեր կ'ըսէ. « Միայն սէրը կրնայ դաստիարակել: Հետեւաբար դաստիարակութեան մէջ մեծագոյն դերը մօր կը պատկանի, քանի որ մեծագոյն սէրը մայրը ունի »:

« Ճշմարիտ մայր մ'ըլլալը՝ հազուագիւտ է, սուղիւ ղերազոյն բարիքը, որ մարդկային կեանքի մէջ կրնայ դրսնուիլ» կը հաստատէ Երեմիաս Կոթհէլֆ:

« Բայց չէ՞ որ բնութիւնը կինը մայր ըլլալու սահմանած է» կ'առարկէ Ժան Փօլ:

Ու Ֆրիտրիխ Ֆոն Լոկաու կը բանաձեւէ.

Ինը ամիս արգանդին մէջ
Կը կտրէ մայրն որդին իւր յար.
Գրկին վրայ օրեր անվերջ՝
Կը տանի զայն, զի է տրկար:

Իր սրտին մէջ գորովագին
Սեղմած սիրով զաւակներն իր՝

"ՓԱՐԻԶԵԱՆ ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ"

ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ ԳՈՐԾԸ ՎԻԵՆՆԱՅԻ ԵՒ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Տարիէ մը աւելի է որ Սարոյեան բեղ – նակութիւն հաստատած է Փարիզի մէջ: Եւ ահա բնորոշ գործ մը, ֆրանսական եւ ամերիկեան կեանքէ: Վիէննայի Բուրգ – թէատրը, որ քաղաքային համբաւաւոր թատրոնն է, Մարտ ամսուն սկիզբը ներկայացուց այս կտորը, չհետլով առաջ – նութեան իրաւունքը, ի ներկայութեան հեղինակին: (Յառաջի Մարտ 9 թիւին մէջ գրուեցաւ թէ Սարոյեան Վիէննա դտնուեցաւ, ներկայ եղաւ հայկ. հաւա – քոյթներու եւ այցելեց Մխիթարեաններու վանքը):

Պէտք է չեչտել թէ Փրօֆ. Լոնսթ Հոյ – սերման, աշխոյժ նոր վարիչը Վիէննայի թատրոնին, հետամուտ է երաժշտու – թեան եւ արուեստի ասպարէզին մէջ վայելած համբաւին համապատասխան թատերական ընտիր կտորներ բեմադրելու: Աազարկութիւնը տեղի ունեցած է Ակա – դեմի – Թէատրի մէջ վեց պատկերաւոր արարներով, յաջողապէս: Լիլիի դերը կատարած է մեծանուն դերասանուհի Եւհաննու Մաց:

Նոյն ուղղութեամբ դովելի է արեւմտեան Պերլինի քաղաքային Շլոսփարք

Ֆեոդուքեամբ ամբողջ կեանքին
կը նեղուերի մայրն ընտիր:

Այո, բանաստեղծներն են մանաւանդ որ այդ ջերմիկ զոդը վեր կը հանեն —մօր եւ զաւակի միջեւ, — կը դրուատեն զայն ու երախտադէտ են մօր հանդէպ: « Իմ պարտականութիւնս է, քաղցրիկ մայր, այնպէս մը ընել որ այլեւս ոչ մէկ հոգ ճնշէ ձեզ: Ձեր կեանքին վերջալոյսը պէտք է ողողուի զուարթութեամբ », կը գրէ Ֆրիտրիխ Շիլլէր:

Ռիխարտ Վակներ, որուն կեանքը դառն բաժակ մատուցած էր իրեն ու երկար տեն անկարող դարձած մօրը դրելու՝ ներողութիւն կը խնդրէ իր լուռ – թեան համար. «Զկարծես թէ երբեք մոռացած ըլլամ քեզ, երբ կը լռէի... զուրկայ քեզ մասնակից ընել իմ գծինէ բախտիս: Լուին աղօթքով խնդրեցի որ տէրը պահէ քու թանկագին կեանքդ ու առողջութիւնդ... անոյշ մայրիկ »:

Աչխարհահռչակ թենոր Պենեամինօ Ձիլի կը խոստովանէր. « Շատեր կը հարցնեն թէ ինչպէս կ'ըլլայ որ 65 տարեկանիս դեռ կրնամ երգել: Ահա իմ պատասխանս.— Ձի անհուն սիրով գուրգուրացող մայր մը ունեցած եմ...»:

« Ձեր, Տիկիններ, ձեր ձեռքին մէջ դրուած է մարդկութեան հարցը: Իրրեւ մայրեր պիտի կարենաք լուծել զայն », կը գոչէ Հենրիխ Իպսէն:

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Թէատրի անօրէնը Բոլեսլավ Բարլոդ, որ նորագոյն թատերգրութիւններու բեմադրութեան ջանադիր է եւ անուանի վարպետ մը: Ահա այս թատրոնին մէջ ալ Մայիս 14ին ներկայացուեցաւ Սարոյեանի « Փարիզեան կատակերգութիւնը » կամ « Լիլի Դաֆոն»:

Նիւթը ինքնին հէքեաթային եւ մոդա – կան նկարագիր մը ունի, քանի որ ե – րաղները իրականութիւն կը դառնան, հիացումի եւ անհիւթական սիրոյ նշոյլ – ներ կը փայլին, մինչդեռ մարդը, թըշ – չունը եւ չունը կը խօսին այլաբանօրէն..

Քարիւղի հանքատէր Ամերիկացի մը, Ճորճ Ուոշինկթըն Հաննաբերդի անունով, թէքսասէն փարիզ կուգայ՝ իր ամուսնական կեանքէն զզուած. կը մասնակցի ձիարշաւի զբաւաթապղին եւ մէկ միլիոն ֆրանք կը դնէ ձիու մը վրայ, որուն անունն էր Լիլի Դաֆոն եւ որ մինչեւ այդ առեն (1958) ոչ մէկ չահ բերած էր ձիարշաւին մէջ: Այս անդամ կը յաջողի վազքին մէջ եւ կը չահեցնէ Ամերիկացին մէկի դէմ քսան միլիոն ֆրանք: Ահա դրամը կը բարդուի դրամին եւ Ամերիկացին չի դիտեր թէ ինչպէս գտնէ կեանքի հաճոյքը: Հեռաձայնի զբքէն կ'իմանայ նոյն Լիլի Դաֆոն ձիուն անունով օրիորդի մը գոյութիւնը, որովհետեւ փարիզի հեռաձայնի զբքին մէջ անուն եւ ազգանուն լրիւ կը տպուի: Իսկոյն կը ծանօթանայ օրիորդին հետ ծաղկեփունջով մը: Անոր տան մէջ կը ծանօթանայ Փըրանսացի հին աւանդական ընտանիքին հետ, մեծ մայրիկով եւ մայրիկով, որոնք սիրալիր վերաբերմունք ցոյց կուտան իրեն: Մայր եւ աղջիկ փոխադարձաբար կ'այցելեն Ամերիկացիին: Ճորճ եւ Լիլի կը սիրահարին: Բայց ասիկա չի խանգարեր, որ Լիլի հաւատարիմ մնայ իր նշանածին, թէեւ ան ըլլայ անզործնական ճարտարապետ մը:

Ամերիկացիին անդրանիկ որդին կուգայ Փարիզ: Կինը եւ գործը իրեն կը սպասեն Թէքսասի մէջ: Կը հասնի վերադարձի օրը: Ճորճ կը բաժնուի Լիլիէն, անոր նուիրելով Փարիզի մօտ մեծ կալուած մը եւ մեծ ինքնաշարժ մը: Լիլի քաջութեամբ արցունքը կը զսպէ եւ կ'ուղղուի այդ ինքնաշարժով, ուրամբողջ ընտանիքը նստած է, դէպի իր կալուածը, որով վերջապէս իրականութիւն կը դառնայ հրաշալի երազ մը...:

Լաւատես հէքեաթ մը, որ գոյնզգոյն փոփոխականութեամբ բեմադրուած է, չահեցնելով Սարոյեանի նոր յաղթանակ մը եւ ծափահարութիւններ՝ նոյնիսկ խաղարկութեան ընթացքին:

Պ. ՓՐՈՒՆՃԵԱՆ

Յ. Գ. — Անգլերէնէ գերմաներէնի թարգմանութիւնը կատարած է Վիլլի Հ. Թիհրմն, բառացի անգլիաբանութիւնների – րով, ինչ որ ճնշադատութեան առարկայ դարձաւ գերմանական մամուլին մէջ:

ՆՈՃՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԱՆՀԵՏԱՅՈՂ ԴԷՄՔԵՐ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԻՍՊԻՐԵԱՆ

Մարտ 31ին յանկարծամահ եղաւ Յովհաննէս Իսպիրեան: Մօտաւորապէս ութսունամեայ էր: Հայ մը՝ հայրենասէր, բարեսիրտ, այլասէր: Երկար ժամանակ դանձապահը եղած է « Համազգայինին » եւ մեր գաղութին մէջ կը վայելէր յարգանք եւ նուիրեալ աղգային մը համբաւը:

Ծնած էր Այնթապ, իր պապերը գաղթած էին Սասունի Աչխարհէն: Ցայտուն փոքրամարմին էին, բայց ինչ ֆիզիքական հաստատուելէն ի վեր կը զգային՝ կատարեալ առեւտուրով:

Ալպիէն մինչեւ Մարսէյլ պատասխանատու մը ստեղծած էր իրեն համար: Ֆրանսայի տարբեր քաղաքներէ ի վեր նկարներ կը հաւաքէր եւ այս տարուան սկիզբն ալ վաճառատուն մը դնած էր Վիլ – Ֆրանշ, ապիտի հաստատուէր՝ ցուցադրելու համար իր մեծ եւ կարեւոր հաւաքածոն: Աւա՛ղ, սակայն, ճակատագիրը տարբեր անօրինած էր: Այս Շաբաթ օրը, « Որը Վանք»էն հաղիւ եկած, դորդովանոցի բարեկամի մը խանութը մտնելու ժամադրուած էր կարծես:

Մինչնակարգ ուսումը առած էր Այնթապի Ամերիկեան Գոլէժին մէջ: Այս հաստատութեան մէջ էր, որ խումբ մը դպրոցակիցներու հետ արտադրուած էին՝ « Վարդանանցի Օր» հետեւեալ տարի: Օսմ. Յանձնաժողովութեան՝ անցած է Կ. Պոլիս եւ ապա մը հետեւած է՝ զրական եւ իրաւաբանական դասախօսութիւններու:

Դեռ պատանի, եղած է՝ Դաշնակցական: Իր ընկերներուն կողմէ միշտ նկատուած եւ դնահատուած է իբրեւ էն առաջկայական մարդը: Երբեք սիրած չէ ոչ մէկ աչխատելու դրութիւնը: Միշտ գործնական ճամբան՝ արդիւնքի մը հասնելու համար: Արդար կ'ըլլայ, այս առթիւ յիշել իր ընկերներուն հոյլը: Ռուբէն Տէր Յարութեան, Ռուբէն Սարգիս Տէմիրճեան — Ազնաւուրի, Տիգրան Ծամհուր կամ ծանկանոնով Ֆէրիա – ձէմիչ – Պիթլիսցի, Յովսէփ Պապազեան, Յարկն Վարժապետեան, Թաթուլ Քիւրկճեան (Այնթապցի հմբաւաւոր Թաթուլը), Զատիկեան կարապետ, որ իրրեւ «Լուսապան», առաջնորդ է մեր Սուրբ Զաւարեանը կիլիկեան գրնաղան վայրերը, Ցոլհ. եւ Միքրիճ Ռուբատեան եղբայրներ, Խանդամեան Ռուբատեան, Մաղաքեան Արմենակ, Ամատեան, Մարգոսեան Արմենակ, Ամատեան Պարոյր, Փօլատեան Տիգրան, Քիւրկճեան Պարոյր, Զ. Նալպանտեան Զարեհանդ, Ցարութիւն Թախթաճեան, եւայլն, եւայլն, բոլորն ալ մատուցած եւ յեղափոխական ազնիւ Հայեր:

Իսպիրեան, իր արհեստին բերումով միշտ չափաւ ունեցած է Այնթապի քիչ մեծամեծներուն եւ պետական չրջանակներուն հետ եւ անկին օժանդակութիւն բերած է իրրեւ տեղեկատու ու մանաւանդ Այնթապի ինքնապաչտպանութեան նախապատրաստական եակին: Կատարի Թրքատեաց էր, աստիճան, որ ըստ Պ. Արամ Թէրզիպաչեանի վկայութեան, պատերազմի եւ կոտորածի օրերուն՝ իր անդրանիկ որդին ղրկած է վրէժ, որպէսզի, իր տղան ալ վրէժ խոկայ Ցամիկին հանդէպ:

Հայրենասիրութեան մեծագոյն փաստուած է տարագրութեան օրերուն: Խնայելով ընտանիքը ապաստած էր պիրեան եղբայրներու մէջոցով ապահանութենէն իրրեւ՝ փոպան: Խնայելով ընտանիքներ՝ Ամերուած են բազմաթիւ ընտանիքներ՝ սիացի, էրզրումցի եւայլն, որոնք եղբայրտադիտութեամբ կը պատմեն, թէ իրպէս, Ցովհաննէս եւ իր մեծ եղբայրը Սարգիս, ամէն դիչեր կը թաթուլ Այնթապի մութ փողոցներուն մէջ, կերտացնելու եւ պատսպարելու համար փոուած եւ անօգնական խլեակները:

— Խաչապա՞չա ես, տղաս, եկուր տեւէս:

Անծանօթ Հայը կամ Հայուհին կը

(6 Շար.)

զատ գոյութիւնը, անոր արդար աչխատանքը եւ վարձատրութիւնը եւ վերջապէս մարդկային անհատականութիւնը կարճ՝ ոչ միայն կ'ուզէին որ դրուէր յանկարծական ձերբակալութիւններուն, աքսորներուն եւ մահապատիժներուն, այլեւ կը բաղձային կեանքի եւ ինչքի ապահովութիւն եւ կայունութիւն

ԽՐՈՒՇՃԵՒ ԻՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Ներքնապէս համոզուած էինք որ յանցաւոր էր: Սակայն այդ պահուն հարկ եղած փաստերը չունէինք մեր տրամադրութեան տակ, որպէսզի կարենայինք օրինական դատի ենթարկել: Մեր վիճակը փափուկ էր: Փաստ չունէինք, սակայն, ապատ ալ չէինք կրնար ձգել: Եկանք այն եզրակացութեան թէ յեղափոխութեան պաչտպանութեան լաւագոյն ձեւը գինքը տեղն ու տեղը զնդակահարելն էր: Որչափ տուինք եւ տեղն ու տեղը զնդակահարեցինք: Մեր խիղճը հանդարտեցաւ, երբ իր մահէն եւս փաստերով հաստատուեցանք թէ իսկապէս յանցաւոր էր»:

ՍԹԱԼԻՆԻ ԳՈՐԾԵԼԱԿԵՐՊԸ

Այս տեղեկութիւնները հրապարակուեցան « Խրուչչեւ եւ Սթալինի ուրուականը » դրքին մէջ, զոր գրած է Ֆերթրան Ուոլֆ: Խրուչչեւ երբեք չէ հերքած իրեն վերագրուած այս տողերը:

Աւելին, պաչտօնական հաղորդագրութիւններու մէջ, եւ Խրուչչեւ, իր ճառերուն ընթացքին, Բերիան անուանած են « կուսակցութեան կատաղի հակառակորդ, օտար գաղտնի սպասարկութեանց ծառայող», որ յանցագործ էր « Սթալինի վատահութիւնը չարհիլ»: Անշուշտ Բերիա ոչ լրտես մըն էր, ոչ օտար սպասարկութեանց հաչուոյն աչխատող գործակալ մը եւ ոչ ալ կուսակցութեան կատաղի հակառակորդ մը: Ամբաստանողներուն գործածած լեզուն յատուկ էր Սթալինի բառամթերքին: Կարճ՝ Բերիա չզնդակահարուեցաւ գործած իր մեղքերուն համար, այլ որովհետեւ վտանգաւոր մրցակից մըն էր:

Բերիայի մարդոց տեղը Խրուչչեւ իր համախոհները պաչտօնի հրաւիրեց: Պաչտօնապէս այս վերջինը Գերագոյն Խորհուրդին թիւ 3 անձնաւորութիւնն էր: Իրողութեան մէջ, սակայն, երկրորդ տեղը կը գրաւէր:

Խրուչչեւ չատ զգոյչ կը չարժէր, չէր ուզեր որեւէ կասկածի տեղի տալ: Այսուհանդերձ յատակ էր իր նպատակը, գրաւել Կոմիտէի առաջին քարտուղարի աթոռը:

1953 Սեպտեմբեր 13ին վերջապէս կ'ըլլայ հրապարակումը: Այժմ կուսակցական մեքենային ամէնէն առաջաւոր դիրքին վրայ կը գտնուի: Այդ դիրքին Սթալինն հասած էր Լենինի մահէն ետք: Լման 19 տարիներ՝ Խրուչչեւ անդամ եղած էր կեդր. Կոմիտէութեան, իսկ յաջորդ 14 տարիներուն՝ անդամ էր Քաղ. Բիւրոյին: Շնորհիւ այն իրողութեան, որ կուսակցութիւնը իր ձեռքին մէջ կեդրոնացած էր, Խրուչչեւ յաջողեցաւ չահագործել զանազան անձերու միջեւ տեղի ունեցող դաւերը, յօդուտ իրեն:

ՄԱՍ Բ.

ՄԱԼԵՆԿՈՎԻ ԱՆԿՈՒՄԸ

Խրուչչեւի եւ Մալենկովի միջեւ պայքարը կը սաստկանայ — ինչպէ՞ս Խրուչչեւ շահեցաւ — ի՞նչ գիչումներու գինով

Խրուչչեւ – Մալենկով հակամարտութեան արդիւնքէն կախում ունէին հիմնական երեք խնդիրներ:

Ա.— Կարելի է՞ր Խորհրդային իրաւակարգը բարեփոխել ժողովուրդի բաղձանքին համաձայն:

Բ.— Հաւաքական դեկավարութիւնը պիտի յաջողէ՞ր հաւաքաբար դեկավարել՝ կուսակցութիւնը եւ կառավարութիւնը:

Գ.— Ի՞նչ էր Խորհրդային իրաւակարգին իսկական դիմագիծը:

Ժողովուրդի մեծամասնութեան ինչպէս նաեւ կրեմլինի վարիչներուն փաքն էր միանգամընդմիչտ վերջ դնել անհատական մենատիրութեան: Ժողովուրդ թէ դեկավար կ'ուզէին դերծ մըլնալ վախէ եւ ապրիլ ազատ:

Կը փափաքէին դրութիւն մը ուր կարելի պիտի ըլլար ապահովել անհատին ազատ գոյութիւնը, անոր արդար աչխատանքը եւ վարձատրութիւնը եւ վերջապէս մարդկային անհատականութիւնը կարճ՝ ոչ միայն կ'ուզէին որ դրուէր յանկարծական ձերբակալութիւններուն, աքսորներուն եւ մահապատիժներուն, այլեւ կը բաղձային կեանքի եւ ինչքի ապահովութիւն եւ կայունութիւն

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

★

ԼԻՈՆ, (Յառաջ).— Հայութեան մեծ Օրը: Տօն հպարտութեան եւ ուրախութեան: Տօն դարերու երազի իրականացման: Հայը ազատ եւ ինքնիշխան իր պապենական հողերուն վրայ: Հայրենիք մը կառուցուած եւ վերածնած իր տարագիր զաւակներուն արիւնով: Անհաւասար կռիւ՝ թշնամիին կանոնաւոր ու լաւ զինուած բանակներուն դէմ: Ու բուռ մը քաջեր, սովամահ ժողովուրդ մը, յաղթելու կամ տեղւոյն վրայ բնաջնջելու անյողդողդ վճռականութեամբ: Ու հրաշքը կը կատարուի, թշնամին կը նահանջէ: Մասիս ու Արագած ամպհովանի կը տարածեն իրենց հերոս զաւակներու աճիւններուն վրայ, որպէս զի անոնց քունը ըլլայ խաղաղ եւ անդորր: Էջմիածնի դարաւոր կամարներուն տակ, Հայրապետը խոյր ի գլուխ, ոսկեճամակ զգեստներով, թափօր կազմած, մինչ կ'երգուի, «Հաւասարեսցէ մահս մեր ընդ մահու արդարոց»: Կը խայտան հոգիները մարտիրոսներուն ...

Ինչպէս ամենուրեք այս օրերուս, Լիոնի հայ գաղութը եւս, արժանավայել կերպով տօնեց իր անկախութեան 42ըդ տարեդարձը Սալ Քռեքիի մէջ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին կողմէ, հայրենակարօտ եւ ազատատենչ բազմութեան մը ներկայութեամբ: Հանդիսութեան իրենց պաշտօնական մասնակցութիւնը բերած էին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը: Ազգ. Միութիւնը, Հայ Մշակութային Միութիւնը, Կապոյտ Խաչը:

Նախագահ Միսաք Միրզէ բաղդատականը ընելով Վարդանանց պատերազմին եւ անկախութեան կռիւներուն, ոգեկոչեց բոլոր նահատակներուն, ինչպէս նաեւ Հայոց Նեմեսիսին՝ նորոգ հանգուցեալ բայց անմահ Սողոմոն Թէհլիրեանի յիշատակը, եւ ի յարգանս անոնց հրաւիրեց ժողովուրդը մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութեան:

Օրուան պատշաճ արտասանութիւններ ըրին մեր բեմերուն ծանօթ, օրիորդներ Ս. Կարապետեան, Փ. Տապաղեան եւ Պ. Զաքըրեան: Յանուն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէն՝ Օր. Շ. Ղազարեան – Միրզէ դեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց, յստակ առոգանութեամբ: Քնքոյշ ձայնով մեներգեց Օր. Ա. Կարապետեան: Ջութակի վրայ նուագեց՝ ինչպէս միշտ՝ Յ. Պէրպէրեան: Հաճելի էին Օր. Մութավէլեանի «Շամիրամի պարը», ինչպէս նաեւ Օր. Սահակեանի եւ Պ. Յովհաննէսեանի մենապարերը (Մշակութային Միութեան կողմէ): Բոլորն ալ արժանացան հանդիսականներու ջերմ ծափահարութեան:

Ազգ. Միութեան ներկայացուցիչ Պ. Վարժապետեան վերլուծելով անկախութեան գաղափարը, ցաւով դիտել տուաւ թէ մինչ ուրիշ ազգեր կը տօնեն ու կը փառաբանեն իրենց յաղթանակի եւ անկախութեան տօները, մենք չենք ընծայեր հարկ եղած յարգանքը:

Օրուան բանախօս Ա. Իսահակեան իւրայատուկ ոճով եւ ասուլիսի ձեւով, բայց հանրամատչելի եւ իւմուրով համեմուած ճառը խոր տպաւորութիւն թողուց ներկաներուն վրայ: Իբրեւ ականատես վկայ ու մասնակից Մայիսեան կռիւներուն, բանախօսը նկարագրեց այն օրերու Հայութեան վիճակը, Թրքական դեհենէն ճողոպրած գաղթականները, կիսաքաղց ու թշուառ, թշնամին, որ կրնկակոխ կը հետեւի իրենց՝ բնաջնջելու հաստատ դիտաւորութեամբ: Ռազմաճակատին պարպուիլը ռուս զինուորին կողմէ, որ հիմնուելով բոլշեւիկեան կարգախօսին՝ «դէպի տուն» կը դիմէր: Եւ վերջապէս մեր հերոսական խոյանքներու պտուղ՝ Մայիս 28ի շքեղ յաղթանակը: Յիշեց պատմական դրուագներ Քսերքսէսի արշաւանքներէն՝ Հելլադայի վրայ: Գտաւ հանդիտութիւններ՝ Թերմոպիլէի կիրճին հերոս Լիոնիտասի եւ

«ՊՐԻՃ»Ի ԱԽՈՅԵԱՆ ՀԱՅՈՒՀԻՆ

1936էն ի վեր, Տիկին Անի Փուլճեան (Էսմէրեան) «Պրիճ»ի ախոյենական մրցումներուն մէջ միշտ ալ յաղթական է եղած: Այդ թուականին էր որ Տիկ. Փուլճեան ստացաւ Ֆրանսայի ախոյեանի տիտղոսը եւ արժանի համարուեցաւ մասնակցելու Եւրոպայի ախոյենական մրցումին, որ տեղի պիտի ունենար Պուտափեշթի մէջ, եւ ուր, հայ ախոյեանը բերաւ նոյնպէս պատուաբեր մասնակցութիւն մը:

Իր առաջին միջազգային մրցումներու մասնակցութիւնը տեղի ունեցաւ 1937ին, Տովիլի մէջ դումարուած պրիճի համաշխարհային «խաղ»ի ընթացքին, ուր սակայն: Անի Փուլճեան չէր հրաւիրուած: Վերջին պահուն, պակսող խաղացող մը փոխարինելու կոչուելով, Տիկին Փուլճեան խաղընկեր եղաւ այդ օրերու միջազգային համբաւի տէր «պրիճ»ի վարպետ իշխան Մակալոֆի, եւ այս երկուքը ճակատելով Ամերիկայէն եկած վարպետ զոյգին՝ Էլի եւ Ժօզէֆին Քիւլպէրթսոնի, պարտութեան մատնեցին իրենց հակառակորդները վաթսուն առ հարիւր առաւելութեամբ:

Այնուհետեւ, Տիկին Փուլճեան հետզհետէ համբաւաւոր կը դառնայ, յաջորդաբար յաղթական դուրս գալով 1939ին Լա Հէյի միջազգային մրցման ընթացքին եւ ապա 1947ին՝ Եգիպտոսի մէջ կատարած իր մրցումներով:

1954ին Մոնթէ Քարլոյի մէջ, ուր պիտի ընտրուէին աշխարհի 28 լաւագոյն խաղացողները, Տիկին Փուլճեան յաջողեցաւ դրաւել չորրորդ տեղը: Բովանդակ աշխարհի մամուլը միաձայնութեամբ զինքը պսակեց՝ իբրեւ աշխարհի լաւագոյն խաղացողներէն մին, դրուատելով անոր արտակարգ ճկունութիւնը, առակի կարգ անցած իր պաղարիւնութիւնը, մանաւանդ հաշուելու իր արագութիւնը, որ մարդկային իմացականութեան բացառիկ երեւոյթ մը կը նկատեն:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

Դաշնակցութեան միջեւ: Հայաստանի այսօրուան ղեկավարներուն կողմէ Մայիսեան կռիւներուն պարտադիր ճանաչումը, հոգ չէ թէ աղուաղուած կերպով:

Ժողովուրդը սրահէն բաժնուեցաւ հոգիով թարմացած և անկախութեան գաղափարը վառ իրենց սիրտերուն մէջ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՄԱՏԱՂԸ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Տեղւոյս հոգաբարձութիւնը՝ քանի մը տարիէ ի վեր՝ դեղեցիկ գաղափարը յղացած էր հաստատել մատաղի աւանդութիւնը:

Նախապէս՝ եկեղեցւոյ, յետոյ ընդհ. նահատակաց սգատօնին զուգադիպած ըլլալով, Կաթողիկոսական Պատուիրակին հրահանգին համաձայն, այսուհետեւ ամէն տարի պիտի կատարուի Մայրերու տօնին օրը:

Բարեպաշտ եւ հաւատացեալ ժողովուրդը իր նիւթական լիաբուռն մասնակցութիւնը բերաւ, իսկ Գ. Սէօլէօզեան եւ Ստեփանեան, նոյնպէս Տիկին Մանուշակ Փափազեան մէկ մէկ ոչխար նուիրեցին:

Կրթ. Հոգաբարձութիւնը, իր կարգին, ստանձնած էր հինգ մատաղցուները երեսուն քիլոմեթր հեռուէն փոխադրելու հոգը, չորս հայրենակիցներ՝ մորթելու, իսկ Եկեղեցասիրաց Տիկիններու Միութիւնը զանոնք եփելու աշխատանքը:

29 Մայիսին, եկեղեցին ամբողջութեամբ լեցուած էր հաւատացեալ եւ բարեպաշտ ժողովուրդով:

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած Պ. Արմ. Արապեանի ղեկավարութեամբ՝ 11 հոգինոց դպրաց դասն ու մեներգիչ Պ. Խաչիկ Նշանեան, իսկ Տիկին Թագուորեան երգեհոնով, կը մասնակցէին յուզիչ եւ հոգեզմայլ եռաձայն պատարագի արարողութեան, մեծ գոհունակութիւն պատճառելով ժողովուրդին:

Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան, բացակայ ըլլալով Փարիզէն, պատարագեց Պարգեւ քահանան, որ յաւուր պատշաճի, քարոզով մը մայրերու նուիրական զոհաբերութիւնը պատկերացնելէ ետք, ի մէջ այլոց ըսաւ.— «Քրիստոսէ վեց հազար տարի առաջ Զինացիք ունէին իրենց «Մայրերու Տօնը», որուն կը նուիրէին թանկագին նուէրներ, նոյնպէս Պարսիկները, Յոյներն ու Եգիպտացիները:

Մենք ալ ունեցած ենք մեր մայր դիցուհին, Անահիտը՝ որուն ամէն տարի յարգանք ու մեծարանք կ'ընծայուէր, կոյս աղջիկներ ծաղիկներով բեռնաւորուած, իրենց փափաքներուն մօտալուտ իրականացումը կը խնդրէին դիցուհիէն»:

Յաւարտ պատարագի, նահատակ մայրերու համար հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուելէ ետք, տեղի ունեցաւ մատաղի օրհնութիւնը:

Արարողութիւններէն ետքը, մատաղի հացը եւ միսը թուղթի մէջ ծրարուած ժողովուրդին բաշխուեցաւ կատարեալ կարգապահութեամբ: Յետոյ, եկեղեցասիրաց Տիկիններու Միութեան անդամուհիներու անթերի սպասարկութեամբ՝ պատարագիչ քահանան, Փարիզի կամ տեղացի դպիրներն ու դպրուհիները հիւրասիրուեցան նախկին սկաուտներու ժամադրավայրին մէջ: Բացականերէն շատ շատեր փափաք յայտնեցին յառաջիկայ տարիներուն իրենց մասնակցութիւնը բերել, այս եւ բոլոր հանդիսաւոր օրերուն:

Կ. Տ.

տեւէր Իսպիրեանին: Ան զգուշութեամբ կ'առաջնորդէր զայն՝ իր փուռերէն մէկուն մէջ եւ ահա փրկուած կ'ըլլար ընտանիքով: Տիկին Իսպիրեան կը պատմէ թէ գիշեր մը Յովհաննէս կը հասնի տուն զրեթէ մերկ: Կը զարմանայ նոր հարսը (պատերազմին սկիզբը ամուսնացած էին), ու վախով կ'ըսէ.

— Այս ի՞նչ վիճակ է, Յովհաննէս:

— Ինչ ընեմ, կարաւան մը կը քշուէր դէպի Տէր Զօր, տուի որքան որ կրնայի:

Ֆրանսայի մէջ ալ դիտէր, թէ ինչ ըսել է օտար ըլլալ, լեզու չունենալ, թուղթ չունենալ, տուն չունենալ... ու կը հասնէր ամէնուն: Քաղաքին ընդհ. դատախազը իրենց ընտանիքին բարեկամն էր, եւ այս բարեկամութեան շնորհիւ որքան չարիքներու առջեւը առած է Իսպիրեան: Ամէն առատաձեռնութիւն իր քսակէն տալու պայմանաւ:

Յոյցերէ վախցող այս մարդուն յուղարկաւորութիւնը, իր կամքին համաձայն թէեւ կատարուեցաւ խիստ մտերիմ շրջանակի մէջ, բայց եւ այնպէս լաւ բազմութիւն մը կար:

Իր այրին, Տիկին Իսպիրեան, զաւակն է Այնթապի ամենայայտնի մէկ ընտանիքին՝ Պաղտասարեաններուն: Կը ձգէ նաեւ երկու մանչ զաւակներ՝ Վրէժ եւ Ժանօ: Մէկը՝ վաճառական, իսկ Ժանօն՝ նկարիչ:

Այս առթիւ, Մարսէյլի Այնթապի Հայրենակցական Միութեան անունով պարտ կը զգանք մեր խորին ցաւակցութիւնները ներկայացնել՝ ընկեր Գրիգոր Պաղտասարեանին, Տօքթ. Արամ Պաղտասարեանին, Տօքթ. Ատուր Գապագեանին եւ այրի Տիկին Իսպիրեանին եւ իր երիտասարդ զաւակներուն:

Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Դ.

Սկսեցին իրարու խօսքեր կանչել — գնա, չեմ գնայ, դուն որի՞ շունն ես, հալա կը հաջես — դիպան իրար:

Օղաբերի ազգականները հաւաքուեցին, բացուեց տրագի – կոմետիայի վարագոյրը:

Օղաբերը եւ նրա մի քանի ազգականները վար առին իրենց եւայութիւնը ծածկող շորերը, բաղնիսի ծանր թասերը փաթաթեցին մէջը եւ հօրաքրոջս ձգեցին մէջտեղը:

Ճարպոտ կանանց ծծերը, կատաղած փոքրիկ շների գլուխների նման սկսեցին վեր – վար ելնել եւ իջնել: Մէկի ոտը ալլաց, ամբողջ հասակովը փռուեց սալայատակին, մսերը ճխլուեցին, բայց ոտի կանգնեց աւելի կատաղած:

Հօրաքոյրս թասի հարուածներին պատասխանում էր բաղնիսի աթոռով, խրփում էր ծնկներին եւ ոտի ոսկորներին: Հարուած ուտողներն աղիողորմ ճչում էին եւ ուշաթափւում: Վերջին ճիգով հօրաքոյրս նետեց աթոռը, ճեղքեց Օղաբերի ծծերից մէկը եւ ինքն էլ ուշաթափուեց: Մայրս վրայ պրծաւ եւ դադարեցրեց կռիւը: Ես շուտով հագնուեցի, որ գնամ եւ կառք բերեմ հօրաքրոջս տուն փոխադրելու համար:

Ե.

Մեր տան գլխաւոր ծառայի անունը Գրիգոր էր, բայց մենք կարճ՝ Գոգօ էինք կանչում:

Գոգօն տնից դուրս, հարեւանների համար, մեր տան ծառան էր, բայց իսկապէս նա մեր տան դիրեկտորն էր, ինչպէս հայրս էր ասում:

Գոգօն միջահասակ մի մարդ էր, կարմըրած աչքերով, լայն, հզօր ուսերով, խոշոր ոտներով, ծանրաշարժ, ֆէսի բոլորտիքը մի չիթ կապած, որը ծածկում էր ճակատի կէսը: Նա դրսից բանջարեղէն եւ միս էր բերում տուն, պարտէզն էր խնամում, հորից ջուր էր քաշում, բաղնիսը բոխչա էր տանում, ձմեռը տանիքից ձիւն էր թափում, աղբ բերողի հետ պայման էր կնքում, միսն էր ծեծում եւ այլն, եւայլն:

Այս բոլորից բացի (այս տեղից էլ նրա դիրեկտորի կոչումը), նա ջոկում էր կատարում մեր տան հիւրերի մէջ: Իր չսիրած մարդուն պարզապէս նա ասում էր.

— Քու սֆաթդ ինձ շատ խոշ չի գար, այս տեղերը շատ մի քրսվռտիր:

Հայրս նրան սաստում էր, որ իր գործերին միայն նայի եւ «քիթը չխոթէ ուրիշի գործերու» մէջ, բայց Գոգօն յամառութեամբ շարունակում էր:

Նա գտնում էր, որ դա իր գործն է:

Հայրս պատուիրում էր նրան գնալ եւ, օրինակի համար, կանչել նրան Մարտիրոս էֆէնդուն՝ նարդի խաղալու: Մարտիրոս էֆէնդին Գոգոյի չսիրած տիպերից էր, բայց միաժամանակ չէր ուզում, որ հօրս կամքի դէմ ըմբոստացած լինի եւ գնում էր. գնում էր ոչ թէ Մարտիրոս էֆէնդուն գտնելու, այլ բազարում մի քիչ ման գալու, վերադառնալու եւ ասելու.

— Մարտիրոս էֆէնդին տունը չէր:

Գոգօն մեր տանը ապրել էր 35 տարի: Եւ այդ երկար ժամանակը նրան իրաւունք էր տուել հսկելու այդ տանը՝ ամբողջական սրտով եւ հոգով: Մեր տնից աղջիկ առնողը՝ նրան էլ պէտք է հարցընէր, եթէ տունը նոր հարս բերէինք՝ նա էլ պէտք է գնար եւ հաւանէր:

Տան բոլոր տնտեսութիւնը յանձնուած էր նրա խղճին եւ խելքին: Ամէն քարի կտորի, տաշեղի, կարտոլֆիլի եւ սոխի գլխի համար նա ցուցահանում էր խորը հոգատարութիւն:

Մի օր Գոգօն տուն եկաւ, որ հայրս վարպետներ է ուղարկել ամբողջ սենեակները սպիտակեցնելու համար: Գոգօն նախ զայրացաւ, որ առանց իրեն հարցնելու էր կատարուեր այդ, երկրորդ՝ նա հարցուփորձեց եւ գտաւ, որ կարելի էր մի քիչ աւելի էժան վարձել վարպետներին: Մի քիչ մտածելուց յետոյ՝ նա վճռականօրէն ետ ուղարկեց վարպետներին եւ ուրիշներին բերեց աւելի էժան, առանց նկատի առնելու, որ հայրս պայմանաւորուած էր նախկին վարպետների հետ:

Գարնան, երբ կովը սկսում էր բառաչել եւ մինչեւ անգամ գիշերները չէր թոյլ տալիս, որ քննենք, հայրս կանչում էր Գոգոյին ու պատուիրում, որ կովի մասին մտածի: Գոգօն ծխախոտն ախորժակով քաշում էր եւ պատասխանում.

— Հաճի էֆէնդի, քիչ մ'ըլ թող կատղի ...

Եւ մի քանի օր էլ թողնելով, որ կովը կատաղի, քաշում էր դուրս, տանում էր Մորենիկ գիւղը, եզների կլասսիկ հայրենիքը, որպէսզի կատաղութիւնը մեղմացընել տայ:

Եւ իսկապէս Գոգօն կովը վերադարձնում էր գիւղից՝ հանգստացած եւ մինչեւ անգամ լրջացած:

Երբ տուն էր հասցնում կովը, նա անմիջապէս մտնում էր հաւաբունը, մի թարմ ձու վերցնում, բերում եւ խփում կովի ճակտին, ամբողջ դեղնուցը քսելով կովի դէմքին: Դա տեղական սովորութիւն էր, որ բարի նշանակութիւն ունէր:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

կը խնդրուի ծանուցանել՝

ՏՈՔԹ. ԱՐՄԷՆ ՍԻՒՆԻի

մահը, յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

Ըստ ողբացեալին փափաքին դիակի – զումը պիտի կատարուի այսօր, Շաբաթ, ժամը 14ին Փէռ Լաշէզի Քոլոմպարիումը:

Ներկայս ընդունիլ իբրեւ մահագդ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Սարգիս Տէօքմէճեան եւ զաւակները յիսունական Ն. Ֆ. կը նուի – րեն Սեւրի Սամուէլ Մուրատ վարժարա– նին եւ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարա – նին՝

ԳԷՈՐԳ ԵԶԵԿԵԱՆի

մահուան առթիւ:

(Տառնալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին վարդիթեր եզեկեան, զա– ւակները՝ Հայկուհի, Արա եւ ընտանե – կան պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, դրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցու – թիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ԳԷՈՐԳ ԵԶԵԿԵԱՆի

կսկծալի մահուան առթիւ:

×

Պ. Յակոբ Կիւրենեան եւ զաւակները (Շարվիէօ), նոյնպէս զաւակները (Ամե– րիկա), Տէր եւ Տիկին Մանուկեան (Ա – մերիկա), Հայկազ, Գրիգոր, Գ. Կիւրեն– եան (Փարիզ), Բեհլիվանեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Յ. Թէրզեան (Փոն տը Շէ – րիւ), իրենց խորին շնորհակալութիւննե– րը կը յայտնեն բոլոր անոնց որ իրենց ցաւակցութիւնները յայտնած են հեռա – գրով, նամակով եւ կամ անձամբ, իրենց ողբացեալ կնոջ, մօր, քենիին, հարսին եւ սանամօր ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ԿԻՒՐԵՆ – ԵԱՆի (ծնեալ Լուսիկեան) ցաւալի մահ – ուան առթիւ:

×

Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէր Վարդան – եան, Տէր եւ Տիկին Վաղարշակ Տէր Վարդանեան, եւ Տէր եւ Տիկին Գամէր Տէր Վարդանեան եւ զաւակները, իրենց շնորհակալութիւնները կը յայտնեն հե – ռաւոր կամ մօտաւոր բոլոր այն կազմա– կերպութիւններուն, ընկերներուն, հայ – րենակիցներուն եւ բարեկամներուն՝ ո – րոնք նամակով, հեռագիրով, թերթով եւ անձամբ իրենց ցաւակցութեան եւ սփոփանքի արտայայտութեամբ մասնակ– ցեցան, իրենց սիրեցեալ մօր նորոգ հան– դուցեալ Բեբրոնիա Տէր Վարդանեանի (ծնեալ Վարդանեան) յանկարծական մահուան առթիւ, իր 85 տարեկան հասա– կին: Շնորհակալութիւն նաեւ բոլոր ա – նոնց որոնք նուիրատուութիւնները ըրին փոխան ծաղկեպսակի :

Barclay

ZU MAN ARA ● HA MAN ARA

par

LES BARCLAY

super 70.335 — 45 T. — simple 60.212

■

Discophiles Arméniens!

C'est une danse de chez vous
à la mode de chez nous.

●

EN VENTE PARTOUT

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ
ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՋԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս կիրակի, ժամը 10·30ին, հայկա – կան հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ քա – րոզ պիտի ճայնասփռուին Վատիկանի ռատիոկայանէն :

Պիտի քարոզէ Գեր. Ներսէս վրդ. Սեթ– եան՝ Մեծաւոր Հռոմի Լեւոնեան Հայ Դպրոցի :

Միջին ալիք՝ 196 մ.: կարճ ալիք՝ 19·84, 25·67, 31·10 :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի, Յունիս 5, յաւարտ Ս. պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի

ՄԵԼՔՈՆ ՏԷՐ-ՄԵԼՔՈՆԵԱՆի

(Մահացած Պէյրութի մէջ)

մահուան տարելիցին առթիւ :

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդ – րուի ներկայ գտնուիլ :

×

Պ. Դրօ Աբրահամեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Նորիկեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշ – տօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ, մօր եւ զաւկին՝

ՄԱՐԻԱՄ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կի– րակի առաւօտ Սէնթ Անթուանի Ս. Թա– դէոս եկեղեցւոյ մէջ:

Ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

×

Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէր Վարդան – եան, Տէր եւ Տիկին Վաղարշակ Տէր Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Գամէր Տէր Վարդանեան եւ զաւակները, կը ծանու – ցանեն թէ պատշաճ եւ հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պաշտօն պիտի կատարուի, Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, մասնակցութեամբ Թաղիս Արժա – նապատիւ Տէր Հմայեակ Համբարձում – եանի եւ Դպրաց Դասուն, Յունիս 12ին կիրակի ժամը 10ին իրենց սիրեցեալ մօր եւ մեծ մօր նորոգ հանդուցեալ Բեբրոնիա Տէր Վարդանեանի (ծնեալ Վարդանեան, Զիթողցի, կարին), մահուան քառասուն– քին առթիւ: Կը հրաւիրուին բոլոր բարե– կամները: Այս առթիւ Տէր Վարդանեան եղբարք յիսուն Ն. Ֆ. կը նուիրեն Փա – րիզի Մշակութային տան եւ քսան Ն. Ֆ. Լուսահոգի Սրբազան Պալաքեանի հիւր – մին հինութեան: (Մշակոյթի Տան գու – մարը ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Այրի Տիկին Մինասեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Պուլվար Օսման Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ իրենց ողբացեալ ամուս– նոյն եւ հօր ՅԱԿՈԲ ՄԻՆԱՍԵԱՆի մահ – ուան քառասունքի առթիւ: Կը հրաւիր – ուին ողբացեալին յիշատակը յարգողնե – րը :

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԴԵՂԱՐԱՆ ՍԻԼՎԷՍԹՐԸ

46, Ռիւ տը Թրէվիզ, 46
ՓԱՐԻԶ (9)

Յանձնարարելի Դեղարան մը:

Ջերմ ընդունելութիւն Փարիզի, Արուարձանի եւ Գաւառի հայ յա– ճախորդներուն :

Դեղարանը կը գտնուի Ռիւ տը Թրէվիզի եւ Ռիւ Լաֆայէթի անկիւ– նը, Ազգային Տունէն 100 մեթր հե – ռու:

Պ. վահրամ էլմաճեան՝ դեղա – դործ – վաճառող, ամէն օր իր հայ– րենակիցներուն տրամադրութեան տակ է, Սիլվէսթրը Դեղարանը, ժամը 8էն – 12, 15·30 – 20:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 42ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. վալան– սի Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Ռոմանի «Անդրանիկ» խումբի եւ Նոր Սե– րունդի :

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Բողոքակա – նաց սրահը:

Կը խօսի Ընկ. ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
(Էքս Լէ Պէնէն)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Երգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ մե– նախաղ : Մուտքը ազատ է

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐ – ՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ : Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵԻ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒ – ԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝

ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու առաջին խումբին արձա – նագրութիւնները փակուած են: Սակա – տաթիւ տեղեր մեայն մնացած են Օգոս – տոսի համար:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20: Առկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօսթիւէն 27·35: 5 Բիւ Մէյրան:

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մաս– նաճիւղերուն :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդուինեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9·30ին, սովորական հա – տաքատեղին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍի – ՐԱՑԻ ՀԱՆԴԷՍԸ, իր սանին չրջանաւար – տութեան առթիւ՝

ՅՈՒՆԻՍ 19ԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծա– նուցանէ թէ՝ այս կիրակի Հոգեհանգստեան ժամը կը կատարուի օրուան յատուկ հան– դիսաւոր արարողութեամբ, գալիքում – բին բազմաձայն երգեցողութիւնով :

× Տօնին Բ. օրը (6 Յունիս), կրօն. Ընկերակցութեան հրաւէրով երգչախում– բը իր ամբողջ կազմով, ընկերակցու– թեամբ քահանայի եւ սարկաւագներու եւ վարչութեան անդամներու, կ'ուղեւորի Սէն Ռաֆայէլ, հոն գտնուող նորահաս տատ «Հայկական Տուն»ին մէջ պատա – րագի արարողութիւն կատարելու, հոգե– պէս մխիթարելու համար պատսպարեալ– ները :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

15 – 18 տարեկան օրիորդ մը խնամ– քի գործերով զբաղելու համար եւ ծա– խելու (կնոջ մեծաքանակ հագուստի հա– մար):

Դիմել՝

Alexanian

86, RUE DE CLÉRY — CEN. 37-0

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ՏԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Sté le BOSPHORE ի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (սուսամ) եւ շաքարով, առաջնակարգ սննդեղ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հիմնէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով.
Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան :

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստա – տեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը :

Sté le BOSPHORE
2, Rue Louis Astoin - Marseille

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԻՒԼԵՆԵԱՆ

ՁԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Թրանսական – հայկական եւ կովկաս– եան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31 21
ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՑ
Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, «շաչլիք», «քարսքի»

Bar Américain

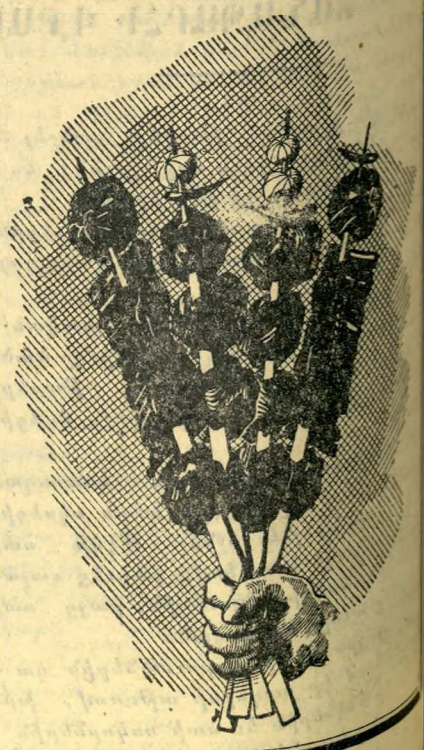

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 5 ՅՈՒՆԻՍ

DIMANCHE 5 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8817 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4618

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Զոյգ պատգամաւորական ժողովներուն առթիւ, որոնք կը գումարուին ներկայիս Պէլֆոնթէնի եւ Փարիզի մէջ, անգամ մը եւս օրակարգի վրայ կը դրուի գաղութներու ինքնապաշտպանութեան կենսական հարցը :

Քանի՛ տարիները կը սահին, այնքան կը դժուարանայ ազգապահպանումը :

Սերունդները կը փոխուին անզգալաբար, առանց որ ժամանակ ունենանք անդրադառնալու կատարուած խոր յեղաշրջումներուն :

Մեր քաղաքական, բաբեսիրական, երիտասարդական, մշակութային, մարզական եւ այլ կազմակերպութիւնները կը ձգտին Հայը Հայ պահելու՝ Արեւմուտքի հիւրընկալ եւ համայնակուլ երկիրներուն մէջ :

Լեզուն է, որ վտանգուած է ամէն բանէ առաջ :

Առնե՛նք Ամերիկան, որ ամէնէն հինն է մեր գաղութներուն՝ հիմնուած ըլլալով առնուազն երեք քառորդ դար առաջ :

Հիւսիսային Ամերիկայի նոր եւ նորագոյն սերունդները հնարաւորութիւն չունին սորվելու մայրենի լեզուն :

Միացեալ Նահանգներուն անհուն տարածութեան վրայ, Ատլանտեանի ափերէն մինչեւ Խաղաղական, Նիւ Եորքէն մինչեւ Սան Ֆրանսիսքօ չունինք մէկ հատիկ հայ վարժարան :

Ամերիկահայերը հարիւր հազարաւոր տոլարներ կը յատկացնեն Մերձաւոր Արեւելքի, մասնաւորաբար Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Յունաստանի հայկական դպրոցներուն : Սակայն իրենք զրկուած են դպրոցէ : Վերջերս միայն սկսած են մը տահոգուիլ այս մասին :

Ֆրանսահայերս աւելի բախտաւոր ենք, քանի որ ունինք Սէվրի եւ Ռէնսիի զոյգ վարժարանները՝ մէկը մանչերու, միւսը աղջիկներու համար :

Մ. Նահանգներու հայաշատ քաղաքներուն մէջ Հ. Օ. Մ.ն ու զանազան հանրային կազմակերպութիւններ կամ անհատներ կը պահեն հայերէնի դասընթացքներ : Նոյնը կ՛ընենք մենք Ֆրանսայի մէջ : Սակայն ասոնք կիսամիջոցներ են եւ դարման չեն մեզ տառապեցնող ցաւին :

Ամերիկա ծնած եւ մեծցած հայ աղաքն ու աղջիկները շատ դժուարութեամբ հայերէն կը խօսին : Բացառութիւնները չնչին փոքրամասնութիւն մը կը կազմեն դժբախտաբար : Իսկ գրել – կարդալու մասին խօսք չի կրնար ըլլալ :

Հակառակ այս փաստին, իրազեկներ կը հաւատեն թէ կացութիւնը այնքան ալ յուսահատական չէ Եանքիներու աշխարհին մէջ : Ն. Սերունդը անգլերէն կը խօսի այնտեղ, սակայն ինքզինքը Հայ կը զգայ : Թէեւ պակաս չեն այնպիսիներ, որոնք կ՛ըսեն թէ իրենք նախ Ամերիկացի են, յետոյ՝ Հայ :

Ազգային զգացումը վառ կը պահուի՝ շնորհիւ Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութեան եւ այլ երիտասարդական կազմակերպութեանց, որոնք իրենց պաշտօնաթերթն ալ զուտ անգլերէն լեզուով կը հրատարակեն, միշտ հայրենասիրական բովանդակութեամբ :

Ֆրանսայի երիտասարդական կազմակերպութեանց մէջ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդն է միայն, որ տակաւին իր պաշտօնաթերթ Հայաստանը կը հրատարակէ հայերէն եւ Ֆրանսերէն բաժիններով :

Պայմաններու պարտադրանքով հետզհետէ կը պակսի թիւը ոչ միայն հայերէն գրողներու, այլ նաեւ՝ կարդացողներու :

Օրակարգի հրատապ հարց է լեզուի պահպանութիւնը՝ իբրեւ գլխաւոր ազդակ ինքնապաշտպանութեան :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԿԱՏՂԱԾ՝ ԿԸ ՅԱՐՁԱԿԻ ԱՅՁԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ԵՒ ԱՏԸՆԱՈՒԸՐԻ ՎՐԱՅ

Ինչպէս գրած էինք, Խրուշչեւ մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին պարզեց խորհրդային նոր ծրագիրը ապազինման մասին : Բայց զուգընթաց այս ծրագրին Խրուշչեւ շատ խիստ եւ կարելի է ըսել պետական մարդու մը անվայել լեզու գործածած է Այզընհաուրի եւ Ատընաուրի դէմ :

Արդարեւ, խորհրդային վարչապետը ամբաստանած է Մ. Նահանգներու նախագահը՝ որ կամազուրկ, երկդիմի եւ անձեռնհաս է : Այզընհաուրին տեղը, ըսած է Խրուշչեւ, մանկամսուրի մը մէջ պէտք է ըլլար : Նուազ վտանգաւոր պիտի դառնար : Բազմաթիւ առիթներով դիտած եմ թէ միջազգային խորհրդաժողովներուն կուրօրէն կը հնազանդի իր խորհրդատուներու ցուցմունքներուն (մանաւանդ հանգուցեալ Տըլլըսին) : Վտանգաւոր է մտածել թէ իշխանութիւնը կը գտնուի այս տեսակ մէկուն ձեռքը : Յուսանք որ Մ. Նահանգները իրենց վարկը վերահաստատող նոր նախագահ մը ընտրեն » :

Փոխ – նախագահ Նիքսընի մասին ըսած է .— « Պաղ պատերազմը հրահրող յանցաւորներու սրահին մէջ պէտք է նստեցնել » :

Ատընաուրը խենթ մըն է Խրուշչեւի համար : «82 տարեկան է, ըսած է «Խ.» ու հաւանաբար կը մտածէ « Բաւականաչափ ապրած եմ, ինձմէ ետք ջրհեղեղ» : Պէտք է բռնաչապիկ (խենդերու) մը հագցնել եւ արգելափակել » :

Բայց Խրուշչեւ ներկայացուցած է նաեւ զինաթափութեան ծրագիր մը, որ լաւ տպաւորութիւն ձգած է Արեւմուտքի վրայ, Քաղաքական շրջանակներուն կարծիքով խորհրդային նոր ծրագիրը լրջօրէն քննուելու արժանի է : Լաւատեսութիւն մը կը տիրէ, ընդհանրապէս : Հաւանական է որ տասները վերստին հաւաքուին Ժընեւի մէջ :

Ուշադրութեան արժանի կէտ մը : Խորհրդային վարչապետը դիտել տուած է թէ ՄԱԿի հակակշռին տակ միջազգային ոստիկանական ուժ մը ստեղծելու իրենց առաջարկը չի նշանակեր թէ կը հրաժարին վեթոյի իրենց իրաւունքէն :

Պաշտպանութեան նախարար մառեշալ Մալինովսկիի սպառնալիքը որքա՞ն լուրջի պէտք է առնել : «Եղածին պէս նկատի պէտք է ունենալ» : Այս առթիւ աւելցուցած է .— « Կը յուսամ թէ Թուրքիա, վերստին աւանդական իր բարեկամութեան կը դառնայ» : Լրագրող մը հարց տուած է թէ ի՞նչ պիտի պատահի եթէ վեց կամ ութ ամիսէն նոր Վեհաժողով կարելի չըլլայ գումարել : « Բոլոր ժողովուրդներն ալ կ՛ակնկալեն : Խորհրդ. Միութիւնը միշտ պիտի ձգտի որպէսզի կարգադրուի Պերլինի եւ Գերմանիոյ հարցերը : Յամենայն դէպս առանձին դաշնագիր պիտի ստորագրենք Արեւելեան Գերմանիոյ հետ, միակ Գերմանիան զոր կը ճանչնանք : Այս պարագային թոյլ պիտի չտանք որեւէ մէկու որ Արեւմտեան Պերլին մտնէ » :

Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ հանդէպ իր կարծի՞քը .— « Ապահովութեան Խորհուրդին այս երկու երկիրները Մ. Նահանգներուն ի նպաստ քուէարկեցին, բայց տարբերութիւն մը կայ իրենց դիրքին մէջ : «Իւ 2»ի հարցին մէջ համակարծիք չէին Մ. Նահանգներուն » :

Համակեցութիւնը :— Պատերազմը անխուսափելի չէ : Սակայն պաղ պատերազմը կրնայ տաք պատերազմի մը վերածուիլ :

ՆՈՐ ԴԻԱԿՆԵՐ ՄԷՋՏԵՂ Կ՛ԵԼԼԵՆ

ՀԱԼՔԸ ՄՏԱՀՈԳ Է

Ինչպէս կ՛երեւայ Պոլսոյ եւ Անգարայի մէջ նոր դիակներ մէջտեղ կ՛ելլեն ամէն օր : Նոր կառավարութիւնը այն խոր տպաւորութիւնը կը ստանայ որ Մենտերէս կարծուածէն շատ աւելի ուսանողներ մաքրած է : Եւ դիակները իբրեւ կեր տրուած են կենդանիներուն, յայտարարեց Կիւրսէլ :

Կացութիւնը աւելի յստակ կը դառնայ օրէ օր եւ այն տպաւորութիւնը կը տիրէ Արեւմտեան մայրաքաղաքներուն մէջ թէ զինուորական իշխանութիւնը միտք չունի շուտով քաշուելու : Կիւրսէլի նախագահած կառավարութիւնը պարզ «թաւշեայ ձեռք մըն է» որուն ետին կայ բուն իշխանութիւնը՝ յեղափոխական կոմիտէն իր 21 գաղտնի անդամներով :

Զինուորականի մը ստորեւ տուած տեսակցութիւնը ցոյց կուտայ թէ հարուածը հինէն պատրաստուած էր, կացութիւնը շատ լուրջ է եւ Հալքը՝ մտահոգ :

ԹՈՒՐՔ ԳՆԴԱՊԵՏԻ ՄԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ «ԼԸ ՄՈՆՏ»Ի ԹՂԹԱԿՑԻՆ

Երեկոյեան թերթերէն «Լը Մոնտ»ի Անգարայի թղթակիցը տեսակցութիւն մը ունեցած է գնդապետ Թիւրքէլսի հետ :

Գնդապետը Ազգային Միութեան կոմիտէի անդամ է եւ կազմակերպիչներէն մէկը՝ պետական հարուածին :

— « Նախկին կառավարութիւնը տապալելու աշխատանքները սկսած են մօտ հինգ տարի առաջ, ըսած է գնդապետը ու աւելցուցած — այդ օրերուն հինգ կամ տասը հարիւրապետներ եւ հրամանատարներ էինք որ կ՛ուզէինք վերջ դնել ապականած եւ անզօր կացութեան մը : Ինչպէս կը տեսնէք կարգի դնելու մեր ձեռնարկը Ապրիլ 28էն չէ որ սկսած է, այսինքն այն օրէն երբ դեմոկրատ կառավարութիւնը խաղաղ ցոյց կատարող ուսանողներուն վրայ կրակ բանալու հրաման տուաւ : Քանի մը տարիէ ի վեր քանի մը երիտասարդ սպաներ էինք եւ կ՛ուզէինք ամէն գինով կարգի դնել մեր երկրի ընկերային հարցերը եթէ չէինք ուզեր համայնավարութեան զոհ երթալ : Մեր ժողովուրդին եօթանասուն առ հարիւրը անդրագէտ է ու ոչ մէկ ճիգ թափուած էր զանոնք կրթելու համար : Նը պաստաւորուածներու փոքրամասնութիւն մը պերճութեան մէջ կը յղփանար, մինչ ժողովուրդի ջախջախիչ մեծամասնութիւնը թշուառութեան տակ ճզմուած էր : Ժողովրդավարութեան պակասը կ՛արգիլէր որ ընկերային բարեփոխումները իրենց ուղին գտնէին : Մենք համակիր երբեք չենք եղած հանրապետական (Հալք) կուսակցութեան » :

«Մոնտ»ի թղթակիցին զարմացած նայուածքին վրայ՝ Թուրք գնդապետը աւելցուցած է . — «Շատ բնական է : Ոչ մէկ համակրութիւն ունեցած ենք Հանրապետական կուսակցութեան հանդէպ : Նոյն չափով կը դատապարտենք 1950էն առաջ Թուրքիոյ մէջ գոյութիւն ունեցած իրաւակարգը ինչ չափով որ կը պախարակենք անկէ ետք հաստատուածը : Բոլորովին անկախ ենք եւ դուրս կը մնանք կուսակցական խմբակցութիւններէ » :

Հարցում .— Ուրեմն ծրագի՞ր մը մշակած էք :

Պ.— Ոչ, որովհետեւ կ՛ուզենք որ թրքական ժողովրդավարութիւնը յառաջգիմելու եւ յեղաշրջուելու իր բնական ճամբան գտնէ : Կը կարծենք թէ միայն ժողովրդավարութիւնն է որ մեր երկրին լաւագոյն կառավարութիւնը կրնայ տալ :

Հ.— Իսկապէս կը յուսա՞ք թէ հնարաւոր է այսքան կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ ընտրութիւններ կազմակերպել : Որոշ տատամսումէ ետք Թիւրքէլս կը պատասխանէ . — « Վստահ չենք թէ երեք ամիսէն կրնանք վերջացնել մեր աշխատանքը : Այդ պարագային պէտք է ընտրութիւնները յետաձգել : Այսուհանդերձ մեր կարելին պիտի ընենք ընտրութիւնները կարելի եղածին չափ շուտ գլուխ հանելու համար :

Հ.— Ուսումնասիրած է՞ք առժամեայ կառավարութեան հետ ձեր յարաբերութիւնները :

Պ.— Այո, եւ որոշեցինք առժամեայ կառավարութեան գործը դիւրացնել : Ազգային Միութեան Կոմիտէն երկրին բարձրագոյն իշխանութիւնը կը շարունակէ մնալ, բայց պիտի ձգենք որ կառավարութիւնը վարէ երկիրը, այնպէս ինչպէս կը հասկնայ :

Հ. — Իսկ եթէ նախարարներ գտնուին որ ձեր սկզբունքներուն դէմ որոշումներ տան : Ի՞նչ պիտի ըլլայ ձեր դիրքը :

Պ.— Չենք կարծեր որ նման պարագայ ստեղծուի : Կառավարութեան բոլոր անդամներն ալ մեր բարեկամներն են եւ կը բաժնեն մեր տեսակէտները :

Հ.— Փոխանցման շրջանէ ետք պիտի քաշուի՞ք քաղաքական կեանքէն :

Պ.— Դեռ որոշում չեմ տուած : Եթէ ուզեմ մնալ քաղաքական կեանքի մէջ, այն ատեն կը քաշուիմ բանակէն եւ ընտրութիւններուն կը մասնակցիմ որպէս հասարակ քաղաքացի :

Հ.— Իսկ զօրավար Կիւրսէ՞լը :

Պ.— Ինչպէս դիտէք յայտարարեց թէ պիտի հրաժարի հանրային կեանքէ, բայց թերեւս ժողովուրդը փափաքի իրեն յանձնել պետական բարձր պաշտօն մը :

× Պաշտօնազուրկ նախկին նախագահը՝ ճէլալՊայար խնդրոյ առարկայ դարձուցած է իր հրաժարականին պարագան ու նամակով մը, ուղղուած զօրավարԿիւրսէլի պահանջած է նախագահական իր ամսաթոշակը, 15·000 թրք. ոսկի (18·000 Ն. Ֆ.) :

ՏԽՐՈՒՆԻ — ԽԱՉԻԿ ԹԷԼԵԱՆ

Ցաւով կը տեղեկանանք, որ ամսոյս 26ին՝ Պոլսոյ մէջ — ուր գացած էր վերջերս —, իր մահկանացուն կնքած է ընկեր Խաչիկ Թէլեան :

Ողբացեալ ընկերը 66 տարեկան էր :

Երկար տարիներէ ի վեր հաստատուած Մարսէյլ՝ Խաչիկ Թէլեան ունեցած է հանրային եւ կուսակցական բեղուն գործունէութիւն : Նախագահն էր Ազգային գաւառական ժողովին, որ ժամանակէ մը ի վեր լուծուած էր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Ակադեմիայի Ռոպեր Քէմփի աթոռին ընտրուեցաւ արուեստի քննադատ Ռընէ Հիւիկ :

ՅՈՒՆԻՍ 10ին ընդհանուր գործադուլը բաւական մեծ ծաւալ պիտի ստանայ : Թղթատարական պաշտօնեաները (Բանուորական ուժ) որոշած են գործադուլ ընել առանց պայմանաժամի : Այս շարժումին կրնան հետեւիլ ուղեվարները եւ պետական այլ պաշտօնեաներ :

ՀԱՍԱՐԱԿԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ չորս անդամ երկիրներ՝ Քոթ տ՚Իվուար, Բարձր-Վոլթա, Տահոմէ եւ Նիկերիա համաձայն սահմանադրութեան 78րդ յօդուածին անկախութիւն կ՛ուզեն ըսաւ Հու Ֆուէթ-Պուանէի Զօր. տը Կոլի : Նոյն օրը Զօր. տը Կոլ փակումը կատարած էր հասարակապետութեան ծերակոյտին յայտարարելով թէ աւելի քան երբեք վստահութիւն ունի հասարակապետութեան վրայ : Միւս կողմէ ծանր տարակարծութիւններ կան «համաձայնութեան խորհուրդին» եւ Ֆրանսական կառավարութեան միջեւ :

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ առթիւ Յառաջ վաղը լոյս չի տեսներ : Մեր յաջորդ թիւը՝ Չորեքշաբթի :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՆՔԵՐՈՒ ԵՒ ՎԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

Զ.

Հզօր, մեծազօր թշնամի մը ունէր վանքը:

Յայսկոյս ջրոյն, ուր ապաստանեցաւ քրիստոնէութիւնը՝ հագնելու համար կայսերական ծիրանին, «տեմոն տիւ միտի» կը կոչուի այդ թշնամին:

Ոմանք վանքերու սկզբնական կազմութեան մէջ մեծ դեր մը կը վերագրեն այդ սատանային, զոր, չեմ գիտեր ինչո՛ւ, կ՚անուանեն «միջօրեայ» եւ ոչ թէ «գիշերային»՝ ըստ միջնադարեան աւանդութեանց կամ Ս. Անտոնիոսի տեսիլքներուն: Ակնարկութի՞ւն մը արդեօք ժամացոյցին սլաքներուն, որոնք, ճիշդ կէսօրին, կը տեսնուին, ցից դէպի զենիթ, նոյն սատանային դիրքին մէջ՝ ինչպէս գիտեր է սրամիտ Ֆրանսացին, մինչ հակադիրը, ձիգ ի նատիր, փալավինա շեսթովօ կը կոչէ ռուսական լեզուն:

Վանքերու կազմութեան հոգեվերլուծումը տուինք արդէն հպանցիկ: Հին աւանդութիւններ, հոգեկան փլուզումներ, կլիմայական ներգործութիւն, յոգնութեան եւ ձանձրախտի արտայայտութիւն՝ դարաշրջանի յատուկ, — պատճառագիտութիւն՝ հատորներ լեցնելու չափ:

Ոմանք, քալելով քրիստոնէութեան պատմութեան հետ եզերապահ, Յիսուսի ամբողջ վարդապետութիւնը կը խտացնեն այս աշխարհէն դուրս «թագաւորութեան» մը ակնարկութեան մէջ (Յովհ. ԺԸ. 36), այդ թագաւորութեան առաջնորդող ուղի ցոյց տալով միայն ամբողջական անձնուրացութիւնը, հոգեկան ու Ֆիզիքական լքումով:

Նման վարդապետութիւն մը ողբերգական հետեւանքներու պիտի մատնէր, անշուշտ, այն որ կ՚ուխտէր գործադրել «հրաժարման» սկզբունքները, — «յուրաստ կալ ի մարմնական իմաստից» կամ «լուծումն ի նիւթական կապանաց»:

Այս սկզբունքը կը թելադրէր, ամէն բանէ առաջ, լռեցնել ոչ թէ ստամոքսը, այլ «տեմոն տիւ միտին»:

Այդ նպատակով, կը բաւէր, կը խորհէին անոնք որ ծանօթ չէին բնախօսութեան դաղտնիքներուն, մասնաւորաբար կարգ մը ներծոր գեղձերու խաղերուն, բնակութիւն հաստատել անապատներու մէջ՝ տկարացնելու համար մարմինը, ծիւրելու եւ գօսացնելու համար զգայարանքները, վերջապէս յանձն առնել բացարձակ ժուժկալութիւն՝ ցամքեցնելու համար աւիշը եւ սպառելու համար կենսական հուրը: Անոնք կը կարծէին թէ մասնաւորաբար յաղեցած ստամոքսն է որ կը խօսեցնէ աքաղաղը: Բնախօսական խառնուածքներու տեսութիւնը անծանօթ էր հիներուն:

Եւ սակայն խօսեցաւ աքաղաղը՝ հակառակ աներեւակայելի զրկանքներուն, խստամբեր ժուժկալութեանց, մարմնական խոշտանգումներուն, ամէն տեսակ կոշկոճանքներու, որոնց կ՚ենթարկէին իրենքզիրենք, կամաւորաբար, անապատականները կամ ճգնաւորները:

Ս. Անտոնիոսի տեսիլքը գիտէք, — գրականութեան անցած է: Ս. Յովհան Կղիմաքոս եւս ունի տեսիլք մը, որու նկարագրութեան մէջ սուրբը կը խոստովանի թէ բղջախոհութեան սատանան, «պիղծը», գիշեր մը յանկարծ կը մտնէ իր մէջ, կը կանգնի իր մէջ, «շքեղ ու սլացիկ ինչպէս Լիբանանի մայրիները»:

Նման տեսիլքները վերլուծելու, անոնց խորհրդանշական կամ այլաբանական բացատրութիւնը տալու, ինչպէս եւ ստեղծած խռովքն ու տագնապները, մինչեւ հոգեկան քայքայում, պարզելու համար պէտք էր որ գար Ֆրոյտ:

Եկեղեցին եւս զբաղած է հարցին պատճառած մտահոգութիւններով:

Ս. Աթանաս առանց վարանումի կը վճռէ, — դէմ է բնութեան: Կատարեալ մարդը սեռ չունի, ոչ ալ սեռային պահանջ: Ուրեմն ժուժկալութի՛ւն, — «օ՛ ժուժկալութիւն, մարգարէներուն ուրախութիւնը, առաքեալներուն փառքը, հրեշտակներուն երանութիւնը»: Ս. Կիպրիանոս կ՚աւելցնէ թէ հրեշտակներէն գերադաս են անոնք որ ընդմիշտ ժուժկալ կը մնան, այն տրամաբանութեամբ թէ հրեշտակները սեռ չունին, ոչ ալ սեռային պահանջ, մինչ մարդը սեռային պահանջին դէմ պայքարելով է որ կը հասնի կատարելութեան: Աւելորդ է Աստուածաշունչ Մատեան կարդալ սորվեցնել Ս. Կիպրիանոսի՝ մատանանշելով Ծննդոց գիրքին մէկ վկայութիւնը (Գլ. Զ. 2), որ տարբեր բան կ՚ըսէ: Բայց կ՚արժէ ցոյց տալ հակասութիւնները՝ որոնք կուգան եկեղեցական մատենագրութենէն, ինչպէս իրողութիւնները՝ որոնք սարսեր են վանական կեանքը առաջին օրերէն սկըսեալ:

Երկար վէճերու տեղի տուած է այն հարցը թէ կին կը ճանչնա՞ր Պօղոս առաքեալ:

Ժուժկալութեան պաշտպաններուն ի պատասխան. — Ի՞նչ գործ ունէր գեղանին Թեկղէ, որ կը շրջէր Պօղոսի հետ:

— «Միթէ ո՞չ ունիցիմք իշխանութիւն զքորս կանայս շրջեցուցանել ընդ մեզ», կը հարցնէ հզօր Տարսոնցին՝ աւելցնելով անմիջապէս. «Ո՞ ոք արածիցէ խաշն, եւ ի կաթանէ խաշինն ոչ ուտիցէ» (Ա. Կոր. Թ. 7): Պետրոս առաքեալը ատանկ չըրա՞ւ միթէ, Պետրոսին կը թոյլատրուի, ինչո՞ւ չթոյլատրուի իրեն:

Այսուհանդերձ եկեղեցւոյ իշխաններ կան, որոնք շանթ կը թափեն կիներու ընկերակցութեան մէջ ապրողներուն գլխուն: Ի՞նչ փոյթ, — դարմանը շանթը չէր:

Ս. Յերոնիմոս կ՚աշխատէր լռեցնել իր ստամոքսը անպիտան խոտերով, նոյնիսկ ... խիճերով՝ ըստ աւանդութեան, բայց կը թուի թէ կուտը պակաս չըրաւ աքաղաղին համար՝ հաւ արածելու ժամանակ: Իր կեանքին մէջ, արդարեւ, ի՞նչ գործ ունէին քնքուշ Փաբիոլան եւ ուրիշ երկու անուշիկներ, այլ մանաւանդ սա չորրորդը, այրի Մարկեղան, որու կը ձօնէր իր մէկ գիրքը: Ս. Ռուփինոսի ճամբորդութիւններուն մէջ ի՞նչ գործ ունէր հարուստ ու շքեղ Մելանիան: Զո՞ւր տաքցնելու համար կ՚ընկերանային սուրբերուն՝ հրեշտականման այս նուիրեալները: Իրողութիւնը կը պարզէ մերկապարանոց՝ Ս. Յովհան Ոսկերերանի վկայութիւնը, երբ կը գրէ թէ կուսանոցներու մէջ աղջիկները կոյս էին անունովմիայն, փաստ որ մանկաբարձուհիներուն մէկ ոտքը կուսանոցներուն մէջ էր շարունակ:

Կարելի՞ է միթէ պայքարիլ բնութեան դէմ, ո՛վ Ս. Աթանաս:

Որոգինէս յանդուգն փորձ մը կատարեց ինքն իր վրայ, — Կիւբեղեան քուրմերուն ձեւով՝ կտրեց աքաղաղին բբուկը: «Եթէ ակն քո աջ գայթակղեցուցանէ զքեզ, խլեա զնա եւ ընկեա ի քէն — զի լաւ է քեզ եթէ մի յանդամոց քոց կորիցէ եւ մի՛ ամենայն մարմինդ քո անկանիցի ի գեհեն» (Մատթ. Ե. 29), — Յիսուս կը շարունակէ այս ձեւով. «Եթէ ձեռն քո..» (Մատթ. ԺԸ. 8), յետոյ «եթէ ոտն ... .» (Մարկ. Թ. 44): Որոգինէս հետեւեցաւ աւետարանական պատուէրին՝ կորելով ոչ թէ աչքը, ձեռքը, ոտքը, ... ինչ որ կը գայթակղեցնէր զինք: Սակայն, ինքզինք անդամատելու այս ... ջութիւնը փակեց սրբութեան ճամբան հանճարեղ երիտասարդին առջեւ, ... ցականութեամբ այնքան մեծ որքան Օգոստինոսը, — այս վերջինը այնքան սուրբ որքան... կիներու որսորդ:

Եւ ի՛նչ ողբերգութիւններ, ի՛նչ ողբերգութիւններ, որոնց վրայ քօղ է նետուած, առանց երբեք փորձելու դարմանը մը գտնել՝ փակելու համար վանքերին յիմարանոց տանող ճամբան:

Աշխարհական վանքերու համակիրը պատկերազարդելու համար այս հանդիսարանը, չի կրնար զանց առնել վկայութիւն մը եւս, — հետաքրքրական վանական գրականութիւն մը, որ կուգայ Միջնադարեան ձեռագիրներու եւրոպական թանգարաններէն, գրականութեան պատմութեան հեղինակներուն անծանօթ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ԳԻՇԵՐԸ

Բ.

Այսպէս է, որ ահաւոր օրերէ ետք, երբ Ռօզան թաղեցին եւ տունը լեցնող կիներէն Նեմզուրն ալ անհետացաւ, Մաքրուհին Բամպուխը ներս առաւ դրան սեմին վրայէն, տունը մտաւ, նիգն ալ հրեց:

Բամպուխը, խոշոր գորշ կատուն, դեղին աչքերով, մէկ մը ինքզինքը լաւ մը թօթվեց բակին մէջտեղը: Ի՞նչ էր պատահեր քանի մը օրերէ ի վեր... Նախ Ռօզային անկողինին վրայէն զինքը վռընտեր էին: Յետոյ, սեւ կիներ, տունին չորս կողմը պաշարեր էին, բոլորը իրեն միայն «փիսթ» կ՚ըսէին: Վերջ ի վերջոյ, գացեր էր դուրս, եւ դրան սեմին քովը կծկտել: Բայց երբ Ռօզային դագաղը դուրս հաներ էին, կոշտ խոշոր ոտքերով մարդիկ, վախցեր էր, եւ պոչը սրունքներուն մէջ առած, փորը գետնին փակցուցած, կրցածին չափ արագ, փախեր էր մինչեւ Սելամսըզի կողմերը, խորհելով շարունակ, որ այս աշխարհին վրայ, կատուներուն փոքրիկ կեանքն անգամ, մէկ օրէն միւսը, հիմնայատակ կը փոխուի ու կը կործանի..

Եւ օրերով ապրեր էր պատի մը տակ, որուն վրայէն, յոյն կին մը, ամէն առաւօտ, աղբի խոշոր թիթեղ մը կը պարպէր իր քովը:

Բայց իրիկուն մը, միտքը ինկեր էին երկու քոյրերը, միսի խոշոր կտորները, ձուկերը: Եւ ճամբայ ինկեր էր վերադառնալու համար: Եկեղեցիին անկիւնէն տեսեր էր որ տունը հանդարտ էր, բայց դուռը գոց. եկեր կծկտեր էր սեմին քով:

Եւ Մաքրուհիին սրտին ուրախութիւնը եղաւ ան, երբ տունին յետին կնոջ, Նեմզուրին երթալու ատեն, տեսաւ Բամպուխին ոսկիի պէս դեղին աչքերը, անոթի ու կարօտցած դէմքը, եւ աղտոտած մուշտակը, որուն տակէն արդէն խուլ երանութեան խրխռուք մը կը լսուէր... Բամպուխին հետ, պարապ տան դրան նիգը դնելը՝ աւելի դիւրին եղաւ, խեղճ Մաքրուհիին համար...

Իսկ Բամպուխը, բակին մէջտեղը քանի մը անգամ ինքզինքը թօթվելէն եւ կռնակն ալ վեր վեր հանելէն վերջ, խոհանոցին ճամբան բռնեց, եւ շիտակ դնաց դէպի այն անկիւնը, ուր իր պնակը լեցուն կ՚ըլլար: Պնակն անգամ վերցուցեր էին, անպիտան սեւ կիները: Բայց, կերակրուելու եկած ըլլալը յայտնի չընելու համար բոլորովին, հոն դրուած դոյլի մէջէն քիչ մը ջուր խմեց, յետոյ վարպետութեամբ Մաքրուհիին փէշերուն քսուեցաւ... Մաքրուհին, իր կեանքին վերջին վարագոյրը բացաւ, Բամպուխը կերակրելով. — «Քուրս մեռնելէն ետք, տահա խերով Բամպուխս ուտէ: Ութ որ է, հէմ կերան, հէմ միսս կերան, ... Նեմզուրենք: Ինչ է նէ գացին: Նայէ, Ռօզան չկայ, տեսա՞ր Բամպուխ, չկայ, մեռաւ...

Եւ խեղճ Մաքրուհին, քրոջը մեռնելէն ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով, Բամպուխին հետը շնորհքով մը լացաւ...

×

Մաքրուհիին համար, առանց Ռօզայի օրերը սարսափելի էին: Ամէն բան անիկա կը յիշեցնէր, նոյն իսկ Բամպուխին կերակուրը, նոյնիսկ եկեղեցի գացող իրաքանչիւր կինը: Կուլար, կուլար...

ԽՐՈՒՇՉԵՒ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

ՄԵԾ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ

Անշուշտ, այս բոլորը կարելի էր իրագործել արդարութեան եւ օրէնքի հիման վրայ հաստատուած դրութեամբ մը: Առաջին առթիւ, անհրաժեշտ էր Գերագոյն Խորհուրդին (եւ բոլոր խորհուրդներուն, սկսելով գիւղականէն) իրաւասութիւնները ճշգրտօրէն ճշդել: Խորհուրդները Լենինի կողմէ վերածուած էին «խամաճիկներու» միակ պաշտօն ունենալով «վաւերացնել» Կուսակցութեան որոշումները: Այժմ, Սթալինի մահէն ետք, պէտք էր խորհուրդները վերածել խորհրդարանական եւ օրէնսդիր մարմիններու, ուրիշ խօսքով խորհուրդներուն պիտի իյնար, մեծամասնութեան ձայնով որոշումներ անցընել եւ վաւերացնել:

Բայց, Խորհրդային իրաւակարգին մէջ, ամէն ինչ կուսակցութեան խողովակով տեղի կ՚ունենայ: Գերագոյն Խորհուրդին շնորհել մեծամասնութեամբ օրէնք մը վաւերացնելու իրաւունք՝ պիտի նշանակէր ընդունիլ ի յառաջագունէ որ վերջինները կրնան եւ իրաւունքն ունին մերժելու Կուսակցութեան կողմէ եղած որ եւ է մէկ առաջարկ:

Արդ՝ այս անկարելի էր, այնքան ատեն որ կ՚ուզուէր պահել կուսակցութեան գերիշխանութիւնը: Արդէն, Սթալինի յաջորդները վերահաստատած էին այս սկզբունքը, յայտարարելով, թէ «ոեւէ պաշտօնատար, ինչ ալ ըլլայ իր աստիճանը եւ գրաւած դիրքը, պէտք է ենթարկուի Կուսակցութեան հակակշռին...»:

Այսպէս, կուսակցութիւնը կուգար ըսել, թէ ինք պիտի շարունակէ մնալ երկրին օրէնսդիր մարմինը:

Ժողովուրդի մեծամասնութեան ինչպէս նաեւ կարգ մը ղեկավարներու տեսակէտը տարբեր էր: Արդարեւ խորհրդային ժողովուրդը կը բաղձար որ վերջ դրուէր կուսակցութեան մենատիրութեան, իսկ ղեկավարները կ՚ուզէին ապահովել «հաւաքական» ղեկավարութիւն մը:

Սթալինի յաջորդները, թէեւ կը վախնային նոր մենատէրի մը յայտնութենէն, այսուհանդերձ չէին իսկ մտածեր փոխելու կուսակցութեան սահմանադրութիւնը:

Գիտէին թէ նման քայլ մը առնելով, հիմնապէս խախտած պիտի ըլլան Խորհրդային իրաւակարգի դրութիւնը: Որով, կ՚աշխատէին իրարու դէմ դաւելով եխաղեր խաղալով ապահովել իրենց դիրքը:

Մալենքով գիտէր անշուշտ թէ պահանջելով կառավարութեան գերակայութիւնը կուսակցութեան վրայ իր դէմ պիտի հանէր Քաղաքական Բիւրոյի անդամները, սակայն, այն օրէն ուր կորսնցուցած էր Կուսակցութեան առաջին քարտուղարի իր պաշտօնը, այսինքն կուսակցական մեքենայի ղեկավարութիւնը, կը ձգտէր Վարչապետի իր հանգամանքը արժեցնել: Միեւնոյն ատեն ներքին խաղերով կ՚աշխատէր սահմանափակել առաջին քարտուղարին՝ Խրուշչեւի իրաւասութիւնները:

Սակայն խորհրդային իրաւակարգը այնպէս մը սահմանաւորուած է, որ ուշ կամ կանուխ — առանց նկատի առնելու անհատականութիւնը — մենատէր մը մէջտեղ պիտի ելլէր:

ԱՌԱՆՑ ԱՐԻՒՆԱՀԵՂՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս որ Լենինի յաջորդները չհամարձակեցան ժողովուրդին դիմել՝ վերջ մը դնելու համար Սթալինի վտանգաւոր բարձրացումին, այնպէս ալ Սթալինի յաջորդները արգելք չկրցան ըլլալ Խրուշչեւի մենատէրի դիրքին բարձրացման:

Ճիշդ է, Խրուշչեւ՝ Սթալին չէր: Ճիշդ է թէ Սթալինի յաջորդները մաքրագործած էին՝ Փոսքրեպիշեւը (Սթալինի անձնական գաղտնի պահակախումբին պետը) եւ Բերիան (Մ. Վ. Տ.ի պետը): Ու նաեւ՝ Մ. Վ. Տն յաջողած էին կուսակցութեան անմիջական հակակշռին զուգընթաց, Նախարարներու Խորհուրդի հակակշռին ենթարկել: Այսուհանդերձ Խրուշչեւ՝ կուսակցութեան առաջին քարտուղարի հանգամանքովը յաջողեցաւ ... մարդիկը տեղաւորել, ամէն տեղ ու ... աստիճանի վրայ: Մոսկուայի եւ Ուկրաինոյ կուսակցութեան առաջին քարտուղարները Խրուշչեւի մարդիկն էին: Խրուշչեւ պաշտօնազրկեց Ատրպէյճանի, Վրաստանի, Լենինկրատի, Հայաստանի, իսկ 1954ին, Խազախստանի, Քիրկիզիստանի, Թուլայի եւ Սմոլինսքի ... քարտուղարները, ու անոնց տեղերը ... շանակեց իր համախոհները:

Լենինկրատի պարագան մասնաւորապէս վտանգաւոր եղաւ Մալենքովի համար: Այս վերջինին գործակիցը, ... ինով, Լենինկրատի մաքրագործութիւն կազմակերպիչներէն մէկը եղած ... Խրուշչեւի մտերիմը Ֆրոլ Քոզլով՝ նշանակուեցաւ տեղւոյն քարտուղարութեան պաշտօնին:

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԹԱՓԱՆՑՈՒՄ

Այժմ, կուսակցութեան կոմիտէներու պարագլուխները Խրուշչեւի համախոհներն էին:

Մոլոթով, որ երիցութեան կարգով ... 2 անձնաւորութիւնը կը նկատուէր, ... լենքովի գործակիցն էր, ու միեւնոյն ... տեն արտաքին նախարարի իր պաշտօնը բերումով մեծ հեղինակութիւն կը վայելէր, մասնաւորապէս համայնավարութիւններուն մօտ:

(7 Շար.)

ԿԱՂԱՔԻ ՀԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐԱՆԸ

Ե.

Մեկնելու ոչ մի միտում չէր զգացվում ինձ մեջ, ու ես ինքս էլ չգիտեի, թե ինչ պատճառներ պիտի ինձ ստիպեին մեկնելու։ Ես ինձ ամենաերջանիկ զգում էի այնտեղ, ուր որ էի։ Ինձ համար ամենամեծ հաճույքն էր ինձ ամեն առավոտ տեսնել այն ծաղիկները, որոնք ես ինքս էի ցանել,

Օր· Մարի Պօտուրեան եւ ազգականները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ ազգականին՝

ՍՐԲՈՒՀԻ ՊՕՏՈՒՐԵԱՆԻ
(ԾՆԵԱԼ ՂԱԶԻԿԵԱՆ)

մահը , որ տեղի ունեցաւ Մայիս 28ին :
Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Մայիս 30ին, ի Վենեսիէ :

Կը խնդրուի ներկայս իբրեւ մահազդ ընդունիլ :

ՅԱՌԱՋ·— Մեր ցաւակցութիւնները Օր· Մարի Պօտուրեանի :

Տէր եւ Տիկին Յ· Տարաքճեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Ռուզիէ եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Յ· Կէրկէրեան եւ զաւակները (Պոմոն), Տէր եւ Տիկին Գարթալեան եւ զաւակները (Թուրքիա), Պ· Աճէմեան (Պարժոլ), Այրի Տիկին Մ· Րէյիսեան եւ զաւակները (Պոմոն), Տէր եւ Տիկին Զարդարեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Օ· Կէրկէրեան եւ զաւակները (Լա Ռոզիէր), խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ հօր, աներոջ, մեծ հօր եւ ազգականին

ԽԱԶԻԿ ԹԻԼԵԱՆԻ
(66 Տարեկան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 26ին , Պոլսոյ մէջ, ուր գացած էր Մարսէյլէն , ասկէ մէկ ամիս առաջ, տեսնելու համար իր ազգականները : Թաղումը կատարուած է Պոլսոյ մէջ: Յաւակցութեանց համար՝ Կէրկէրեան, 8 rue Փիէռ Կի , Պոմոն :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 10ին, Ուրբաթ օր, ժամը 21ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ :

Դասախօս՝ Պ· ՅՈՎՀԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Նիւթը՝ Շէյխփիր եւ Թուրբերը :

Մուտքը ազատ է :
Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Իր կնքահօր Գիսակ Փափազեանի (Ա. – կընցի) մահուան առթիւ եւ անոր հօր՝ Տէր Արտաշէս Քհնյ·ի յիշատակին որ իր ուսուցիչն է եղած (Թրքաբան եւ հռետոր), Պ· Լեւոն Քանարեան երեսուն Ն· Ֆ· կը նուիրէ Աղքատախնամին եւ քսան Ն· Ֆ· Հայ Մշակոյթի Տան : (Տառնալ «Ցառաջ»էն) :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ· Կ· Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 3ին :

×

«ՀԱՅ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ» ԽԱՆԱՄՈՒԻ տարեդարձի առթիւ: Շաւիլի անտառին մէջ, Յուլիս 24 , կիրակի օր :

ՀՕԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Յունիս 12ի կիրակի առաւօտ, ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 15 Բիւ ժան Կուժօն, Փարիզ (8), տեղի պիտի ունենայ Հոգեհանգստեան պաշտօն Հ· Բ· Ը· Միութեան հիմնադիր եւ ազգային բարերար

Ողբ, ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ. ՆՈՒՊԱՐԻ
եւ բարերար ողբ· ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍ – ԵԱՆԻ համար :

Այս առթիւ պիտի մատուցուի քառասնօրեայ Ս· պատարագ :

Այս մեծ բարերարներուն յիշատակը յարգող հասարակութենէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ԴԻՒԱՆ Հ·Բ·Ը· ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ZA MAN ARA ● HA MAN ARA

par

LES BARCLAY

super 70.335 — 45 T. — simple 60.212

Discophiles Arméniens!

C'est une danse de chez vous
à la mode de chez nous.

EN VENTE PARTOUT

Salle Gaveau
45, Rue la Boëtie
ՊԱՐԱՍԿԱՀԱՅ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ՝
ԼԷՕՓՕԼՏ ԱՒԱԳԵԱՆ
Կուտայ իր առաջին նուագահանդէսը Փարիզի մէջ՝
ՅՈՒՆԻՍ 10, ՈՒՐԲԱԹ ԺԱՄԸ 21ԻՆ
Բարձր հովանաւորութեամբ Փարիզի Պարսից դեսպանին :

Ցայտագիր՝ Վիթալի, Քուէլ, Պռամս , Տըպիւսի, Տէ Ֆալա – Քրայսլէր, Նո – վասէֆ եւ Պարքոֆ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Երեւանէն Տիկին Իւրիճա Էքմէքճեան ծնեալ Գարապաճաքեան կը փնտռէ Սե – բաստացի Գարապաճաքեան ընտանիքի անդամները որոնք ըստ իր ստացած տեղեկութիւններուն Փարիզի չրջանները կը բնակին :

× *Երեւանէն Տիկին Հայկանուշ Տէր – տէրեան ծնեալ Գոճեան կը փնտռէ եղբօր որդին Պ· Գալուստ Գոճեանը :*

× *Հայաստանէն Նաւասարդեան չորս քոյրեր կը փնտռեն իրենց եղբայրը Եղ – ժենիէօր Հողագործութեան Պ· Աղասի Արշակ Նաւասարդեանը որ ծնած է 1915 Թուականին Իչեւանի չրջանի Սեւ Քար գիւղը, հօր անունը Արշակ, մօր անուն Ռատիան, քոյրերուն անունները, Սոնիա, Էօժէնի, Մանեա եւ Զինա :*

× *Երեւանէն Տիկին Իւղաբեր Ֆէթվաճեան կը փնտռէ իր ազգականը Պ· Խաչիկ Աղաճանեանը որ Փարիզ կը բնակի ըստ իր ստացած տեղեկութիւններուն :*

Փնտռուած այս անձերու մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ դիւանին, 15 Բիւ ժան Կուժօն, Փարիզ (8):

PIANOS
ՀԻՆ
ԳԻՆԵՐՈՎ
ՆՈՐ
ՎԻՃԱԿԻ ՄԷՋ ԴԱՇՆԱԿՆԵՐ
PANE
18, RUE RAMBUTEAU - Téléphone : ARC. 22-14
Ամէն տեսակ նորոգութիւն
Դաշնակում
կատարեալ աշխատանք
Ջեղչեալ գիներով
PARIS

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէն·— Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Երամեան, Տէր եւ Տիկին Կասթոն Հիւմիւեան եւ զաւակները (Նիս) իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, նամակով եւ մանուլի միջոցաւ իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին մեր սիրելի եւ ողբացեալ եղբօր եւ մօրեղբօր՝

ՊԱՂՏԻԿ ԵՐԱՄԵԱՆԻ (Պոլիս)

կսկծալի մահուան առթիւ :

Եւ քառասունքին առիթով, Տէր եւ Տիկին Դ· Երամեան տանտէրեան Ն· Ֆ· կը յատկացնեն Վիէնի Կապ· Խաչի դպրոցներուն, Հ· Ց· Դ· Անի Կոմիտէին, Նոր Սերունդին եւ Ֆ· Կ· Խաչի օղափոխութեան կայանին :

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
Լը Փէֆ
Բացուած են արձանագրութիւնները
1960-1961
ՈՒսումնական տարեշրջանին համար :
Տասը տարեկանէն սկսեալ երկրորդականի վարժարանի որեւէ դասարանի ուսանող աշակերտ կ'ընդունուի : Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (Քուրքլասիք) :
Որ եւ է լուսաբանութեան համար դիմել, գրաւոր կամ հեռաձայնով, վարժարանի տեսչութեան :
ÉCOLE APOSTOLIQUE
3, Ave. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. ; 963 0172

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ս ·Ցովհ· Մկրտիչ Ակեղեցւոյ Կրթ· Ձեռնարկներու համար եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները :

Ողբացեալ Գիսակ Փափազեանի մասուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Ժամկոչեան 50 Ն· Ֆ·, Տիկին Աբրենուհի Գըլըճեան 10 Ն· Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Խրաքեան քսան Ն· Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Սայապալեան քսան Ն· Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պապուխճեան 25 Ն· Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Թորոսեան երեսուն Ն· Ֆ·: Ողբացեալ Տիկին Իսկուհի Թաթուլի մասուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Տամլամեան 20 Ն· Ֆ·:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Ս Է Ւ Ր
—
1960-1961
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :
Պայմաններուն համար դիմել՝
DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝
ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

Կ + Պ + Ո + Ն + Ի
Պ + Ո + Կ + Ի + Ն
ՊՈՆԿՈՒ
Ամէնօրեայ ուժ եւ կորով ,
— Bongoût —
Հելվա եւ լոխում ուտելով :
Société des Conserves
BONGOUT
MARSEILLE — 40, la Canebière — MARSEILLE

MORY et Cie
ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ· ՄԻՈՒԹԻՒՆ :
Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք : Նուագագոյն ծախքերով կը դրկենք խորհրդ· Միութիւն :
Դիմեցէք մեր նոր գիները դիտնալու համար·—
10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10e
(PRÈS DE LA GARE DU NORD)
Téléphone : TRU. 27-70

ԳԱՐՈՒՆԸՔՆութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ, պայծառ լոյս և ոսկի արեւ...
Գարունը կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ՋԱՐԴԱՐԷՔ և ՆԵՐԿԷՔ
ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՑՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
PEINTURES THOMLAC
16 Bis, Bd. Sébastopol PARIS 4e
Tél. : ARC. 26-61 — Métro : (CHATELET - HALLES)
ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլաստիք :
Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :
ՄԱՄՈՒԱՃԻՒՂԵՐ
52, RUE CHALON. PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O. — 18, RUE BRÉZIN, PARIS 14e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ· տար· 40 Ն· Ֆր·, վեց·22Ն·Ֆր·

Արտասահման՝ տար· 50 Ն· Ֆր· Հատը 0,20 Ն· Ֆր·

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
8
ՅՈՒՆԻՍ
MERCREDI
8 JUIN
1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8818 36EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4619

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅԵՂԱՓՈՒՈԽԵՆԷՆ ՎԵՐՋ

Մթնոլորտը հետզհետէ կը պայծառանայ Թուրքիոյ մէջ։

Աստիճանաբար կը բացուին պաղտնի ծալքերը Մայիս 27ի յեղափոխութեան, որուն ծրագիրը յղացուած է եղեր երկար տասարդ սպաներու կողմէ հինգ տարի առաջ... Թոյլ չտալու համար, որ երկիրը համայնավարներու ձեռքն իյնայ ...

Անոնք նոր գաղտնիքներ ալ պիտի խմացուին չուտով ։

Մինչդեռ մամուլը կը չնորհաւորէր Թուրքերը, որ իրենց յեղափոխութիւնը առանց արիւնի կատարեցին ։

Սակայն նոյն մամուլը զգուանքով արձանագրեց՝ թէ ի՛նչպէս ապրիլ 28էն սկսեալ Պոլսոյ, Անգարայի եւ Իզմիրի մէջ կատարուած ցոյցերու ընթացքին բազմաթիւ ուսանողներ սպաննուած էն Մենթէրէսի ոստիկանութեան գնդակներով եւ դիակները պահուած են ձուկի եւ միսի սառնարաններուն մէջ ...

Ջերթակալուած ցուցարարները ազատ արձակուեր էին անմիջապէս նոր կառավարութեան կողմէ ։ Ուխտուն հոգի պակաս զոհուեր է ։ Ուրեմն սպաննուած ուսանողներու թիւը այնքան մեծ է եղած, մինչ անկեալ վարչապետը հանդիսաւորապէս կը յայտարարէր թէ միայն մէկ ուսանող սպաննուած է... դիպուածով ։

Այժմ կը պարզուի թէ դեմոկրատ կուսակցութիւնը ոչ մէկ բանով ետ կը մնար իր նախորդներէն, Իթթիհատէն եւ Հալքէն՝ ոճիր գործելու արհեստին մէջ ։

Իսկէ ինչօրինակ տարիներ առաջ հրապարակով ամբաստանուեցաւ — Թուրք դեմոկրատ թերթերու կողմէ — թէ հարիւրաւոր «Թուրք հայրենակիցներ» ըսպանդի տուած է արեւելեան նահանգներուն մէջ ։

«Թուրք հայրենակից» ըսուածները Քիւրտեր էին։

Անկէ առաջ 1925ին եւ 1930ին Թուրքիոյ Քիւրտերը — մասնաւորաբար Տէրսիմի շրջանին մէջ — ապստամբութեան դրօշ պարզած էին ։ Մուսթաֆա Քեմալ եւ Իսմէթ այն ատեն արեան մէջ խեղդեր էին անոնց ազատագրական չարժումը , — ձեղակցութեամբ խորհրդային իշխանութեանց , որոնք կը մերժէին իրենց սահմաններէն ներս ընդունիլ Թրքական ջարդերէն փախչող Քիւրտերը ։

Ցեղապետական կուսակցութիւնը ուզեց Հայերու վիճակին հասցնել զանոնք , տեղահանութեամբ, մինչեւ Թրակիա աքսորելով հազարաւոր քիւրտ ընտանիքներ ։ Չկրնալով գլուխ եկլել Քիւրտերուն հետ, սկսան «Թրքացման» քաղաքակա – նութեան հետեւիլ՝ իսլամական եղբայրակցութիւն քարոզելով ։

Դեմոկրատ կուսակցութիւնը ամէնէն մեծ ոճիրը գործեց՝ 1955 Սեպտ· 6/7ի համատարած թալանը սարքելով։ Ամիսներով պատրաստութիւններ տեսեր էին ։ Ամառոլէն մասնաւորապէս/ չարդարար պաշտպանուածները բերուած էին Պոլիս եւ զինուած՝ միատեսակ քանդիչ գործիքներով ։

«Դկպք »ը սկսած տեղն Մենթէրէսն Պոլիս կը գտնուէր ։ Կուսակալին եւ ոստիկանական մնօրէնին պէտք եղած հրահանգները տալէ ետք կառախումբն ճամբայ կ'իյնայ երթալու համար, որպէսզի ա – նոնտեղ չըլլայ իր սարքած նախճիրին ։ Սակայն ինդիրը իր ակնկալածէն աւելի ծանր համեմատութիւններ առնելով , Սաքարիայէն եւ Պոլիս դարձաւ ։ Եւ հրաման տուաւ ամբոխին, որ դադրեցնէ աւերն ու աւարը ։

Յեղափոխական կառավարութիւնը քաղաքական կուսակցութիւններ թոյլ տուաւ ընդունիլ Թրքական Ջրջանին մէջ ։ Ամբողջ ճշմարտութիւնը հրապարակելու համար սպասելու է վերջին Քիւրտերը ։

Մայիս 27էն առաջ Պոլսոյ թերթերը վեց սիւնակի վրայ մեծատառ խորագիրներով կը գրէին թէ 300·000 հոգի յաղթականօրէն դիմաւորած են Մենթէրէսը Իզմիրի մէջ ։

Այժմ նոյն Մենթէրէսը իբրեւ ոճրագործ — իր գաղծարաը ու կաչառակերներուն եւ իրեն մեղսակից դեմոկրատ երեսփոխաններուն հետ միասին — դատարան պիտի յանձնուի ։ Թուրք թերթերը նոյնիսկ մահապատիժ կը նախատեսեն նախկին վարչապետին համար, որ մեծ թիւով ուսանողներու սպանութեան պատճառ էր դարձած ։

Նոր կառավարութեան պատասխանատուները կը յայտարարեն թէ իրենք ոչ Հալքը կը սիրեն, ոչ ալ՝ դեմոկրատները ։ Իրենց նպատակն է ճշմարիտ ժողովրդավարական վարչաձեւ մը հաստատել Թուրքիոյ մէջ ։ Կը խոստովանին որ բը – նակչութեան հարիւրին եօթանասունը դրել – կարդալ չի գիտեր ։ Ու կը խոստանան փոխել Թուրքերու գլուխները ...

Հաւատա՞նք ։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԿԱՊԵՐԸ ՍԵՐՏԱՑԱՆ ՇՆՈՐՀԻՒ ԽՐՈՒՇՁԵԻՒ

Կ'ԸՍԷ ԱՅԶԸՆՀԱՒՈՒԸՐ

Նախագահ Այզընհաուըր յայտարարեց առջի օր թէ Խրուչչեւի վերջին օրերու հ – լոյթները ծառայեցին գլխաւորաբար Ա – րեւմուտքի կապերը սերտացնելու ։ Բո – լորին կարծիքն այն է թէ Խրուչչեւի դիր – քը խախտած է Մոսկուայ ։ Մխութեան մէջ եւ այդ է գլխաւոր պատճառը իր կծու լեզուին եւ անտեղի յարձակումներուն ։ Այզընհաուըր ոչ մէկ ակնարկութիւն ը – րաւ Խրուչչեւի զործածած անվայել որա – կումներուն՝ իր հասցէին ։ Արեւմուտքի համար վտանգաւոր կը դառնայ յուսա – հատած մարդը եւ այդ է Խրուչչեւի ան – բնական վիճակին բացատրութիւնը ։

Այս առթիւ չհեկեկան է յիշել խորհըր – դային մառեչալ Սօքօլովսքիի մէկ յօդ – ուածը լոյս տեսած Փետրուար 14ին Քը – րասնայա Զվեստա կարմիր բանակի թեր – թին մէջ, որ չատ բան կը բացատրէ ։ Մառեչալը բանակին դժգոհութիւնները կը յայտնէ Խրուչչեւի որոշած արձա – կումներուն առթիւ եւ կը գրէ ։— «կա – րելի չէ ընդունիլ որ հազարաւոր ծառա – յողներ տուն ղրկուին պարզ այն պատ – ճառով որ պէտք է հանդարտեցնել դրա – մատիրական պետութիւնները ։ Հոս չեմ արտայայտուիր ընկեր Խրուչչեւի դէմ , այլ գինքը չրջապատողներուն, որոնք կ'ուզեն բանակին դէմ գործել որովհետեւ կը վախնան անոր միասնականութենէն եւ Մարքսիմի պաշտպանի դերէն »։

Ձի պատահիր Մորհրդ· Միութեան մէջ որ գինուորական մը այսքան բացայայտ կերպով քննադատէ կառավարութիւնը ։ Եթէ մառեչալ Սօքօլովսքի կրցած է այդ ընել պատճառն այն է որ կռնակ ունի եւ չի վախնար ։ Պարզ է թէ Խրուչչեւ ներ – քին ծանր տարակարծութիւններ ունի եւ իր կծու լեզուով կ'ուզէ հանդարտեցնել իր չրջապատը ։

× Մոսկուայի «Իզվեստիա»ն ծանր յարձակումներ կ'ընէ Զօր· տը Կոլի վը – րայ, անոր վերջին ճառին առթիւ ։ «Ա – տլանտեան դրի հետ փլիրքը տը Կոլի ամէ – նէն ծանր եւ եղերական սխալն է ։ Ֆը – րանսական կառավարութիւնը չի համա – ձակիր դիրք ճշդել Ամերիկայի դէմ ։ Ո – րովհետեւ իր պաշտպային քաղաքականու – թիւնը, «Ալժերիոյ աղետ պատերազմը» կապած է Ֆրանսացի զինուորներուն ոչ միայն ձեռքերը այլեւ խիղճերը ։

× Խրուչչեւ տեսակցութիւն մը ունեցած է «Փրաւտայի» կրկնելով նախապէս ը – նած իր բացատրութիւնները վերհաժողո – վի ճախողման համար ։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԴԺՈՒԱՐԱՆԱՅ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ԿԻՒՐՍԷԼ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՉ Կ'ԸՆԷ

Բովանդակ Թուրքիոյ մէջ տօնուեցաւ Գուրպան Պայրամը ։ Այս առթիւ Զօր· Կիւրսէլ Միութեան կոչ մը ըրած է ժո – ղովուրդին ։ Հօսքը սպաններուն ուղղելով ըսած է ։— Ինչ որ կարեւոր է ազգի մը համար ժողովուրդին մակարդակը բար – ձրացնել է ։ Ազատութենէ զրկուած երկրի մը մէջ, յառաջդիմութիւն չկայ ։ Վար – չաձեւ մը տապալեցինք, ուր ազատու – թիւն չկար , նոր մը պիտի հաստատենք որ ազատութիւն տայ բոլորին ։

Լուսարդելը բոլորովին ջնջուած է Պոլ – սոյ մէջ ։

Պաշտպանութեան նոր նախարար նչա – նակուեցաւ Զօր· Ֆահրի Օզտիլիք որ , պաշարման վիճակի Պոլսոյ հրամանա – տարն է ։ Ծնած է Պուրսա 1898ին ։ Ինքն է որ Մայիս 27ին պետական հարուածը յա – ջողցուց ։

Նոր կառավարութեան համար խնդա – վոտ չրջանէ մը ետք սկսան դժուարու – թիւնները, մանաւանդ տնտեսական ։

« Լը Մոնտ»ի թղթակիցը կը պատմէ թէ գիւղերու մէջ խօսակցութեան գլխա – ւոր նիւթն է դիներու վրայ ղրուած ար – գելքը ։ Նախորդ կառավարութիւնը ըն – րական պայքարը ապահովելու համար բարձրացուցած էր երկրագործական ար – թադրութեանց գիները գնումի ատեն եւ ցած գիներով կը ծախէր ։ Այս ձեւով 70 միլիարի (հին Ֆրանք) պարտք ունէր ։ Մայիս 27ին Մենթերէս Քոնիայի մէջ նոր յաւելումներու մասին պիտի խօսէր բայց պետական հարուածը չխոչուց ։

Կառավարութեան առաջին դժուարու – թիւններէն մէկն է երկրագործական տագնապը ։

Քաղաքական դետնի վրայ Թուրքիոյ նոր կառավարութիւնը սկսած է «գլուխ բռնել» ։ Նախ որոշած է չթողուլ որ ա – մերիկեան օգնաւէր Թուչին Թուրքիոյ ա – մերիկեան կայաններէն առանց իր հրա – մանին ։ Յետոյ կը պահանջէ որ հաւասա – րարէ հաւասար խօսի Ատլանտեան Ուխ – տի անդամ պետութեանց հետ , յայտնօքով կ'ուզէ «ամբողջական բաժինով» անդամ ըլլալ Ուխտին ։

Սիրով կ'ընդունի , ինչպէս միշտ , ա – մերիկեան դրամը բայց այլեւս քաղաքա – կան պայմաններ չուղեր անոր հետ ։ Ար – դէն Միացեալ Նահանգները որոշած են 5 միլիոն 770 հազար տոլար տալ ։

Ջերթակալութիւնները կը չարունակ – ուին մանաւանդ առեւտրական չրջանակ – ներու մէջ · պետական հայթայթիչ իշխան Տորուք, Էրմէնէր եւ Տինքոք ձերբակալ – ուած են ։ Առնք ներածումի եւ արտա – ծումի ինչպէս նաեւ ծխախոտի գործերով կը զբաղէին, չնորհիւ քաղաքական չըր – ջանակներու օժանդակութեան ։

ՊՈԼՍՈՑ վերջին թղթաթերէն (Յունիս 3 – 4) կը քաղենք հետեւեալ լուրերը · —

ԱՆԳԱՐԱ. — Եվմտական նա – խարարութիւնը այսօր պաշտօնական ղե – կոյցով մը կը յայտնէ թէ կարգ մը փո – փոխութիւններ կատարուած են զրամա – տուներու մասին ասկէ առաջ կատար – ուած միջոցառումներու մէջ ։

Այսպէսով · պաշտօնական եւ զրամա – տանոց միջեւ հաշուրնթացները ադատ ձր – դած են · իսկ ինայոտական հաշուրնթաց – ներէն կարելի է օդտադործել մինչեւ 3000 ոսկի ։

Զանազան զրամատանց մէջ եղած հաշ – ուրնթացներու մէջ, պետական տուրքեր եւ այլ վճարումներ կատարելու նպատա – կաւ հաշիւի փոխանցումներ կարելի է կատարել ։

(Շար·ը կարդալ Դ· էջ)

Օր ըն Օրին

«ՄԻ՛ ԴԱԴՐԵՑՆԷՔ »

« Հայրս եւ մայրս մեռան· թերթը դադրեցուցէ՛ք »։

Այս էր կրկնակի տխուր բանաձեւը որով , ստէպ , անհետացող հայ հօր եւ մօր մը զաւակը ··· կը հրաժարէր Հայութենէ , իր ծնողքին Հայու տան դուռը գոցելով Մեծասքանչի լրագրական առօրեայ այցելութեան առջեւ ։

Մայրենիին դէմ ի՛նչ ապերախտութիւն ։

Քանի մը օր առաջ , ճիշդ հակառակը գրող մըն ալ եղաւ ։ Հոգ չէ թէ մէկ ծի – ծեռնակը գարուն չի բերեր ։

« Մայրս մեռած էր, հայրս ալ մեռաւ, բաժանորդագրութիւնը իմ անունիս փո – խանցեցէք եւ թերթը մի՛ դադրեցնէք »։

Մայրենիի հանդէպ ի՛նչ հաւատարմութիւն ։

Հօրմէ որդի անընդհատ հայկականութեան այս օրինակը հրաշալի է եւ անգին ։ Ոչ անոր համար որ Յառաջ բաժանորդ մը չի կորսնցներ, այլ որովհետեւ Մեծասքանչը հաւատաւոր ընթերցող մը կը շահի ։

Ոգի փրկել յանուն Մեծասքանչի եւ ի սէր Հայութեան ։ Այս թանկագին առաքելութեան համար, անգին վարձատրութիւն է եւ հազար կ'արժէ՝ մէկ «մի՛ դադրեցնէք» ։

ՇԱՀԷՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ տօնէն ետք Ֆրանսայի մէջ կը սկսի գործադուլի չաբաթ մը ։ Աչխատանքի ընդհ· դաշնակցութիւնը (համայնավար) մետաղագործներու ուղղած կոչով մը գործադուլի հրաման տուած է Յունիս 9ի համար ։ Յունիս 10ին Ուրբաթ կը սկսի պետական պաշտօնեաներու գործադուլը, ասոնց կարգին ։ — Թղթատար որուն գործադուլի տեւողութիւնը որոշուած չէ ։ երկաթուղիի վերջնական որոշում չէ տրուած ։ Հաւրայիկ ըսպասարկութիւն՝ աղբերը պիտի չհաւաքուին, ջուրը ապահովուած է, հիւանդանոցներու մէջ միայն անմիջական խնամքները պիտի կատարուին ։ Դպրոցները փակ են ։ Մեթրոյի եւ հանրակառքի համար ցարդ ոչ մէկ որոշում ։

ՃԱՓՈՆԻ 125 ընկերվարական երեսփոխանները հրաժարեցան որպէսզի ատիպէն վարչապետ Քիչին, իր կարգին հրաժարելու ։ Այս վերջինը սակայն մեծամասնութիւն ունենալով խորհրդարանին մէջ որոշած է տեղի չտալ ։ Այզընհաուըրի այցելութիւնը չէ ջնջուած բայց ճափոն – ցիք որոշած են սուզի զղեստով ընդունել «անբաղձալի հիւրը» ։

ԻՍՐԱՑԷԼ հաստատեց թէ Արժանթինէն առեւանդած է նացի Այխմանը որ « վեց միլիոն հրեայ մաքրած է»։ Արժանթինեան կառավարութիւնը սակայն բաւարար չի գտներ այս բացատրութիւնը ։

«ՄԱՀՈՒԱՆ պինով չախչախելու է ա – մերիկեան աչխարհակալութիւնը » յայտարարած է Համայնավար Զինաստանի վարչապետը՝ Զու էն Լայ ։

ԳՆԴԱՊԵՏ ՆԱՍՐ Յունաստան ժամանած է ։ Պիտի այցելէ պատմական , զինուորական եւ տեսարժան վայրեր ։ Հաւանական է որ տեսակցի վարչապետ Քարամանլիսի հետ ու առեւտրական եւ տնտեսական աւելի ամուր գործակցութեան որոշում տրուի ։

ԻԵԽԱՆՈՒՀԻ Ազգաք Պարսից Շահին երկորեակ գոյրը ամուսնացաւ երրորդ անգամ ըլլալով, Փարիզի մէջ ։ Դեսպան – նատան ընդունելութեան ատեն նուագեց պարսկահայ չութակահար՝ Լէոփոլտ Ա· – ւագեան ։

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ ՏՕՆԵՐՈՒՆ առթիւ կառքի արկածներ պատահեցան եւ 42 հոգի մեռան ։

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՆԵՐԸ

Շաբաթ օր, Մայիս 28, Հելիոպոլսոյ մէջ տեղի ունեցաւ Վիեննական Մը-խիթարեան նորակառոյց վարժարանին բացման հանդէսը, հովանաւորութեամբ Միաբանութեան Ընդհանրական Աբբա-հայր Գերպ. Հ. Մեսրոպ արք. Հապոզ-եանի :

Գերպ. Աբբահայրը, որ յատկապէս Գահիրէ եկած էր հովանաւորելու համար բացման հանդէսը, եկաւ եւ այցելեց նաեւ մեր խմբագրատունը: Մեր այն հարցումին, թէ գո՞հ է իր ուխտակիցներուն շինարար աշխատանքէն, գլուխը շարժեց միայն համեստօրէն՝ կարծես միաժամանակ այո եւ ... ոչ ըսելու համար :

Շինարար, ամէն գովեստի ու գնահատանքի արժանի այս աշխատանքը կատարեցին անշուշտ ուխտակիցները իրենք, չըսելու համար «ուխտակից»ը ինք: Անձ մը միայն, որ չուզեր իր անունով երեւիլ, այլ կ'ուզէ հաւաքական անուն մը ունենալ. — Վիեննական Մխիթարեան Միաբանութիւն :

Կ'ուզենք յարգել «ուխտակից»ին եւ ուխտակիցներուն փափաքը եւ ամէն պատիւ ընծայել ոչ թէ անձին կամ անձերուն, այլ՝ Միաբանութեան, որ բարոյական անձնաւորութիւն մըն է եւ որ միակ իրաւատէրն է թէ շահուած յաղթանակներուն եւ թէ ... կորսուած ճակատամարտներուն :

« Կորսուած ճակատամա՞րտ». ո՞ւր, ե՞րբ, ինչպէ՞ս : Երկու հարիւր այսքան տարիէ ի վեր Մեծ Մխիթարի հիմնած Ուխտը ճակատամարտներ չկորսընցուց բնաւ, այլ յաղթանակներ միայն շահեցաւ :

Յաղթանակ՝ մշակոյթի «պարունակ»ին մէջ:

Յաղթանակ՝ կրթական մարզի մէջ :

Յաղթանակ՝ բոլոր այն ճակատներուն վրայ, ուր այս քաջարի վանականները գործեցին իբրեւ «անձինք նուիրեալք», իբրեւ աննահանջ դրօշակիրները հայ գրականութեան, մշակոյթին եւ կրթութեան :

Օրհնութիւն մը եղաւ եւ օրհնութիւն մնաց Մխիթարի հիմնադրած Ուխտը համայն Հայութեան եւ համայն Հայ աշխարհի համար :

Պիտի ըսենք աւելին. օրհնութիւն մը եղաւ եւ օրհնութիւն մնաց Միաբանութեան բաժանումը երկու թեւերու, — երկու բեւեռներ, բեւեռային աստղր, որոնք Հայոց աշխարհին շուրջ դարձան միշտ եւ այդ աշխարհը լուսաւորեցին, իբրեւ մեկնակէտ ու ժամկէտ ունենալով, Խորենացիի պատկերաւոր բացատրութեամբ, մեր «փոքր ածու»ն :

Քիչ անգամ բաժանումը օրհնութիւն եղած եւ բարիք բերած է մեզի: Բացառութեանց մէջ բացառութիւն մըն է Մըխիթարեան Միաբանութեան «երկփեղկում»ը (գործածելու համար մեր օրերու հոգեվիճակը արտայայտող այս բառը), որ իր արդիւնքով շահ մըն է աւելի, քան վնաս մը: Յաղթանակ մը, քան պարտութիւն մը :

Մենք, որ ամէն տեղ ու ամէն առիթով ջատագոված ենք միութիւնը, միակամութիւնը եւ միասնականութիւնը, կը յայտարարենք ահաւասիկ, թէ միութեան եւ միասնականութեան խախտումը այս « Ուխտ»ին մէջ՝ միակն է, որ բարիք բերած է մեզի, այլ երբեք՝ չարիք :

Ուխտին հիմնադիրը կը մտածէ՞ր արդեօք, որ հայերէն թերթ մը, — ամէնէն « ծայրայեղ»ը՝ Մխիթարեաններու հանդէպ իր համակրանքին մէջ,— օր մը պիտի յանդգնէր ժխտել Եղիշէի սա պատգամը.— Զուգութիւնն է մայր բարեաց, անզուգութիւնն է ծնող չարեաց : Ուրիշ խօսքով՝ միութիւնը օրհնութիւն է, անմիութիւնը՝ անէծք ու նզովք :

Ըսել պէտք է նաեւ, որ ուխտակից Միաբանութիւնները, բաժանումէն ետք իսկ, զիրար կը լրացնեն մանաւանդ, քան թէ զիրար կը չէզոքացնեն : Մեր պատմութեան ո՞ր շրջանին համար կարելի է սա ձեւով շրջաբանութիւն մը ընել.— Բաժնուելով հանդերձ միացան կարծես :

Վենետիկը՝ մայրը, Վիեննան՝ զաւակը: Երկուքը միասին՝ «զուգութիւն», բայց ոչ երբեք՝ «անզուգութիւն»: Ոչ մէկ աղի – լեղի խօսք՝ Միաբանութեան մէկ թեւին կողմէ միւս թեւին դէմ : Ամուլ վէճերով չզառածեցան այս երկու թեւերը: Աւելի շատ գործեցին, քան խօսեցան: Աւելի շատ աշխատեցան, քան պայքարեցան :

Այս էր ուղիղ ճամբան :

Այս էր մանաւանդ իրենց ժողովուրդին ուղածն ալ :

Ու մինչ մենք յումպէտս վատնեցինք մեր ուժերը — ու կը շարունակենք վատնել —, Մխիթարեանները, իբրեւ «դայեակ իմաստութեան», հետամուտ եղան սերմանելու եւ հնձելու :

Բուռերով սերմանեցին ու բուռերով հնձեցին :

Մենք լսած չենք «անսիրելութեան » ոչ թէ խօսք մը, այլ մինչեւ իսկ բառ մը վենետիկցիներուն կողմէ՝ վիեննացիներուն դէմ, եւ վիեննացիներուն կողմէ՝ Վենետիկցիներուն դէմ :

Այս կը նշանակէ՝ գիտակցութիւն գերադրական :

Այս կը նշանակէ՝ ըմբռնել Հայութեան հոգին:

Ոչ պոռոտախօսութիւն, ոչ ինքնագովութիւն, այլ վաստակ կեդրոնաձիգ : Ոչ աջ խոտորում, ոչ ահեակ: Այլ քալել այն ճամբէն, զոր իրեն եւ իր ուխտակիցներուն համար գծած էր Մեծ Սեբաստացին:

Միասնաբար ծառայել ժողովուրդին, այս եղած է ուղենիշը Ադրիականի վերի եւ վարի կողմը «ծուարած» զոյգ Միաբանութեանց եւ միաբաններուն :

Եւ հիմա, երբ կը մտածենք այն մասին, թէ ինչ կրնար ըլլալ մեր կորուստը, եթէ Մխիթարեան Ուխտը գոյութիւն չունենար, մենք մեզ կը մխիթարենք այն բանով, որ այդ Ուխտը կայ, գոյութիւն ունի եւ գոյութիւն պիտի ունենայ :

Այս կը պահանջէ ոչ այնքան Միաբանութեան շահը, որքան ազգին շահը :

« Մխիթարեանները » ըսել՝ մօտաւորապէս կը նշանակէ ազգային դրօշ պարզել :

Այս խոստովանութիւնը ընել՝ մեր պարտքն է: Այս խոստովանութիւնը պահանջել մեզմէ՝ Մխիթարեաններուն իրաւունքն է :

Ու չենք գիտեր, թէ չափով մը գէթ կատարած եղա՞նք մեր պարտքը՝ այս քանի մը տժգոյն տողերը գրի առնելով :

Երանի թէ ...

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ՈՂՋՈ՜ՅՆ

Ֆ. Կ. Խաչի 17րդ Պատգմ. Ժողովը տեղի կ'ունենայ Միութեան սեփական տան՝ Ժիւրայի մանուկներու օդափոխութեան կայանին մէջ :

« Հոգեգալուստ»ի տօնական օրերն են: Հոգիի ներկայութեան, Հոգիի Յաղթանակի Տօն պիտի ըլլայ սոյն Պատգմ. Ժողովը Կապոյտ Խաչի համար :

Պաշտօնապէս 32 տարուան կեանք ունի Կապոյտ Խաչը: Որո՞ւ ծանօթ չէ անոր կատարած հանրօգուտ, ազգանուէր գործը Ֆրանսայի մէջ : Գաղթականութեան սկզբնական շրջանին, տեղական լեզուին անծանօթ Հայը, երբ կը վախնար դիմել օտար բժշկին կամ հիւանդանոց իր ցաւերը դարմանելու համար, ան ունեցաւ Կապոյտ Խաչի դարմանատուները՝ Մարսէյլ եւ Իսի, իրեն առաջնորդ ու զինք խնամող :

Անապատներու մէջ, աւազի վրայ մատնագիր Այբ ու Բենը իր զաւակին սորվեցնող հայ մայրը գտաւ Կապոյտ Խաչի հիմնած հայ դասընթացքը իր հոգիին ծարաւը յագեցնելու համար: Կապոյտ Խաչը հետեւեցաւ կարօտեալին առօրեայ հոգերուն, տուներէն մինչեւ հիւանդանոցները, մինչեւ բանտերը, մինչեւ հեռաւոր գաղութներու կանչերը :

Ու պատերազմի ընթացքին ստանձնեց բանակի, ապա գերութեան մէջ տառապող հայ զինուորին հոգածութիւնը, հասցնելով տասնեակ հազարաւոր կապոցներ, հիւսուածեղէնով, սննդեղէնով:

Նամակագրութեամբ՝ հոգեկան մխիթարանք ընծայեց անոնց, մինչեւ պատերազմին վերջը ըլլայ Փարիզէն կամ Մարսէյլէն, իր մասնաճիւղերուն միջոցով :

Ու այդ բոլորին քովն ի վեր մանուկներու օդափոխութեան կայանի ձեռնարկը : Մինչեւ 1935, ոչ մէկ հայ գաղութի մէջ գոյութիւն ունէր նման ձեռնարկ: Նախ վարձու չէնքեր, թափառում տեղէ տեղ, Նիս, Ռուայեան, Վեռնոյ, Կրընոպլը, Աժէն...

Գործին մէջը պէտք էր ըլլալ՝ հասկնալու համար թէ ինչ սիզիֆեան աշխատանք էր ժայռը մինչեւ գագաթ բարձրացնելը, նպատակին հասցնելը, կրկին վար գլորուիլը տեսնելը, կրկին, կրկին վեր բարձրացնելը, ինչպէս ըրաւ Կ. Խաչը անվըհատ :

Այսօր ան ունի իր սեփական տունը, ուր ամէն ամառ երկու հարիւրի մօտ մանուկներ Հայ Տան քաղցրութիւնը կ'ապրին :

Այսօր այդ Տան մէջ է, որ Կապոյտ Խաչը, արդար հպարտութեամբ, կը գումարէ իր 17րդ պատգամաւորական ժողովը :

Բացի ընտրեալ պատգամաւորներէ՝ Կ. վարչութիւնը հնարաւորութիւն է ստեղծած, որ այդ ժողովին ներկայ գտնուին նաեւ խորհրդականներ, վաստակաւոր, գործօն, երեց ընկեր – ընկերուհիներ, հիւրի հանդամանքով: (Կապոյտ Խաչի պատգմ. Ժողովները դռնբաց կ'ըլլան անդամ –անդամուհիներու համար):

Շատերը տեղւոյն վրայ պիտի տեսնեն կատարուած հրաշալի գործը : Պիտի տեսնեն պակասները, կարիքները եւ պիտի ոգեւորուին միասնական ճիգով, Հոգեգալստեան ներշնչումով, իրենց հաւատքը, նուիրումը փոխանցելով նաեւ բացականերուն, ամբողջ Հայութեան, ամէն անոնց, որ սիրտ եւ հոգի ունին, որպէսզի գտնեն միջոցներ Հայ Տունը իր լրումին հասցնելու համար:

Այս համախմբումին առթիւ պիտի կատարուի նաեւ կայանի պաշտնօական բացումը:

Վստահ ենք թէ Հայը, առանց դաւանանքի, առանց որեւէ խտրութիւն դնելու, պիտի չուշանայ իր նիւթական եւ բարոյական աջակցութիւնը բերել Կապ. Խաչի այս ազգօգուտ գործին :

Հայ մանուկը Հայ պահելու գերագոյն ճիգին:

Ողջոյն Կապոյտ Խաչի 17րդ Պատգմ. Ժողովին, իր սեփական տան մէջ :

Ողջոյն անձնուէր Հայուհիներուն, որոնք 32 տարիներ, անվհատ, հանրութեան համար են աշխատեր :

Ողջոյն եւ պատիւ բոլոր անոնց, հեռու եւ մօտիկ, որոնք իրենց լուման են դրեր, որպէսզի բարձրանայ Հայ Տունը, ապաստան մանուկներու, օթեւան Հայ Հոգիին :

ՀԻՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՈՒՀԻԻ ՄԸ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ).—Վերջերս Հայաստանէն վերադարձաւ Միլանաբնակ ծանօթ երգչուհի Տիկին Լիւսի Սեւումեան – Արզումանեան: Ահաւասիկ իր տպաւորութիւնները, հայրենասէր արուեստագիտուհիի սիրտով եւ աչքերով :

Երբ ոտք կը դնէ հայրենի հողին վրայ՝ ինքզինք այլափոխուած կը զգայ, անկարող՝ ճշդելու կեանքի իրականութիւնը, որովհետեւ յուզումները կը յափշտակէին զինք :

Զմայլած կը մնայ Երեւանի մեծութեան եւ շքեղութեան վրայ, որուն ծառախիտ պողոտաներն ու հրապարակները, ինչպէս բազմայարկանի տուներն ու հանրային պարտէզները մայրաքաղաքին կուտան եւրոպական յառաջադէմ ոստանի մը նկրագիրը :

Մի քանի անգամ կը գտնուի Ս. Էջմիածին, հիւր՝ Վեհափառ Հայրապետին : Յուզումով կը նկարագրէ Ս. Էջմիածինը, որ տարուէ տարի ալ աւելի կը ճոխանայ նորանոր շինութիւններով :

1915ին Մանթաշոֆին կառուցած հոյակապ չէնքը, Ս. Էջմիածնի անմիջական շրջանակին մէջ, որ առաջին եւ երկրորդ աշխարհասասան պատերազմներու ընթացքին կրած էր ծանր աւերումներ, ներկայիս կը գտնուի իր վերաշինութեան վերջնական փուլին մէջ :

Կ'այցելէ Ս. Հռիփսիմէ, Օշական եւ Շողակաթ սրբավայրերը, որոնց առջեւ սքանչացած կը մնայ: Կը հաստատէ արուեստի եւ մշակոյթի բոլոր հիմնարկները հրաշալի չէնքեր են :

Մեր արուեստագէտները, — նկարիչ, երաժիշտ, բանաստեղծ, դերասան, քանդակագործ, երգիչ, գրող, եւայլն, — հասած են նախանձելի բարձունքներու, յարգելով համեմատութեան յուզիչ համեստութիւնը :

Հայ թատրոնը, Օփերան, երգասրահները կրնան բոլորին նախանձը շարժել իրենց ներքին եւ արտաքին սարքաւորումներով: Ամէն ինչ կը կրէ գիտական եւ արհեստագիտական ըմբռնումի մը գրոշ մը:

Տիկին Լիւսի Սեւումեան – Արզումանեան, որ անցեալին ունեցած է բեղուն գործունէութիւն մը հայ եւ օտար բեմերու վրայ, անվերապահ կը ծափահարէ Հայաստանի վերելքը ճարտարարուեստական, շինարարական, գիտական եւ մշակութային մարզերուն մէջ :

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՔԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Ինչ գեղեցիկ զուգադիպում: Օրը օրին, այս կիրակի, 29 Մայիսին, Վիէնի Հայութիւնը մեծ խանդավառութեամբ տօնեց, վեց երկար դարերու մեծ երազին օրը, Մայիս 28ի 42րդ տարեդարձը:

Այս տօնակատարութեան նախաձեռնութիւնը, ինչպէս ամէն տարի, ստանձնած էր Հ. Յ. Դ. Անի Կոմիտէն, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչին, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի: Կարելի է ըսել թէ մեր սովորական հանդիսավայրը — Սէրքլը Կաթոլինի սրահը, շատ քիչ անգամ, այսքան մեծ թիւով բազմութիւն տեսած էր, — մանաւանդ այս վերջին տարիներուն :

Բեմը՝ զարդարուած պարտ ու պատշաճ կերպով, թիկնապահ ունենալով մեր տարագիր եռագոյնը եւ Ֆրանսականը, — ներկաներուն վրայ ձգեց խոր տպաւորութիւն :

Եւ ահա, Նոր Սերունդէն, ընկեր Աւագ Լուսարեւեանի նախագահութեամբ սկսաւ հանդէսը :

Նոր Սերունդի Մուրատ խումբի տղաքը երգեցին «Մեր Հայրենիքը»: Ապա նախագահը բացատրելէ ետք սօնակատարութեան վեհ իմաստը, յայտնելով իսկապէս մխիթարական առաջադրութիւններ՝ շարունակելու մեր հերոս եւ նահատակ հայրերու, ինչպէս նաեւ ապրող տարեց սերունդին սուրբ գործը, յայտնեց իր հաւատքը, յանուն իր հասակակից ընկերներուն, թէ Հայութիւնը Հ. Յ. Դաշնակցութեան առաջնորդութեամբ, պիտի դառնայ ազատ, անկախ եւ ամբողջական ժողովուրդ մը :

Բացման այս գեղեցիկ խօսքերէն ետք, սրահին բազմութիւնը, նախագահին հրաւէրով, յոտնկայս, մէկ վայրկեանի լռութեամբ յարգեց, հայ ցեղին պարծանք, վրիժառու Սողոմոն Թէհլիրեանի յիշատակը :

Գեղարուեստական բաժինը սկսաւ հայրենաշունչ մեներգով մը, երգուած ընկեր Մ. Պասմաճեանի կողմէ:

Խոր յուզումով արտասանեց ընկեր Յակոբ Մաթոսեան: Իսկ Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան կողմէ, Պ. Մկր. Մարգարեան խօսք առնելով, պարզունակ ոճով պանծացուց Մայիս 28ը եւ մեր պաշտելի եռագոյնը :

Անմահ Սիամանթոյէն – «Որբերու ճակատագրէն» կտորը, մեծ վարպետութեամբ եւ լաւագոյն առոգանութեամբ արտասանեց Օր. Գինոսեան :

Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունով խօսելու հրաւիրուեցաւ Պ. Կ. Տէրմոյեան, որու յաջորդեց շնորհալի Օր. Ժ. Կիւրճեան, նուագելու համար դաշնակի վրայ երկու սիրուն կտորներ :

Եւ այսպէս, Տիկին Վ. Ռատիկեան իր երկու գողտրիկ մեներգներով («Ես ծարաւ էի» եւ «Իմ երգը»), , Կապ. Խաչի անունով՝ Տիկին Ովսաննա Էօքսիւզեան իր շատ իմաստալից ուղերձով եւ երիտասարդ ընկեր Զաքըրեան (Լա Թուր տիւ Փէնէն) Մայիս 28ի ձօնուած արտասանութեամբ, վերջ դրին գեղարուեստական առաջին բաժինին :

Սրահի բազմութեան համար, բոլորովին անակնկալ մը եղաւ, երբ բեմի խորքէն, լսելի եղաւ գեղջկական պարի մը նուագը, եւ որուն ընկերակցութեամբ համաչափ ոստումներով, սկսաւ պարել Տիկին Անժէլ Գալիքեան :

Հասարակութիւնը իսկական գեղարուեստի վայելքի մը ազդեցութեան ներքեւ, խանդավառ ծափերով իր գոհունակութիւնը յայտնեց, եւ տիկինը կրկնեց իր պարին վերջին մասը, փոխադրելով հանդիսականները պուլկարական տօնական հրապարակի մը վրայ :

ԿԱՆԱՉ ՀՈՍՔԵՍԱՆՑ ՀԱՅՐ ՉԻՄԱՑԱՎ

Բ.

Ալ մայր օրիորդ հոգւոյ Վռօն, մի՛ վհատիր, մի՛ վհատիր, կամ առ նուազն՝ հաշտ եղիր ինքզինքիդ հետ։ Մի՛ մտածեր թէ Աստուած քեզ մոռցած է, կամ թէ ուրիշ մեծ գործերով զբաղած է, որ քեզ չի լսեր։ Ան ամէն ինչ կը լսէ, ամէն ինչ կը տեսնէ, ամէն ինչ կը գիտնայ։ Ան քեզ ինչպէս որ ստեղծած է, նոյնպէս ալ քեզ կը պահէ, կը սիրէ, կը խնամէ

ՎԱՐՁՈՒ ԱՐԿՂՆԵՐԸ

27 Մայիս 1960 թուականէն առաջ վարձուած դրամարկղները մինչեւ նոր որոշում մը չեն կրնար բացուիլ :

Շատ ստիպողական պարագաներուն երբ անպայման պէտք է բանալ այս արկղերը ելմտական նախարարութեան մասնաւոր արտօնութիւնը անհրաժեշտ է :

ՎԱՐԿԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱՌՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Վարկերու գործառնութիւնները ներկայիս ի զօրու եղող որոշումներու եւ սահմաններու մէջ պիտի շարունակուին : Միայն 27 Մայիս 1960էն առաջ բացուած եւ մինչեւ 15 Յունիս 1960 կատարուելիք վճարումները երբ անցնին 300·000 ոսկին պէտք է որ Ելմտական նախարարութեան մասնաւոր արտօնութիւնը առնուի :

ՊԱՐՏԱՄՈՒՐՀԱԿՆԵՐ

27 Մայիսէն առաջ գանձումի յանձնուած պարտամուրհակները կարելի պիտի ըլլայ դրամատան մէջ շահագրգռուողներուն հաշիւէն փոխանցել կամ անոնց համար նոր հաշիւ բանալ :

Այս զեկոյցը ի զօրու է մինչեւ 15 Յունիս 1960 թուականը :

Ստեփան Նաւասարդեան եւ որդին Տիգրան, Տիկին Շակայ եւ եղբայրները՝ Միշէլ եւ Էլի կը ծանուցանեն դառնակսկիծ մահը՝

ՏԻԿԻՆ ԷՍԹԷՐ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ Յունիս 4ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան, Պուսիքօ հիւանդանոցը :

Յուղարակաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Հինգշաբթի ժամը 10·45ին, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պանեէոյի գերեզմանատունը :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

«Մայիս 28» կը տօնուի Բիւ Ժէ Սէն Լուի սրահին մէջ, Յունիս 19ին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 12 Յունիս Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 5ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ, աւանդական ճաշ : Նախօրօք արձանագրուիլ Զաւարեանի ընկերներու մօտ, եւ հեռաձայնով՝ ՄԻՇԸԼԷ 89·60 Թօփալեանի :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսան-վիլիէի օդափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 1ին :

Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15, Բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12 :

"ՅԱՌԱՋ" ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Արժանթէօյէն Պ· Քէշիշեան կը վերանորոգէ մէկ տարեկան բաժանորդագրութիւնը Տիկին Մանուկեանի, Թեհրան :

×

Ջերմապէս կը խնդրենք որ Յառաջի Շէք – Փոսթալի թիւը՝ 15069 – 82 օգտագործուի ՄԻԱՅՆ Յառաջի վերաբերեալ հաշիւներու համար (բաժնեգին – գործակալութիւն, ծանուցում) : Տարբեր նպատակներու յատկացուելիք գումարները (զանազան թերթերու բաժնեգիներ կամ զանազան կազմակերպութեանց նուէրները) ղրկել միայն Մանտա-քարթով :

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 13–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս նաև երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ :

Ծախքերու մասնակցութիւն 2·50 Ն·Ֆ· :

Հաղորդ· միջոց·— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Բէնսի Փավիյեօն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Համախարբ· Միութեան տարեկան մեծ դաշտապարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 3ին, Կիրակի Զօխուրեանի ագարակին մէջ, Սէն Լու, Կրան Փէն : Ծանօթ·— Թրագօշը իր խումբով կը մասնակցի : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

PIANOS
ՀԻՆ
ԳԻՆԵՐՈՎ
ՆՈՐ
ՎԻՃԱԿԻ ՄԷՋ ԴԱՇՆԱԿՆԵՐ
PANE
18, RUE RAMBUTEAU - Téléphone : ARC. 22-14
Ամէն տեսակ նորոգութիւն
Դաշնակում
Կատարեալ աշխատանք
Զեղչեալ գիներով
PARIS

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՍԵՒՐ

—

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝

ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, Rue Thouin, PARIS

Յունիս 12ին Ամենասուրբ Երրորդութեան տօնին, կէսօրէ առաջ ժամը 10·30-ին հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ պիտի ըլլայ եւ Մանուկներու Հաղորդութիւն :

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ԳԵՐՊ· ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ· Վ· ԱՄԱՏՈՒՆԻ :

Salle Gaveau
45, Rue la Boëtie
ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ՝
ԼԷՈՓՈԼՏ ԱՒԱԳԵԱՆ

Կուտայ իր առաջին նուագահանդէսը Փարիզի մէջ՝

ՅՈՒՆԻՍ 10, ՈՒՐԲԱԹ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ Փարիզի Պարսից դեսպանին :

Յայտագիր՝ Վիթալի, Քուէլ, Պռամս, Տըպիւսի, Տէ Ֆալա – Քրայսլէր, Նովասէք եւ Պարթոք :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Պէլվիլ – Լիլա հայկական դպրոցի Կրթ· Մարմնի կողմէ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Կիրակի, Յուլիս 3ին, ժամը ճիշդ 15ին, Մէրի Փրէ Սէն Ժէրվէի սրահը (Մէթրօ Փրէ Սէն Ժէրվէ) :

Երգ, պար, արտասանութիւն :

Կը ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ աւանդավէպէն դրուագներ՝ ղեկավարութեամբ դպրոցին արուեստագէտ ուսուցիչ Պ· Յ· Թորոսեանի :

Հանդէսի ընթացքին ճարտարագէտ Պ· Եդուարդ Իւթիւճեանի կողմէ պիտի ցուցադրուին հայրենիքի նոր կենցաղն մոգական լապտերով, եւ պատմական յիշատակարաններու նկարները :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համաճարսանճագի Հայր· Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը, Յունիս 26ին, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի նախկին Պ· Նաղարի սրճարանը այժմ ՍԵՒԱՆ : 35 Ավընիւ Ժան Ժօրէս, Տէսին (Իզէռ) :

Barclay
ՀԱ ՄԱՆ ԱՐԱ ● HA MAN ARA
par
LES BARCLAY
super 70.335 45 T. simple 60.212
Discophiles Arméniens!
C'est une danse de chez vous
à la mode de chez nous.
EN VENTE PARTOUT

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ
ԺՈՂ· ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբագիր՝ Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մարտ – Ապրիլի թիւը, միշտ ճոխ, միշտ այլազան, միշտ հետաքրքրական, միշտ օգտակար :

Բովանդակութիւն·— Հասակները կ'երկարին (Խմբ·)·— Սննդազրկութեան հետեւանքները (Տոքթ· Գալուստեան)·— Անքնութեան պատճառները եւ դարմանը (Տոքթ· Բամպուքճեան)·— Փորհարութիւն (Տոքթ· Ասքանազ)·— Յղի կիներուն համար (Տոքթ· Դալլաքեան)·— Աղեթափութիւն (Տոքթ· Աշճեան)·— Որոտան գետը (Ս· Յակոբեան)·— Կանխենք ակռաներու փտումը (Հ· Համբարձումեան)·— Շաքարախտի մասին (Շ· Նարդունի)·— Յօդացաւի մասին (Տոքթ· Սերոբեան)·— Մեղուն բժիշկ (Քաղհան)·— Ի՞նչ գիտենք շաքարախտի մասին (Տոքթ· Ժերլիէ – Մոռէ)·— Արուեստական սերնդագործութիւն (Տոքթ· Պանծալի)·— Դասեր թունաւորումներու դէմ (Խաչուհի)·— Դարձեալ քանսէրի մասին (Տոքթ· Շ· Այվազեան)·— Ի՞նչպէս մայր կը կանչեն ազգերը·— Որո՞նք չեն կրնար օգանաւ նստիլ :

Հայ – Բոյժի Մայիս – Յունիս թիւը նուիրուած է ամբողջովին Հայաստանի : Յառաջիկային նման բացառիկ թիւեր ամբողջովին նուիրուած՝ աչքին, սեռային կեանքին, մանկութեան :

Բաժանորդագրութեան պայմաններ — Տարեկան 15 նոր Ֆրանք (1500 Ֆրանք) : Արտասահման 20 նոր Ֆրանք (2000 Ֆ·) երկու տարեկանը մէկ կանխիկ վճարողին համար 37,5 նոր Ֆրանք (3750 Ֆր·) :

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

PENSION
DE
FAMILLE
AVEC CONFORT
M. O. AVAKIANTZ
52, Grand'rue
Montcerf (S. et M.)
Tél. 57
POUR RETRAITÉS - CONVALESCENTS - REPOS
Téléphoner SUF. 82-59
aux heures de repas

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ԴԵՂԱՐԱՆ
ՍԻԼՎԷՍԹՐԸ
46, Ռիւ տը Թրէվիզ, 46
ՓԱՐԻԶ (9)

Յանձնարարելի Դեղարան մը :

Ջերմ ընդունելութիւն Փարիզի, Արուարձանի եւ Գաւառի հայ յաճախորդներուն :

Դեղարանը կը գտնուի Ռիւ տը Թրէվիզի եւ Ռիւ Լաֆայէթի անկիւնը, Ազգային Տունէն 100 մեթր հեռու :

Պ· Վահրամ Էլմաճեան՝ դեղագործ – վաճառող, ամէն օր իր հայրենակիցներուն տրամադրութեան տակ է, Սիլվէսթրը Դեղարանը, ժամը 8էն – 12, 15·30 – 20 :

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ 'ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ
Sté le BOSPHORE ի
ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (սուսամ) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով·

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան :

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը :

Sté le BOSPHORE
2, Rue Louis Astoin - Marseille

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 9 ՅՈՒՆԻՍ

JEUDI 9 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8819 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4620

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԱՂԹԱԿԱՆԱՑ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՏԱՐԻՆ

Միացեալ Ազգերու Ընդհանուր Ժողովը 1958 Դեկտեմբերին որոշած էր կազմակերպել «Գաղթականաց Համաշխարհային Տարի» մը, օգնութեան հասնելու համար ի սփիւռս աշխարհի ցրուած միլիոնաւոր գաղթականներու, որոնք թշուառ կեանք մը կը քաշկռտեն դեռ՝ զանազան երկիրներու մէջ:

«Տարի»ն սկսած էր 1959 Յուլիս 1ին եւ կը վերջանայ ամսոյս 30ին:

Կոչ ուղղուած էր եօթանասուներկու երկիրներու: Աւելի քան երեսուն երկիրներ ընդառաջ երթալով ՄԱԿի հրաւէրին, մասնակցեցան «Գաղթականի Համաշխարհային Տարի»ի հանգանակութեանց:

Ֆրանսական Յանձնախումբը, որուն նախագահն է Վէնսան Օրիոլ, ծրագրած էր հանգանակել 500 միլիոնէն մինչեւ մէկ միլիառ հին Ֆրանք, յատկացուելու համար Ֆրանսայի մէջ տեղաւորուելիք 40 հազար գաղթականներուն:

«Տարի»ն փակուելէ առաջ, տենդոտ գործունէութեան լծուած է Յանձնախումբը: Կազմակերպած է «Յոյսի թոմպոլա» մը, հրապարակ հանելով երկու նոր Ֆրանքնոց տոմսակներ որոնք կը ծախուին բոլոր ծխավաճառներու մօտ: Ու նաեւ «Ազգային Օր» յայտարարած է Յունիս 19ի կիրակին, երբ փողոցներու մէջ հանգանակութիւն պիտի կատարուի այս նպատակին համար:

Ֆրանսական Յանձ՝ախումբին կողմէ Յառաջի խմբագրութեան ղրկուած Կոչերը կը չեշտեն թէ կէս դարու ընթացքին յիսուն միլիոն գաղթականներ խլուած են իրենց հայրենի տուներէն՝ յեղափոխութեանց, հալածանքներու եւ պատերազմներու հետեւանքով: Եւ թէ համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն տասնեւհինգ տարի վերջ տակաւին 20 միլիոն «արմատախիլ» գաղթականներ թափառական կեանք կը վարեն Եւրոպայի, Ափրիկէի եւ Ասիոյ մէջ: Անոնք աշխատանք եւ հաց կը մուրան՝ ապրելու համար:

1920էն մինչեւ այսօր Ֆրանսայի մէջ տեղաւորուած են երեք հարիւր հազար գաղթականներ, — Հայեր, Ռուսեր, Գերմանիայէն եւ Աւստրիայէն փախած Հրեաներ, Լեհեր, Կեդրոնական Եւրոպացիներ, Հունգարացիներ եւ Եգիպտոսէն արտաքսուած Հրեաներ, ըստ Յանձնախումբի հրատարակած Կոչին: Ասոնք հիւրընկալ երկրին մէջ բնականոն սեփական կեանք ստեղծած են, իրենց աշխատանքով կ՝օժանդակեն Ֆրանսայի տնտեսական բարգաւաճման եւ տուրք կը վճարեն պետութեան:

Ֆրանսա այն ասպետական ու ասպընջական միակ երկիրն է, որ 1895–96ի համիտեան համատարած ջարդերու օրերէն սկսած իր ծոցին մէջ հիւրընկալած է փախստական Հայերը — գաղթական թէ յեղափոխական:

1922 Սեպտեմբերի Իզմիրեան աղէտէն եւ 1923ի գարնան դաշնակիցներու կողմէ Պոլսոյ պարպումէն վերջ հազարաւոր Հայեր ապաստան գտան այստեղ: Ու շնորհիւ իրենց պարկեշտ ու չարքաշ աշխատանքին, նոր տնտեսութիւն ստեղծեցին:

Այսօր «գաղթական» չէ այլեւս Հայը Ֆրանսայի մէջ: Գաղթականաց միջազգային գրասենեակը «ծերանոց»ներու համար միայն նիւթական աջակցութիւն կ՝ընծայէ:

Օգնութեան կարօտ հայ գաղթականներ կան տակաւին Յունաստանի եւ Լիբանանի մէջ, ուր մարդիկ թիթեղէ տնակներու տակ ծուարած են:

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնն ու տեղական իշխանութիւնները ծրագրած են դարման տանիլ այս նուաստացուցիչ կացութեան:

Բերե՛նք մեր ալ աջակցութիւնը «Գաղթականաց Համաշխարհային Տարուան» Ֆրանսական զոյգ ձեռնարկներուն:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻԻՐՍԷԼ Կ՚ՈՒՋԷ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՀԻՄՆԵԼ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿՐՆԱՆ ԳԱՐՆԱՆ ՅԵՏԱՁԳՈՒԻԼ

«Եթէ ազգին շահը պահանջէ, քաղաքական կուսակցութեան մը գլուխը կ՚անցնիմ, որուն գործելակերպը պիտի առաջնորդուի յեղափոխութեան սկզբունքներով» յայտարարած է զօրավար Կիւրսէլ, Թուրքիոյ նոր ղեկավարը, կարգ մը լրագրողներու՝ առջի օր:

Անգարայի կարգ մը զրոյցներու համաձայն, քաղաքական երրորդ կուսակցութիւն մը հիմնելու փափաք կայ, զինուորականներու կողմէ: Երրորդ ուժ մը որ Քեմալի սկզբունքներուն «վերակենդանացումին» պիտի ձգտի եւ հրապարակէն պիտի քշէ Հալք եւ Դեմոկրատ, հաւասարապէս:

Փափուկ կացութիւն մը կրնայ ստեղծուիլ: Եթէ Կիւրսէլի նոր կուսակցութիւնը կ՚ուզէ Քեմալի հաւատարիմ կուսակցութեան մը պատկերը տալ, պէտք չէ մոռնալ թէ Ինոնիւի Հալքը նոյն սկզբունքներուն վրայ հիմնուած է, եւ գոյութիւն պիտի ունենան երկու «քեմալական» կուսակցութիւններ:

«Ճիշդ է, ըսած է զօրավար Կիւրսէլ, իմ ներկայ դիրքս — զօրավար եւ պետական ղեկավար — կ՚արգիլէ որ քաղաքական գործունէութեան մէջ մտնեմ, բայց կը կրկնեմ, եթէ ազգը ուզէ, պիտի չվարանիմ»:

Ինչ կը վերաբերի ընտրութիւններուն, կը թուի թէ զինուորականները որոշած են յետաձգել եւ ուշացնել թուականը:

Այս մասին Կիւրսէլ յայտարարած է. «Ոչ մէկ թուական ճշդուած է: Կ՚ուզենք որ կարելի եղածին չափ շուտ տեղի ունենան: Եթէ կարելի չըլլայ մինչեւ Հոկտեմբեր, հարկադրաբար պիտի յետաձգենք մինչեւ յառաջիկայ գարուն, նկատի առնելով թրքական խիստ ձմեռը»:

Նոր Սահմանադրութեան հրապարակումը կ՚ուշանայ: Կը թուի թէ ներքին տարակարծութիւններ գոյութիւն ունին: Արդարեւ, Թուրքիայէն հասած լուրերուն համաձայն, սպաներէն շատեր դէմ են Կոմիտէի ընդլայնման: Շատեր ալ զինուորական կեանքի կ՚ուզեն վերադառնալ, իրենց դերն ու պարտականութիւնը վերջացած նկատելով:

Պոլսոյ, Անգարայի եւ Իզմիրի մէջ քաղաքապետները կը շարունակեն զինուորական ըլլալ: Մնացեալ շրջաններու մէջ գործի կանչուած են պաշտօնազուրկ քաղաքապետները:

Զղագրգիռ կացութիւն կը տիրէ Գոնիայի մէջ: Կոմիտէի այն յայտարարութիւնը թէ մահմետականութիւնը, շնորհիւ ազէտ եւ մոլեռանդ կղերականներուն վայրէջքի շրջան մը կը բոլորէ, գրգռած է շրջանի բնակչութիւնը որ չափէն աւելի կրօնամոլ է:

Գոնիա տերվիշներու քաղաք է եւ հոն թաղուած է տերվիշներու պետն ու հիմնադիրը:

Գնդապետ Օսման Քոքսալ, հրամանատարը Հանրապետութեան նախկին նախագահին պահակազօրքին յայտարարած է թէ նախկին կառավարութիւնը մտադրած էր «մաքրագործել» զինուորական վարժարանի աշակերտութիւնը, յատկապէս այս վերջիններուն խաղաղ ցոյցէն ետք՝ Անգարայի մէջ:

Պոլսոյ նախկին կուսակալը՝ Կէօքայ ներկայիս դեսպան Զուիցերիոյ մէջ, կարգ մը տեղեկութիւններ տուած է Սեպտեմբեր 6–17ի դէպքերուն շուրջ, Ագշամի թղթակիցին:

«ԵԹԷ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՐՑՆԷ 6–7 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ ՄԱՍԻՆ, ԳԻՏՑԱԾՆԵՐՍ ԿԸ ՅԱՅՏՆԵՄ» ԸՍԱԻ ՓՐՈՖ. ԿԷՕՔԱՅ

«Ագշամ»ի թղթակիցը Կէօքշին Սիփահիօղլու կը հաղորդէ Ժընեւէն.

Կուսակալը գլուխը օրօրեց եւ ըսաւ.

— Ո՛չ, չէք կրնար զիս խօսեցնել. ես պետութեան պաշտօնեան եմ եւ արտասահմանի մէջ հայրենիքս կը ներկայացնեմ: Մենք դեսպաններս չենք կրնար քաղաքական ճառեր արտասանել: Որոշումս վճռական է: Ոչ մէկ լրագրողի յայտարարութիւն կուտամ: Երբ կուսակալ էի, ձեւ մը կը գտնէի, իբր քաղաքապետ կը խօսէի:

— Բայց հիմա պայմանները փոխուեցան:

— Բնականոնն ու անբնականը զատելը իմ գործս է, այսուհանդերձ ըրէ տեսնենք հարցումներդ:

— Կարելի՞ էր 6–7 Սեպտեմբերի դէպքերուն առաջքը առնել եւ ի՞նչ ձեւով: Ցուցարարները ինչո՞ւ ազատ ձգուեցան իրենց շարժումներու՝ մէջ: Կ՚ըսուի թէ դուք ուզեր էք որ դէպքերէն առաջ միջոցներ ձեռք առնուին, բայց չեն ընդունած ճի՞շդ է:

Աչքերը փակելով, գլուխը շարժեց հաստատական ձեւով, ժպտեցաւ եւ ըսաւ.

— Հիմա չեմ կրնար պատասխանել այս հարցումին:

— Ճի՞շդ է թէ կուսակալութեան մէջ Թէյփի վրայ առած էք ձեր խօսակցութիւնները եւ այս կերպով ապացուցած թէ վերին մարմինները արգելք եղած են որ կատարէք ձեր պարտականութիւնը:

— Զեզի բան մը ըսե՞մ: 6–7 Սեպտեմբերի դէպքերուն մասին ոչ ոքին ոչ ալ ինծի ամենամօտիկ անձերուն եւ ոչ իսկ կնոջս պատմած եմ:

— 6–7 Սեպտեմբերի դատավարութեան

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՆԻԻ ԵՈՐՔԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ընդունած է հայկ. վարժարաններու աշակերտութիւնը, ուսուցիչները եւ ծնողքները:

Այս առթիւ Հայրապետը իր խօսքը ուղղելով փոքրիկներուն կոչ ըրաւ որ անոնք շարունակեն սորվիլ մայրենի լեզուն եւ եթէ ինք 5–10 տարի ետք կրկին առիթն ունենայ Ամերիկա այցելելու, անոնք աւելի սահուն կերպով խօսին մեր Մեծասքանչը:

× Մարմարայի թղթակիցը, Լեւոն Քէշիշեան կը հեռագրէ թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հաւանաբար ընդունուի փոխ-նախագահ Նիքսընի կողմէ:

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՏԵՂԱՊԱՀ

Ազդակի վերջին թիւէն (Յունիս 3) կը քաղենք հետեւեալ լուրը.—

Երուսաղէմի Պատրիարքութեան միաբանական ընդհ. ժողովը գումարուած է երէկ, ի ներկայութեան 25 միաբաններու: Ժողովը քննելէ վերջ տեղապահութեան խնդիրը, 16 ձայնով տեղապահի իր նախկին պաշտօնին մէջ վերահաստատած է Եղիշէ Արք. Տէրտէրեանը:

Յորդանանեան կառավարութիւնը վաւերացուցած է այս որոշումը եւ Եղիշէ Սրբազան երէկուընէ ի վեր արդէն վերստանձնած է իր պաշտօնը:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԵՐԻԿԱ

Ինչպէս գրած էինք, Հայ Կաթողիկէ Կաթողիկոս — Պատրիարք Կարդինալ Աղաճանեան Հռոմ վերադարձաւ, Ամերիկա այցելութիւն մը տալէ ետք: Այս առթիւ հետեւեալ մանրամասնութիւնները ստացանք Նիւ Եորքէն.—

Մայիս 22ին հայկական ծէսով պատարագ մատոյց հեռատեսիլէն ամբողջ մէկ ժամ, Կարդինալ Քուշինկի ներկայութեան:

ՊՈՍԹԸՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 22ի իրիկունը Պոսթընի Սթէթլը Հիլթընի պանդոկին մէջ իրեն ի պատիւ տրուեցաւ ճաշ մը, աւելի քան 1100 հոգի ներկայ էին:

Կարդինալ Աղաճանեան, որուն մասին ջերմ բառերով արտայայտուեցաւ Կարդինալ Քուշինկ, կոչ ըրաւ ներկայ հայ ունկնդիրներուն որ հաւատարիմ մնան իրենց տոհմիկ ժառանգին:

Կարդինալ Աղաճանեան, նախ խօսեցաւ հայերէն եւ ըսաւ թէ ինք հպարտ է որ Հայ է: «Հայերը միշտ տէր կանգնած են իրենց Աստուածատուր իրաւունքին: Մեր օտար բարեկամները ծանօթ են մեր այդ առաքինութեան եւ այդ պատճառաւ կը յարգեն մեզ»:

Կարդինալը յետոյ յայտնեց իր «խոր երախտիքը Կաթողիկէ մեծ Եկեղեցիին, որ Հայոց խոնարհ զաւակներէն մէկը պատուած է՝ անոր վստահելով հաւատքի պաշտպանութեան եւ տարածման առաքելութիւնը»:

Հայ ծիրանաւորը կոչ ըրաւ հայ ժողովուրդին որ երբեք չմոռնայ որ ինքն ալ կոչուած է, ինչպէս Լուսաւորիչը, աշխարհը լուսաւորելու՝ Քրիստոսի հաւատքով: «Հաւատարիմ քրիստոնեաներ մնանք եւ քալենք Գրիգոր Լուսաւորիչներու, Ներսէսներու, Սահակներու եւ Մեսրոպներու ճանապարհէն»:

Կարդինալը, ապա խօսեցաւ անգլերէն, իր Հաւատքի Տարածման առաքելութեան մասին եւ կոչ ըրաւ ներկաներուն որ օժանդակեն այդ սրբազան գործին: Կարդինալը ջերմօրէն դրուատեց իր եղբայրակից Կարդինալ Քուշինկը:

Կոչունքը կազմակերպած էր Կարդինալ Քուշինկ եւ Կաթողիկէ Իրաւաբաններու Կաճառը, իրենց օժանդակ ունենալով դատաւոր Էլայաս Շէմրն եւ Պ. Ստեփան Մակար՝ Սթար Մարքէթի նախագահը:

Կարդինալ Աղաճանեան խօսեցաւ նաեւ Ֆօրտըմ համալսարանին մէջ սարքուած հաւաքոյթի ընթացքին, 200 կղերականներու եւ մայրապետներու ներկայութեան:

Կարդինալը ստացաւ Ֆօրտըմ համալսարանի Իճսիկնիս Մէտըլ շքանշանը, այն արտակարգ ծառայութեանց համար զորս կատարած է Աստուծոյ ծառայութեան ճանապարհին մէջ:

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

Արամ Խաչատուրեան անդամ ընտրուած է Հռոմի Սանթա Զեչիլիա երաժշտական Ակադեմիային որ աշխարհի գեղարուեստական հաստատութիւններէն ամէնէն հիներէն մէկն է:

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Գըզըլեան եւ Մաթոսեան ընտանիքները 50 նոր Ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին: (Ստանալ Յառաջէն):

Նոյն նպատակին նուիրուած են Սէն Շամոնի Վարուժան կոմիտէին եւ ընկեր Մկր. Մալաճիքեանի փոխան ծաղկեպսակի նուէրները (50 եւ 30 Ն. Ֆ. արդէն յայտարարուած):

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՐԱԲԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՈՎ

ՄՄԲ.— Վերջերս գրեցիմ թէ արաբ երիտասարդ մտաւորական մը հրատարակած է Հայոց Պատմութիւն մը արաբերէն լեզուով: Այդ առթիւ հրապարակ հանած էր նաեւ յայտարարութիւն մը, զոր հրատարակեցիմ այս էջերուն մէջ: Այս գրքին յառաջաբանը գրած է Տոքթ. Յ. Տէր – Ղազարեան: Կուտամ այս յառաջաբանը եւս.—

Արաբ երիտասարդ մտաւորական, բնիկ Հալէպցի Օսման Թըրքի ներկայ աշխատասիրութիւնը, էջեր Հայոց Պատմութենէն, ուշագրաւ երեւոյթ մըն է, նկատի ունենալով, որ առաջին անգամ Հայոց Պատմութիւնը դրի կ'առնուի Արաբի մը կողմէ, արաբերէն լեզուով:

Օսման Թըրք լիովին օգտուած է Հայերու մասին գրուած օտար գրքերէն, թերթերէն ու զանազան աղբիւրներէ:

Զգալի է հայերէնի իր անգիտութիւնը: Այդ իսկ պատճառով հայ պատմագիրնե – րէն չատերուն անծանօթ մնացած է իր այս չատ արժէքաւոր աշխատասիրու – թեան պատրաստութեանը մէջ:

Հայերու ցեղային ծագումը, Թրակիայէն դէպի Արեւելք արշաւանքը եւ վեր – ջապէս հին պատմութեան մէջ ծանօթ Հայասա, Ուրարտու, Խաթի, Նայիրի պետութեանց ընդարձակածաւալ հողերը՝ իբր հրնտակ, մեեւնոյն ատեն գինու զօ – րութեամբ գրաւելէ ետք, Հայերը կը կազմեն հզօր պետութիւն մը, կեդրոն ունենալով Արարատ լերան չուրջ – բո – լորը:

Օսման Թըրք հայ Արշակունեաց եւ Բագրատունեաց հարստութիւններու մա – սին լիակատար տեղեկութիւններով կը զարգացնէ իր ուսումնասիրութիւնն ու պատմութիւնը:

Հայկական Կիլիկիոյ մասին արաբ հա – ւաքիր պատմագիրներուն գրութիւնները պրպտելով, աշխատած է պատրաստել Կիլիկիոյ պատմութիւնը:

Արաբներու առաջին հանդիպումը Հա – յերու հետ տեղի կ'ունենայ պարսիկ Սա – սանեան պետութեան Նիհաւենտ քաղա – քին մօտ՝ չարաչար պարտութեամբ եւ արաբ բանակին Հայաստան խուժելովը:

Արաբ բանակին այն ատենուան հրա – մանատարն էր Օմայեան ընտանիքէն Մուավիյէն, որ քիչ ժամանակ ետքը խա – լիֆ կ'անուանուի:

Այս ուշագրաւ դէպքը կը պատահի 642 թուին, եւ Հայոց մայրաքաղաք Դուին կ'իյնայ Արաբներուն ձեռքը: Հայաստան, մօտաւորապէս 180 տարի, կը մնայ Ա – րաբներու հարկատու:

Այս երկար ժամանակամիջոցին, եր – կերը կը կառավարուի հարիւր երեսուն տարի՝ էմիրներու ու ոստիկաններու, իսկ չիսուն տարի միայն հայ իշխաններ – րու միջոցաւ:

Անկասկած, իրենց հայրենիքը գրաւող արաբ բանակին դէմ ըմբոստութիւններ եւ կռիւներ կը մղուէին Հայերու կողմէ: Բայց մեեւնոյն ատեն բարեկամական յա – րաբերութիւններ մշակելու աշխատանք – ներն ալ անպակաս էին:

Սահակ Ցորափորեցի եւ Յովհաննէս Օձնեցի կաթողիկոսները, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ հայ իշխաններ, բարեկամա – կան դաշինքներ ստորագրած են խալի – ֆաներու հետ, Դամասկոսի եւ Պաղտա – տի մէջ:

Հարիւր ութսուն տարի մեր մօտիկ չը – փումներն ու յարաբերութիւնները Արաբ – ներու հետ, պիտի ունենան փոխադարձ ազդեցութիւններ՝ երկու ազգերու բարքի ու սովորութիւններու վրայ: Բայց նկա – տի ունենալով, որ արաբ ժողովուրդ մը ներկայ չէր Հայաստանի մէջ, այլ կը գտ – նուէին պինուորականներ ու պաշտօնեա – ներ միայն, որոշ չափով նեղզործող եւ տարրական բնոյթ կրող նկարագրի մի – ւորում ու մերձեցում դոյութիւն չունե – ցաւ երկու ցեղերուն մէջ: Բայց մշակոյ – թի առընչութեամբ այդ բնական երեւոյ – թը անուրանալի ճշմարտութիւն մըն է:

Հայաստանի գրաւումին յաջորդող քա – նի մը տասնեակ տարիներու ընթացքին, Արաբները իրենց տիրապետութեան տակ առին Սուրիան, Պաղեստինը, Պարսկաս – տանը, Հիւսիսային Ափրիկէն, Սպանիան, նոյնիսկ Ֆրանսայի հարաւ – արեւմտեան մասը, այսպէս կազմակերպելով հարուստ ու բարգաւաճ, մեծ ու հզօր պետութիւն մը:

Այս փառահեղ տիեզերակալութեան ըն – թացքին, Արաբները սկսան յառաջդիմել նաեւ գիր ու գրականութեան, քիմիաբա – նութեան, բժշկութեան, գրահաշիւի, տաեղագիտութեան, փիլիսոփայու – թեան եւ դեղարուեստի բոլոր ճիւղերուն մէջ:

Յունարենէ թարգմանեցին Արիստոտէ – լի, Պլատոնի եւ այլ յոյն իմաստասէր – ներու երկերը, որոնք դրեթէ մոռացու – թեան մատնուած էին: Ծանօթացուցին զանոնք աշխարհին, եւ այս միջոցաւ մի – այն քաղաքակրթութիւնը ծագկեցաւ վե – րըստին:

Թարգմանական այս գործերուն առըն – թեր, Արաբներու տաղանդաւոր գաւակ – ները ստեղծագործեցին անգնահատելի գործեր, պատմական, ուղեգրական, հո – գեբանական, փիլիսոփայական ու բա – նաստեղծական գեանի վրայ: Այս ժա – մանակներուն Պաղտատի համալսարանը գարձած էր լուսաւորութեան կեդրոն, ուր կը գիմէին ուսման հետամուտ բազ – մաթիւ անձեր՝ բոլոր երկիրներէն: Ան – շուշտ Հայերն ալ օգտուեցան Պաղտատի համալսարանէն, որ մօտ էր իրենց երկ – րին:

Արաբ – հայ վաճառականական փոխ – յարաբերութիւնները զգալի չէին: Արաբ – ները կը նախընտրէին հայկական գորգե – րը ու պղինձի վրայ բանուած գործերը:

Մխիթար Հերացի, Ամրոսիոս Ամա – սիացի իրենց բժշկական համալսարանի պարտին Արաբներու: Առակախօս Վար – դան Այգեկցի առակներէն մեծ մաս մը արաբերէնէ թարգմանուած է ԺԴ. դա – րուն:

Հայ գրականութեան վրայ — թէեւ չատերու կողմէ ընդունուած չէ — արա – բերէնի մանուածապատ խրթին ոճը նըշ – մարելի է Մագիստրոսի գրականութեան մէջ:

ԺԲ. դարուն, Եգիպտահայ պատմիչ մը՝ Ապու Սալիհ, արաբերէն լեզուով գրած է Եգիպտոսի եւ հարեւան երկիրնե – րու վանք ու մենաստաններու մասին:

Իսկ Թալայի Իպն Ռուզզիկ Հայը գրած է երկհատոր ՏԻՎԱՆը, 1161 թուին, ա – րաբերէն լեզուով:

Հոս անցողակի պէտք է յիշել, հայ բառամթերքի մէջ կը գտնուին բաւական թիւով արաբական բառեր: Մենք հոս մի – այն կուտանք առօրեայ գործածական գարձած քանի մը բառեր.— վարդ, մի – բառ, նարինջ, խանութ, անուշ, կեռաս եւայլն: Իսկ արաբերէն յատուկ անուն – ները երկար ատեն իբր անձնանուններ գործածուած են Հայերու մօտ.— Հա – սան (Պահլաւունի), Համզա, Հաբիբ, Ապլ – Ղարիպ, Ապու Սահլ, Ապտուլլահ, Ապերատ — Ապու Բիատ (Շնորհալիի հայրը), Հեթում, Օշին եւայլն:

ՏՈՔԹ. Յ. ՏԷՐ–ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՅԺՄԷՈՒԹԻՒՆ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ ՄԻՒԶԱՅԷԼ ԱՐՍԼԱՆ

ԱՍՏՂԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Տոքթ. Սանտրօ Սանտրելլի տեսակցու – թիւն մը ունեցած է Բժշկապետ Միւզայէլ Արսլանի հետ, որ ներկայիս Իտալիոյ մէջ մեծագոյն ուսումնասիրողներէն մէկն է անջրպետային ճամբորդութիւններու՝ բնախօսական տեսակէտներով: Իր այս տեսակցութիւնը հրատարակած է, իտա – լերէն, Վենետկոյ *Կածէթթինօ* օրաթերթը եւ թարգմանաբար *Բազմավէպ* ամսագի – րը:

Բոլոր բարդ գործիքներուն մէջ, որոնք այս տարիներուս ուշ – գրաւած են տիեզերական անջրպետը գրա – ւելու, մարդը, ոչ մեռապէ, այլ ոսկորէ եւ միսէ կազմուած, եւ մանաւանդ ուղե – ղով, ջիղերով եւ զգայարանքներով օժ – տուած, ամէնէն կատարեալն է: բայց մի – եւնոյն ժամանակ ամէնէն զգայունն ու դիւրաբեկը: Վարժեցնել մարդը գրաւելու այդ միջոցը, որ գինքը այնքան կ'տուինք – նէ, դիւրին գործ մը չէ. յետ մեծամեծ արբանեակներու, յետ բարձրադոյն կար – գի անասուններու, ամէնէն վերջ՝ մկնո – ցին մէջ պիտի երեւի նաեւ մարդը:

Արդեօք ասիկա իրական գրաւո՞ւմ մը պիտի ըլլայ, թէ համառօտ թռիչք մը, որքան ալ հերոսական, քանի մը յանդու – գըն եւ խիզախ հերոսներու կողմէ, խըմ – բակի մը՝ որ կը սկսի աւանդավէպերու ժամանակէն Պրոմիթեւսով եւ Իկարոսով: Ուզեցինք այցելել այն սակաւաթիւ ան – ձերէն մէկուն՝ որ այսօր Իտալիոյ մէջ ամէնէն նշանաւոր հեղինակութիւններէն մէկն է՝ Միջոցային բժշկութեան, Ու – սուցչապետ Միքայէլ Արսլանի, որ Փա – տուայի Համալսարանի Ականջ – ռունգ – կոկորդաբուժական մասնաճիւղի վարիչն է: Ուսուցչապետ Արսլան երեսուն տա – րիէ ի վեր կ'ուսումնասիրէ ականջի լաբիւրինթոսը, որ հաւասարակշռութիւ – նը պահելու պաշտօնն ունի:

ԱՆԶՐՊԵՏԱՑԻՆ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ

« Մարդը, ինչպէս ուրիշ որեւէ մար – մին, որ այս երկրիս վրայ կը գտնուի, ինչպէս քար մը, ինչպէս որեւէ անկեն – դան մարմին մը — սկսաւ Ուսուցչապետ Արսլան — բնական դիտութեան աչքով դիտուած՝ ծանրութիւն մըն է. այսինքն՝ ձգողութեան օրէնքներուն ենթարկուած մարմին մը: Ան կը ծնի եւ իր ամբողջ կեանքը կ'անցընէ միջավայրի մը մէջ՝ որ ամբողջովին ենթարկուած է այս օրէնք – ներուն, եւ աւելի ալ, որովհետեւ ան բո – լոր կենդանի էակներու մէջ՝ ամէնէն չատ կը զգայ այս ուժը, ըլլայ նիւթապէս, ըլլայ նաեւ որոշ կերպով մը՝ հոգեբանա – պէս: Դարերէ ի վեր, հազարաւոր տա – րիներէ ի վեր, մարդկութիւնը ապրած է միչտ այս միջավայրին մէջ, ուր կայ վեր եւ վար, աջ ու ձախ կողմ մը: Երկրա – գործութիւնը, աստղանաւերու կա – րուեստական արբանեակներու սկիզ – բը, ուր ծանրութեան ուժը գոյութիւն չունի, մարդուն համար բոլորովին նոր միջավայր մըն է, որուն չեն վարժած իր մարմինը, զգայարանքները, եւ մանա – ւորապէս հաւասարակշռութեան զգայա – րանքը: Անդունդներու ձուկերը բոլոր – վին չարմար կարմ մը ունին այդ միջա – վայրին՝ որուն մէջ կ'ապրին. եթէ ա – բազօրէն մակերես բերենք զանոնք, այդ բոլորովին տարբեր միջավայր մը կը տես – նէ, կը պայթին՝ ճնշումի սաստիկ փոփո – խութեան հետեւանքով: Ծանրութեան պակասութիւնը՝ մարդուս համար՝ գի – տական մեծ կեդրոնախոյս մեքենա – րու մէջ, վարիչները սաստիկ յոգնու – թեան մը կ'ենթարկուին եւ երկար ժա – մանակ ստիպուած են անկողին մնալ. Մարդուս մարմնին համար չկայ խա – պէս յարմարումի կերպ՝ անջրպետա – նորօրինակ պայմաններու. ապագայի անջրպետային սաւառնարդները, զան – զան փորձերու չրջանին, բացի գիտա – կան նպատակներէ, պիտի ունենան մեծ գործնական նշանակութիւն մարդկային ցեղին համար:

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ՀՐԱՀԱՆԳՈՒՄՆԵՐ

Հարց.— « Բայց կարելի պիտի չըլլայ ատակ հրահանգումներով վարժել: Ամե – րիկայի եւ Ռուսաստանի մէջ անթիւ փորձեր չե՞ն կատարուիր այս ուղղու – թեամբ »:

« Կախում ունի հրահանգումներու ան – սահմանէն. կարելի է յարմարիլ տարբեր պայմաններու, տարբեր երկրի, տարբեր բարքերու, բայց միշտ մնալով երկրային միջավայրի մէջ: Կարելի չէ խօսիլ բուն գուտ իմաստով անջրպետային միջավայրի յարմարումին մասին. պէտք է խօսիլ եւ հոս կ'ուզեմ անկարելի ծանօթ մեր – բիւրի ծրագրին, որ երեք տարի է ի վեր կը գործադրուի Ամերիկայի մէջ, այն կա – րեւորութեան մասին, զոր մարդը կը տանայ կամքի ուժով եւ յամառ դիմա – դրութեամբ՝ որոշ բնականոն ձեւով մը ապրելու երկրիս միջավայրէն դուրս: Ուշադրութեամբ կը հետեւիմ այս ծրա – գրի իրագործումին, եւ նկատած եմ որ ամէն փորձէ վերջ, օրինակի համար՝ ա – մերիկեան մեծ կեդրոնախոյս մեքենա – րու մէջ, վարիչները սաստիկ յոգնու – թեան մը կ'ենթարկուին եւ երկար ժա – մանակ ստիպուած են անկողին մնալ. Մարդուս մարմնին համար չկայ խա – պէս յարմարումի կերպ՝ անջրպետա – նորօրինակ պայմաններու. ապագայի անջրպետային սաւառնարդները, զան – զան փորձերու չրջանին, բացի գիտա – կան նպատակներէ, պիտի ունենան մեծ գործնական նշանակութիւն մարդկային ցեղին համար: Դարերէ ի վեր, հազարաւոր տա – րիներէ ի վեր, մարդկութիւնը ապրած է միչտ այս միջավայրին մէջ, ուր կայ վեր եւ վար, աջ ու ձախ կողմ մը: Երկրա – գործութիւնը, աստղանաւերու կա – րուեստական արբանեակներու սկիզ – բը, ուր ծանրութեան ուժը գոյութիւն չունի, մարդուն համար բոլորովին նոր միջավայր մըն է, որուն չեն վարժած իր մարմինը, զգայարանքները, եւ մանա – ւորապէս հաւասարակշռութեան զգայա – րանքը: Անդունդներու ձուկերը բոլոր – վին չարմար կարմ մը ունին այդ միջա – վայրին՝ որուն մէջ կ'ապրին. եթէ ա – բազօրէն մակերես բերենք զանոնք, այդ բոլորովին տարբեր միջավայր մը կը տես – նէ, կը պայթին՝ ճնշումի սաստիկ փոփո – խութեան հետեւանքով: Ծանրութեան պակասութիւնը՝ մարդուս համար՝ գի – տական մեծ կեդրոնախոյս մեքենա – րու մէջ, վարիչները սաստիկ յոգնու – թեան մը կ'ենթարկուին եւ երկար ժա – մանակ ստիպուած են անկողին մնալ. Մարդուս մարմնին համար չկայ խա – պէս յարմարումի կերպ՝ անջրպետա – նորօրինակ պայմաններու. ապագայի անջրպետային սաւառնարդները, զան – զան փորձերու չրջանին, բացի գիտա – կան նպատակներէ, պիտի ունենան մեծ գործնական նշանակութիւն մարդկային ցեղին համար: Դարերէ ի վեր, հազարաւոր տա – րիներէ ի վեր, մարդկութիւնը ապրած է միչտ այս միջավայրին մէջ, ուր կայ վեր եւ վար, աջ ու ձախ կողմ մը: Երկրա – գործութիւնը, աստղանաւերու կա – րուեստական արբանեակներու սկիզ – բը, ուր ծանրութեան ուժը գոյութիւն չունի, մարդուն համար բոլորովին նոր միջավայր մըն է, որուն չեն վարժած իր մարմինը, զգայարանքները, եւ մանա – ւորապէս հաւասարակշռութեան զգայա – րանքը: Անդունդներու ձուկերը բոլոր – վին չարմար կարմ մը ունին այդ միջա – վայրին՝ որուն մէջ կ'ապրին. եթէ ա – բազօրէն մակերես բերենք զանոնք, այդ բոլորովին տարբեր միջավայր մը կը տես – նէ, կը պայթին՝ ճնշումի սաստիկ փոփո – խութեան հետեւանքով: Ծանրութեան պակասութիւնը՝ մարդուս համար՝ գի – տական մեծ կեդրոնախոյս մեքենա – րու մէջ, վարիչները սաստիկ յոգնու – թեան մը կ'ենթարկուին եւ երկար ժա – մանակ ստիպուած են անկողին մնալ. Մարդուս մարմնին համար չկայ խա – պէս յարմարումի կերպ՝ անջրպետա – նորօրինակ պայմաններու. ապագայի անջրպետային սաւառնարդները, զան – զան փորձերու չրջանին, բացի գիտա – կան նպատակներէ, պիտի ունենան մեծ գործնական նշանակութիւն մարդկային ցեղին համար:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Խրուշչեւ յաջողեցաւ կուսակցութեան հակակչիռը վերահաստատել արտաքին նախարարութեան մօտ: 1954 Յուլիսին, արտաքին նախարարութեան կարեւոր պաշտօնեաները եւ դեսպանները փոխ – ուած էին ու անոնց տեղ զետեղուած՝ Խրուշչեւի մարդիկը:

1954 Փետրուարին, Խրուշչեւ ինքզինք բաւական զօրաւոր զգաց հրապարակաւ քննադատելու Մալենքովի երկրագործա – կան քաղաքականութիւնը: Մարտ 2ին, կեդրոնական կոմիտէի որոշումով հրա – պարակ գրաւ ծանօթ «կոյս հողերու» ծրագիրը: 13 միլիոն հեքթար անմշակ տարածութիւններ, Վոլկայի, Ուրալի, Սիպերիոյ, Հիւսիսային Ղազախստանի չրջաններուն մէջ պէտք էր մշակելի հող դառնային:

ՎԱՐԿԻ ՇՐՋԱԳԱՑՈՒԹԻՒՆ

Այս ծրագրով՝ Խրուշչեւ կը ձգտէր խափանել Մալենքովի «աւելի սպառողա – կան ապրանքներու» ծրագիրը: Երկրա – գործական մեքենաներու արտադրութեան մղում պէտք էր տալ, անշուշտ ի հաչիւ թեթեւ եւ առօրեայ պէտքերու ապրանք – ներուն:

Մարտ 13ին, քաղաքական ոստիկանու – թիւնը վերատին բաժնուեցաւ: Պետական Ապահովութեան նոր կոմիտէ մը (Ք. Կ. Պ.) կազմուեցաւ, որ ենթակայ պիտի ըլլար Նախարարաց Խորհուրդին: Ասոր պետն էր՝ զօրավար Սերով, Խրուշչեւի հին բարեկամը (Ուկրայնիոյ օրերէն): Իսկ Ներքին Հարցերու Նախարարութիւ – նը (Մէ Վէ Տէն) պիտի ղեկավարուէր Սերկէյ Քրիւկլովի կողմէ, նոյնպէս Խր – րուշչեւի մարդը: Օրէնքով, այս գոյդ մարմիններուն վրայ հսկիչի դեր պիտի կատարէր՝ ընդհանուր դատախազ՝ զօրա – վար Ռիւտենքօն, նոյնպէս Խրուշչեւի մարդը:

Բնականաբար, Խրուշչեւ օգտագործեց իր դիրքը ամէն ձեւով: Գրեթէ բոլոր – գակ մամուլը եւ հրատարակչական տու – ները իր հակակչռին ենթակայ էին:

Իր վարկը բարձրացնելու մտահոգու – թեամբ ձեռնարկեց չրջագա·ութեանց: 1954ի ընթացքին այցելեց բազմաթիւ հանրապետութիւններ եւ ճառերով իր չուրջ ստեղծեց համակիրներու մեծ զան – գուած մը:

Նոյն տարին ինքն էր որ ներկայացուց կուսակցութիւնը՝ Լեհաստանի եւ Չեխո – սլովաքիոյ կուսակցական համագումար – ներուն մէջ: Հոկտեմբերին պատուիրա – կութեան մը գլուխը անցած Զինաստան այցելեց եւ Մաօ Ցէ Թունկի գործակցու – թիւնը ապահովեց՝ Զինաստանի յանձնա – րով Փորթ Արթիւրը:

ՍԹԱԼԻՆԵԱՆ ՏԵՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ցիչատակութեան արժանի պարագա – մըն է այն, որ Խրուշչեւ՝ Չինաստան ու – գեղեց Պուլկանինի ընկերակցութեամբ: Մալենքով եւ Մոլոթով Մոսկուա մնա – ցին, հակառակ անոր որ այս արտաքին նախարար էր:

1954ի երկրորդ կիսուն, Մալենքով – կանները իրենց վերջնին պայքարը մղե – ցին, աշխատելով հաստատել Քաղաքա – կան Բիւրոյի գերակայութիւնը կուսակ – ցութեան վրայ:

1954ի վերջաւորութեան Խրուշչեւ – բարեկամները սկսան այս վերջինին անունը Սթալինի կապել: Սթալին անգամ – լին պէս չէր պաշտուեր, սակայն իր անունը վերատին կը չահագործուէր:

1955 Յունուարին Խրուշչեւ այնքան զօրաւոր եւ ապահով զգաց, որ «Փրաւտա»յի մէջ (Յունուար 24) բառերով մեղադրեց «Մարքսիզմի խաթարողները», որոնք դէմ էին ճարտարարուեստի զարգացման: Յունիս օր, Խրուշչեւ բացումը կատարելով կե – րոնական Կոմիտէի լիակատար ժողովի առաջ դնաց ու ներկայացուց սա – րան... Սթալինի ձեւով:

(8 Շար.)

կան ճիգերէ՝ զգացողութեան եւ հոգեբանական զգալի խանգարումներ յայտնաբերած են. ծովու հիւանդութիւն (որուն կը յաջորդէր ընդհանուր անտարբերութիւն մը՝ որեւէ զբաղումի հանդէպ), տխրութիւն, վտարանջութեան ախտանիշեր, հետեւանք՝ միայնութեան, որուն անշուշտ պիտի ենթարկուին անջրպետային առաջին աստղագնացները. մէկ խօսքով՝ ունայնացումի բոլոր ախտանիշերը: Մարդուս կազմը ցոյց տուած է թէ ամենեւին ի վիճակի չէ յարմարելու իբր իր բնական վիճակին. ժամ մը տեւող փորձը՝ կեդրոնախոյսի մէջ՝ յոգնութիւն եւ ապշեցում կը պատճառէ: Եթէ նկատի առնենք որ միջոցային ճամբորդութիւնները պիտի տեւեն օրերով, շաբաթներով, ամիսներով, մարդուս տոկալու կարողութիւնը իր վերջին սահմանին պիտի հասնի, եթէ նոյնիսկ առաջին աստղանաւորդները ըլլան յանդուգն հերոսներ, կամ մինչեւ իսկ յիմարներ »:

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱՐԲԱՆԵԱԿՆԵՐ

Հարց.— « Ուրեմն դուք աւելի տարակուսակա՞ն կը նկատէք որ մարդս կարենայ տեւականօրէն գրաւել անջրպետը »:

« Այո եւ ոչ. անմիջական իրական եւ իսկական գրաւում մը չեմ կարծեր որ կարելի ըլլայ: Յաղթել արգելքները, որ մարդուս կողմէ յարմարելու կարողութեան անկարելիութենէն առաջ կուգան, մասնաւորապէս ծանրութենէ զուրկ ըլլալը, գիտութեան ուրիշ եւ աւելի մեծ յաղթանակներով միայն կարելի պիտի ըլլան: Դժուարինը՝ առաջին քայլն է միշտ: Ամէնէն առաջ պէտք է գտնել միշտ աւելի կատարեալ մղիչներ, որով աստեղագնաց սաւառնակներ կարենան շատ աւելի աստիճանաւոր եւ երկարատեւ արագացումով մեկնիլ: Յետոյ արուեստական բնակելի արբանեակներ հարկաւոր են, որոնց մէջ ապաղայի աստեղագնացները, ճամբորդները կարենան աստիճանաբար վարժիլ, երկու երեք շաբաթ, այդ նոր միջավայրին. ատիկա պիտի ըլլայ բնական հրահանգում մը, նաեւ աստիճանաբար աճող ծանրութեան վիճակի մէջ, տալով թաւալական շարժում մը՝ որ կեդրոնախոյս ուժ մը առաջ բերէ. երկրիս վրայ հրահանգումները, այսօր, հրթիռներու կամ զուգորդական թռիչքով սաւառնակներու մէջ, շատ կարճատեւ են: Յետոյ, երբ գիտութիւնը իրագործէ միշտ աւելի մեծ արբանեակները անջրպետային ծիրի վրայ դնել՝ կարելի պիտի ըլլայ անոնց մէջ, յատուկ կահաւորումով պատրաստուած հիւանդանոցներու մէջ կեանք տալ նորածին մանուկներու, որոնք սահմանուած պիտի ըլլան միշտ միջոցին մէջ ապրելու, այսինքն՝ որոնք իրենց ամբողջ կեանքի շրջանին եւ յատկապէս իրենց փոքր հասակին, աստեղային միջոցը իբր իրենց հայրենիքը պիտի նկատեն, յաղթելով օտարացումի եւ ունայնացումի զգացումներուն: Բնականաբար երկար ժամանակի մասին է խօսքս ...»:

« Ուրիշ եղանակ մը՝ հակազդելու համար սաստիկ արագացումի ազդեցութեան, Ռուս Զիոլքովսքիի ծրագիրն է, ընկղմել միջոցային սաւառնորդները ջրով լեցուն աւազաններու մէջ՝ ամէնէն սաստիկ արագացումի շրջանին, այսպէս նուազեցնելով մղումի սաստիկ ուժը դէպի վար, Արքիմեդէսի օրէնքին համաձայն»:

« Հետաքրքրական ծրագիր մըն է, թէեւ գործնական մեծ դժուարութիւններ ալ ունենայ: Բացի ասկից — իրաւացիօրէն շեշտեց Ուսուցչապետ Արսլան — ասիկա ծրագիր մըն է, որ արդէն իրմէ առաջ մեր մօտ աշխատասիրուած եւ փորձուած է Միլանոյի մէջ Ուսուցչապետ Մարկարիայէն, որ մեծագոյն ուսումնասիրողներէն մէկն է Իտալիոյ մէջ անջրպետային բնախօսութեան հարցերուն: Այս ուսումնասէրներու կարգին՝ պէտք է յիշենք նաեւ Հռոմի Զօրավար Լօ Մոնաքօ, որ այս խնդիրներով կը զբաղի գինուորական օգանաւային տեսակէտով, նորագոյն կեդրոնախոյսի մը վրայ փորձեր կատարելով »:

Հարց.— «Իսկ երբ մարդը սորված ըլլայ միջոցը կտրել եւ յաջողի միւս մոլորակներուն վրայ ոտք դնել, բացի այն դժուարութիւններէն՝ որոնք կրնան իրեն պատահիլ կենդանի կամ անկենդան թշնամիներու հանդիպելով հոն, կը կարծէ՞ք թէ պէտք պիտի ըլլայ դեռ յաղթելու նաեւ իր հոգեբանական տկարութիւններուն ալ »:

« Չեմ կարծեր: Անջրպետային սաւառնակի մը մէջ, գոնէ առաջին շրջաններուն, մարդիկ պիտի հանդիպին երկու մեծ վտանգներու, ծանրութեան պակասին եւ գրեթէ բացարձակ անգործութեան: Բայց նոր մոլորակի մը մակերեսին վրայ՝ ծանրութեան ուժը դարձեալ զգալի պիտի դառնայ, պիտի վերադառնան օրն ու գիշերը, երկնքի միապաղաղ տեսարանի փոխարէն՝ նոր աշխարհի մը բոլորովին նոր տեսարանները պիտի յաջորդեն, եւ նոր մոլորակներու ռահվիրաներու նիւթական ու նաև մտաւոր աշխատանքը պիտի աւելնայ »:

Հարց.— «Գիտենք, Ուսուցչապետ Արսլան, թէ դուք յարաբերութեան մէջ էք աշխարհի զանազան ուսումնասիրողներու հետ, եւ թէ Ամերիկայէն հրաւէր ստացած էք միշտ աւելի սերտ աշխատակցութեան մը, կարելի եղածին չափ, Ատլանտեանի միւս ափին վրայ »:

« Բոլորովին այնպէս չէ: Իմ գիտական աշխատութիւններուս համար միշտ շատ հրաւէրներ ընդունած եմ: Միւս կողմէ, Ամերիկացիները միշտ պատրաստ են աշխատակցութիւնը ընդունելու ոեւէ մէկուն՝ որ իրենց օգտակար օժանդակ մը կարենայ հանդիսանալ: Եթէ աշխատելու համար ընդունէի Ամերիկա երթալ, կարծեմ, անոնք ուրախ պիտի ըլլային, մինչեւ իսկ երբ ինծի ոչ մէկ պաշտօնական հրաւէր եղած ըլլայ: Ներկայիս, գիտական պրպտումներ կը կատարեմ արագացումի ենթարկուած մարդկային կազմին վրայ, հաւասարակշռութեան մեծ հարցին մասին, եւ մարմնի եւ անդամներու բռնելիք դիրքի մասին՝ սովորականէն դուրս ծանրութեան պայմաններու տակ: Այս հարցերու շուրջ՝ յարաբերութեան մէջ եմ ուրիշ բնախօսներու հետ ալ, յատկապէս Վիէննայի ՈւսուցչապետՇուպէրթի հետ »:

Հարց.— « Ձեր փորձերու, ինչպէս նաեւ Ամերիկայի մէջ կատարուած փորձերու մասին դուք ժապաւէն մըն ալ պատրաստած էք, որ գիտական ժապաւէններու ցուցահանդէսներու մրցանակներ ալ շահած է Փատովա, Քան, Փարիզ »:

« Այո, բայց կարելի է լաւագոյնն ալ ընել: Ով գիտէ, թերեւս յաջորդաբար, երբ խուզարկութիւններու ուրիշ շրջան մըն ալ կատարած ըլլամ՝ Քորոլիոսի արագացումներու բնախօսական հետեւանքներու խնդիրներուն վրայ ...»:

Եւ այս խոստումով մեր տեսակցութիւնը վերջացաւ: Ուսուցչապետ Արսլան, այս շրջանիս, որ այնքան հարուստ է անջրպետային փորձերով, քիչ մը ինքն իր վրայ առած է Սատանայի փաստաբանին դերը: Հարցը շատ կը հետաքրքրէ զինքը եւ ինքը կը զբաղի անոնցմով տեսականապէս եւ մասնաւորաբար փորձառապէս՝ իր գիտնականի համբաւին արժանավայել բարձրութեամբ: Եւ նոր, խիզախ եւ անակընկալ յաղթանակի ասպարէզին մէջ՝ գիտութեան եւ մարդուս ոգեւորութեան եւ յանդգնութեան պէտք է անպայման միանան չափաւորութիւնը: փորձառութիւնը, գիտակցութիւնն ու տարակոյսն ալ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԵՌԱԳՈՅՆԸ ԿԸ ՊԱՐԶԵՆ ՆԻԻ ԵՈՐՔԻ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏԱՐԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

« Հայրենիք», 29 Մայիս.

Նիւ Եորքի կառավարիչը, Պ. Նելսըն Բաքըֆէլըր, 21 Մայիս 1960 թուակիր պաշտօնական յայտարարութեան մը մէջ, կոչ կ՝ընէ իր նահանգի քաղաքացիներուն, որ Մայիս քսանութ նկատեն Հայաստանի Անկախութեան Օր: Յետոյ, կը հրահանգէ, որ նահանգապետարանի պատշգամին պարզուի հայկական Եռագոյնը:

Պ. Բաքըֆէլըր դիտել կուտայ իր յայտարարութեան մէջ, թէ հայ ժողովուրդը չի կրնար Ամերիկացի ժողովուրդին հետաքրքրութեան առարկայ չըլլալ:

Հայ ժողովուրդը, հին ժամանակներէ ի վեր նախանձախնդիր եղած է իր անկախութեան եւ կռուած է իր թշնամիներուն դէմ, իր անկախութիւնը պաշտպանելու համար: «Ամերիկահայերը խանդավառութեամբ փարած են ամերիկեան իտէալներուն »:

Պ. Բաքըֆէլը կը յիշեցնէ թէ Հայերը Քրիստոնէութիւնը պետական կրօնք հռչակած են 303ին, Տրդատ թագաւորի օրով:

« Բայց քրիստոնէութիւնը շատ աւելի կանուխ Հայաստան մուտք գործած էր: Արդարեւ, Հայաստանեայց Եկեղեցիին այսօրուան պետը բազմած է, կ՝ըսեն, Սուրբ Թադէոս Առաքեալի գահուն վրայ»:

Նահանգապետը շեշտելէ ետք թէ Հայերը մեր ամէնէն հաւատարիմ քաղաքացիներն են եւ արագօրէն կ՝ընտելանան ամերիկեան բարքերուն եւ իտէալներուն, յոյս կը յայտնէ թէ անոնց «նախահայրերուն հայրենիքը օր մը, նորէն, անկախ պիտի ըլլայ »:

×

Մէսէչուսէցի նահանգապետը, Պարոն Ֆոսթըր Ֆըրքոլօյ, իր յայտարարութեան մէջ կը յիշէ՝ թէ Հայաստան իր անկախութիւնը հռչակեց 28 Մայիս 1918ին, « հակառակ իր կրած հալածանքներուն եւ տառապանքներուն », ճանչցուեցաւ իբրեւ անկախ պետութիւն՝ Ամերիկայի եւ Միացեալ Դաշնակիցներուն կողմէ:

Բայց, իր անկախութիւնը կարճատեւ եղաւ ու 2 Դեկտեմբեր 1920ին եղաւ առաջին զոհը Խորհրդային յարձակումին, որ տապալեց Հայաստանի դեմոկրատ կառավարութիւնը եւ հայ ժողովուրդը, նորէն, ենթարկուեցաւ հալածանքի և կեղեքումի լուծին, կ՝ըսէ Պ. Ֆըրքոլօյ:

Հայերը 18 Փետրուար 1921ին կ՝ըմբոստանան եւ արշաւողները կը վտարեն երկրէն եւ կը վերականգնեն անկախ պետութիւնը, բայց Խորհրդային բանակը կը վերադառնայ գերակշիռ ուժով եւ կը գրաւէ երկիրը, կը յիշէ կառավարիչը:

Յետոյ, Մայիս 29ի կիրակի օրը կը յայտարարէ Հայաստանի Անկախութեան Օր:

×

Ուրախութեամբ կը տեղեկացնենք, որ երկու նոյնիմաստ յայտարարութիւններ հրատարակած են նաեւ Պոսթընի քաղաքապետը, Պ. Ճան Քոլինզ, որ կը յիշէ թէ « Հայերը սիրով փարած են իրենց աւանդութեանց, իրենց մշակոյթին, իրենց պատմութեան եւ իրենց ազատութեան », ինչպէս նաեւ Թրոյի քաղաքապետը, Պարոն Նիլ Քէլէրը, որ դիտել կուտայ թէ այն վայրագութիւնը, որ զրկեց հայ ժողովուրդը իր անկախութենէն, պարզապէս կը ծառայէ աւելի վճռակամ դարձնելու զայն, որպէսզի վերստանայ իր ազատութիւնը եւ թօթափէ հալածանքի լուծը »:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Ե.

— Ծօ, խնլոտ, քեզ էնֆիէի(*) պէս քիտս կը քաշիմ:

Այս առիթ տուեց, որ յարաբերութիւններն աւելի սրուեն, մանաւանդ նրա եւ Լեւոնի միջեւ:

Մի օր Լեւոնն իր դասընկերներին հաւաքել էր եւ բերել լցրել մեր դահլիճը՝ զուարճանալու համար:

Գոգօն պատուիրեց Լեւոնին, որ 10–12 տղաներ, բոլորն էլ իրեն նման պատանի եւ չար, անյարմար է դահլիճում զուարճանալ, աւելի լաւ է գնալ պարտէզ եւ զուարճանալ մարգագետնի վրայ. խոստացաւ նրանց բերել աթոռ եւ օշարակ: Լեւոնն ընդդիմացաւ այս կարգադրութեան, որովհետեւ Գոգօն էր արել:

— Չեմ երթայ:

Գոգօն պատրաստուեց կոտրել Լեւոնի յամառութիւնը. մանաւանդ տեսնում էր, որ վերջերս խորտակւում էր իր հեղինակութիւնը մեր տան մէջ, որտեղ արդէն 40 տարի էր, ինչ իշխում էր, բայց մայրը մօտեցաւ նրան եւ զսպեց.

— Անկաճ մի կախեր, թող երթան:

— Դուն ես մէջքս կոտրողը, խանըմ,— հառաչեց Գոգօն:

Տղաներն սկսեցին իրենց զուարճութիւնները դահլիճում, զուարճութիւններ, որոնք ուրիշ բան չէին եթէ ոչ անկրթութիւններ — ծխել, ծխախոտի քիթերը նետել յատակին, գորգերը տակնուվրայ անել, բարձերն իրար նետել եւ վերջապէս հայելին կոտրել:

Գոգօն երկար ժամանակ լսում էր աղմուկը, բայց զսպում էր իրեն. մայրս այդպէս էր պատուիրել. բայց երբ զգաց որ դահլիճը գլխիվայր էր դառնում, բարձրացաւ դահլիճը եւ բոլորին մէկիկ-մէկիկ դուրս վռնտեց:

Լեւոնն ամօթահար եւ անկարող, սկըսեց շրթունքները կծոտել: Հօրս ողջութեան անպայման կը տանէր այս ամօթահարութիւնը, բայց նրա մահից յետոյ — երբեք:

— Այս տանը տէրերէն մէկը ես իմ, ծառան իրաւունք չունի խառնուելու, — գոռաց Լեւոնը, երբ ընկերներն արդէն տնից հեռացել էին:

— Մէկն ըլ ես իմ, — պատասխանեց Գոգօն:

— Դուն չես:

— Ես իմ:

— Դուրս պիտի ելլաս տունէն, — գոռաց Լեւոնը:

Այս առաջին «պետական հարուածն» էր ընդդէմ Գոգոյի իշխանութեան:

Գոգօն լռեց: Լռեց ոչ թէ նրա համար, որ չէր կարող պատասխանել, այլ լցուեց դառն վշտով — քառասուն տարի հաւատարմութեամբ, զերագոյն ազնուութեամբ, բարձրագոյն անկեղծութեամբ ծառայել էր այդ տանը. հէնց իրեն, Լեւոնին, մեծացրել էր իր թեւերի եւ ուսերի վրայ եւ, յանկարծ այս անլուր կոպտութիւնը: Վիշտը կաթիլ առ կաթիլ լցուեց նրա աչքերում, դէմքի ամէն մի խորշոմում, ամէն մի կնճիռում, վիշտը, որ ծովանում է մարդու դէմքի վրայ սրտի կոտրուելուց:

Լեւոնը շարունակում էր գոռալ:

— Դուրս պիտի ելլայ տունէն:

Մեծ եղբայրս, Յակոբը, միջամտեց, ուզեց լռեցնել Լեւոնին, բայց Լեւոնը ըզգացնել տուեց, որ «Յակոբ, Գէորգ եւ Լեւոն ժառանգորդք են տանս այսորիկ »:

Մայրս այս անդամ միջամտեց, վերին աստիճանի գոհ լինելով, որ Գոգօն լռութիւն եւ պաղարիւնութիւն պահպանեց:

Մայրս սկզբում մեղմ սկսեց, ուզեց առանց միջադէպի խաղաղեցնել Լեւոնին, բայց այդ մեղմութիւնից Լեւոնը թեւ առաւ եւ շարունակեց խիստ պահանջն աւելի կոպտութեամբ:

— Տղաս, Գոգօն այս տան մէջ 23 տարով աւելի է ապրեր, քան դուն. դուն երէկուան տղան ես այս առիքին տակ. եթէ այս տան կարգադրութիւնները գործուդ չեն գար, կրնաս անմիջապէս ինքդ հեռանալ այս տունէն:

Լեւոնը լռեց: Մենք բոլորս էլ տժգունեցինք: Մայրիկը պարզապէս իր որդուն տնից դուրս էր վռնտում: Կատակ չէր:

Լեւոնը լռութեամբ դուրս եկաւ դահլիճից, մայրիկը շարունակեց:

— Այս տան համար Գոգօն մեղմէ աւելի է մտածեր, աւելի շատ է չարչարուեր, տան պատերուն ամէն մէկ քարը անոր ձեռքը կը ճանչնայ, որո՞ւ բերնին է ինկեր այդ մարդը դուրս հանել, ամօթ:

Այս վերջին բառը մայրիկը կարծես բոլորիս էլ շպրտեց: Բոլորս էլ գլուխնիս կախեցինք: Մեծ եղբայրս մօտեցաւ մայրիկին, ուզեց Լեւոնի համար նրա վճիռը մեղմացնել:

— Ես զինքը դուրս չեմ վռնտեր, — ասաց մայրիկը, — բայց եթէ ինքը կը պահանջէ անոր դուրս ելլալը, ինքը պիտի ելլայ:

Այս խօսքերից յետոյ՝ Գոգօն, արցունքն աչքերին, մօտեցաւ մայրիկին, համբուրեց նրա ձեռքը եւ ասաց.

— Խանըմ, Լեւոնը թող հոս մնայ, ես կ՝երթամ, քեզմէ ըլ շատ ռազի իմ:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

(*) Քթախոտ:

ընթացքին ամբաստանեալներէն Սարբե-էրի փոխ-ոստիկանապետը ըսած էր թէ յոյն փոքրամասնութեան դէմ հաւանա-կան դէպքերուն չմիջամտելու համար հը-րահանգ ստացած էր: Ո՞վ տուած էր այս հրամանը:

— Շատ կարեւոր հարցումներ կ'ուղ-ղէք: Բայց 6–7 Սեպտեմբերի դէպքերը ամբողջութիւն մըն են: Դէպքերուն մէջ կը գտնուէի այնպէս որ շատ բնական է որ գիտնամ բոլոր մանրամասնութիւնն-երը: Ինչպէս կը յիշէք, դէպքերէն վերջ հարցաքննուած էի Պետական Խորհուրդին կողմէ: Այսօր եթէ կառավարութիւնը այդ դէպքերուն մասին տեղեկութիւն ու-զէ ինձմէ, իսկոյն կը յայտնեմ բոլոր գիտցածներս:

— Պետական հարուածը ի՞նչ տեսակ անդրադարձ ունեցած է արտասահմանի մէջ:

— Անկասկած ամբողջ աշխարհի մէջ լաւ դիմաւորուած է. պետական այս հարուածը առանց արիւն թափելու յա-ջողած է առաջքը առնել ներքին պատե-րազմի մը եւ անգամ մը եւս յայտնաբե-րած է թուրք ազգին վստահութիւնը հան-դէպ իր բանակին:

ԱԹԷՆՔԻ ժողովուրդը «Երկա՛ր կեանք անուշ Նասրին, երկա՛ր կեանք Արաբնե-րու ամէնէն քաղցրին» խօսքերով ընդու-նեցաւ Ա. Մ. Հանրապետութեան նախա-գահը: Նասր խօսակցութիւններ ունեցաւ վարչապետ Քարամանլիսի հետ, որոնց ընթացքին ծանրացան մանաւանդ Թուր-քիոյ պետական հարուածին վրայ:

Այրի Տիկին Վարվառ Թումայեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Թումայեան եւ զա-ւակները, Տէր եւ Տիկին Աղապապ Պար-սամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Տատուրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Կղմէս Տէր-Թումայեան եւ զա-ւակները, այրի Տիկին Հաբէթ Տէր-Գրի-գորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Քահվէճեան եւ զաւակները (Ան-գարա) ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ա-մուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, եղբօր եւ քեռայրին՝

ՅԱԿՈԲ ԹՈՒՄԱՅԵԱՆԻ

կսկծալի մահը որ տեղի ունեցաւ Յունիս 5ին յետ երկարատեւ հիւանդութեան, 75 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, հինգշաբթի ժամը 15,30ին:

Հաւաքուիլ Քորանթէն Սելթոն, Ռիւ Սեվըրին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխա-դրուի Իսիի գերեզմանատունը (Ռիւ լա Կեթէ):

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ ընդունիլ:

Ստեփան Նաւասարդեան եւ որդին Տիգրան, Տիկին Շակայ եւ եղբայրները՝ Միշէլ եւ Էլի կը ծանուցանեն դառնա-կսկիծ մահը՝

ՏԻԿԻՆ ԷՍԹԷՐ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ Յունիս 4ին, յետ եր-կարատեւ հիւանդութեան, Պուսիքօ հի-ւանդանոցը:

Յուղարակաւորութիւնը տեղի կ'ունե-նայ այս Հինգշաբթի ժամը 10·45ին, Փա-րիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պանեէոյի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմի-տէն երկիւղածութեամբ կը խոնարհի մէկ միլիոն նահատակներու վրիժառու Ս. Թէհլիրեանի յիշատակին առջեւ, եւ 50 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Հայ Մշակոյթի Տան Յ. Օնպաշեան սրահին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Յառաջիկայ կիրակի, Յունիս 12ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի մատուցուի քառաձայն պատա-րագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգըստ-եան պաշտօն Ազգային եւ Եկեղեցական բարերարներ Պօղոս Նուպար փաշայի, Ռափայէլ Մարկոսեանի եւ գրագէտ Ար-շակ Չօպանեանի յիշատակներուն:

ԱԶԴ

Ջերմապէս կը խնդրենք որ Յառաջի Շէք – Փոսթալի թիւը՝ 15069 – 82 օգտա-գործուի ՄԻԱՅՆ Յառաջի վերաբերեալ հաշիւներու համար (բաժնեգին – գործա-կալութիւն, ծանուցում): Տարբեր նպա-տակներու յատկացուելիք գումարները (զանազան թերթերու բաժնեգիներ կամ զանազան կազմակերպութեանց նուէր-ները) ղրկել միայն Մանտա-քարթով:

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

«Մայիս 28» կը տօնուի Բիւ ԺԷ Սէն Լուի սրահին մէջ, Յունիս 19ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 12 Յունիս Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 5ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ, աւանդական ճաշ: Նախօրօք արձանա-գրուիլ Զաւարեանի ընկերներու մօտ, եւ հեռաձայնով՝ ՄԻՇԸԼԷ 89·60 Թօփալեա-նի:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբ. Միութեան տարեկան մեծ դաշտապարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 3ին, Կիրակի Չօխուրեանի ագարակին մէջ, Սէն Լու, Կրան Փէն: Ծանօթ.— Թրագօշը իր խումբով կը մասնակցի: Մանրամասնու-թիւնները յաջորդով:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսան-վիլիէի օդափոխութեան կայանի բացու-մը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 1ին:

Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15, Բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մարտ – Ապրիլի թիւը, միշտ ճոխ, միշտ այլազան, միշտ հետաքրքրական, միշտ օգտակար:

Բովանդակութիւն.— Հասակները կ'եր-կարին (Խմբ.).— Սննդազրկութեան հե-տեւանքները (Տոքթ. Գալուստեան).— Անքնութեան պատճառները եւ դարմանը (Տոքթ. Բամպուքճեան).— Փորհարու-թիւն (Տոքթ. Ասքանազ).— Ցղի կինե-րուն համար (Տոքթ. Դալլաքեան).— Ա-ղեթափութիւն (Տոքթ. Աշճեան).— Որո-տան գետը (Ս. Յակոբեան).— Կանխենք ակռաներու փտումը (Հ. Համբարձում-եան).— Շաքարախտի մասին (Շ. Նար-դունի).— Ցօդացաւի մասին (Տոքթ. Սերոբեան).— Մեղուն բժիշկ (Քաղհան).— Ի՞նչ գիտենք շաքարախտի մասին (Տոքթ. Ժերլիէ – Մոռէ).— Արուեստա-կան սերնդագործութիւն (Տոքթ. Պան-ծալի).— Դասեր թունաւորումներու դէմ (Խաչուհի).— Դարձեալ քանսէրի մասին (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— Ի՞նչպէս մայր կը կանչեն ազգերը.— Որո՞նք չեն կրնար օգտնաւ նստիլ:

Հայ – Բոյժի Մայիս – Յունիս թիւը նուիրուած է ամբողջովին Հայաստանի: Յառաջիկային նման բացառիկ թիւեր ամբողջովին նուիրուած՝ աչքին, սեռա-յին կեանքին, մանկութեան:

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան 15 նոր Ֆրանք (1500 Ֆրանք): Արտասահման 20 նոր Ֆրանք (2000 Ֆ.) երկու տարեկանը մէկ կանխիկ վճարողին համար 37,5 նոր Ֆրանք (3750 Ֆր.):

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

Համազգայինի դասախօսութիւնը յե-տաձգուած է:

ՄԱՅԻՍ 28
ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտո-յի Մուրատ խումբի, Հայաստանի Հան-րապետութեան 42րդ տարեդարձը կը տօնուի 12 Յունիս, կիրակի ժամը 15,30ին Մուլէն Պլէօի ընդարձակ սրահը, Սընոն: Կը նախագահէ ընկ. ՍԱՐԳԻՍ ՏՕՆԷՐԵԱՆ Կը բանախօսէ ընկ. Հ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ Գեղարուեստական ճոխ բաժին՝ խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ եւ նուագ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐ-ՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ:

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒ-ԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝

ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Յունիս 12ին Ամենասուրբ Երրորդու-թեան տօնին, կէսօրէ առաջ ժամը 10·30-ին հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ պիտի ըլլայ եւ Մանուկներու Հաղորդու-թիւն:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ԳԵՐՊ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ:

Salle Gaveau

45, Rue la Boëtie

ՊԱՐԱԿԱՀԱՅ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ՝

ԼԷՈՓՈԼՏ ԱՒԱԳԵԱՆ

Կուտայ իր առաջին նուագահանդէսը Փարիզի մէջ՝

ՅՈՒՆԻՍ 10, ՈՒՐԲԱԹ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ Փարիզի Պարսից դեսպանին:

Յայտագիր՝ Վիթալի, Քուէլ, Պռամս, Տըպիւսի, Տէ Ֆալա – Քրայսլէր, Նո-վասէք եւ Պարթոք:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԿՌԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայր-եանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, դպրոցի փողոցին դիմացի սրճա-րանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Քրիստափոր կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին, Ահարոն-եան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բա-ցականները նկատի պիտի առնուին:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 13-20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս նաև երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ:

Ծախքերու մասնակցութիւն 2·50 Ն.Ֆ.:

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Բէն-սի Փավիյեօն:

Barclay

ՀԱ ՄԱՆ ԱՐԱ ● HA MAN ARA

par

LES BARCLAY

super 70.335 — 45 T. — simple 60.212

Discophiles Arméniens!

C'est une danse de chez vous à la mode de chez nous.

EN VENTE PARTOUT

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆԻՍ 12, ԺԱՄԸ 15ԷՆ 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏ ԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

36, AVENUE DE GAULLE, MONTMORENCY

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱԿ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ — ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներ եւ աւանդական շամփուրով խորոված:

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

●

200 հոգինոց բացօթեայ ճաշ, կէսօրին ժամը 13ին, գին 10 Ն. Ֆ.: Կը խնդրուի կանխաւ ապահովել սեղանները: Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը,

32, Բիւ Տը Թրէվիզ (Հեռ. ՓՐՕ. 77–73)

ՄՈՒՏՔ 1 Ն. Ֆ.

ԾԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել Կար Տի Նորէն մինչեւ Անկէն: Անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնալ Կրօլէի կա-յանը: Շոգեկառք ժամը 10·15, 10·32, 10·45, 11·13, 11·55, 12·20, 12·32, 14· Վերադարձ.— Ժամը 18·30էն իւրաքան-չիւր 20 վայրկեանը:

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2,30ին

Հովանաւորութեամբ Հայրապետ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային բոլոր միութիւններուն:

Ակադեմական եւ գեղարուեստական ճոխ բաժիններով:

Նկատի ունենալ այս թուականը:

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 10 ՅՈՒՆԻՍ

VENDREDI 10 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8820 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4621

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ

«Մերձաւոր Արեւելքի, մասնաւորա-
բար իսլամական աշխարհին մէջ կարելի
պիտի չըլլայ տեւական խաղաղութիւն
հաստատել, մինչեւ որ բանաւոր լուծում
մը չստանայ Պաղեստինի արաբ գաղթա-
կաններու կնճռոտ հարցը»:

Այսպէս կը գրէինք գրեթէ տարի մը ա-
ռաջ (Յառաջ, 3 Յուլիս 1959):

Անկէ ի վեր ո՛չ մէկ քայլ առնուած է
չահակից պետութեանց եւ Միացեալ Ազ-
գերու Կազմակերպութեան կողմէ դէպի
«բանաւոր լուծում»: Ու այժմ, որ իր
վախճանին կը հասնի «Գաղթականաց Հա-
մաշխարհային Տարի»ն, օրակարգի հրա-
տապ խնդիր է դարձեալ Պաղեստինի ա-
րաբ գաղթականներու պարագան:

Երբ 1948 Մայիս 15ին Պաղեստինի բա-
ժանման ծրագրին հետեւանքով ստեղ-
ծուեցաւ Իսրայէլի անկախ հանրապետու-
թիւնը, հարեւան արաբ պետութիւնները
յարձակեցան անոր վրայ:

Արդիւնքն այն եղաւ, որ 867·000 Ա-
րաբներ լքելով տուն-տեղ՝ ապաստանե-
ցան դրացի երկիրները: Ամէնէն շատ
գաղթականներ ընդունեցաւ Յորդանան,
— 450·000 հոգի: Այսօր, 12 տարի վերջ,
այս թիւը բարձրացած է 604·000ի: Կա-
զայիշրջանը ապաստանեցան 200·000 հո-
գի (ներկայիս 252·000): Լիբանան ա-
պաստանող 100·000 գաղթականները այ-
սօր դարձած են 134·0000: Մօտաւորա-
պէս նոյնքան ալ կը գտնուին Սուրիա:

1948ին 867·000ին փոխարէն, այսօր
Պաղեստինի արաբ գաղթականներու թիւը
բարձրացած է մէկ միլիոն հարիւր չորս
հազար հոգի:

Բազմածին են Արաբները:

ՄԱԿի Նպաստամատոյց մարմնի վի-
ճակագրութեան համաձայն, տարեկան
եօթանասունեւհինգ հազար հոգի կ'աւել-
նայ գաղթականներուն վրայ: Ու եթէ այս
թափով շարունակուի, տասնեւհինգ տա-
րին անգամ մը անոնց թիւը պիտի կրկնա-
պատկուի:

Նախ քան գաղթականութիւնը, Պա-
ղեստինի Արաբներուն եօթանասուն առ
հարիւրը հողագործներ էին: Այժմ իրենց
ապրած երկիրները մշակելի բաւարար
հող չունին: Այդ պատճառաւ ալ գաղ-
թականները 12 տարիէ ի վեր կը մնան
նպաստընկալ:

ՄԱԿի անդամ քանի մը երկիրներ —
ինչպէս Մ. Նահանգները, Անգլիա, Ֆը-
րանսա եւ Քանատա — կը հայթայթեն
անհրաժեշտ գումարը: 1959ին գաղթա-
կաններուն բաշխուած է 164 միլիառ հին
Ֆրանք, մարդ գլուխ շուրջ 16·000 Ֆր.:
Ամէնէն շատ օժանդակողն է Ամերիկան,
ընդհանուր գումարին երեք քառորդ
մասը:

ՄԱԿի նպաստամատոյց մարմինը շրջա-
բերականով մը կը պարզէ գաղթականնե-
րու տխուր վիճակը եւ կ'առաջարկէ ար-
հեստաւոր դարձնել զանոնք, որպէսզի
գործ ճարեն եւ դրամ շահին: Սակայն
այս նպատակը իրագործելու, արհեստի
դպրոցներ բանալու եւ արհեստաւորնե-
րուն փոքրիկ դրամագլուխ մը հայթայ-
թելու համար քսան միլիառ հին Ֆրանքի
յաւելուածական գումարի կը կարօտի:

Անցեալ տարի ՄԱԿի ընդհ. քարտուղա-
րը Համըրշեօլտ ներկայացուց ծրագիր
մը, որով կ'առաջարկէր Պաղեստինցի
գաղթականները վերջնապէս տեղաւորել
իրենց գտնուած երկիրներուն մէջ եւ ձու-
լել զանոնք տեղացիներուն հետ, քանի որ
բոլորն ալ նոյն ցեղին կը պատկանին եւ
նոյն կրօնքը կը դաւանին:

Այս կարգադրութիւնը կը յարմարէր
միայն Յորդանանի: Արաբական Լիկան
հակառակեղաւ ծրագրին: Եթէ ընդուն-
ուէր, ամէնէն շատ տուժողը պիտի ըլլար
Լիբանան, որուն բնակչութեան իսլամ
տարրը գերակշիռ պիտի դառնար:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Նախարարաց Խորհուրդը որոշեց վե-
րաքննել պետական պաշտօնեաներու ամ-
սականները, բայց այս որոշումը չբաւեց
եւ ընկերակցութիւնները ետ չառին գոր-
ծադուլի հրահանգը: Կ'առարկեն որ կա-
ռավարութեան որոշումները յստակ չեն:
«Բանուորական Ուժը» (ընկերվարական)
կ'ըսէ թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ կա-
ցութիւնը փրկել խոստումներով: Իրենց
ուզածն է՝ նուազագոյն ամսական՝ 450
Ն. Ֆ.: Երեք առ հարիւր յաւելում 1960ի
ընթացքին Օգոստոսի եւ Նոյեմբերի յա-
ւելումներէն զատ:

Ուրբաթ օրուան ընդհանուր պատկերը
քաջալերական չէ կառավարութեան հա-
մար: Այս առթիւ տը Կոլի վարչաձեւը ըն-
կերային ծանր տագնապի մը առջեւ կը
գտնուի:

Բոլոր դպրոցները փակ են, բայց քըն-
նութիւնները տեղի պիտի ունենան: Հի-
ւանդանոցներու մէջ խնամքները ապա-
հովուած են, թղթատարական պաշտօն-
եաներու գործադուլը գրեթէ ամբողջա-
կան է: Ցարդ յայտնի չէ սակայն թէ ու-
ղեվարները պիտի մասնակցի՞ն ընդհա-
նուր շարժումին: Հանրակառքի 29 պաշ-
տօնեաներու դէմ ձեռք առնուած միջոց-
ները (արձակում աշխատանքէ) ծանր
հակազդեցութիւն մը մէջտեղ բերին եւ
անկանոնութիւնները կը շարունակուին:

Հանրակառքի 31 գիծեր դադրած են:

Օդակայանները (Օռլի եւ Պուրժէ) գը-
րեթէ երթեւեկ չունին, ցամաքի թեքնի-
սիէնները գործադուլին պատճառով:

× Նախկին վարչապետ Ժորժ Պիտօ
կարեւոր յայտարարութիւններ ըրած է
ընդհանուր քաղաքականութեան շուրջ:
Քրիստոնեայ — Դեմոկրատ պարագլուխին
համար գլխաւորը համայնավար վտանգն
է: Խօսելով հասարակապետութեան մա-
սին, Պիտօ ըսաւ. — «Ափրիկէն նորէն
պիտի յանձնենք ցեղախումբերու կռիւնե-
րուն: Ի՞նչ կը մնայ հասարակապետու-
թենէ մը, ուր հասարակաց ոչ մէկ բան
մնացած է»:

Պիտօ յիշելով սահմանադրութեան թիւ
5 յօդուածը որ կ'երաշխաւորէ մայր երկ-
րի ամբողջութիւնը. հակասահմանադրա-
կան կը գտնէ «Ալժերիական Ալժերիան»:

× «Լը Մոնտ»ի Յունիս 7ի թիւը գը-
րաւուած է Ալժէի մէջ:

× Անկախ երեսփոխան Ժան Փեքասթէն
սպաննուած գտնուած է առջի օր իր բա-
րեկամուհիին տունը: Փեքասթէն որ ա-
մուսնացած էր եւ երկու զաւկի հայր ո-
րոշած էր խզուիլ իր հոմանուհիին հետ և
այդ՝ պատճառաւ դարձած է երկուքին
մահուան: Բարեկամուհին ոճիրէն ետք
անձնասպան եղած է:

Ուրեմն առ այժմ կը պահպանուի գո-
յավիճակը: Գաղթականները հետզհետէ
կը կորսնցնեն հայրենիք վերադառնալու
եւ իրենց լքեալ գոյքերուն տէր դառնալու
յոյսը:

ՄԱԿի Նպաստամատոյցը մինչեւ 1963
պիտի շարունակէ իր օժանդակութիւնը
աւելի քան մէկ միլիոն գաղթականներու:

Մինչ այդ սերունդ մը պիտի փոխուի:
Մարդիկ նոր տնտեսութիւն պիտի ստեղ-
ծեն եւ դժուար պիտի ըլլայ երկրորդ ան-
գամ տեղափոխուիլ:

Արդէն Իսրայելացիք գրաւած են գաղ-
թականներու տուներն ու կալուածները
եւ զանոնք յատկացուցած զանազան եր-
կիրներէ ներգաղթող Հրեաներուն:

Խնդիրը գերազանցօրէն քաղաքական
բնոյթ կը կրէ եւ դիւրին պիտի չըլլայ
գտնել լուծում մը, որ գոհացում տայ
կողմերուն:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Օրը Օրին

ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ԳԻՐԸ...

Գրասեղանիս վրայ խոշոր պահարան
մը: Վրան՝ անունս: Մէջը՝ դեղնած
թուղթերու տրցակ մը: Եւ այդ թուղթե-
րուն վրայ, շատ մաքուր ձեռագիր մը:
Հեղինակը՝ կամ վարժապետ է կամ գը-
րագիր եւ կամ թեկնածու վարժապետու-
թեան եւ գրագրութեան: Խմբագիրն ու
գրագէտը այդ տեսակ գիր կ'ունենա՞ն:

Կարդացի: Դպրոցականի մը շարադը-
րութեան դասերն էին՝ շատ մաքուր հա-
յերէնով: Յայտնի էր որ այդ դեղնած
թուղթերուն վրայ փռուած էին երկրոր-
դական վարժարանի մը ուսանողներէն
մէկուն գրական շնորհները:

Յաջորդ օրը ներս մտաւ լեցունկեկ տա-
րիքով «երիտասարդ» մը:

— Պահարանը տեսա՞ր... Բացի՞ր...
Երէկ, կէսօրէն ետք եկայ ու գրասեղա-
նիդ վրայ դրի՝ ձեռքովս... Այստեղ չէ-
իր...

— Օ՛, ըսել է դուն բերած էիր:

— Կարդացի՞ր...

— Այո՛, հարեւանցի կերպով... Բայց
ինչո՞ւ բերեր ես... կ'ուզես որ հրատա-
րակե՞նք...

— Ոչ, ոչ... Հասկցուեցաւ... Ուրեմն
յիշողութիւնդ տկար է եղեր... Եղբայր,
միտքդ չէ՞, ասկէ ամիսներ առաջ, ճամ-
բան քեզի կ'ըսէի թէ ես հայերէնի դաս
առած էի մեր անմահ Վարուժանէն:

— Կը յիշեմ... Մխիթարեան վարժա-
րանը, Պոլիս, Բերա...

— Այո՛... Միտքդ չէ՞, կ'ըսէի թէ մեր
շարադրութիւնները Վարուժանը կը սըր-
բագրէր... Մեր Վարուժանը, որուն նը-
մանը, կարծեմ, չունինք...

— Միտքս է...

— Եթէ միտքդ է ալ ինչո՞ւ կը հարցը-
նես թէ ինչու բերեր եմ... Բերեր եմ որ
աչքերովդ տեսնես մեր հանճարեղ բա-
նաստղծին ձռագիրը...

— Բայց այդ ձեռագիրները քո՛ւկդ են:

— Այո, իմս են, բայց նայէ *անոր* սր-
բագրութիւնները՝ կարմիր մելանով ու
սեւ մելանով... Նայէ՛, նայէ՛, ես գրեր
եմ «կը տեսնայ», ան փոխեր է «կը տես-
նէ»ի, ես գրեր եմ «դժբաղդաբար», ան
փոխեր է «դժբախտաբար»ի, ես գրեր եմ
«փթացած», ան գրեր է «բթացած»: Իմ
«չյուսացուիր»ը ըրեր է «անյուսալի»,
ես գրեր եմ «ոճիրին տարածումը», ան
գրեր է «տարաձայնումը»... Եւ այսպէս
քանի մը ուրիշ կարեւոր սխալներ կարգի
դրեր է... Տե՛ս... տե՛ս...

— Լա՛ւ, շատ լաւ... Բայց, ըսէ տես-
նեմ, ինչո՞ւ քառասունը ութ տարի պա-
հեր ես այս ձեռագիրներդ...

— Օ՛, հասկցուեցաւ, դուն իրա՛ւ տը-
գէտ բան ես եղեր... Եթէ տգէտ եղած
չըլլայիր ատանկ հարցում չէիր ըներ...
Ուրեմն, քու խելքովդ, ես այս ձեռագիր-
ները պահեր եմ, որովհետեւ անոնք իմ
դպրոցական օրերս կը յիշեցնեն, հա՞...

— Ատանկ ըլլալու է...

— Ատանկ ըլլալու է, բայց եկուր տես
որ ատանկ չէ... Ես այս ձեռագիրները
պահեր եմ, Մեծապատիւ տգէտ արարած,
որովհետեւ անոնց վրայ, այս դեղնած
թուղթերուն վրայ կան մեր Աստուածա-
շնորհ Դանիէլ Վարուժանի գիրերը, բա-
ռերը, խօսքերը... Անոր մելանը, անոր
գրիչը պտըտեր են այս թուղթերուն վրայ
եւ անոր մատները բռներ են այս թուղ-
թերը, որոնք, հիմա, կը տեսնես, դեղ-
ներ են ինչպէս աշնան տերեւները...
Ատո՛ր համար պահեր եմ այս ձեռագիր-
ներս քառասունը ութ տարի... Հիմա,
հասկցա՞ր...

— Հասկցա՛յ, հասկցա՛յ...

×

Վարուժանի գիրե՛րը, Վարուժանի բա-
ռե՛րը... Անոր մելա՛նը, անոր գրի՛չը,
անոր բռնած թուղթը՛...

Եթէ Վարուժանի երէկուան աշակեր-
տին այս սրտառուչ գուրգուրանքը մենք
ալ ցոյց տանք. մեր տոհմիկ գանձերուն
հանդէպ, վստահ եղէք որ հազար տարի
կը դիմանանք մեզ շրջապատող հեղեղին
... Ու չենք խեղդուիր անոր յորձանու-
տին մէջ:

Բայց պիտի ունենա՞նք... Կարգ մը ե-
րեւոյթներ կուտան պատասխան մը, որ
սիրտդ կը ճանկէ ու կ'արիւնէ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԵՔ ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ Պոլսեցիներ,
առաւելաբար բաղկացած՝ ուսանողներէ
եւ զինուորական վարժարանի ենթաս-
պաներէ խաղաղ ցոյց կատարած են քա-
ղաքի կեդրոնական վայրերուն մէջ: Ցու-
ցարարները պաստառներու վրայ՝ «նա-
հատակներ՝ ձեզմէ կը նախանձինք» գրած
են: Անգարայի եւ Պոլսոյ թերթերուն
համաձայն 17 դեմոկրատ երեսփոխաններ
ձերբակալուած են իրենց կարգին: Նախ-
կին 68 կառավարիչներէն 16ը կը շարու-
նակեն բանտարկուած մնալ: Մենտերէսի
կառավարութիւնը սխալ եւ չինծու տեղե-
կութիւններով կը խաբէր միջազգային
կազմակերպութիւնները եւ պետութիւն-
ները որոնք տնտեսական կարեւոր օժան-
դակութիւն կ'ընձեռէին Թուրքիոյ: Ար-
դարեւ Թուրքերը սովորութիւն դարձու-
ցած էին չինծու եւ երեւակայական տե-
ղադիրներ պատրաստել ու ապահովցնել
ամերիկեան եւ այլ կառավարութիւնները
եւ դրամատուները թէ իրենց ընծայած
նիւթական օժանդակութիւնը նպատակին
կը գործածուի: Նոր կառավարութիւնը
արկղները պարապ գտած է: Կեդրոնական
Դրամատունը ոչ մէկ տահեստ ունի: Կա-
րեւոր պատասխանատուութեան բաժին
ունի նախկին ելմտական նախարարը՝
Հասան Փոլաթքան: Նախկին կառավա-
րութեան անդամներուն դատը կարծուա-
ծէն աւելի շուտ տեղի պիտի ունենայ:
Քննիչ յանձնախումբը սկսած է պատրաս-
տեր ամբաստանագիրը:

ԱՅԽՄԱՆԻ առեւանգումը բարդութիւն-
ներու դուռ բացած է Արժանթինի եւ Իս-
րայէլի միջեւ: Հրեաներու մարդասպա-
նը Արժանթինէն առեւանգուած էր, խոր-
հրդաւոր պայմաններու տակ, Իսրայէլ-
ցի «կամաւորներ»ու կողմէ: Արժանթինի
արտաքին նախարարը, Թապոատա Այխ-
մանի յանձնումը պահանջած է, Իսրայէ-
լէն, այլապէս Արժանթին ՄԱԿի պիտի
դիմէ: Մինչ այդ Արժանթին ետ կանչած
է Թէլ Ավիվի իր դեսպանը խզելով իր
յարաբերութիւնները: Իսրայէլ արդար
կը գտնէ թէ Հրեաները լուծեն իրենց
վրէժը, բայց Միջազգային Իրաւունքի
մասնագէտ մը հաստատեց թէ Իսրայէլ
իրաւունք չունի, միջազգային օրէնքով
միայն գերմանական դատարան մը կրնայ
դատել Այխմանը:

ՀՈԳԵԱԼՈՒՍՏԻ ընթացքին Արեւելեան
եան Գերմանիայէն 2·300 Գերմանացիներ
Արեւմտեան Պերլին ապաստանած են:

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Խմբագրատուն այցելեցին Տէր եւ Տի-
կին Սէլվէրեան (Ամերիկայէն), Տէր եւ
Տիկին Այճեան (Ամերիկայէն), որոնք իբ-
բեւ զբօսաշրջիկ Հայաստան գացած էին
վերջերս:

Պ. Լէոփոլտ Աւագեան, Պարսկահայ
ջութակահար, որ Լոնտոն յաջող նուա-
գահանդէս մը տալէ ետք, հասած է Փա-
րիզ եւ պիտի նուագէ Յունիս 17ին:

Պ. Մալաճիկեան (Ամերիկայէն), որ
զբօսապատոյտ մը կը կատարէ դէպի Մեր-
ձաւոր Արեւելքի գաղութները:

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՐԱԲԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՈՎ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բագրատունեաց հարստութեան տապալումէն ետքը, հայ բարձր դասու զինուորականներէն շատեր Եգիպտոս ապաստանելով, գնահատելի ծառայութիւններ մատուցած են Արաբներուն: Ֆաթիմեաններու օրով, Պատր ալ Ճեմալի Հայը՝ վեզիր անուանուեցաւ Միւսթանդիրի կողմէ. ան բարեկարգեց բանակը եւ երկրին վարչաձեւը, յաղթութիւններ տարաւ խաչակիրներու վրայ: Պատր Ճեմալիի տղան՝ Շահնշահը Մելիք Աֆտալ տիտղոսին արժանացած է:

Ապու Հալաթ, Հոճա Ռուզէյք, Թաճ Ապտուլլահ, Պանրամ, ԺԲ. դարուն նշանաւոր զօրավարներ եղած են եգիպտական բանակին մէջ:

Խաչակիրներու երեւումը Սուրիոյ եւ Պաղեստինի հողերուն վրայ, խանգարեց հայեւարաբ բարեկամական յարաբերութիւնները:

Սալահետտին Էյուպին, խաչակիրներու վրայ տարած ամբողջական յաղթութիւններէն ետք, ուզեց գրաւել Կիլիկիան եւս, եւ բախում ունեցաւ մեր Լեւոն Ա. թագաւորին հետ Պախրաս բերդին — Անտիոքի մօտ — շրջակայքը: Լեւոն պատրաստ էր բարեկամական դաշինք կնքելու Սալահետտինի հետ, բայց դժբախտաբար Սալահետտին հիւանդանալով Դամասկոս վերադարձաւ, ուր եւ մեռաւ:

Կիլիկիան հայկական հող դառնալէ յետոյ, մենք Հայերս սահմանակից եղանք Արաբներու եւ մեր յարաբերութիւնները աւելի սերտացան:

Անշուշտ իբր սահմանակից պետութիւններ, յարատեւ բախումներ անպակաս էին, իսկ սիրալիր դրացնութեան եւ բարեկամական զգացումները յաճախակի դարձան: Կիլիկիոյ քաջարի ու յանդուգն իշխաններէն Մեծն Մլեհ իշխանը, Հալէպի Էմիր Նուրետտինի շատ մօտիկ բարեկամն էր: Նուրետտին աւելի սերտացնելու համար իր բարեկամութիւնը, Մլեհին նուիրեց Կորիսու նահանգը, — արդի Խորոզ Գալէ, էք պէզ Մէյտան, Ռաճու եւ դէպի արեւմուտք Զէնճիրլիի դաշտը մինչեւ Տարպըսաք ու Սարօ-անդիքար: Նոյն Մլեհ իշխանը արաբեւհայ միացեալ ուժերով խաչակիրներուն վրայ տարաւ բազմաթիւ յաղթութիւններ: Վերջապէս, արեւմտեան խաչակիր պետութիւններու անհարկի միջամտութիւններով խանգարուեցան մեր փոխ-յարաբերութիւնները Արաբներու հետ եւ մենք կորսնցուցինք մեր «ցանկալին Կիլիկիան»:

Նոյնը պատահեցաւ քանի մը տարի ետք Արաբներու, որոնք սելճուք Թուրք հորդաներու արշաւանքներուն զոհ երթալով, իրենք եւս կորսնցուցին իրենց անկախութիւնը:

Ճակատագրական դժպիհի դասաւորումով, մոնկոլական ծնունդ Թուրքեր իրենց հպատակ դարձուցին Արաբներն ու Հայերը: Խժդուժօրէն ջարդեցին, հալածեցին, բռնացան անոնց կեանքերուն ու ինչքերուն՝ վեց դարեր, եւ ապրեցան մակաբոյծներու անյագ անտարբերութեամբ՝ Արաբի ու Հայու կենսատու երակներուն վրայ, ջլատելով բախտակից ժողովուրդներուն հոգեկան ու ստեղծագործական ուժերը, հոգեփոխելով զանոնք ռայայի ստրուկ վիճակին:

Առաջին աշխարհամարտին՝ բռնագաղթի տարիներուն, մահէ մազապուրծ պրծած Հայերը, ապաստան գտան Սուրիոյ անապատներուն մէջ եւ ասպետական Արաբներու վրաններու ու տուներու երդիքներուն տակ:

Արաբները, որքան կարելի էր, հոգացին Հայերը, անոնք երբեք չմասնակցեցան Հայերու ջարդին, այլ ընդհակառակն ըրին իրենց կարելին փրկելու համար զանոնք անօթութենէ ու մերկութենէ:

Հայերը ո՛ւր ալ գաղթած են, ո՛ւր որ բնակութիւն հաստատած են, եղած են երկրին հաւատարիմ քաղաքացիները: Իրենց ուշիմութեամբը եւ ստեղծագործող բնածին տաղանդովը, աշխատած են ասպընջական երկրին յառաջդիմութեան ու բարգաւաճման:

Հայերը քառասուն տարիէ ի վեր կը գտնուին Սուրիոյ եւ այլ արաբական երկիրներու մէջ իբր հիւրընկալուող տարը: Բաժնեկից եղած են անոնց տառապանքին եւ ուրախութեան, քաղաքական գետնի վրայ յետին միտք ունեցած չեն որեւէ առթիւ, այլ՝ իբր իրենց հայրենիքը սիրած ու պաշտպանած են այն երկիրները, ուր բնակութիւն հաստատած են: Հայը ցաւով դիտած է Ալեքսանտրէթ Սանճաքին անջատումը մայր հայրենիքէն եւ այս անիրաւութեան դէմ արհամարհանք ու նողկանք պահած է միշտ իր հոգիին մէջ:

Հայոց պատմութեան տեղեակ եղողներուն համար մեր վերը յիշած Հայու բարեմասնութիւնները ծանօթ իրողութիւններ են դարերու մէջէն եւ այդ արժանիքները անաղարտ ու պայծառ հասած են մինչեւ մեր օրերը:

Մեր առաջադրած այս գաղափարներուն խօսուն թարգմանը կը հանդիսանայ Օսման Թըրքի ներկայ աշխատութիւնը, էջեր Հայոց Պատմութենէն, որուն իւրաքանչիւր հատուածը յստակ կը շեշտէ Հայերու անվերապահ ու անկեղծ վերաբերմունքը զինք հիւրընկալող երկրի իշխող տարրին ու ազգին հանդէպ:

Հայ նորահաս սերունդը իր դպրոցական գրասեղաններու վրայ ունի Արաբներու պատմութիւնը՝ արաբերէն լեզուով գրուած, եւ սիրով ու խանդով կը սերտէ, կ՝ուսումնասիրէ զայն:

Կը փափաքինք եւ կը յուսանք նոյնպէս, որ օր մը Հայոց լեզուն ու պատմութիւնը սիրող Արաբներ ալ գտնուին:

Մինչ այդ՝ Օսման Թըրքի այս արժէքաւոր գրքին տարածումը արաբ մտաւորականներու ու քաղաքական անձնաւորութեանց շրջանակին մէջ պիտի նպաստէ մեր անձնական գոյավիճակին ամրապնդման, յեցած մեր անցեալի ու ներկայի պատմութեան անառարկելի փաստերուն, որով Հայը եղած է միշտ հաւատարիմ իր բնակութիւնը հաստատած հողերուն վրայ իշխող տարրերու հանդէպ, եւ իր բնածին տաղանդով, աշխատութեամբ եւ ստեղծագործ ոգիով պատրաստ եղած է զօրավիգ կանգնելու անոր յառաջդիմութեան:

Հայերը պարտք կը զգան իրենց խորին շնորհակալութիւնը յայտնելու հեղինակին, որ յոգնաջան աշխատութեամբ առաջին անգամ ըլլալով արաբերէն լեզուով Հայոց պատմութիւն մը լոյս կ՝ընծայէ:

ՏՈՔԹ. Յ. ՏԷՐ-ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ԹՐՔԱԿԱՆ ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆԸ

ԽՄԲ.— Թուրք թերթերը սկսած են պատկերազարդ պատմութիւններ պատմել այն կարմիր եւ դեղին խրախճանքներուն մասին, որոնք տեղի կ՝ունենային Մենտերէսի օրով: Կարմիրը ո՛րն է, դեղինը ո՛րն է, հասկցողը գիտէ: Ահաւասիկ ֆրանսական թերթ մըն ալ արձագանգ կուտայ թուրք թերթերուն.—

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԻՆ ՄԸ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

«Չեմ կրնար նկարագրել այն գինարբուքները, զորս Մենտերէս եւ իր ընկերները կը սարքէին...»

«Ժուռնալ տը Տիմանչ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը գրէ.—

«Խեղճեր են գայթակղութեան տեղի տուողները...»: Հաւանաբար այսպէս կը մտածեն Մենտերէս եւ իր դեմոկրատ կուսակցութեան ղեկավարները, որոնք բանտին մէջ կը սպասեն դատուելու: Նոյն ձեւով կը մտածեն այն Թուրքերը, որոնք կ՝անցնին Վոսփորի եզերքը շինուած ճերմակ մարմարէ պալատին առջեւէն ուր, ինչպէս կ՝ըսեն, տեղի կ՝ունենային գինարբունքները:

Արդէն ամբաստանուած՝ Սահմանադրութիւնը ոտնահարած ու նաեւ քաղաքական կեանքէն ներս ապականութիւն եւ յափշտակութիւն մտցուցած ըլլալու յանցանքով, դեմոկրատ ղեկավարները, այժմ կ՝ամբաստանուին նաեւ անհատական իրենց վարած կեանքին համար:

1955 Սեպտեմբերին, Արժանթինի մէջ Պուէնոս – Այրէսի մամուլը երեւան կը հանէր շնորհազուրկ մենատէր Փերոնի սիրային արկածախնդրութիւնները:

Այսօր, Անգարայի եւ Պոլսոյ թերթերը մանրամասնօրէն կը պատմեն Մենտերէսի կառավարութեան անդամներուն «քաղցր կեանքը» ու այս ձեւով եւ անուղղակի կ՝ուղեն վրէժ լուծել շնորհազուրկ դեմոկրատ կառավարութենէն:

ՏԻԿԻՆ ՍԱԶԻԷ

Թրքական թերթ մը հրատարակութեան տուած է յայտնութիւնները մի ոմն Սազիէի որ յայտնի հանրային կին մըն է:

Տիկին Սազիէ, աւելի ճանչցուած Նէրմէն–Տարփակէզ անունին տակ, յարաբերութեան մէջ գտնուած է Պոլսոյ քաղաքապետին եւ ոստիկանապետին հետ: Իրեն է որ կը դիմէին բարձրաստիճան պաշտօնեաները, երբ պահանջ զգային գտնելու մանկամարդ ընկերակցուհիներ Թուրք ղեկավարներու յոգնութիւնը փարատելու համար:

Եթէ տիկին Սազիէ յայտնութիւններ կ՝ընէ պատճառը այն է որ կ՝ուզէ ձախողութեան մը վրէժը լուծել: Ոչ շատ ժամանակ առաջ, ոստիկանապետը չորս մանկամարդ աղջիկներ պահանջած է, ստիպողաբար:

«Շուտ ըրէք, ըսաւ ան, պետութեան մը բարձրաստիճան անձնաւորութեան համար է, ազնուական եւ պատուոյ հիւրը Մենտերէսի կառավարութեան...» Հակառակ իր փութաջանութեան եւ իր յարաբերութիւններուն, տիկին Սազիէ կը գտնէ չորս մանկամարդ աղջիկներ, սակայն քիչ մը աւելի տարիքաւոր քան ինչ որ կը փափաքէր ունենալ ազնուական հիւրը: Այս «մեղքին» համար յաջորդ օրն իսկ կը ձերբակալուի:

«Մինչեւ իսկ եթէ հարցնէին, կը շեշտէ տիկին Սազիէ, պիտի չկարենայի պատմել Մենտերէսի եւ իր բարեկամներուն կազմակերպած գինարբուքները: Սահմռկեցուցիչ էին: Սակայն ինչ որ կրնամ ըսել այն է թէ բոլոր ղեկավարներն ալ անխտիր, իմ աջակցութեանս դիմած են...»:

ՊԱՐՈՆ 10 %

Անգարայի մէջ, շաբաթ օրուընէ ասդին գիտէին թէ Ճելալ Պայար, Հանրապետութեան նախկին նախագահը, բանտի իր խուցէն նախագահական ամսաթոշակին վճարումը պահանջած է, առարկելով թէ հրաժարած չէ, այսօր սակայն ամբողջ Պոլսոյ մէջ կը պատմուի թէ նախագահ Պայար կ՝ընդունէր նկարուիլ Վոսփորի խաղարաններու եւ դաղտնի տուներու տէրերուն հետ: Պայար ներկայիս Թուրք ժողովուրդին երեւակայութեան մէջ կարեւոր տեղ մը գրաւած է Զորլուի, նախկին արտաքին նախարարի կողքին, որ կ՝անուանուէր «Պարոն տաղ առ հարիւր», որովհետեւ մեծ գործերու պայմանագրութիւններուն վրայ շահարաժին կը ստանար:

Միեւնոյն ատեն թրքական մամուլը սկսած է անունները տալ այն ուսանողներուն, որոնք սպաննուած են Անգարայի եւ Պոլսոյ վերջին դէպքերու ընթացքին, Ապրիլին: Երեք դիակներ, որոնցմէ մէկը կը պատկանի երիտասարդ աղջկան մը, գտնուած են Պոլսոյ գերեզմանատան ու-

ԽՐՈՒՇՉԵՒ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Սթալինի ձեւով: «Այս կեղծ-տեսաբանները կը յամառին պնդել թէ ընկերվարութեան ճամբուն մէջ կուգայ հանգրուան մը ուր այլեւս անհրաժեշտ չէ զարգացնել ծանր ճարտարարուեստը, ընդհակառակն զարկ պէտք է տալ թեթեւ ճարտարարուեստին: Այս՝ խոտորում մըն է դէպի աջ»:

Փետրուար ութին, Գերագոյն Խորհուրդը իմացաւ եւ ընդունեցաւ Մալենքովի հրաժարումը նախարարաց խորհուրդի նախագահութենէն: Նոր նախագահ նշանակուեցաւ՝ Պուլկանին:

ՇԻՆԾՈՒ ԽՈՍՏՈՎԱՆԱՆՔ

Մալենքովի հրաժարագիրը — խորհրդային բոլոր շինծու խոստովանագիրներուն նման — գրուած էր զինք մաքրագործումի ենթարկողին ոճով: Մալենքով 52 տարեկան էր: 1934էն ի վեր կուսակցական կարեւոր պաշտօններ վարած էր:

1939էն ի վեր անդամակցած էր Կեդր. Կոմիտէի, իսկ 1946ին Քաղաքական Բիւրոյին: Պատերազմի շրջանին Խորհրդային հինգ ղեկավարներէն մէկն էր: Ղեկավարած էր Սթալինկրատի գործողութիւնները:

Հրաժարագիրը, զոր ստորագրած էր հարկադրաբար, կը խոստովանէր թէ իրեն կը պակսէր «պետութիւն մը ղեկավարելու փորձառութիւնը«, ինչպէս նաեւ «անծանօթ էր տեղական գործերուն», աւելին՝ կ՝ընդունէր եւ կը ստանձնէր պատասխանատուութիւնը երկրին «երկրագործութեան անփառունակ վիճակին», եւայլն:

Միակ տարբերութիւնը, Սթալինի շրջանին կատարուած խոստովանութիւններուն եւ այս խոստովանութեան միջեւ, այն էր որ պէտք չունէր խոստովանելու թէ աջ հակումներ ունեցող մըն էր, ոչ ալ պնդելու թէ միջազգային համայնավարութեան յամառ թշնամին կամ կայսերապաշտներուն ի հաշիւ գործող լրտես մը եղած էր:

Պարզապէս իրեն փոխանցուեցաւ ելեկտրականութիւն արտադրող կայաններու նախարարի պաշտօնը, ու անդամ մնաց կուսակցութեան նախագահութեան:

Մալենքովի ապահովութիւն տուած էին, թէ կեղծ խոստովանութիւններ ընելով՝ իր դիրքը խախտած պիտի ըլլար, քանի որ նախագահութեան անդամները պաշտօնապէս կը ճանչցուին «կուսակցութեան ղեկավարներ»:

Խրուշչեւ յաղթական էր: Սակայն Կեդրոնական Կոմիտէութեան, Նախագահութեան եւ Նախարարաց Խորհուրդին մէջ դեռ կային վտանգաւոր մրցակիցներ:

ԲԱՑԱՅԱՅՏ ՎՏԱՆԳԸ

Նախագահութեան անդամները — ի դէպ նաեւ ժողովուրդը — պատճառներ ունէին մտահոգուելու Խրուշչեւի սանձարձակ ուժէն: «Դէպի աջ խոտորում» նախադասութիւնը Սթալին գործածած էր սպաննելու համար Կիրովը որուն յաջորդեցին 1935 – 39ի շրջանի մեծ մաքրագործումները:

Կրկնակի մտահոգութիւն կը պատճառէր այն վախը թէ Սթալինի նման Խրուշչեւ ինքն ալ «անսխլական» նկատուելու ճիգ մը ընէր: Սթալինի օրով, այն որ չէր բաժներ մենատէրին տեսակէտը, կ՝ամբաստանուէր կուսակցութեան թշնամի:

ՄՐՑԱԿԻՑՆԵՐԸ ԿԸ ԴԱՇՆԱԿՑԻՆ

Խրուշչեւի անհամբերութիւնը, շուտով նոր Սթալին մը դառնալու համար պատճառ դարձաւ որ ժամանակաւոր կերպով բոլոր հակա – Խրուշչեւեանները գործակցին, միեւնոյն ատեն ահազանգ հնչեցնեն համախոհներու շրջանակէն ներս: Բոլորն ալ միացած էին Խրուշչեւի դէմ:

Խրուշչեւ իր տրամադրութեան ներքեւ չունէր անձնական գաղտնի ոստիկանութիւն, իսկ ԷՄ ՎԷ ՏԷն ալ Բերիայի հաշուեյարդարէն ետք ցնցուած էր: Կուսակցութեան պաշտօնեաները զօրավիգ կանգնած էին Խրուշչեւի այնքան ատեն որ ուր վերջինը չէր վտանգեր իրենց անհատական կեանքը: Ամէնքն ալ համաձայն էին թէ Խորհրդային վարչաձեւին մէջ միանականութիւնը պէտք է պահպանուէր ամէն գինով:

ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մալենքով պաշտօնանկ եղած էր Փետրուար 1955ին: Խրուշչեւի իշխանութիւնը չափաւորելու առաջին ազդանշանը եղաւ՝ «համայնագիտական – բառարանի հրատարակութիւնը, Մարտ 1955ին: Նախորդներուն հետ բաղդատմամբ՝ երկու փոփոխութիւններ ներմուածուած էին Սթալինի կենսագրութեան բաժնին մէջ: Կը շեշտուէր թէ 1952 Հոկտեմբերին գումարուած 19րդ համագումարին Սթալին դադրեցաւ կուսակցութեան Ընդհանուր Քարտուղարի պաշտօնը վարելէ, ալ «յետագային, մինչեւ իր կեանքին վերջը Կեդր. Կոմիտէի քարտուղարը մնաց»:

Ասիկա յիշեցում մըն էր թէ 1952ին ընդհանուր քարտուղարութիւնը ընտրուած էր, որով Խրուշչեւ չէր կրնար ժառանգել Սթալինի նախկին իշխանութիւնը: Խրուշչեւ «քարտուղար» մըն էր լոկ, ոչ թէ Ընդհ. Քարտուղար:

(9 Շար.)

դիներէն մէկուն վրայ: Անդերեզման մնացած այս մահացեալներուն համար կրնայ ըլլալ որ Մենաերէս եւ իր ընկերները կատարի արժանանան: Որովհետեւ Քրը քանի քանակը կատակելու սովորութիւն չունի:

ԽՄԲ.— Հին Բիւզանդիոնը, բրբհական բարբեռու հանդիսասրան դառնալէն ետքը, առաջին անգամ չէ որ վարագոյր կը բանայ նման տեսարաններու վրայ: «Ցառաջ»ի ողբացեալ խմբագրապետը կը գրէր 1956ին.—

ՅՆՈՒԱ՛, ԲԻԻԶԱՆԴԻՈՆ···

Գոլոշ թերթերը կը գրեն թէ քաղաքացիները — անշուշտ ունեւորները — արտակարգ մոլեգնութեամբ ծօնած են Նոր Տարին:

Բան բանաւոր կը գործածեն.— «Վա՛ւր փաթլասըն, չա՛լ օյնասըն»:

Արեւելքն ու Արեւմուտքը իրար խառնուած են կաղանդի վիշերը, ամէնէն դեհիկ եւ լայրջ տեսարանները պարզելու համար քաղաքին առաջնակարգ պանդոկներուն եւ գրօսավայրերուն մէջ:

Միայն ամերիկեան Հիլթըն պանդոկին մէջ կէս միլիոն ոսկի ծախսուեր է, նոյն գիշերը:

Արախանք՝ փողոցէ փողոց, գրօսա – բանէ գրօսարան: Ինքնաշարժները կ'ենթեւեկին անընդհատ:

Թուրք թերթի մը խմբագիրը, որ չընդած էր քաղէ քաղ, կը գրէ·

— «Արքուն մարդ չկար այդ գիշերը, բոլորն ալ գինով էին: Բազմութիւնը ինձի իրմէ ելած խելագարի պէս կը պարէր, կ'ոստոստէր ու կը մռնչէր, մասնաւորապէս Հիլթընի եւ ուրիշ շրեղ գրօսավայրերու մէջ»:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, «քաղաքին գրեթէ բոլոր մեծահարուստները, այրե – րը՝ «սմոքինկ»ով, կիները՝ պերճաշուք արդուզարդով, գրեթէ կիսամերկ, ժամագրած էին Հիլթընի մէջ: Հոն էին Թուրքիոյ գեղեցկութեան թագուհիները, սինեմայի արուեստագէտները, երգչուհիները եւ պետական գէմքեր»:

Մուտքը՝ 270 ոսկի, ճաշով միասին: Հազար երկու հարիւր հոգի խռնուած էին այդ գիշերը:

Մարդ մը կը ճչար·

— Վարդի պէս կինս մէկ ժամ կորսընցուցի···

Պահկերազարդ պատմութիւն մը եւս, իրրեւ բարի վարուց վկայական·

— Ջեռով, մատներով, շօշափումով կամ fouելով կիները անհանգիստ ընող արարքներուն միայն Պէյօղլուի, Գասըմ – փաշայի կամ հանրակառքերու մէջ չէ որ կը հանդիպիք: Աշխարհահռչակ Հիլթընի մէջ ալ նմանօրինակ անհաճոյ եւ անվայել դէպքեր պատահած են կաղանդի գիշերով··· Բարձր դասու պատկանող Ֆրաֆաւոր, ամոքինկաւոր չորս պէյեր եւ պերճազգեստ հանըմ մը առտուան ժամը 3–4ին պահականոց փոխադրուեցան, այդ կարգի արարքներու համար: Քառասուն տարեկան հարուստ յանձնառու մը ապ – տակեց հաշուակալ Սատըզը, որուն ձեռքը անպատշաճօրէն fանիցս հպած էր մեծահարուստ Այիի գեղանի կնոջ կողերուն, սիրավառ խօսքերով»:

Եւ այս Քրքաբարոյ բարեկենդանը տէրի կ'ունենայ քաղաքի մը մէջ ուր այլապէս կատաղած խուժան մը ահուսարսափի մատնած էր ոչ–Թուրք փոքրամասնութիւնները 1955 Սեպտ· 6ի գիշերը, մոխիրի վրայ նստեցնելով հազարաւորներ···

Հին Բիւզանդիոնն է, բազմապատկուած՝ մոնկոլեան մոլեգնութեամբ եւ տաճկացած տուխանքով:

Ո՞վ հարցուց մոխրած դումարներուն ազբիւրը:

Ո՞վ համարձակեցաւ հրապարակաւ պատմել Սեպտ· 6ի բարբարոսութեանց կազմակերպիչները:

Եւ այսօր խակ, ո՞վ կ'երաշխաւորէ թէ նոր անակնկալներ չեն պատրաստուիր···

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28

ՎԱԼԱՆՍ (Ցառաջ).— Հ· Ց· Դ· վա – լանսի Շրջ· Կոմիտէի նախաձեռնութեամբ Հայաստանի անկախութեան տարեդարձը տօնուեցաւ Մայիս 28ին, քաղաքապետարանի չքեղ թատրոնին մէջ:

Բեմը զարդարուած էր հայկական եւ ֆրանսական եռագոյններով: Մէջտեղը պատկերուած էր Արամ Մանուկեանի մեծ – դիր նկարը:

Վալանսի Հայութիւնն ալ, ազատու – թեան զաղափարին դիմակից, եկած էր յարգանքի իր տուրքը տալու այս նուիրական տօնին:

Հանդէսը բացուեցաւ Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի կողմէ «Մարսէյէզ» եւ «Ցառաջ Նահատակ» փառերգներով:

Օրուան նախագահ ընկ· Գէորգ Քիւրէճեան իր բացման խօսքով ներկայացուց օրուան տօնին իմաստը:

— Որքան կ'ներկարին Սփիւռքի Հայութեան ակամայ տարագրութեան տարի – ները, այնքան կը զօրանայ հայրենիքի կարօտը: Այդ վառ հայրենասիրութեամբ է որ եկած ենք հոս, տօնելու համար Հայաստանի Հանրապետութեան հռչակման 42րդ տարեդարձը: Այդ հայրենասիրու – թենէն զուրկ են բոլոր անոնք որոնք կ'ուրանան պատմական ճշմարտութիւնը, թէ ի՞նչպէս ստեղծուած է այդ հայրենիքը:

Ապրիլեան եղեռնի եւ հայջինջ սարսափներուն վրայ հակիրճ ակնարկ մը նետելէ ետք չեչտեց թէ մեր զարաւոր թշնամին իր դիւային ծրագիրը իրագործելու համար, օսմանեան սպառազէն բանակը զրկած էր բնաջնջելու համար Կովկասեան Հայաստանի ափ մը Հայերը, որոնք ամիսներու մարանչումներու բե – ռումով, չատ դժնդակ կացութեան մէջ կը գտնուէին: Ջյուսահատեցաւ սակայն հայ ժողովուրդը, ուխտեց կռուիլ: «Մահ կամ Ազատութիւն»ը իր նշանաբանը եղաւ: Եւ Արամ Մանուկեաններու գեկավարութեամբ, չնորհիւ ժողովուրդին կամքին ու անսահման զոհողութեանց, հայ դիւցազները մաքառեցաւ եւ յաղթեց, պարգեւով Մասիսի եւ Սիփանայ սարերուն վրայ Հայաստանի Հանրապետութեան առաջին եւ պանծալի Եռագոյնը:

Ընկերը իր խօսքերը վերջացնելէ առաջ, այստեղ յիշեց յաւէտ ողբացեալ խմբագրապետ Շ· Միսաքեանի մէկ խօսքը· «Եթէ ժողովուրդ մը ազատ ապրելու կամքն ունի, Աստուած անգամ Առաւօտ լուսոյ կ'երգէ»:

Այս առթիւ հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգանքի, ազատութեան ճանապարհին իննկող բոլոր մարտիրոսներուն համար: Յիշեց նաեւ մեր անմոռանալի Սողոմոն Թէհլիրեանը, որուն մահը խորապէս ազդեց մեր բոլորին վրայ:

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը բերած էին՝ փոքրիկն Օաէթ Քէչէճեան, որ արտասանեց «Հայրենիքը», Օր· Մարի Աւճեան՝ «Մասեաց սար»:

Օրիորդներ Խաչերեան եւ Խաչիկեան տրամախօսութիւն մը՝ «Գեղջկուհին եւ քաղաքացին», իսկ Պ· Վարժապետեան երգեց «Խաւարել եմ»ը, եւ կրընդոպլէն ընկ· Թորոսեան «Սասնոյ սարին»:

Օրուան բանախօսն էր երիտասարդ ընկեր Ժիրայր Մխրիճեան, որ իր խմաստալից բանախօսութեամբ ոգեւորեց ներկաները:

Հաւուածական տօն մը չէ այս, այլ համազգային մեծ տօն մը, որ պէտք է տօնուի արժանավայել կերպով, որովհետեւ Մայիս 28ը ծնունդ առաւ հայ ժողովուրդին արիւնով եւ կամքով:

Հայութեան բոլոր թշնամիները թող դիտնան թէ հակառակ կատարուած բոլոր վայրագութեանց, Հայութեան ոդին կ'ապրի ու չինարար բաղուկը կը գործէ:

Ընկ· Մխրիճեան իր բանախօսութիւնը վերջացուց ծափահարութեանց մէջ՝ երբ յայտարարեց թէ «մենք հաստատ համոզումն ունինք, որ պիտի գայ օրը, տօնելու Մայիս 28ը ազատ եւ անկախ Հայաստանի մէջ»:

Հանդէսի վերջաւորութեան Պ· Սարգիս Քէչէնէկեան իր խումբով ներկայացուց «Դղումի վաճառականը» խիստ ծիծաղաշարժ դաւեչոը: Գործող անձերն էին Ս· Քէչէնէկեան, Մ· Գառլանեան, Մ· Թաշճեան, Ժ· Լուսեղինեան: Բոլոր դերակատարները յաջող էին իրենց դերերուն մէջ:

Հանդէսը վերջացաւ ընկեր Գ· Քիւրէճեանի փակման խօսքերով: Մ·

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

(Ստացուած··· Յունիսին)

ՎԱԼԱՆՍ.— Ապրիլ 9ին, Թէաթր Միւնիսիփալի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Ապրիլեան անմահ նահատակներուն նը – ւիրուած 45րդ տարեդարձի սգահանդէսը, զոր կազմակերպած էր Վալանսի Հայ Ազգ· Միութեան վարչութիւնը, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց: Ներկայ էին երեք կրօնապետները, Հայ Ազգ· Միութեան անդամները եւ երկտեղ հայ զաղութը անխտիր:

Երբ վարագոյրը բացուեցաւ, բեմին վրայ կը կարդացուէր խոշոր տառերով՝ «Յարգա՛նք Ապրիլ 11–24ի նահատակներուն»: Օրուան նախագահը Հայ Ազգ·Միութեան նախագահ Պ· Գ· Սիմսպեան, համառօտ գծերով պարզեց մեր պատմութեան տխուր եւ մռայլ դրուագները, ըսելով· «45 տարիներէ ի վեր գաղթաշխարհի Հայութիւնը կը տօնէ Ապրիլեան Եղեռնի յիշատակը, ու պիտի տօնէ այնքան տաեն որ չէ իրականացած նահատակներուն գաւը»:

Հայ Ազգ· Միութեան կողմէ Պ· Լեւոն Մատթէոսեան Ֆրանսերէն խօսեցաւ գեղեցիկ ճառ մը: Յետոյ խօսք առին երեք կրօնապետները: Կաթողիկէ համայնքին կողմէ, Հ· Գրիգոր վրդ· Պապեան, Լուսաւորչական համայնքին կողմէ, Սահակ աւագ քհնյ· Պապիկեան, Բողոքական համայնքին կողմէ Վերապատուելի Իսրայէլ Աբրահամեան: Ցետոյ արտասանուեցան Ապրիլեան Եղեռնին նուիրուած չարք մը յուզիչ ոտանաւորներ: Եղան նաեւ խմբերգներ եւ մեներգներ: Երեք համայնքներու զպրոցներու աշակերտներուն կողմէ երգուեցաւ «Հայ ապրինք»ը, գեկավարութեամբ Վերապատուելի Աբրահամեանի: «Արաքս» երգչախումբին կողմէ երգուեցան «Մայր Արաքսի» եւ «Տէր ողորմեա»ն, գեկավարութեամբ Օր· Մ· Խաչերեանի: Մեներգեց Պ· Հայազատ Օհանեան «Իմ սիրելի զաւակունքս»: Արտասանեցին Օրիորդներ Օհանեան «Խօսք իմ որդուն», Մարի Աւճեան՝ «Կարօտի նամակը», Արուսեակ Խօճիկեան «Մեր ուխտը», Պ· Անդրանիկ Մանիսարճեան՝ «Ծարաւը»:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, ծանօթ մտաւորական եւ հանրային գործիչ Սեդրակ Քարեան (Փարիզէն), որ փաստական տուեալներով լուսաբանեց հայ ժողովուրդին տեղահանութեան եւ բնաջնջման պատմութիւնը սեւ Թուականին, եւ կոչ ըրաւ մեր սրտերուն, միշտ վառ պահել անմահ նահատակներուն յիշատակը, համերաշխ ապրիլ եւ սիրել հայ մշակոյթը, մեր հայրենիքը, եւ միասնական ոգիով Հայը Հայ պահել, որպէսզի հանդիստ ընեն մեր մեռելները:

Հասարակութիւնը սգահանդէսէն բաժնուեցաւ խոր տպաւորութեան տակ, նը – ւիրական նահատակներու անմոռանալի յիշատակը հոգւոյն մէջ:

Ց· ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՑ

Ջ·

Գոզօ, — պատասխանեց մայրիկը կէս կշտամբանքով, — տղայի հետ տղայ մի բլլար, ով ինչ կ'ըսէ, թող ըսէ, դուն ինծի նայիր:

Գոզօն դուրս գնաց լուութեամբ եւ մոնչելով խոհանոց՝ սկսեց օջախի կրակը փչել:

Երեկոյեան, ընթրիքին, Լեւոնը չերեւցաւ:

Մայրիկը մինչեւ անգամ չհետաքրքրուեց թէ՝ Լեւոնը տա՞ն է թէ ոչ: Ընթրիքը շատ տխուր. ոչ ոք չէր խօսում. ամէն մէկս չանացինք շուտ վերջացնել եւ վեր կենալ: Ընթրիքից յետոյ՝ Գոզօն մայրիկի համար բերեց մեծ, չինական պատաթով թրքական կոֆէ, այն պատրաստուած կոֆէն, որով միայն հայրս էր խմում եւ նրա մահուանից յետոյ երբեք չէր դրուած: Մայրս բռնեց պատաթը, արտունքի մեծ մեծ կաթիլներ կախուեցին նրա չորացկացող խոշոր աչքերից. յանկարծ տեսանք, որ Գոզօն էլ լաց էր լինում, մենք էլ միացանք այդ արցունքներին, լուռ, մորմոքիչ արցունքներին: Երկար լռութիւնից յետոյ՝ մայրս յայտարարեց·

— Այս տան մէջ ոչ մէկ փոփոխութիւն պիտի չըլլի···

Մօրս այս յայտարարութիւնը այնքան վճռական էր, որ բոլորս էլ դողացինք:

Ցաջորդ առաւօտեան, Լեւոնը հէնց որ զարթնեց, գնաց պարտէզ: Գոզօն պարտէզի ծաղիկներն էր ջրում:

Վճիտ, մաքուր, լուացուած առաւօտ էր:

Լեւոնը կամաց կամաց, տատանուելով եւ վախենալով, բայց ներքին վճռակամութեամբ, մօտեցաւ Գոզոյին եւ փաթաթուեց նրա վզով: Գոզօն անմիջապէս ցնցուղը դրեց խոտի վրայ, գրկեց Լեւոնին, համբուրեց երկար եւ խորունկ սիրով չչնջաց·

— Եավրուս, իմ աղուորիկ եավրուս···

Ջ·

Մեծ եղբայրս, Ցակոբ, պահում էր մի արաբական ձի, որ ծնուել էր մեր տանը եւ երբեք չէր տեսել արմաւենի եւ ոչ էլ նրա ամբակները մխրճուել էին հարաւի տաք աւազներում, բայց նրա աչքերի խորութեանը մէջ կար Հարաւային պէյդաժների ամբողջ սարսուռը եւ նրա վրնջիւնի մէջ մենք զգում էինք անհուն անապատների կարօտը:

Ձին, որի Ցակոբը Մարան էր կոչում, սեւ էր, ինչպէս սեւ սաթը, փայլուն եւ ողորկ, երեք ոտները սպիտակ, եւ հաւկըթաձեւ սպիտակ՝ ճակատի վրայ:

Մարանը սանձ չէր տեսել իր կեանքում. նա ազատօրէն ման էր գալիս մեր տանը, մինչեւ անգամ ճաշի ժամանակ, երբ մեր ընտանիքը բոլորուում էր մեծ սեղանի չուրջը, նա գալիս էր, դունչը հանգչեցնում էր Ցակոբի ուսին եւ սպասում մինչեւ նա չաքար տար, յետոյ դընում էր հօրս ուսին, հուսկ ապա՝ մօրս:

Մայրս անհուն բարութեամբ եւ նոր հարսի ջինջ ժպիտով, տալիս էր վերջին չաքարը եւ հրամայում նրան դնալ պարտէզ:

Մարանը, չաքարը խրտխրտացնելով, դնում էր դէպի պարտէզ, որտեղից նա միանգամ վրնջում էր իրրեւ տեղեկութիւն, որ արդէն պարտիզում է:

Այս վրնջիւնի ժամանակ, եղբայրս կանգ էր առնում, մինչեւ անգամ պատառը դեռ բերանին չհասած՝ ձեռքը մնում էր օդում, հրճուանքից՝ մարմրում էր եւ չչնջում·

— Սիրեմ քեզ!

Ամէն գիշեր Ցակոբը պէտք է վեր կենար, դնար Մարանի մօտ, մի անգամ նայէր, չոյէր, համբուրէր եւ վերանի մօտ, մի անգամ նայէր, չոյէր, համբուրէր եւ վերադառնար անկողին: Մարանի սեւ – եակը (ախոռ չէր կարելի կոչել նրա գիշերած վայրը) զանուում էր հօրս եւ մօրս սենեակի տակը: Կէս գիշերին, յանկարծ, երբ լսում էր Մարանի խրխինջը, մեզմ եւ ջինջ, հայրս ասում էր·

— Ակորը դնաց սիրականին քով:

Ամէն կիրակի օր Ցակորը Մարանին տանում էր հերկուած դաշտը եւ բաց թողնում· Մարանը քամու նման թռչում էր, սահում էր նա հերկուած դաշտի վրայից, ինչպէս սուրացող ալիք:

Քաղաքի երիտասարդների համար մեծագոյն հաճոյք էր՝ հաւաքուել դաշտը՝ տեսնելու Մարանի վազքը: Մարանը հասնում էր դաշտի պոնկին, կանգ էր առնում, պայծառ աչքերով նայում հեռուն, հեռուն: Ինչ էր երազում այդ թովիչ առնասունը, ով իմանար, ապա վերադառնում էր սուրացող ալիքի նման, գալիս, կանդնում էր Ցակորի մօտ: Ցակորի թեւերը բացւում էին, փաթաթւում նրա վզին, շրթունքները մօտենում էին նրա քրտնած սեւ սաեւներին եւ համբուրում:

— Գիտես քի ամպի վրայէն կը թռի, — ասում էին չատերը:

Ցակորը բերում էր տուն Մարանին, Գոզօն անխախտ պատրաստած կը լինէր մի թաս ձու: Ցակորն ամէն անգամ Մարանին դուրս տանելուց եւ բերելուց յետոյ՝ մի թաս ձու էր խփում նրա ճակատին, ջարդում, որպէսզի չար աչքերը խափանուէին:

ՎԱՀԱՆ ԹՕՓՈՎԵՆՑ

(Շար·)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Յունիս 12ի Կիրակի առաւօտ, ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 15 Ռիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8), տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնադիր եւ ազգային բարերար

Ողբ, ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ

եւ բարերար ողբ. ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆի համար :

Այս առթիւ պիտի մատուցուի քառաձայն Ս. պատարագ :

Այս մեծ բարերարներուն յիշատակը յարգող հասարակութենէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ԴԻՒԱՆ Հ.Բ.Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Լեւոն եւ Թագուշ Պալեան ցաւակցութիւն կը յայտնեն Պ. Պ. Ստեփան եւ Տիգրան Նաւասարդեանի, ինչպէս նաեւ Շաքայ ընտանիքին, իրենց կնոջ, մօր եւ զաւկին մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 25 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Մշակոյթի տան Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Լիոնէն Վռամշապուհ քհնյ. Գարիպեան Տէր Յարութիւն քհնյ. Ճորթուեանի վախճանման առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ երէցկինին, զաւակներուն, Թորգոմ քհնյ. Փոսթեքեանի, ինչպէս նաեւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ քահանայից դասուն եւ հոգաբարձութեան եւ վախճանեալ քահանային բոլոր պարագաներուն :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ իր ընդհ. ժողովը պիտի գումարուի յաջորդ կիրակի օր, 19 Յունիս, ժամը 15ին, Մայր Եկեղեցիի մէջ: Բոլոր անդամները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ: Որեւէ պատճառով իրենց անդամավճարը հատուցած չեղող անդամներէ կը խնդրուի ժողովի օրէն առաջ եկեղեցիի քարտուղարութեան հասցնել առկախ մնացած գումարը եւ ստանալ համապատասխան ստացագիր, ժողովի իրենց մասնակցութիւնը օրինականացնելու համար :

× Արտաշատէն Կոստանդին Յունանեան կը փնտռէ իր որդին Գուրգէն Յունանեան: Դիմել եկեղեցի :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Յունիս 12ին Ամենասուրբ Երրորդութեան տօնին, կէսօրէ առաջ ժամը 10·30ին հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ պիտի ըլլայ եւ Մանուկներու Հաղորդութիւն :

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ԳԵՐՊ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ :

ՅՈՒԼԻՍ ՅԻՆ

Սեբաստիոյ Ճահանգին Մուրատ Ուսումնասիրացի հանդէսը իր սանին շրջանաւարտութեան առթիւ՝

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏ վարժարանին մէջ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ
Ս. ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ

ԵՒ

ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս 6

ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս 31

Հռոմի Ողիմպիական Խաղերը զբօսաշրջիկներու խճողում պիտի պատճառեն այս տարի Իտալիոյ մէջ :

Մեր խումբին հանդիստ ճամբորդութիւնը եւ լաւագոյն բնակութիւնը օր առաջ ապահովելու համար, կազմակերպութեան աշխատանքները սկսած են :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օրերը շուտ կ'անցնին, ցանկը շուտով կ'ամբողջանայ :

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ՝

Պ. ԹԱՐՈՆ

58, Bd. Serrurier, PARIS 19 - Métro Pré-St-Gervais

Ն. ՄԱՅԻՍԵԱՆ

45, Rue de Trévise' PARIS 9 - Tél. TAI. 49-40

(Գաւիթին մէջ)

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

11, Ave. Béranger, ARNOUVILLE-LES-GONESSE (S. et O.

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտոյի Մուրատ խումբի, Հայաստանի Հանրապետութեան 42րդ տարեդարձը կը տօնուի այս Կիրակի ժամը 15·30ին Մուլէն Պլէօի ընդարձակ սրահը, Սընոն: Կը նախագահէ ընկ. ՍԱՐԳԻՍ ՏՕՆԷՐԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկ. Հ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին՝ խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ եւ նուագ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 12 Յունիս Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 5ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ, աւանդական ճաշ : Նախօրօք արձանագրուիլ Զաւարեանի ընկերներու մօտ, եւ հեռաձայնով՝ ՄԻՇԸԼԷ 89·60 Թօփալեանի:

Կը նախագահէ ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Հաւաքոյթը կը վարէ ընկեր Պ. ՉԸՊՈՒՔՃԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին.— Տիկիններ Մուրատեան եւ Գալայճեան (երգ), Պ. Զօհրապ Մուրատեան (արտասանութիւն) :

Ճոխ յայտագիր :

Ճաշագին՝ 10 Ն. Ֆ.:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

«Մայիս 28» կը տօնուի Ռիւ ԺԷ Սէն Լուի սրահին մէջ, Յունիս 19ին:

Կը խօսի ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷՅԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԾԱԽՈՒ Է

Ազատ փոքր փավիյեօն մը, Փարիզէն 15 քիլոմեթր (Առնուվիլ լէ Կոնէս), 53 Ռիւ տը Լիլ: Գրել՝

Castellan

154, RUE D'ANTIBES CANNES - A. M.

Barclay

ՀԱ ՄԱՆ ԱՐԱ ● HA MAN ARA

par

LES BARCLAY

super 70.335 — 45 T. — simple 60.212

Discophiles Arméniens!

C'est une danse de chez vous à la mode de chez nous.

EN VENTE PARTOUT

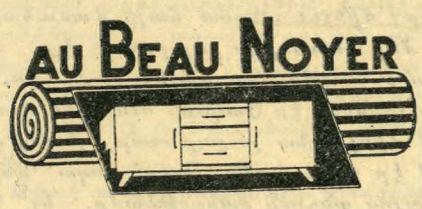

AU BEAU NOYER

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ
ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՁՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 13–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ
ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ
ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս նաև երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ :

Ծախքերու մասնակցութիւն 2·50 Ն.Ֆ. :

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Բէնսի Փավիյեօն :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԼԷՈՓՈԼՏ ԱՒԱԳԵԱՆԻ
ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԷԴՍԸ

Յետաձգուած է կամքէ անկախ պատճառներով :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Պէլվիլ – Լիլա հայկական դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Կիրակի, Յուլիս 3ին, ժամը ճիշդ 15ին, Մէրի Փրէ Սէն Ժէրվէի սրահը (Մէթրօ Փրէ Սէն Ժէրվէ) :

Երգ, պար, արտասանութիւն :

Կը ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ աւանդավէպէն դրուագներ՝ ղեկավարութեամբ դպրոցին արուեստագէտ ուսուցիչ Պ. Յ. Թորոսեանի :

Հանդէսի ընթացքին ճարտարագէտ Պ. Եդուարդ Իւթիւճեանի կողմէ պիտի ցուցադրուին հայրենիքի նոր կենցաղն մոգական լապտերով, եւ պատմական յիշատակարաններու նկարները:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԿՌԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, դպրոցի փողոցին դիմացի սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Շրջարերականներու ընթերցում :

ՃԱՇ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ իր անդամները եւ համակիրները Յունիս 19, Կիրակի կէսօրին, Մոն Սէնտրի, Պէլվիւ ճաշարանը :

Ընտանեկան հաճելի մթնոլորտ: Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի նախպէս արձանագրուիլ՝ 97պիս, Ռիւ Փառ Տիէօ, հեռաձայն 60–22–36 մինչեւ Յունիս 15: Ճաշագին 18 Ն. Ֆ.:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅԵՐ ՍՉՔԵՐՆԻԴ ԼՈՅՍ

ԲԱՑՈՒԱԾ Է՝

ՄԻՇԷԼ ԱՐՍԼԱՆԻ

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆԸ

մասնագէտ արանց եւ կանանց մանաւանդ երիտասարդներուն:

Լաւագոյն կերպասներ, անգլիական եւ Ֆրանսական:

Դիւրամատչելի գիներ:

MICHEL ASLAN

15, Rue de la Grande Armée (Chapitre) - Marseille

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆԻՍ 12, ԺԱՄԸ 15ԷՆ 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏ ԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

36, AVENUE DE GAULLE, MONTMORENCY

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱԿ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ — ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներ եւ աւանդական շամփուրով խորոված :

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

200 հոգինոց բացօթեայ ճաշ, կէսօրին ժամը 13ին, գին 10 Ն. Ֆ.: Կը խնդրուի կանխաւ ապահովել սեղանները : Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը,

32, Ռիւ Տը Թրէվիզ (Հեռ. ՓՐՕ. 77–73)

ՄՈՒՏՔ 1 Ն. Ֆ.

ԾԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել Կար Տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն: Անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնալ Կրօլէի կայանը: Շոգեկառք ժամը 10·15, 10·32, 10·45, 11·13, 11·55, 12·20, 12·32, 14: Վերադարձ. — Ժամը 18·30էն իւրաքանչիւր 20 վայրկեանը :

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆ ԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2,30ին

Հովանաւորութեամբ Հայրապետ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային բոլոր միութիւններուն:

Ակադեմական եւ գեղարուեստական ճոխ բաժիններով:

ԳԱՐՈՒՆԸբնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ, պայծառ լոյս և ոսկի արեւ...

Գարունը կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ և ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 Bis, Bd. Sébastopol PARIS 4e

Tél. : ARC. 26-61 — Métro : (CHATELET - HALLES)

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12 — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20

166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE

4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O. — 18, RUE BRÉZIN, PARIS 14

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց ամիս 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՇԱԲԱԹ 11 ՅՈՒՆԻՍ

SAMEDI 11 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8821 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4622

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՁԵՒԸ

Մուսթաֆա Քեմալի հիմնած Հալք կուսակցութիւնը աւելի քան քառորդ դար անձարձակ իշխեց Թուրքիոյ մէջ՝ բռնապետական երկաթեայ թաթի տակ պահելով բնակչութիւնը գոլշէն մինչեւ Անատոլուի խորերը։

Նախարարները, երեսփոխանները, կուսակալներն ու բարձրաստիճան պաշտօնաթները ըստ ցրտի. հնազանդ բար քերուն կաշառակերութեամբ եւ զեղծարարութեամբ պարարտացուցին իրենց քանկները։

Անոնց օրով էր, որ տեղի ունեցաւ Հայոց «Լքեալ» գոյքերու աւարը։ Միլիոներու հասնող հայապատկան կալուածներ ոչինչ գիներով Թուրքերու սեփականուեցան ։ Ոչ ոք հաշիւ հարցուց հանրապետական Թուրքիոյ վարիչներուն։

Լօզանի դաշնագիրը ոչ մէկ հատուցում պարտադրեց քեմալական կառավարութեան ։ Եւ Հայերը մնացած անտէր ու անպաշտպան՝ «զղջիական»ի նուաստացուցիչ իրաւական վիճակին ենթարկուեցան հիւրընկալ երկիրներուն մէջ։ Կուրծք ուսին բազմատեսակ դժուարութեանց եւ չնորհիւ իրենց բնատուր աշխատասիրութեան՝ նոր անտեսութիւն ու գիրք ստեղծեցին իրենց երկրորդ հայրենիքներուն մէջ։

Չունեցանք «Ամենայն Հայոց կառավարութիւն» մը, որ մեր արդար իրաւունքները պահանջէր ոճրագործ Իթթիհատի ժառանգորդներէն։ Այս վերջիններէն հանդարտ սրտով մարսեցին հայկական աւարը։

Հիթլերի ժառանգորդները պարկեշտութիւն ունեցան Նացիներու գործած ոճիրները քաւելու՝ ահագին գումարներ յատկացնելով Իսրայէլի պետութեան՝ իբրեւ նիւթական հատուցում։

Անկէ առաջ Հրեաները բարոյական զոհացում ալ ստացան Նիւրէնպէրկի մէջ, ուր յաղթական դաշնակիցները արդարութեամբ մահապատիժի ենթարկեցին իրենց դահիճները։

Հայերս այդ բարոյական զոհունակութիւն ալ չունեցանք։ Ու մեր վրէժը մեր ձեռքով լուծեցինք, երբ ամէն յոյս կտրեցինք դաշնակիցներէն։

Երբ «Լքեալ» գոյքերու աւարը ջուրը քաշեց, Հալքը գործադրութեան դրաւ «Իննեւորութեան տուրքը», որ կոչուեցաւ ալ Ընդհանուր Տուրքը, որ կազմեցաւ մէկ բարեկամները կրկին իւղոտելու։ Հանրապետական Հալք կուսակցութիւնը իր խոր արմատ ձգած էր երկրին մէջ։ Բանակն ալ ամբողջովին ենթակայ էր իրեն։

Չինուորական յեղափոխութիւնով չէ, որ տապալեցաւ։

Երկրորդ աշխարհամարտէն վերջ, երբ պետական գանձը բոլորովին գատարկուած եւ «Վարլըգ վերկիսի»ն ալ «մաքրագործուած» էր, ամերիկեան տոլար նոր սկսան հոսիլ Անգարայի կառավարութեան տնտեսութիւնը, շնորհիւ 1947ի Ճրումընի վարդապետութեան»։

Ու հետեւելով ամերիկեան ղրութեան, կեանքի կոչուեցաւ «Դեմոկրատ» կուսակցութիւնը՝ «Հանրապետական ժողովրդական» (ձիւմհուրիյէթ Հալֆ) կուսակցութեան կողքին։

Հալքը, որ այնքան դժդունութեանց եւ նախանձի տեղի տուած էր, 1950ին հրապարակէն քշուեցաւ՝ շնորհիւ ազատ ընտրութեանց։

Դեմոկրատները չկրցան ուժեղ կազմակերպութիւն ունենալ։ Անոր վարիչները ուզեցին կարճ ժամանակի մէջ մեծ հարստութեան տիրանալ։ Եւ բռնապետական թեսա մի քանիներով սկսան կառավարել երկիրը։ Չկրցին ամէնէն տարրական ապտութիւնները, անտանելի վիճակ ստեղծելով։

Մինչեւ որ ապստամբեցաւ բանակը։

Չինուորական յեղափոխութիւնը մեծ անակնկալներով լի է։

Թուրքիան կառավարելու համար եր կաթեայ թաթ պէտք է։ Չինուորականները առ այժմ կը խօսին ժողովրդավարութեան անունով։ Սակայն հետզհետէ իրենց ձեռքը կ'առնեն երկրին դէկը։ Ու տարակոյս չկայ, որ նոր իշխանութիւնը հետզհետէ յոյց պիտի տայ իր ակտաները։

Նախանշանները սկսած են երեւնալ արդէն։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆԵՐ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄՈՒԻՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ՉԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ՔԱՇՈՒԵԼՈՒ ՄԻՏՔ ՉՈՒՆԻՆ

Չինուորական իշխանութիւնները կը թուի թէ ամուր տատասուած են երկրին մէջ։ Նախկին կառավարութեան գրեթէ բոլոր անդամները ձերբակալուած՝ արգելափակուած են։ Ուշ մէկ լուրջ ընդդիմութիւն կը տեսնուի։ Ինչ կը վերաբերի ժողովրդավարական սկզբունքներով ընտրուած կառավարութեան մը գոյութիւնը կը պահանջեն։

Բանակը նպատակ պիտի առնէ՞ ուսանողներու այս տրամադրութիւնները։ Ապագան կոյց պիտի տայ։

Վերջին ուսանողական ցոյցերու ընթացքին սպաննուած ուսանողներէն երկուքին՝ Թիւրան Իմէքտիրի եւ Նետիմ Օզիփլաթի յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է Պոլսոյ մէջ։ Աւելի քան 100 հազար հոգի հետեւած են թափօրին ու յուղարկաւորութիւնը նախկին կառավարութեան դէմ ցոյցի հանդամանք ստացած է։

« Անիծեալ ըլլայ ան որ սպաննեց» բացականչած են յուղարկաւորները։

Քոնիայի մէջ կարեւոր քանակութեամբ զէնքեր գտնուած են որոնց վրայ հանրապետական (Հալք) կուսակցութեան պիտանշանները կան։ Կը թուի թէ նախկին կառավարութիւնը բաժնած էր զանոնք եւ մահափորձերէ ետք զէնքին դիմանչները պատրուակ բռնելով կ'ամբաստանէր Հալքեանները որպէս ոճրագործներ եւ երկրին դէմ դաւադիրներ։

Յատկապէս մարզուած Թրքական դիմարտակ մը որ Քորէա պիտի ղրկուէր փոխարինելու համար տեղւոյն Թրքական դիմարտակը վար դրուած էիզմիրի մէջ։ Զօրավար Հանքիոքլիւ, դիմարտակին պետը Ակրի (խորհրդային սահմանագիծ) ըստ լուի) շրջանի կառավարիչ նշանակուած է։ Զօրավարը լաւ ուսերէն կը խօսի եւ մանագէտ է սլաւական հարցերուն։ Դիմարտակը կրնայ կարեւոր դեր կատարել երկրի անդորրութիւնը ապահովելու համար։

Տասնըվեց նահանգապետներ ձերբակալուած են վերջերս, յայտարարած է գինդապետ Ալաթլի, զինուորական իշխանութեան բանբերը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ հեծանիւով շրջանը վերջացաւ Հինգշաբթի, Ֆրանսացի Ժագ Անթիլի յաղթանակով։

ՃԱՓՈՆԻ մէջ լարուած կացութիւնը կը չարունակուի, Այզընհաուըրի այցելութեան եւ Ճափոն – Ամերիկա պինուորական դաշնագրի ստորագրութեան պատճառու։ Կառավարութիւնը որոշած է արժանավայել չուքով ընդունիլ Մ. Նահանգներու նախագահը իսկ ճախակողմեանները դէմ են ու որոշած՝ ամէն գնով արգելք հանդիսանալ՝ Ճափոն – Ամերիկա մերձեցման։

ԹԻԳԼԻՊԻՆ հակառակ լուրեր կը հասնին։ կարգ մը լուրերու համաձայն փանչեմ Լամա (երկրին հոգեւոր երկրորդ պետը) սպաննուած է Չինացիներուն ձեռքով, ուրիշ լուրերու համաձայն փախած է։

ՄԱՏՐԻՏԻՆ կը հաղորդեն թէ 352 քահանաներ բողոքագիր նամակ մը ստորագրած են Ֆրանքոյի վարչաձեւին դէմ։

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԵԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ՆԱԽԱԳԱՀ

Պապին անձնական տնօրինութեամբ, ի տես յառաջիկայ տիեզերական ժողովին օրակարգին նախատեսած նիւթերու պատրաստութեան եւ ուսումնասիրութեան համար, կազմուած են տասը յանձնախումբեր՝ իւրաքանչիւրը Ծիրանաւորի մը նախագահութեամբ։ Կարդինալ Աղաճանեան նախագահ նշանակուած է «Առաքելութեանց յանձնախումբին»։

ՆԱԽԱԳԱՀ ՇԵՀԱՊ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

Հոգեպատեան տօնին առթիւ, Լիբա – նանի Հանրապետութեան նախագահ Զօր. Ֆուատ Շեհապ, կիրակի, 5 Յունիս, պաշտօնական այցի եկաւ Անթիլիաս եւ ներկայ գտնուեցաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր տաճարին մէջ տեղի ունեցած պատարագին։

Հաւատացեալներու խուռներամ բազմութիւն մը փութացած էր Անթիլիաս՝ պատշաճ յարգանքով պատուելու համար Նոր. Վեհմութիւնը, որուն ժամանումը ողջունուեցաւ խելայեղ ծափահարութիւններով։

Պատուոյ երկու կամարներ չինուած էին վանքի ճամբուն վրայ, որ կը յորդէր բազմութեամբ։ Ժամը 10·30ին ժամանեց նախագահը, ընկերակցութեամբ վարչապետ Ակմէտ Տաուքի, նախարարներու, ինչպէս նաեւ զինուորական եւ քաղաքային բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու։

Վանքի մուտքին, նախագահը ընդունուեցաւ Լիբանանի Հայոց առաջնորդ Խորէն Արք. Բարոյեանի եւ Ազգային Կեդրոնական վարչութեան անդամներուն կողմէ, որոնք ծափահարութիւններու տարափի մը ներքեւ զայն առաջնորդեցին եկեղեցի, ուր արդէն տեղ գրաւած էին բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ եւ օտար հիւրեր։

Ճաւարտ պատարագի, նախագահն ու Ջարեհ Ա. կաթողիկոս միասին բարձրացան վեհարան, ուր չրջապատուեցան բազմաթիւ անձնաւորութիւններու կողմէ։ Վեհարանի մէջ կատարուած շամփաւերի հիւրասիրութեան ներկայ գտնուեցան վարչապետ Ակմէտ Տաուք, ներքին նախարար Պ. Խոմոն Կասիար, առողջապահական նախարար Պ. Հասան Մեկտատ, նախագահական դիւանապետ Պ. Ժորժ Հայմարի, Լեռնալիբանանի նահանգապետ Պ. Պարտաուիլ, Հաղորդակցութեանց ընդհ. տնօրէն Պ. Ֆուատ Զատէր, տեղեկատուութեան ընդհ. տնօրէն Պ. Փեթրոյ Տիպ, Մեթնի գայմագամը, Մեթնի ընտրութեանց թեկնածուները՝ զօրավար ճէմիլ Լահուտ, Պ. Պ. Միշէլ Մուր, Խուսար Ասլի — Ժաուէէ, Մորիս ճէմայէլ եւ Վարդգէս Շամլեան, Պէյրութի առաջին չրջանի թեկնածուները՝ Պ. Պ. Ժոզէֆ Զատէր, Մովսէս Տէր Գալուստեան, Խաչիկ Պապիկեան եւ Սուրէն Խանամիրեան, Գնդ. Նոֆալ, նախագահի թիկնապահ հարիւրապետ Սարտուք, Պ. Տ. Թոսպաթ, Արտաքին նախարարութեան փրոթոկոլի պաշտօնատարներէն Պ. Ն. Լահուտ։

Նախագահն ու կաթողիկոսը մօտ կէս ժամ սիրալիր խօսակցութիւններ ունեցան, չերմ եւ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ։

Այնուհետեւ նախագահը հրաժեշտ առաւ վեհափառէն եւ ներկաներէն։ Դուրս ելած պահուն, զարթեալ որոտընդոստ ծափահարութիւններով ողջունուեցաւ բազմութեան կողմէ, որ այսպէսով կուտար իր հաւատարմութեան հաւաստիքը նախագահին։ «Ազդակ»

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Տէր եւ Տիկին Ստեփան Էլ – չիբէկեան Ն. Ֆ. 150·—

Տիկին Վ. Օնպաշեան, Կրքնոպլը 100·—

Խաչիկ Մկրտիչեան 50·—

Նախորդ գումար 1·330·—

Գումար 1·630·—

Նուէրները ղրկել հետեւեալ հասցէին·

Maison de la Culture Arménienne

51, Rue Mr.-le-Prince, PARIS (6e)

Chèque Postal : 5.460-11

ՆՈՐԷՆ ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԵՒ ԱՆԹԻԼԻԱՍ

—o—

Ա.

ՀԱՅՐ ԵԶՆԻԿԻ ԳԻՐՔԸ

Մի բարի ձեռք ինձ ուղարկել է Սան Փաւլոյի հոգեւոր հովիւ Եզնիկ աւագ-քահանայ Վարդանեանի անցեալ տարի լոյս ընծայած գիրքը, «Դէպի Հայաստան»: Գիրքը տպուած է Պուէնոս-Այրէս, —273 էջ,— եւ զարդարուած է Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի, հեղինակի եւ երէցկինի նկարներով:

Հայր Եզնիկի խօսուն գրիչի շնորհիւ գիրքը կարդացւում է հետաքրքրութեամբ: Հեղինակի հայրենասիրական ապրումներն երբեմն վարակում են ընթերցողին, մանաւանդ որ Հայր Եզնիկը խօսում է իբրեւ պարզ հայ-մարդ ու քահանայ, առանց գրագէտի յաւակնութիւնների, թէեւ որոշ յաւակնութիւններով: Մայր-Հայրենիքի հողի վրայ ոտք կոխող տարագիր Հայի հոգին է խօսում նրա մէջ:

Իմ նպատակը, սակայն, գրախօսական գրելը չէ, ոչ էլ Հայր Եզնիկի Հայաստանում եւ Հայաստանի մասին արտայայտուած ապրումներով զբաղուիլը: Հայաստան մեկնելիս՝ Հայր Եզնիկը ստացել է Սան Փաւլոյի համայնքէն գրաւոր յանձնարարութիւն՝ հաշտեցնել Անթիլիասը Էջմիածնի հետ՝ վերականգնելու համար Հայաստանեայց եկեղեցու միասնականութիւնը: Այդ ուղղութեամբ որոշ աշխատանք է կատարել Էջմիածնում եւ Անթիլիասում ու ձախողելով՝ դառնացած վերադարձել է Սան Փաւլօ: Իր այս աշխատանքներին նա նուիրել է գրքի մէկ մասը:

Ամէն Հայի եւ մանաւանդ, ամէն հայ համայնքի իրաւունքն ու պարտականութիւնն է մտածել եւ ջանալ վերացնել ազգային կեանքում գոյութիւն ունեցող հիւանդագին երեւոյթները: Հայութեան մէջ առաջացած պառակտումը: բնակա-նաբար, խիստ ցաւալի է եւ զարմանալի չէ, որ Պրազիլի մեր հայրենասէր համայնքի հոգին էլ վրդովել է: Անբնական չէ, որ Եզնիկ աւագ-քահանան էլ սրտի ցաւ է զգացել եւ մտածել է իր վրայ առնել երկու կաթողիկոսների հաշտեցման գործը, բայց...

Բայց Հայաստանեայց եկեղեցին այսօր ունի երեք-չորս տասնեակ բարձրաստիճան հոգեւորականներ — կաթողիկոսներ, պատրիարք, արքեպիսկոպոսներ, եպիսկոպոսներ, առաջնորդներ ու կաթողիկոսական պատուիրակներ, պաշտօնական եւ անպաշտօն եկեղեցական հաստատութիւններ, մարմիններ եւ պաշտօնեաներ, որոնք նոյնպէս, հայր Եզնիկի պէս, նախանձախնդիր են եկեղեցու միասնականութեան, աշխատում են այդ ուղղութեամբ, ժողովներ են գումարում, կոնդակներ են գրում, զանազան տեսակցութիւններ ու խորհրդակցութիւններ են ունենում, բայց չեն կարողանում եկեղեցու միասնականութեան հասնել, — չէ՞ք կարծում, որ մի քիչ յաւակնութիւն է հայր Եզնիկի կողմից այդպիսի փափուկ առաքելութիւն ստանձնելը եւ չյաջողուելու դէպքում յանցանքը ուրիշի վրայ ձգելը: Սան Փաւլոյի հոգեւոր հովիւը իրեն ի՞նչ հրաշագործ զօրութիւն է վերագրում, երբ ճանապարհ էր ընկնում հաշտեցնելու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի հետ:

Ի՞նչ է Ռէս Մկոյի եւ Գզիր Կակոյի կըռի՞ւն է, որ գիւղի երէցը իր միջամտութեամբ պիտի հարթէր:

Իր ձախողութիւնը արդարացնելու համար Հայր Եզնիկ իր մեղադրանքներից ինձ էլ է բաժին հանել: Իբրեւ թէ ես պաղ վերաբերում եմ ցոյց տուել, չեմ հետաքրքրուել իր առաքելութեամբ, նոյնիսկ զլացել եմ ցոյց տալ նրան Ճեմարանը, մինչդեռ Անթիլիասում դպրեվանքն էլ են ցոյց տուել, օղի էլ են խմցրել...:

Ճեմարանի դռները ամէնքի առջեւ լայնօրէն բաց են, եւս առաւել հեռաւորՊրազիլից եկած մի հիւրի առջեւ: Եթէ Հայր Եզնիկ շնորհ անէր հետաքրքրուելու ճեմարանով, անշուշտ, իր գրքում ուրիշ բան կը գրէր:

Նոյնքան անարդար է Հայր Եզնիկը՝ մեղադրելով ինձ որ զլացել եմ օգնելու իր առաքելութեան: Նախ ես որեւէ հանգամանք չունէի այդ գործում եւ, ծանօթ լինելով ամբողջ հարցին, չէի կարող այնքան միամիտ լինել, որ մի քահանայի կամ իմ միջնորդութեամբ Կաթողիկոսական երկու աթոռները պիտի հաշտուին: Միւս կողմից՝ Հայր Եզնիկը ինձանից որ եւ է գործնական բան չուզեց: Ինքը բանակցութիւններ է ունեցել կաթողիկոսի հետ, գնացել-եկել է Անթիլիաս, ինձ որեւէ բան չի առաջարկել,— Ի՞նչ իրաւունք ունի, ուրեմն, իր գրքում ինձ մեղադրելու:

Բայց կարեւորը այս չէ: Անձնական վիրաւորանքները կամ վշտացումները նշանակութիւն չունին հասարակական խնդիրներում: Էականը Հայր Եզնիկի — եւ մեր բոլորիս — մտահոգութեան հիմնական հարցն է — հայ կեանքում տիրող անհամերաշխութիւնը եւ պառակտումը վերացնելու կարելիութիւնները:

Կան միամիտներ, որոնք հաւատում են, որ եթէ երկու կաթողիկոսներ մի տեղ իրար հետ հանդիպեն ու կողք-կողքի նստելով՝ սրտբացօրէն խօսեն, վէճ ու կռիւ կ՚անհետանան եւ սիրոյ ու խաղաղութեան թագաւորութիւն կը հաստատուի Հայոց երկնակամարի տակ: Եւս կան երջանիկ լաւատեսներ, որոնք կարծում են, որ եթէ կուսակցութիւնները ազգային գործերին չխառնուեն, սէր եւ համերաշխութիւն կը տիրէ եկեղեցու մէջ եւ եկեղեցուց դուրս, ազգի բոլոր հատուածներում:

Հիմա էլ ահա այդ լաւատեսութիւն է սկսում գրգռել դիւրահաւատ մարդկանց ջղերը: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կոնդակ է գրել համերաշխասէր ոգիով: Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը Ամերիկա է գնացել ձիթենիի ոստը ձեռքին: Խաղաղութեան եւ սիրոյ հրաւէր է կարդում: Մնում է որ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսն էլ նոյն ոգիով համակուի եւ մի փոքր ճամբորդութիւն յանձն առնէ, Էջմիածնում եւ Անթիլիասում անմիջապէս սէր ու խաղաղութիւն կը հաստատուին: Ո՛վ, սուրբ միամտութիւն...

Փորձենք հասկանալ, ի՞նչ է որ կը կատարուի մեր շուրջը եւ ի՞նչ հիմքեր կան լաւատեսութեան:

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

(Շար.)

ՓԱՍԹԵՐՆԱՔԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

—o—

ԽՄԲ.— Արեւմտեան լրագրական սպասարկութիւնները Մոսկուայէն հաղորդած են հետեւեալ մանրամասնութիւնները ռուս մեծ բանաստեղծ Փասթերնաքի յուղարկաւորութեան ընթացքին տեղի ունեցած կարգ մը յատկանշական դէպքերու մասին: Այդ դէպքերը հասարակ տեղիք ըլլալէ շատ հեռու՝ ընդհակառակն ժողովրդային արդար պոռթկումի պահ մը ըլլալու բնոյթը ունին:

Քանի մը հազար հոգի, ուր աչքի կը զարնեն բազմահարիւր ուսանողներ, երէկ հետեւեցան անհետացող բանաստեղծի դագաղին:

Փերետելքինոյի գերեզմանատան մէջ, խորհրդային ծանօթ փիլիսոփայ եւ գրական քննադատ Վալանթէն Ամիւս արտասանեց դամբանական մը, ուր ըսաւ ի մէջ այլոց. «Հազուագիւտ գրողներ կը նմանէին Փասթերնաքի եւ ցանցառ էին անոնք՝ որոնք ունէին անոր պատուախնդրութիւնը եւ համոզումներու կորովի հաստատամտութիւնը: Հակառակ իրեն դէմ մեր բռնած դիրքին, հակառակ այն խիստ քննադատութիւններուն զորս նետեցինք իր երեսին, Փասթերնաք մնաց միշտ իր համոզումներու պաշտպանութեան պատնէշին վրայ, դարձաւ խորհրդանիշ մը, միշտ հաւատաց իր համոզումներուն ճշմարտութեան, օրինակը տալով թէ գրագէտ մը ինչպէս պէտք է պաշտպանէ իր տեսակէտը»:

«Ցորչափ ռուս լեզուն գոյութիւն ունենայ աշխարհի վրայ, գոյութիւն պիտի ունենայ եւ ինչ որ գրած է Փասթերնաք: Խորհրդային մեծագոյն գրողներէն մէկն էր: Իրեն հանդէպ ունեցած մեր տուրքը գուցէ երբեք չկարենանք վճարել»:

«Փասթերնաք չէր հաւատար արուեստը արուեստին համար գաղափարականին: Բայց կը հաւատար որ գրողներուն պարտականութիւնն է խօսիլ իրենց ժամանակակից մարդոց եւ բացատրել իրենց ընտրած ճամբան: Իր վէճերուն մէջ ան չէր յարձակեր մեր ընկերային դրութեան կամ վարչաձեւին վրայ: Բայց կար սկզբունք մը զոր իրապէս ընդունած չէր Փասթերնաք, որ է այն տեսակէտը թէ բռնի ուժը կրնայ մարդիկը առաջնորդել դէպի նորն ու բարին: Այս կէտին մէջ ան համախոհ էր Թոլսթոյի եւ Թոլսթոյի պէս չհասկցուեցաւ.. Վերջին ծայր խստապահանջ ինքն իրեն հանդէպ եւ ժամանակակից գրողներուն համար, կը խորշէր միջակութենէն ու պատեհապաշտութենէն...»:

Յուղարկաւորութեան թափօրը պարզ էր ու համեստ: Ներկաներուն մէջ ոչ մէկ պաշտօնական անձնաւորութիւն: Այսուհանդերձ: հոն էր Տիկին Իլիա Էհրեմպուրկ, որ կը ներկայացնէր իր ամուսինը:

Վալանթէն Ամիւսէն ետք, յանկարծ, երիտասարդ մը բազմութեան մէջէն դուրս գալով, ցցեց իր հասակը եւ սկսաւ ներբողը հիւսել Փասթերնաքի ինչպէս բանաստեղծ եւ թարգմանիչ, յայտարարելով նոյնպէս թէ՝ «անիկա միակ միջնորդը կը հանդիսանար արեւմուտքի եւ արեւելքի միջեւ մշակութային կապերու ամրապնդման»:

Ամբոխը լռութեամբ եւ խոր երկիւղածութեամբ մտիկ կ՚ընէր: Յանկարծ, լռութիւնը խզուեցաւ, սկսան բողոքի եւ զայրոյթի կանչեր լսուիլ, մանաւանդ երբ երիտասարդը յայտարարեց թէ՝ «Փասթերնաք ժառանգ թողուցած էր վսեմ պատգամ մը որ կը թելադրէր թէ պէտք չէր երբեք մոռնալ քրիստոնէութեան այն պատուիրանները որոնք մարդոց կը ներշնչէին սէր եւ եղբայրութիւն»:

Յանկարծ ամբոխին մէջէն լսուեցաւ աղաղակ մը. «Գործաւոր դասակարգը չնորհակալ է յաւէտ Փասթերնաքի...»:

Ուրիշ ձայն մը աւելցուց. «Շնորհակալութիւն նաեւ արուեստագէտներուն կողմէ: Զմայլելի գիրք մըն էր գրած ան եւ սակայն այդ գրքին հրատարակութիւնը արգիլեցին»:

Եւ ահա, պատանի մը, դուրս գալով շարքերէն, բարձրութեան մը վրայ ելաւ եւ սկսաւ «Տոքթ. Ժիվակոյէն» էջ մը արտասանել:

Այնուհետեւ յուղարկաւորութիւնը շարունակուեցաւ առանց միջադէպի: Եւ սակայն, երբ դագաղը իջեցուցին փոսը եւ արարողութիւնը վերջացաւ, տակաւին բազմահարիւր երիտասարդներ մնացին գերեզմանատան մէջ եւ կարգաւ սկսան արտասանել Փասթերնաքի բանաստեղծութիւնները:

Իր ամուսնոյն մահէն ետք, Փասթերնաքի այրիին թոյլ տրուած է մնալ ու ապրիլ այն տաչային մէջ, ուր երեսուն եւ երկար տարիներ ապրեցաւ ու ստեղծագործեց մեր օրերու մեծագոյն բանաստեղծերէն մին:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Այն փաստը թէ բոլորն ալ միացած՝ որոշած էին արգելք հանդիսանալ Խրուշչեւի անձնական մենատիրութեան հաստատումին, պատճառ դարձաւ որ այս վերջինը որոշ զիջումներ ընէ: Ծանրակշիռ որոշում մը առնուեցաւ, որ յեղաշրջեց համայնավար աշխարհը: Արդարեւ, որոշուեցաւ Թիթոյին հետ խաղաղութիւն հաստատել ու այս պաշտօնը յանձնուեցաւ Խրուշչեւի:

ԵՐԵՐՈՒՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Այնքան ատեն որ Խրուշչեւ իր ձեռքին մէջ չէր յաջողած կեդրոնացնել երկրին գերագոյն եւ բացարձակ իշխանութիւնը, ստիպուած էր զգոյշ շարժիլ եւ քաղաքական ու ներքին հարցերու մէջ խուսափիլ վերջնական և վճռական որոշումներ տալէ: Թէեւ կը զգար թէ Սթալինականութեան քաղաքականութիւնը եթէ ծաւալէր՝ կրնար սահմանափակել իր անձին իշխանութիւնը, այսուհանդերձ չէր կըրնար Սթալինական երեւալ, այլապէս իր դէմ պիտի ցցուէին ապասթալինականութեան կողմնակիցները:

Միշտ կողմ փոխեց եւ երերուն քաղաքականութիւն մը ընտրեց: Եթէ իր դիրքը պիտի պաշտպանուէր միանալով Մոլոթով-Քականովիչ-Սուսլով Սթալինական եռեակին, կը միանար անոնց: Այլ առիթներով կողմնակից գտնուեցաւ հակասթալինական՝ Մալենքովին եւ Միկոյեանին:

Միջազգային քաղաքականութեան մէջ կողմնակից էր խաղաղ համակեցութեան, միեւնոյն ժամանակ՝ խիստ քաղաքականութեան, նայելով թէ որ խմբակը մեծամասնութիւն կը ներկայացնէր:

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Մասնագիտական եւ կազմակերպչական յատկութիւններ ունէր Խրուշչեւ: Իր ուժը կը կայանար անոր մէջ որ մոլեռանդ մը չէր: Չունէր հաստատ եւ վերջնական համոզումներ: Իր միակ փափաքն էր գոյատեւել եւ պաշտօնի յառաջացում ունենալ: Այս կէտին մէջ Սթալինին կը նմանէր:

Սթալինի ժամանակ հարկադրուած էր զսպել իր շուտ բորբոքող խառնուածքը, յանկարծական բարկութիւններ, անզգոյշ դիտողութիւններ ընելու սովորութիւնը: Բարձրացումի իր ճամբուն վրայ մտածեց թէ դիրքը բաւական ամուր էր ու կրնար «բնական» երեւալ:

Այժմ, վերստին ստիպուած էր զգոյշ գտնուիլ: Ու ինչ որ կարեւոր էր, պէտք էր որ շարունակէր եւ զօրացնէր մէկը միւսին դէմ հանելու իր աշխատանքները: Պէտք էր որ նոր դաշնակիցներ ճարէր, իսկ ունեցածներն ալ գիտնար հաստատ պահել:

Հաւանաբար բանակը սիրաշահելու կը ձգտէին իր կարգ մը կարգադրութիւնները (մեծ վարկեր յատկացնել, մասնագէտներ տրամադրել, եւայլն):

Մալենքովի պաշտօնազրկումէն մէկ՝ ամիս ետք, Խրուշչեւ յաջողեցաւ վեց նոր մառեշալներ հաստատել Խ. Միութեան մէջ: Ասոնցմէ Ս. Ա. Կրէչքօ, անդամ էր Ուկրանիոյ Քաղաքական Բիւրոյին, երբ Խրուշչեւ էր ղեկավարը: Ուրիշ մը՝ Ք. Ս. Մոսքալէնքօ, պաշտօնի բարձրացում ունեցած էր Բերիայի ձերբակալութեան օգնած ըլլալուն համար:

ՄԵՔԵՆԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մինչ Խրուշչեւ զբաղած էր իր դիրքը զօրացնելու — ամէն տեղ կ՚աշխատէր իր համախոհները տեղաւորել, — մնացեալները, որոնք ամէն գնով կ՚աշխատէին արգելք հանդիսանալ նոր Սթալինի մը երեւումին, կը ձգտէին արդարացնել Թիթօն:

Սթալինի շրջանին հակաթիթոյականութիւնը իր գագաթնակէտին հասած էր: Այս վերջինը կ՚ամբաստանուէր իբրեւ աշխատաւոր դասակարգի եւ համայնավարութեան թշնամի, կայսերապաշտութեան գործակալ, եւայլն:

Վարշաւայի մէջ, 1948ին Կոմինֆորմը դատապարտեց Թիթօն: Դատապարտութիւնը միաձայնութեամբ եղաւ, մինչեւ իսկ Մաօ Ցէ Թունկ անձնապէս քննադատեց Թիթօն: Կարճ՝ Թիթոյականութեան դէմ պայքարը մաս կազմեց խորհրդային միջազգային քաղաքականութեան:

Արբանեակ երկիրներուն մէջ, հազարաւորներ մահուան դատապարտուեցան իբրեւ Թիթոյական:

Թիթօն «անպարտ» արձակելով եւ արդարացնելով Քաղաքական Բիւրոյի անդամները կ՚ուզէին.

1 — Վերջ դնել Սթալինի անսխալականութեան առասպելին, որով բոլոր Սթալինականները պիտի վարկարեկուէին:

2 — Ազատ արձակելով «Թիթոյականները», մեծ հարուած մը տրուած պիտի ըլլար արբանեակ երկիրներու Սթալինական ղեկավարներուն:

3 — Այս քայլը պատճառ պիտի դառնար որ հակասթալինական պայքարը սաստկանար:

(Շար. 10)

ԱԶԳԵՐՈՒ ԹԱՏՐՈՆԸ

Այս տարուան թատերաշրջանը (եօթներորդը), դժբախտաբար, ինչպէս ըսինք իր ատենին, կ'անցնի միապաղաղ ու թեթեւ :

Զանազան երկիրներու կողմէ տեղի ունեցած երգի ու պարի ֆոլքլորային ելոյթներուն քով, Ազգերու Թատրոնը այս տարեշրջանին տակաւին չկրցաւ տալ դասական միջազգային թատրոնի եւ կամ ժամանակակից թատրոնի լաւագոյն գործերէն մին :

Մանաւանդ անցեալ տարուան Ազգերու Թատրոնի գործունէութեան բաղդատմամբ, ուր ներկայացուեցան անգլիական խումբին կողմէ «Համլէթ»ը, դերմանական խումբին կողմէ դարձեալ Շէյքսփիրի «Յուլիոս Կեսար»ը, ռուսական դերասաններու չեխովեան գործերը եւ սկանտինաւեան երկիրներու եւ հելլենական խումբին դասական գործերը, այս տարի այս մեծ կազմակերպութիւնը արձանագրած է իսկական նահանջ մը :

Անցեալները, երիտասարդ անգլիացի դերասաններ ուզեցին փայլուն մուտք մը գործել : Ներկայացուցին « Համլէթ »ը, սակայն անյաջող ձեռնարկ մը եղաւ եւ ըստ ֆրանսական մամուլի միաձայն կարծիքին անգլիացի երիտասարդ դերասաններու «Համլէթ»ը ստացաւ միայն ու միայն «Դպրոցական Հանդէս»ի մը բնոյթը...

Դարձեալ անցեալ տարի, Ազգերու Թատրոնի խաղացանկին վրայ, իտալական խումբ մը ներկայացուց Կոլտոնիի ծանօթ մէկ գործը՝ «Երկու տիրոջ ծառայող Արլըքէն»ը : Միլանի «Փիքոլօ Թէաթրօ»ի դերասանական կազմին կողմէ ներկայացուած այս խաղը մեծ ընդունելութիւն գտաւ :

Այս տարի, սակայն իտալական դերասանախումբը նոյնպէս ձախողանք մը արձանագրեց Ազգերու Թատրոնի բեմին վրայ :

Արդարեւ, ներկայիս, Նափոլիի Սան Ֆերտինանտօ թատրոնի դերասանական կազմը կը ներկայացնէ դար մը առաջ ապրած իտալացի թատերագիրՓասքուալէ Ալթավելլայի մէկ թատերակը՝ «Փոլիշինէլ՝ Նափոլիի մէջ» :

Հեղինակ եւ դերասան Փասքուալէ Ալթավելլա 1806էն մինչեւ 1872, այսինքն իր մահուան թուականը, գրած ու ներկայացուցած է հարիւրէ աւելի թատերակներ :

« Փոլիշինէլ Նափոլիի մէջ» խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մըն է : Գործողութիւնը կ'անցնի Նափոլիի հին եւ աղքատ թաղամասի մը մէջ, որուն բնակիչները կ'ապրին տարօրինակ կեանք մը : Հոն ամէն ոք զիրար կը ճանչնայ, սերտ բարեկամութեան զուգընթաց կայ հանապազօրեայ կաք ու կռիւը, կիները ամէն ժամ իրարու մաղերը կը բզկտեն... անմիջապէս համբուրուելու համար յետոյ, բոլորը կ'երգեն, կը պարեն, կ'ողջագուրուին եւ այս սիրազեղ արտայայտութիւններէն ետք, կը ջանան զիրար խաբել . . .

Արդար ըլլալու համար պէտք է ըսել որ այս խաղը ունի իտալական բարքեր յատկանշող իսկական «տեղական գոյն » մը : Սան Ֆերտինանտօ թատրոնի դերասանական խումբը, առաջնորդութեամբ ծանօթ իտալացի բեմադիր Էտուարտօ տէ Ֆիլիփոյի, զմայլելի խաղարկութեամբ մը քանի մը օրէ ի վեր բազմահարիւր մարդոց ծիծաղ կը բաշխէ, եւ սակայն, մամուլը միշտ անդրդուելի կը մնայ իր անողոք դատաստանին մէջ : Կ'ըսեն ու միշտ կը պնդեն թէ իտալական թատրոնը եւս այս տարի իր փայլէն մեծ բան կորսնցուցած է եւ Փասքուալի Ալթավելլայի երկը ոչինչով կրնայ փոխարինել Կոլտոնիի արդէն ներկայացուած գործերը :

Ազգերու Թատրոնի այս եօթներորդ տարեշրջանի բացման սկզբնական օրերուն անոր զեկավար տարրերը հանրութեան ներկայացուցին փայլուն ծրագիր մը, ուր արձանագրուած կային մեծ գործեր եւ մեծ անուններ :

Սկզբնական այդ ծրագիրներուն մէջ իր ատենին կարդացինք ի մէջ այլոց որ աշխարհահռչակ ողբերգակը՝ Օրսոն Ուէլս այս տարուան Ազգերու Թատրոնին իր մասնակցութիւնը պիտի բերէր Շէյքսփիրի «Վենետիկի վաճառականը»ով, որուն մէջ հանրութեան պիտի ներկայանար Շէյլոքի տիպարով :

Դժբախտաբար, սակայն, այդ ծրագիրը ցարդ մնացած է թուղթի վրայ եւ մեծանուն ողբերգակը Ազգերու Թատրոնին իր մասնակցութեան առընչութեամբ կենդանութեան որևէ նշոյլ ցոյց չի տար :

Մաղթելի է որ այս կազմակերպութեան ելոյթներուն լրումին չհասած, նոր ու փայլուն գործ մը դար հրահրելու շիջելու մօտ եղող Ազգերու Թատրոնի կրակը, որպէսզի միջազգային թատերական արուեստի այս կազմակերպութեան համար չըսուի թէ՝

« ... Եւ ծնաւ մուկն չնչին . .» :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԷՆ ՆԵՐՍ

Լիբանանի խորհրդարանական ընտրապայքարի թոհուբոհին մէջ Պէյրութի ազգային կեանքին բնականոն ընթացքըբոլորովին խանգարուած է : Այս տարի Հայաստանի Հանրապետութեան տարեդարձի հանդէսներ ալ տեղի չունեցան :

Համազգայինի Նշան Փալանճեան ճեմարանի աշակերտութիւնը միայն, Մայիս 27ին, Լսարանական Միութեան նախաձեռնութեամբ, տօնեց Հայաստանի Հանրապետութեան Տարեդարձը : Նոր սրահը բերնէ բերան լեցուած էր երկսեռ աշակերտներով եւ ուսուցիչներով :

Բուն հանդէսին անցնելէ առաջ, Գիտական առարկաներու դասատու Պ. Հըրաչ Տասնապետեան ոգեկոչեց նորերս մեռած Սողոմոն Թէհլիրեանի անմահ յիշատակը : Հայաստանի Հանրապետութեան ծագման եւ զարգացման պատմականը կարդաց վեցերորդ դասարանիաշակերտ Զարեհ Սուրուղեանը : Եղան արտասանութիւն, երգ, նուագ աշակերտաշակերտուհիներու կողմէ : Փակման խօսքը ըրաւ Պատմութեան դասատու Պ. Երուանդ Փամպուքեանը : Ճեմարանի աշակերտութիւնը պահ մը ապրեցաւ անկախ Հայաստանի խանդավառ մթնոլորտին մէջ :

Լսարանական Միութիւնը, ուսուցիչ Գրիգոր Շահինեանի զեկավարութեան ներքեւ, այս տարի յարատեւ եւ բեղուն գործունէութիւն ցոյց տուաւ :

ՌԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

2 Յունիս, 1960, Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 20ին՝ Փարիզի ձայնասփիւռի համանուագային երաժշտութեան բաժնին մէջ հաճոյքը ունեցանք ունկնդրելու Փրոքոֆիէֆի դաշնակի երկրորդ քոնչերթօն, ընկերակցութեամբ Ազգային Նուագախումբի եւ առաջնորդութեամբ զեկավար Փրեթրի : Առաջին անգամ չէ որ Ռաֆֆի Պետրոսեան կը նուագէ այս խումբին հետ, որուն ընկերակցութեամբ նուագելը իրենց արուեստին մեծագոյն վարձատրութիւնը կը նկատեն բոլոր ֆրանսացի երաժիշտները. պէտք է աւելցընել որ Ռ. Պետրոսեանի նուագած քոնչերթօն, հակառակ իր դեղեցկութեան, մանաւանդ երրորդ բաժնին որ հրապուրեց զմեզ իր արեւելեան ներշնչումով, կը մտահոգէ ամէնէն մեծ դաշնակահարներն իսկ իր անսովոր դժուարութիւններով :

Ռաֆֆի Պետրոսեան այս վերջին երկու տարիներու ընթացքին իր երաժշտական գործունէութիւնը կեդրոնացուցած է արտասահման, ճամբորդելով Եւրոպայի եւ Միջին Արեւելքի մէջ սարքելով բազմաթիւ նուագահանդէսներ որոնցմէ երկուքը Պուլկարիա : Հակառակ այս երկար բացակայութեան, հազիւ Փարիզ վերադարձած, վերագրաւած է կարեւոր դիրք մը երաժշտական շրջանակին մէջ : Յունուար 11ին՝ Շութօ նուագահանդէսներու ընկերակցութեան հրաւէրին վրայ, Կավոյի սրահին մէջ Պէթհովէնի առաջին քոնչերթօն նուագելէ վերջ, Փետրուար 19ին սրահ Ատիարի մէջ կուտար ըէսիթալ մը, միաժամանակ ձայնագրութիւններ կատարելով միջազգային փոխանակութիւններու կազմակերպութեան հաշւոյն :

Յառաջիկայ Նոյեմբերին Ռաֆֆի Պետրոսեան պիտի մեկնի դարձեալ արտասահման երկար շրջապտոյտ մը կատարելու : Հաճոյքով կը տեղեկանանք սակայն որ իր այս բաժանումէն առաջ, երկրորդ ըէսիթալ մը կազմակերպած է ամսոյս 15ին՝ Չորեքշաբթի երեկոյ, սրահ Ատիարի մէջ :

Ն. Ա.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԴԵՂԻՆ ԱՆՁՐԵՒ

Ապրիլ 25ին, առաւօտուն, դեղին անձրեւ տեղաց Երեւանի վրայ :

Մթնոլորտային հարցերու ուսումնարանին մասնագէտները յայտարարեցին թէ դեղին անձրեւ կուգայ՝ երբ օդային վերընթաց ուժեղ հոսանքները մեծ քանակութեամբ դեղին փոշի կը բարձրացնեն երկինք : Մթնոլորտային վերին խաւերուն մէջ փոշին ամպի նման յառաջ կը մղուի, յետոյ անձրեւի նման կը թափի վար : Այդպէս է պատահած, այս տարի, Ապրիլին, Հայաստանի զանազան շրջաններուն մէջ : Նման երեւոյթներ շատ պատահած են բնութեան մէջ, — օրինակ, այն տարի, քանիցս գունաւոր անձրեւներ տեղացած են Հայաստանի մէջ : Փետրուարին, Ստեփանաւանի, Ամասիայի, Սիսիանի շրջաններուն մէջ տեղաց դեղին եւ կարմիր ձիւն : Այս գունաւոր ձիւնը, որոշ տեղեր, նստած էր մինչեւ տասը սանթիմեթր :

ՉԱՅՆԱՍՓԻՒՌ

Հայաստանի ձայնասփիւռի եւ պատկերասփիւռի վարչութեան վարիչը, Ա. Աբրահամեան, «Երեւան» թերթին մէջ կը գրէ թէ 120·000 հոգի ձայնասփիւռի գործիք կը գործածեն Հայաստանի մէջ, եւ 24·000 պատկերասփիւռի գործիք :

Նորքի գեղատեսիլ բլուրին վրայ սկըսած են շինել պատկերասփիւռի հաղորդումներու հոյակապ կեդրոն մը :

Երեւան ձայնասփիւռով հաղորդակցութեան մէջ է Մոսկուայի, Թիֆլիզի, Բագուի եւ այլ մեծ քաղաքներու հետ : Օրական յատկացուած է 20·5 ժամ ձայնասփիւռի համար, 3·5 ժամ՝ պատկերասփիւռի համար : Հաղորդումներ կը կատարուին նաեւ ռուսերէն, քիւրտերէն, արաբերէն եւ թուրքերէն լեզուներով : Աւելի քան 13 տարիէ ի վեր՝ Երեւան ձայնասփիւռի հաղորդումներ կը կատարէ արտասահմանի Հայերուն համար, «վառ պահելու համար արտասահմանի հայ աշխատաւորութեան հայրենասիրութիւնը եւ ծանօթացնելու համար հայրենիքին առօրեայ կեանքը » :

Աշխարհի 24 երկիրներէ, կը գրէ Աբրահամեան, անցեալ տարի Երեւան զբրկուած են 3650 նամակ, շնորհակալութիւն յայտնելու համար այդ հաղորդումներուն մասին :

Ամերիկացի մը, որուն առողջական վիճակը շատ լաւ չէր, հեռախօսով ուզեց ժամադրութիւն մը առնել նշանաւոր բրժիշկէ մը, քննուելու համար :

— Երեք շաբաթ յետոյ բժիշկը պիտի կրնայ ընդունիլ ձեզ, պատասխանեց քարտուղարը :

— Երեք շաբա՞թ, գոչեց հիւանդը մըտահոգ : Բայց, կրնայ ըլլալ որ մինչեւ այն ատեն մեռնիմ :

— Օ՛, ատոր համար հոգ մի ընէք, պատասխանեց քարտուղարը : Այդ պարագային ժամադրութիւնը չեղեալ կը նկատենք :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

2.

Յակոբի ամբողջ զբօսանքը Մարանն էր : Երբ միջնակարգն աւարտեց եւ հայրս նրան առաջարկեց գնալ բարձրագոյն դպրոց՝ նա մերժեց միայն այն մտահոգութեամբ, որ Մարանին չէր կարող տանել հետը Պոլիս, Պրուսա կամ Եւրոպա :

Յակոբի ընկերները, նրա հասակակիցներն է՛լ տանը չէին մնում, նրանց մէջ զարթնել էր արուն, որոնում էին աղջիկներ զանազան անկիւններում, դռների ճեղքերից, պատուհանների բացուածքներից, եկեղեցում, փողոցում, բաղնիսի դրան առաջ : Նրանց խօսակցութիւնը կինն էր, չարշաֆի մէջ փաթաթուած այդ անիմանալի, դիւթական, միստիկ արարածը, որի ձայնը տակնուվրայ էր անում նրանց հոգին :

Նրա հասակակիցներից շատերը պսակուեցին, երեխաներ ունեցան, ոմանք նըշանուած էին, ոմանք էլ արդէն վաղուց խայտառակուած ապօրինի կենակցութիւնների համար, մի քանիսը բռնուեցին Մարիցայի տանը, բայց Յակոբը սիրում էր Մարանին եւ նրանով լցնում իր հոգու ամբողջ պարապը :

Նրա համար ամենաերջանիկ օրն այն էր, երբ պէտք է գնար արօտները Մարանի հետ : Տանում էր հետը մի վրան, անկողին եւ եփել-թափելու անհրաժեշտ պիտոյքներ եւ գնում արօտ :

Ուրեմն Յակոբը, ամբողջ երեք ամիս, պիտի ապրէր Մարանի հետ շունչ շնչի, գիշերը պիտի քնէր վրանի տակ, Մարանն էլ գլուխը կախ արած նրա գլխի վրայ : Ամբողջ օրը Մարանն ուտում էր թարմ խոտը եւ կշտանալուց յետոյ՝ կանգնում էր արեւի տակ եւ անվերջ երերում էր գլուխը դէպի վեր եւ դէպի վար, իսկ Յակոբը նստած վրանի շուաքում՝ դիտում էր ու հրճւում :

Յակոբը ժամերով խօսում էր Մարանի հետ, հարց էր տալիս, պատասխաններ ստանում, ծիծաղում, երբեմն մտերմօրէն կշտամբում նրան եւ անցկացնում ժամանակը :

— Մարա՛ն, էսօր աղէկ կերե՞ր ես, — հարցնում էր Յակոբը :

Մարանը վրնջում էր :

— Շուտով տուն տ՛երթանք, — ասում էր Յակոբը :

Մարանը պոչը թափ էր տալիս, գլուխը երերում :

— Հը՞, չես ուզեր, կ՛ուզե՞ս շատ կենանք :

Մարանը մօտենում էր Յակոբին, կծում ֆէսը եւ թափ տալիս օդում :

Այսպէս անվերջ խօսում էին նրանք, երկու մտերիմ ընկերների պէս. ո՛չ մի տարաձայնութիւն, ո՛չ մի անհամութիւն երկու ընկերների միջեւ :

Երեկոները Յակոբը պառկում էր վրանի դրան առաջ, երկնքին յառած՝ երգում էր : Մարանը կանգնած լսում էր նրան առանց շարժուելու. այդ մշտապէս անհանգիստ անասունը ո՛չ մի շարժում չէր փորձում եւ երբ Յակոբը դադրեցնում էր երգը, Մարանը գլուխը կախում էր տխուր :

— Նորէն խա՞ղ ըսիմ քըզի համար, հա՞, Մարան, — հարցնում էր Յակոբը :

Մարանը իբրեւ պատասխան, վրնջում էր ոսկեհնչիւն : Յակոբը սկսում էր.

Լավանդամըն շիշէսի, (*)
Իչինտէ մէնէմշէսի,
Բէն Մարանը սեւերիմ,
Ջիկէրիմըն քէօշէսի :

Կեանքը սաւառնում էր, ինչպէս անվերջ եւ մեծաթեւ մի առաւօտ :

Աշնան մէջերին Յակոբը եւ Մարանը վերադառնում էին տուն : Հայրս եւ մայրս դիմաւորում էին երկու ընկերներին : Յակոբն առողջ, մեծդի, հզօր, արեւից եփած, ինչպէս խաղողի ողկոյզը, ամբողջ վրայից բուրում էր դաշտերի եւ կանաչների թարմ հոտը, իսկ Մարանը գիրացած, աշխոյժ, աւելի եւ աւելի պայծառացած, վճիտացած աչքերով եւ աւելի ոսկեհնչիւն վրնջիւնով :

Նրանք իրենց հետ տուն էին բերում հեռաւոր դաշտերի թարմութիւնը, բերում էին իրենց հետ աստղերի ձայնը : Երբ Մարանն արձակում էր իր առաջին խրխինջը, մեզ թւում էր, որ լուսաւորւում էր մռայլ տունը, կարծես ոսկեայ սալի վրայ աստղեր էին ընկնում եւ պայթում :

Մայրս ասում էր հօրս.

— Հաջի էֆէնդի՛, կէնէ տունը եղաւ տուն :

Տունը տուն դարձնողը Յակոբն էր եւ իր անասուն ընկերը, մի անբաժանելի եւ ամենացանկալի մասը տանը, որի ձայնը կախում էր մեր տան բոլոր պատերից, անկիւններից, առաստաղից եւ պարտէզի բոլոր ծառերի ճիւղերից :

Յակոբը քաշում, բերում էր երեխայի օրօրոցը, երեխան մէջը, դնում բակի մէջտեղը եւ ասում Մարանին.

— Վրայէն անցի՛ր :

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

(*) Դուխու շիշը,
Մէջը մանուշակը
Ես Մարանին սիրում եմ,
Սրտիս անկիւնը :

ՀԱՑ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պրիւսկլէն Տէր եւ Տիկին Աւետիս Է. – միրզեանէ եւ Պ. Լեւոն Սելճիկեանէ 50ական Ն. Ֆ. Մկրտիչ Աւագեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի :

Մէկոն Ալֆորէն Տիկին Այճեանէ 30 Ն. Ֆ. Տէր Յարութիւն քհնյ. Ճորթուեանի մահուան առթիւ :

Հ. Յ. Դ. Իսիլ Զաւարեան կոմիտէն 50 Ն. Ֆ. կը նուիրէ ողբ. ընկերը Ս. Տէր Թովմասեանի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Երէկ կին Իսկուհի Ճորթուեան, Պ. Ստեփան Ճորթուեան, Տէր եւ Տիկին Գամէր Գոչեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն Հայր. Պատուիրակ Սերովբէ եպիսկոպոսի, քահանայից եւ Դպրաց Դասերուն եւ հոգաբարձութեան, ինչպէս նաեւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին Տէր Յարութիւն Քհնյ. Ճորթուեանի վախճանման առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Յառաջիկայ կիրակի, Յունիս 12ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի մատուցուի քառաձայն պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն Ազգային եւ եկեղեցական բարերարներ Պօղոս Նուպար փաշայի, Ռափայէլ Մարկոսեանի եւ զրագէտ Արշակ Զօպանեանի յիշատակներուն :

×

Յունիս 12ի կիրակի առաւօտ, ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8), տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն Հ.Ռ.Ը. Միութեան հիմնադիր եւ ազգային բարերար

Ողբ, ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ

եւ բարերար ողբ. ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍ – ԵԱՆԻ համար :

Այս առթիւ պիտի մատուցուի քառաձայն Ս. պատարագ :

Այս մեծ բարերարներուն յիշատակը յարգող հասարակութենէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ԴԻՒԱՆ Հ.Ռ.Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍ

Կազմակերպուած՝ Պէլվիլ – Լիլա Հայկական դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, կիրակի, Յունիս 3ին, ժամը ճիշդ 15ին, Մէրի Փրէ Սէն Ժէրվէի սրահը (Մէթրօ Փրէ Սէն Ժէրվէ) :

Երգ, պար, արտասանութիւն :

Կը ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ աւանդավէպէն դրուագներ՝ ղեկավարութեամբ դպրոցին արուեստագէտ ուսուցիչ Պ. Յ. Թորոսեանի :

Հանդէսի ընթացքին ճարտարագէտ Պ. Եդուարդ Իւթիւճեանի կողմէ պիտի ցուցադրուին հայրենիքի նոր կենցաղն մոդական լապտերով, եւ պատմական յիշատակարաններու նկարները :

ՅՈՒԼԻՍ ՅԻՆ

Սեբաստիոյ ճահանգին Մուրատ Ուսումնասիրացի հանդէսը իր տանին շրջանառարտութեան առթիւ՝

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏ վարժարանին մէջ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԼԷՕՓՈԼՏ ԱԻԱԳԵԱՆԻ
ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԷՆԸ
Յետաձգուած է Յունիս 17ին :

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Լը ՓԷՖ

Բացուած են արձանագրութիւնները

1960-1961

Ուսումնական տարեշրջանին համար :

Տասը տարեկանէն սկսեալ երկրորդական վարժարանի որեւէ դասարանի ուսանող աշակերտ կ'ընդունուի : Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (Քուր քլասիք) :

Որ եւ է լուսաբանութեան համար դիմել, գրաւոր կամ հեռաձայնով, վարժարանի տեսչութեան :

ÉCOLE APOSTOLIQUE
3, Ave. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. ; 963-0172

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՄԱՅԻՍ 28 Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՊՈՐՏՈՑԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտոյի Մուրատ խումբի, Հայաստանի Հանրապետութեան 42րդ տարեդարձը կը տօնուի այս կիրակի ժամը 15·30ին Մուլէն Պլէօի ընդարձակ սրահը, Սընոն : կը նախագահէ ընկ. ՍԱՐԳԻՍ ՏՕՆԻՐԵԱՆ կը բանախօսէ ընկ. Հ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ Գեղարուեստական ճոխ բաժին՝ խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ եւ նուագ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 12 Յունիս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 5ին, Մրիմեան զպրոցին մէջ, աւանդական ճաշ : Նախօրօք արձանագրուիլ Զաւարեանի ընկերներու մօտ, եւ հեռաձայնով՝ ՄԻՇԼԼԷ 89·60 Թօփալեանի :

կը նախագահէ ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ՃԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Հաւաքոյթը կը վարէ ընկերը Պ. ՋԸ – ՊՈՒՔՃԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին.— Տիկիններ Մուրատեան եւ Գալայճեան (երգ), Պ. Զօհրապ Մուրատեան (արտասանութիւն) :

Ճոխ յայտագիր :

Ճաշադին՝ 10 Ն. Ֆ. :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

«Մայիս 28» կը տօնուի Րիւ Ժէ Սէն Լուի սրահին մէջ, Յունիս 19ին :

Կը խօսի ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷՑԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, կիրակի օր, ժամը 15–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ
ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ
ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս նաեւ երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ :

Ծախքերու մասնակցութիւն 2·50 Ն·Ֆ. :

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի Փավիյեօն :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ իր ընդհ. ժողովը պիտի գումարուի յաջորդ կիրակի օր, 19 Յունիս, ժամը 15ին, Մայր Եկեղեցիի մէջ : Բոլոր անդամները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ : Որեւէ պատճառով իրենց անդամավճարը հատուցած չեղող անդամներէ կը խնդրուի ժողովի օրէն առաջ եկեղեցիի քարտուղարութեան հասցնել առկախ մնացած գումարը եւ ստանալ համապատասխան ստացագիր, ժողովի իրենց մասնակցութիւնը օրինականացնելու համար :

ԾԱԽՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ

Փարիզի 15րդ թաղամասը ծախու է ամէն յարմարութիւններով օժտուած գեղեցիկ յարկաբաժին մը, 80 քառակուսի մեթր : Մեծ մուտք, հիւրանոց, ճաշասենեակ, ննջարան, բաղնիք, կեդրոնական ջեռուցում, վերելակ, հեռաձայն : Մեթրոյին չատ մօտ :

Հեռաձայնել առաւօտները՝

SUF. 82-59

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մարսէյլէն ուղղակի Օտեսա, կամ աշխարհի որեւէ կողմէ նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով, որեւէ ընկերութեամբ եւ նոյն դիներով :

Վճարումը՝ հոս կամ արտասահման : Կ'ապահովենք վիզայի գործողութիւնները ձրի, կ'ապահովենք նաեւ տեղերը ձրի :

Դիմել՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ
որ 35 տարուան փորձառութիւն ունի :

AMERICAN LLOYD

48, RUE DE LA RÉPUBLIQUE
MARSEILLE
Tél. : 20-47-22

Ամէն դիւրութեան համար, ամէն տեղէ դիմել Մարսէյլի հասցէին :

ԱՂՔԱՏԱՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԳԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՅՈՒՆԻՍ 12, ԺԱՄԸ 15Է՝ն 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՅԿԱՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

36, AVENUE DE GAULLE, MONTMORENCY

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ — ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներ եւ աւանդ ական շամփուրով խորոված :

ԽԻՍՍ ԿԱՐԵԻՈՐ

200 հոգինոց բացօթեայ ճաշ, կէսօրին ժամը 13ին, գին 10 Ն. Ֆ. : Կը խնդրուի կանխաւ ապահովել սեղանները : Դիմել Ադմատախնամի գրասենեակը,

32, Րիւ Տը Թրէվիզ (Հեռ. ՓՐՕ. 77–73)

ՄՈՒՏՔ 1 Ն. Ֆ.

ԾԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել կար Տը Նորէն մինչեւ Անկէն : Անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթօպիւսով իջնալ կրօլէի կայանը : Շոգեկառք ժամը 10·15, 10·32, 10·45, 11·13, 11·55, 12·20, 12·32, 14· Վերադարձ. — ժամը 18·30էն իւրաքանչիւր 20 վայրկեանը :

ՅՕԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻԻՆ

ԵԼԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ
ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ չրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային

19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2,30ին

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ՊԻՏԻ ԽՕՍԻՆ՝ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀԱՅՐԸ, ՊԱՐՈՆՆԵՐ՝ ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ԵՒ Գ. ՖԷՆԷՐՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն. — Օր. Հայկանոյշ Թորոսեան, Պ. Պ. Ա. Գմբէթեան, Լ. Աւագեան (ջութակ), Օր. Աժտէրեան (դաշնակ), Պ. Մ. Պօղոսեան մեներգ դաշնակի ընկերակցութեամբ Պ. Կ. Ափրիկեանի, Օր. Մարաճկօզեան (արտասանութիւն) :

Խմբերգ Փարիզահայ երգչախումբի կողմէ ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պաքթեւեանի :

Ծախքերու մասնակցութեան համար մուտքի տոմսեր 2 եւ 3 Ն. Ֆ., կը գտնուին Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը եւ չրջանի բոլոր եկեղեցական եւ կրթական մարմիններու մօտ :

բոլոր միութիւններուն :

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ — ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԱՐԱՖՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՄԷՆԷՆ ՇԱՀԵԿԱՆ ԳԻՆԵՐԸ

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ՄԷԿ ՀԱՄՅՔ

Tourist Romea France

Organisation Internationale de Voyages

10, Rue Pasquier - PARIS 8e Métro : Madeleine

Cable ROMATOUR Lic. Ag. Voyages 360

TÉL. ANJ, 47-05, 41-83, 48-47

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԵՒ ԽՄԲԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԴԷՊԻ **ՀԱՅԱՍՏԱՆ**

Représentant à Marseille : VOYAGENCE

31, La Canebière Marseille TÉL. : 20-21-66 20-07-37

կտրեցէք եւ մեզի ղրկեցէք այս կտրոնը, ձրի պիտի ստանաք դեպի Հայաստան 1960ի համար մեր կազմակերպած ճամբորդութեանց յայտագիրը :

Veuillez m'envoyer votre programme de voyages 1960

NOM PRENOM

ADRESSE VILLE

Հիմնադիր–Տնօրէն ԴՐԻԳՈՐ ԹԻՒԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

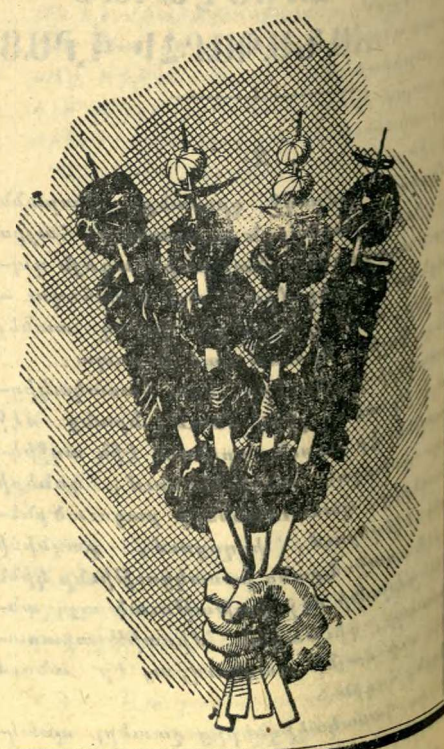

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31 21
ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՑ
Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, «չաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 12 ՅՈՒՆԻՍ

DIMANCHE 12 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8822 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4623

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՒՍԱԴՐԻՉ ԵՐԵՒՈՅԹ

Պիտի ուզէինք, որ բո՛որ այն յոռետեսները որոնք՝ նախապաշարուած պարտուողական եւ նահանջապաշտ մտայնութեամբ՝ մութ ու յուսահատական կը տեսնեն մեր երիտասարդութեան ապագան, ներկայ գտնուէին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի 12րդ պատգամաւորական ժողովին, որ գումարուեցաւ Յունիս 4 – 6 Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ :

Վստահ ենք, որ անոնք կատարեալ հոգեփոխութեան պիտի ենթարկուէին :

Սրտի մեծ գոհունակութեամբ հետեւեցանք իրենց ժողովներուն :

Առաջին յուսադրիչ երեւոյթն այն էր, որ բացումէն մինչեւ փակումը, ամբողջ երեք օր վիճաբանութիւնները տեղի ունեցան հայերէն լեզուով : Ոչ մէկ օտար բառ իրենց խօսակցութեանց մէջ : Փարիզի եւ գաւառի պատգամաւորներն ու պատգամաւորուհիները կը խօսէին մեր մայրենի լեզուով : Մասնաւոր ճիգ մը նշմարելի էր իրենց մօտ՝ օտար բառ չգործածելու համար :

Կեդրոնական վարչութեան եւ մասնաճիւղերու տեղեկագիրները լսեցինք ուշադրութեամբ :

Նոր Սերունդի երիտասարդ աղջիկներն ու տղաքը գիտակից իրենց կազմակերպութեան առաջադրած դերագոյն նպատակներուն՝ կը մնան գաղափարական բարձր գետնի վրայ :

Ծնած այս հիւրընկալ երկինքին տակ, դաստիարակուած Ֆրանսական լեզուով եւ մշակոյթով, սերտօրէն կապուած են իրենց երկրորդ հայրենիքին, սակայն միաժամանակ կը սիրեն Հայութիւնը, կը զգան թէ իրենց երակներուն մէջ կը հոսի հայկական արիւնը : Անզուսպ փափաքն ունին ճանչնալու իրենց հայրերուն պատմութիւնը, ուսումնասիրելու հայ ազգին անցեալը, անոր դարաւոր մշակոյթն ու արուեստը եւ աշխարհի քաղաքակրթութեան բերած նպաստը :

Ու քանի, մօտէն կը ծանօթանան այս բոլորին, այնքա՛ն աւելի կը փարին Հայութեան ու հպարտ կը զգան, որ հայ են ծնած :

« Հայրենագիտական դասընթացք »ը ընդհանուր հետաքրքրութիւն արթնցուցած է Փարիզէն մինչեւ գաւառ, նոյնիսկ մինչեւ Մերձաւոր Արեւելք : Գաւառի մասնաճիւղերը իրենք ալ կ՛ուզեն օգտուիլ դասախօսութիւններէն, լաւագոյնս ճանչնալու համար ազգը, որուն զաւակներն են :

Մեծապէս յուզիչ էր Կիրակի իրիկուան խնջոյքը Հայ Մշակոյթի Տան երկրորդ յարկին վրայ, որ լոյսերու մէջ կը փողփողէր : Ամբողջ երեք ժամ Նոր Սերնդականները ապրեցան հայաշունչ միջավայրի մէջ : Կ՛արժէր տեսնել թէ ի՛նչպէս անոնք սրտանց կ՛երգէին հայրենասիրական, յեղափոխական երգեր, ազատ թռիչք տալով իրենց խանդավառութեան : Հանդիսականները չէին կրնար զսպել իրենց հիացումը եւ կը հարցնէին իրարու զարմացական շեշտով թէ ինչպէս, ե՞րբ եւ ուր սորվեր էին անոնք այդ երգերը, որոնց մէկ մասը ծանօթ չէր նոյնիսկ տարէցներուն :

Նոր շրջանը յայտարարուեցաւ վերելքի եւ բարգաւաճման տարի :

Պատգամաւորները բոլորն ալ ոգեւորուած վերադարձան իրենց շրջանները, խոստանալով կրկնապատկել, նոյնիսկ եռապատկել իրենց անդամներուն թիւր :

Շուտով տեղի պիտի ունենայ իրենց տարեկան բանակումը, Կրընոպլի շրջանին մէջ, Լաֆրէյի գեղատեսիլ միջավայրին մէջ :

Բանակումը իր փառատօնով դարձած է արդէն աւանդական, ո՛չ միայն Նոր Սերունդին, այլ Կեդր. Ֆրանսայի Հայութեան եւ օդափոխութեան գացող հայրենակիցներուն համար :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՏՐԱՍՏ Է

Երեւութապէս զոնէ, կը թուի թէ Թուրքիա գտած է իր բնականոն վիճակը : Վերջին օրերուն կացութիւնը հանդարտած է ու ամէն ոք կը զբաղի առօրեայ իր գործերով :

Առժամեայ կառավարութեան բանբերը յայտարարած է թէ նոր սահմանադրութիւնը մշակուած է ու արդէն իսկ վաւերացուած՝ յեղափոխութեան գերագոյն կոմիտէին կողմէ :

Բնագիրը ամբողջութեամբ ներկայացուած է զօրավար Կիւրսէլին ու հաւանական է որ այս վերջինը վաւերացնէ զայն, այս օրերուն : Սահմանադրութեան մանրամասնութիւնները պիտի հրատարակուին ի մօտոյ :

Հանրապետութեան նախկին նախագահը՝ Ճէլալ Պայար եւ նախկին վարչապետը՝ Ատնան Մենտերէս հիւանդատար ինքնաշարժով Անգարայի զինուորական վարժարանէն — իրենց բանտարկութեան վայրը — փոխադրած են անծանօթ վայր մը : Զինուորական բանբերը մերժած է ըսել թէ ո՞ւր : Ըսողներ կան թէ նախկին նախագահը արեան ճնշումէ կը տառապի, իսկ նախկին վարչապետին ջղային դրութիւնը խանգարուած է :

Հաւանաբար մայրաքաղաքի զինուորական հիւանդանոցը փոխադրուած ըլլան :

Թուրք սպաներ որոշած են ամուսնական իրենց ոսկի մատանիները նուիրել պետութեան որպէսզի պետական արկղին մէջ դրամ գոյանայ :

Վերջին հաշուեքննութիւններէն երեւան ելած է թէ պետութեան գանձը պարապ է, աւելի ճիշդ պիտի ըլլայ ըսել, «պարպուած է» Մենտերէսի եւ ընկերներուն կողմէ :

Քոնեայի մէջ գաղտնի պահուած նոր զէնքեր երեւան ելած են : Նախկիններուն նման Հալք կուսակցութեան զինանշանները կը կրեն : Ինչպէս գրած էինք նախկին կառավարութիւնը այդ զէնքերով ցոյցեր կը կազմակերպէր ու յետագային փաստ բերելով զէնքերուն վրայ դրոշմուած Հալքի զինանշանները, կ՛ամբաստանէր ընդդիմադիրները որպէս խառնակիչներ եւ երկրին դէմ դաւողներ :

× Ճափոնի դէպքերուն առթիւ կը յիշուի թէ ինչ պայմաններու տակ անձնասպան եղած են Թոքիոյի թուրք դեսպանը եւ կինը : Երբ Ազգ. Ժողովի նախագահը Փոլաթքան, Թոքիօ գնաց անցեալ տարի որ ընդունուեցաւ կայսեր կողմէ ուզեց որ ինք ալ ընդունի Հիրօ – Հիթօն դեսպանատան մէջ եւ հրաւիրելու պաշտօնը յանձնեց դեսպանին : Այս վերջինը բացատրեց թէ կայսրը երբեք չերթար նման հրաւէրներու, բայց Փոլաթքան պնդեց : Կայսրը մերժեց եւ Ազգ. Ժողովի նախկին նախագահը այնքան ծանր խօսքերով վիրաւորած է թուրք դեսպանին կինը այս առթիւ, որ անձնասպան եղած է, ինչպէս նաեւ ամուսինը, քիչ յետոյ :

Որոշուեցաւ նաեւ ամէն տարի տօնել « Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Օր»ը : Նոր Սերնդականները առիթ պիտի ունենան որոշ աշխատանք տանելու, որպէսզի գեղարուեստական հանդէսով մը ներկայանան հասարակութեան, անոր ցոյց տալով իրենց կատարած նուաճումները :

Հայերէնի դասընթացք, հայրենագիտական դասախօսութիւն, բանակում, փառատօն եւ Նոր Սերունդի Օր : Ահա՛ թէ ի՛նչ առաջադրանքներ ունի երիտասարդական այս կազմակերպութիւնը, որուն կը սպասէ փայլուն ապագայ մը :

Կը մաղթենք ամէն յաջողութիւն նորընտիր Կեդրոնական վարչութեան եւ մասնաճիւղերուն :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը հետեւեալ հաղորդագրութիւնը ստացած է. —

×

ԹԻՒ 416,

Ազգիս Վեհափառ Հայրապետը առաջնորդուած մեր Եկեղեցւոյ Միութեան եւ ներքին խաղաղութեան ոգիով եւ ի նկատի ունենալով Երուսաղէմի Միաբանութեան դիմումը, Մայր Աթոռի լիազօր պատուիրակ Սերովբէ Եպիսկ.ի Յունիս 4ի թուակիր զեկուցագիրը, ինչպէս նաեւ Եղիշէ Եպիսկ. Տէրտէրեանի, վերջին երկու նամակների բովանդակութիւնը, 1960 Յունիս 7ին որոշեց բաւ համարել Եղիշէ Սրբազանի նկատմամբ 1957ի Ապրիլին եղած կարգադրութիւնը վերադարձնելով նրան նաեւ Արքութեան պատիւը : Ն. Սրբութիւնը սրտագին կոչ է անում Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան եւ ժողովրդեան եղբայրական սիրոյ եւ միաբանութեան ոգիով գործելու ի շինութիւն եւ ի պայծառութիւն Երուսաղէմի Հայոց Ս. Աթոռին :

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ

ՃԱՓՈՆ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

Ճէյմս Հէկըրթի, Սպիտակ Տան բանբերը Օքինավայէն Թոքիօ հասած է ու արկածալից մինչեւ անգամ ծիծաղ շարժող կացութեան մէջ գտնուած է :

Ճափոն – Ամերիկա զինուորական դաշնագրի վաւերացման առթիւ ու Յունիս 16ին Այզընհաուըրի Ճափոն այցելութեան կապակցութեամբ Ճափոնի ձախակողմեան տարրերը բուռն ցոյցեր կը կազմակերպեն ու կ՛աշխատին ամէն գնով արգելք հանդիսանալ երկու երկիրներու մերձեցման :

Ցուցարարները օդակայանի ճամբան փակած են ու արգիլաց որ ամերիկացի պետական մարդը դէպի քաղաք ուղղուի : Ինքնաշարժը որուն մէջ տեղ գրաւած էր՝ Հէկըրթի պաշարուած է բազմահազար ցուցարարներու կողմէ որոնք քարկոծելով «տուն գնա՛» պոռացած են : Մեծ դժուարութիւններով Սպիտակ Տան մամուլի քարտուղարը յաջողած է ինքնաշարժին վրայ յատկապէս թռչող թռչանին շարժուն սանդուխներէն բարձրանալ ու այս ձեւով իր օձիքը ազատել ջղագրգիռ բազմութենէն :

Ի նպաստ Ամերիկայի ալ ցոյցեր տեղի ունեցած են, աջակողմեան եւ ազատական դեմոկրատներու կողմէ : Հակամարտ խումբերու միջեւ բախումներ տեղի ունեցած են :

Ոստիկանութիւնը միջամտած է :

Արտաքին նախարարը՝ Ֆուճիյամա եւ Հէկըրթի շեշտած են թէ նախատեսուածին պէս Այք Ճափոն պիտի այցելէ, Յունիս 19ին :

Շաբաթ 60·000 հոգի հաւաքուած էին խորհրդարանին առջեւ, ցուցատախտակներով, որոնց վրայ գրուած է «Այզընհաուըրը չենք ուզեր » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ թէեւ գործադրուեցաւ բայց ոչ նախատեսուածին պէս ամբողջական ձեւով : Կրթական հաստատութիւններուն մէջ 90 առ հարիւրի հասած է բանթողներու թիւը : Թղթատարութեան մէջ վաթսուն առ հարիւրի. Քաղաքապետարաններուն մէջ 35 առ հարիւրի. իսկ շոգեկառքերը եւ հանրակառքերը գործած են բնականոն :

Օռլիի եւ Պուրժէի օդակայանները զըրեթէ փակ մնացած են, իսկ հիւանդանոցներուն մէջ խնամք տրուած է միայն անհրաժեշտ պարագային :

ԺԸՆԵՒԻ մէջ Արեւելք եւ Արեւմուտք վերստին դէմ դիմաց նստած են լուծելու համար զինաթափութեան կնճռոտ հարցը : Քննութեան առնուած է խորհրդային վերջին ծրագիրը : Արեւմուտք շահեկան կէտեր նկատած է Խորհրդային նոր ծրագրին մէջ : Այնուամենայնիւ վիճելի կէտերը շատ են :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ թագաւորը եւ վարչապետը Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնը այցելելու հրաւէր ստացած են՝ գընդապետ Նասրի կողմէ : Այս վերջինին Յունաստան պտոյտը վերջ դտած է : Յունիս 13ին Եուկոսլաւիա պիտի այցելէ եւ տեսակցի մառեշալ Թիթոյի հետ :

ԹԻՊԷԹԻ մէջ ծանր ընդհարումներ տեղի կ՛ունենան տեղացիներուն եւ Չինացիներուն միջեւ : Կարգ մը լուրերու համաձայն որոշ շրջաններու մէջ Թիպէթցիները յաջողած են պարտութեան մատնել համայնավար Չինացիները :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ եւ Իսրայէլի յարաբերութիւնները միշտ լարուած են Այխմանի պատճառաւ : Հաւանական է որ վարչապետ Պէն Կուրիոն տեսակցութիւն մը ունենայ նախագահ Ֆրոնտիսիի հետ, Փարիզի մէջ, ուր պիտի գան երկուքն ալ Յունիսի ընթացքին :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Մեր Վանքերը

Ուր էլ որ լինես ամբողջ աշխարհում ,
Ուր որ ապրել է մի ցեղ մարդկային ,
Թէ որ չգտնես այնտեղ հայ մարդուն ,
Մի վանք կը գտնես՝ հայ գիրը ճակտին :

Աստղերի նման Հայերն են ցրուել ,
Ցրուել ,շաղ եկել չորս կողմն աշխարհի ,
Ու ոմանք լացով ուրիշի ձուլուել
Իրենց վանքերն են թողել աղօթքի :

Ու բարձունքներում գիւղ ու քաղաքի ,
Հայոց աշխարհի ամէն մի հովտում ,
Կոթողներ ունենք հանճարեղ մտքի ,
Որ դեռ լալիս են ու դեռ աղօթում :

Կարծես անթառամ ծաղիկներ լինեն ,
Լեռների վրայ, վիհերի եզրին ,
Որոնց գմբէթներն՝ աւերակ թէ շէն՝
Բոյն են հալածուած աղաւնիներին :

Մարդկային ձեռքի հետքեր չեն կարծես,
Ծնունդ են ձեռքի մի աստուածային,
Նրանք գիտութեան բերդեր են պէս-պէս՝
Վահան են եղել իմ ժողովրդին :

Փրկութեան, յոյսի ու լոյսի բերդեր ,
Մեր մշակոյթի հնոցներն անշէջ ,
Նրանք են տուել միացում ու սէր ,
Եւ անմահ ոգին ներշնչել մեր մէջ :

Նրանք են մեր սուրբ լեզուն մայրենի ,
Նրանց զանգերի զօղանջն՝ ահազանգ՝
Որ չմոռնանք մեր հողն հայրենի՝
Սրբութիւն սրբոցն՝ համայն լուսնի տակ :

Ինչքան էլ լինենք իրարից հեռու ,
Ու ցրուած մնանք աշխարհում նսեմ ,
Դարձեալ անմահ է կապը հայ Ոգու ,
Հայրենի սէրն ու հաւատը վսեմ :

Ու ամէն մի վանք՝ մի ըմբոստ ոգի ,
Մի Մասիս սար է ամէն մի գմբէթ ,
Մի վառ կանթեղ է յոյս ու տենչանքի
Ամէն մի Հայի սրտի մէջ յաւէտ :

Որպէս խոր հաւատ ,մթնում լոյս ,փարոս ,
Որպէս հայ հոգիք՝ իրար շղթայուած ,
Կանգուն կը մնան գմբէթներն Հայոց ,
Մասիսների պէս յաւերժին գամուած :

ՎԱՉԱԿԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՆՔԵՐՈՒ ԵՒ ՎԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

Է.

Գոլիարդիկա կը կոչուի գրական ժառանգութիւն մը, զոր մշակած են Միջին Դարու վանականները, արեւմտեան Եւրոպայի մէջ,— նիւթը՝ կին եւ գինի :

Լատիներէն տաղաշարքերու հարստութիւն մը, որու մասին առաջին անգամ խօսած է Ֆրանսայի մէջ, Լանկլուա, 1892ին: Յետոյ լռութիւն: Գերմանները աւելի կանուխ հետաքրքրուած են այս ստեղծագործութիւններով, հարկ է աւելցնել՝ որոնելով ոչ այնքան գեղեցկագիտական արտայայտութեանց նորութիւններ, որքան նոր զէնքեր իրենց թշնամութեան համար՝ ընդդէմ հռովմէական եկեղեցիին: Մեր օրերուն, այս նիւթով զբաղած է ռուս տիկին մը, Օլգա Դոբիաշ – Ռոյդեստվենսկի, հնագրութեանց դասախօս Լենինկրատի համալսարանին, թելադրութեամբ Շարլ Վիքթոր Լանկլուայի, որու աշակերտն է :

Տիկին Օլգա կը ներկայացնէ ընդարձակ մատենացոյց մը 1549էն ի վեր հրատարակուած գործերու, զորս փնտռած, գտած ու քննած է, առաւել՝ յոգնաշունչ պրպտումներ կատարած է արեւմտեան Եւրոպայի մատենադարաններուն մէջ, ուր կը պահուին ձեռագիրներ, քիչ անգամ միայն լոյսի շող տեսած, — «Գոլիարդոսներու բանաստեղծութեանց» բնագիրները: Սպառիչ ուսումնասիրութիւն մը՝ այն նիւթին մասին, զոր պիտի ներկայացնեմ, յետոյ բերելու համար այստեղ միջնադարեան հայ վանականներու տաղերգութիւնը հանդիպահայեաց, նիւթը միշտ նոյնը՝ կին եւ գինի :

×

Ի՞նչ կը նշանակէ, նախ, «գոլիարդոս»:

Շփոթութիւն մը կը տիրէ անուան շուրջ: Վասնզի այս տաղերգութեանց հեղինակներուն մասին առաջին անգամ խօսողները ... թշնամիներ են, — հռովմէական եկեղեցին՝ իր եպիսկոպոսական ժողովներով, բողոքական եկեղեցին՝ հակահռովմէական պայքարի իր գտած եւ հնարած զէնքերով: Մին թշնամի, միւսը բարեկամ, անոնք աշխատած են խաթարել այս բանաստեղծութեանց նկարագիրը՝ ըստ իրենց ցանկութեանց: Ռոմանթիքները, որոնք մասնաւոր սէր մը ցոյց կուտային միջնադարեան «խաւարին», ձեռնարկեցին գործի՝ որոնելու համար «վանքի ծաղիկներուն» իսկական գոյները: Հաւաքեցին, ընդօրինակեցին, դասաւորեցին, վանքերէն ու մատենադարաններէն լոյս աշխարհ բերին «թաղուած գանձը», բայց եւ այնպէս առաջին այս որոնումներուն հեղինակները եւս, իրենց կարգին, վնասեցին իսկական գնահատութեան աշխատանքերուն: Չի բաւեր ծաղիկ քաղել, ծաղկեփունջ շինել, այլ եւ հարկ է պահպանել ծաղիկին գոյնը, որքան ոսկորը, ծաղիկին բոյրը, որքան կերպասը :

Նման հաւաքածոներու կազմութեան տեսակէտով՝ առաւելագոյն հասկացողութիւնը ու մասնագիտութիւնը ցոյց տուին Գեսեբրեխտ եւ Վաթթընպախ : Բայց ասոնք ալ, իրենց կարգին, կը մեղադրուին թէ նպաստած են նախապաշարումներու նուիրագործումին, ինչպէս եւ թիւրիմացութեանց հաստատատպութեան: Այսպէս եւ յաւերժացուցած են տարազը, «գոլիարդոս», որ կը տրուի այս տաղաշարքերուն հեղինակներուն : Արդար մնալու համար՝ աւելցնենք, որ Վաթթընպախ կը նախընտրէ ջնջել «գոլիարդոս» տարազը եւ, ահա թէ ինչո՛ւ, իր գանձարանը կ՚անուանէ «Միջին Դարու լատիներէն աշխարհիկ կշռոյթներ», ըսել կ՚ուզէ՝ տաղեր :

Այժմ ներկայացնենք այն կարծիքները, որոնք կը վերաբերին «գոլիարդոս» բառին ստուգաբանութեան .—

1. — Աւանդական ստուգաբանութեան վարժապետներուն համար՝ պատրաստ ուղեցոյց մըն է Աստուածաշունչ Մատեանը: Խելացիին մէկը բացեր է զայն ու գտեր Գոլիաթ անունը, — հարսնացնելու համար գոլիարդոս բառը՝ հեռու չէ ճամբան: Առաջին անգամ չէ որ Գոլիաթ անունը կ՚օգտագործուի, քրիստոնեայ մատենագիրներու գրիչին տակ, իբրեւ հոմանիշ սատանայի կամ աստուածամարտ ոսոխի: Նոյն այդ իմաստով գործածած է նախ Ս. Օգոստինոս: Յետոյ Ս. Բեռնարդոս՝ ընդդէմ Աբելարդոսի, զոր կ՚անուանէր «Նոր Գոլիաթ»:

Հանճարեղ երիտասարդ մը, այս Աբելարդոսը, մին՝ Միջին Դարու մեծագոյն իմացականութիւններէն, որ արհամարհեց զինուորական ասպարէզը, իր դարուն փառքի ճամբան, նախընտրելով մըտաւորական ասպարէզը՝ այն տրամաբանութեամբ թէ ճակատամարտներուն ամէնէն փառաւորը իմացական ճակատամարտն էր զոր կրնար իրեն ընծայել դպրութիւնը: Հրապարակ եկաւ դարու մը մէջ, երբ քաջերը շրջուն հերոսներ դարձած՝ մէկ ռազմաճակատէն միւսը կը վազէին սուսերամարտիկ փնտռելով, բանաստեղծները շրջուն երգիչներ դարձած՝ մէկ դղեակէն միւսը կը վազէին մրցորդ փնտռելով իրենց, — Աբելարդոս ալ մէկ վանքէն միւսը կը վազէր, իբրեւ շրջուն ասպետ փիլիսոփայութեան, բանավէճի հրաւիրելով օրուան աստուածաբանները: Ափսո՛ս, պիտի հանդիպէր գեղանի Ելոյիզին, որու սիրահարութիւնը պիտի առաջնորդէր զինք մինչեւ հոն՝ ուր իր թշնամիները, ամենայն բարբարոսութեամբ, պիտի անդամատէին զինք Որոգինէսի դժբախտութեան ձեւով: Իր աշակերտներէն կը մնայ տաղերգութիւն մը, «Գոլիարդոսի կերպարանափոխութիւնը», ուր կը կսկծայ անհուն ցաւ մը եւ ուր կ՚աճի անհաշտ ատելութիւն մը հանդէպ «վեղարաւորներու պետին», որ անտարբեր մնաց Աբելարդոսի ողբերգութեան դիմաց :

Փիլիսոփայութեան շրջուն ասպետը Աբելարդոս, մտաւորական իր մարտահրաւէրներով եւ մէկ վանքէն միւսը իր վազքով, նախանձոտ վանականներուն համար դարձած էր առասպելական Գոլիաթը, միջնադարեան լատիներէնով՝ «Գոլիաս», իսկ հետեւորդները՝ «գոլիարդոս», այն իմաստով որ անոնք իրենց սիրոյ երգը կը պտըտցնեն դղեակէ դղեակ: Աշակերտները, ի հեճուկս անոնց՝ որ, այս ձեւով, նախատական իմաստ մը կուտային այդ ծաղրանունին, պարծանքով իրենց անուան կցեցին զայն :

Այս ճարտար ստուգաբանութիւնը շինծու է, շինովի, ուստի անընդունելի :

2. — Ինչպէս մեր գրականութեան պատմութեան մէջ՝ Քուչակ անունով անձ մը ստեղծուեցաւ, անոր ընծայելու համար աննման տաղաշարքերու հարստութիւն մը, — կնքահայրը (Չօպանեան) անպայման հայր մը կ՚ուզէր տալ այդ ըստեղծագործութեանց,— արեւմուտքի մէջ եւս ստեղծուեցաւ Գոլիաս անունով առասպելական անձ մը, անոր ընծայելու համար լատիներէն աշխարհիկ տաղերու հաւաքածոյի մը հայրութիւնը :

Կը յիշեցնէ եւհեմերականութեան դրպրոցը, ուր կ՚աւանդուի թէ Աստուածները ծնունդ են գաղափարներու, հայրը՝ զաւակն իր որդւոյն: Ուրեմն «Գոլիարդոսներու բանաստեղծութի՛ւնն» էր որ ծնաւ այսպէս Գոլիաս մը, ըստ այս տեսութեան :

Այս Գոլիասը կը ներկայացուի եպիսկոպոս, վանահայր, նոյնիսկ հայր ... զաւակներու, բոլորն ալ իրենց հօր նման կղերիկոս եւ պուետիկոս, որոնք կը կոչուէին այնուհետեւ «գոլիարդոս»,— ասկէ՝ տաղաշարքին ամբողջութիւնը գոլիարդիկա :

Գոլիասի մը գոյութեան առաջին վկայութիւնը կուտայ անգլիացի եկեղեցական մատենագիր մը, 1220ին. «Գոլիասը մակաբոյծ մըն էր, անառակ ու շուայտ մարդ մը: Աւելի լաւ կ՚ըլլար որ կոչուէր Գուլիաս, որովհետեւ ինքզինք նուիրած էր գինարբուքի եւ որկրամոլութեան : Տգէտ էր, բայց գրել գիտէր: Ապուշ եւ անպատկառ երգեր փսխած էր Պապին դէմ »:

Դժուար չէ հաստատել թէ Գոլիասը չէ որ ծնած է գոլիարդոսներ (վանական աշխարհիկ բանաստեղծութեանց հեղինակներ), այլ, ինչպէս ըսինք, աշխարհիկ բանաստեղծութի՛ւնն է որ, իր չափահասութենէն ետքը, հայր մը ստեղծած է իրեն՝ անգլիացի հեղինակին խելապատակին մէջ :

3.— Ոմանք ռոման լեզուին մէջ կը փնտռեն «գոլիարդոս» բառին ծագումը, — կուգայ, կ՚ըսեն, կուլա բառէն, որ 1170 թուականներուն կը գրուէր նաեւ կուլիարտ, կոլիարտ, կոլարտ ձեւերուն տակ :

Արմատն է լատիներէն կուլա: Իռնու եւ Մէյեէ խնամութիւն մը կը տեսնեն լատիներէն այս բառին եւ հայերէն «կլանեմ» բային «եկուլ» ձեւին միջեւ: Արդարեւ, կուլա կը նշանակէ կոկորդ, բերան : Եւ ռոմանական կուլիարտ բառով կը ներկայացուի կերուխումի մարդը:

Բառը նախատական իմաստ ունի եւ գործածական է մասնաւորաբար վանական բարբառին մէջ, — լատինացուած ձեւով՝ գոլիարդոս կը կոչուին այն աղքատ կղերիկոսները, որոնք կը ծառայեն Եկեղեցւոյ իշխաններուն, ինչպէս մոնթերը՝ մեր մէջ: Անոնք, աշխարհական դերասաններու, նուագածուներու, հրապիտներու կամ երգիչներու նմանողութեամբ, իրենց «շնորհքը» ցոյց կուտային կղերականներու հաւաքոյթներուն մէջ, զուարճացնելու համար մեծերը :

Գոհացուցիչ չէ այս ստուգաբանութիւնը եւս, որովհետեւ գոլիարդոսը թշնամի է եպիսկոպոսներուն,— անիկա համեստ վանականն է, որ կը պայքարի իշխանաւորութեան դէմ, ոչ թէ զուարճացնելու համար բարձրաստիճանները, այլ ընդհակառակն զայրացնելով զանոնք՝ իրաւունք պահանջելով եպիսկոպոսական հաւնոցին մէջ:

4.— Կ՚արժէ արձանագրել նաեւ թէ «դպրոցական (սքոլէր) բանաստեղծութիւն» կոչած են ոմանք, տաղաշարքի այս ժառանգութիւնը : Դպրեվանքերու ուսանողութիւնը նպաստ մը ունի հարկաւ այդ ժառանգութեան մէջ: Բայց եւ այնպէս, այստեղ եւս, բառերու հնչարանական մօտիկութենէն որեւէ լոյս չի ծագիր՝ լուսաւորելու համար տաղաշարքին ծագման ճամբան :

5.— Մինչ Ֆրանսայի, առաւելապէս Անգլիոյ մէջ բանասէրները կառչած կը մնան գոլիարդոս տարազին, Գերմանիոյ մէջ կը նախընտրեն «թափառաշրջիկ» տարազը, — սխալ մը եւս այս որ կը ծառայէ իրարու հետ շփոթելու շրջիկ աշուղները, որոնք երգելու կ՚երթային դղեակէ դղեակ, եւ շրջիկ վանականները (ժիրովակ), որոնք իրենց աղօթքը կը կատարէին եւ իրենց սնունդը կը ճարէին ճամբաներու վրայ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՎԵՐՋԻՆ ԳԻՇԵՐԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Եւ Մաքրուհին ստիպուեցաւ կրկնել— «Էհ, հայտէ, գլխարկնիդ հանեցէք. ի՞նչ պիտի ընենք, ըլլալիք էր եղաւ ...»:

Քիչ վերջը, արդէն մութը յանկարծ իջաւ : Մաքրուհին, սենեակին վարագոյրները գոցեց, ճրագը վառեց, կրակ շինեց նոր եւ իր չսիրած Նեմզուրը եւ անոր աղջիկը դէմը, կծկուեցաւ բազմոցին անկիւնը, մխիթարուելու համար երբեմն պահուրտած Բամպուխը կանչելով :

Վերջապէս, եկաւ նաեւ Սուքիասը, թրջած, մսած, պեխերուն ծայրերէն ջուրի կայլակներ թափելով, եւ իրիկուան լրագիրն իսկ առնել մոռցած: Յայտնի էր որ ինքզինքը տուն նետելու նայած էր միայն, զոհ որ կամուրջին վրայէն անցած ատենը, յաջողած էր, հակառակը դարձած հովանոցին հետ, երկինք չթռչիլ :

Երբ տունէն ներս մտաւ, Մաքրուհին ոտքերուն վրայ երերտկալէն եւ աչքերուն մարմրուն վիճակէն հասկցաւ, որ հանդիսաւոր եւ անսովոր բան մը կար տունին մէջ: Այնպէս որ, երբ Նեմզուրենք տեսաւ, ըսաւ .— «Հա, դո՞ւք էք, հասկըցայ որ բան մը կար...»:

Էհ, այո, իրենք էին, խեղճ Նեմզուրենք. վերջ ի վերջոյ Ս. Յակոբին եւ փոթորիկին զոհերը ...

«Էհ աղէկ եա, գիշեր մը մեզի հիւր եղաք ասանկուկ: Էրիկդ տունը քեզի չի սպասեր կոր եա...» եղաւ Սուքիասին պատասխանը, ընկերացած այն տեսակ ժպիտով մը, ոսկի եզերուած ակնոցին

ԽՐՈՒՇՉԵՒ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Մոլոթով, Քականովիչ եւ Վորոշիլով դէմ էին այս ձեռնարկին: Ամէն ինչ ցոյց կուտայ թէ Խրուշչեւ համաձայն էր այս վերջիններուն: Արդարեւ, իրենց հաշիւով համոզուած էին որ Թիթօն «անպարտ» հռչակելով տկարացուցած պիտի ըլլային իրենց հեղինակութիւնը, ու ճիշդ ատոր համար ալ Քաղաքական Բիւրօն Խրուշչեւի յանձնեց գործը գլուխ հանելու առաքելութիւնը:

Եթէ Թիթօն «անպարտ» հռչակելու պարագան ճակատագրական դառնար, ինչպէս կը մտածէին Մոլոթով, Քականովիչ եւ Վորոշիլով, այդ պարագային պատասխանատուութիւնը պիտի նետէին Խրուշչեւի վրայ ու պիտի պահանջէին այս վերջինին ղեկավարութենէ հրաժարումը:

Խրուշչեւ սկզբնապէս դէմ էր: Սակայն այն միտքը թէ յաչս ժողովուրդին իբրեւ ազատախոհ եւ հակա – սթալինական պիտի ներկայանար, մղում տուաւ իր քայլին :

1955 Մայիս 26ին Խրուշչեւ պատուիրակութեան մը գլուխը անցած՝ Պելկրատ մեկնեցաւ :

ՆՈՒԱՍՏԱՑՈՒՄ ՄԸ

Խորհրդային այցը, Պելկրատ, մեծ յաղթանակ մըն էր Թիթոյի համար եւ նուաստացում մը՝ Խրուշչեւի եւ Խորհրդային ղեկավարներուն: Թիթօ եւ իր շրջապատը անտարբեր պաղութեամբ մտիկ ըրին Խրուշչեւի արդարացումները, երբ այս վերջինը «Եուկոսլաւ – Խորհրդային յարաբերութիւններու վատթարացման» մեղքը բարդեց Բերիայի և Ապաքինովի նման «կայսերապաշտներուն ծառայող գործակալներու եւ լրտեսներու» վրայ : Թէեւ Խրուշչեւ խօսեցաւ «երկուստեք հասկացողութեան» մը շուրջ, Եուկոսլաւ վարիչները գոհացան պետական հարցեր մէջտեղ դնելով :

Բոլոր զիջումներն ալ Խ. Միութեան կողմէ եղան: Ընդունելով որ ամէն պետութիւն ազատ է դէպի Ընկերվարութիւն տանող իր ուրոյն ճամբան ընտրելու, Խորհրդային Համայնավար կուսակցութիւնը հրաժարած կ՚ըլլար ղեկավարի իր դիրքէն: Ճիշդ է թէ յայտարարութիւնը եղած էր անորոշ ոճով մը, ինչ որ թոյլ տուաւ Կրեմլինի որ յետագային հեռանայ իր յայտարարութեան տուն տուող ոգիէն, այսուհանդերձ այդ յայտարարութիւնը նախընթաց մը ստեղծեց (Կոմուլքա եւ Հունգարիա):

Կրեմլին հարկադրաբար հրապարակէն քաշեց միլիոնաւոր դիրքեր, որոնք հակառակ, այսինքն նախկին տեսակէտը կուտային, (թէ միջազգային համայնավարութեան կեդրոնական իշխանութիւնը կը գտնուի Մոսկուա եւ գաղափարական ու գործելակերպի հրահանգները այդտեղէն պէտք է գան միայն):

Պելկրատէն ետք, Խրուշչեւ Սոֆիա եւ Պուքրէշ այցելեց, ուր ստիպուեցաւ ապահովութիւն տալ տեղւոյն ահաբեկուած ղեկավարութեան: Որովհետեւ արբանեակ երկիրներու համայնավար մենատէրները ընդօրինակած էին Մոսկուայի գործելակերպն ու տեսակէտները, այժմ նոյն վարիչները սարսափով կը դիտէին յետ – դարձը, որ տեղի կ՚ունենար Ռուսիոյ համայնավար ղեկավարներուն կողմէ :

Գ. ՄԱՍ

ՍԹԱԼԻՆ ՎԵՐՍՏԻՆ ԿԸ «ՄԵՌՆԻ»

Երրոդ գլուխով՝ կը պատմուի թէ Խրուշչեւ հարկադրուեցաւ ծանօթ իր մեղադրանքը հիւսել Սթալինի անձին եւ գործունէութեան դէմ, 1956ին: Ճառը, զոր համայնավար աշխարհէն ներս բաժանում ստեղծեց, սահմանուած էր Խրուշչեւի իրաւասութիւնները սահմանափակելու: Իրողութեան մէջ իրեն համար յաջողութիւն մը եղաւ :

1956, Փետրուար 24 – 25ի գիշերը «յառաջադէմ մարդկութեան հպարտութեան առարկան», «բոլոր ժամանակներու եւ ժողովուրդներու մեծագոյն ղեկավարը» Խրուշչեւի կողմէ անուանուեցաւ (կը խօսէր Կեդր. Կոմիտէի անունով) գիտակցօրէն անգութ մը, զանգուածային ջարդարար մը, վատ մը, զինուորական անճարակ մը, պատմութիւնը խարդախող մը :

(11 Շար.)

տակէն, որ ատոր վրայ, Նեմզուրը բոլորովին հանգստացաւ :

Նեմզուր հանըմը, կանուխէն այրիացած, եւ հիմա թէեւ դէպի վաթսունները քալող, բայց մազերը կարմիր հինայած, եւ միսերը տեղը մնացած կին մըն էր : Կամաց կամաց սկսաւ թուլցնել հագուստները, վիզը բանալ, մէջէն քանի մը յարկ վարդագոյն միսերու կոյտ մը դուրս հանելով, եւ մազերուն հինան սկսաւ վըտանգաւոր ձեւով մը բոցավառիլ լամբարին եւ կրակին լոյսերէն : Իսկ Սուքիասը, տունին ջերմութենէն եւ ճընկուած քանի մը գաւաթ օղիէն բոլորովին ինքզինքը գտած, երջանիկ մարդու մը երեւոյթը առաւ :

Մաքրուհին եւ Մառին սկսան կերակուրի պատրաստութեան : Մաքրուհին դուրսէն կը լսէր Նեմզուրին ճռվռոցը, եւ Սուքիասին կուշտ կուշտ խնդուքը : Ա՞ս ի՞նչ էր մէկէն ի մէկ. Սուրբ Յակոբի ուխտի գիշե՞ր էր թէ հարսնիքի գիշեր...

Վերջապէս ճաշի նստան, կերան, լմընցան ճաշն ալ : Յետոյ թուղթ խաղացին . Նեմզուրը Սուքիասին ընկեր եղաւ, եւ այդ առթիւ քօղարկուած ակնարկները շատ եղան, բայց խաղին համար էր ... Սակայն Մաքրուհին ինքն ալ չէր գիտեր, թէ ինչու այդ խաղը սովորաբար խաղացուածներէն տարբեր կուգար իրեն ...

Ասանկով փոթորկոտ գիշերը շատ յառաջացաւ : Շուրջի տուներուն մէջ, միակ վառած մնացած ճրագը իրենցն էր : Բայց վերջապէս, որոշուեցաւ որ իրենց տան մէջ ալ պառկելու վրայ խորհուի այլեւս, այդ կատաղի գիշերը : Բայց ատիկա, դառնուկին եւ գայլին պատմութիւնն էր :

Տանը մէջ երկու սենեակ կար , մէկը Մաքրուհիինը վերը, իր նեղ անկողինով : Իսկ վարի սենեակին դիմացէ դիմաց երկու բազմոցներուն մէկուն վրայ կը պատրաստուէր Սուքիասին անկողինը : Հիմա ինչպէ՞ս պիտի բաժնէին պառկողները. Մաքրուհին անշուշտ իր անկողինէն չէր բաժնուեր, եւ արդէն չէր ալ ուզեր վարը Սուքիասին սենեակը պառկիլ : Երիտասարդ աղջիկը դարձեալ կարելի չէր վարը Սուքիասին հետ ձգել : Նեմզուր հանըմն ալ կարելի չէր ...

Բայց յանկարծ Նեմզուրը, անփոյթ ձեւով մը ըսաւ — « Ճանըմ, Մաքրուհի , դուն Մառիին հետ վերը սենեակդ ելիր, Սուքիաս աղային անկողինը շիտկեցէք սա բազմոցին վրայ, ես ալ միւս բազմոցին անկիւնը կը կծկտիմ, օտար չենք ես ... ինչպէս որ է առտու կ՚ընենք ...» :

Իրաւ ալ ամէնէն յարմար ձեւն էր : Այնպէս որ, Սուքիասին անկողինը ձըգուելէն վերջ, Մառին եւ Մաքրուհին ճըզրտացող սանդուխներէն վեր ելան, եւ մտան սենեակը :

Անմիջապէս պառկեցան, ու Մառին քնացաւ : Մաքրուհին ալ, կարճ աղօթք մը մռմռալով, եւ թերս ու շիտակ խաչ մը հանելով, ճրագը մարեց, մտաւ վերմակին տակ, եւ աչքերը գոցեց քնանալու համար : Բայց, զարմանալի բան. ա՞ս ի՞նչ էր, տա՞ք էր թէ պաղ : Վերջապէս բան մը կար. թեւերը վերմակէն դուրս հանեց, գլխուն եազման անդին նետեց . նորէն չեղաւ : Աչքերը այս անգամ չէին ալ գոցուեր : Շփեց, երկար շունչեր առաւ, նորէն չեղաւ : Այն ատեն, ինքզինքը մըտիկ ըրաւ լաւ մը : Եւ տեսաւ որ, միտքը սիրտին հետ խառնուած , անհանդիստ էր, եւ վարն էր ամբողջովին, սենեակին մէջ, ուր կային Նեմզուրը եւ Սուքիասը : — « Տէր ողորմեա, մեղայ, ի՞նչ կ՚ըլլայ, օտա՞ր են. կէնջ չեն ես ... » :

Նորէն վերմակին տակն է Մաքրուհին : Բայց հոս կը դառնայ, հոն կը դառնայ , ոչ միայն քուն չկայ, այլ խուլ ցաւ մը կը զգայ սիրտին մէջ եւ կը տառապի : Միեւնոյն ատեն, ահաւոր հետաքրքրութիւն մը, նախանձի ուժեղ խայթով մը , կը չարչրկէ զինքը : Տեղէն կ՚ելլայ , կը մօտենայ պատուհանին. կը տեսնէ որ վարի սենեակին լոյսը տակաւին կը վառի . նստա՞ծ են թէ պառկած, ո՞րն է .— « Ինչո՞ւս պէտք, ինչ ուզէ թող ան ըլլայ, մեղայ...» : Եւ դարձեալ կը մտնէ անկողին :

Բայց այս անգամ, կը զգայ թէ սիրտը ուժգին կը բաբախէ : Ճիշդ ան հին ժամանակներուն պէս կարծես, երբ Սուքիասը կուգար, երբ ինքն ու Ռօզան, երկուքըն ալ երիտասարդ աղջիկ, կը հալէին Սուքիասին համար : Այո, ճիշդ անանկ կը բաբախէ ծերուկ Մաքրուհիին սիրտը ... Խորերէն , չխոստովանուած եւ թերեւս իրեն ալ գաղտնի մնացած սէր մը, վեր կ՚ելլայ եւ կը սեղմէ կոկորդը, լացնելու աստիճան : Կը հեկեկայ Մաքրուհին, եւ նախանձէն ու հետաքրքրութենէն կը հեւայ : Կ՚ելլայ կը նստի անկողինին մէջ : Բայց ի՞նչ կ՚ընեն. ինչո՞ւ լոյս կայ դեռ :

Չէ, պիտի ելլայ, երթայ պիտի վար , եւ պիտի տեսնայ... Ալեւութական հիւանդագին նախանձ մը կը կրծէ զինքը : Կ՚ելլայ անկողինէն : Երեսները կ՚այրին, ձեռքերը սառած են եւ կը դողան : Կը հագնի մուճակները, կ՚ելլայ սենեակէն դուրս, եւ կ՚իջնայ սանդուխներէն վար, որուն ճռոցը կը կորսուի դուրսի ահաւոր փոթորիկին ժխորին մէջ : Լոյս կայ միշտ սենեակը, ցած ձայնով կը խօսին : Բայց պէտք է տեսնայ...

Չի վարանիր, եւ բանալով պարտէզին դուռը, փոթորկոտ գիշերին մէջ կը նետուի դուրս, եւ կը յառաջանայ անձրեւին ու ցեխին մէջէն, մինչեւ այն պատուհանը, որ կը բացուի վարի սենեակին վրայ : Կ՚երկարի վեր բոլոր հասակովը , վարագոյրները քաշուած են, բայց պըզտիկ բացուածքէ մը կը տեսնէ միայն , բազմոցներէն մէկուն ճերմակ փայտէ ոտքը, ուղիղ, ցից, անխօս : Ոչ մէկ շարժում. միայն փոթորիկին հետ խառնուած , քրքիջներու եւ ցած ձայնի հեռաւոր մրմունջներ ...

Աւելի վեր կը բարձրանայ, կը ծռի , կը ծռի, վարագոյրին բացուածքէն անդին, աւելի անդին ... Անձրեւը կ՚իջնայ բուռն եւ սառուցիկ անոր մարմնին եւ գլխուն վրայ : Ոտքերը ցեխերուն մէջ են : Հովը ամէն կողմէն կը շրջապատէ, եւ կը շարժէ անր փոքրիկ եւ տկար մարմինը...

Մաքրուհին կ՚ուզէ քաշուիլ, ներս մտնալ, փախչիլ անձրեւէն, ցուրտէն եւ գոց վարագոյրներէն ... բայց գլխուն մէջ կը դառնան հին պատկերներ : Սուքիասը երիտասարդ : Իր սիրտը այն ատեն : Յետոյ միւս տարիները, մինչեւ այս վերջին օրերը, հոս, իրենց կեանքը միասին, հոդ չէ թէ ծեր, բայց ինք միշտ նոյն Մաքրուհին չէ՞, եւ իր սիրտը իրը չէ՞ միշտ, ինչպէս սա միջոցին, ուր կը բաբախէ իր ծեր կուրծքին տակ, պայթելու աստիճան :

Անգամ մը եւս կ՚ելլայ ոտքերուն մատներուն վրայ, բռնած պատուհանը պաշտպանող թաց երկաթները : Դարձեալ բազմոցին ոտքը միայն ,ուղիղ, ցից, անխօս ...կը ծռի ... Միւս կողմը... միւս կողմը ...

Բայց յանկարծ կը մարի սենեակին լոյսը : Մաքրուհիին աչքերուն առջեւ, լոյսի խոշոր շրջանակ մը կը շինուի, որ կը լայննայ, կը լայննայ, եւ անոր մէջ , հազարաւոր սեւ ճանճեր կ՚ելլան, կ՚իջնան, կը բզզան ականջներուն մէջ ու դէմքը կը ծակծկեն ...

×

Յաջորդ առաւօտ, երբ լոյսը կը ծագի, անձրեւէն եւ հովէն յոգնած գորշ Սկիւտարին վրայ, Մաքրուհիին տան պարտէզին դուռը բաց կը գտնան : Եւ քիչ անդին, պատուհանին ճիշդ առջեւը, անձրեւէն փոսացած թաց հողերուն վրայ , Մաքրուհին ինկած, սառած ...:

Նեմզուր հանըմ կը գտնէ անմիջապէս, անոր այդպէս փոթորիկին մէջ դուրս ելած ըլլալուն պատճառը :

— «Հասկցա՛յ, հասկցա՛յ ... Անպատճառ Բամպուխը ներս առնել ուզած է անձրեւին տակէն...» :

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՇԱՐԹ

ԽՄԲ.— Նկարիչ Շ. Արթինեանի (Շարթ) Փարիզեան վերջին ցուցահանդէսը հետեւեալ տողերով ներկայացուցած եւ գնահատած է՝ արուեստի քննադատ Ռոպէր Վրինա :

Շարթի ցուցահանդէսը՝ այս շրջանիս սարքուածներուն լաւագոյններէն մէկն է : Շարթ ճշմարիտ եւ մեծ նկարիչ մըն է : Այս հաւաստումը աւելի բացատրութեան չի կարօտիր եւ բնական պիտի թուի ամէն անոնց որոնք կը հետեւին անոր գործին :

Բայց Շարթը կը ճանչնա՞ք :

Երեսուներկու տարեկան է : Լուրջ, խոհուն եւ իրականութեանց յարած երկար անցեալ մը ունի արդէն : Նկարչական նիւթերու մասին համբերութեամբ կատարած իր փնտռտուքներն ու փորձերը կարելիութիւնը կուտան իրեն , տէր դառնալու անթերի արուեստի մը :

Գիտակից է թէ իր գործերը մնայուն են : Տէր է իր արուեստանքին : Անձամբ կը պատրաստէ իր գունանիւթերը, հիմնական խառնուրդները եւ գործածած գոյները : Տէր է նաեւ իր գծագրութեան որ պարզ է եւ յստակ, ծաւալուն եւ կորովի, արտայայտութեամբ խիստ բայց ոչ մարտական :

Իր գործերուն մէջ գծագրական կողմն ու մասը շատ կարեւոր տեղ մը կը գրաւեն : Բացայայտ կերպով ցոյց չի տար՝ բայց նկարչութեան ընդմէջէն գծագրութիւնը գուշակելի է եւ մէկը միւսը կ՚արժեւորէ : Անշուշտ, գիծը կը տիրապետէ իր գործերուն մէջ, սակայն զուսպ ձեւով արտայայտուած չափերը անվիճելի են :

Իր նկարչութիւնը որ ծանօթ էր եւ ուշադրութեան առարկայ հաւաքական եւ մասնահանուր ցուցահանդէսներու մէջ , ժամանակով խորապէս յեղաշրջած է : Անոր սկզբնական դրոշմն ու հանգամանքները փոխուած չեն, բայց աւելի ցայտուն են, վստահ եւ զարգացած : Չեւերու գծագրութիւնը նուազ անկիւնաւոր ըլլալով հանդերձ, նոյնքան զօրեղ է երբ ծաւալի ոլոր ձեւերուն կը յանդի : Արտայայտիչ տարբերակներով, նիւթին խիստ երեւոյթը խոր զգայնութիւն մը կը ստանայ : Երանգները՝ առանց տժգունելու , կը նրբացնեն փոփոխակները, հակադրութիւնները աւելի կուռ են եւ տաքուկ , անոնց շեշտաւորումը աւելի յաջող է որոշ լուսաստուերի մը մէջ : Երանգները ինքնին աւելի ազուոր են, իրենց թափանցիկութիւնն ու ներդաշնակութիւնը լաւ կերպով շեշտուած են գոյներու մասնայատուկ խմորումով եւ վրձինի ճարտարութեամբ : Իւրաքանչիւր նկարի մէջ , չափաւոր ցոլքերով կենդանի շքեղութիւն մը կայ :

Շարթ արեւելքցի է : Իր գործերը լի լի են միջերկրականեան աւիշով մը, եպերականէն արեւելեանը, ուր զսպումի խստութեան տակ տոփանքը կ՚եռայ :

Իր նկարներուն մարդկային դէմքերուն վրայ քրմական երեւոյթ մը կայ եւ տարօրինակ կեանքի մը արտայայտութիւնը : Իր տեսարաներուն ծանրաշքութիւնը չի խեղաթիւրեր բնութեան հարազատութիւնը, շնորհիւ պատկերէն անդին ու վեր պատկերացումի ուժի մը : Մեռեալ բնութիւնները իրենց երեւոյթէն աւելի կենդանութիւն մը ունին : Այս բոլորը կը վըկայեն թէ որքան հասուն է եւ ճոխ Շարթի տաղանդը : Հմայքի առաջին տպաւորութիւնը անցնելէ ետք, նկարիչին ձիրքերը մնայուն ազդեցութիւն մը կը թողուն իրենց աճող յայտնութեամբ :

Այսուհետեւ, ճշմարիտ նկարչասէրները իրաւունք չունին անտեսելու այս արուեստագէտը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (19)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

2.

Մարանը ծառս էր ելնում, խրխնջում եւ թեթեւաբար ցատկում երեխայի օրօրոցի վրայից եւ վերադառնում, լիզում Յակոբի ձեռքը, իսկ Յակոբը փոխադարձ համբուրում էր նրա ճակատի հաւկրթաձեւ սպիտակը :

Մեծ զուարճալիք էր մեզ համար, երբ Մարանը գնում էր աւազանի ափին, նայում ջինջ ջրի մէջ եւ տեսնելով իր արտացոլումը՝ ցատկում էր, նորից նայում, էլի տեսնում, էլի վեր – վեր ցատկրտում եւ վերջ ի վերջոյ դունչը մօտեցնում ջրին, փռշտում, որից ջուրն ալիքաւորում էր, պատկերը բեկբեկւում, եւ ուրախանալով , որ յաղթեց ջրի խորքում եղող ինչ որ անասունի, խրխնջում եւ վազում էր դէպի պարտէզի կեռասենի ների ծառուղին, այդ ծառուղուց մի ուրիշ ծառուղի, մինչեւ պարտէզի մութ թաւուտները :

Յակոբը, պատահէր, որ հիւր գնար մի տեղ եւ ստիպուած լինէր երկար մնալու՝ կը գտնէր մի պահ, կը ծլկուէր հիւրընկալողներից, կը գար տուն, Մարանին կը տեսնէր եւ նորից կը գնար :

Եթէ չգար, դա նշանակում էր, որ մայրս նրան խօսք տուած կը լինէր՝ շատ մօտիկից հսկել Մարանին, ամէն րոպէ չհեռացնել նրան իր աչքերից :

Իսկ եթէ պատահէր, որ Մարանին հետը տանէր, (շատ անգամ էր տանում, որովհետեւ յաճախ Յակոբը հրաւիրւում էր Մարանի հետ մի տեսակ՝ հանդերձ ընտանեօք) Յակոբը մի ձու էր գնում նրա գաւակի վրայ եւ այդպէս տանում : Մարանը, որպէսզի ձուն չընկնի իր գաւակից, քայլում էր դանդաղ, փոխում իր քայլուածքի ձեւը, քայլում էր ալիքանման օրօրուելով : Փողոցում չէր լինի մի մարդ, որ կանգ չառնէր եւ չդիտէր Մարանի այդ դժուարին խաղը :

Այսպէս էին ապրում երկու ընկերները — Յակոբը եւ Մարանը :

×

Մի օր Մարանի առաջի ոտի վերեւի մասում երեւաց մի ուռեցք, փոքր եւ գըրեթէ աննշան, բայց փշտեց, դարձաւ վէրք,այդ վէրքը մեծացաւ, թարախակալեց : Քաղաքում մի անասնաբոյժ կար , որը չկարողացաւ օգնել, Յակոբը կանչեց եւ մարդկային բժիշկներին, որոնք ոչինչ չկարողացան անել, ամէն մէկը մի բան ասաց : Վէրքը մեծանում էր, թարախակալումն աւելի յամառում :

Սկզբնական շրջանում Մարանի վրայ ոչ մի ազդեցութիւն չարաւ, բայց կամաց – կամաց նա կորցրեց իր աշխուժութիւնը , աչքերը կորցրին արշալուսային վճիտութիւնը, նրա ոսկեհնչիւն խրխինջում լըսուեցին ինչ որ մթին ակկորդներ :

Յակոբը Մարանի հետ սկսեց կերպարանափոխուել : Մինչեւ անգամ հայրս եւ մայրս դարձան մելամաղձոտ — Յակոբը կորցնում էր իր գարնան ուրախութիւնը, մռայլ էր իջնում նրա պայծառ ճակատի վրայ :

Հայրս լսեց, որ Սեբաստիայում մի նըշանաւոր անասնաբոյժ կայ : Հեռագրեց այդ անասնաբոյժին, որ գայ եւ տեսնի ձիուն : Պատասխան ստացուեց, որ անասնաբոյժը համաձայնել է եւ երկու օրից մեկնում է Սեբաստիայից :

Յակոբն այդ հեռագիրը կարդալիս՝ ցաւագին ժպտում էր եւ արցունքներ թափում :

Մայրս փաթաթուեց իր հերկուլեսեան որդու վզին, սրբեց նրա արցունքները եւ շշնջաց .

— Դոկտորը կուգայ, կ՚աղէկցնէ, չաղէկցնէ ըլ, հայրըդ Դիարբեգիրէն դահա աղուորը բերել կուտայ, մի լար, եավրուս :

— Մարանս, Մարանս, մրմնջում էր Յակոբը եւ համբուրում մօրս՝ լաց լինում, կոպերից կախում աստղանման արցունքի կաթիլներ :

Շատերն ասացին, որ աչքով են տուել : Մայրս բաց արաւ սնտուկը, դուրս բերեց մի խոշոր փիրուզ եւ կախեց Մարանի վզից :

Անասնաբոյժն ուշանում էր, պիտի գար կառքով. ութն օրուայ ճանապարհ էր լաւագոյն դէպքում :

Եւ Մարանը մի առաւօտ մեռաւ :

Բոլորս էլ հաւաքուել էինք Յակոբի շուրջը, որ արցունքի կաթիլներով շաղախուած խօսքերով պատմում էր Մարանի կեանքը, պատմում էր մինչեւ անգամ թէ մի օր ինչ խօսակցութիւն են ունեցել իրար հետ եւ Մարանն ինչ է ասել :

Եթէ պատահած եղելութեան անծանօթ մի մարդ ներս մտնէր եւ լսէր Յակոբին , երբեք չէր կարող գուշակել, որ խօսքը եւ ողբը վերաբերում էին մի անասունի :

Յակոբի անկողինը մայրս կարգադրեց, որ փոխադրեն իր ննջարանը : Հայրս եւ մայրս մոռացած ամբողջ տունը՝ իրենց ամբողջ ծնողական գուրգուրանքը թափում էին Յակոբի վրայ, որպէսզի մոռանայ, դէթ մեղմանայ նրա վիշտը՝ կորցրած ընկերոջ համար :

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

Barclay

ՀԱ ՄԱՆ ԱՐԱ ● HA MAN ARA

par

LES BARCLAY

super 70.335 — 45 T. — simple 60.212

Discophiles Arméniens!

C'est une danse de chez vous à la mode de chez nous.

EN VENTE PARTOUT

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Յակոբ Թումայեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Գէորգ Շահինեան տասնական Ն. Ֆ. կը նուիրեն Իսիի Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն: (Ստանալ Պ. Ե. Ատանալեանէ):

Salle Adyar

4 SQUARE RAPP, PARIS 7

ԱՅՍ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ
ԺԱՄԸ 21ԻՆ

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

ՌԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Հայտըն, Շուպէոթ, Գապալեվսքի, Վանտել, Շոփէն:

Տոմսերը նուագահանդէսին օրը՝ մուտքին:

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

ՍԱԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները անխտիր, Կիրակի (Յունիս 19) առաւօտ ժամը 9·30-ին, Իսիի Խրիմեան վարժարանը:

ՅՈՒԼԻՍ 3ԻՆ

Սեբաստիոյ նահանգին Մուրատ Ուսումնասիրացի հանդէսը իր սանին շրջանաւարտութեան առթիւ՝

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանին մէջ:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆԻՍ 19ԻՆ

Կը խօսի Ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

«Մայիս 28» կը տօնուի Բիւ ԺԷ Սէն Լուի սրահին մէջ, Յունիս 19ին:

Կը խօսի ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԴՊՐՈՅԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՅԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 15–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս նաև երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ:

Ծախքերու մասնակցութիւն 2·50 Ն·Ֆ·:

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Բէն-սի Փավիյեօն:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մարտ – Ապրիլի թիւը, միշտ ճոխ, միշտ այլազան, միշտ հետաքրքրական, միշտ օգտակար:

Բովանդակութիւն.— *Հասակները կ'երկարին* (Խմբ.).— *Սննդազրկութեան հետեւանքները* (Տոքթ. Գալուստեան).— *Անքնութեան պատճառները եւ դարմանը* (Տոքթ. Բամպուքճեան).— *Փորհարութիւն* (Տոքթ. Ասքանազ).— *Ցդի կիներուն համար* (Տոքթ. Դալլաքեան).— *Աղեթափութիւն* (Տոքթ. Աշճեան).— *Որոտան գետը* (Ս. Յակոբեան).— *Կանխենք ակռաներու փտումը* (Հ. Համբարձումեան).— *Շաքարախտի մասին* (Շ. Նարդունի).— *Ցօդացաւի մասին* (Տոքթ. Սերոբեան).— *Մեղուն բժիշկ* (Քաղհան).— *Ի՞նչ գիտենք շաքարախտի մասին* (Տոքթ. Ժերլիէ – Մոռէ).— *Արուեստական սերնդագործութիւն* (Տոքթ. Պանծալի).— *Դասեր թունաւորումներու դէմ* (Խաչուհի).— *Դարձեալ քանսէրի մասին* (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— *Ի՞նչպէս մայր կը կանչեն ազգերը.— Որո՞նք չեն կրնար օդանաւ նստիլ:*

Հայ – Բոյժի Մայիս – Յունիս թիւը նուիրուած է ամբողջովին Հայաստանի: Յառաջիկային նման բացառիկ թիւեր ամբողջովին նուիրուած՝ աչքին, սեռային կեանքին, մանկութեան:

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան 15 նոր ֆրանք (1500 ֆրանք): Արտասահման 20 նոր ֆրանք (2000 ֆ.) երկու տարեկանը մէկ կանխիկ վճարողին համար 37,5 նոր ֆրանք (3750 ֆր.):

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԳԱՐՈՒՆԸբնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ, պայծառ լոյս և ոսկի արեւ...

Գարունը կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ և ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 Bis, Bd. Sébastopol PARIS 4e

Tél.: ARC. 26-61 — Métro: (CHATELET - HALLES)

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e

166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE

4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O. — 18, RUE BRÉZIN, PARIS 14e

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային բոլոր միութիւններուն:

19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2,30ին

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ՊԻՏԻ ԽՕՍԻՆ՝ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀԱՅՐԸ, ՊԱՐՈՆՆԵՐ՝ ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ԵՒ Գ. ՖԷՆԷՐՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն. — Օր. Հայկանոյշ Թորոսեան, Պ. Պ. Ա. Գմբէթեան, Լ. Աւագեան (*ջութակ*), Օր. Աժտէրեան (*դաշնակ*), Պ. Մ. Պօղոսեան *մեներգ դաշնակի ընկերակցութեամբ* Պ. Կ. Ափրիկեանի, Օր. Մարանկօզեան (*արտասանութիւն*):

Խմբերգ Փարիզահայ երգչախումբի կողմէ ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի:

Ծախքերու մասնակցութեան համար մուտքի տոմսեր 2 եւ 3 Ն. Ֆ., կը գրտնուին Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը եւ շրջանի բոլոր եկեղեցական եւ կրթական մարմիններու մօտ:

ԵՐԵԿՈՅԹ - ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

17 Յունիս, Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 21ին

Hôtel Lutetia, 43, Boulevard Raspail, Paris

Սիրայօժար մասնակցութեամբ արուեստագէտներ Օրիորդ ՇԱՔԷ ՊԷՆԿԵԱՆԻ (երգ), Պ. Պ. ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆԻ (դաշնակ), ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ (արտասանութիւն):

Ծախքերու մասնակցութիւն 6 Ն. Ֆ.

MORY et Cie

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ:

Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք: Նուազագոյն ծախքերով կը ղրկենք խորհրդ. Միութիւն:

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10e

(PRÈS DE LA GARE DU NORD)

Téléphone : TRU. 27-70

ԾՐԱՐՆԵՐ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՄԱՌ ԹԷ ՁՄԵՌ

ՅԻՇԵՑԷՔ ՁԵՐ ԱԶԳԱԿԱՆՆԵՐՆ ՈՒ ՄՏԵՐԻՄՆԵՐԸ

SICOMEX

Առաքումի միակ Տունը որ Ֆրանսական Կառավարութեան եւ Մոսկուայի Ինթուրիսթի արտօնութիւնն ունի:

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մաքս, առաքումի արտօնագիր, ապահովագրութիւն, ծրարում, յանձնումի ստացագիր եւ այլ ծախքերը մէջն ըլլալով՝

ՄԵՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐՆ ԵՆ

Շրջազգեստ, Թերկալ, Փրէնս տը Կալ, *բաց գոյներ*,	45 Ն.Ֆ.
Քարտիկան, *վերջին նորոյթ*,	35 —
Շըմիզիէ, պաթիսթ, *բանած*,	45 —
Շըմիզիէ, նիլոն,	39 —
Կօշիկ, *կանացի*, *ամառնային ձեւոյթ*, *Ա. գին՝*	35 —
Ներքնազգեստ, նիլոն,	22 —
Բաճկոնակ, *կանացի եւ այրական*, *բուրդէ*,	41 —
Գուլպայ, նիլոն, *կանացի*, *երկու զոյգը*,	15 —
Գուլպայ, նիլոն, *այրական*, *երկու զոյգը*,	15 —
Զգեստ, ժերզէ, *կանացի*, *բուրդէ*,	75 —
Թայէօր, *նորոյթ*,	150 —
Բաճկոն, *այրական*, *բուրդէ*,	120 —
Կերպաս, *կանացի եւ տպագրեալ*, *մեթրը՝*	5 —
Կերպաս, *այրական զգեստի համար*, *մեթրը՝ Ա. գին*,	39 —
Կօշիկ, *այրական*, պոքս·քաֆ,	62 —

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ կերպասներ, քովըրքոթ, կապարտին, *սերժ*, *վերարկուի եւ վերնազգեստի կերպասներ:*

ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ, *ածելի*, *խուզոց եւ այլ օգտակար առարկաներ՝ շատ ցած գիներով:*

ՄԵԶՄԷ գնուած ապրանքներուն համար ԱՌԱՔՈՒՄԻ ծախքն է միայն 25 Ն. Ֆ., մինչեւ 20 քիլօ:

ՈՉ ՄԷԿ ԾԱԽՔ ծրարը ստացողին կողմէ:

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ. 2–3 շաբաթէն:

SICOMEX

20, Rue Royale, PARIS 8e
Téléphone : OPE. 67-77
Métro : CONCORDE et MADELEINE

ՄԱՔՍԻ ՏՈՒՐՔԵՐԸ ՄԵՐ ԳԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋՆ ԸԼԼԱԼՈՎ

ՄԵՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ ԳՆԵԼՈՎ՝ ԴՈՒՔ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ ԿԸՆԷՔ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ· տար· 40 Ն· Ֆր·, վեց·22Ն·Ֆր·
Արտասահման՝ տար· 50 Ն· Ֆր· Հատը 0,20 Ն· Ֆր·

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
14
ՅՈՒՆԻՍ
MARDI
14 JUIN
1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8823 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4624

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՈՒՐԲԻԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ Է ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆ, ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐ, ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆ ԵՒ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ

•

Թուրքիոյ նոր Սահմանադրութիւնը հրապարակուեցաւ, կիրակի։ Նոր Սահմանադրութիւնը ի զօրու պիտի մնայ քանի զեկավարութեան ժամանակաշրջան – ին միայն, ուրիշ խօսքով մինչեւ օրինաւոր խորհրդարանի ընտրութիւնը եւ կառավարութեան կազմութիւնը :

Նոր Սահմանադրութիւնը որ առժամ – այ բնոյթ ունի կազմուած է չորս մասերէ եւ քսանըհօթը յօդուածներէ :

Թրքական պետութիւնը հանրապետական է — կը չեշտէ նոր սահմանադրութիւնը — ազգայնական, ժողովրդավար, աշխարհական եւ յեղափոխական : Այս յատկանիշերը խնդրոյ առարկայ չեն կրնար ըլլալ :

Նախարանը կ'արդարացնէ բանակին կազմակերպած պետական հարուածը : Նախկին կառավարութիւնը կորնչուցած էր օրինաւորութեան ամէն հանգամանք նկատի ունենալով որ ոտքի տակ առած էր մարդոց օրինական տարրական իրաւունքները :

Այս առթիւ Սահմանադրութիւնը կը յիշէ Թրքական բանակին 34րդ յօդուածը որ կ'ըսէ.— «Բանակը պաշտպանելու պարտականութիւն ունի Սահմանադրութիւնը հաստատուած Հանրապետութիւնը եւ հայրենիքը» :

Առժամեայ սահմանադրութիւնը որ պիտի դադրի գոյութիւն ունենալէ այն օրէն՝ երբ վերջնական նոր սահմանադրութիւն մը եւ ընտրական օրէնք մը հաստատուին, օրէնսդիրական իրաւասութիւն կատայ Ազգային Միութեան կոմիտէին, որ 38 անդամներ ունի :

Գործադիր իշխանութիւնը կը յանձնուի պետութեան զեկավարին եւ նախարարաց խորհուրդին : Պետութեան զեկավարը միեւնոյն ատեն նախագահն է Ազգային Միութեան կոմիտէին : Նոյնպէս հրամանատարն է բանակին :

Ազգային Միութեան կոմիտէի կողմէ ձեռամասնութեամբ ընդունուած որեւէ օրէնք կը ներկայացուի երկրի պետին : Այս վերջինը եօթը օր ժամանակ ունի վաւերացնելու կամ ի հարկին երկրորդ քննութիւն մը պահանջելու համար :

Եթէ օրէնքը ընդունուի Ազգային Միութեան կոմիտէին կողմէ, չորս հինգերորդ ձայնով, վաւերացումը երկրի պետին կողմէ կը դառնայ պարտադիր, հինգ օրուան ընթացքին :

Կառավարութեան առաջարկով Ազգային Միութեան կոմիտէն պիտի կազմէ առանձնաներ : Բարձր առեան մը բաղկացած մէկ նախագահէ եւ երեսուն անդամներէ, Արդարութեան բարձր առեան մը եւ բաղկացած նախագահէ, ութ անդամներէ եւ վեց թեկնածուներէ : Երկու առանձնաներուն անդամները մաս պիտի կազմեն զինուորական եւ քաղաքական ամենակարեւոր եւ պետական խորհուրդին :

✕ *Մենաւորէս եւ ձեռնել Պայտա Եւսեբ կրկին փոխադրուեցան :*

✕ *Զինուորական իշխանութիւնները կը տարտնակեն փնտռել ցոյցերու ընթացքին ապաստնուած ուսանողներու ղեկավարները : Ցորեալ Նամի Արկիւք, Անկարայի զօրաբան վիճակի նախկին հրամանատարը ձերբակալած է թէ 16 ուսանողներ ըս – պաստնուած են քաղաքին մէջ : Միւս կողմէ նախկին ապահովութեան պետին հարցաքննութենէն երեւան եկած է թէ 11 ե–*

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Լիբանանի նոր խորհրդարանի 99 երեսփոխաններու ընտրութիւնը պիտի կատարուի օր եւ պիտի տեւէ երեք կիրակի : Ցուներկու 12ին տեղի ունեցան Լեռնալիբանանի վեց շրջաններու ընտրութիւնները : 94 թեկնածուներ կային երեսուն աթոռներու համար : Շրջաններն են.— Նուպ (8 աթոռ՝ երկու սիւննի, երկու տիւրզի, եւ երեք մարոնի, մէկ յոյն – կաթոլիկէ) :

Պաապա (հինգ աթոռ՝ երեք մարոնի, մէկ տիւրզի, մէկ չիի) :

Քեսրուան (չորս աթոռ՝ չորս մարոնի) :

Ալէյ (հինգ աթոռ՝ երկու տիւրզի, երկու մարոնի, մէկ յոյն – ուղղափառ) :

Ճպէյլ (երեք աթոռ՝ երկու մարոնի, մէկ Շիի) :

Մեթն (հինգ աթոռ.— երեք մարոնի, մէկ յոյն – ուղղափառ, մէկ հայ – լուսաւորչական) :

Այս շրջանին մարոնի եօթը թեկնածուներուն մէջ կայ հանրապետութեան նախկին նախագահ՝ Քամիլ Շամուն : Կային նաեւ երեք հայ թեկնածուներ՝ Տիգրան Թոսպաթ, Վարդգէս Շամլեան եւ Նուպար Նոխուտեան : Տիգրան Թոսպաթ կը ներկայանար Շամունի ցանկին վրայ, իսկ Շամլեան ձէմմայիլի (փաղանգաւորնե – րու) :

Ֆրանսական թերթերը կը հաստատեն թէ ոչ մէկ միջադէպ պատահած է եւ քուէարկողներու թիւը աւելի մեծ է եղած քան 1957ին : Արդիւնքը ցարդ յայտնի չէ :

ԱՁԸՆՀԱՒԻՐԻ ԱՁՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Նախագահ Այզընհաուըր դէպի Ծայր· Արեւելք չրջագայութեան ելաւ, առջի օր : 36·000 քլմ· տեւող ճամբորդութեան ըն – թացքին պիտի այցելէ յաջորդաբար՝ Ա – լասքա, Մանիլիա, Ֆորմոզա, Օքինաւա, Ճափոն եւ Հարաւային Քորէա :

Կիրակի, Անտրիւզ օդակայանէն յա – տուկ օդանաւով Ալասքա մեկնած է : Անդրադառնալով Ճափոնի վերջին միջա – դէպերուն ու մասնաւորապէս իր այցե – լութեան դէմ եղած ցոյցերուն, Այք յայ – տարարած է թէ տեղի պիտի չտայ փոք – րամասնութեան մը ճնշումին :

Նախագահը Ալասքա պիտի մնայ չատ կարճ ժամանակ մը միայն : Երեքշաբթի Մանիլիա պիտի մեկնի, իսկ Հինգշաբթի մարտանաւ առնելով Ֆորմոզա պիտի հասնի քսանեւութ ժամ ետք :

Ֆորմոզայի այցելութիւնը խորհրդա – նշական է միայն : Կ'ուզէ ցոյց տալ Ամե – րիկայի հաստատամտութիւնը պաշտպա – նելու Ազգայնական Չինաստանը :

Ամսոյս 19ին օդանաւ պիտի առնէ եւ Օքինաւայէն անցնելով Թոքիօ պիտի հասնի :

Երկու օր Թոքիօ մնալէ ետք պիտի այ – ցելէ՝ Հարաւային Քորէա :

Ճափոնի այցելութիւնը ամէնէն աւելի « վտանգաւորը» պիտի ըլլայ :

Զախակողմեան տարրերը որոշած են ամէն գնով արգելք հանդիսանալ Այզըն – հաուըրի Թոքիօ այցելութեան : Ցոյցեր պիտի կատարեն Ճափոն – Ամերիկա դաշ – ուրական դաշնագրի ստորագրութեան դէմ :

Ապահովութեան խիստ միջոցներ ձեռք առնուած են : Կառավարութիւնը որոշած է տեղի չտալ :

Օր ը Օրէն

«ԳԻՇ ԲԱՆԵՐ...»

— Եթէ գիտնամ որ դրանս առջեւէն անցնող շունը Հայ է, կը սատկեցնեմ ...

Այս բառերը կ'արտասանէ եղեր, շատ անգամ, Ըսմէք Ինէօնիւ, որ վերջերս *ալաթուրքա*-հռչտրկի մը բռնուած էր իր – մէ ո՛չ նուազ գազանաբարոյ ուրիշ Թուրքի մը — Ատնան Մենտերէսի — հետ :

Այս երկու հրէշները շատ մօտէն ճանչցող մէկը կ'ըսէ թէ «մէկը միւսէն վար չի մնար, երկուքն ալ նոյն կտաւէն կտրուած են » :

Ըսմէք Ինէօնիւ, Մուսթաֆա Քեմալի աջ բազուկը, երէկ, առանց ամչնալու — Թուրքը ո՛ւր, ամչնալու առաքինութիւնը ուր — կ'ըսէ թէ թուրք ժողովուրդը բըռնակալութեան չի հանդուրժեր, որովհետեւ «ասչափ տարի ազատ եղած է» եւ մա՛րդ խառնուած չէ իր գործին :

Շիտա՛կ է՝ մարդուն ըսածը :

Թուրքը ամէն ազատութիւն վայելեց ու մա՛րդ իր գործին չխառնուեցաւ, երբ ե – լաւ ջարդեց իրեն հպատակ բազմութիւն – ները : Ո՛չ ոք բռնութիւն ի գործ դրաւ իր վրայ ու ո՛չ ոք պոռաց իր երեսին .

— Հոս նայէ՛, բարեկամ, տեղդ նստէ, մա՛րդ եղիր, մարդու պէս վարուէ՛ հա – րեւանիներուդ հետ, այլապէս ...

Ո՛չ, այս տեսակ խօսք, այս տեսակ ըսպառնալիք ընող չեղաւ : Այդ պատճառաւ ալ, Ըսմէք Ինէօնիւները, այսօր, իրա – ւունք ստացեր են յայտարարելու թէ ի – րենք ազատութեան վարժուած են եւ բռնակալութեան չեն հանդուրժեր :

Թուրքը· ի՛նք· բռնութիւն ի գործ կը դնէ ուրիշին վրայ : Ատիկա իր Ալլահէն իրեն պարգեւ տրուած իրաւունք է : Իրաւունք ստացեր են յայտարարելու թէ ի – կը .

Շատ մարդ շատ մը իրաւունքներ կը ստանայ, բայց ի՛նքը բերանը կը դարձնէ եւ մէջէն չի կրնար ելլել : Թուրքը այդ մեղքը չգործեց եւ Ալլահառաք *ֆերմա* – Բայց, արտասովոր ախորժակ ունի Շա՛տ բնական արարողութիւն մը՝ իրեն համար :

Բայց, արտասովոր ախորժակ ունի Թուրք կոչուած ժողովուրդը : Տզրուկը որոշ չափով արիւն կը ծծէ, յետոյ կը սատկի : Բորենիի ֆանի մը դիակ յօշո – տելէ ետք, կը յոգնի, կը կշտանայ ու կը փոռւի կը ճաճայ : Կոկորդիլոսը ֆանի մը հոգի կլլե՞ց, կը սպառի ու տիղմին մէջ կը թաղուի կը հանգստանայ :

Թուրքը ո՛չ կը յոգնի, ո՛չ կը կշտանայ, ո՛չ ալ ցեխին մէջ կը թաղուի՝ ուրիշին արիւնը ծծելէ ետք :

Ո՛չ : Աչքը դուրսն է, միշտ : Ինչպէ՞ս ընէ որ նոր զոհեր գտնէ, անոնց վրայ յարձակի եւ յօշոտէ անոնց միսերը՝ զանազան պատրուակներով :

— Մզկիթին դրան առջեւ բֆեր ՝ ես, կեավո՛ւր... Գլուխդ պիտի կտրեմ ...

— Աս ի՞նչ տեսակ Թուրք ես, որ սա լրբուկ Տիգրաց անունդ չես փոխեր, խայտառակ դաւանաճան ...

Անցեալները, Թուրք թերթ մը կը գանգատէր թէ Հայերը, Յոյները եւ Հրեաները իրենց մայրենի լեզուն կը գործածէին հանրակառքին մէջ :

— Ձի վայլեր, իրենց ականջէն բաշելու ենք ... Եթէ խօսք մտիկ չընեն, իրե՛նք գիտեն, վերջը, գէշ բաներ կրնան պատահիլ ...

Հիմա, նոր գանգատ մը — փոխրամասնութեանց վարժարաններուն մէջ պէտք եղած յարգանքը ցոյց չի տրուիր եղեր Ազգային Դրօշակին հանդէպ եւ Անկախութեան Քայլերգին ատեն, կեավուր աշակերտները չեն երգեր եղեր : Այս սար – սափելի՛ երեւոյթը յուզումի մատնած է եղեր թուրք ուսուցիչները :

Այս վերջին գրաբար տեղեկութիւնը կը նշանակէ, անշուշտ, մեր աշխարհաբա – րով .

— Հէ՛յ, Հայ, Յոյն եւ Եահուտի *վա – թհանաւչներ*, խելքերնիս գլուխնիդ ժող – վեցէ ... վերջը գէշ բաներ կրնան պատահիլ ...

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ալժիրի մէջ երկուշաբթի օր բացուեցաւ ալժերական համայնավար կուսակցութեան դատավարութիւնը : Գլխաւոր ամաստանեալն է՝ Անրի Ալէկ, հեղինակը Լա Քեսքիոն դիրքին : Երկրորդ ամբաստանեալն է՝ Մօրիս Օտէն (բացակայ) : Իր տեղը պիտի պատասխանէ իր կինը : Օտէն անհետացած է, կնոջը համար՝ սպանուած :

200·000 ՈՒՍԱՆՈՂ – ուսանողուհիներ երկուշաբթի առտու Նէրկիայեան պաշտօնի քննութեան, Փարիզի մէջ :

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ խաղերը պատրաստող մրցումները սկսած են : Մոսկուայի մէջ Տէր Ցովհաննէսեան որ երկարութիւն ցատկելու Եւրոպայի ախոյեան է (8 մեթր 01) վերադարձաւ մարզադաշտ, ուրկէ ամիսներէ ի վեր հեռացած էր վիրաւորուած ըլլալով : Առջի օր խորհրդայինները մրցանիշը կոտրեց 7 մեթր 87 :

ՀԵԾԱՆԻԻ Ֆրանսայի ախոյեան հրոչակուեցաւ Ժան Սթաղլինոքի :

ԱՆԱՍՏԱՍ ՄԻԿՈՅԵԱՆ 11 խորհրդային զեկավարներու հետ միասին ներկայ եղած է օդանաւորդի մը յուղարկաւորութեան :

ՔՈՆՔՈՐՏԻ մեթրոյի կայարանէն ելած միջոցին երիտասարդ ուսանող՝ Տանիէլ Մաքօ ձերբակալուած է : Իր վրայ գըտնուած են 37 միլիոն հին ֆրանք եւ էֆ էլ էնի փաստաթուղթեր : Ուսանողը Հոդեգալուստի օրերուն Մարսէյլ մեկնած էր եւ էֆ էլ էնի հաշուոյն փոխադրութիւն կը կատարէր : Խոստովանութիւններէն երեւան ելած է թէ մինակ չէր : Իր հետ կը դործակցէին հինգ երիտասարդ – երիտասարդուհիներ, բոլորն ալ երկրորդական վարժարանի ուսանողներ եւ տիպար ընտանիքներու զաւակներ :

ՊԷՆ ԿՈՒՐԻՈՆ, Իսրայէլի վարչապետը անձնական նամակով մը, ուղղուած Ադժանթինի նախագահէն կը խնդրէ որ այս վերջինը վերաքննէ Այխմանը եւ ուղելու պահանջը : Նամակին մէջ Պէն Կուրիոն ի մէջ այլոց կ'ըսէ.— «Հրեաներու պատմութեան մէջ երբեք նման սարսռազդեցիկ պարագայ չէր ներկայացած : Այխման պատասխանատու է Հիթլերի ոճրային ծրագրին (Հրեաներու Ֆիզիքական բնաջնջումը) գործադրութեան » :

ՎԱՐՉԱՊԵՏ Միշէլ Տըպրէ ճառ մը խօսած է Պօրտոյի մէջ, չեշտելով թէ տնտեսական եւ ելմտական կարելիութիւններն են միայն որ կրնան ապահովել Ֆրանսական ներկայութեան անհրաժեշտութիւնը Ալժերիոյ եւ Սահարայի մէջ : Պիտօ, անդամ մը եւս յիշած է, թէ պէտք է անմիջապէս պատրաստ ըլլալ պաշտպանելու համար «Ֆրանսական Ալժերիան » երբ խօսած է քրիստոնեայ – դեմոկրատ անդամներուն առջեւ :

ԱՐԺԱՆԹինի մէջ կիրակի դիւըր ըմբոստութիւն մը ծագած է բայց անմիջապէս խեղդուած՝ :

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ՓՈՐԹԵՐ որ վերջերս էհրընպուրկին հանդիպած է Սթոքհոլմի մէջ յայտարարած է թէ խորհրդային զբաղէտին կարծիքով Ռուսերը կը ցաւին Խրուշչեւի գործածած լեզուին համար : Էհրընպուրկ բսած է թէ Խրուշչեւ մէկն է որուն լեզուն դրպանը չէ, իսկ Մալինովսքիին կրնաս ուզածդ ընել տալ :

ՆՈՐԷՆ ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԵՒ ԱՆԹԻԼԻԱՍ

Բ.

ՎԵՐՅԻՇԵԼ ԱՆՑԵԱԼԸ

Այսօրուայ կացութիւնը հասկանալու համար, անհրաժեշտ է վերյիշել երէկուայ դէպքերը :

Հին, շատ հին վէճը Էջմիածնի եւ Սիս-Անթիլիասի միջեւ վերարծարծուեց ու նոր բովանդակութիւն ստացաւ Գարեգին Ա. Կաթողիկոսի վախճանից յետոյ, երբ խորհրդային իշխանութիւնը ուզեց լրիւ կերպով իրեն ենթարկել Կիլիկիոյ Աթոռը եւ այս վերջինի միջոցաւ Սփիւռքի Հայութիւնը : Այդ նպատակով էր, որ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգէն Ա. ուղարկուեց Լիբանան եւ կատարեց գործեր, որ, ի հարկէ, իրեն թոյլ չէր տայ, եթէ կամքի եւ գործունէութեան ազատութիւն ունենար :

Զախողելով իր առաքելութեան մէջ Վազգէն Ա. ցուցական կերպով հեռացաւ Անթիլիասից մերժեց ճանաչել Զարեհ Ա.ի կաթողիկոսական օրինական ընտրութիւնը, փորձեց, «երկփեղկել» Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը՝ ըմբոստութեան մղելով Անթիլիասի միաբանութեան մէկ մասը՝ ջանալով հակաթոռ կաթողիկոսութիւն ստեղծել խաղական հերձուածի միջոցով : Հրապարակ հանեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան վարկին անվայել մի կոնդակ : Բարեգործականի միջոցով աշխատեց ծունկի բերել Անթիլիասը նիւթական գետնի վրայ :

Ի՞նչ եղաւ հետեւանքը : Հետեւանքը եղաւ այն, որ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը աւելի եւս զօրացաւ, իր չորս թեմերին միացան Էջմիածնական հինգ թեմեր, — Ամերիկայի կէսը, Յունաստան, Թեհրան, Նոր Ջուղա, Հար. Իրան : Կարելի է ասել՝ Սփիւռքի Հայութեան կէսից աւելին այժմ կապուած է Կիլիկիոյ Աթոռի հետ : Անթիլիասը ոչ միայն նիւթապէս չցամաքեց Բարեգործականի նպաստը չստանալով, այլ աւելի եւս ապահովուեց նիւթապէս : Անթիլիասը իր դպրեվանքով, իր երիտասարդ, արթուն ղեկավարութեամբ իր գաղափարական, եռանդուն միաբանութեամբ, դարձել է Սփիւռքի Հայութեան իրականհոգեւորաղբիւրը, որպէս բարոյական անձ թէ՝ ազգի ներքին հատուածների, թէ արտաքին ազատ աշխարհի աչքին : Էջմիածինը, այսինքն՝ Խորհրդային իշխանութիւնը Հայութեան բոլոր ճակատների վրայ ջախջախիչ պարտութիւն կրեց :

Զէ՞ք կարծում, որ այս՝ փաստից է բըխում Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի, այսինքն՝ Խորհրդային իշխանութեան «նոր տակտիկան» — ինչ որ չես կրնար ձեռք բերել կռուով՝ ջանայ՝ ստանալ խաղաղութեամբ :

Արդ, եթէ հաւատանք, որ Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի նպատակը իսկապէս եկեղեցու եւ ազգի մէջ համերաշխութիւն հաստատելն է, որքա՞ն գործնական է այդ տեսակէտից իր «նոր տակտիկան» :

Ի՞նչ է այդ տեսակէտից իր նոր կոնդակի իմաստը :

Բառերը, այո, հիմնովին փոխուած են նախորդ — տխրահռչակ — կոնդակի բովանդակութեամբ : Այժմ աստուածահաճոյ խօսքեր են գործածուած, բայց ըստ էութեան, ի՞նչ է ասում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իր նոր կոնդակով, որի նըպատակն է — ասում են — միութեան կամուրջ ձգել Էջմիածնի եւ Անթիլիասի միջեւ :

Նախ՝ որոշ չէ. Ամենայն Հայոց Վազգէն Ա. ընդունա՞ծ է, որ Զարեհ Ա. օրինական կաթողիկոս է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ : Կոնդակից այդ չի երեւում : Ընդհակառակն, կարելի է ենթադրել, որ Վազգէն Ա.ի համար Զարեհ Ա. դեռ օրինական կաթողիկոս չէ : Երկրորդ, եթէ Վազգէն կաթողիկոսի նպատակը սիրոյ եւ եղբայրութեան յարաբերութիւն ստեղծելն է Էջմիածնի եւ Անթիլիասի միջեւ, ի՞նչ իմաստ ունի Վազգէն կաթողիկոսի սիրային զեղումը Զարեհ Ա.ի կաթողիկոսութեան դէմ ըմբոստացած Խաղ Արք. Աջապահեանի հասցէին : Տարօրինակ գործելակերպ. կոնդակի մի պարբերութեան մէջ խաղաղութեան ձիթենի պարզել Զարեհ Ա. Կաթողիկոսին եւ յաջորդ պարբերութեամբ քաջալերել նոյն Զարեհ Ա.ի կաթողիկոսութեան դէմ ըմբոստացած Խաղ Արք.ին :

Եթէ ճիշդ է, որ եկեղեցին խորհրդային աշխարհում բոլորովին ազատ է, ինչպէս Վազգէն Ա. աշխատել է հաւատացնել Ամերիկեան մամուլի թղթակիցներին, եւ եթէ ջիշդ է, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը բոլորովին ազատ կամքով է վարում եկեղեցական գործերը, ինչպէս հաւատացնում են քօղածածուկ եկեղեցասէրներ, ապա կայ միայն մէկ տրամաբանական եւ շիտակ ճանապարհ Էջմիածնի եւ Անթիլիասի միջեւ փոխադարձ հասկացողութիւն եւ սէր ու միասնականութիւն հաստատելու :

Ամէն բանից առաջ եւ առանց որեւէ պայմանի ճանաչել Նորին Սուրբ Օծութիւն Զարեհ Ա. օրինական ընտրեալ եւ օծեալ կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ եւ մէկ անգամ ընդ միշտ Կիլիկիոյ Աթոռի ներքին գործերին միջամուխ չըլլալ ուղղակի կամ անուղղակի միջոցներով :

Մեզ թւում է, որ այս առաջին եւ տարրական պայմանն է, որից յետոյ միայն կարող է խօսք լինել երկու Աթոռների միջեւ գործնական հարցերի կարգադրութեան մասին : Եւ սրա համար պէտք չկայ Սան Փաւլոյի հովիւի միջնորդութեան ոչ էլ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ճամբորդութեան մինչեւ Ամերիկա : Էջմիածինը միակ վայրն է, որտեղից պէտք է բխեն նման կարգադրութիւններ :

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

(Շար.)

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳՐԱԿԱՆ-ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ

Այս սիւնակներուն մէջ առիթն ունեցանք խօսելու, երկու յօդուածներով, Երազի, Տխրութեան եւ Սիրոյ բանաստեղծ Վահան Տէրեանի մասին (Յառաջ, 2 եւ 3 Մայիս), նկատի ունենալով Սաքօ Սուքիասեանի «Էջեր Վահան Տէրեանի Կեանքից» վերնագրով հրատարակութիւնը :

Երեւանի «Գրական Թերթ»ին մէջ (թիւ 20), Պարոյր Սեւակ եւս կ՚անդրադառնար նոյն գրքին ընդարձակ յօդուածով մը, «Տէրեանը պահանջում է» վերնագրով :

Մեր զոյգ յօդուածներուն մէջ կը շօշափէինք մասնաւորաբար բանաստեղծին նամակները, որոնք պերճախօս կերպով կը ներկայացնէին հեղինակին կեանքին քանի մը մանրամասնութիւնները :

Պարոյր Սեւակ եւս կը փորձէր վերլուծել այդ նամակներուն ոգին եւ նկարագիրը : Ինչ որ սակայն մեր ուշադրութիւնը գրաւեց այս առթիւ, Վահան Տէրեանի ողբերգութեան չի վերաբերիր : Բարեբախտաբար «Գրական Թերթ»ը երբեմն մեզի կը բերէ անաչառ քննադատութեան վկայութիւններ, ինչպէս այս անգամ, որոնք կը յատկանշեն մեր հայրենիքին արդի բանաստեղծներէն ոմանց մտայնութիւնը, իրենց ժամանակակից ստեղծագործութիւնը եւ արուեստի ըմբռնումը :

Պարոյր Սեւակի դժգոհութիւնը, ըսելու համար նաեւ դառնութիւնը այն է, որ «Մերի եւ հայկականի անվերապահ գովերգումը մինչեւ այսօր ալ վեր բանաստեղծութեան խոցերէն մէկն է : Մասիսներն ու Արագածը եթէ լեզու ունենային՝ վաղուց էին որոտացել «Հանգիստ թողէք մեզ» : ... Արբանեակներ են պտտւում երկրագնդի շուրջ, իսկ ոտանաւորների շատ ժողովածուներում՝ աւանդական ջրաղացքարը, տուֆքարից նեյլոններ են պատրաստում, իսկ ոտանաւորների մէջ ճռռում է թանգարանային ճախարակը » :

Այս վիճակին պատճառներէն մէկը, ըստ յօդուածագրին, այն է որ հեղինակները չունին ոչ շնորհ, ոչ օժտուածութիւն եւ ոչ ալ տաղանդ :

Ուրեմն Մասիսները եւ Արագածը կրնան ամէն ժամանակ բանաստեղծութեան եւ գրականութեան ներշնչումի առարկայ դառնալ, պայմանով որ մեր քերթողները եւ վիպագիրները տաղանդ և շնորհ ունենան, որոնք սովորական ոտանաւոր գրողներուն շնորհուած չեն եւ պիտի չշնորհուին, որքան ալ անոնք կարդացած ըլլան եւ տակաւին կարդան բանաստեղծութիւն գրելու եւ հասկնալու օրէնքներու արուեստը : Աւելորդ է կարծեմ հոս յիշել մեր գրականութեան այն քերթուածները եւ վէպերը, որոնց նիւթը մեր Մասիսներն ու Արագածը, մեր հայրենի բնութիւնը իր տեսարաններով, մասամբ կամ անբողջովին, նիւթը կը կազմեն ստեղծագործութեան, թէ դասական եւ թէ արդի գրողներուն մօտ :

Տարիքի հարցն ալ նկատի առնելու չէ, քանի որ արդի մեր բանաստեղծներէն ոմանք թեւակոխեր են իրենց չորրորդ տասնամեակը կամ հինգերորդի սեմերն են : Պարոյր Սեւակ իր տեսակէտը արդարացնելու համար կը յիշէ Պետրոս Դուրեանն ու Միսաք Մեծարենցը, որոնք երիտասարդ հասակի մէջ զոհ գացին անողոք հիւանդութեան : Եղեռնը մեզմէ խլեց «Հեթանոս Երգեր»ու հեղինակը, երբ ան հազիւ 30 – 31 տարեկան էր : Վ. Տէրեանը երբ 35 տարեկան էր, եւ Ե. Զարենցը՝ 40ին մէջն էր : Իր ժամանակին ամէն մէկը զարգացած մարդոցմէ մէկն էր : Իսկ մեր երիտասարդներէն շատերը չեն գիտեր նոյնիսկ, կը գրէ, հայրենի գրականութեան պատմութիւնը, որովհետեւ ատոր համար ոչ միայն ընթերցասիրութիւն պէտք է, այլեւ քիչ մը գրաբար, միջին հայերէն եւ արեւմտահայերէն : Անոնք զրաղած են միայն «գրոտելով եւ իրենց գրոտածը ուրիշի գրոտածից գերադասելով » :

Պարոյր Սեւակի դառնութիւնը աւելի կը խորանայ գրելու համար թէ «տարիները կ՚անցնին եւ ոչինչ չեն տար անոնք : Իսկ ո՞րտեղէն տան, պիտի ունենաս որ տաս : Գոնէ ունենային այն նուազագոյն գիտակցութիւնը թէ չունին : Այդ էլ յաճախ բացակայում է » :

Անդրադառնալով առ հասարակ լրագրական եւ թարգմանչական լեզուին, յօդուածագիրը խորապէս կը ցաւի, որ նոյնիսկ մեր գիրքերու լեզուն աղճատող օտարաբանութիւններով ու սխալներով լեցուն է : Լեզու մը, ուր կը տիրեն «չորուցամաքութիւն եւ աղքատութիւն» եւ կը վախցուի որ այդ վիճակը տիրական դառնայ եւ ընդհանրանայ :

Լեզուէն ետքը մեր հայրենիքի գրողներուն մշակած ու տուած նիւթերուն նուազ հիւթեղ, կենդանի եւ պատկերաւոր ըլլալն է, ուր կը բացակայեն յաճախ գրական լեզուին գեղեցկութիւնն ու արդիականութիւնը : Նորակազմութիւններէն եւ նորաբանութիւններէն աւելի, պէտք է լեզուական բոլոր կենսական տարրերը համարձակօրէն, այնպէս մը խմորել որ իրական հաց դառնայ բոլորին համար անհրաժեշտ, բոլորին համար մարսուող հաց : Միայն այս պարագային է որ լեզուն ճկուն կը դառնայ եւ բոլորին մատչելի :

Այսպէս իր միտքերը զարգացնելով, Պարոյր Սեւակ յաճախ օգնութեան կը կանչէ Վահան Տէրեանը, եզրակացնելու համար թէ

1.— Հայրենիքի արդի մեր բանաստեղծները ոչ օժտուած են, ոչ շնորհ ունին եւ ոչ ալ տաղանդ :

2.— Մեր բանաստեղծները չեն կարդար եւ իրենց զարգացումը թերի է :

3.— Լրագրական եւ թարգմանչական գրականութիւնը օտարաբանութիւններով եւ սխալներով ողողուած է :

4.— Երիտասարդները ծանօթ չեն նոյն-

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Ասիկա Սթալինի երկրորդ մահն էր : Այս ճառը հիմնապէս քանդեց չորս տասնամեակներու ընթացքին հաստատուած Խորհրդային եւ համայնավար պատմութիւնը եւ վարկածները : Կուսակցութիւնը կը մնար առանց հանգանակի եւ պատմական անցեալի :

Դժուար է երեւակայել, թէ Կրեմլինի վարիչները երբեւիցէ խորհած ըլլային նման վտանգաւոր քայլ մը առնել : Ե՞րբ եւ ի՞նչպէս խորհեցան : Ինչո՞ւ եւ ե՞րբ Խրուշչեւ որոշեց իր անունը կցել հակասթալինեան այս ձեւի պայքարին : Որո՞նք էին հեղինակները այս վտանգաւոր մըտքին :

Մենատէրին մահէն ի վեր, ժողովրդական խաւերէն ներս, հակա – Սթալինեան շարժումը մեծ ծաւալ ստացած էր : Ամէնէն առաջ ժողովրդական խաւերուն բաղձանքն էր այնպիսի քաղաքական մթնոլորտ մը ստեղծել, որ նոր մենատէրի մը յայտնութիւնը անկարելի դառնար :

Խրուշչեւ եւ իր համախոհները չէին ուզեր սակայն շատ առաջ տանիլ Սթալինի դէմ պայքարը : Կը վախնային թէ կուսակցութեան հեղինակութիւնը կը խախտի : Իսկ Միկոյեան եւ Մալենքով կ՚ուզէին քանդել Սթալինի առասպելը :

ԳԱՂՏՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄ

20րդ համագումարի բացումէն երեք շաբաթ առաջ (1956 Յունուարին) Նախագահութիւնը որոշեց մղում տալ հակասթալինեան պայքարին : Այս որոշումին գլխաւոր պատճառը այն էր, որ Խրուշչեւ բացէ ի բաց յայտարարածէր թէ վերջ պիտի դնել տայ հաւաքական ղեկավարութեան ու պիտի առնէ, առանձինն, Սթալինի տեղը : Այս յախուռն արտայայտութիւնը պատճառ դարձաւ որ իր հակառակորդները առժամապէս միանան :

Խրուշչեւ, նախապէս հանրապետութեան ներկայացուցիչներուն ղրկած էր գաղտնի հրահանգներ, որոնք սակայն գաղտնի չմնացին : Իրենց կարգին, Խրուշչեւի մրցակիցները աշխատեցան ազդեցութիւն բանեցնել քսաներորդ համագումարի 1436 պատգամաւորներուն վրայ :

1956, Յունուար 25 – 28ին պատմաբաններու համագումար մը գումարուեցաւ, որուն մասնակցեցան՝ վեց հարիւր պատմաբաններ, քննելու համար «Պատմական հարցեր» պարբերաթերթի ընթերցողներու տեսակէտները : Պարբերաթերթի պատասխանատու խմբագրապետը՝ Պիւրտժալով, մանրամասնօրէն թըւեց այն բոլոր խեղաթիւրումները, որոնք տեղի ունեցած էին Խորհրդային պատմութեան մէջ : Ուկրայնիոյ համայնավար կուսակցութեան պատմութիւնը վերաքննութեան ենթարկելու իր առաջարկը անմիջապէս ընդունուեցաւ :

Կուսակցական քննիչ յանձնախումբ մը, երկու տարիէ ի վեր կը քննէր մաքրագործուածներու թղթածրարները : Քսաներորդ Համագումարէն քանի մը շաբաթ առաջ, Նախագահութիւնը որոշեց ձեռք առնել Խրուշչեւի զոհերուն քննութիւնը, ինչ որ ցոյց կուտար, թէ իր հակառակորդները որոշած էին՝ հրապարակութեան տալով վարկաբեկել եւ հանրութեան դատաստանին ենթարկել այս վերջինը :

ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Նոյն ժամանակաշրջանին ուրիշ երկու քայլեր առնուեցան՝ Խրուշչեւի դէմ : Առաջինը նախագահութեան մեծամասնութեան որոշումով, երկրորդը մառեշալ Ժուքովի կարագադրութեամբ :

Կուսակցութեան քսաներորդ համագումարին բոլոր պատգամաւորներն ալ, անխտիր, 18 տպագրեալ էջերէ կազմուած հաղորդագրութիւն մը ստացան : Գաղտնի պահելու համար ստորագրութիւն առնուեցաւ :

Այս տետրակը, «Լենինի կտակը», կը զգուշացնէր կուսակցութիւնը թէ Սթալին իբրեւ ընդհանուր քարտուղար «իր ձեռքին մէջ կեդրոնացուցած է հսկայ ուժ մը» : Թէ չափէն աւելի կոշտ, հմայքոտ եւ անհամբեր էր, ուստի կարելի չէր ձգել իր պաշտօնին գլուխը : Կտակը ցոյց կուտար նաեւ թէ ինչ միջոցներով կարելի պիտի ըլլար ապահովել «հաւաքական ղեկավարութիւնը » (ընդարձակելով Կեդր. Կոմիտէին կազմը) : Սթալին թաղած էր հողին տակ այս կտակը :

Եթէ կար մէկը, որու համար կտակին հրապարակումը միանգամայն անհաճոյ եւ վտանգաւոր էր, այն ալ Խրուշչեւն էր : Ինքն էր որ ուզեց իր անունը կցել Սթալինի խորհրդապատկերին : Ինքն էր որ ինքզինքը դասեց կուսակցութեան պետը : Իր անհակակշիռ խառնուածքը, իր քմահաճ արտայայտութիւնները, իր կոշտ ու անպաճոյճ շարժուձեւերը ծանօթ էին բոլորին :

Սակայն իրականութիւն է որ այս փաստաթուղթերը հողի տակէն հանուած եւ հաւաքուած էին պատմաբաններուն կողմէ եւ տպուած երկու հազար օրինակ :

Փաստը ցոյց կուտայ թէ կուսակցութեան քաղաքականութիւնը հակա – սթալինեան էր եւ որ Խրուշչեւի հեղինակութիւնը սահմանափակուած էր :

(12 Շար.)

իսկ մեր գրականութեան պատմութեան :

5.— Իրենց գործածած լեզուն ոչ ճկուն է եւ ոչ բոլորին մատչելի : Անոնք ծանօթ չեն ոչ գրաբարի, ոչ միջին հայերէնի եւ ոչ ալ արեւմտահայերէնի :

(Առաջին անգամն է որ գրողի մը կողմէն «Գրական Թերթ»ին մէջ արեւմտահայերէնի անհրաժեշտութիւնը կը շեշտուի) :

«Գրական Թերթ»ի յաջորդ թիւին մէջ (21), անդրադառնալով Պարոյր Սեւակի յօդուածին, Գ. Մահարի «Ամբողջ Զայնով» խորագրով, կարգ մը կէտեր շօշափելով մէկտեղ, քննադատական գրականութեան եւ քննադատներուն մասին եւս իր տեսակէտները կը պարզէ :

Շատ բարդ խնդիր մըն է ինչ որ կը վերաբերի քննադատական գրականութեան եւ արուեստին : Քննադատութիւնը ստեղծագործութիւն մը ըլլալու համար, չի բաւեր արտառոց կարծիքներ յայտնել, նորը ըսելու ցանկութեամբ ուրանալ շատ բան, հակառակ վերագնահատումի իրենց իրաւունքին : Մեր գրողները դառնութիւն կը զգան, երբ քննադատը արդար խօսք ունի եւ արուեստի գործը կը մեկնարանէ ընթերցողին ուղղութիւն տալու համար :

Նոր բան մը ըսելու փորձ մըն էր անշուշտ այն քննադատութիւնը որ կը վերաբերէր մեծ քնարերգակ բանաստեղծ Գրիգոր Նարեկացիին ըսելու համար, թէ Նարեկացին իբրեւ բանաստեղծ վերթեւելու ոչ անյողդողդ կամքը ունէր եւ ոչ ալ անդրդուելի ինքնութիւնը : Իբրեւ կրօնաւոր ոչ իսկ հաւատքի կշռաւոր ծանրութիւնը եւ միստիքականութիւնը : Իբրեւ բանաստեղծ ան իր նմանը մարդ էակը նուաստացուցած է, խոցած է անոր արժանապատուութիւնը, իր ինքնութեան առջեւ : Նարեկացիին ներաշխարհին մէջ կը պակսի չնաշխարհիկ ծաղիկը որ կը կոչուի վերացում : Իբրեւ մարդ եւ մասնաւորապէս իբրեւ բանաստեղծ կը պակսին իրեն՝ բարոյական եւ մտաւորական տարրերը, ուժերը : Փոխանակ ճակատը խրոխտաբար վեր բռնելու եւ կեանքին բոլոր դժբախտ բոպէներուն եւ կացութիւններու դէմ ինքնաբաւօրէն, հպարտօրէն պայքարելու, իրենը եղած է ստրկութիւն մը, գլխիկոր եւ ծնրադիր՝ աղօթքին ապաւինելու : Անոր ենթադիտակցութեան մէջ բացակայ է այն վեհութիւնը որ զօրավիգ կը կանգնի տառապանքը անգոսնելու, փորձութիւնները մէկդի շպրտելու եւ հաղորդակից մնալու մարդկային բոլոր ապրումներու, վերելքներու եւ սայթաքումներու : Օգնելու իր ցեղին եւ մարդկութեան համար՝ յարատեւ եւ անփոփոխ ուժ մը, արժէք մը դառնալու : Ուխտեալ գերիմը մեղքերու մացառուտքին մէջ կալանուած՝ Աստուծոյ ու աղօթքին ձգած է իր փրկութեան ճակատագիրը, կեղծիք դառնալու աստիճան անհոգութեամբ եւ բառամթերքի մսխողութեամբ : Զենք տեսներ Նարեկացիին էութեան մէջ աստուածայնութեան վսեմութիւնն ու վեհանձնութիւնը, կարենալ բաժին հանելու համար իր նմաններուն : Նարեկացիի շնորհուած չէր մարգարէաշունչ հոգետեսի բնագդը, ոչ ալ ստեղծագործիչ երեւակայութիւնը, որոնք մեծ բանաստեղծներու յատկանիշներն են իցիւ թէ հայ ժողովուրդը անցեալին մէջ եւ այսօր ալ, իր բարձին տակ պահած ըլլայ Նարեկներու տեղ, հաւատքի եւ ներշնչումի վաւերական ուրիշ բանաստեղծական ազբիւրներ, որոնք դըժբախտաբար անտեսուած են անցեալին մէջ եւ կ՚անտեսուին այսօր ալ» (բոլոր ստորագծումները մեզմէ) :

Այս տողերը անձնական եւ մինչեւ այսօր միստիք բանաստեղծ Նարեկացիին մասին յայտնուած կարծիքներուն նկատմամբ նոր տեսակէտներ ըլլալով մէկտեղ, նպատակ ունէին եզրակացնելու համար, թէ Միսաք Մեծարենց չէր կրնար ազդուած ըլլալ Նարեկացիէն, որու գործին մէջ չկան բանաստեղծական տարրեր եւ ոչ ալ կրնար ընդունիլ զայն իբրեւ մեծ բանաստեղծ (ստորագծումները մեզմէ) : (Կը թուի թէ վերի տողերու հեղինակը անծանօթ է Նարեկացիի Տաղերուն եւ «Մատեան Ողբերգութեան» գերազանցապէս քնարերգական, բանաստեղծական գեղեցկութիւններուն : Թէ ի՞նչ կը մտածէր Միսաք Մեծարենց Նարեկացիին մասին, պէտք է կարդալ «Նարեկացիին հետ» յօդուածը(*) : Ուրիշ առթիւ մենք լայնօրէն պիտի զբաղինք մասնաւորաբար Նարեկացիին Տաղերովը, ցոյց տալու համար որ Նարեկացին քնարերգակ մեծ բանաստեղծ է, եւ որուն մէջ երեւակայութիւնը, մասնաւորաբար գերագոյն չափերու հածած է, յաճախ չափազանցութեան տարուած) :

Կ՚արժէ նաեւ խորհրդածել թէ օտար գրական - գեղարուեստական սահմանումներով կրնա՞նք պատուաստել մեր գրականութիւնն ու արուեստը, առանց փնտռելու մեր ինքնութիւնն ու ինքնատպութիւնը այդ մարզին մէջ :

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(*) Ոսկի Արիշին տակ, Միսաք Մեծարենց (Արձակ երկերու հաւաքածոյ), Պոլիս, 1934, Մատենաշար «Մշակոյթ» :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաի 17րդ պատգամաւորական ժողովը տեղի ունեցաւ Յունիս 4, 5, 6ին, միութեան սեփականութիւնը եղող Պէլֆոնթէնի (Ժիւրա) օդափոխութեան կայանի սրահին մէջ :

Ֆրանսայի բոլոր շրջաններէն 32 իրաւասու ձայնով պատգամաւորներու կողքին, տեղ գրաւած էին խորհրդակցական ձայնով հրաւիրեալներ եւ բազմաթիւ ունկընդիրներ : Ներկայ էին նաեւ Կապ. Խաչի վեթերան ընկերուհիները :

Վարչութեան ատենապետուհի Տիկին Է. Բիւզանդի բացման ճառէն յետոյ, կատարուեցաւ դիւանի՝ ինչպէս նաեւ յանձնախումբերու ընտրութիւնները, որմէ յետոյ ժողովը անցաւ օրակարգի հարցերու քննութեան :

Երեք օր տեւող 7 նիստերու տքնաջան աշխատանքով, ընկերուհիները մեծ յառաջդիմութիւն կատարեցին :

Ոչ մէկ յոդնութիւն, ոչ ոքի մօտ : Պատգամաւորականին Կապոյտ Խաչի սեփական տան մէջ գումարումի պատճառած հպարտութիւնն ու խանդավառութիւնը մեծապէս խրախուսեցին պատգամաւորները :

Անկարելի էր չհրճուիլ տեսնելով այն մեծ աշխատանքը որ կատարուած էր : Փլփլած ագարակ մը, այսօր ներկայանալի շէնքի մը վերածուած էր : Օդասուն ննջարաններ, ճաշասրահ, զանազան սենեակներ, լուացարաններ, եւն. :

Համերաշխ մթնոլորտի մէջ լուծուեցան օրակարգի բոլոր հարցերը, կրթականի, հայերէնի դասընթացքներու, ուսանողներու օժանդակութիւնն, հիւանդներու օգնութեան, օդափոխութեան կայանի, Կապոյտ Խաչի օրուան, գթութեան շաբաթի, մայրերու օրուան մասին, եւ պատրաստուեցան համապատասխան բանաձեւեր :

Բոլոր պատգամաւորները սրտցաւօրէն մօտեցան խնդիրներուն, գթութիւնը իբրեւ գլխաւոր նպատակ ունենալով :

Կարգացուեցան քսանէ աւելի մասնաճիւղերու, ինչպէս նաեւ կեդրոնական վարչութեան տեղեկագիրները եւ քննութեան առնուեցան իւրաքանչիւրի վիճակը :

Վերջին նիստին ձեռնարկուեցաւ նոր կեդր. վարչութեան ընտրութեան : Գաղտնի քուէներու մեծամասնութեամբ ընտրուեցան հետեւեալները. —

Տիկիններ՝ Տիրուհի Սէրէնկիւլեան, Աշխէն Սամուէլեան, Հռիփսիմէ Իփէկեան, Արշալոյս Թադէոսեան, Գայանէ Գաբոյեան, Ժիւլիէթ Զպուքեան եւ Թօփալեան :

Պատգամաւորական ժողովի փակումէն առաջ, խօսք առին կարգ մը ընկերուհիներ եւ ընկերներ, իրենց հիացումը յայտնելով շէնքի մէջ կատարուած վերանորոգման աշխատանքներու մասին, ստեղծուած էր տպաւորիչ մթնոլորտ :

Զանազան շրջաններէ, մինչեւ Զուիցերիայէն, առիթէն օգտուելով բազմաթիւ հիւրեր, անձնական կառքերով եկած էին տեսնելու այնքան խօսուած Պէլֆոնթէնի այս կայանը :

Այցելեցին զանազան յարկաբաժիններ եւ շնորհաւորութիւն ինչպէս նաեւ գնահատանքի խօսքերով մեկնեցան :

Ժողովը փակուելէ յետոյ տեղի ունեցաւ խնջոյք : Երգ, արտասանութիւն իրարու կը յաջորդէին : Երկուշաբթի գիշեր ժամը 22ին վերջ գտաւ այս հաւաքոյթը :

Պ. ՊԱՐԹԵԻ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ

Վերջին երեք շաբթուան ընթացքին, Փարիզի երաժշտասէր հասարակութիւնը երեք անդամ վայելքն ունեցաւ միջնազիլ երգչուհի Լիտիա Կարինը լսելու բեմէն եւ ձայնասփիւռէն :

Մայիս 17ին՝ Շան զՀլիզէի թատրոնին մէջ տեղի կ՚ունենար նոր բեմերգի մը առաջին ունկնդրութիւնը. — «Աբրահամ եւ Հրեշտակը» զոր յօրինած է երաժիշտ Մարսէլ Տըլանուա՝ նիւթն առնելով Աստուածաշունչ Մատեանէն որ յառաջապահ Ֆրանսացի երգահանին նախասիրած ներշնչարանն է, իր խորիմաստ եւ խորհրդաւոր դրուագներով : Հրեշտակի երկնային դերին ստեղծումը յանձնուած էր հայ երգչուհիին վերացնող ձայնին ու մեկնարկութեան :

Երեկոյթին ներկայ մասնագէտ երգասէրները անվերապահ գնահատեցին երկն ու երգչուհին : Մամուլը իր գնահատանքով հաստատեց այդ զոյդ արժէքները եւ երկը, նոյնութեամբ, ձայնասփռուեցաւ յետագային :

Քանի մը օր առաջ, երաժիշտ Տըլանուա եւ իր գործերուն հաւատարիմ մեկնարկու Լիտիա Կարին անդամ մը եւս ի պատուի էին : «Սուլամիթի Վերջին Երգը» բեմի վրայէ առաջին անդամ կ՚երգուէր, անցեալին պատկերասփիւռի վրայ գտած յաջողութեամբ :

Փարիզի «Լը Մոնտ» օրաթերթի երաժշտական անաչառ քննադատը՝ Ռընէ Տիւմէնիլ փոքր գրութեամբ մը մեծապէս կը գնահատէր երկն ու անոր յաջող կատարումը, հաստատելով նախորդ առիթով մեր արդէն իսկ կատարած գնահատանքը (Յառաջ, 2 Օգոստոս, 1959). — «Կանացի ձայնի, բամբ ջութակի եւ դաշնակի համար գրուած երգասոյթ մըն է, ժեռար Միւռայի բանաստեղծութեան մը վրայ : Երկը սիրուն է եւ զեղուն Աստուածաշունչ Մատեանի բնագրին մէջ թաքուն հոգեզգած տռփանքով : Բամբ ջութակի եւ Լիտիա Կարինի շատ սիրուն եւ ապրումով գիտակից ձայնին միութիւնը, երգչուհիին հրաշագործ ողբերգակ խառնուածքը, արտակարգ յուզումի շեշտ մը կուտան այդ երգասոյթին» :

Աշխարհիկ երգով մատչիլ Աստուածաշունչ Մատեանի խորհրդաշունչ դրուագներուն՝ երաժիշտ Տըլանուայի յառաջապահ արուեստին գաղտնիքն է դարձած : Հարազատ կերպով ապրիլ եւ ունկընդիրն ապրեցնել անոնցմով՝ երգեցիկ մենաշնորհն է դարձած Լիտիա Կարինի :

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (20)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

2.

Հայրս եւ մայրս չափազանց սիրում էին Յակոբին, ոչ միայն նրա համար, որ իրենց անդրանիկ որդին էր, այլ նրա համար, որ հասակով նրանք Յակոբից շատ տարբերութիւն չունէին : Մայրս 13 տարով մեծ էր Յակոբից, իսկ հայրս՝ 17 տարով : Մայրս դեռ եւս եղել էր մանուկ, երբ առաջին անգամ զգացե էր նրա շարժուելն իր հոգում : Մանաւանդ մայրս եւ Յակոբն իրար հետ կատարեալ մտերիմներ էին : Մայրս չէր յիշում, թէ արդեօք եղե՞լ է մի ժամանակ, երբ Յակոբը գոյութիւն չի ունեցել :

Անցաւ մի ամիս, բայց Յակոբի վիշտն աւելի էր խորանում :

Եւ հայրս որոշեց նրան առաջարկել երկու բան — ճամբորդութիւն կամ ամուսնութիւն : Հայրս խորապէս համոզուած էր, որ սրանցից մէկնումէկը կը փրկի նրան, կը մեղմացնի նրա վիշտը, եւ մի օր էլ կը մոռանայ : Այս նպատակով, հայրը յիշեցրեց նրան թուրքական երգի մը կտորը — «Գիւն դիւր, կէչէր, աղլամա» (*) :

Յակոբն ընտրեց ճանապարհորդութիւնը :

Մայրս մեծ պատրաստութիւն տեսաւ, նոր շորեր կարեց, սպիտակեղէններ պատրաստեց, նոր անկողին կարեց, քուրք առաւ, Յակոբի զօտին լցրեց ոսկով :

Բոլորս համբուրեցինք նրան, մայրս հազիւ կարողացաւ բաժանուել Յակոբից, իսկ հայրս սառնասրտութեամբ համբուրեց նրան եւ ասաց.

— Դուն քըզի աղէկ նայիր :

Բոլորը զարմացան, որ հաջի էֆէնդին լաց չեղաւ, բայց երբ կառքի անիւները սկսեցին գլորուել, կառքը հեռացաւ, դարձաւ մի կէտ եւ ի վերջոյ անհետացաւ, հայրս մտաւ իր սենեակը, բաց արաւ պահարանը, մի երկու զաւաթ օղի խմեց, եւ մենք տեսանք, որ նրա աչքերից արցունքի կաթիլներ էին վազում լուռ եւ սրտակեղէք : Մայրս մօտեցաւ նրան լացով, հայրս շրթունքներն իրար էր սեղմում եւ չէր նայում նրան, բայց ի վերջոյ չդիմացաւ եւ սկսեց հեկեկալ :

— Մարանը նոր մեռաւ — ասաց հայրս եւ օղի ուզեց :

— Աստուած չի կամեցաւ, որ եավրուս քէֆ էնի, — շշնջաց մայրս :

Հայրս մի մթին հայհոյանք շպրտեց Աստուծոյ հասցէին, որից մայրս դուրս եկաւ սենեակից եւ խաչակնքեց :

×

Յակոբը վերադարձաւ կազդուրուած, էլի առողջ, հզօր : Նրա հասակը կարծես աւելի էր բարձրացել :

— Յակոբը եկե՞ր է, հա՞, — հարցնում էին ծանօթները մօրս : Մայրս պատասխանում էր.

— Հա, չինարս եկեր է :

Յակոբը տեսել էր ծով, զանազան քաղաքներ, մեծ քաղաքներ — Սամսոն, Պոլիս, Զմիւռնիա, Վառնա : Օրերով նա պատմեց իր տեսածները : Մենք կախւում էինք նրա շրթունքներից : Հայրս այդ բոլոր վայրերում եղել էր : Նա հարցեր էր տալիս :

— Սկիւտար գացի՞ր, ծօ :

— Գացի :

— Բոյաճի գի՞ւղ :

— Բոյաճի գիւղ ըլ գացի :

— Ստամբոլի կողմը փաչա կերա՞ր :

— Կերայ :

— Աֆէրիմ, ծօ, ամէն տեղ եղեր ես :

Երբ մայրս լսում էր, որ Յակոբը եղել է այն վայրերում, որտեղ եղել է նաեւ իր ամուսինը՝ հրճուանքից չէր իմանում թէ ինչ անի :

— Ղավզայի բաղնիքը լոգցա՞ր :

— Չէ, հայրիկ, ատեն չեղաւ :

— Ծօ, մարդ Ղավզա երթայ ու բաղնիքը չլոգնա՞յ .... երբոր նորէն երթաս. լոգցիր :

— Կը լոգնամ, հա, — խոստանում էր Յակոբը :

Ամբողջ մի ամիս մեր տանը գլխաւոր խօսակցութիւնն էր Յակոբի ճամբորդութիւնը, զբաղուած, էինք նրան լսելով եւ հետը բերած նուէրներն ուտելով, հագնելով, կախելով զանազան տեղեր :

Ինձ բերել էր կարմիր չուստ : Առաջին անգամ երբ հագայ եւ փողոց գնացի, ինձ թւում էր, որ ամբողջ քաղաքի բնակչութիւնը չուստս է դիտում :

Մի ամիս յետոյ, Յակոբը բոլորից գաղտնի, բաց արաւ Մարանի ննջարանը, որն ինքը կողպել եւ գնացել էր եւ դուրս եկաւ տխուր :

Թէ Մարանի յիշատակը եւ թէ այն, որ քաղաքում շատ զբաղուելու բաներ չկային, բացի դրախտային պարտէզներից, Յակոբի ճակատին իջեցրին նորից մի թեթեւ մռայլ :

Սկզբի օրերին այս մռայլն այնքան էլ նշմարելի չեղաւ, բայց հետզհետէ դարձաւ զգալի եւ մտահոգիչ ծնողների համար :

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

(*) Օր է, կ՚անցնի, լաց մի՛ լինի :

ԱԶԴ

Ջերմապէս կը խնդրենք որ Յառաջի Շէք – Փոսթալի *թիւը՝* 15069 – 82 *օգտագործուի* ՄԻԱՅՆ Յառաջի *վերաբերեալ հաշիւներու համար (բաժնեգին – գործակալութիւն, ծանուցում)։ Տարբեր նպատակներու յատկացուելիք գումարները (զանազան թերթերու բաժնեգիներ կամ զանազան կազմակերպութեանց նուէրները) զրկել* միայն Մանտա–քարթով ։

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Barclay

ZA ՄԱՆ ԱՐԱ ● HA MAN ARA

par

LES BARCLAY

super 70.335 — 45 T. — simple 60.212

Discophiles Arméniens!

C'est une danse de chez vous
à la mode de chez nous.

EN VENTE PARTOUT

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութեան դիւանը իր կրթ. ձեռնարկներուն համար շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.— Պ. Պ. Վ. Մոստիչեան քսան Ն. Ֆ., Եդուարդ Խտրեան տասը Ն. Ֆ., Պարէտ Փամպուքճեան տասը Ն. Ֆ., ողբ. Գ. Գասապեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի ։

×

Փարիզի Եկեղեցւոյ Կրթ. Մարմինը իր դպրոցներուն համար շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները .— Պ. Պարգեւ Փափազեան քսան Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Պօյաճեան եւ իրենց զաւակները քսան Ն. Ֆ., ողբացեալ Տէր Յարութիւն քհնյ. Ճորթուեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի ։

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները։

Օր. Ալիս Գարայեան, Քանատա, հարիւր տոլար, Պ. Հ. Փամպուքճեան (Նիւ Եորք) երեսուն տալար, Տիկին Ա. Մոմճեան յիսուն Ն. Ֆ., Պ. Գէորգ Պագըրճեան յիսուն Ն. Ֆ., փոխան ծաղկեպսակի Ճորթուեան քահանայի մահուան առթիւ, Տիկին Ֆէպիւս քսան Ն. Ֆ., Տիկին Տէր Դաւիթեան եւ Պ. Եղիազարեան 10ական Ն. Ֆ., Տիկին Էքսէրճեան երկու տոլար, Տիկին Տէօքմէճեան յիսուն Ն. Ֆ.։

Salle Adyar

4 SQUARE RAPP, PARIS 7

ԱՅՍ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ
ԺԱՄԸ 21ԻՆ

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

ՌԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Հայտըն, Շուպէռթ, Գապալեվսքի, Վանտել, Շոփէն ։

Տոմսերը նուագահանդէսին օրը՝ մուտքին ։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օգափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 1ին։

Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15, Ռիւ Ժան Կուժօն, *Փարիզ, Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը* 10–12 ։

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆԻՍ 19ԻՆ

Կը խօսի Ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

«Մայիս 28» կը տօնուի Ռիւ Ժէ Սէն Լուի *սրահին մէջ, Յունիս* 19ին։
Կը խօսի ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ԴՊՐՈՅԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր , ժամը 15–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս նաև երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ։
Ծախքերու մասնակցութիւն 2·50 Ն·Ֆ· ։
Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 *թիւ* օթօպիւսը *եւ իջնել* Ռէնսի Փավիյեօն ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, *Քատէի սրահը , նուիրուած Ազգ. Սահմանադրութեան* 100*ամեակին։ Կը խօսին՝ Հր. Բալուեան, նիւթ՝ «Գրիգոր Օտեանի քաղաքական դիմագիծը» եւ Վաղարշակ Մելիքեան՝ «Ազգային սահմանադրութիւնը»։ Մուտքը ազատ է ։*

ԴՊՐՈՅԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի եւ շրջաններու յարգոյ Հայութեան կը յայտարարուի թէ Լիոնի Հայկազեան վարժարանի դպրոցական հանդէսը հովանաւորութեամբ Լիոնի Ազգ. Միութեան, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 26*ի կիրակին,* 6*րդ թաղապետարանի հանդիսասրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը* 2*էն սկսեալ ։*

Կը խնդրուի Լիոնի եւ շրջաններու միութիւններէ եւ կազմակերպութիւններէ , նկատի ունենալ սոյն թուականը եւ չխաչաձեւել այլ հանդիսութիւններով ։

Salle Gaveau

45, Rue la Boëtie

ՊԱՐԱԿԱՀԱՅ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ՝

ԼԷՈՓՈԼՏ ԱՒԱԳԵԱՆ

Կուտայ իր առաջին նուագահանդէսը Փարիզի մէջ՝

ՅՈՒՆԻՍ 17, ՈՒՐԲԱԹ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ Փարիզի Պարսից դեսպանին ։

Յայտագիր՝ Վիթալի, Քուէլ, Պռամս , Տըպիւսի, Տէ Ֆալա – Քրայսլէր, Նովասէք *եւ* Պարթոք։

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

*ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանդային Մուրատ Ուսումնասիրացը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները անխտիր , Կիրակի (Յունիս 19) առաւօտ ժամը*9·30–*ին, Իսիի Խրիմեան վարժարանը ։*

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Պէլվիլ – Լիլա հայկական դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ , բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, Կիրակի, Յուլիս 3*ին , ժամը ճիշդ* 15*ին, Մէրի Փրէ Սէն Ժէրվէի սրահը (Մէթրօ Փրէ Սէն Ժէրվէ) ։*

Երգ, պար, արտասանութիւն ։

Կը ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ աւանդավէպէն դրուագներ՝ ղեկավարութեամբ դպրոցին արուեստագէտ ուսուցիչ Պ. Յ. Թորոսեանի ։

Հանդէսի ընթացքին ճարտարագէտ Պ. Եդուարդ Իւթիւճեանի կողմէ պիտի ցուցադրուին հայրենիքի նոր կենցաղն մոգական լապտերով, եւ պատմական յիշատակարաններու նկարները։

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային բոլոր միութիւններուն։

19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2,30ին

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ՊԻՏԻ ԽՕՍԻՆ՝ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀԱՅՐԸ, ՊԱՐՈՆՆԵՐ՝ ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ԵՒ Գ. ՖԷՆԷՐՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն. — Օր. Հայկանոյշ Թորոսեան, Պ. Պ. Ա. Գմբէթեան, Լ. Աւագեան (*ջութակ*), Օր. Աժտէրեան (*դաշնակ*), Պ. Մ. Պօղոսեան *մեներգ դաշնակի ընկերակցութեամբ* Պ. Կ. Ափրիկեանի, Օր. Մարանկօգեան (*արտասանութիւն*)։

Խմբերգ Փարիզահայ երգչախումբի կողմէ ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի ։

Ծախքերու մասնակցութեան համար մուտքի տոմսեր 2 *եւ* 3 *Ն. Ֆ. , կը գտնուին Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը եւ շրջանի բոլոր եկեղեցական եւ կրթական մարմիններու մօտ ։*

ԵՐԵԿՈՅԹ - ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

17 Յունիս, Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 21ին

Hôtel Lutetia, 43, Boulevard Raspail, Paris

Սիրայօժար մասնակցութեամբ արուեստագէտներ Օրիորդ ՇԱՔԷ ՊԷՆԿԵԱՆի (*երգ*), *Պ. Պ. ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆի* (*դաշնակ*), *ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆի* (*արտասանութիւն*) ։

Ծախքերու մասնակցութիւն 6 Ն. Ֆ.

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համաճարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը, Յունիս 26*ին, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ , Տէսինի նախկին Պ. Նազարի սրճարանը այժմ* ՍԵՒԱՆ ։ 35 Ավընիւ Ժան Ժօրէս, Տէսին (Իզէռ)։

ՅՈՒԼԻՍ ՅԻՆ

Սեբաստիոյ նահանգին Մուրատ Ուսումնասիրացի *հանդէսը իր սանին շրջանաւարտութեան առթիւ՝*

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանին մէջ։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մարտ – Ապրիլի թիւը, միշտ ճոխ , միշտ այլազան, միշտ հետաքրքրական, միշտ օգտակար։

Բովանդակութիւն.— *Հասակները կ'երկարին* (Խմբ.).— *Սննդազրկութեան հետեւանքները* (Տոքթ. Գալուստեան) .— *Անքնութեան պատճառները եւ դարմանը* (Տոքթ. Բամպուքճեան).— *Փորհարութիւն* (Տոքթ. Ասքանազ).— *Յղի կիներուն համար* (Տոքթ. Դալլաքեան). — *Աղեթափութիւն* (Տոքթ. Աշճեան).— *Որոտան գետը* (Ս. Յակոբեան).— *Կանխենք ակռաներու փտումը* (Հ. Համբարձումեան).— *Շաքարախտի մասին* (Շ. Նարդունի).— *Յօդացաւի մասին* (Տոքթ. Սերոբեան).— *Մեղուն բժիշկ* (Քաղհան). — *Ի՞նչ դիտենք շաքարախտի մասին* (Տոքթ. Ժերլիէ – Մոռէ).— *Արուեստական սերնդագործութիւն* (Տոքթ. Պանծալի).— *Դասեր թունաւորումներու դէմ* (Խաչուհի).— *Դարձեալ քանսէրի մասին* (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— *Ի՞նչպէս մայր կը կանչեն ազդերը.— Որո՞նք չեն կրնար օդանաւ նստիլ ։*

Հայ – Բոյժի *Մայիս – Յունիս թիւը նուիրուած է ամբողջովին Հայաստանի ։ Յառաջիկային նման բացառիկ թիւեր ամբողջովին նուիրուած՝ աչքին, սեռային կեանքին, մանկութեան ։*

Բաժանորդագրութեան պայմաններ .— Տարեկան 15 *նոր Ֆրանք* (1500 *Ֆրանք*) ։ *Արտասահման* 20 *նոր Ֆրանք* (2000 *Ֆ.*) *երկու տարեկանը մէկ կանխիկ վճարողին համար* 37,5 *նոր Ֆրանք* (3750 *Ֆր.*)։

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30*ին, Օհանջանեան ակումբը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։*

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ իր ընդհ. ժողովը պիտի գումարուի յաջորդ կիրակի օր, 19 *Յունիս, ժամը* 15*ին, Մայր Եկեղեցիի մէջ։ Բոլոր անդամները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ։ Որեւէ պատճառով իրենց անդամավճարը հատուցած չեղող անդամներէ կը խնդրուի ժողովի օրէն առաջ եկեղեցիի քարտուղարութեան հասցնել առկախ մնացած գումարը եւ ստանալ համապատասխան ստացագիր, ժողովի իրենց մասնակցութիւնը օրինականացնելու համար ։*

ՎԱՐՋՈՒ Է
ԵՂԱՆԱԿԻՆ ՀԱՄԱՐ

Վիլլա մը Պոմոնի մէջ, չորս սենեակ։ Մանրամասնութեանց համար դիմել՝

«FREINS HUGUES»

ROUTE DE LA GAVOTTE. MARSEILLE
MO. 97-44

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԴԵՂԱՐԱՆ
ՍԻԼՎԷՍԹՐԸ

46, Ռիւ տը Թրէվիզ, 46
ՓԱՐԻԶ (9)

Յանձնարարելի Դեղարան մը։

Ջերմ ընդունելութիւն Փարիզի Արուարձանի եւ Գաւառի հայ յաճախորդներուն ։

Դեղարանը կը գտնուի Ռիւ տը Թրէվիզի *եւ* Ռիւ Լափայէթի *անկիւնը, Ազգային Տունէն* 100 *մեթր հեռու։*

Պ. Վահրամ Էլմաճեան՝ դեղագործ – վաճառող, ամէն օր իր հայրենակիցներուն տրամադրութեան տակ է, Սիլվէսթրը Դեղարանը, ժամը 8*էն* – 12, 15·30 – 20։

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՅՈՒՆԻՍ

MERCREDI 15 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8824 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4625

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՒԵՐԺԱՑՆԵԼ ՅԻՇԱՏԱԿԸ

Այժմ որ հրաժեշտ տուած է այս անցաւոր աշխարհին, ուր ապրեցաւ անշուք ու անաղմուկ՝ ինչպէս վայել է իսկական հերոսի մը, մնացողներուս համար նուիրական պարտականութիւն մըն է յաւերժացնել իր յիշատակը :

Սողոմոն Թէհլիրեան :

Ահա՛ անուն մը, որ մէկ օրէն միւսը նշանաւոր դարձաւ, երբ 1921 Մարտ 15ին Պերլինի մէկ փողոցին մէջ զետին փռեց հայ ժողովուրդի մեծագոյն դահիճը, հրէշ Թալէաթը :

Թէհլիրեան իր այդ դիւցազնական արարքով փրկեց Հայութեան պատիւը, արժանանալով անխտիր բոլորի երախտագիտութեան :

Իր դրդագին դատավարութիւնը Պերլինի դատարանին առջեւ, ուր իբրեւ վրկայ կանչուած էին բացի Հայերէ նաեւ ականաւոր Գերմանացիներ — ինչպէս անմման Տոքթ. Լեփսիուսն ու Լիման Ֆոն Զանտէոս փաշա, նախկին ընդհ. հրամանատար Օսմ. բանակին — առիթ մը եղաւ հայկական ողբերգութիւնը իր բոլոր կողմերով ծանօթացնելու քաղաքակիրթ աշխարհին :

Հայոց Նեմեսիսը քաջաբար եւ սրտի անհուն զոհունակութեամբ յայտարարեց երդուեալ դատաւորներուն առջեւ թէ հայրենասիրական սրբազան գործ մըն էր կատարած՝ դժոխք զրկելով դարուս ամէնէն մեծ ոճրագործներէն մէկը :

Համեստ ընտանիքի զաւակ, ծնած էր Բարձր Հայքի Դարանաղեաց (Կամախ) գաւառի Բազառիճ գիւղին մէջ 1896 Ապրիլ 2ին : Մնաց համեստ ու խոնարհ ամբողջ կեանքին մէջ, միշտ խուսափելով « երեւնալէ » եւ իր անձին մասին խօսեցնել տալէ :

Շատեր մօտէն ճանչցան զինքը Փարիզի մէջ, ուր ապրեցաւ քանի մը տարի՝ 1956ին Ամերիկա մեկնելէ առաջ : Ու սիրեցին զինքը՝ իր անուշ բնաւորութեամբ եւ հեզահամբոյր նկարագրով :

Մայիս 23ին աչքերը փակեց հեռաւոր Սան Ֆրանսիսքոյի մէջ, հեռու հայրենիքէն, զոր հոգիով կը պաշտէր, իբրեւ սգակիր ունենալով ամբողջ հայ ժողովուրդը, որուն վրիժառու բազուկն էր եղած :

Քալիֆորնիոյ մեր հայրենակիցները զինքը տարին Ֆրեզնօ, մեծ շուքով եւ մարմինը ամփոփեցին այն հողին մէջ, որ 1927ին գնուած էր՝ իբրեւ գերեզման ծառայելու համար քաջ Անդրանիկին :

Անդրանիկ կը հանգչի Փարիզ, Փէր Լաշէզի պատմական գերեզմանատան մէջ : Իսկ Սողոմոն կ՚առաջնորդուի անոր սահմանուած դամբարանը, իբրեւ նշան մեծարանքի եւ երախտագիտութեան :

Անդրանիկ եւ Սողոմոն յաւէտ անմոռանալի անուններ պիտի մնան հերոսապաշտ հայ ժողովուրդին համար :

Այն պահուն, երբ միջազգային դիւանագիտութիւնն ու մամուլը այնքան աղմուկ կը յարուցանեն ցեղասպան ոճրագործի մը շուրջ, Թէհլիրեանի անունը աստիճան մը աւելի կը բարձրանայ յաշս Հայութեան :

Մեծ զոհունակութեամբ ողջունեցինք Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան Կեդրոնական Ցանձնախումբին գովելի նախաձեռնութիւնը : Տան Ակումբ – Ընթերցարանի մեծ սրահը մկրտած են Սողոմոն Թէհլիրեանի անունով, յաւերժացնելու համար մեր անմահ հերոսին յիշատակը :

Գեանայարկի այս սրահը իր զանազան բաժանումներով կոչուած է ամէնէն շատ այցելուներ ընդունելու : Անոր ճակտին արձանագրուած անունն ու պատէն կախուած մեծադիր նկարը ամէն վայրկեան պիտի յիշեցնեն մեզի իր ներկայութիւնը մեր մէջ :

Թէհլիրեան կը պատկանի ամբողջ հայ ժողովուրդին :

Անոր յիշատակը յաւերժացնելու կոչուած սրահի հանդանակութեան մասնակցիլը նուիրական պարտականութիւն մը պէտք է ըլլայ բոլոր Հայերուն համար՝ Ֆրանսայէն մինչեւ Ամերիկաները, մինչեւ Մերձաւոր Արեւելք եւ այն բոլոր վայրերը, ուր մնացորդացի բեկորներ կ՚ապրին, առանց դասակարգի ու դաւանանքի խտրութեան :

Վստահ ենք, որ կեդրոնական յանձնախումբին կոչը արձագանգ պիտի գտնէ ամէն կողմ :

Հայ Մշակոյթի Տունը կը նորոգուի եւ կը բարեզարդուի հաւատաւոր համեստ հայրենակիցներու լումաներով :

Ահա՛ առիթ մը բոլոր անոնց համար, որոնք սիրով պիտի ուզեն բերել իրենց մասնակցութիւնը ձեռնարկի մը, որ կոչուած է յաւերժացնելու մեծ հերոսին յիշատակը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱՌԱՋԻՆ ՇՐՋԱՆԸ

ՇԱՄՈՒՆ ԸՆՏՐՈՒԱԾ

ՓԱՂԱՆԳԱՒՈՐՆԵՐԸ ԿԸ ՅԱՂԹԵՆ

Ինչպէս գրած էինք, Կիրակի օր տեղի ունեցաւ Լիբանանի երեսփոխանական ընտրութեանց առաջին մասը, Լեռնալիբանանի հինգ շրջաններու մէջ, 30 աթոռներու համար :

Կարգ մը տարակարծութիւններ պատճառ դարձած էին որ նախկին նախագահ Շամուն եւ իր երէկի բարեկամները՝ Փաղանգաւորները առանձին ցանկերով ներկայանան : Շամունի ցանկին վրայ կը ներկայանար Այգի եւ Լը Սուարի տէր եւ տնօրէն, երեսփոխան Տիգրան Թոսպաթ : Փաղանգաւորներու ցանկին վրայ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը ներկայացնէր իր թեկնածուն՝ մեթր Վարդգէս Շամլեան :

Առաջին լուրերու համաձայն նախկին նախագահ Քամիլ Շամուն հազիւ կրցած է ապահովել իր ընտրութիւնը, բայց ըստ «Լը Մոնտ»ի թղթակից՝ Հալիմ Սաապի պարտուած են ցանկի իր գլխաւոր ընկերները, ասոնց կարգին՝ Տիգրան Թոսպաթ :

Մեծ յաղթականն է փաղանգաւորներու ցանկը որուն գլուխը կը գտնուէր Փիէր Ճէմայէլի եղբայրը՝ Մօրիս : Ընտրուած է 19·337 ձայնով՝ իրմէ անմիջապէս ետք կուգայ Սէլիմ Լահուտ. 18897 ձայնով, երրորդ տեղը ձգելով Քամիլ Շամունի :

Միւս շրջաններուն մէջ, ինչպէս Պապատա «Տեսթուր»ի ցանկը պարտուած է «Պշարա էլ Խուրիի ցանկ) որովհետեւ փաղանգաւոր եւ շամունական կը ներկայանային մէկ ցանկով : Ճպէյլի մէջ Էտտէի գլխաւորած ցանկը յաղթած է : Քեսրուանի մէջ նաեւ Փաղանգաւորները յաղթական են, մինչ Ալէյի մէջ Մաճիտ Արսլանի Տիւրզի ցանկը անցած է :

Ցարդ յայտնի չէ թէ ո՞վ է ընտրուած հայ երեսփոխանը : Եթէ ինչպէս կ՚ըսուի Փաղանգաւորներու ցանկը մեծ յաղթանակ մը տարած է, հաւանական կրնայ ըլլալ Պ. Շամլեանի ընտրութիւնը :

Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ Փաղանգաւորներու գործակցութեամբ կազմուած է նաեւ Պէյրութի Ա. շրջանի ընտրական ցանկը որ բաղկացած է երեք արաբ քրիստոնեաներէ, երեք լուսաւորչական եւ մէկ կաթողիկէ Հայերէ. — Մովսէս Տէր Գալուստեան, մեթր Խաչիկ Պպիկեան, Պ. Սուրէն Խանամիրեան եւ մեթր Ժողէֆ Զատէր :

Այս ցանկը կը գլխաւորէ Փիէր Ճէմայէլ : Հակառակորդ ցանկը կը գլխաւորէ Փիէր Էտտէ, չորս հայ թեկնածուներն են՝ մեթր Հրաչ Շամլեան, Վաղգէն Պագալեան, Էմիլ Իսքէնտէրեան եւ Նուպար Թուրսարգիսեան :

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԸՆՏՐՈՒԱԾ

Պոլսոյ «Մարմարա» թերթին թղթակիցը Ուոշինկթընէն հեռաձայնով կը հաղորդէ, 9 Յունիսի գիշերը, թէ «Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, որ այժմ Ուոշինկթըն կը գտնուի, Երուսաղէմէն ստացած է հեռագիր մը, որով կը հաղորդուի թէ Եղիշէ Արք. Տէրտէրեան, տեղապահ ընտրուելէ ետք, Զորեքշաբթի առաւօտ, ներկայ միաբաններու մեծամասնութեան ձայնով, պատրիարք ընտրուած է Երուսաղէմի Աթոռին, եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, այս հեռագիրը ստանալէ անմիջապէս ետքը, հեռագրով հաղորդած է թէ կը ճանչնայ կատարուած ընտրութիւնը եւ կը շնորհաւորէ նորընտիր պատրիարքը » :

ԱԼԺԷԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԾԱՆՐ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ ԿԸ ՍՏԱՆԱՅ

Ալժէի մէջ, ալժերական համայնավար կուսակցութեան դատավարութիւնը կը շարունակուի :

Գլխաւոր ամբաստանեալն է՝ Անրի Ալէկ : Երկրորդ ամբաստանեալն է՝ Մօրիս Օտէն (բացակայ) : Այս վերջինը կը փոխարինէ իր կինը :

Զինուորական ատեանին որոշումով նիստերը դռնփակ պիտի ըլլան :

Այս որոշումը անմիջապէս պատճառ դարձած է ծանր միջադէպերու : Ատեանի նախագահը այս որոշումին կողմնակից էր նկատի առնելով մանաւանդ որ թռուցիկներ կը բաժնուէին հրաւիրելով ժողովուրդը որ ցոյցեր կատարէր :

Պաշտպան փաստաբան՝ Մաթարասօ կը բողոքէ այս որոշումին դէմ «պիտի ոգեկոչենք չարչարանքները : Յաճախորդիս գիրքը՝ «Լա Քեսթիոն» հարիւր հազար օրինակով ծախուած է եւ տասնըեօթը լեզուներու թարգմանուած է : Աշխարհ պէտք է շարունակէ գիտնալ ճշմարտութիւնը » :

Ամբաստանեալներէն՝ Անտրէ Մուան դիտել տուած է թէ «գերագոյն ուժ մը կ՚աշխատի խեղդել խնդիրը » : Անդրադառնալէ ետք Ռայխսթակի հրկիզումին որուն դատավարութիւնը դռնփակ չէ եղած, ամբաստանեալը պոռացած է. — «Պիտի ուզէի՞ք որ Ֆրանսական զինուորական դատարան մը նուազ ազատախոհ նկատուէր քան Հիթլերի դատարանը » :

Մթնոլորտը տաք է, ամէն ոք կը խօսի, կը պոռայ : Բուռն ընդդիմախօսութիւններ եւ սուր վէճեր տեղի կ՚ունենան պաշտպան փաստաբաններուն, ամբաստանեալներուն եւ ընդհանուր դատախազին միջեւ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐՄԱՆ ԹՈՔԱԹԵԱՆ առջի օր մեռած է Քալիֆորնիոյ մէջ : Աշխարհահռչակ թենոր, Թոքաթեան երգած է մեթրոփոլիթէն Օփըրա : Քարուզոյէն ետք ամէնէն նշանաւոր թենորներէն մէկը կը նկատուէր կը գրէ Ֆրանս – Սուար : 64 տարեկան էր :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ վարչապետը Փարիզ ժամանած է առջի օր : Պէն Կուրիոն պիտի տեսակցի զօրավար տը Կոլի եւ վարչապետ Տըպրէի հետ : Օոլիի օդակայանին մէջ յայտարարած է. — «Իսրայէլ հաւատք ունի Ֆրանսական հանճարին եւ բարձր ճակատագրին վրայ » : Պէն Կուրիոն յաջորդաբար պիտի այցելէ, Պելժիա եւ Հոլանտա :

ԳՆԴԱՊԵՏ ՆԱՍՐ Եուկոսլաւիա հասած է եւ դիմաւորուած՝ մառեշալ Թիթոյի կողմէ : Բաժակաճառ խօսելով Թիթօ ի մէջ այլոց յայտարարած է. — «Մեծ պետութիւնները ցոյց տուին Փարիզի մէջ թէ ի վիճակի չեն դրական ձեւով լուծելու մարդկութիւնը շահագրգռող հարցերը» : Այս առթիւ մառեշալը շեշտած է թէ «երրորդ պլոք» մը պիտի չկազմուի : Գնդապետ Նասր իր պատասխանին մէջ ըսած է. — « Պատմութեան համար ճակատագրական այս պահուն ամէն երկիր պէտք է ստանձնէ պատասխանատուութեան իր բաժինը, որպէսզի ներդաշնակութիւն տիրէ » :

ԱՐԹՈՒՐՕ ՖՐՈՆՏԻՍԻ. Արժանթինի նախագահը չորս շաբաթուան համար Եւրոպա կ՚այցելէ : Առաջին հանգրուանը Հռոմ եղած է : Նախագահին մեկնումէն առաջ ըմբոստութիւն մը ծայր տուած է երկրին մէջ որ սակայն անմիջապէս զըսպուած էր, ինչպէս գրած էինք երէկ :

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ աջակողմեան նոր կուսակցութիւն մը կազմուած է : Իտալիոյ Թագաւորական Շարժում այս է անունը նոր կուսակցութեան որ յառաջ եկած է իտալացի դեմոկրատներու հետ բաժանումէ մը : Յունիս 13ին կուսակցութեան ծրագիրը կանոնագիրը հրատարակուած է :

ԸՍՈՂԸ ՄԵՆՔ ՉԵՆՔ

"ՍՊՈՒՏՆԻԿԸ ՓՈՐ ՉԻ ԿՇՏԱՑՆԵՐ"

« Ընկեր խմբագիր,

« Չէ՞ք կարծեր թէ սպուտնիկներու եւ տիեզերքին հանդէպ հիացումը վաղահաս է, երբ անդին կը պակսին բնակարաններ, մանկամսուրներ, ուտեստեղէն եւ ընթացիկ ապրանքներ :

« Կը գրեմ յայտնելու համար իմ կարծիքս — որ միայն իմս չէ — հրթիռներու արձակման մասին կարդացածիս եւ լսածիս վրայ : Մեր գիտնականները հրթիռ մը զրկեցին դէպի լուսին, եղելութիւնը անվիճելի է : Լուսին հասած ըլլայ կամ ոչ, այդ իրենց գիտնալիքն է : Բայց նայինք մետալին միւս կողմը : Ի՞նչ շահ կամ օգուտ բերին սպուտնիկները եւ հրթիռները հասարակ մահկանացուին եւ յատկապէս ինծի :

«Երբ սպուտնիկը արձակուեցաւ 300 ռուբլի պարտք ունէի : Հակառակ յաջողութեան պարտքս միշտ պարտք կը մնայ : Մարդիկ ստուգիւ պիտի գայթակղէին եթէ հրթիռի մը գինը գիտնային : Ըսէք ռեւէ բանուորի թէ Իվան (միջին ռուսը) պիտի կարենայ իր զաւակը մանկամսուր զրկել, կերպասին մեթրը շատ աւելի աժան վճարել եւ արդուկ մը գնել. վստահ եմ թէ պիտի բացականչէ. — Աստուծոյ սիրոյն, ա՛լ հրթիռներ մի արձակէք :

«Լուսնին խերն անիծած, նախ աւելի լաւ ուտելիք տուէք, անկէ վերջ գացէք լուսնին հետ խաղալու » :

Այս է բնագիրը այն բաց նամակին զոր Ալեքսիս անունով բանուոր մը ուղղած է համայնավար երիտասարդութեան պաշտօնաթերթ՝ «Կոմսոմոլսկայա Փրաւտա»ի խմբագրութեան : Աննախընթաց երեւոյթ, նամակը լոյս տեսած է անցեալ շաբաթ օր, թերթին առաջին էջին վրայ :

×

Խորհրդային պաշտօնաթերթը համակարծիք չէ այդ տեսակ մտածողին :

Նամակին ընթերցումին վրայ « կուշտ ու կուռ» խնդացող կարգ մը բանուորներ թուելէ ետք, «Կոմսոմոլսկայա Փրաւտա» կ՚ըսէ. — «Հայրենասէր չէ ան որ իր երկրին պատիւէն աւելի մտահոգ է իր ուտելիքով եւ հագուստ – կապուստով » :

Այդպէս կը գրէ Իվան՝ այսպէս կ՚եզրակացնէ «Կոմսոմոլսկայա Փրաւտա» :

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Մէթր Վարդգէս Շամլեան ընտրուած :

ՆՈՐԷՆ ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԵՒ ԱՆԹԻԼԻԱՍ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Ինչպէս ասինք, անհասկացողութիւնն ու վէճը Էջմիածնի եւ Սիս – Անթիլիասի միջեւ հին երեւոյթ է, բայց այժմ նոր ձեւ ու բովանդակութիւն է ստացել: Առաջ գերազանցապէս երկու Աթոռների իշխանութեան սահմանների հարց էր, ուր գերակայութիւնը ամէն տեսակէտից Էջմիածնի կողմն էր: Եկեղեցին օրինական ու բարոյական համազգային հաստատութիւն էր, եւ Ամենայն Հայոցը իրապէս Ամենայն Հայոց էր:

Այսօրուայ վէճում նախադրեալները հիմնովին փոխուած են եւ եզրակացութիւնները էլ, բնականաբար, պէտք է տարբեր լինեն: Խորհրդային իրաւական կացութեան մէջ կրօնքը գոյութիւն չունի իբրեւ իրաւական դրական երեւոյթ, կրօնք ու եկեղեցի միայն հանդուրժւում են, որովհետեւ պետութիւնը անզօր է նրանց գոյութեան վերջ տալու: Եւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութիւն գոյութիւն չունի, իբրեւ իրաւա – բարոյական անձնաւորութիւն: Խորհրդ. Միութեան Սահմանադրութեան մէջ միայն մէկ կէտ կայ կրօնի մասին: Խորհրդային Միութեան քաղաքացիները արտօնուած են միայն հակակրօնական քարոզչութիւն անելու:

« Հայրենական պատերազմի » օրերին Սթալինը զգաց եկեղեցու եւ հոգեւորականութեան կարեւորութիւնը, որպէս քաղաքական գործօն եւ ջանաց հոգեւորականութեան ինքնամատոյց ծառայութիւնը օգտագործել խորհրդային քաղաքական նպատակների համար: Համայնավար կուսակցութիւնը եւ Խորհրդային պետութիւնը, առանց փոխելու հիմնական վերաբերումը — « Կրօնը թոյն է »— ստեղծեցին վարչական նոր մեքենայ կրօնական հաստատութիւնների վրայ հսկելու եւ կառավարութեան քաղաքական նպատակներին ծառայեցնելու համար: Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութիւնն էլ դրուեց այդ մեքենայի հակակշռի տակ առաւելապէս արտասահմանի Հայութիւնը Խորհրդ. քաղաքականութեան ծառայեցնելու նպատակով: Այդ է պատճառը, որ Էջմիածնի դռները բաց են արտասահմանի Հայերի, մանաւանդ հոգեւորականների առջեւ, որոնք առանց արգելքի նայլըն զուլպաներ եւ լիփստիկ (շրթունքի ներկ) են ներածում Խորհրդային տիկինների համար եւ ազատ՝ գոհարեղէն, նկար ու թանգ ծախուող ապրանքներ արտածում Հայաստանից: Այդ է պատճառը, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը մաքոքի պէս, ճամբորդութիւններ է կատարում դէպի դրամատիրական երկիրները «կրօնական գործերի վարչութեան» պաշտօնեայի հոգածու ուղեկցութեամբ եւ խորհրդային դեսպանատան աչալուրջ հսկողութեան ներքեւ:

Այս նշանակում է կրօնի եւ եկեղեցու ազատութի՞ւն: Վազգէն Ա. Կաթողիկոսը իրե՞ն է խաբում, թէ ուրիշներին, երբ ուզում է հաւատացնել ամերիկեան թըղթակիցներին, թէ Խորհրդ. Հայաստանում եւ բովանդակ Խորհրդ. Միութեան մէջ կրօնի բացարձակ ազատութիւն է տիրում: Նա կարո՞ղ է ցոյց տալ խորհրդային որեւէ օրէնսդրական կարգադրութիւն կրօնի եւ կրօնական հաստատութիւնների ազատութեան մասին: Չի կարող, որովհետեւ չկայ: Խորհրդ. Պետութեան եւ համայնավար կուսակցութեան համար կրօնը շարունակում է մնալ հաշիշ, որովհետեւ շահագործող դասերը ժողովրդին են խաբում: Միակ տարբերութիւնը, որ կայ հայ համայնավարների առաջուայ եւ ներկայ վերաբերումի մէջ դէպի կրօնը այն է, որ առաջ համայնավարները ձգտում էին ոչնչացնել այդ հաշիշը, իսկ այժմ աշխատում են օգտագործել իրենց քաղաքական նպատակների համար: Այդպէս էին վարւում եւ ցարերը՝ պահելով «պրոկուրորներ» եկեղեցու գլխին: Խորհրդային պրոկուրորները աւելի գիտակից են եւ աւելի դաժան իրենց պաշտօնում:

Հայ ժողովուրդը, անշուշտ, մայր հայրենիքում գիտակցում է խորհրդային « կրօնական ազատութեան» արժէքը: Առաւել եւս լաւ հասկանում է Սփիւռքի Հայութիւնը, որ աչօք – բացօք տեսնում է համայնավարներու շահատակութիւնները արտասահմանում: Եւ հասկանալով՝ ըստ այնմ էլ դիրքաւորում է իրական պայմանների համապատասխան:

Ի՞նչ պէտք է լինի, ուրեմն, Էջմիածնի եւ Անթիլիասի փոխ յարաբերութիւնը, այսինքն, վերջին հաշուով, Խորհրդային իշխանութեան եւ Սփիւռքի փոխ յարաբերութիւնը:

Յարգելի Եզնիկ աւագ քահանայ Վարդանեանները պէտք է հասկանան, որ Էջմիածնում «հարիսայի սեղան» վայելելով կամ Անթիլիասում օղի խմելով կարելի չէ երկու Աթոռներ իրար հետ հաշտեցնել: Մեզ պէս «հին գլուխներն» էլ ժամանակ է որ ըմբռնեն, որ միայն ժխտելով ու հայհոյելով կարելի չէ ուրանալ իրականութիւնը: Քառասուն տարի է մենք դուրս ենք հայրենիքից: Այդ քառասուն տարիների ընթացքում Հայաստանի բնակչութեան թիւը գրեթէ կրկնապատկուել է: Հարիւր հազարանոց Երեւանը դարձել է կէս միլիոն բնակիչներով մայրաքաղաք: Երկրի իշխանութիւնը գտնւում է նոր սերնդի ձեռքը, որին կարելի չէ ամբողջապէս պատասխանատու համարել նախորդ սերնդի արարքների համար: Նոր կարգեր ու նոր բարքեր են ստեղծուել, հայրենասիրութեան եւ ապրելակերպի նոր ձեւեր, որոնք ըմբռնելի եւ ընդունելի չեն մեզ, բայց իրականութիւն են եւ կան:

Կան խորհրդային վերջին վիճակագրութեան տուեալները, որոնք շատ խօսուն են թէ լաւատեսների եւ թէ յոռետեսների համար: Խորհրդ. Միութեան Հայերի հազիւ կէսը ապրում է Հայաստանում, մայր հողի վրայ: Միւս կէսը Հայաստանից դուրս է եւ սրա կէսն էլ Կովկասից դուրս՝ զուրկ մշակութային յենարաններից: Խորհրդ. Միութեան Հայերի 10 տոկոսից աւելին հայերէնը չի համարում իր մայրենի լեզուն: Այսինքն՝ մօտ 300·000 հոգի փաստօրէն արդէն կորած են Հայութեան համար: Ամբողջ Խորհրդ. Միութեան մէջ, Կովկասից դուրս, հայկական դպրոցներ եւ մշակութային հաստատութիւններ գրեթէ գոյութիւն չունեն, եւ նոր սերունդը դաստիարակւում է օտար դպրոցներում ռուսերէն լեզուով: Խորհրդահայ Սփիւռքը ահաւոր պատկեր է ներկայացնում ազգային տեսակէտով:

Դարձէք այս կողմ, դէպի Ազատ Աշխարհի Սփիւռքը: Ազգային տեսակէտով աւելի լա՞ւ է Եւրոպան կամ Ամերիկան: Հիւս. Ամերիկայում, օրինակ 300 – 350 հազար Հայ են հաշւում այսօր: Հին սերունդը արեւի տակ ընկած ձիւնի պէս անհետանում է, նորը հայերէն չի խօսում, Հայութիւն չի զգում իր հոգում, — այսօր դեռ Հայ է ընդհանրապէս, բայց մէկ – երկու սերունդ վերջը պիտի մնան միայն Ամերիկացիներ հայկական քթերով:

Երբ այս է կացութիւնը, երկաթէ վարագոյրի այս կողմն էլ, այն կողմն էլ, Հայութեան ցաւով տանջուող մարդիկ պարտաւոր են աւելի լուրջ եւ իրատեսօրէն մօտենալ հարցին: Իբրեւ Հայ մօտենալ հարցին՝ նախ եւ առաջ ղեկավարուելով հայ ժողովրդի եւ Հայաստանի շահերով:

Էջմիածնից անուշ շարականներ են երգուում եւ հրապրուրիչ կոնդակներ շարադրւում, — բարի: Բայց Անթիլիասը երբեք մոռանալու չէ Տրովադայի ճակատագիրը,— զգուշացէք Դանայացիներից եւ նրանց բերած նուէրներից:

Իր հերթին՝ Էջմիածինը պարտաւոր է չմոռանալ, որ 300·000 Հայեր Խորհրդ. Միութեան մէջ իրենց մայրենի լեզու չեն համարում հայերէնը, ինչպէս հայերէնը մայրենի լեզու չի համարում Եւրոպայի եւ Ամերիկայի հայ նոր սերունդը:

Խորհրդ. Միութեան մէջ էլ, Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ էլ, Հայերից զատ ոչ ոք հետաքրքրուած չէ, թէ ինչ լեզուով է խօսում Հայը: Նոյն իսկ ուրախ են, որ Հայերը արագ ձուլւում են իրենց հետ: Ուրախ չենք միայն մենք: Այն օրից, երբ Հայկը իր ցեղը հանեց Սանաարի հովտից եւ Հայոց լեռներում հաստատեց իր « փոքր ածուն», մինչեւ այսօր Հայութիւն ապրել է իբրեւ ազգ՝ մասնակից լինելով մարդկութեան յառաջդիմութեան իր սեփական հանճարով: Այսուհետեւ էլ Հայը պէտք է ապրի իբրեւ իրաւահաւասար անդամը մարդկութեան եւ ոչ թէ որպէս պարարտացման նիւթ Եւրոպայի կամ Ամերիկայի համար:

Ուրեմն, ի՞նչ պէտք է լինի յարաբերութիւնը Էջմիածնիեւ Անթիլիասի միջեւ:

Այս հարցումի պատասխանը վաղո՛ւց տուել է Պոլսի պատրիարք Գարեգին Սրբազան, երբ դեռ «երկփեղկուած» չէր.

— Դուք ձեզի, մենք մեզի համար:

Այսինքն՝ Էջմիածնի գլխաւոր պարտականութիւնն է զբաղուել Խորհրդ. Միութեան սահմաններում ապրող մօտ երեք միլիոն Հայերի հոգեւոր կեանքով եւ հանգիստ ձգել Ազատ Աշխարհի Հայութիւնը: Անթիլիասի պարտականութիւնն է հոգալ Սփիւռքի Հայութեան հոգեւոր կարիքները:

Այս է օրէնքը բնական միջազգային ներկայ բարդ եւ փափուկ պայմաններում: Էջմիածինն էլ, Անթիլիասն էլ իրենց ազգային դերն ու պարտականութիւնը ունեն իւրաքանչիւրը իր իրաւասութեան սահմաններում:

Ազատ Աշխարհի ազատ գաղափարներով առաջնորդուող Անթիլիասը, անշուշտ, ի վիճակի է ղեկավարելու այս սկզբունքով: Ազա՞տ է եւ ի վիճակի՞ է նոյն սկզբունքով առաջնորդուելուէջմիածինը: Եթէ ազատ է և ի վիճակի է, ապա, ուրեմն, մնում է մէկ բան անելու:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա. պէտք է հրապարակային յայտարարութեամբ, առանց որեւէ պայմանի, պէտք է ճանաչի Զարեհ Ա.ին ըստ ամենայնի օրինական կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ:

Այնուհետեւ մնացեալ գործնական հարցերը կը լուծուին ինքնաբերաբար:

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ, ՄԱՀՆ ՈՒ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՍԱՆ ՖՐԱՆՍԻՍՔՕ, (Յառաջ).— Ազատութեան երկիրը, Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները, կը դառնայ Պանթէոնը Հայկական Ազատամարտի հոյակապ մարտիկներուն:

1927ին Անդրանիկը իր յաւիտենական քունը մտաւ Քալիֆորնիոյ մէկ փոքրիկ քաղաքին, Չիքոյի մէջ, ուր հանգստանալու գացած էր իր հայրենակիցներուն մօտ:

1940ին անոր հետեւեցաւ Սեպուհը Նիւ Եորքի մէջ:

1956ին՝ Դրօն Պոսթընի արուարձան Ուոթրթաունի մէջ:

Եւ տասն օր առաջ, Մայիս 29ին, Սողոմոնը, հայ ժողովուրդի խորագոյն վրէժը լուծողը, Սան Ֆրանսիսքոյի մէջ:

Հայաստանի ու հայ ժողովուրդի անկախութեան ու ազատութեան 42րդ տարեդարձին, Մայիս 28ին, Ֆրէզնոյի Հայոց Արարատ գերեզմաննոցին մէջ անոր աճիւնը յանձնուեցաւ յաւիտենական հանգիստի:

1927ին, Անդրանիկի համար Ֆրէզնոյի Հայութիւնը Արարատ գերեզմաննոցին մէջ յատկացուցած էր որոշ դետին մը, որ մինչեւ Մայիս 28ը կը մնար թափուր, որովհետեւ Փարիզի ականաւոր Հայերը փոխադրեցին Անդրանիկի մարմինը Փարիզ՝ յուսալով թէ պիտի կրնային ընդունիլ տալ Հայաստանի Խորհրդային իշխանութեան, ամփոփելու զայն հայրենի հողին մէջ: Փարիզի ականաւոր Հայերու յոյսերը ի դերեւ ելան: Եւ հիւրընկալ Ֆրանսայի մէջ ամփոփուեցան Ազգային մեծ հերոսին աճիւնները:

Մայիս 27ին, Անդրանիկի անունով պահուած թափուր դետինը ընդունեցաւ աճիւնները Անդրանիկի Ազնիւ Զինուորին, ինչպէս Անդրանիկ կոչած էր Սողոմոնը՝ իր լուսանկարը անոր տալու ժամանակ, Անգլիոյ Մանչեսթր քաղաքին մէջ, ուր Անդրանիկ եւ Սողոմոն հիւրերն էին Մանչեսթրի Հայութեան: Հրամանատար ու զինուոր անդամ մը եւս իրար դտան Արարատ գերեզմաննոցին մէջ:

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

Մինչեւ Ապրիլի 17, Զատկի օրը, Սողոմոն կը շարունակէր իր աշխատանքը կանոնաւոր կերպով, առանց մէկ օր իսկ ուշ մնալու, եւ իր սովորական աշխատանքին հետ կը տանէր նաեւ կուսակցական ու ազգային աշխատանքներ: Զատկի օրը թմրութիւն մը կը զգայ իր աջ ոտքի թաթին մէջ, մէկ – երկու վայրկեան եւ կ՝անցնի: Թմրութիւնը սակայն կը կրկնուի քանի մը անդամ: Յաջորդ օրն իսկ կը ներկայանայ բժիշկի, որ չի կրնար հասկնալ պատճառը: Երեք – չորս օր շարունակեց իր աշխատանքը հակառակ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Այլ յայտարարութիւն մը, ուղղուած Խրուշչեւի եւ Համագումարին, եկաւ բանակէն: Խօսք առնելով Մոսկուայի զին. շրջանի կուսակցական խորհրդաժողովին (Յունուար 1956) մէջ, Մառեշալ Ժիւքով խստօրէն բողոքեց այն միջամտութեանց դէմ, որոնք կատարուած էին բանակէն ներս:

ՏԱՍՆԸՄԷԿ ՕՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Խորհրդ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան քսաներորդ համագումարը բացուեցաւ 1956 Փետրուար 14ին, Կրեմլինի Մեծ Սրահին մէջ, Խրուշչեւի կողմէ, որ պատգամաւորներուն յստակ հասկցուց թէ ուր կեցած է: Խօսեցաւ « անդարձ մեկնած ականաւոր դէմքեր»ու մասին, ինչպէս Սթալին, Կոթուալթ եւ Թոքիւտա: Սթալինի անունը կապելով երկրորդ կարգի Չեխոսլովաք Կոթուալթին եւ Ճափոնացի Թոքիւտային, Խրուշչեւ որոշ զիջում մը կ՝ընէր Սթալինի հակառակորդներուն: Սակայն աւելի առաջ երթալ մերժեց, Սթալինի մահը «կորուստ» մը նկատեց:

Խրուշչեւ եթէ գիտնար թէ տասնըմէկ օր ետք երկար ճառով մը պիտի դատափետէր Սթալինի գործած վայրագութիւնները, անշուշտ պիտի չըսէր, թէ « մահը մեր շարքերէն խլեց Սթալինը »:

Խրուշչեւ պատգամաւորներէն միակն էր որ Սթալինի անունը ակնածանքով յիշեց:

Փետրուար 16ին, Միկոյեան արտասանեց նշանաւոր ճառ մը, ուր յարձակեցաւ Սթալինի, Խրուշչեւի եւ իրենց ըրած մաքրագործումներուն վրայ առանց մոռնալու յիշել պատմութեանխեղաթիւրումի եւ վարդապետականութեան պարագաները:

Միկոյեանի ճառը պայթած ռումբի մը տպաւորութիւնը ձգեց: Սթալինի եւ Խրուշչեւի ձեռամբ մաքրագործուածները անուանեց «ընկերներ», մինչ մեռած մենակալը պարզ «Սթալին» մըն էր: Ան նշեց նաեւ թէ Սթալինի համաշխարհային հռչակ ստացած՝ «Տնտեսական եւ Ընկերվարական հարցերը Խ. Միութեան մէջ » վերջին գործը անհրաժեշտ էր «քննարկութեան ենթարկել »:

« Քննութեան առնելով դրամատիրական աշխարհի տնտեսական ներկայ կացութիւնը, այնպէս ինչ ձեւով որ Սթալին ներկայացուցած է, հազիւ թէ օգտակար եւ ճիշդ ըլլայ: Արդարեւ շատ թիւր կերպով ներկայացուած են՝ Մ. Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի տնտեսական դրութիւնները եւ բոլորովին համապատասխան չեն դրամատիրութեան բարդ եւ հակասական կացութեան»:

Միկոյեան յիշեց նաեւ մաքրագործումներուն զոհ՝ երկու անմեղ անձերու անունները, Օվսեյենքօ եւ Քոշիոր, այս անուններուն յիշատակումը կը նշանակէր չքմեղացնել իրենց դէմ նիւթուած մեղադրանքները: Արդ, Քոշիոր մաքրագործուած էր եւ իրեն յաջորդած էր Խրուշչեւ:

Միկոյեանի ճառին ամէնէն յատկանշական մասը իր եզրակացութիւններն էին: Նախ յիշեց պատգամաւորներուն բաժնուած յուշագիրը ու ապա անդրադառնալէ ետք Լենինի մոռցուած կտակին ըսաւ.— «Լենինի համար մտահոգութեան կարեւոր պատճառ մըն էր կուսակցութեան միասնականութեան պահպանումը: Որեւէ մէկ բանէ աւելի կը վախնար որ կուսակցութենէն ներս բաժանում մը յառաջ կուգայ »:

Պատգամաւորները անշուշտ ըմբռնեցին ամէն ինչ: Միկոյեան պարզ ձեւով հասկցուցած էր թէ Խրուշչեւի ընտրած դիրքը կը վտանգէր կուսակցութիւնը ու կրնար երկփեղկում մը ստեղծել:

Պարզ խօսքով՝ կը թելադրէր պատգամաւորներուն որ զգոյշ եւ շրջահայեաց ըլլան Խրուշչեւի հանդէպ:

(13 Շար.)

թմրութեան շարունակուելուն: Ուրբաթ օր այցելեց փորձառու բժշկի մը, որ կը յայտնէ թէ ամենայն հաւանականութեամբ թմրութիւնը հետեւանք է ուղեղի մէկ փոքրիկ երակի մը ապտակելուն, որ վտանգաւոր չէ, կրնայ ինքնիրեն բուժուիլ քանի մը շաբաթէն եւ կը յանձնարարէ կատարեալ հանգիստ: Սողոմոն շաբաթ մը մնաց տունը: Այդ շաբաթուան ընթացքին լաւ էին նշանները եւ ապաքինումը կը յուսացուէր թէ պիտի դար կարճ ժամանակէն. ութերորդ օրը սակայն, վիճակը ծանրացաւ եւ աջ սրունքն ու թեւը աւելի թմրեցան: Բժիշկ կանչուեցաւ որ թելադրեց փոխադրել զայն հիւանդանոց, ուր պիտի ստանար հիւանդապահի խնամք եւ պիտի գտնուէր բժշկական անմիջական խնամքի ներքեւ: Երկու շաբաթ մնաց հիւանդանոց: Երկրորդ շաբաթուան լրումին բժիշկները թելադրեցին փոխադրել Սողոմոնը տունը, ուր պիտի այցելէր հիւանդապահ մը, կատարէր որոշ դարմանումներ եւ հսկէր արեան վիճակին: Փոխադրութեան դիշերն իսկ Սողոմոն կրեց ամէնէն ծանր հարուածը եւ յաջորդ առաւօտ փոխադրուեցաւ Քալիֆորնիոյ համալսարանի հիւանդանոցը, ուր պիտի գտնուէր աւելի լաւ խնամքի ու հսկողութեան ներքեւ: Հաղիւ ապաքինման լաւ լուրը ստացած՝ կը հասնէր տագնապի լուրը:

Մասնագէտ բժիշկներ, առանձին թէ խորհրդակցաբար գրեթէ մինչեւ վերջը չկրցան գիտնալ հիւանդութեան պատճառը: Նկարեցին Սողոմոնին գանկը քանի մը անգամ: Որոշ բան մը չկրցան գտնել: Ենթադրութիւններ եղան արեան լճկումի մասին: Յետ մահու քննութեամբ միայն յանգեցան այն եզրակացութեան թէ արեան լճկումը տեղի ունեցած էր ուղեղին մէջ, եւ հարուածը սկիզբէն իսկ եղած էր մահացու, որու դէմ մեր օրերու բժշկութիւնը տակաւին անկարող է պաշտպանել զոհը:

Մեր այցելութեանց ընթացքին Սողոմոնի բերնէն չլսեցինք գանգատ մը, անոր դէմքին վրայ չտեսանք վախի արտայայտութիւն: Իր անուան արժանի քաջութեամբ մը պահեց իր պաղարիւնութիւնը եւ իր վիճակի մասին մեր տուած բոլոր հարցումներուն ունէր մէկ պատասխան միայն, «Աղէկ եմ, լաւ եմ»: Կը խօսէր տրամաբանութեամբ, ու կը ժպտէր սովորականին պէս, կը հետաքրքրուէր աղգային ու կուսակցական հարցերով: Իր յիշողութիւնը անցեալի մասին մնաց վառ ու պայծառ: Այս պարագան էր որ կը շփոթեցնէր բժիշկները՝ ստոյգ կերպով ըսելու թէ ինչն էր տկարութեան իսկական պատճառը: Անմիջական տպաւորութիւնները սակայն շատ անորոշ էին: Կը կարդար հայերէն թերթեր, բայց կարդալէն անմիջապէս ետքը ծիծաղով մը կը խոստովանէր թէ չէր գիտեր թէ ինչ կարդացած էր:

Պ. Մարտիկեան եւ ընկերները, Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէն եւ Քալիֆորնիոյ Մեկուսի կոմիտէն ոչ մէկ զոհողութեան առջեւ կանգ առին փրկելու համար Սողոմոնը: Ընկերներու եւ կուսակցական մարմիններու ցոյց տուած այս հոգածութեան լուրերուն վրայ Սողոմոն արտասուեց մէկ երկու անգամ: Վերջին երկու օրերը ինկաւ խոր թմրութեան մը մէջ եւ Մայիս 28ին երկուշաբթի օր, ժամը երեկոյեան 7·30ին յաւիտենապէս բաժնուեցաւ իր սիրելիներէն ու ընկերներէն:

Այսպէս վերջացաւ կեանքը այս մեծ Հայորդւոյն որ հայ ժողովուրդին վրէժը լուծեց Թալէաթ կոչուած հրէշէն: Մէկ գնդակով Սողոմոն վայրկեանի մը մէջ եւ յաւիտենապէս տաքուկ տեղ մը ապահովեց բոլոր Հայերու սրտերուն մէջ, ինչպէս Վիլհելմ Թելը՝ Զուիցերիոյ պատմութեան մէջ, ինչպէս մեր միջնադարեան Թաթուլը Հայոց պատմութեան մէջ:

Լուրը թէ այլեւս չկար Սողոմոն Թէհլիրեանը, ցնցեց Սան Ֆրանսիսքոյի հայ գաղութը, որուն մէջ ապրեցաւ ան իր վերջին չորս տարիները, Սարսուռը եթերային ալիքներով տարածուեցաւ Խաղաղականէն Ատլանտեան ու մինչեւ աշխարհի ամէնէն հեռաւոր անկիւնները, ուր կան հոծ հայ գաղութներ եւ արձագանգները նոյնքան արագութեամբ սկսան հասնիլ Անթիլիասէն, Պէյրութէն, Հալէպէն, Թեհրանէն, Գահիրէէն, Աթէնքէն ու Փարիզէն:

Ամերիկեան մամուլը, Սան Ֆրանսիսքոյի եւ Օքլընտի բոլոր թերթերը, «Նիւ Եորք Թայմզ» եւ այլ թերթեր արձագանգ տուին Սողոմոնի մահուան եւ անդրադարձան անոր կատարած գործին այսպիսի խորագիրներու տակ — «Այսօր Հայերը կը սգան իրենց Ազգային Հերոսը», «Հայկական կոտորածներու վրիժառուն ոչ եւս է»: Այդ առիթով անոնք անգամ մը եւս խօսեցան թրքական ջարդի քաղաքականութեան մասին, եւ շեշտեցին թէ Թալէաթն էր որ ներմուծեց ցեղասպանութիւնը իբրեւ պետական քաղաքականութիւն քսաներորդ դարու պատմութեան մէջ: Ռատիօ կայանները նմանապէս խօսեցան Սողոմոնի գործին եւ կեանքին մասին:

Ա.

(Մնացեալը յաջորդով)

ԽԱՉԻԿ ԹԵԼԵԱՆ

Իր մահուան գոյժը խորտակուած սիրտով նոր կարգացի «Յառաջ»ի մէջ:

Ողբացեալը ծնած էր Տիվրիկ քաղաքի Կասմա գիւղաքաղաքը, մեծանուն Թելեան գերդաստանէն էր:

Նախնական կրթութիւնը կ'առնէ գիւղին՝ Ս. Լուսաւորիչ վարժարանը: Լաւ ձայնաւոր էր, «Խորհուրդ մեծ» եւ «Ով Զարմանալին», «Այսօր յարեաւ» շարականները, նաեւ «Լուսաւորեա» եւ Դանիէլ Մարգարէին ընթերցուածները եւ քաղցրալուր մեղեդիները իրեն վերապահուած էին:

1908ին խաբուսիկ Սահմանադրութեան յայտարարութեամբ, Պոլիս կուգայ եւ փռապան իր հօրեղբօր հոգածութեամբ կ'ուսանի Եսայեան եւ Կեդր. վարժարանները: Առաջին՝ 1914 համաշխարհային պատերազմին օրերուն, իբրեւ «Սեւ փողկապով Ազատամարտական» ճանչցուած ըլլալով, հետապնդումէ խուսափելով «Թաման Թապուրի» կ'ըլլայ (փախստական), եւ ձեղուններուն մէջ կը պահուի մինչեւ զինադադար, 1918:

Յետոյ բոլորիս ալ ծանօթ պատճառներով, ընտանեօք կ'ապաստանի Մարսէյլ, ուր կը զբաղի համեստ առեւտուրով: «Սիրահարութեամբ ամուսնացած» իր կողակիցը կը մահանայ դըժբախտ արկածով մը:

Պոմոնի իր բնակաբանը հիւրանոց մըն էր մտաւորականներու եւ կուսակցական ընկերներու համար:

Տարաբախտ՝ հայրենակից եւ դասընկեր, այս տողերս թող ծաղկեպսակ մը ըլլան քու հեռաւոր հողակոյտիդ վրայ:

ԳՐԻԳՈՐ ՀԱՏԸՄԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԽՈՐՀՐԴ. Հայաստանի բնակչութեան հնարաւորութիւն տալու համար Երեւանի Մոսկուայի եւ այլ կեդրոնական քաղաքներու պատկերասփիւռի ցուցադրութիւններուն հետեւելու, յատուկ ծրագիր մը կազմուած է:

Թիֆլիսէն – Երեւան հաղորդագիծ մը պիտի հաստատուի: Այս գիծը սկիզբ պիտի առնէ Թիֆլիսի արուարձան Կոջոր աւանէն եւ պիտի անցնի Հայաստանի բարձրը լեռնանցքներու գագաթներով մինչեւ Երեւան, ունենալով մէկ քանի հանգուցային եւ միջանկեալ կայաններ: Հանգուցային կայաններէն երկուքը՝ Բզովդալի եւ Սիմիոնովկայի բարձր գագաթներուն վրայ կը տեղաւորուին հզօր հեռապատկերի կայաններ, որոնք կ'ապահովեն՝ Կիրովականի, Ստեփանաւանի, Ալավերտիի եւ Սեւանի շրջաններու ազդաբնակչութեան պահանջը:

Թիֆլիս – Երեւան հաղորդագիծի շինութիւնը կ'աւարտի 1962ին:

Շնորհիւ այս գիծին Երեւանի հեռատեսիլի կայանը հնարաւորութիւն կ'ունենայ փոխանակութիւններ կատարելու, Թիֆլիսի, Պաքուի, Մոսկուայի եւ այլ մայրաքաղաքներու եւ մարզական կեդրոններու կայաններուն հետ:

Ծրագրին երկրորդ մասը կը նախատեսէ կառուցումը նոր գիծի մը, որ պիտի անցնի Եղեգնաձորով, Սիսիանով, Գորիսով՝ հասնելու համար մինչեւ Ղափան – Մեղրի:

Մտադրուած է շինել գունաւոր հաղորդումներու պատկերասփիւռի կայան մը Երեւանի մէջ:

Ասկէ զատ, 8–12 քլմ. շառաւիղով կարգ մը փոքր կայաններ ալ պիտի շինուին, Լենինականի, Դիլիջանի, Իջեւանի, Սիսիանի եւ այլ վայրերու մէջ:

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ մէջ, մօտ ատենէն պիտի վերջանայ քիմիական գործարանի արուեստական կորինդոնի արտադրութեան բաժանմունքի շինութիւնը: Որպէս հումնիւթ պիտի օգտագործուին՝ մետաղէ ալիւմինիոմի մնացորդները, ամոնեակը եւ ակումուլատոր թթուն:

Արուեստական կորինդոնի շինութիւնը հնարաւորութիւն պիտի տայ կազմակերպել եւ զարգացնել ժամացոյցներու եւ զանազան գործիքներու արդիւնաբերութիւնը, բարձր որակով առանցքակալներու, ձայնագրութեան եւ ձայնահանումի ասեղներու նաեւ ակնագործութեան վերաբերեալ շինուածքներու արտադրութիւնը:

Խորհրդային Միութեան մէջ կորինդոնի պահանջը մեծ է, որուն արժէքաւոր տեսակներն են՝ սուտակ եւ շափիւղայ քարերը:

Այս քարերը հազուագիւտ են բնութեան մէջ մանաւանդ երկու կրամէն աւելի կշռողները:

Զարմանալի չէ, ուրեմն, որ արհեստական սուտակներ ունենալու համար աշխատանք ու ճիգ թափուած է դեռ ԺԸ. դարէն սկսեալ: Որոշ յաջողութեամբ սուտակ շինուած է 1858ին:

Իրենց երեւոյթով եւ յատկութիւններով արհեստական սուտակները եւ շափիւղաները դժուար է զանազանել բնական գունագեղ քարերէն: Աւելին, արհեստական բիւրեղները, ի տարբերութիւն բնականին, ճեղքուածներ եւ մանրագիտական ներթափանցումներ չունին: Համադրութեան միջոցաւ մինչեւ հարիւր կրամ ծանրութեամբ բիւրեղներ կարելի պիտի ըլլայ ձեռք բերել:

«ՄԵԾ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԱՆՈՒՆՈՎ» խորագրով գրքոյկ մը լոյս տեսած է Երեւանի մէջ, ուր կը պատմուի Կոմիտաս քառեակին 35ամեայ ստեղծագործական կեանքը: Հեղինակը՝ երաժշտագէտ Ա. Թագէոսեան փաստերով մէջտեղ կը հանէ քառեակին անցած ուղին, կը բնութագրէ այն խոշոր աւանդը, զոր ձգած է հայ ժամանակակից երաժշտութեան բնագաւառին մէջ, կը խօսի շատ մը առանձնայատկութիւններու եւ սկզբունքներու մասին, որոնք իւրացուցած ու զարգացուցած է Կոմիտաս քառեակը:

Իբրեւ հայկական երաժշտութեան ինքնատիպ այդ երեւոյթը ուսումնասիրելու եւ բնորոշելու առաջին փորձ, Ա. Թագէոսեանի գրքոյկը, անտարակոյս, հետաքրքրութիւն պիտի ստեղծէ ընթերցողներուն եւ մասնագէտներուն մօտ:

ՖԻՆ Գրողներու Միութեան եւ Ֆինլանտիոյ մէջ ապրող Շուէտ Գրողներու Միութեան հրաւէրով վերջերս Ֆինլանտա այցելած է հայ գրողներու պատուիրակութիւն մը, նախագահութեամբ՝ Հրաչեայ Յովհաննիսեանի:

Հելսինքիի մէջ Ֆին գրող Եու. Կոնկան Հր. Յովհաննիսեանի յանձնած է Ալ. Շիրվանզադէի «Քառս» վէպի Ֆիներէն հրատարակութեան մէկ օրինակը՝ իբրեւ նուէր հայ գրողներուն:

Եու. Կոնկան, վէպին թարգմանիչն է ու գրքին վրայ մակագրած է «Ջերմօրէն կ'ողջունեմ հայ ժողովուրդը»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (21)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

2.

Մի օր, երբ ես նստած էի հօրս կողքին եւ նա խաղում էր իմ ոսկեգոյն մազերի հետ՝ կանչեց մօրս եւ սկսեցին խօսել Յակոբի մասին:

— Պիտի կարգենք էդ տղան, — ասաց հայրս:

Մօրս աչքերը փայլեցին:

— Եթէ համոզես:

— Կը համոզուի, բեխերն արդէն մեծցեր են, Պոլիս մոլիս կ'երեւայ քիթ բերանը աղջիկներու քսեր է, խելքը տեղ է էրեր:

Մօրս դուր չեկաւ, որ հայրս մատնանշեց այդ:

— Ի՞նչ դիտես, — հարցրեց:

— Ես դիտեմ, դուն ինծի հարցուր, — կարճ կտրեց հայրս:

Մայրս խոստացաւ որ ինքը յայտնի այդ բանը Յակոբին:

— Սանկ շնորհքով ձեւով ըսէ, — պատուիրեց հայրս:

Եւ որոշեցին, որ աղջիկը պէտք է լինէր սիրուն: Հայրս ինքն առաջարկեց.

— Ինչ ընտանիքէ կ'ուզէ թող ըլլի՝ աղուոր ըլլի, — ասաց:

Մայրս ապշեց: Հայրս ինչքան խորը պէտք է Յակոբին սիրէր, որ զիջէր իր արիստոկրատիզմից:

Մայրս աւելացրեց.

— Աղուոր ըլլի ու կաթն ըլ մաքուր ըլլի:

— Դահա աղէկ:

Յակոբը համաձայնուել էր. երեւի ճիշդ էր հօրս կարծիքը թէ «քիթը բերանն աղջիկներու քսած կ'ըլլի»: Սկսուեց աղջիկ որոնելու պրոցեսը: Պարզուեց, որ հայրս չէր զիջի ամենափոքրիկ, ամենաաննշան պակասութեան անգամ: Մայրս, ի վերջոյ, մատնանշեց մի աղջիկ, որ իսկապէս սիրուն էր, բայց հայրս առարկեց.

— Գլուխն աղէկ չի բռներ, քիչ մը կը կախէ:

Մայրս չյուսահատուեց, որ կարող պիտի լինէր գտնելու այն տիպարը, որ գոյութիւն ունէր հօրս մտապատկերում, բայց իրականութեան մէջ գոյութիւն չունէր:

— Ես աղջիկ չեմ ուզեր, արձան կ'ուզիմ, — յայտարարեց հայրս:

Անցաւ մի ամիս եւս: Մայրս այլեւս այդ մասին չէր խօսում:

Մի օր հայրս թէ՝

— Հը՞, Մարգրիտ, աղջիկ գտա՞ր:

— Դուն հրեշտակ կ'ուզիս, աշխարքի մէջ հրեշտակ կա՞յ:

— Հա հրեշտակ կ'ուզիմ, բերանդ պագնիմ, աղէկ ըսիր, հրեշտակ կ'ուզիմ:

— Հրեշտակ չկայ:

— Կայ, — վճռական պատասխանեց հայրս, — հրեշտակ կայ, հրեշտակն ըլ գտեր իմ:

— Վո՞վ:

— Գրիգոր աղայի աղջիկը:

— Պզտիկ է:

— Թող ըլլի, դուն տասներեք տարեկան էիր ծոցս մտար, — պատասխանեց հայրս:

Մայրս լռեց, ամաչեց եւ ապա գտաւ, որ ճիշդ էր ասում հայրս:

Իվերջոյ մայրս հարցրեց.

— Կուտա՞ն:

Արդէն այստեղ վիրաւորուեց հօրս արիստոկրատիզմը:

— Ես ուզիմ, թող չի տան, աղջիկը տասներեք, տղան տասնըութը, ինչո՞ւ չպիտի տան:

— Ասլանի պէս ըլ տղայ, — աւելացրեց մայրս:

Գրիգոր աղայի աղջիկը, Եղիսաբէթը, իսկապէս գեղեցիկ էր, հօրս մտապատկերում գոյութիւն ունեցող աղջիկն էր, նա նման էր միլոսեան Վեներային, աւելացրած նրա վարդագոյն մարմինը եւ կոկորդի վրայ մի սեւ խալ, թռչկոտուն եւ կարկաչուն մի աղջիկ, որի մասին երբ մայրս յայտնել էր Յակոբին, Յակոբը ժպտացել եւ փաթաթուել էր մօրս:

Մի երեկոյ հայրս եւ մայրս գնացին Գրիգոր աղայի մօտ եւ երկար բարակ ուրիշ խնդիրների մասին խօսելուց յետոյ՝ խօսք էին բաց արել Եղիսաբէթի մասին:

— Հաջի էֆէնդի, մեր աղջիկը ձերն է, բայց քիչ մը ժամանակ տուր մօրը հետ դանըշմիշ ըլլիմ, — ասել է Գրիգոր աղան:

— Շատ աղէկ, — պատասխանել էր հայրս:

Միւս օրը երեկոյեան մենք ստացանք միմեծ սինիով փաքլավա Գրիգոր աղայի տնից՝ ի նշան համաձայնութեան:

Մի քանի օր նուէրներ գնացին մեր տընից եւ նուէրներ եկան Գրիգոր աղայի տնից:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

Ալժէրացի մահմետական ամբաստան – եալ Աբքաշ կը մերժէ փրանսական դա – տարանի մը կողմէ զատուիլ.— «Ես Ալ – ժէրացի եմ, կը մերժեմ դռնփակ նիստը, որովհետեւ կ'ուզեմ որ պիտնան թէ կը ճանչնամ մէկ կառավարութիւն միայն, ալժէրական կառավարութիւնը »:

Տիկին Օտէն իր կարգին պոռացած է. — « կը պահանջեմ ամուսինիս բացակա – յութեան պատճառը գիտնալ »:

Տիկին Օտէնի համար, ամուսինը ըս – պանուած է հարցաքննութեանց ընթաց – քին, կը ճղռէ նոյնիսկ թէ խեղդուած է :

Պաշտպան փաստաբանները որոշեցին սակայն որ աչխարհ պիտի գիտնայ թէ ինչ կ'անցնի կը զառնայ Ալժէի զատա – րանին մէջ եւ իրենք կ'առնեն այդ պա – տասխանատուութիւնը :

Դատավարութիւնը կը չարունակուի բայց ծանր հանդամանք ստացած է :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կրընոպլի կապ. Խաչը չնորհակալու – թեամբ ստացած է ի նպաստ իր զպրո – ցին, Տիկին Պայծառ Մուրատեանէ լիսուն Ն. Ֆ., իր ամուսնոյն մահուան տարելի – ցին առիթով :

×

Նոյն նպատակին համար, կրընոպլի կապոյտ Խաչը չնորհակալութեամբ ստա – ցած է Տիկին Մուրթաֆեանէ քսան Ն.Ֆ., իր հօր մահուան տարելիցին առիթով :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1960 – 1961 տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները բացուած են : Արձանագրու – թեան համար դիմել վարժարան, 1 Պուլ· տիւ Նօր, կը Րէնսի :

ՀԵՌԱՁԱՅՆ 927 – 01,72

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16·30– ին Հայածէս ճայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Անիէդի Սէն Ժոզէֆ եկեղե – ցիին մէջ, 182 բիւ տը Մէնիլ :

Փոխադրութեան համար կարելի է առ – նել 165 կամ 140 թիւ օթօպիւսը Փորթ տը Շամփէրէէն կամ Փորթ տը Քլիչիէն, եւ իջնել Անիէդի «Բիւ Կրամ» օթօպիւսի կա – յարանը :

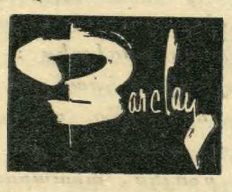

ՀԱ ՄԱՆ ԱՐԱ ● HA MAN ARA

par

LES BARCLAY

super 70.335 — 45 T. — simple 60.212

■

Discophiles Arméniens!

C'est une danse de chez vous

à la mode de chez nous.

●

EN VENTE PARTOUT

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ· Կ· Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան գաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 3ին :

×

«ՀԱՅ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ» ԽԱՆԱՍՈՐԻ տարեդարձի առթիւ : Շաւիլի անտառին մէջ, Յուլիս 24 , կիրակի օր :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբ· Միութեան տարեկան մեծ գաշտապարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 3ին, կիրակի Զօխուրեանի աղարակին մէջ, Սէն Լու , կրան փէն : Ծանօթ.— Թրպօշը իր խումբով կը մասնակցի : Մանրամասնու – թիւնները յաջորդով :

ՄԱՅԻՍ 28 Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆԻՍ 19ԻՆ

Կը խօսի Ընկ· ՍԻՄԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

«Մայիս 28» կը տօնուի Րիւ Ժէ Սէն Լուի սրահին մէջ, Յունիս 19ին :
Կը խօսի Ընկ· ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԻՕՍԷԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, կիրակի օր , ժամը 15–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈՒԽ ԲԱԺԻՆ ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս նաեւ երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ :

Ծախսերու մասնակցութիւն 2·50 Ն·Ֆ· :

Հաղորդ· միջոց.— Էկլիպ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէն – սի Փավիյեօն :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Զո – րեքշաբթի ժամը 21ին, Քատէի սրահը , նուիրուած Ազգ· Սահմանադրութեան 100ամեակին : Կը խօսին՝ Հր· Բալուեան, նիւթ՝ «Գրիգոր Օտեանի քաղաքական դիմագիծը» եւ Վաղարշակ Մելիքեան՝ «Ազգային սահմանադրութիւնը» : Մուտ – քը ազատ է :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅԵՐ ԱԶՔԵՐՆԻԴ ԼՈ՛ՅՏ

ԲԱՑՈՒԱԾ Է՝

ՄԻՇԷԼ ԱՐՍԼԱՆԻ

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆԸ

մասնագէտ արանց եւ կանանց մանուածդ երիտասարդներուն :

Լաւագոյն կերպասներ, անդլիական եւ ֆրանսական :

Դիւրամատչելի գիներ :

MICHEL ARSLAN

15, Rue de la Grande Armée (Chapitre) - Marseille

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի եւ չրջաններու յարգոյ Հայու – թեան կը յայտարարուի թէ Լիոնի Հայ – կազեան վարժարանի դպրոցական հան – դէսը հովանաւորութեամբ Լիոնի Ազգ· Միութեան, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 26ի կիրակին, 6րդ թաղապետարանի հանդիսասրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 2էն սկսեալ :

Կը խնդրուի Լիոնի եւ չրջաններու մի – ութիւններէ եւ կազմակերպութիւններէ , նկատի ունենալ սոյն թուականը եւ չխո – չանգիլել այլ հանդիսութիւններով :

Salle Gaveau

45, Rue la Boëtie

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ՝

ԼԷՕՓՈԼՏ ԱԻԱԳԵԱՆ

Կուտայ իր առաջին նուագահանդէսը Փարիզի մէջ՝

ՅՈՒՆԻՍ 17, ՈՒՐԲԱԹ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ Փարիզի Պարսից դեսպանին :

Ցայտագիր՝ Վիքթալի, Քուէլ, Պռամս, Տըպիւսի, Տէ Ֆալա – Քրայսլէր, Նո – վասէք եւ Պարքոֆ :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսան – վիլիէի օգափոխութեան կայանի բացու – մը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 1ին :

Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15, Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12 :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՅՐԵՆԱՓԻՏԱԿԱՆ ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Կազմակերպուած Հ· Ց· Դ· « Նոր Սերունդ»ի կեդր· վարչութեան կողմէ

Լ· Դասախօսութիւն

Նիւթ՝ Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումն ու զարգացումը (Դ. մաս)

Կը խօսի Ընկ· ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Այս ուրբաթ ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ :

Այս դասախօսութիւնները վերապահուած են Հ· Ց· Դ· Նոր Սերնդականներուն : Արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է :

ՅՈՒԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵԼԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ չրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային բոլոր միութիւններուն :

19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2,30ին

Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ , 47 Րիւ տէ զ'Էքօլ

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ՊԻՏԻ ԽՕՍԻՆ՝ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀԱՅՐԸ, ՊԱՐՈՆՆԵՐ՝ ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ԵՒ Գ. ՖԷՆԷՐՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին իրենց սի – րայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն· — Օր· Հայկանոյշ Թորոսեան, Պ· Պ· Ա· Գմբէրեան, Լ· Աւագեան (ջութակ), Օր· Աժտէրեան (դաչնակ), Պ· Մ· Պողոսեան մեներդ դաչնակի ընկերակցութեամբ Պ· Կ· Ափրիկեանի, Օր· Մարանկօզեան (արտասանութիւն) :

Խմբերգ Փարիզահայ երգչախումբի կողմէ դեկավարութեամբ Պ· Արա Պարթեւեանի :

Ծախքերու մասնակցութեան համար մուտքի տոմսեր 2 եւ 3 Ն· Ֆ· , կը զբա – նուին Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը եւ չրջանի բոլոր եկեղեցական եւ կրթա – կան մարմիններու մօտ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի կրօն· Ընկերակցու – թիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ իր ընդհ· ժո – ղովը պիտի գումարուի յաջորդ կիրակի օր, 19 Յունիս, ժամը 15ին, Մայր եկե – ղեցիի մէջ: Բոլոր անդամները կը հրա – ւիրուին ներկայ գտնուիլ: Որեւէ պատ – ճառով իրենց անդամավճարը հատուցած չեղող անդամներէ կը խնդրուի ժողովի օրէն առաջ եկեղեցիի քարտուղարութեան հասցնել առկախ մնացած գումարը եւ ստանալ համապատասխան ստացագիր , ժողովի իրենց մասնակցութիւնը օրինա – կանացնելու համար :

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Լը Փէֆ

Բացուած են արձանագրութիւնները

1960-1961

Ուսումնական տարեշրջանին համար :

Տասը տարեկանէն սկսեալ երկրորդա – կան վարժարանի որեւէ դասարանի ու – սանող աչակերտ կ'ընդունուի : Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (Քուր քը – լասիք) :

Որ եւ է լուսաբանութեան համար դի – մել, զրաւոր կամ հեռաձայնով, վարժա – րանի տեսչութեան :

ÉCOLE APOSTOLIQUE

3, Ave. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)

Tél. ; 963 0172

Հ. Ց. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԻ

Վիէն.— Հ· Ց· Դ· «Անի» կոմիտէի ընդհ· ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Օհանջանեան ակումբը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵՒԱՍՏԻՈՑ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացը ընդհ· ժողովի կը հրա – ւիրէ իր բոլոր անդամները անխտիր , կիրակի (Յունիս 19) առաւօտ ժամը 9·30– ին, Իսիի Մրիմեան վարժարանը :

ԾԱԽՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ

Փարիզի 15րդ թաղամասը ծախու է ա – մէն յարմարութիւններով օժտուած գե – ղեցիկ յարկաբաժին մը, 80 քառակուսի մեթր: Մեծ մուտք, հիւրանոց, ճաշասեն – եակ, ննջարան, բաղնիք, կեդրոնական ջեռուցում, վերելակ, հեռաձայն: Մեք – րոյին չատ մօտ :

Հեռաձայնել առաւօտները՝

SUF. 82-59

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՒԻ

Կին մը կէսօրուան տնական գործ կը փնտռէ (13·30էն 18) :

Դիմել Թերթիս վարչութեան :

ԳԱՐՈՒՆԸքնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ, պայծառ լոյս և ոսկի արեւ...

Գարունը կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՔ, ՋԱՐԴԱՐԻՔ և ՆԵՐԿԻՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ, ԵՂԲԱՑՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 Bis, Bd. Sébastopol PARIS 4e

Tél. : ARC. 26-61 — Métro : (CHATELET - HALLES)

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնար – ուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինի – լիք պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլաստիք :

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՄՈՒԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12 — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20

166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE

4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O. — 18, RUE BRÉZIN, PARIS 14

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 16 ՅՈՒՆԻՍ

JEUDI 16 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8825 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4626

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ "ԱԼԺԵՐԱԿԱՆ ԱԼԺԵՐԻԱ" ՄԸ Կ'ՈՒՋԷ

ՆՈՐ ՀՐԱՒԷՐ ԸՄԲՈՍՏՆԵՐՈՒՆ

Հանրապետութեան նախագահը երեք շաբթի օր նոր ճառ մը խօսեցաւ եւ այս առթիւ բանակցութեան հրաւէր կարդաց ըմբոստներուն :

Տը Կոլ նախ խօսեցաւ Ֆրանսայի մասին յիշելով անոր անմիջական անցեալը . — « Կար չկար ծեր երկիր մը կար, լեցուն սովորութիւններով եւ վախերով : Ժամանակին ամէնէն բազմամարդը, ամէնէն հարուստը, բեմին վրայ եղողներուն ամէնէն զօրաւորը, մեծ դժբախտութիւններէ ետք, կարծես ինքն իր վրայ քաշուած էր :

Տը Կոլ յիշեց նաեւ որ «երկու տարի առաջ երկիրը անդունդին եզրը կը գտնուէր եւ քաղաքացիական պատերազմ մը կրնար սկսիլ երբ Ֆրանսան հասկցաւ մեծ եւ ուժեղ քաղաքականութեան մը անհրաժեշտութիւնը » :

Ըստ նախագահին երկու տարի է երկիրը գտած է իր հաւասարակշռութիւնը, անշուշտ ի դին մեծ զոհողութեանց : Տը Կոլ վստահ է որ օրէ օր Ֆրանսա կը բարգաւաճի եւ այն զաւակը որ կը ծնի այսօրուան զոյգէ մը քսան տարի յետոյ շատ աւելի լաւ պայմաններու տակ պիտի կարենայ ապրիլ քան իր ծնողքը :

Այսօր Ֆրանսա արդէն սկսած է ստանալ իր զոհողութեանց փոխարժէքը : Ածուխ կայ, Ֆրանսական կամ ափրիկեան քարիւղը հինգ տարիէն պիտի բաւէ երկրին կարիքներուն : Այս պայմաններու մէջ, Ֆրանսան վերագտած է իր հին դիրքը մեծ պետութեանց կարգին :

Ընդհանուր ձեւով Նախագահին գծած պատկերը յուսադրիչ է : Ծնունդները կ'աւելնան, չէնքեր կը շինուին, ընկերային ապահովութիւնը կ'երշխաւորէ Ֆրանսացիներուն հանգիստը եւ գործունէութիւնը : Ցեղաշրջումը մեծ է նաեւ ուսման մէջ : Թիւերը կը խօսին . — Երկրորդական կրթութեան համար կան երեք միլիոն աշակերտներ, այսինքն 15 անգամ աւելի քան դարուս սկիզբը : Մինչեւ տասը տարի, համալսարանները 600·000 ուսանող պիտի ընդունին, մինչ միայն 30·000 արձանագրուած կար 1900ին : Ֆրանսայի պիւտճէին կէսը յատկացուած է ապագան պատրաստելու :

Նախագահը անդրադարձաւ նաեւ Հասարակապետութեան «ազատ եւ բարեկամական ամբողջութիւն մը» եւ վերջապէս՝ Ալժերիոյ :

«Եւ Ալժերիա՞ն : Ա՛հ, երբեք այն հաւատքը չեմ ունեցած թէ մէկ օրէն միւսը կրնամ լուծել հարց մը որ գոյութիւն ունի երեք հարիւր տարիէ ի վեր : Բայց կը հաւատամ որ երբեք այսքան մօտ չենք եղած իրական լուծումի մը հասնելու :

« Սեպտեմբեր 16ին գծուեցաւ այն յըստակ եւ շիտակ ճամբան որ Ալժերիան դէպի խաղաղութիւն պիտի առաջնորդէ : Կորուստները նուազած են : Օրական 4 անգամ պակաս մարդ կը մեռնի : Ոչ մէկ տեղ կը ժխտեն թէ Ալժերացիներուն ինքնորոշումը այս խրթին եւ ցաւոտհարցին, միակ կարելի լուծումն է : Այս առթիւ, երաշխաւորուած է որ ընտրութիւնը բոլորովին ազատ պիտի ըլլայ, որ աշխարհի բոլոր տեղեկատուները պիտի կարենան հաստատել ատիկա :

« Անգամ մը եւս , յանուն Ֆրանսայի , կը դառնամ դէպի ըմբոստութեան ղեկավարները, կը յայտարարեմ որ հոս իրենց կը սպասենք, իրենց հետ գտնելու համար պատուաբեր վերջ մը այն կռիւներուն որ ցարդ կը տեւեն :

« Ատկէ վերջ, ամէն բան ի գործ պիտի դրուի որպէսզի, հանդարտութեան մէջ խօսքը Ալժերացիներուն տրուի :

« Որոշումը միայն իրը պիտի ըլլայ» :

« Գալով ինծի, համոզուած եմ սակայն որ ան պիտի ըլլայ տրամաբանութեան որոշումը . — Ֆրանսայի հետ միացած եւ հասարակապետութեան հետ գործակցաբար՝ կատարել ալժերական Ալժերիոյ վերափոխումը արդի և եղբայրական պետութեան մը :

« Ֆրանսուհիներ, Ֆրանսացիներ, ահա այն հարցերը որոնց վրայ կը խաղանքմեր ճակատագիրը և ահա թէ ուր կ'երթանք, ինչ որ ալ ըլլան դաղափարներու եւ շահերու տարակարծութիւնները, բոլորս միասին կ'երթանք : Որովհետեւ կռուախնձորը Ֆրանսայի ճակատագիրն է » :

Իբրեւ նորութիւն այս ճառին մէջ կարելի է միայն ըսել թէ տը Կոլ անգամ մը եւս հրաւէր կարդաց ըմբոստներուն բանակցելու համար, եւ այս անգամ աւելի վճռական էր իր շեշտը :

Ճառը զոհունակութիւն եւ դժգոհութիւն ձգած է ըստ կողմերուն : «Ալժերական Ալժերիան» չի խօսիր անոնց որ«Ֆրանսական Ալժերիա» կ'ուզեն : Անկախներու ընդհ. քարտուղարը՝ Տիւշէ համաձայն չէ տը Կոլին որ«ամէն մէկ նոր ճառով աւելի կը հեռանայ Ֆրանսական Ալժերիայէն » : Նոյն դժգոհութիւնները Ալժէի մէջ : Թունուզի մէջ կը կարծուի թէ այս անգամ Ալժերիոյ ազատագրական ճակատը չի կրնար խուսափիլ :

ՄԵՆՏԵՐԷՍ - ՊԱՅԱՌ ԻՐԱ՞Ր ԿԸ ԾԵԾԵՆ

ՇԵԼԼԵՖԵԱՆ ԵՒ ԴԱՐՎԵՐ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԱԾ

Անգարայի մէջ, զինուորական տողանցքի մը առթիւ որ երեք ժամ տեւած է ժողովուրդը եւ բանակը եղբայրացած են :

Նախագահական նուագախումբին առաջնորդութեամբ հեծելազօրք, վայրաչուներ եւ հրասայլեր անցած են նախագահի պալատին մօտէն, իջած Աթաթիւրք պողոտան եւ ուղղուած մայրաքաղաքի հին թաղամասը, Ուլուս :

Ժողովուրդը որ սկիզբը հանդարտութեամբ կը դիտէր տողանցքը, յանկարծ ճեղքած է ոստիկաններու շղթան եւ «ազատութիւն, ազատութիւն» բացագանչելով մասնակցած է տողանցքին :

Պէյրութի թերթերը կը հաղորդեն թէ ձերբակալուած նախկին երեսփոխաններուն մէջ կը գտնուին նաեւ երկու հայ դեմոկրատ երեսփոխանները, Մկրտիչ Շելլեֆեան եւ Տոքթ. Զաքար Դարվեր, որոնք փոխադրուած են Տավուտ փաշայի զօրանոցը՝ առ ի նախազգուշութիւն :

Զօր. Կիւրսէլ պատասխանելով Գարեգին Պատրիարքի շնորհաւորութեան , հեռագիր մը ղրկած է ուր կ'ըսէ .— «Շնորհակալութիւն ձեր բարեմաղթութիւններուն համար, ընդունեցէք մեր փոխադարձ զգացումները եւ այս առթիւ ձեր աչքերէն կը համբուրենք » :

× Փրօֆ. Ֆուատ Քէօփրիւլիւ 1955 Սեպտեմբեր վեցի դէպքերուն պատասխանատուութիւնը նախկին վարչապետին եւ ներքին նախարարին վրայ նետած է :

Փրօֆ. Քէօփրիւլիւ որ դէպքին շրջանին փոխ -վարչապետ եղած էր ու յետագային հրաժարած, ամերիկացի լրագրողի մը յայտարարած է թէ յոյն եւ հայ վաճառատուներուն ու եկեղեցիներուն թուրք խուժանի կողմէ եղած թալանին գլխաւոր պատասխանատուն՝ Մենտերէսն է : Նաեւ նախկին ներքին նախարարը, Նամըք Կէտիկը (անձնասպան եղած) եւ նախկին արտաքին նախարարը, Ֆաթի Զորլուն :

Անծանօթներ թռուցիկներ բաժնած են Կիպրոսի Թուրքերուն : Կ'ամբաստանեն

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Օրը Օրին

ՕՐՀՆԵԱԼ ԸԼԼԱՍ...

Քառասունը եօթը տարի առաջ, 1913 -ին, Կոմիտաս վարդապետ կ'երթայ Ատաբազար՝ ներկայ գտնուելու համար յոբելենական հանդէսի մը, որ տեղի կ'ունենար — չմոռնամ շեշտելու, եկեղեցիի մը մէջ — ի պատիւ ծերունազարդ վարժապետի մը :

Երբ հանդէսին պաշտօնական մասը կը վերջանայ, ժողովուրդը թախանձագին կը խնդրէ .

— Վարդապե՛տ, «Տէ՛ր Ողորմեա » մը երգէ, քո՛ւ «Տէր , Ողորմեա»դ ...

Ու վարդապետը կ'երգէ ի՛ր «Տէր Ողորմեա՛»ն, որ երկու տարի ետքն ալ պիտի լսուէր իր շրթունքներէն՝ Այաշի բանտին մէջ :

Ժողովուրդը կ'արտասուէ : Հայո՛ց ժողովուրդը, որ արդէն ի՛ր Աստուծուն քով գացեր ու բազմեր էր Անոր աջ կողմը՝ Կոմիտասի աղօթքով :

«Տէ՛ր, Ողորմեա»յէն ետք, բազմութիւնը ա՛լ պէտք է տուն երթար : Չերթար : Ու մէկ բերան կ'աղաչէ .

— Վարդապե՛տ, հոգո՛ւդ մատաղ, «Կռունկ»ը, «Կռունկ»ը...

Ու վարդապետը կ'երգէ իր Կռունկը :

Կ'երգէ , այո՛, այո՛, Ատաբազարի Հայոց եկեղեցիին խնկաբոյր կամարներուն ներքեւ՝ Աստուծոյ եւ Քրիստոսի ներկայութեան :

×

Այսօր, մեզի հետ չէ Կոմիտաս վարդապետը : Անվերադարձ մեկնեցաւ 1935-ին :

Բայց, այդ թուականէն քսանամեակ մը առաջ ալ մեզի հետ չէր :

Արհաւիրքի տարին, Սուլթանական հրովարտակով, Կոմիտասն ալ խառնեցին «Հայրենիքի թշնամի»ներու կարաւանին ու աքսորեցին Անատոլու :

Այաշի բանտէն մեր ձեռքը հասած երկտողի մը մէջ վարդապետը կը գրէր .

— Ես կեանքումս երկու բան չեմ մոռանայ... Թէ ինչպէ՛ս իմ ծննդավայրում չորս տարի շարունակ, առանց բարձի նստում էի վարժարանի չոր, սառը յատակին, որբացած թափառում էի փողոցներում... Եւ մէկ էլ, աքսորում եղած ժամանակ, տանիկ ոստիկանի ծոծրակիս հասցրած բռունցքի հարուածը ...

Այդ տարին էր որ Կոմիտասը փլաւ : Խորտակուեցաւ : Ու մեզի այնպէս թուեցաւ որ ալեփառ Մասիսն էր որ փուլ կու գար :

Երբ Սուլթանական հրովարտակ մը զինքը Վոսփորի ափերըկը վերադարձընէր, «վերադարձուած»ը Կոմիտասի ըստուեր էր միայն :

Այդ օրէն ետքն էր որ հայ ժողովուրդը ա՛լ չլսեց, անոր շրթունքներէն, ո՛չ անոր Անտունին, ո՛չ անոր Մոկաց Միրզէն, ո՛չ անոր Կռունկը, ո՛չ ալ անոր Տէր Ողորմեան ...

×

Եւ սակայն, Կոմիտասը մեզի ժառանգ ձգեց իր Երգը, իր Արուեստը, իր Շունչը : Իր Հոգին :

Այսօր, երբ կը խօսինք մեր երաժշտութեան ու մեր գեղջուկ երգերուն մասին , չենք կրնար չարտասանել իր անունը : Որովհտեւ ինքն էր որ, առաւելապէս , ապրեցուց այդ երգերը, մեր պապիկներուն ու մամիկներուն դողդոջուն շրթունքներէն քաղելով :

Շատ մը ազգեր իրենց Մեծերուն յիշատակը կը յաւերժացնեն, յաճախ, մարմարակերտ արձաններով ու կոթողներով :

Մենք, ո՛չ մարմար ունինք, ո՛չ ալ պորփիւր՝ մեր հանճարափայլ Կոմիտասին փառքը յաւերժացնելու համար : Ո՛չ մէկ արձան , իր անունով, որպէսզի ծունկի գայինք անոր առջեւ ու աղօթէինք :

Ի՞նչ կ'ընենք՝ իր Արեւը սերունդէ սերունդ փոխանցելու համար : Իր աշակերտներուն եւ իր առաքեալներուն առաջնորդութեամբ կը քալենք իր ճառագայթներով լուսաւորուած ճանապարհէն եւ կ'երգենք Հայոց Աստուածին շունչով օծուն իր երգերը՝ հայրենիքէն ներս եւ հայրենիքէն դուրս :

Ու երկիւղածութեամբ կը մաղթենք .

— Օրհնեա՛լ ըլլաս, Վարդապետ... Եւ օրհնեալ ըլլան, քեզմէ ետք, քու երգդ ապրեցնողները ...

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երէկ վերջին պահուն հաղորդած էինք փաստաբան Վարդգէս Շամլեանի ընտրութիւնը : Մեթնի շրջանին մէջ է , որ կը ներկայանար Հ. Յ. Դաշնակցութեան թեկնածուն Փաղանգաւորներու ցանկին վրայ (Մօրիս Ճէմայէլ) :

Ծնած Պէյլան 1928ին, Վ. Շամլեան աւարտած է Նշան Փալանճեան ճեմարանը, ապա 1951ին վկայուած է Պէյրութի իրաւաբանական համալսարանէն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԷԻ համայնավար կուսակցութեան անդամներու դատը կը շարունակուի : Չորրորդ նիստը տեղի ունեցած է առջի օր եւ փոթորկալից եղած է : Ամբաստանեալները կը մերժեն դատուիլ այս պայմաններու մէջ (դռնփակ) : Ամբաստանեալներէն մէկը միայն, Ք. Թիֆու ընդունած է պատասխանել իրեն եղած հարցումներուն, մնացեալները պատասխանել իսկ կը մերժեն : Պաշտպան փաստաբանները զինուորական արդարութեան օրէնքներու 21րդ յօդուածին վրայ հիմնուելով կը մերժեն ճանչնալ նախագահին հանդամանքը : Այս առարկութեան դատարանը կը պատասխանէ 670 թիւ յօդուածով որ նման պարագաներու որոշում կը թողու աւելի բարձր իշխանութեանց :

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ (Ռումանիա)հասած կարդ մը լուրերու համաձայն Աննա Փաուքէր մեռած է : Սթալինի մտերիմն էր եւ ատեն մըն ալ արտաքին նախարար եղած էր : 1952էն ի վեր երեսէ ինկած էր :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ պետական շրջանակները դիտել տուած են թէ 300·000 մարզուած լրտեսներ կը գործեն ի հաշիւ Խ. Միութեան եւ Չինաստանին :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ՄԷՋ

Վազգէն Ա. Կաթողիկոսը Յունիս 8ին հասած է Ուոշինկթըն : Պոլսոյ թերթերուն թղթակիցները կը հաղորդեն թէ Կաթողիկոսին տուած այցելութիւնները , մասնաւորաբար անծանօթ զինուորին յուշարձանին հեռատեսիլի առնուած են : Կաթողիկոսը ծաղկեպսակ մը դրած է Անծանօթ զինուորի գերեզմանին վրայ : Նոյն իրիկունը Շօրում պանդոկին մէջ , հայրապետական ի պատիւ ճաշ մը տրուած է :

Վազգէն Կաթողիկոս Կիրակի օր Պոսթըն հասած է :

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Ծովագնացութենէն հաւաքուած Ն.Ֆ.	20
Լ. Տօնիկեան (յայտարարուած)	50
Նախորդ գումար	1630
Ընդհ. գումար	1700

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՔԻՄԻԱՆ

Ի ՍՊԱՍ Է ԴՐՈՒԱԾ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Բարդ ու դժուարին է այն ճանապարհը, որով անցնում է դեղանիւթը քիմիական փորձարանից մինչեւ հիւանդի անկողինը: Տեսական հանրայայտ դրութիւնների հիման վրայ, քիմիագէտները համադրութեան են ենթարկում օրգանական միացութիւնների նոր շարքեր՝ ի սպաս դնելով դրանք դեղագիտութեան, իսկ դեղագէտներն ընտրում են առաւել ուժեղ ներգործող նիւթերը, յանձնում բժիշկներին, որոնք եւ կեանքի են կոչում դրանք՝ «կանաչ փողոց» բացելով բժշկութեան մէջ:

Այդպէս պատահեց «դիտիլին» հայրենական պատրաստուկի հետ, որը բնական «կուրարէ»ի համադրական փոխարինողն է: Դիտիլինն ստեղծեցին հայկական ՍՍՌ Գիտութիւնների ակադեմիայի նուրբ օրգանական քիմիական հաստատութեան գիտնականները՝ ակադեմիկոս Արմենակ Մնջոյեանի ղեկավարութեամբ: Ընդամէնը մի քանի տարի է, ինչ ստեղծուել է այդ պատրաստուկը, բայց նրա մասին արդէն դիտեն ոչ միայն Խորհրդային Միութիւնում, այլեւ արտասահմանում:

Դիտիլինն օժտուած է նեարդային վերջաւորութիւնների վրայ ներգործելու բացառիկ յատկութեամբ եւ առաջացնում է մկանների կարճատեւ թուլացում, որն այնքան անհրաժեշտ է վիրահատումների ժամանակ: Գործադրելով այդ իւրայատուկ պատրաստուկը վիրաբոյժը կատարում է սրտի, թոքերի եւ ստամոքսի խոռոչի բարդ վիրահատումներ՝ օգտագործելով ամենաչնչին քանակութեամբ էթեր կամ քլորոֆորմ:

Սակայն դիտիլինն իրեն արդարացնում է ոչ միայն վիրաբուժութեան մարզում: Իր ներգործութեան կարճատեւութեան եւ անվնասակարութեան շնորհիւ ան յաջողութեամբ օգտագործւում է նաեւ հոգեբուժութեան մէջ:

Բանասէր գիտնականների ստեղծած այդ արժէքաւոր պատրաստուկն արդէն լայն ճանաչման է արժանացել: Այդ մասին են վկայում այն բազմաթիւ արձագանքները, որոնք ստացւում են Խորհրդային Միութեան բուժհիմնարկներից, ինչպէս նաեւ արտասահմանեան մասնագէտներից: Նամակներից վերցնենք մէկը: «Գադեկս» դեղագործական ընկերութեան տնօրէն Կ. Հոլդ՝ Կոպենհագենից դիմել էր ՍՍՌՄ բժշկական գիտութիւնների ակադեմիայի նախագահ, ակադեմիկոս Ա. Բակուլեւին՝ խնդրելով օգնել իրեն՝ ստանալու հայ գիտնականների պատրաստած «Դիտիլին» պատրաստուկը: Հոլդի խնդրանքը կատարուել է: Ահա նրա պատասխանը:

«Ձեր ուղարկած «դիտիլինի» նմոյշները փորձարկուեցին մեր փորձարաններում: Փորձարկումները ցոյց տուեցին, որ «դիտիլինը» իրօք հանդիսանում է դերազանց որակի պատրաստուկ եւ գործնական մեծ նշանակութիւն ունի բժշկութեան համար»:

Տոքթ. Ա. Պատան Բոմպէյից խնդրում է ուղարկել ոչ միայն «դիտիլինի» նմոյշներ, այլ եւ դրականութիւն՝ այդ նոր պատրաստուկի մասին: Այդպիսի նամակներ շատ են ստացուել Չեխոսլովաքիայից, Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներից, Պուլկարիայից, Ֆրանսիայից:

«Դիտիլինն» ամենամեծ ճանաչման արժանացաւ անցեալ տարուայ աշնանը՝ Վենետիկում տեղի ունեցած անզգայագէտների միջազգային համագումարում, ուր «դիտիլինի եւ նրա համանմանների համադրութիւնը» զեկուցում կարդաց Հայաստանի նուրբ օրգանական քիմիայի հաստատութեան տնօրէն, պրոֆէսէօր Ա. Մնջոյեանը: Նրա զեկուցումը մեծապէս հետաքրքրեց համագումարի մասնակիցներին: Հայ քիմիագէտների աշխատանքները լայն ճանաչում գտան արտասահմանեան բժիշկների, դեղագէտների, բնախօսների եւ քիմիագէտների շրջանում:

Դիտիլինի արդիւնաւէտութիւնը եւ նրա լայն ճանաչումը թեւաւորեց հայ գիտնականներին՝ նոր դեղամիջոցներ որոնելու իրենց աշխատանքում: Շուտով նրանք բժիշկներին առաջարկեցին մի նոր դեղամիջոց եւս՝ «գանգլերոն»ը: Այն օգտագործւում է սրտի անձկութեան եւ մի շարք այլ հիւանդութիւնների բուժման համար: Բազմաթիւ բուժ. հիմնարկների աշխատանքի փորձը ցոյց տուեց, որ գանգլերոնը մեծ արդիւնաւէտութեան եւ դրական ներգործութեան հետ միասին, ունի նաեւ մի ուրիշ հիանալի յատկութիւն: Այն ոչ միայն դուրս է հանում սրտանձկութեան նոպայի ցաւաբեր ախտանշանը, այլեւ կանխում է հենց այդ նոպայի երեւան գալը: Գանգլերոնը բարերար ազդեցութիւն է ունենում ոչ միայն սիրտը սնուցող անօթների, այլեւ խոցային հիւանդութիւնների, թոքառաջային շնչարգելքի (ասթմա) բուժման ժամանակ: Ենթադրում են, որ յետագայ փորձական հետազօտութիւնները հնարաւորութիւն կուտան գանգլերոնն օգտագործել նաեւ հիպերտոնիկ հիւանդութիւններ բուժելու համար:

Հաստատութեան առաջարկած նոր դեղամիջոցների ցանկը դնալով աճում է: Ներկայումս փորձարկման են յանձնուած «միսպենալ» եւ «ֆուբրոմետամ» պատրաստուկները: Դրանք օգտագործման են յանձնարարւում այնպիսի հիւանդութիւնների դէմ, որոնք ուղեկցւում են ջղաձգական երեւոյթներով:

Գիտնականների հաւաքականութիւնը լայն ծրագրեր է կազմել ներկայ եօթնամեակում իրականացնելու համար: 1959 – 1965 թուականների ընթացքում հաստատութիւնը կը շարունակի «բնական եւ կենսաբանօրէն կարեւոր միացութիւնների քիմիան» թեմայի իր հետազօտութիւնները. դրանց հիմ՝ական նպատակը կը լինի օրգանական միացութիւնների քիմիական բաղադրութեան եւ մարմնակազմի վրայ այդ միացութիւնների ազդեցութեան կապի ուսումնասիրումը: Այս հետազօտութիւնների կարեւորութիւնը որոշւում է նրանով, որ դրանք մի կողմից թոյլ կուտան ընդլայնել գիտելիքների շրջանակը «կառուցուածքի եւ գործողութեան» կարեւորագոյն տեսական խնդրի բնագաւառում, իսկ միւս կողմից հնարաւորութ'ւն կ'ընձեռնեն՝ ստանալու նոր բարձր արդիւնաւէտութիւն ունեցող օրգանական միացութիւններ բժշկութեան, անասնաբուժութեան, գիւղատնտեսութեան համար:

Հաստատութեան գիտնականների խումբը հետազօտութիւններ կը կատարի հակաջղաձգական, հակախոցային, ցաւազրկող միացութիւնների, ինչպէս նաեւ կենտրոնական նեարդային դրութեան բուժման միացութիւնների համադրման եւ ուսումնասիրման ուղղութեամբ: Հետազօտութիւններ կը կատարուեն նաեւ այնպիսի միացութիւնների համադրման ուղղութեամբ, որոնք օժտուած կը լինեն հակաթոքախտային, հակաթանչային ներազդեցութեամբ: Յատուկ տեղ կը յատկացուի չարորակ ուռուցքների դէմ քիմիա – բուժական միջոցներ որոնելու աշխատանքներին: Այդ նպատակի համար հաստատութեան մէջ կը ստեղծուի քաղցկեղի քիմիա – բուժումի բաժանմունք:

Յիշեալ բոլոր Հետազօտութիւնները կը կատարուեն Հաստատութեան քիմիագէտների, դեղագէտների եւ քիմիկոս – բուժագէտների կողմից: Իսկ նրանց աշխատանքի արդիւնքը կը փորձարկուի երկրի տարբեր բուժհիմնարկներում:

Բնագիտային ազդու պատրաստուկների համադրութիւնը որոշելու հետ միասին, կ'ուսումնասիրուեն նաեւ բուժիչ պատրաստուկների գործողութեան իւրօրինակ միջոցները:

Վերոյիշեալ աշխատանքների իրականացման համար նախատեսւում է ընդլայնել ու ամրապնդել Հաստատութեան գոյութիւն ունեցող փորձարաններն ու բաժանմունքները: Ստեղծուելու է փորձնական նոր հիմ, որի շինարարութեան համար նախատեսուած է ծախսել 16 միլիոն բուբլի: Շինարարական աշխատանքներն արդէն սկսուած են: Հաստատութեան գործունէութեան եօթնամեայ ծրագրում յատուկ տեղ է յատկացուած արտադրական արհեստագիտութեան մը շակմանը եւ ժողովրդական առողջապահութեան կարիքների համար հաստատութեան թողարկած նոր դեղամիջոցների արտադրութեան կազմակերպմանը:

Հ. ԼԻԼՈՅԵԱՆ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ՄԱՀՆ ՈՒ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բնական էր որ Սողոմոնի ընտանիքը, Տիկին Անահիտ եւ որդին՝ Զաւէն, ուզէին Սողոմոնին դերեզմանը իրենց մատ ունենալ, Սան Ֆրանսիսքոյի մէջ, սակայն անոնք աղնուաբար ընդառաջ դացին ժողովրդական առաջարկի մը թէ Սողոմոնը պէտք էր իր հանդիստը գտնէր Ֆրեզնոյի մէջ, (ուր կայ համեմատաբար մեծ հայ գաղութ մը), հաւասարապէս մատչելի թէ Հիւսիսային եւ թէ Հարաւային Քալիֆորնիոյ հայ գաղութներուն, եւ ուր կը գտնուէր Անդրանիկի իրբեւ հանգստավայր գնուած դետինը: Եւ այդ դետինը տրամադրուեցաւ Սողոմոնի:

Մարմինը Ֆրեզնօ փոխադրելէ առաջ Սան Ֆրանսիսքոյի Տէֆֆէզ մատուռին մէջ տեղի ունեցաւ Տան կարգի արարողութիւնը Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ հովիւ Վահրիճ քհնյ. Շիրինեանի կողմէ: Յարգանքի կարճ խօսքեր ըրին Պ. Ճորճ Մարտիկեան եւ Տոքթ. Խաթանասեան, որ օր առաջ եկած էր Պոսթընէն մասնակցելու մեծ հերոսին յուղարկաւորութեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Բիւրոյի կողմէ:

Մայիս 28ին Շաբաթ կէսօրէ ետք տեղի ունեցաւ եկեղեցական արարողութիւնը Ֆրեզնոյի Ս. Երրորդութիւն Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, գլխաւորութեամբ նոյն եկեղեցւոյ հովիւ Վահրամ Վարդապետ Եղիայեանի եւ մասնակցութեամբ Բարգէն քհնյ. Գասպարեանի, Ֆրեզնոյի Սուրբ Պօղոս Եկեղեցւոյ հովիր Վարդան քհնյ. Տիւլկէրեանի, Սան Ֆրանսիսքոյի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հովիւ Վահրիճ քհնյ. Շիրինեանի եւ Գուրգէն քհնյ. Գուտուլեանի (Լոս Անճելըսէն):

Վարդան վարդ. Եղիայեան եւ Վարդան քհնյ. Տիւրկէրեան կարճ եւ կուռ ուղերձներով ներկայացուցին Սողոմոնին դերը մեր ազգային կեանքին մէջ եւ անոր նշանակութիւնը հայ եկեղեցւոյն համար:

Հ. Յ. Դ. Մեկուսիի ատենապետը, որ ընդհանուր հսկիչն էր յուղարկաւորութեան, ներկայացուց Սողոմոնի կենսագրականը ամփոփ մանրամասնութեամբ մը, սկսած անոր ծննդավայր Բագառիճ գիւղէն (Քեմախի շրջան), Երզնկայէն, ուր ան ստացաւ իր միջնակարգ կրթութիւնը, կամաւորական շարժումէն, ուր ան ծառայեց Անդրանիկի գունդին մէջ, Երզնկայէն ուր ան գործեց Մուրատի հսկողութեան ներքեւ, ապա Կարինէն, ուր ան դարձեալ Մուրատի հսկողութեան ներքեւ պատժեց հայ ժողովուրդի շարք մը ջարդարարները, մինչեւ Կովկաս ու Պոլիս, ուր ան պատժեց Պոլսոյ հայ ընտրանին մատնող Մկրտիչեանը եւ վերջապէս Պերլին ուր ան լուծեց հայ ժողովուրդին վրէժը վերջ դնելով պատմութեան ամենամեծ ցեղասպաններէն Թալէաթի կեանքին:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

ԱՆՁԻ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ

Երկարատեւ, բուռն ծափահարութիւնները, որոնց արժանացաւ Միկոյեան, ցոյց տուաւ պատգամաւորներուն թաքուն տրամադրութիւնները:

Փետրուար 24ին, Խրուշչեւի Սթալինի դէմ խօսելիք ճառէն 12 ժամ առաջ, համագումարը իր առաջին որոշումով թէեւ կը յիշէր «ժողովուրդի թշնամիներ»ու պարագան, սակայն կ'աւելցնէր որ պէտք չէ «թուլացնել պայքարը անձի պաշտամունքի մնացած հետքերուն դէմ»:

Կը նշանակէր թէ Քականովիչ տեսակէտը յաղթանակած էր: Արդարեւ այս վերջինն էր որ յայտարարած էր, թէ անձի պաշտամունքը վերջ գտած էր ու միայն հետքեր կը մնային անկէ: Բանաձեւը չէր ճշդէր թէ Կեդրոնական Կոմիտէն պէտք է զբաղէր այս հարցով:

Համագումարին պաշտօնական որոշումէն դիտենք, թէ այս բանաձեւը խմբագրուած էր 55 անձերէ բաղկացած բանաձեւային կոմիտէին կողմէ, անմիջական գործակցութեամբը Նախագահութեան: Արդ, չէի՞ն դիտեր, կամ Խրուշչեւ չէ՞ր դիտեր թէ 12 ժամ ետք այս որոշումը իմաստ պիտի չստանար իր արտասանելիք հակա – Սթալինեան ճառին պատճառաւ:

Նախագահը Փետրուար 24ի առաւօտեան նիստը փակեց յայտարարելով, թէ «ժամը վեցին համագումարը դռնփակ նիստ մը պիտի գումարէ»:

Սակայն, մեքենագրուած պաշտօնական արձանագրութիւնը կ'ըսէ, թէ «երեկոյեան նիստը սկսաւ կէս գիշերէն ետք», այսինքն Փետրուար 25ին:

Ինչո՞ւ այս յետաձգումը, ի՞նչ պատահեցաւ այս վեց ժամերու ընթացքին, ինչո՞ւ այս հակասութիւնը, Խրուշչեւի հրապարակային եւ գաղտնի ելոյթներուն միջեւ:

Խրուշչեւի բովանդակ կեանքը անառարկելի կերպով ցոյց կուտայ թէ Խրուշչեւ դէմ էր Սթալինի յիշատակը արատաւորող որեւէ քայլի մը: Ուստի վարագոյրին ետին բան մը պատահած պէտք է եղած ըլլայ:

Գաղտնի ճառին քննութիւնը ի յայտ կը բերէ որոշ տուեալներ: Ակներեւ է որ 20 հազար բառերէ կազմուած այս փաստաթուղթը վերջին վայրկեանին յանպատրաստից պատրաստուած գրութիւն մը չէր: Մանրամասնօրէն եւ հանգամանօրէն քննութիւնն է Սթալինի մենատիրութեան բոլոր երեւոյթներուն: Մարքսէն, Էնկըլսէն եւ Լենինէն մէջբերումներ կային, որոնք բոլորն ալ ցոյց կուտային մենատիրութեան մը վտանգերը:

Արդ, Սթալինի շրջանին այս միտքերը հրապարակէն քշուած էին, ուստի բնական է որ ասոնց խմբագրութիւնը ժամանակի կը կարօտէր: Շուրջ չորս տասնամեակներու կուսակցութեան, պետութեան, բանակի, քաղաքականութեան եւայլն, անցեալը քրքրուած էր մէջտեղ հանելու համար Սթալինի գործած ոճիրները:

Մ. Վ. Տ.ի եւ Գերագոյն Ատեանին արշիւներն ալ նկատի առնուած էին:

ԲԱԶՄԱՆՑ ԳՈՐԾ ՄԸ

Այս բոլորը ցոյց կուտան թէ այսպէս ճանչցուած Խրուշչեւի գաղտնի ճառը ըՍթալինի դէմ արդիւնքն էր համագործակցաբար եւ ամիսներու աշխատանքի մը: Հեղինակները կուսակցական պետեր էին, որոնք անհրաժեշտ ցուցմունքները ըրած էին խմբագրողներուն:

Այսպէս ըլլալով հանդերձ, բոլոր դեկավարներն ալ լուր պէտք է ունեցած ըլլային այս աշխատանքին մասին: Ոչ միայն անոր համար որ նման գործ մը չէր կարելի գաղտնի պահել, այլեւ որովհետեւ այս աշխատութիւնը սահմանուած էր հրապարակուելու:

Շատ հաւանական է որ գործին մղում տուողները եղած ըլլան՝ Միկոյեան եւ Մալենքով: Խրուշչեւ հարկադրուեցաւ կարդալ զայն ու ճարպիկ խաղով մը իրեւ իրը ներկայացուց: Կարգ մը նախադասութեանց փոփոխութիւններով այն տպաւորութիւնը ստացուեցաւ թէ Խրուշչեւի ձեռամբ խմբագրուած էր մեղադրանքներու գիրը:

Կեդրոնական Կոմիտէի նպատակն էր ցոյց տալ, հանրութեան թէ ինչ մեծ վտանգ մը կը ներկայացնէր անձի մը մենատիրութիւնը: Սակայն Խրուշչեւ վերջ համոզուած էր թէ իր հակառակորդները երբեք պիտի չհրապարակեն իրենց պատրաստած ամբաստանագրութիւնը:

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ԸՍԷ

Ի՞նչ պատահեցաւ Համագումարին որ Խրուշչեւ իր միտքը փոխեց:

Պարզ էր որ հակա – Սթալին թռուցիկը պիտի կարդացուէր մէկու մը կողմէ: Հարց էր թէ ո՞վ: Որո՞ւն պիտի երթար պատիւը միջազգային համայնավարութեան համար պատմական նշանակութիւն ունեցող այս մեծ քայլին հեղինակը ըլլալու:

(14 Շար.)

Ապա պատեհութիւն տրուեցաւ բոլոր յուշարկաւորներուն լրենց վերջին յարգարկուները լրնդունիլ դագաղին առջեւ մէկ առ մէկ անցան դագաղին առ – ջեւէն :

Մեծ բազմութիւնը, որուն նմանը տեսած էր միայն Անդրանիկի յուշարկութեան ժամանակ, օթօներով հետեւեցան Սողոմոնին մինչեւ Հայոց Արա – բական գերեզմանոցը : Կարճ արարողութեան մը եւս, զոր կատարեց Վահրամ վրդ. Եղիայեան, ընկերակցութեամբ չորս քահանաներուն, յուշարկաւորութեան վեր – ջաբանը բրին եւ դամբանականները խո – սեցան Ալէք Փիլիպոսեան՝ Հարաւային Քալիֆորնիոյ համ դաղութին կողմէ, Բիւզանդ Կոանեան Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի կազմակերպութեան անունով, Ճորճ Մարտիկեան Սան Ֆրանսիսքոյի եւ Օքլընտի հայ դաղութներուն կողմէ, եւ Տօքթ. Երուանդ Խաչանասեան Հ. Յ. Դ. Բիւրոն ներկայացնելով :

Ալէք Փիլիպոս կարճ բայց զգայուն ու – դերձով մը յայտնեց Հարաւային Քալի – ֆորնիոյ Հայութեան զգացած ցաւն ու կսկիծը :

Բիւզանդ Կոանեան կարճ եւ կուռ ու – դերձով մը ներկայացուց այն մեծ սուգը որ այս օրերուն համակած էր Հ. Յ. Դ. բոլոր մարմինները Սողոմոնին կորուս – տին առիթով : Կանգ առաւ այն դերին վրայ որ հերոսները կը խաղան ազգերու եւ մարդկային պատմութեան մէջ :

Գ. Ճորճ Մարտիկեան, որու հետ ապ – րեցաւ Սողոմոն իր կեանքի վերջին չորս տարիները, խօսելով յանուն Սան Ֆրան – սիսքոյի եւ Օքլընտի հայ համայնքնե – րուն, յայտնեց թէ մեծ էր մեր ուրախու – թիւնն ու հպարտութիւնը որ Սողոմոն կ'ապրէր մեր մէջ, այսօր նոյնքան խոր ու սուր է մեր ցաւը որ կորնչուցած ենք զայն : Սողոմոն որքան մեծ էր իրրեւ հե – րոս, նոյնքան համեստ էր իրրեւ մարդ : Երբ ամբողջ Հայութիւնը կը պարծենար իրմով, երբեր կը հիւսուէին ու կը նը – միրուէին իր անուան, ան հեռացաւ ապ – հուկէն, փոխեց իր փառաւոր անունը եւ տուաւ Սարօ Մելիքեան անունը : Դժուար է գտնել համեստութեան աւելի մեծ օ – րինակ մը :

Վերջին խօսողն եղաւ Տօքթ. Երուանդ Խաչանասեան, որ ինչպէս ըսինք, երկու օր առաջ հասաւ Պոսթընէն, մասնակցե – լու Սողոմոնի յուշարկաւորութեան իբր ներկայացուցիչը Բիւրոյին :

Առաջին անգամ հանդիպեցայ Սողոմո – նին, 1914ին, ըսաւ Տօքթ. Խաչանասա – եան, երբ, դեռ նրբակազմ, ամաչկոտ, գրեթէ պատանի, մտաւ Անդրանիկի դասը կռուելու հայ ժողովուրդի գո – յութեան սպառնացող թշնամիին, Թուր – քին դէմ : Եւ երբ արձանագրութեան ժա – մանակ լսեցի «Թէհլիրեան» մականունը, հետաքրքրուեցայ իրմով, որովհետեւ Պէյրութի Ամերիկեան համալսարանի բե – ժշկական ճիւղին մէջ ունէի մտերիմ դա – սընկեր մը՝ Աւետիս Թէհլիրեան անու – նով : Երեւան եկաւ որ Սողոմոն կրտսեր եղբայրն էր Աւետիսին, եւ առաջին վայրկեանին իսկ մեր յարաբերութիւննե – րը դրուեցան եղբայրական գեղի վրայ եւ մնացին այդպէս կամաւորական չարժ – ման ամբողջ ընթացքին ու անկէ յետոյ մինչեւ բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը , որ բաժնեց մեզ իրարմէ : Վերջին անգամ տեսայ Սողոմոնը Կարնոյ մօտերը, երբ ինք խումբ մը տղոց հետ կը պաշտպանէր Կարինէն դէպի Կովկաս փախչող տաս – նեակ հազարներով հայ տարագիրները , դանոնք հետապնդող թշնամիին դէմ :

Երբ վերջերս եկայ Ամերիկա, իմ ամե – նամեծ փափաքներէն մին էր օր առաջ տեսնել Սողոմոնը : Կը յուսայի տեսնել դինք մէկ երկու ամիսէն : Անդորք հար – ուածը կանխեց եւ ես այսօր եկած եմ յանուն Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի յաւիտենակա – նութեան յանձնելու զայն :

Սողոմոնին դագաղը ծածկուած էր Հայկական եռագոյնով, եւ անոր վրայ կը հանդչէր այն դիտակը, որով Սողոմոն օ – րերով դիտած էր դահիճ Թալէաթի բոլոր չարժումները իր բնակարանէն : Դիտակը մինչեւ երկու տարի առաջ կը դանուէր հանդուցեալ ընկեր Մկրտիչ Թաշճեանի մօտ : Եղբայրը, ընկեր Գարեգին Թաշ – ճեան, յանձնած էր զայն Հ. Յ. Դ. Քա – լիֆորնիոյ Մեկուսիին, ղրկուելու հա – մար Դաշնակցութեան Թանգարանին :

Պսակները դրած էին Հ. Յ. Դ. Բիւրոն, ծաղիկներով բանուած Հայկական եռա – գոյն մը, Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի կեդր. կոմիտէն, Հ. Յ. Դ. Քալիֆրոնիոյ Մե – կուսին, Հ. Յ. Դ. Սան Ֆրանսիսքոյի , Ֆրեզնոյի , Լոս Անճելըսի, Օքլընտի, Ուեսթ Փուլմընի կոմիտէները, Հայաս – տանի Անկախութեան Ամերիկեան Կոմի – տէն, Երզնկայի եւ Վասպուրականի Հայր. Միութիւնները, Քալիֆորնիոյ էջմիած – նական թեմի առաջնորդ Բարգէն Եպիսկ. Վարժապետեան, Հայ Օգն. Միութեան Սան Ֆրանսիսքոյի, Լոս Անճելըսի եւ Ֆր – րեզնոյի մասնաճիւղերը, Ֆրեզնոյի Ս. Պօղոս Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը , Անթիլիասի Դպրեվանքին Օժանդակ Տիկ. Յանձնախումբը, Հայ Երիտասարդ Դաշ – նակցութեան Ֆրեզնոյի մասնաճիւղը , Հայ Օգն. Միութեան Ֆրեզնոյի կրտսե – րաց մասնաճիւղը եւ հերոսի յիշատակը յարգող բազմաթիւ ան – հատներ, բարեկամներ, ընկերներ եւ սի – րելիներ :

Յուշարկաւորները յետոյ հաւաքուե – ցան Ասպարէզի սրահը ուր ՀՕՄ-ի Ֆը – րեզնոյի մասնաճիւղը տուաւ հոդեճաշ մօտ չորս հարիւր հոգիի, որոնք գլխա – ւորաբար եկած էին Լոս Անճելըսէն, Սան Ֆրանսիսքոյէն, Սաքրամենթոյէն ու Ֆր – րեզնոյի չրջանէն դուրս գտնուղ այլ քա – ղաքներէ իրենց յարգանքը յայտնելու Սո – ղոմոնին :

Ասպարէզի սրահին մէջ Յ. Քարեան կարդաց բազմաթիւ ցաւակցական հեռա – գիրներ որոնք հասած էին արտասահմա – նէն ու Ամերիկայի բոլոր կողմերէն, ինչ – պէս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Զարեհ Ա.էն, Լիբանանի Առաջնորդ Տի – րէն Աբգ. Ամերիկայի Առաք. եկեղեցւոյ Առաջնորդ Հրանդ Եպիսկ.էն եւ Ազգ. Կեդր. Վարչութենէն, Հ. Յ. Դ. Բիւրո – յէն, Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդր. Կոմի – տէէն, Տարօն Տուրուբերանի, զանազան երկիրներու Դաշնակցական Կեդր. Կոմի – տէներէն, Հալէպի «Արեւելք»էն, Գահի – րէի «Յուսաբեր»էն, Պէյրութի «Ազդա – կ»էն, Փարիզի «Գառաջ»էն, Տարօն Տու – րուբերանի Քեմաթի եւ այլ Հայրենակ – ցական Միութիւններէն եւ բազմաթիւ անհատներէ :

Այստեղ ալ յարգանքի ուղերձներ ըրին Ասպարէզի խմբագիր Արմենակ Մելիք – եան, մեր անմահ հերոսներէն Դրոյի այ – րին՝ Տիկին Գայիանէ Կանայեան, Հ. Օ. Միութեան Վարչութեան կողմէ, ուսա – նող Զաւէն Կիրակոսեան, Սան Ֆրանսիս – քոյի չրջանի ուսանողներու Նիկոլ Ազ – բալեան կոմիտէին կողմէ եւ բազմաթիւ այլ անձեր ներկայացնելով ազգային ու եկեղեցական դանազան հաստատութիւն – ներ եւ համայնքներ :

Ա.

ՅԱՂԱԳՍ ՄԻՈՒԹՅԱՆ

Յաուաջիկայ Յունիս 17ին, Ուրբաթ ե – րեկոյ , Հայ Գրողներու Ընկերակցու – թեան վարչութիւնը կը ոտնէ Միութեան հիմնարկութեան երեսնամեակը, կազմա – կերպելով երեկոյթ – թէյասեղան մը Լիւթեսիա պանդոկի սրահներէն մէկուն մէջ :

Մեր փափաքը պիտի ըլլար, որ հայ դիրն ու դրականութիւնը յարդողները՝ հասարակութիւնը, բայց եւ մասնաւորա – պէս իրենք՝ դրողները, առիթը պատեհ նկատելով՝ տարիներ տեւող յարափոփոխ վերաբերումներուն վերջ տան, ու դան միասին , եղբայրական լրենց զրկի ըն – կերներուն հետ, վստահ ըլլալով որ ջերմ ընդունելութեան պիտի արժանանան :

Մտքի այս դարը, դրողը կը մեծնչոր – հէ խիստ էական ու նաեւ պատուաբեր դերով մը, նկատի ունենալով այն բազ – մապիսի միջոցները որոնց չնորհիւ օր – ուան դրողը կրնայ իր տեսակէտներն ու պաղատիարները ժողովրդական լայն խա –ւերուն մատչելի դարձնելով՝ կարծիք եւ հոսանք ստեղծել :

Այդ դերը կարեւոր է երջանիկ ազգե – րու մէջ, ուր ալ աւելի այնպիսիներուն՝ ո – րոնք դեռ չգոհացուած պահանջներ ու – նին՝ դարմանելի ցաւեր :

Մեր պարագան է այդ :

Ցիրուցան ազգի մը բեկորներուն հա – դեկան նուազագոյն միութեան մը ան – հրաժեչտութիւնը յատկապէս՝ հայ դրո – ղին անհամեմատօրէն աւելի լուրջ եւ պա – տասխանատու դեր մը կը պարտադրէ :

Գրողին եղակի դիրքը, առաւելագոյնս կը չեչտուի, երբ մատնանչենք թէ, ազգ մը բնորոչող այլազան տեսակէտներուն մէջ, ամենատարածուածներէն մին է՝ լե – զուն ընդունիլ իրրեւ գլխաւոր յատկա – նիչ :

Լեզուն՝ իրր խօսք եւ իրրեւ դիր :

Այսքան բացառիկ պատասխանատու մը վրայ երբ կը դրուի դիրը, ինքնին կը պարզուի թէ ինչ խոչոր պարտաւորու – թիւններու ենթակայ են հայ գրին ծառա – յողները :

Առանք պէտք է նախանձախնդիր հսկին որպէսզի Սփիւռքի Հայութիւնը մնայ իրր ազգ : Պահէ իր ազգային ոգին միասնա – կանութիւնը ամէն հորիզոններու տակ : Շրջապատուած այլ եւ այլ բարքր մշա – կոյթի տէր ժողովուրդներով, գոյքա – հայը պէտք է չարունակէ ապրիլ հը – պարտ՝ իր ազգին սեփական արժէքնե – րով ու իր ցեղային առաքինութիւննե – րով առլցուն :

Այս դժուարին նպատակը յաղթականօ – րէն հետապնդելու համար, ամէնէն աւե – լի իրարու սերտօրէն միացած, սրտով ու հոգիով եղբայրացած մթնոլորտը՝ պէտք է ըլլայ հայ դրողներունը :

Անոնք բացառիկ աչխատանքի պարտա – ւոր են, ցան ու ցիր իրենց ազգակիցնե – րուն մտահոգութիւններուն, տենչերուն , պայքարներուն հաղորդակից պահելու համար իրենքզիրենք : Պէտք է ունենան մտաւորական մեծ պաչար, կարենալ իւ – րացնելու չատ մը երկիրներու մչակոյթը՝ որպէսզի կարենան արժեցնել իրենց սե – փականը, որպէսզի Սփիւռքի Հայը իր ազգային հանճարին նկատմամբ ստորա – կայութեան զգացումը չունենայ :

Ու այս բոլորը չատ աւելի հասանելի կը դառնան հայ դրողին, երբ ան ուզէ իր ուժն ու կամեցողութիւնը միացնել ուր որ անկ է , ու չաղկապուել երկրէ երկիր :

Մեր այս բաղձանքը ակադեմական չէ , ու քմծիծաղը չէ որ պիտի ժխտէ նման անհրաժեչտութիւն մը, եթէ ապրիլ կ'ու – զենք :

Ասիկա բնաւ չի պարտադրեր որ մեր դրողները, ընկերային կամ քաղաքական իրենց մտածելակերպի տարբերութիւննե – րէն հրաժարին, բայց ազգային կենսա – կան արժէք ունեցող հարցեր կան՝ որոնց բարեյաջող լուծումը կը պահանջէ՝ դոր – ծակցիլ :

Փարիզի մէջ Հայ Գրողներու Ընկերու – թիւնը կազմուած է ասկէ երեսուն տարի առաջ :

Ընկերակցութեան երեսնամեակի տօնին առիթով, փափաքելի է որ վերջ դնեն անտարբերութիւններն ու կոմմնակի չըք – մեղանքները եւ բոլոր հայ դրողները ի – րենց ընկերակցութեան գրկին մէջ ամ – փոփուելով՝ զգեցիկ եւ յուսադրիչ պատկեր մը ցոլացնեն, նաեւ իրարասիրելու համար տարագիր ժողովուրդը, ու մա – նաւանդ գործակցին հետապնդելու հա – մար մեր հոգեկան, ոգեկան եւ նիւթերէն ժառանգութեանց տիրանալու սրբազան գործը :

ՎԱԶԳԷՆ ԱՆՏՐԻԱՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Զ.

Այս խօսակցութիւնից ութն օր անց էր, երբ մայրս վերադարձաւ բաղնիսից եւ ուղիղ բարձրանալով հօրս մօտ յայտնեց, որ եղիսաբէթին տեսել էր բաղնիսում :

— Չէ՞, ինտո՞ր էր, — հարցրեց հայ – րս :

— Գիտես քի լուսնկայ էն ընկեր , — պատասխանեց մայրս :

Ապա պատմեց , թէ ինչպէս եղիսաբէ – թը իր մօր թելադրանքով, եկել է եւ համբուրել մօրս ձեռքը եւ մայրս չի թո – ղել, որ դնա, ինքն է լողացրել նրան , սանրել մազերը, հագուցրել եւ կառ – քով բոլոր ընտանիքին տուն ուղարկել :

— Շատ աղէկ ես էրեր,— ասաց հայ – րս :

Երկար ժամանակ չէր ոգեկին, որ անցնի, նշանեցին Ցակոբին եւ չուտով էլ պսակե – ցին :

Մայրս հոգս տարաւ, որ հարսանիքն անցքի, չքեղ, ոչ մի բան պակաս չլինի, բայց հօրս հետ ունեցան մի անհամ վէճ :

Հայրս էր ցանկանում , որ իր որդին քահանայով պսակուի :

— Հօրը տունէն կը բերենք մեր տունը, վերջացաւ դնաց ... — պնդում էր հայ – րը, իսկ մայրս հակաճառում էր :

— Ես քրզի հետ համաձայն եմ, բայց անոր հայրն ու մայրը կ'ուզե՞ն, որ ի – րենց աղջիկն անպսակ ըլլի :

Հայրս դիտակցում էր, որ դա ճիշդ է, անպսակ չէր կարելի աղջկան տուն բե – րել, բայց չէր էլ կարող տանել, որ քա – հանայ պէտք է լինէր զորձում :

Վերջապէս երկար վէճից յետոյ՝ հայրս դիջեց եւ համաձայնուեց , որ որդին քա – հանայով պսակուի, բայց պայմանով, որ քահանան եկեղեցում պսակը վերջացնե – լուց յետոյ՝ տուն չգայ : Մայրս համա – ձայնեց, բայց պսակից յետոյ, ընդունեց քահանային հօրից զաղանի, բոլորին պատուիրեց, որ նրան չասեն, պատուեց, կերակրեց , խմցրեց, վարձատրեց եւ ճա – նապարհ դրեց : Թերեւս հայրս դուշա – կում էր, որ մայրս այդպիսի բան կարող էր անել, բայց վրայ չընկաւ, քանի որ ի – րենից զաղանի էր տեղի ունենում եւ իր կամքը ձեւականօրէն կատարւում էր :

Մի նոր ուրախութիւն ծագեց մեր տա – նը եղիսաբէթի երեւալով : Փոքր էր ե – ղիսաբէթը, թռի էր խաղում մեզ հետ , այդում վազվզում , աւազանում լողա – նում : Երբ Ցակոբը զալիս էր տուն, զր – կում էր նրան իր հզօր թեւերի մէջ, բարձրացնում վեր եւ տանում սենեակ , ճանապարհին համբուրելով եւ ասելով.

— Մարանս, իմ աղուոր Մարանս :

×

Գէորգին — Ցակոբից փոքր եղբօրս — ես միշտ յիշում եմ անհուն բերկրանքով, որովհետեւ նա մեր տան զրեթէ միակ անզամն էր, որ ազատ էր ղպայնութիւ – նից :

Ամէն մի բարկութիւն նա հանգստարե – ցնում էր բացարձակ զերոյի : Պատահում էր, որ մէկնումէկը լցւում էր վսեմ զայ – րոյթով — աչքեր էին փայլատակում , բարձրանում էր որոտ, որ ոչ թէ զալիս էր երկնքից, այլ սենեակի յատակից դէպ ի առաստաղը. զործը հասնում էր Գէոր – գին. միմեղմ ժպիտ, մի հիւթալի կա – տակ, մի չվիրաւորող հեգնութիւն, եւ վսեմ զայրոյթը փոխւում էր նսեմ տա – փակութեան : Պատահում էր, որ աչքերի փայլատակումին յաջորդում էր դանակի փայլատակում —այդ երկու փայլակնե – րին ընդառաջ էր գնում նա սրերից աւե – լի հզօր կատակով եւ ախրում էր խորին խաղաղութիւն :

Այն օրերից մինչեւ հիմա էլ ես հիա – նում եմ նրանով, նրա հզօր ջղերի կարգ ու սարգով, եւ եկել եմ այն վերջնական եզրակացութեան, որ մարդիկ հիանում են իրենց չունեցած յատկութիւններով :

Գէորգը մեծ կրքեր չունէր : Նրա ամե – նամեծ կիրքը չամիչն էր : Նա սիրում էր չամիչ : Չամիչը — դա ուտելիք չէր նրա համար, այլ մի ուրիչ բան : Մակաւակեր, ընտրութեամբ ուտող, բայց չամիչի հա – մար տածում էր նա բոցավառ կիրք : Չա – միչ –դա երազի կապոյտ թռչունն էր : Փոխում էր ամէն ինչ չամիչի հետ. իր ունեցած ամենաթանկագին իրը կարող էր վտանգուել, եթէ մէկը նրան դիւթէր չա – միչով :

Գէորգը հիւանդ պատկած է, տաքու – թիւնը բարձր : Հայրս մօտենում էր նր – բան, ձեռքը դնում ճակատին եւ հարցը – նում .

— Գէորգ, չամիչ կ'ուզե՞ս :

Գէորգն աչքերը բաց էր անում, տեն – դի մէջ անգամ զգում էր չամիչի թով – չանքը եւ խոր թախիծով պատասխա – նում.

— Չէ, չեմ ուզեր, հիւանդ իմ ...

Հայրս անմիչապէս կարզադրում էր վազել բժիչկի եռեւից :

— Չամիչ որ չուզեց, ըսել է քի գործը բուրդ է, — եզրակացնում էր հայրս :

Եւ չամիչով փորձում էին նրա առող – ջանալը :

ՎԱՀԱՆ ԹՈՓՈՒԶԱՆՑ

(Շար.)

տեղացի թուրք երեւելիները որ գործակցած են Մենտերէսի հետ :

× Կարգ մը լուրերու համաձայն Մենտերէս եւ Պայար իրար կ'ուտեն, նոյնիսկ Եասի Ատա փոխադրութեան ժամանակ զատած են, որպէսզի իրար չծեծեն: Արդարեւ Պոլսոյ զինուորական վարժարանին մէջ ծանր բախումներ ունեցած են, մէկը միւսին վրայ կը ձգէ վարչաձեւին տապալումը: Կ'ըսուի նոյնիսկ թէ Մենտերէս երկու ապտակ իջեցուցած է Պայարի երեսին ...:

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ Փիլիպպիցիներ խանդավառութեամբ դիմաւորած են Նախագահ Այզընհաուըրը: Մէկուկէս ժամ տեւած է օդակայանէն՝ նախագահական պալատ հասնիլը (12 քիլմ.), ամէն տեղ «կը սիրենք Այքը» պոռացած են: Պաշտօնական խօսակցութիւններ տեղի պիտի ունենան նախագահ Այզընհաուըրի եւ նախագահ Կարսիայի միջեւ : Հաւանաբար քննութեան առնուին ամերիկեան կայաններու հարցը: Կարսիա կը պահանջէ նաեւ արդիական զէնքեր Ամերիկայէն: Մանիլիայի մէջ Այք յայտարարած է . — «Իրական գաղթատէրը Խորհրդ. Միութիւնն է եւ ոչ Ամերիկան»: Վերջին լուրերու համաձայն Ճափոնի ձախակողմեան տարրերը յուսահատած՝ որոշած են ձեռք քաշել Այզընհաուըրի դէմ ցոյցեր կազմակերպելէ :

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Թորոսեան իրենց թոռնիկին ԱՐԱՄի ծննդեան առթիւ 50 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի կայանին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Առնուվիլէն Այրի Տիկին Ա. Աղաւնի Երկանեան եւ զաւակները՝ Յարութիւն եւ Օննիկ, ինչպէս նաեւ Յակոբ եւ Յարութիւն Խաչատուրեան եւ պարագաները շնորհակալութիւնկը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին ՄՈՒՐԱՏ ԵՐԿԱՆԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ: Շնորհակալութիւն նաեւ բոլոր անոնց որոնք նուիրատուութիւններ ըրին փոխան ծաղկեպսակի :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

—

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél. : OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝

ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

PIANOS

ՀԻՆ

ԳԻՆԵՐՈՎ

ՆՈՐ

ՎԻՃԱԿԻ ՄԷՋ ԴԱՇՆԱԿՆԵՐ

PANE

18, RUE RAMBUTEAU - Téléphone : ARC. 22-14

Ամէն տեսակ նորոգութիւն

Դաշնակում

Կատարեալ աշխատանք

Զեղչեալ գիներով

PARIS

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆԻՍ 18ԻՆ ՇԱԲԱԹ

Ժամը 21էն մինչեւ լոյս

340. BOUL CHAV: MARSEILLE

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի :

Մասնակցութեամբ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շրջանային վարչութեան եւ իր խումբերուն :

Կը նախագահէ Պ. Յ. ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Ուղերձ Երիտ. Դաշնակցականներու կողմէ՝ ընկեր Յ. Արթինեան (Պէյրութէն) :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Կընուագէ դաշնակահարուհի Օր. Սիւզան Պօյանեան

(Premier Prix du Conservatoire de Marseille)

Կ'երգեն Օրիորդներ Ժաքլին Փափազեան եւ Ալիս Շահմիրեան :

Կ'արտասանեն Օր. Սեդա Թուրէլեան եւ ընկեր Վ. Ճառայեան :

Պատշաճ կենդանի պատկեր եւ քառաձայն խմբերգներ :

Զեռնադաշնակ փոքրիկն Ճոշկունեանի կողմէ :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի: Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի :

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին Բիւ Ժէի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ընկ. ՂԵՒՈՆԴ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Խմբերգ, երգ, արտասանութիւն, խրմբական պարեր: Թաւջութակի վրայ պիտի նուագէ Օր. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 15–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս նաեւ երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ:

Ծախքերու մասնակցութիւն 2·50 Ն.Ֆ. :

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Բէնսի Փավիյեօն :

Côte d'Azur

Արձակուրդի մեկնող Հայերու ուշադրութեան :

Camping International

«LE GAI MOULIN»

à Cros-de-Cagnes

Նիսէն եօթը քիլոմեթր, ծովեզերք :

ՏՆՕՐԷՆ

ՄԻՆԱՍ ԱՇՃԵԱՆ

Camp clos sous les orangers

Plat du jour - Alimentation

Jeux - Parc - Attractions - Bar

--- DANCING —

Կ'ՈՒՋՈՒԻ

Յուլիս ամսուան համար տարեց այր մարդու մը համար պարկեշտ կին մը իրբեւ մնայուն խնամակալ :

Հեռաձայնել՝ առաւօտները մինչեւ ժամը 11ին.

GAL 8102

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՅՐԵՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. « Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան կողմէ

Է. Դասախօսութիւն

Նիւթ՝ Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումն ու զարգացումը (Դ. մաս)

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Այս ուրբաթ ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

Այս դասախօսութիւնները վերապահուած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերնդականներուն: Արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է :

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային բոլոր միութիւններուն :

19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2,30ին

Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, 47 Բիւ տէ զ'Էքօլ

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ՊԻՏԻ ԽՕՍԻՆ՝ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀԱՅՐԸ, ՊԱՐՈՆՆԵՐ՝ ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ԵՒ Գ. ՖԷՆԷՐՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն. — Օր. Հայկանոյշ Թորոսեան, Պ. Պ. Ա. Գմբէթեան, Լ. Աւագեան (ջութակ), Օր. Աժտէրեան (դաշնակ), Պ. Մ. Պօղոսեան մեներգ դաշնակի ընկերակցութեամբ Պ. Կ. Ափրիկեանի, Օր. Մարանկօզեան (արտասանութիւն):

Խմբերգ Փարիզահայ երգչախումբի կողմէ ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի :

Ծախքերու մասնակցութեան համար մուտքի տոմսեր 2 եւ 3 Ն. Ֆ., կը գրանուին Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը եւ շրջանի բոլոր եկեղեցական եւ կրթական մարմիններու մօտ :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16·30ին Հայածէս ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Անիէռի Սէն Ժօզէֆ եկեղեցիին մէջ, 182 բիւ տը Մէնիլ :

Փոխադրութեան համար կարելի է առնել 165 կամ 140 թիւ օթօպիւսը Փորթ տը Շամփէրէէն կամ Փորթ տը Քլիշիէն, եւ իջնել Անիէռի «Բիւ Կրամ» օթօպիւսի կայարանը :

Կ'ՈՒՋՈՒԻ

Տիկին մը կրթական հաստատութեան մը տնական գործերու կամ խոհարարութեան համար: Դիմել՝

3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. & O.)

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի եւ շրջաններու յարգոյ Հայութեան կը յայտարարուի թէ Լիոնի Հայկազեան վարժարանի դպրոցական հանդէսը հովանաւորութեամբ Լիոնի Ազգ. Միութեան, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 26ի կիրակին, 6րդ թաղապետարանի հանդիսասրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 2էն սկսեալ :

Կը խնդրուի Լիոնի եւ շրջաններու միութիւններէ եւ կազմակերպութիւններէ, նկատի ունենալ սոյն թուականը եւ չխաչաձեւել այլ հանդիսութիւններով :

Barclay

ՀԱ ՄԱՆ ԱՐԱ ● HA MAN ARA

par

LES BARCLAY

super 70.335 — **45 T.** — simple 60.212

Discophiles Arméniens!

C'est une danse de chez vous

à la mode de chez nous.

EN VENTE PARTOUT

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Օհանջանեան ակումբը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները անխտիր, Կիրակի (Յունիս 19) առաւօտ ժամը 9·30ին, Իսիի Խրիմեան վարժարանը :

Salle Gaveau

45, Rue la Boëtie

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ՝

ԼԷՈՓՈԼՏ ԱԻԱԳԵԱՆ

Կուտայ իր առաջին նուագահանդէսը Փարիզի մէջ՝

ՅՈՒՆԻՍ 17, ՈՒՐԲԱԹ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ Փարիզի Պարսից դեսպանին :

Յայտագիր՝ Վիթալի, Քուէլ, Պռամս, Տըպիւսի, Տէ Ֆալա – Քրայսլէր, Նովասէք եւ Պարթոք:

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մարսէյլէն ուղղակի Օտեսա, կամ աշխարհի որեւէ կողմէ նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով, որեւէ ընկերութեամբ եւ նոյն գիներով :

Վճարումը՝ հոս կամ արտասահման: Կ'ապահովենք վիզայի գործողութիւնները ձրի, կ'ապահովենք նաեւ տեղերը ձրի :

Դիմել՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

որ 35 տարուան փորձառութիւն ունի:

AMERICAN LLOYD

48, RUE DE LA RÉPUBLIQUE

MARSEILLE

Tél. : 20-47-22

Ամէն դիւրութեան համար, ամէն տեղէ դիմել Մարսէյլի հասցէին :

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 17 ՅՈՒՆԻՍ

VENDREDI 17 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8826 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4627

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՐԱՐ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԵՆ

«Երբ սեւ եզն իյնայ, դանակաւորները կը շատնան» կ'ըսէ ժողովրդական իմաստութիւնը :

Հիմա որ Մենտերէսի փտած կառավարութիւնը ինկաւ, լեզուները բացուեցան եւ ամէն անցնող օր զգայացունց նոր յայտնութիւն մը երեւան կը հանէ : Նոր գաղտնիքներ կը պարզուին :

«Յեղափոխական կառավարութիւնը քաջութիւնը պիտի ունենա՞յ Սեպտեմբեր վեցի մասին ամբողջ ճշմարտութիւնը հրապարակելու» եր հարցնէինք անցեալ շաբաթ (Յառաջ, Յունիս 8) :

Այժմ արդէն այդ եպերելի դէպքին գաղտնի ծալքերը սկսած են քակուիլ նոյնիքն անոնց կողմէ, որոնք 1955ի աշնան պատասխանատու դիրքեր կը գրաւէին դեմոկրատ կառավարութեան մէջ՝ Անդարա եւ Պոլիս :

Ամէնէն իրազեկ անձը Պոլսոյ նախկին կուսակալ Փրոֆ. Կէօքայն է, որ մատի մէկ շարժումով կրնար կասեցնել —նոյնիսկ կանխաւ արգիլել — աղէտը : Պոլսոյ զինուորական պահակախումբն ու ոստիկանութիւնը իր հրամանին ենթակայ էին : Սակայն անոնք իրենց տեղերէն չշարժեցան : Կուսակալը լուռ մեղսակից դարձաւ վարչապետ Մենտերէսին, որ բուն հեղինակն էր այդ ոճրագործ ձեռնարկին :

Դէպքէն վերջ ընդդիմադիր թերթերը քննադատեցին կուսակալը, որ իր խուսափողական պատասխաններով հասկցուց թէ չէր կրնար անսաստել վերէն ստացուած հրամաններուն :

Սակայն խիղճը կը տանջէր զինքը եւ երկար չուզեց մնալ իր պաշտօնին վրայ : Անդարա կանչեցին զինքը : Ի վերջոյ իբրեւ վարձատրութիւն հեռացուցին զինքը Պոլսէն եւ Զուիցերիոյ թրքական դեսպանի պաշտօնին կոչեցին :

Անցեալ շաբաթ Փրոֆ. Կէօքայ Պեռնի մէջ լրագրողի մը հարցումներուն դարձդարձիկ պատասխաններ տուաւ կրկին, սակայն չհամարձակեցաւ քարը հանել լեզուին տակէն : Հասկցուց որ ճշմարտութիւնը պիտի պարզէ՝ երբ կառավարութիւնը բացատրութիւններ պահանջէ իրմէ :

Մինչ այդ, Փրոֆ. Մէհմէտ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, որ 1950ի դեմոկրատ յաղթանակէն ի վեր արտաքին նախարար էր եւ 1955 Սեպտեմբեր վեցին Պոլիս կը գտնուէր հանրապետութեան նախագահ Ճէլալ Պայարի, վարչապետ Ատնան Մենտերէսի եւ ներքին նախարար Նամրք Կէտիկի հետ (որ վերջերս անձնասպան եղաւ), Եէնի Սապահի Անդարայի թղթակցին ըրած է զգայացունց յայտնութիւններ :

Քէօփրիւլիւ, որ 1957ին Մենտերէսի հետ զժտելով հրաժարած էր արտաքին նախարարի եւ փոխ վարչապետի պաշտօնէն եւ քանի մը ամիս առաջ ալ Հալք կուսակցութեան յարած, բացէ ի բաց կ'ամբաստանէ Մենտերէսը, Զօրլուն եւ Կէտիկը՝ իբրեւ հեղինակ այդ ոճրածին ծրագրին :

Ինչպէս կը յիշուի, դեմոկրատ կառավարութիւնը իր սնանկութիւնը ծածկելու եւ ժողովուրդին ուշադրութիւնը ուրիշ կողմ դարձնելու համար արուեստական կերպով ստեղծած էր Կիպրոսի խնդիրը եւ հրահրած Թուրքերուն մոլեռանդութիւնը :

Սեպտեմբեր 6 – 7ի դէպքին համար պատրաստութիւններ տեսած էր շաբաթներ առաջ եւ Թալանճիներ բերել տուած դաւառներէն : Քրիստոնեաներու խանութները ցուցակագրուած էին նախօրօք եւ մասնագէտներ պաշտօն ստանձնած էին զեկավարելու նախճիրը :

Քէօփրիւլիւ կ'ամբաստանէ Մենտերէսը իբրեւ հեղինակը Աթաթիւրքի Սելանիկի բնակարանին մէջ զետեղուած եւ պայթեցուած ռումբին, որ ազդանշանն եղաւ «դէպք»ին : Պոլսոյ թուրքերէն Էքսփրէս թերթը Սեպտեմբեր վեցի երեկոյեան բացառիկ թիւ մը հրատարակեց՝ մեծադիր խորագիրներով հաղորդելու համար Սելանիկի ռումբին պատմութիւնը՝ գրգռելով ամբոխը :

Դէպքին ազդանշանը տալէ վերջ, Պայար, Մենտերէս եւ միւս նախարարները մեկներ էին Պոլսէն, բայց ստիպուեցան Սապանճայի կայարանէն ետ դառնալ Պոլիս՝ երբ հեռաձայնով լուր առին որ խնդիրը իրենց երեւակայածէն աւելի ծանր համեմատութիւններ էր առած :

Անոնց վերադարձէն ետք էր, որ զինուորներն ու ոստիկանները հրաման ըստացան կասեցնելու աւարն ու աւերը :

Սկսած են իրար ամբաստանել :

Ուրիշ իրազեկներ ալ իրենց գիտցածները պիտի պատմեն անշուշտ այս զարհուրելի աղէտին մասին, հիմա որ կծիկը սկսած է քակուիլ :

Այն փաստը, որ ձերբակալուած ոճրագործներէն եւ աւարառուներէն ո՛չ մէկը պատժուեցաւ, ցոյց կուտար արդէն թէ բուն պատասխանատուները երկրին զեկը իրենց ձեռքին մէջ կեդրոնացնող վարիչներն էին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ՏԸ ԿՈԼԻ ՃԱՌԻՆ

ԱԼԺ. ԱԶԱՏ. ՃԱԿԱՏԸ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ՊԻՏԻ ԱՌԱՋԱՐԿԷ

Զօր. տը Կոլի ճառը մեծ հետաքրքրութիւն արթնցուցած է միջազգային եւ Ֆրանսական քաղաքական շրջանակներէն ներս : Յատկապէս Ալժերիոյ նուիրուած բաժինը :

Շատեր դժգոհ են, ուրիշներ գոհ, մաս մըն ալ վերապահ : Ոմանք ալ մեծ նորութիւն մը չեն տեսներ տը Կոլին ըսածներուն մէջ եթէ ոչ տեղի տալու ճկուն ձեւեր :

«Միութիւն Նոր Հանրապետութեան համար» կուսակցութիւնը համաձայն է տը Կոլի : «Միայն տը Կոլ կրնայ խաղաղութիւն հաստատել Ալժերիոյ մէջ եւ ըստեղծել նոր եւ եղբայրական Ալժերիան» կը շեշտեն զեկոյցով մը :

Անկախները բոլորովին հակառակը կը մտածեն, իսկ Ժորժ Պիտօ կ'ըսէ. — «Ալժերական Ալժերիան ցաւալի խենթութիւն մըն է : Միայն Ֆրանսական Ալժերիան է որ կը համապատասխանէ ազգային պարտականութեան եւ քարթէզեան իմաստութեան : Կը մտածեմ բոլոր անոնց մասին որոնք մեռան եւ որոնց շիրիմները մոռացութեան կը տրուին» :

Պիտօ հիմնուելով սահմանադրութեան վրայ եւ պատժական օրինագիրքին թիւ 80 յօդուածին կ'ըսէ. — Տը Կոլ մայր երկրի ամբողջականութեան կը վնասէ, ուրեմն պէտք է պատժուի : Այսպէս է օրէնքը, այսպէս է պատիւը :

Անկախները, մանաւանդ Տիւշէ որ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարն է ոչ մէկ տարբերութիւնկը տեսնէ տը Կոլի եւ Մենտէս – Ֆրանսի քաղաքականութեան միջեւ : Եւ Տիւշէ կը գրէ. — «Տըպրէ կը յիշէ՞ թէ ինչ ըսաւ Հնդկաչինի ժամանակ, ապա Ալժերիոյ Մենտէսի դէմ» : Նոյն քաղաքականութիւնն է, բայց Տըպրէ այս անգամ համաձայն է որովհետեւ ընողը տը Կոլն է, կ'եզրակացնէ անկախ պարագլուխը :

Ժ. Սուսթէլ դիտեւ տուած է թէ «Ֆրանսայի հետ կապուած ալժերական Ալժերիա» մը կը նշանակէ միայն անջատում :

Ժողովրդական Շարժումը համաձայն է Տը Կոլին հետ : Շուման յայտարարած է թէ «Էֆ Էլ Էնը նեղը դրուած է, կամ կ'ընդունի բանակցիլ եւ յանձնառու կ'ըլլայ ժողովրդավար կամքին հնազանդելու կամ կը մերժէ ու այս ձեւով հաստատած կ'ըլլայ թէ ազատութիւն կ'ուզէ միայն սուրով» :

Ընկերվարականները գոհ են որ տը Կոլ իր այս ճառով սրբագրեց Ալժէի մէջ խօսած վերջին ճառերուն «սխալները» : Այսուհանդերձ ընկերային հարցերու կապակցութեամբ չեն ծածկեր իրենց վերապահութիւնը, չըսելու համար դժգոհութիւնը :

Ալժերիոյ մահմետական տարրը գոհ է տը Կոլի ճառէն, բայց դժգոհ են Եւրոպացիները : Այս վերջինները չեն ծածկեր իրենց մտահոգութիւնները : «Ուրեմն պիտի բանակցի՞նք մեզի դէմ կռուողներուն հետ, ուրեմն լքումը ամբողջակա՞ն է» հարց կուտան անոնք : «Էքօ տ'Ալժէ» եւ «Լա Տէփէշ Քոթիտիէն»ին համար նորութիւն է տը Կոլի ճառը եւ կարգ մը խորհրդածութիւններէ ետք կ'եզրակացնեն «կացութիւնը պիտի ծանրանայ» :

Օրանի ընդհ. խորհուրդը, իր փոխ-նախագահին առաջարկով փակած է նիստը իբրեւ բողոք :

Մեծ հարցականը կը մնայ Էֆ Էլ Էնի դիրքը : Պիտի ուզէ՞ բանակցիլ թէ ոչ :

Թէեւ բանակցիլ բառը սխալ է : Տը Կոլ կ'ուզէ խօսիլ ոչ բանակցիլ մանաւանդ երբեք քաղաքական գետնի վրայ :

Կը կարծուի թէ Ֆերաթ Ապպասի «դահլիճը» այս անգամ բոլոր դուռները չգոցէ, բայց պայմաններ դնէ : Պիտի առաջարկեն որ իրենք միայն ըլլան խօսակիցները եւ Ֆրանսական բանակը մէկ կողմ դրուի :

Միւս կողմէ Թունուզի թերթերը լաւատես են : Նոր Տէսթուրի պաշտօնաթերթը «Ալ Ամալ» կը գրէ ի մէջ այլոց. — «Զօր. տը Կոլ կարեւոր քայլ մը առաւ : Մինչեւ իսկ Սեպտեմբեր 16ի ճառէն աւելի առաջ գնաց : Այսօր, Զօր. տը Կոլ տրամադիր է խօսելու հանրաքուէի ապահովութեան եւ երաշխաւորութեան շուրջ» : Այս բոլորը դրական անուրանալի տարրեր են, թերթին կարծիքով, ու խօսքը հիմա Ալժերացիներուն է :

Գահիրէի արաբական շրջանակներու կարծիքով տը Կոլ Սեպտեմբեր 16ի համազօր կարեւոր քայլ մը առած է : «Կրնայ ըլլալ —դիտել տուած են— որ Ալժերիոյ պատերազմին վերջին օրերը կ'ապրինք :»

«Լիպրը Պիլժիք» (աջ – կաթոզիկէ) դիտել տալէ ետք թէ տը Կոլ ձեռքը կ'երկարէ ալժերացի ըմբոստներուն, հարց կը դնէ. — «Էֆ Էլ Էն արդեօ՞ք պիտի հրապուրուի, անհաւանական չէ, բայց ի՞նչ պիտի ըսեն բանակը եւ Ալժերիոյ Եւրոպացիները :

Հռոմի քաղաքական շրջանակներու կարծիքով տը Կոլ քաղաքական ամէն երաշխաւորութիւն տուաւ, հանրաքուէի օրինականութեան շուրջ :

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԹՈՔԻՕ ՊԻՏԻ ՉԵՐԹԱՅ

5 ՄԵՌԵԱԼ, 473 ՎԻՐԱՒՈՐ

Վերջին պահուն ձայնասփիւռը կը հաղորդէ թէ վարչապետ Քիշի նախարարաց խորհուրդ մը գումարած է հինգշաբթի առտու եւ իբրեւ հետեւանք յայտնած է Այզընհաուրրի թէ դժբախտաբար Ճափոն պիտի չկրնայ ընդունիլ Այզընհաուրը եւ կը խնդրէ որ Միացեալ Նահանգներու նախագահը յետաձգէ իր այցելութիւնը ցնօր տնօրինութիւն :

Այս ձեւով կը յայտնուի թէ Քիշի ըստիպուեցաւ տեղի տալ ձախակողմեան տարրերուն եւ կառավարութիւնը ի վիճակի չէր երաշխաւորելու Այզընհաուրրի ապահովութիւնը :

Վերջին ցոյցերու ընթացքին, 10·000 ուսանողներ յարձակում գործած են խորհրդարանին վրայ : Բախումներու ընթացքին հինգ հոգի մեռած են եւ 437 հոգի վիրաւորուած :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՁԵՒԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Յունիս 12, 13, 14, 15) կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները. —

Կառավարական պաշտօնական բանբերը՝ Արթուս յայտարարած է թէ բարձրագոյն հարցաքննիչ մարմին մը և արդարութեան բարձրագոյն ատեան մը պիտի հիմնուին նախորդ պետութեան աւագանին դատելու համար : Այս դատավարութիւնները հրապարակային պիտի ըլլան :

Ապօրինի շահ ընողներուն հարստութիւնը պիտի գրաւուի :

Բացի 3 – 4 նախարարներէ Մենտերէսի կառավարութեան բոլոր անդամները պիտի չկարենան մահապատիժէ խուսափիլ :

× Պոլսոյ իսլամ կրօնապետին դէմ հետապնդում կը կատարուի այն ամբաստանութեամբ որ Ապրիլ 29ին երկու համալսարանակններու դիակները լուացած է :

ՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ԴՐԱՄ Կ'ՈՒՉԷ

Թրքական դրամին արժէքը բարձրացնելու եւ Պետական Գանձի ոսկիի մթերքը աւելցնելու համար ժողովուրդին նուիրատուութիւնները կը շարունակուին : Անդարայի բժշկական համալսարանի տեսուչը, դասախօսները եւ ամբողջ պաշտօնէութիւնը իրենց ամուսնական մատանիները եւ զարդեղէնները յանձնած են յատուկ կոմիտէի մը : Այս շարժումի կը հետեւին Պոլսոյ եւ այլ վայրերու բոլոր ընկերակցութիւնները, լրագրողները, պաշտօնեաները եւն. : Նախկին կառավարութիւնը 7 միլիառ ոսկի պարտք ունի :

Դիւրացնելու համար նուիրատուութիւններու հաւաքումը, Մարմարա իր կարգին կը յայտնէ իր ընթերցողներուն թէ ինք եւս հայրենակիցներու տրամադրութեան տակ է նուէրները փոխանձելու համար պատկան իշխանութեանց :

× Առաջին անգամ Եասըատա աքսորուած է Մեծն Ներսէս : Այս մասին պատմական շահեկան յօդուած մը հրատարակած է Մարմարա զոր պիտի հրատարակենք յաջորդով :

× Ֆուատ Քէօփրիւլիւ նոր կուսակցութիւն մը հիմնած է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՆԻԼԻԱՅԻ մէջ, Փիլիպպեան խորհրդարանին առջեւ կարեւոր ճառ մը խօսած է, նախագահ Այզընհաուրը : «Ազգայնականութիւնը կարեւոր ուժ մըն է որ ոչ մէկ բանակ կամ դաւադրութիւն կրնայ տեւաբար խեղդել : Համայնավար ղեկավարները կը սարսափին շինիչ ազգայնականութենէն» : Այս առթիւ Այք դիտել տուած է թէ 1945էն ի վեր «33 երկիրներ որոնք ատենին արեւմուտքի հակակշռին տակ կը գտնուէին ստացած են իրենց անկախութիւնը խաղաղ միջոցներով : Նոյն ժամանակամիջոցին 12 երկիրներ կորսնցուցին իրենց անկախութիւնը ի հաշիւ Խ. Միութեան» :

ԱԼԺԷԻ համայնավար անդամներու դատավճիռը արձակուեցաւ, զինուորական ատեանին կողմէ : Տասը տարի արգելափակում եւ 3600 Ն. Ֆ.ի տուգանք Ալէկի համար : Աքքաշ եւ Մուան՝ քսանական տարի : Քապալերօ եւ Քաթոնի տասնըհինգական : Պինօ՝ հինգ տարուան : Թիֆու եւ Պուալա ազատ ձգուած են :

ԱԼԵՔՍԷՅ ՔԻՐԻՉԵՆԿՕ չնորհազրկըուած է : Համայնավար կուսակցութեան դիւանի անդամակցութենէն հեռացուած է, ինչպէս նաեւ Ռոստովի շրջանի կեդր. կոմիտէէն : Մինչեւ վերջերս Խրուշչեւի հաւատարիմ ընկերներէն կը նկատուէր :

ԺՈԶԷՖԻՆ ՊԷՅՔԸՐ խափշիկ ծանօթ երգչուհին Մոնթրէալի մէջ (Քանատա) ձերբակալուած է ու դատի պիտի քաշուի : Կ'ամբաստանուի որ գողցուած եւ արգիլուած իրեր Քանատա բերած է :

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆԸ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հայ եկեղեցականներու կեանքին մեծագոյն դժբախտութիւններէն մին եղած է քաղաքական գործերու խառնուելու փորձութիւնը: Հակառակ այն իրողութեան որ հոգեւոր գործունէութեան դաշտը այնքան ընդարձակ է եւ պատասխանատու, կարգ մը հոգեւորականներ դիտակցաբար կամ անգիտակցաբար թոյլ կուտան որ քաղաքական ազդակներ եւ հոսանքներ զան ու խառնուին իրենց հոգեւոր գործին:

Այսօր Հայաստանի մէջ ունինք սեփական կառավարութիւն, որ կը վարէ երկրին քաղաքական ճակատագիրը, իսկ արտասահմանի մէջ ալ կը գտնուին քաղաքական մեծամեծ կուսակցութիւններ, որոնք կրնան զբաղիլ քաղաքական գործերով՝ համաձայն իրենց պատկանած երկրին օրէնքներուն: Եկեղեցականը ունի իր ուրոյն եւ սեփական գործը, հետեւաբար պէտք չէ խառնուի իրեն չվերաբերող քաղաքական գործերու:

Եկեղեցականի մը գործունէութեան հարազատ դաշտն է Եկեղեցին: Իր պարտականութիւնն է հոգ տանիլ իրեն վըստահուած ժողովուրդին հոգեւոր եւ բարոյական զարգացման: Եկեղեցական մը եթէ խղճի մտօք եւ արդիւնաւորապէս կատարէ իր այս պարտականութիւնը, արդէն իսկ գլուխ հանած կ'ըլլայ այնպիսի մեծ գործ մը՝ որ արժանի կը դարձնէ զինքը երախտագէտ գնահատութեան:

Քաղաքական վարչաձեւերը երկրէ երկիր կը տարբերին եւ յաճախ կը մնան իրարու հակադիր: Միեւնոյն երկրին մէջ իսկ վարչութիւնները կրնան ենթարկուիլ յաճախակի փոփոխութեանց. այդ վերիվայրումները պէտք չէ ազդեն հայ եկեղեցականներու հոգեւոր գործունէութեան, որ բոլորովին տարբեր մակարդակի մը կը պատկանի անտարակոյս:

Եկեղեցին իբրեւ աստուածային հաստատութիւն ունի յաւիտենական սկզբունքներ եւ անփոփոխ ուղղութիւն, որ մէ պէտք չէ շեղի երբեք: Ոեւէ եկեղեցական իրաւունք պէտք չէ զգայ պատահական հովերու առագաստ բանալով Եկեղեցւոյ նաւը ալեկոծութեան մատնելու: Անհատական նախաձեռնութեամբ «բարեկարգութեան» մանկունակ փորձերը Եկեղեցիին մէջ անկարգութիւն եւ անիշխանութիւն յառաջացնելով՝ զայն քայքայելու միայն կը ծառայեն: Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ դարաւոր, նախանձելի եւ պատկառելի աւանդութիւնները լրջութենէ եւ խոհականութենէ զուրկ ընթացքներով պէտք չէ խախտել, Եկեղեցիին տեւականութեան եւ բարգաւաճման սիրոյն իսկ: Այս կը պահանջուի ամէն հայ եկեղեցականէ որ նախանձախնդիր է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ փառքին:

Հայ եկեղեցականը պէտք է ջանայ ուղիղ վարելու իր ակօսը եւ զգուշանայ աջ կամ ահեակ խոտորելէ: Իր ձեռքը հոգեւոր մաճին վրայ դնող մշակը պէտք չունի ոտքին տակ քաղաքական պատուանդաններ ճարտարելու: Հոգիով երկինքի մէջ սաւառնիլ, իսկ միտքով ու մարմնով երկրի վրայ սողալ, ձախողութիւն միայն կը բերէ հայ եկեղեցականին: Հայ եկեղեցականը պէտք է իր ոտքերը պահէ կըրօնական հաստատուն գետնի վրայ եւ զգուշանայ քաղաքական լպրծուն զառիթափներու կողքին վերելակելու փորձերէ: Քաղաքական դարձուածքներու եւ վերիվայրումներու թոհուբոհին մէջ չէ որ պիտի դեգերի հայ եկեղեցականը իրեն ասպարէզ մը հայթայթելու համար, այլ արդէն իսկ աղաղակող հոգեւոր կարօտութեանց ընդառաջ երթալով պիտի գտնէ իսկական ծառայութեան լայնարձակ դաշտեր: Ծառայելու կոչումը պէտք է որ խթանէ զինքը դէպի գործ, եւ ոչ թէ իշխելու եւ տիրելու սին փառամոլութիւնը:

Փառամոլութեան կիրքը շատ եկեղեցականներու գահավէժ անկումին պատճառ է եղած: Փառամոլութիւնը, որ ինքնին դատապարտելի է, քառիցս դատապարտելի կը դառնայ երբ փառամոլը չի վարանիր անուղիղ եւ անխոստովանելի միջոցներ ալ կիրարկելու, գոհացնելու համար իր անյագուրդ ցանկութիւնը: Եկեղեցականը այնքան պէտք է խորշի գաղտնածածուկ գործերէ, որքան կը խորշի խաւարի իշխանէն՝ սատանայէն: Եկեղեցականի մը գործունէութեան դաշտը միշտ պէտք է ըլլայ բաց եւ լուսաւոր: Բարի գործերը լոյսի մէջ կը կատարուին եւ պէտք չունին մեկուսի կամ մութ թաքստոցներու: Խաւարի սէրը յատուկ է սատանային, եւ անոր հետեւողները միայն կը փախչին լոյսէն: Աստուծոյ պաշտօնեան լոյսի եւ բարութեան սպասարկուն է գերազանցօրէն:

Եկեղեցական մը որ արհամարհանքով կը նայի Աստուծոյ եւ իր ժողովուրդին ծառայութեան, եւ հետամուտ կ'ըլլայ փափուկ աթոռներու եւ հանգստաւէտ կենցաղի, ինքնին կը կորսնցնէ իր հոգեւոր մշակի վարձքը: Նախ ծառայութիւն եւ ապա վարձատրութիւն, եւ այդ՝ առանց սակարկութեան: Պէտք է թողուլ Աստուծոյ կամքին որ Իր ուզած ժամանակ եւ Իր ուզած ձեւով վարձատրէ Իր նուիրեալ պաշտօնեաները: Աստուած անտես չըներ զանոնք՝ որոնք իրենց կեանքը նուիրած են Իր սիրոյ եւ խաղաղութեան թագաւորութեան ծաւալումին, որ է Եկեղեցւոյ գերագոյն նպատակներէն մին:

Եկեղեցին շինարար հաստատութիւն մըն է եւ ոչ թէ քանդիչ, եւ շինարար աշխատանք կատարելու համար անհրաժեշտ է ունենալ խաղաղութիւն: Ուր որ խաղաղութիւն չկայ, հոն մի սպասէք որեւէ արդիւնաւոր աշխատանք: Անոնք որ խաղաղութեան յարգը չեն գիտեր, անոնք որ իրենց գտնուած վայրը կռուադաշտի վերածելու կիրքը ունին, չեն կրնար օգտակար ըլլալ Եկեղեցիին: Եւ ինչ բան աւելի ձեռնտու է խախտելու Եկեղեցւոյ խաղաղութիւնը, քան քաղաքական շոշորդութեան անխորհուրդ պատեհապաշտութիւնը:

Մեր եկեղեցիներն ու վանքերը խաղաղ եւ արդիւնաւոր կեանքի վառարաններ դարձնելու գլխաւոր պայմանը այն է որ եկեղեցականները չխառնուին քաղաքականութեան: Հայոց վանքերուն իսկական կոչումն է ըլլալ հոգեւոր մշակոյթի լուսաբուխ վառարաններ, հետեւաբար ինչ բան որ կը խանգարէ այդ բարձր կոչումին իրագործումը՝ պէտք է հեռու պահուի մեր վանքերէն: Արդէն դաժան տարիներ դժբախտաբար քանդած ու աւերած են մեր հարիւրաւոր վանքերը, եւ մատի վրայ համրուող նմոյշներ միայն կը մընան մեզի. պէտք է գուրգուրալ անոնց վրայ, եւ չընել ոչ մէկ բան որ կրնայ զանոնք տկարացնել, կամ վտանգել անոնց կացութիւնը: Այս հոգածութիւնը պէտք է ցոյց տայ ամէն հայ եւ մանաւանդ ամէն հոգեւորական:

Եկեղեցական եւ միայն եկեղեցական գործունէութեան պէտք է նուիրուի հայ եկեղեցականը: Այս պէտք է ըլլայ կանոնը ամէն հայ եկեղեցականի, ինչ աստիճանի վրայ ալ գտնուի ան:

Հայ եկեղեցականներու միակ քաղաքականութիւնը պէտք է ըլլայ քաղաքականութեան չխառնուիլ:

(Խմբագրական՝ ՍԻՈՆի)

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՍԻՍԻՓՈՍ (1) ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Այս յօդուածը լոյս տեսած է վերջերս Փարիզի Լը Քափիթալ թերթին ազատ բեմ սիւնակներուն մէջ:

Թուրքերը Ռուսերուն դէմ մղած իրենց պատերազմը կորսնցնելով, ձեռքէ կը հանէին Կարսը, Պաթումը, Արտահանը: Պարտութիւնը շատ աւելի սուղի պիտի նստէր իրենց, երբ Անգլիացիները առաջարկեցին պաշտպանողական դաշինք մը կնքել իրենց հետ: Սակայն Անգլիացիք Թուրքերը կրնային պաշտպանել այն պարագային միայն, երբ Թրքական գաղութ եղող Կիպրոսը գրաւելու ռուսական ծրագրին մէջ այս վերջիններէն աւելի արագ շարժէին: Սուլթանը համաձայնեցաւ Անգլիացիներուն զիչիլ կղզին, որպէսզի «գրաւեն ու վարչականօրէն կառավարեն» (4 Յունիս, 1877ի դաշինքին Ա. յօդուածը): Մենք, Ֆրանսացիներս, մեր համաձայնութիւնը տուինք այս դաշինքին ստորագրման, ընդունիլ տալով սակայն պատմական յիշատակներու վրայ հիմնուած նախապատուութեան որոշ իրաւունք մը:

1914ին Թուրքերը այս դաշինքը ոտնակոխ ըրին վերսկսելով պատերազմը Ռուսիոյ դէմ, ինչպէս նաեւ պատերազմ յայտարարելով իրենց պաշտպան Անգլիացիներուն եւ դաշնակից Ֆրանսայի դէմ: Այսպէսով, առիթ ընծայեցին Անգլիացիներուն, որ տէր կանգնին Կիպրոսին, այս վերջինները պարտաւոր էին սակայն մեզի հետ համաձայնութեան գալ նախապատուութեան մեր իրաւունքին շուրջ, մանաւանդ որ կղզիին աղահանքերն ու անտառները Ֆրանսական հակակշռի տակ էին: Անգլիացիները այս կէտը մոռացութեան տուին երբ 1914ին կղզին կցեցին իրենց: Մենք ալ հարցին քննութիւնը յետաձգեցինք: Զինադադարին Քլէմանսօ մեր այս իրաւունքները ձրիաբար զիջեցաւ Անգլիացիներուն: Մեր իրաւունքներէն այսպէս հրաժարումը թոյլ տուաւ, որ Անգլիացիք 1920ին յայտարարեն թէ կը պահեն Կիպրոսը, իսկ 1925ին հռչակեն զայն անգլիական դահուն պատկանող գաղութ:

Ուրեմն, կիպրական հարց գոյութիւն չունէր այլեւս, երբ 1950ին Անգլիա իր ձեռքով ստեղծեց զայն՝ կղզին Ատլանտեան կազմակերպութեան տրամադրութեան տակ դնելով: Միեւնոյն ատեն միջազգային հանրային կարծիքն ալ սկսաւ գիտակցիլ կիպրական երկրորդ հարցի մը գոյութեան՝ Ատլանտեան կազմակերպութեան ու Յոյներու միջեւ: Երբ Յոյներն ու Թուրքերը Ատլանտեան Ուխտէն ներս մտան, Թուրքերը ուզեցին օգտուիլ առիթէն՝ Կիպրոսի իրենց ազգակիցները քաշելով իրենց ետեւէն: Այնպէս որ հոն ուր նախապէս խնդիր չկար, ստեղծուեցաւ երեք կիպրական հարց.— Յոյներու, Թուրքերու եւ Ատլանտեան կազմակերպութեան հետ:

Առաջին երկուքը դիւրաւ կը լուծուէին, եթէ չըլլար երրորդը:

1878ին Կիպրոսի բնակչութիւնը բաղկացած էր 140·000 քրիստոնեաներէ եւ 45 հազար մահմետականներէ: Այսօր կղզին կը հաշուէ երեք հարիւր հազար Յոյն եւ 70·000 Թուրք: Թերեւս կարելի ըլլար նկատի առնել «փոքրամասնութեանց իրաւասութեան» վրայ հիմնուած Թրքական պահանջք մը, ինչպէս նկատի առնուած էր Սանճագի հարցին ատեն, երբ դարերէ ի վեր այնտեղ հաստատուած ու մեծամասնութիւն կազմող քրիստոնէութիւնը վտարուեցաւ Սանճագէն՝ ի նպաստ Թուրքերուն: Սակայն յանուն գերակշռութեան է, որ մեծամասնութիւնները, երբ Թուրք են անոնք, բնաջնջումով կը լուծեն փոքրամասնութեանց խնդիրը, ինչպէս ըրին 1915ին՝ 2·300·000 քրիստոնեայ ջարդելով եւ Ազգերու Ժողովէն պահանջելով, որ Անատոլուի մէջ վերապրող Յոյները ուղարկուին Յունաստան: Արդար պիտի ըլլար ուրեմն միեւնոյն ձեւով լուծել Կիպրոսի Թուրքերուն հարցը — այսինքն՝ զանոնք ուղարկել Թուրքիա:

Նոյնը չէ սակայն Կիպրոսի Յոյներուն պարագան: Թուրքերու իշխանութեան օրով մայր երկրէն բաժնուած՝ միայն թրքական ուժով, յոյն գաղութը երբեք չէր դադրած գլուխ ցցել Թրքական ճնշման դէմ: Երբ կղզին յանձնուեցաւ Անգլիոյ, այն ժամանակուան Յոյն արքեպիսկոպոսը՝ Սաֆրանիոս Բ. հետեւեալ բառերով ընդունած էր Անգլիացի առաջին կառավարիչը. «Կառավարութեան այս փոփոխութիւնը ուրախութեամբ կ'ընդունինք, վստահ ըլլալով թէ Անգլիա պիտի օգնէ որ Կիպրոս իր մայր – երկիր Յունաստանի միանայ»: 1915ին Անգլիա առաջարկեց Յունաստանի կցել Կիպրոսը, բայց Յունաստանի այդ ատենուան վարչապետը՝ Վենիզելոս մերժեց կցումը, վախնալով Պալքաններու մէջ ծագելիք բարդութիւններէն: 1919ին Լօյտ Ճորճ դարձեալ կրկնեց այս առաջարկութիւնը, բայց 1920ին ետ առաւ զայն՝ Միջին Արեւելքի այդ մասին մէջ մթագնած քաղաքական մթնոլորտին պատճառով: 1940ին, Դաշնակիցներուն յարած ըլլալուն պատճառաւ Յունաստանի քաշած տառապանքները բաւարար չեղան Կիպրոսը մայր – երկրին վերադարձնելու, քանի որ ընդհանուրին ապահովութեան խնդիրը աւելի գերակը-

(1) Յունական դիցաբանութեան մէջ յայտնի՝ իր աւազակութիւններով եւ անգթութեամբ: Մահուընէ վերջ դատապարտուած էր Դժոխքի մէջ մեծ ժայռ մը լերան մը գագաթը հանելու. բայց ժայռը միշտ վար կը գլորէր եւ Սիսիփոս ստիպուած էր վերսկսիլ: «Սիսիփոսի ժայռ» ասացուածքը կը նշանակէ՝ միշտ վերսկսող ու վերածնող դժուարին աշխատանք:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԻՐՆՉՊԷՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ ԱՆՑԱՒ

Խրուշչեւի նպատակը պարզ էր: Չէր ուզեր որ գրութիւնը կարդացուի: Սակայն եթէ չէր կրնար արգելք ըլլալ, գոնէ պիտի աշխատէր որ ուրիշը չօգտուէր անկէ: Ուստի որոշեց ինք ստանձնել այդ պարտականութիւնը, այս առթիւ խոստացաւ կարդալ իր ամբողջութեանը մէջ, հակառակ պարագային կրնար մէկը ոտքի ելլել եւ դիտել տալ որ յապաղումներ տեղի ունեցած են:

Կարդալու ուրիշ պատճառներ ալ ունէր: Համագումարի բացման օրը իր խօսած ճառովը՝ Սթալինական նկատուած էր: Արտասանելով գաղտնի ճառը, վայրկենաբար հակա – Սթալինեան պիտի դասուէր (ժողովրդական դառնալու առաջին պայմանը): Այս առիթով, իր մրցակիցները սթալինական պիտի նկատուէին:

ՅՈՒՍԱՏՈՒ ԺԱՄԵՐ

Այժմ նկատի պէտք է առնել վեց ժամով յետաձգման պատճառները: Այս վեց ժամերուն՝ Նախագահութիւնը կամ կազմը ընդլայնուած նախագահութիւնը Կեդրոնական Կոմիտէի ականաւոր անդամներուն հետ միասին քննարկութեան կ'ենթարկէր յուշագիրը: Ամէն խմբակցութիւն վերջին բարեփոխութիւնները կը մտցնէր: Համայնավարութեան եւ Կոմինտէրնի պատմութիւններուն մէջ նման պարագաներ շատ կան:

Հակա – Սթալինեան խմբակցութեան (Միկոյեան եւ Մալենքով ?) դիրքը յըստակ էր: Կ'ուզէին անաղարտ պահել հակա – մենատէր եւ հակա – Սթալին բընոյթ ունեցող յուշագիրը:

Խրուշչեւի խմբակցութիւնը կ'ուզէր այնպիսի ձեւ մը տալ որ չվնասէր Խրուշչեւի ապագայ ծրագիրներուն:

Մոլոթով – Քականովիչ խմբակը առհասարակ դէմ էր ճառին: Այսուհանդերձ եթէ մեծամասնութիւնը համակարծիք գտնուէր, այդ պարագային, կ'առաջարկէին Սթալինի գործակիցներուն (այսինքն իրենց) ի նպաստ տողեր աւելցնել:

Ի վերջոյ իրաւախոհութեամբ վերջացաւ: Արդարեւ, գաղափարաբանական գետնի վրայ հակա – Սթալինեան հարուածը շահեցաւ: Խրուշչեւ երեսի վրայ ձգեց Մոլոթովը, Քականովիչը եւ Վորոշիլովը ու այս ձեւով Միկոյեանի համակրութիւնը շահեցաւ:

Միկոյեան, իր կարգին, երեսի վրայ ձգեց Մալենքովը ու ընդունեցաւ որ յուշագրին մէջ քօղարկուած ձեւով ակնարկութիւններ ըլլան Սթալինի մօտիկ գործակից՝ Մալենքովի հասցէին: Մոլոթով եւ Վորոշիլով՝ Քականովիչը երեսի վրայ ձգեցին՝ երբ յաջողեցան յուշագրին մէջ ներմուծել պարբերութիւն մը, ուր ներկայացուած էին Սթալինի զոհերը:

Միկոյեան իր ձեռքերուն մէջ բռնած էր Խրուշչեւը: Ամէն ատեն կը սպառնար մէջտեղ հանել Ուկրայնիոյ մաքրագործումներու հարցը: Այսուհանդերձ սխոլդուրս եկան Միկոյեանի հաշիւները: Արդարեւ կը կարծէր ան թէ անգամ մը որ Խրուշչեւ այդ ճառը արտասանէ, այլեւս չի կրնար իրեն համար մենատիրութիւն մը ապահովել:

Հոս է որ սխալեցաւ Միկոյեան:

ԲՈԼՈՐՆ ԱԼ ԻՐԵՆ ԴԷՄ

Խրուշչեւ ստանձնեց հակա – սթալինեան պայքարին բոլոր արժանիքները: Նոյն պահուն ճարպիկ ձեւով մը աշխատեցաւ հարուածել հաւաքական գեկավարութեան դրութիւնը ու ճամբայ հարթեց իր անձնական մենատիրութեանը:

Այսուհանդերձ 1956 Յունիսէն ի վեր իր դիրքը տկարացած էր: Լեհաստանի եւ Հունգարիոյ մէջ Սթալինի դէմ պայքարը մեծ չափերու հասած էր: Նախագահութեան մէջ՝ Սթալինականներ Մոլոթով – Քականովիչ եւ Վորոշիլով իրեն դէմ էին: Միկոյեան եւ Բուլկանին կը քննադատէին այս վերջինին քաղաքականութիւնը: Մալենքով նոյնպէս դէմ էր՝ Խրուշչեւի

(15 Շար.)

չեն նկատուեցաւ: Ասոր վրայ, Թուրքերը վճռեցին ընդհանուրին ապահովու – թիւնը՝ կիպրոսի մէջ իշխանութեան կէ – սը պահանջելով: Նեղ կացութեան մէջ ձգեցին գաղնակիցները, որ ընտրութեան երկու եղր ունէին :— կամ թշնամանալ Թուրքիոյ հետ, որ ապա – ստամբեցնել խարխիսը կը նկատուի , եւ կամ թշնամանալ Յոյներուն հետ ու կոր – ծանել ինքնապաշտպանութեան խիստ կարեւոր կեդրոն նկատուող Կիպրոսը : Տեղին է յիշեցնել Ծովակալ Շէյմանի մէկ խօսքը. «Միջերկրականի ծանրութեան կեդրոնը եգիպտական ծովն է. այնտեղ չոր – ուած կամ կորսուած կուբ մը կ'որոշէ պատերազմին վախճանը »:

Արդ, Սեւ Ծովու մէջ կեդրոնացած խորհրդային նաւատորմիղը կը հաշուէ 10 յածանաւ, 25 Տէսթրոէր, 90է աւելի ընդ – ծովեայ, որոնց երկու երրորդը՝ գործու – նէութեան ընդարձակ շառիղով, ինչպէս նաեւ փոխադրական նաւերու մեծ թիւ մը՝ ծովային մեծ գործողութեանց առնե – լու պատրաստ: Այս նաւատորմի – ղը Սեւ Ծովէն չի հեռանար այնքան ա – տեն, որ Դաշնակիցները իրենց ձեռքին ունենան Նեղուցներու հսկողութիւնը : Պատերազմի մը պարագային, պէտք չէ մոռնալ նաեւ Միջերկրականի խորհը – դային առեւտրական նաւատորմը, որ մէկ օրէն միւսը կրնայ վերածուիլ ջրասուզակ – ներու ընդունող ընդծովեաներ պարէնաւորող եւ մօրթիները փոխադրող նաւատորմի: Կան ներ վերջապէս նաեւ ձիպրալթարէն փախս – տական անցնող խորհրդային ընդծովեա – ները, որոնք կրնան յարձակիլ ամերիկ – եան նաւաթաժնին վրայ :

Ծրդ նաւատորմը, ուր մէն , պարտաւոր կ'ըլլայ պայքարիլ չորս ուղղութեան վը – րայ — նեղուցներու, Ադրիական ծովու , մինչեւ Սուէզ երկարող արեւելեան ու հարաւային ծովեզերքին եւ Ճիպրալթարի մէջ: Եթէ չյաջողի քաղաքեան իր այս պատասխանութեան մէջ, Յունաստան ու Թուրքիան կարելի չըլլար պաշտպանել ու պարենաւորել. եւ կը կորուի արեւմտեան Միջերկրականի (Մալթայի չրջանէն ան – դին) հետ կապը :Արդ, նաւատորմ մը կենսունակ է իր խարխիններով. իսկ զաշ – նակիցները Միջերկրականի մէջ միայն ե – րեք խարխիններ ունին, որոնք կը լրա – ցնէն արդիական պատերազմի մը պա – հանջները .— Պիզերթ եւ Մէլթա եւ Քէ – պիր՝ հարաւ – արեւմտեան կողմը. եւ Կիպրոս՝ արեւելեան Միջերկրականի մէջ: Կիպրոսը կորսնցնել համապատասխան պիտի ըլլայ ուրեմն եդիպտոսն ու պա – տերազմը կորսնցնելու: Ահա թէ ինչ վը – տանգներու դուռ կը բանայ Թրքական չահամոլութիւնը, երբ կը դրգռէ Մակա – րիոս արք.ը:

Աշրողջ հինգ տարի բանակցութիւններ կատարուեցան.— Աթլանտեան կազմա – կերպութեան՝ Թուրքերու եւ Յոյներու հետ. Յոյներ՝ Թուրքերու հետ. Թուր – քեր՝ Յոյներու հետ: Միշտ ապարդիւն : Աթլանտեան կազմակերպութեան ընդհ. քարտուղարը, Սփաաք, Սխսխոսի նման

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

———o———

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԻ դրականագէտներու խորհրդակցութիւն տեղի ունեցած է Ե – րեւանի մէջ, Մայիս 26ին: Կարդացուած են զանազան զեկոյցներ՝ նուիրուած ա – ռաւելաբար Անդրկովկասի ժողովուրդնե – րու դրական փոխադարձ կապերուն եւ ազդեցութիւններուն :

Այս առթիւ, հայկական ակադեմիայի դրականութեան եւ արուեստի թանգա – րանին մէջ բացուած է Անդրկովկասի ժո – ղովուրդներու դրական կապերուն եւ փոխ – ազդեցութիւններուն նուիրուած ցուցահանդէս մը :

Այստեղ ցետեղուած են Անդրկովկասի դրականութեան նչանաւոր դէմքերու՝ Խաչատուր Աբովեանի ,Միրզա Ֆաթալի , Սխսունդովի , Ակակի Ծերեթելիի , Սափ – րիի ,Ն. Բարաթաշվիլիի և ուրիչներու ստեղծագործութիւնները : Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի» գիրքը լոյս տեսած է Թիֆլիսի մէջ 1858ին:

Առանձին ցուցափեղկերու մէջ դետեղ – ուած են Ա. Խաչակեանի ստեղծագոր – ծութիւնները :

Անդրկովկասի ժողովուրդներու դէմ – ցաղներգութեան նուիրուած է յատուկ բաժին: Շոթա Ռուսթավելիի «Վագ – րենաւորը» ինչպէս նաեւ «Մասունցի Դա – ւիթը» ու Նիզամիի ստեղծագործութիւն – ները՝ աչխարհի տարբեր լեզուներով հր – ատարակուած պատկերազարդ դիրքե –

վեր կը բարձրացնէր ժայռը, բայց կիպ – րոսը խոյս կուտար իր ձեռքէն: Ի վեր – ջոյ, կրցաւ ժամանակաւոր լուծում մը գտնել, որ քիչ թէ շատ իրարու կը յար – մարցնէր նաեւ մեր խղճմտանքին ու փր – կութեան անհրաժեչտութեան պահանջնե – րը: Կիպրոս յարութիւն կ'առնէր զարձ – եալ, երբ Փարիզ կը պատրաստուէր զա – նազան հիւրեր ընդունելու: Տրուած ըլ – լալով որ կարծէք Նախախնամութիւնը Խրուչչեւի խօսքին կ'ենթարկուի , Մակա – րիոս Արք. Մայիս 11ին կը յայտարարէր Սըր Հիւկ Ֆուտի (Կիպրոսի վերջին կա – ռավարիչը), որ Կիպրոսի մասին ցարդ գոյացած համաձայնութիւնները ա՛լ ի զո – րու չեն: Կիպրոսի մէջ դումարուած այս ժողովը կը վերջնար Մակարիոսի վերա – յիչեալ մենախօսութեամբ : Բայց Կիպրոս հեռու է. լուր իսկ չունեցանք եղածէն : Իւ 2 օդանաւ մը վար առնուեցաւ եւ վե – րին ժողովն ալ բացուեցաւ ու գոցուեցաւ մենախօսութեամբ մը. քանի որ մեր գի – դին մէջ տեղի կ'ունենար՝ լսեցինք :

Ինչ փոյթ թէ մութ կամ պայծառ եր – կնքի տակ Նախախնամութիւնը կ'ենթար – կուի Խրուչչեւին: Գանտիի նման , ա – ռանց չափազանցել լաւատեսութեան , Կիպրոսի մէջ, Պերլինի մէջ, իրարու պի – տի փակցնենք կոտրած կուժին բեկոր – ները :

ՓՕԼ ՏԻՒ ՎԷՈՒ

րով: Ցուցադրուած են նաեւ Սայաթ–Նո – վայի հայերէն, վրացերէն, ատրպէյճա – ներէն, ռուսերէն եւ ֆրանսերէն երգա – րանները :

Ցայտնի գրողներու եւ բանաստեղծնե – րու լուսանկարներ ալ ցուցադրուած են :

×

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ Երեւան կը գտ – նուէր վերջերս: Ականաւոր երգահանը իր գործերուն նուիրուած համերգներ տուած է Երեւանի , Էջմիածինի ,Հոկտեմբերեանի եւՀրազդանի մէջ :

Համերգներուն մասնակցած է անուանի երաժիչտ, թաւջութակահար՝ Մ. Կնուշե – վիցկին :

×

ԵՐԵՒԱՆԻ Պետական համալսարանի բոլոր ճիւղերու 4րդ դասարաններուն մէջ, աւելի քան մէկ ամիս է, դասաւան – դութեան դրուած է նոր նիւթ մը. — պիտակն աթէիզմի (անաստուածու – թեան) հիմունքները :

Համալսարանի փիլիսոփայութեան կա – ճառը մշակած է այդ նիւթի չուրջ դրա – կանութեան , մատենագիտութեան եւ ա – նաստուածական դիրքերու ցուցափեղկ : Նոր նիւթի դասաւանդութիւնը ուսանող – ներուն պիտի տայ աւելի «լաւ պատկե – րացում կրօնի՝ որպէս հաչիւի դերի մա – սին, կ'օգնի ուսանողներին՝ իւրացնելու պիտական աթէիզմի հիմունքները »:

Դասաւանդութիւնները կը կատարին համալսարանի փիլիսոփայութեան դասա – խօսներ Հ. Աղաջանեան , Ա. Զիլինգար – եան , Ն. Գասպարեան եւ ուրիչներ : Արդէն կարդացուած են չարք մը դասա – խօսութիւններ՝ « Կրօնի ծագումը » , « Մարքսիստական աթէիզմը որպէս ա – թէիզմի բարձրագոյն ձեւ» եւայլն :

×

ԶՈՎԱՇԷՆԻ պետական թատրոնը հաւաքուած են, չրջանի երիտասարդներն ու երիտասարդուհիները եւ ընդհանուր խանդավառութեամբ ծօնած են, աւան – դութիւն դարձած՝ «Ջան – Գիւլիմ»ի ծօնը: Բոցկլտող խարոյկներու չուրջ ու – րախ չուրջպարեր , ազգային խաղեր եւ գօտեմարտ տեղի ունեցած են :

Առաւօտուն, «նորահարսը» եկած է եւ ակսուած «վիճակահանութիւնը», նորէն չուրջպար , երգ , եւ գուարճութիւն :

ԱՆԱՀԻՏ ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ, 1959

●

Անահիտ Գրական Մրցանակի յանձնա – խումբը, քննելէ յետոյ 1959ի ընթացքին հրատարակուած հայերէն գրական երկե – րը՝ իր 28 Մայիս 1960ի նիստին որոչեց այս տարուան մրցանակը յատկացնել Եդ. Տարօնեանին, իր «Համասփիւռ» հատո – րին համար :

ԱՆԱՀԻՏ մրցանակի յանձնախումբ

ՁԵԿՈՅՑ

Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԿՐԹԱԹՈՇԱԿ

Ինչպէս ծանուցած էինք մեր 15 Ցուն – ուար 1960ի վերջին զեկոյցով, Հիմնար – կութիւնս 1959ին սահմանեց պիւտճէի նոր յատկացումներ որոնք կոչուած են յառաջ տանելու համալսարանական ու – սանողներու ընծայուած պատուոյ փոխա – տուութիւններու — կրթաթոշակ— դոր – ծը: Այսպէս է որ, համաճայն վերոյիչ – եալ զեկոյցին մէջ կատարուած տեղեկա – տութեան, 56·000 տոլարի եւ յետոյ յաւելուածական 28·000 տոլարի վարկեր քուէարկեցան այս նպատակով , որոնց վրայ աւելցաւ 28·000 տոլարի նոր յատ – կացում մը ի նպաստ այն թեկնածուներ – ուն որոնք կը փափաքին ուսուցչական մասլարէդին պատրաստուիլ, պաչտօնա – վարելու համար հայկական վարժարան – ներու մէջ :

Այս պիւտճէներուն հիման վրայ, 1959– 1960 ուսումնական տարեչրջանին համար կրթաթոշակներ յատկացուեցան համալը – սարանական ուսանողներու որոնց թիւը ներկայ զեկոյցին թուականին կը հասնի 103ի: Առնցմէ 36ը վերանորոգուած են նախորդ ուսումնական տարեչրջանէն եւ 67ը տրուած են ներկայ տարեչրջանին ըս – կիզբը նոր թեկնածուներու: Նախորդ տարեչրջանէն վերանորոգուածներուն մէջ այստեղ չեն հաչուուած երկրորդա – կան վարժարանի եւ նախակրթարանի 18 աչակերտներ որոնց յատկացումները նա – խապէս կապուած էին համալսարանական ուսանողներու պիւտճէին :

(ՅԱՌԱՋ. — Հիմնարկութիւնը կուտայ նաեւ 103 ուսանողներու անունները, բը – նակավայրը, ուսման ճիւղը եւ վայրը : Առնց մէջ 49 ուսանող Լիբանանէն, 9՝ Սուրիայէն, 7՝ Իրաքէն, 4՝ Յորդանա – նէն, 6՝ Եգիպտոսէն, 6՝ Թուրքիայէն , 4՝ Կիպրոսէն, 12՝ Ֆրանսայէն, 1՝ Աւըս – տրիա, 1՝ Արժանթինի, 1՝ Անգլիա, 1՝ Իտալիա, 1՝ Յունաստան, 1՝ Պարսկաս – տան) :

Ինչպէս ծանուցուած էր 15 Ցունուար 1960ի մեր վերջին զեկոյցով, 21 մանկա – պարտիզպանուհիներ Անգլիա կը մեկնին ներկայ ատրուոյ ամառնային արձակուր – դի չրջանին, կատարելագործելու համար իրենց մանկավարժական ուսումը: Ասկէ զատ, իրենց երկրորդական ուսումը ա – ւարտած երկու ուսանողուհիներ, Լիբա – նանէն, պիտի մեկնին զարձեալ Անգլիա, այնտեղ երեք տարուան մանկավարժա – կան դասընթացքի մը հետեւելու համար:

21 մանկապարտիզպանուհիները ընտր – ուած են եօթը երկիրներէ, Իրաք, Լիբա – նան, Սուրիա, Եգիպտոս, Յորդանան , Յունաստան, Պարսկաստան :

Այս համբորդութիւնները տեղի կ'ունե – նան Պրիթիչ Քաունսիլի գործակցու – թեամբ :

Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Լիզպոնա, 31 Մայիս 1960

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

———o———

Զ.

— Ի՞նձ կ'ուզես, որ բերիմ քեզի , հարցնում էր մայրս :

Գէորգի սեւ աչքերը փայլում էին եւ բերանն այնպէս ձեւ էր ստանում, որ պարզ էր լինում թէ պիտի ասի.

— Ջամիչ կ'ուզիմ :

×

Ցիչում եմ նաեւ իմ բրոնզեայ եղբօրս, Լեւոնին, որին մենք տանը Լոլօ էինք ան – ուանում :

Թուխ եւ մաքուր մորթով, բարձր ճա – կատով, ուժեղ ծնօտներով, քիչ ալիքա – տորուղ, սեւ մազերով, սեւ եւ խոչոր աչքերով բարձրահասակ մի տղամարդ էր Լոլօն:

Լոլոյի աչքերն էին, որ վայրկեանում էին երբեմն զայրոյթից, նրա ձայնն էր, որ որոշի նման պայթում էր մեր տանը , նա էր, որ չղչղացնում էր դանակը :

Այս ահաւոր տղան, սակայն, ունէր բա – րի , աղաւնու սրտի պէս բարի մի սիրտ:

Գէորգը երբեք լաց չէր լինում եւ եր – բեք չէր զայրանում :

Լեւոնը զայրանում էր զաղանի նման եւ լաց էր լինում, ինչպէս զանգրահեր մի մանուկ, երբ վէգն է կորցընում :

Մինչեւ իր եղերական մահը նա չիմա – ցաւ թէ ինչ է կեանքի միջին ճանապար – հը: Մահն անգամ նա չդիմաւորեց միջին ճանապարհով, սոսկ չմեռաւ նա, այլ ըս – պանուեց — սպանուեց, ինչպէս պատ – մում էին, յորդահոս արիութեամբ, բու – րըն թափով եւ եղերական կերպով :

Նրա դէմքի վրայ ապրում էին եր – կու արտայայտութիւն — մանկական ժը – պիտի եւ զաղանի մոայլութիւն :

Ես հիանում էի Գէորգի կայուն ջղե – րով, բայց իմ մարմնի եւ հոգու. բոլոր թելերով ձգտում էի դէպի Լեւոնի ծայ – րայեղութիւնները:

Սիրում էի, երբ Լոլօն մի տեղ էր դը – նում եւ վերադարձին պատմում .

— Գացինք ձորը, արեւ մարեւ կոր – սուեցաւ, սկսեցաւ կարկուտ, ամէն մէկը գլխուս ափ ...

Ցետագայում, կեանքի բովում, նա իր ներքին թափի համապատասխան միայն մի բան գտաւ այս աչխարհում — Նիւ Եորքի, արեւմուտքի այդ ահարկու քա – ղաքի սակարանը — մտաւ նա այդ սակա – րանը ֆինանսական մոլուցքով, թաւալ – ուեց այդ սակարանի վերիվայրումնե – րում, բարձրացաւ եւ ընկաւ, ապրեց կեանքի զարհուրելի րոպէները, մի օր՝ միլիոններ, միւս օր՝ սէկոի դէրի կարօտ , բայց խելայեղօրէն առնական, միչտ նոր եւ ահեղ թափով: Ոչ մի բան այս աչ – խարհում նրան չկարողացաւ վախեցնել , որի դէմ նա ցցում էր իր սեւ թարթիչնե – րը եւ այդ թարթիչների արանքներից նա – յում հեռուն :

Նա ինձ դիմաւորեց Նիւ Եորքի առաջ Ֆրանսական «Լա Տուրէն» չոգենաւում :

— Մայրիկը ինո՞ր է,— հարցրեց :

— Աղէկ է, ամա որ քեզ ու Գէորգը կը յիչէ, կուլայ, — պատասխանեցի :

Եւ տեսայ, որ Լոլոյի պայծառ աչքերը թացացել էին արցունքի տեղատարափով:

Ձեռքիցս բռնեց եւ միասին մտանք Ա – մերիկայի ցամաքը :

Այդ դիչեր Լոլօն ինձ ցոյց տուեց Նիւ Եորքը:

— Կը տեսնո՞ս այս ապաքը, մեծ է հա, աղէկ է, պղտիկ չէ. աս երկրէն ան – դին ալ երկիր չկայ, ինչ որ տի սորվիս, այստեղ տի սորվիս, հայդէ, բոյդ տես – նամ, ծօ:

Այդ ժամանակ նա ձեռքում ունէր եր – կաթուղային ակցիաներ :

Ես Լոլոյի նման չմտայ սակարանը, այլ մտայ գրքերի աչխարհը, բայց մտայ նոյն թափով եւ կրքով, ինչ թափով եւ կրքով Լոլօն մտել էր սակարանը :

×

Մեսրոպեան տաներն ինձ առաջին ան – գամ սովորեցրեց մի ասորի վարժապետ — Պարոն Աչուրը: Կարճահասակ էր նա, բայց լայնաթիկունք, ոսկրոտ, լայն եւ բարձր ճակատով, ճաղատ գանկով, ցըց – ուած այտոսկրներով, ժայռային մուղ – կապոյտ եւ խոշոր աչքերով , անզուսպ ամած բեղերով, որոնք գնալով լայնա – նում էին եւ ապա մեղմօրէն բարակա – նում եւ կախւում անխնայ կերպով բաց – ուած բերանի երկու կողմերից վար , ինչպէս փոքրիկ պուչեր, ծածկելով վերե – ւի մեծ ատամները եւ բերանի ահաւոր խոռոչը: Հին , բաբելոնական արձաններ – րից, պարոն Աչուրը տարբերւում էր մի – այն մի բանով — ակնոցով — մի բան , որ խանգարում էր նրա արխայիկ եւ վը – սեմ կերպարանքը :

Պարոն Աչուրը եւ բանաստեղծ էր, գը – րում էր ոտանաւորներ կիսագրաբար եւ հին վարպետների ոճով — «Ննջ ման – կան», «Ողբ ի վերայ չիրմի ազնուաչուք Նիկողայոս ազայի Ազնաուրեանց», «Հը – րեչտակք», «Ցաղագս դինւոյ», «Վասն ընտանեաց խաղաղութեան», «Դասերք երկնի», եւայլն, եւայլն : Այս բոլորը նա գրում էր մի որեւէ դէպքի առթիւ եւ նուիրում էր որոչ մարդկանց :

ՎԱՀԱՆ ԹՈՓՈՒԶԵԱՆ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Ի. Փափազեանէ յիսուն Ն. Ֆ. եւ Տէր եւ Տիկին Ա. Տիւյմէճեանէ երեսուն Ն. Ֆ., իրենց թոռնիկին մկրտութեան առթիւ: Տիկին Լիւսի Գասպարեանէ տասը Ն. Ֆ.:

×

Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները իր կրթական եւ բարենպատակ ձեռնարկներուն համար: Պ. Մանուէլեան եւ Տիկին Աղամճանեան քըսանական Ն. Ֆ., ողբացեալ Կեսար Մէնէկշէկիւլեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի:

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս Կիրակի Տօն Կաթողիկէ Ս. Էջմիածնի, հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցնոյն մէջ:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Պիտի կատարուի Հայրապետական մաղթանք, ինչպէս նաեւ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն մեծանուն պատրիարք Նղիշէ Արք. Դուրեանի հոգւոյն ի հանգիստ:

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

×

ՇԱՒԻԼ

Այս Կիրակի Տօն Կաթողիկէ Ս. Էջմիածնի հանդիսաւոր Ս. Պատարագ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Տէր Պարգեւ Քհնյ. Մէրճանեան: Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու սոյն արարողութեանց:

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ – ՔՈԼՈՄՊ ԵՒ ԱՐԺԱՆԹԷՕՅԻ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3·30-ին, Սալ Միւնիսիփալ տը Թէաթրի մէջ, 32 Ռիւ Փօլ – Տէրուլէտ, Պուա Քոլոմպ:

Նախագահութեամբ Պ. ԶԱՏԻԿ ԽԱՆ – ԶԱՏԵԱՆի:

Աշակերտներուն կողմէ՝ արտասանութիւններ, խմբերգներ, պարեր, մեներգներ եւ՝ պիտի ներկայացուի՝

«ԴՊՐՈՑԻՆ ՊԱՏԿԵՐԸ»

Այս հանդէսին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Յակոբ Խանզատեան (երգ), Բիւզանդ Ֆընտըքեան (կիթառ), Սերգոյ Դաւիթեան (դաշնակ):

Ծախքերու մասնակցութիւն 2 Ն. Ֆ.:

Salle Gaveau

45, Rue la Boëtie

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԶՈՒԹԱԿԱՀԱՐ՝

ԼԷՈՓՈԼՏ ԱՒԱԳԵԱՆ

Կուտայ իր առաջին նուագահանդէսը Փարիզի մէջ՝

ՅՈՒՆԻՍ 17, ՈՒՐԲԱԹ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ Փարիզի Պարսից դեսպանին:

Յայտագիր՝ Վիթալի, Քուէլ, Պռամս, Տըպիւսի, Տէ Ֆալա – Քրայսլէր, Նովասէք եւ Պարթոք:

ՀԱ ՄԱՆ ԱՐԱ ● HA MAN ARA

par

LES BARCLAY

super 70.335 — **45 T.** — simple 60.212

Discophiles Arméniens!

C'est une danse de chez vous à la mode de chez nous.

EN VENTE PARTOUT

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆԻՍ 18ԻՆ ՇԱԲԱԹ

ժամը 21էն մինչեւ լոյս

340 BOUL CHAVE MARSEILLE

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի:

Մասնակցութեամբ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շրջանային վարչութեան եւ իր խումբերուն:

Կը նախագահէ Պ. Յ. ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Ուղերձ Երիտ. Դաշնակցականներու կողմէ՝ ընկեր Յ. Արթինեան (Պէյրութէն):

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Կընուագէ դաշնակահարուհի Օր. Սիւզան Պօյաճեան

(Premier Prix du Conservatoire de Marseille)

Կ'երգեն Օրիորդներ Ժաքլին Փափազեան եւ Ալիս Շահմիրեան:

Կ'արտասանեն Օր. Սեդա Թուրէլեան եւ ընկեր Վ. Ճառայեան:

Պատշաճ կենդանի պատկեր եւ քառաձայն խմբերգներ:

Ձեռնադաշնակ փոքրիկն Ճոշկունեանի կողմէ:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի: Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի:

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15·30-ին Ռիւ Ժէի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. ՂԵՒՈՆԴ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Խմբերգ, երգ, արտասանութիւն, խըմբական պարեր: Թաւջութակի վրայ պիտի նուագէ Օր. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆ:

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Լը Փէք

Բացուած են արձանագրութիւնները

1960-1961

Ուսումնական տարեշրջանին համար:

Տասը տարեկանէն սկսեալ երկրորդական վարժարանի որեւէ դասարանի ուսանող աշակերտ կ'ընդունուի: Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (Քուր քըլասիք):

Որ եւ է լուսաբանութեան համար դիմել, գրաւոր կամ հեռաձայնով, վարժարանի տեսչութեան:

ÉCOLE APOSTOLIQUE

3, Ave. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)

Tél.; 963-0172

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

TAILLEUR APIECEUR A DOMICILE

BERNARD

193, Bd. de la Gare, Paris (13e) — COB. 45-96

AU BEAU NOYER

Salles de séjour — Penderies - literie

Chambres - cosys — Cuisines laquées

Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ

ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՁՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ

ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES

15, AV. A. MORIZET

Boulogne - Billancourt

Métro: MARCEL SEMBAT

Mol. 06-03 et 60-38

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՅՐԵՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի կեդր. վարչութեան կողմէ

Է. Դասախօսութիւն

Նիւթ՝ Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումն ու զարգացումը (Դ. մաս)

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Այս ուրբաթ ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

Այս դասախօսութիւնները վերապահուած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերնդականներուն: Արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է:

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային բոլոր միութիւններուն:

19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2,30ին

Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, 47 Ռիւ տէ զ'Էքօլ

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ՊԻՏԻ ԽՕՍԻՆ՝ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀԱՅՐԸ, ՊԱՐՈՆՆԵՐ՝ ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ԵՒ Գ. ՖԷՆԷՐՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն. — Օր. Հայկանոյշ Թորոսեան, Պ. Պ. Ա. Գմբէթեան, Լ. Աւագեան (ջութակ), Օր. Աժտէրեան (դաշնակ), Պ. Մ. Պօղոսեան մեներգ դաշնակի ընկերակցութեամբ Պ. Կ. Ափրիկեանի, Օր. Մարանկօզեան (արտասանութիւն):

Խմբերգ Փարիզահայ երգչախումբի կողմէ ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի:

Ծախքերու մասնակցութեան համար մուտքի տոմսեր 2 եւ 3 Ն. Ֆ., կը գտնուին Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը եւ շրջանի բոլոր եկեղեցական եւ կրթական մարմիններու մօտ:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16·30-ին Հայածէս ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Անիէռի Սէն Ժօզէֆ եկեղեցիին մէջ, 182 ռիւ տը Մէնիլ:

Փոխադրութեան համար կարելի է առնել 165 կամ 140 թիւ օթօպիւսը Փորթ տը Շամփէրէէն կամ Փորթ տը Քլիշիէն, եւ իջնել Անիէռի «Ռիւ Կրամ» օթօպիւսի կայարանը:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի եւ շրջաններու յարգոյ Հայութեան կը յայտարարուի թէ Լիոնի Հայկազեան վարժարանի դպրոցական հանդէսը հովանաւորութեամբ Լիոնի Ազգ. Միութեան, տեղի պիտի ունենայ Յունիս 26ի կիրակին, 6րդ թաղապետարանի հանդիսասրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 2էն սկսեալ:

Կը խնդրուի Լիոնի եւ շրջաններու միութիւններէ եւ կազմակերպութիւններէ, նկատի ունենալ սոյն թուականը եւ չխաչաձեւել այլ հանդիսութիւններով:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Յուլիս ամսուան համար տարեց այր մարդու մը համար պարկեշտ կին մը իրրեւ մնայուն խնամակալ:

Հեռաձայնել՝ առաւօտները մինչեւ ժամը 11ին.

GAL. 8102

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Օհանջանեան ակումբը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ (Սէն Ժերոմ).— Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին: Կարեւոր օրակարգ: Ժողովը տեղի կ'ունենայ ընկեր Յ. Սիմոնեանի բնակարանը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները անխտիր, Կիրակի (Յունիս 19) առաւօտ ժամը 9·30-ին, Իսիի Խրիմեան վարժարանը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը, Յուլիս 17ին, Կապիյեօնի սրաճարանի պարտէզին մէջ, Տէսին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Տիկին մը կրթական հաստատութեան մը տնական գործերու կամ խոհարարութեան համար: Դիմել՝

3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. & O.)

ԳԱՐՈՒՆԸբնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ, պայծառ լոյս և ոսկի արեւ...

Գարունը կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ և ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 Bis, Bd. Sébastopol PARIS 4e

Tél.: ARC. 26-61 — Métro: (CHATELET - HALLES)

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e

166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE

4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O. — 18, RUE BRÉZIN, PARIS 14e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց ամիս 22 Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՇԱԲԱԹ 18 ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI 18 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8827 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4628

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀՈՎԻՒ ՔԱՋ

Կարելի չէ գտնել աւելի յատկանշական ժակղը մը, որպէսզի ամբողջ Ֆրանսան, որուն ծննդեան հարիւրամեակին ու մահուան երեսնամեակին միջև քիչ «յոբելենական ազգային հանդիսա – որ ոճակատարութիւն» մը տեղի կ'ունենայ վաղը՝ կիրակի՝ Սորպոնի մեծ ամֆիթատրոնին մէջ :

Երջանկայիշատակ պատրիարքը խոկա – կան «նուիրեալ» մը եղաւ իր ամբողջ կեանքին մէջ, քաջ հովիւ մը, որ «դան – ձն իւր դնէ ի վերայ ոչխարաց» :

Զինքը ճանչցանք դպրոցական դրան – դաններէն : « Ընթացք ի գրոց բարքառ»ի երեք հատորները կը կազմէին դրաբարի մեր դասագիրքը : Հաճոյքով կը սորվէինք մեր դասական լեզուն՝ դաւառի մեր դպ – րոցներուն մէջ՝ ղարուս սկիզբը :

Ծնած 1860ին երկաթագործի համեստ ընտանիքի մը մէջ, վաղամեռիկ անմոռ բանաստեղծ Պետրոս Դուրեանի կրտսեր եղբայրը չատ կանուխէն պիտի նետուէր հանրային գործունէութեան ասպարէզը :

Հազիւ տասնեւութ տարեկան էր, երբ նոյեմբեր ուսուցչութեան, իր ծննդա – վայր Սկիւտարի ճեմարանին մէջ ստանձ – նելով հայերէնի դասերը :

Ուսուցչութիւնը զինքը պիտի մղէր դէպի հոգեւորականութիւն, որուն կո – չումն ունէր :

Բայց տարեկանին զինքը հրաւիրեցին Պարտիզակ՝ իբրեւ ուսուցիչ եւ քարոզիչ : Իր երիտասարդութեան տասը տարի – ները անցուց այդ «փոքրիկ Հայաստա – նին մէջ, հասցնելով բազմաթիւ աշա – կերտներ, որոնցմէ ոմանք յետագային կարեւոր դիրքեր պիտի գրաւէին հայկա – կան հանրային կեանքին մէջ :

Ուսուցիչ – վարդապետը հաւատարիմ մնաց իր կրկնակ կոչումներուն՝ մինչեւ վերջին շունչը ուսուցանելով եւ քարո – զելով :

Արմաշի դպրեվանքին մէջ է , որ իբ – րեւ վանահայր եւ տեսուչ իր մտաւորա – կան եւ հոգեկան բարձր կարողութիւննե – րը ի յայտ պիտի դային : Արմաշական վարդապետներու սերունդ մը պիտի պատրաստուէր իր շունչին տակ : Իր ձեռ – նասուն աշակերտները Պոլսոյ եւ դաւառ – ներու մէջ իբրեւ քարոզիչ կամ առաջնորդ կարեւոր դեր մը պիտի խաղային :

Օսմանեան Սահմանադրութեան վա – րդային՝ 1909ին՝ «Հովիւ քաջը» կը հրատարակէր իր «Հովուական սրինգ»ը, ուր իր մէջ երեւան կը հանէր ժառանգա – կան բանաստեղծը, կրօնաշունչ քերթո – ղահներու հաւաքածոյով մը :

Միեւն բանաստեղծ, հայկական ու համաասան քարոզիչ չէր Եղիշէ Աբք· Դուրեան, այլ նաեւ բանասէր, պատմա – գէտ ու լեզուագէտ :

Երկար տաեն «քանքարաթաքոյց» կը մնար պիտի պինքը, որովհետեւ իր կարողու – թիւնն համապատասխան գրքեր չէր հրա – տարակած : Երուսաղէմի իր պատրիար – քութեան շրջանին է միայն, որ հնարա – ւորութիւն պիտի ունենար դասաւորելու իր ուսումնասիրութիւնները ազգային պատմութեան, մատենագրութեան, դի – պաբանութեան եւ լեզուի մասին : Իր Աբրղեանական երկերը» հրատարակուե – լու յետ մահու «Դուրեան Մատենադա – րան» շարքին մէջ , Երուսաղէմ :

Իբրեւ պատրիարք Թուրքիոյ Հայոց՝ իր ժամանակութիւնը բերաւ ազգային գործերուն, մեր պատմութեան բախտո – րոշ մէկ շրջանին :

1913 – 14 բարենորոգումներու խնդրին առթիւ անդամակցեցաւ Ազգասիրաց Միու – թեան անդամակեցաւ Ազգասիրաց Միու – թեան անդամակեցաւ 1919ի Ապր· Փարիզ գալով մասնակցեցաւ 1919ի Ապր· Համազգայինին, մեր ղդյ Պատուիրա – կութենց հրաւէրով : Վերջին անգամ 1920ին կրկին եկաւ Ֆրանսայի մայրաքա – ղաքը, ուր համախմբուած էին մեծ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

"ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՃԱԿԱՏ" ՄԸ ԿԱԶՄՈՒԵՑԱՒ

ԳՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԵ – ՅԱՒ ԱԼԺԻՒ ՄԷՋ

Հանրապետութեան նախագահին վեր – ջին ճառը (Յունիս 14) դժգոհութեան ա – լիք առիթ ստեղծած է ալժերաբնակ եւրոպացի – ներուն մօտ :

Ալժերիոյ ազգայնական տարրերը ան – միջապէս միացած ու կազմած են «Ֆը – րանսական Ալժերիոյ Ճակատ»ը :

Յատկանշական է որ Օրան այս անգամ աւելի կը խլրտի քան Ալժէ :

Ֆիկառոյի թղթակիցը դիտել կուտայ թէ եթէ այս անգամ միջադէպեր պատա – հին, հաւանական է որ ազդանշանը տայ Օրանը փոխանակ Ալժէ : Թղթակիցը դի – տել կուտայ նաեւ թէ Օրանի մէջ ազդայ – նական չարժումին դեկավարները չեն չէ – զոքացուած ինչպէս եղաւ Ալժէի համար : Յամենայն դէպս, երկու խորհրդական – ներ Օրանէն Ալժէ եկած են մասնակցելու համար «Ֆրանսական Ալժերիոյ Ճակա – տ»ի բացումին : Նոր Շարժումին գլուխը անցած է՝ Պաշակա Սայիտ Պուալէմ , փոխ – նախագահը Ազգային Ժողովին :

Հովանաւորող մարմնին կ'անդամակ – ցին մահմետական չորս երեսփոխանները՝ Սաղէմ Ուալի, Ուալալէն, Լարաճի եւ Ղալամ :

Նոր Շարժումը կապ հաստատած է՝ Ժորժ Պիտոյի եւ Սուսթելի հետ :

Ճակատին նպատակները բացատրած է Օրանի ընդհանուր խորհրդականը՝ Սան – թինի .— « Նոր Շարժումը համախմբած է Ալժերիոյ ազգայնական բոլոր խմբակ – ցութիւնները այն համոզումով որ երրորդ ուժ մը գոյութիւն չի կրնար ունենալ Ափ – րիկէի կիզիչ արեւին տակ եւ ահաբեկչա – կան վայրագ գործունէութեան վեցերորդ տարուան մէջ :

« Կամ միացում կամ անկախութիւն կրնայ ըլլալ : Կիսամիջոցները ոչ մէկ ար – ժէք ունին կործանարար պատերազմի մը մէջ : Նպատակին յստակութիւնը կարե – ւոր ազդակ է յաջողութեան » :

Այս առթիւ յայտարարած է նաեւ թէ « Ալժերական Սահարայի չարժումը » , հիմնուած Յունուար ամսուն տեղի ունե – ցած միջադէպերու վաղորդայնին, պա – հեստի սպաներու եւ նախկին երկրապահ – ներու կողմէ, համամիտ գտնուած է ու միացած նոր չարժումին :

Ֆրանսայի մէջ, չարժումին համաձայն են՝ Պիտօ եւ Սուսթել :

Զինուորականները թէեւ դժգոհ, կը խուսափին առայժմ արտայայտուելէ : Ֆիկառոյի թղթակիցին կարծիքով պին – ուորականները յոյս ունին որ «Ալժերիոյ կառավարութիւնը» պիտի մերժէ գօրա – վար տր կոչի երկարած ձիթենիի ճիւղը :

« Ալժերական կառավարութիւն»ը կը չարունակէ լուռ մնալ : Դեռ ոչ մէկ պա – տասխան տրուած է տր կոչին :

Միջազգային դէմերուն կարծիքով Ալ –

ժերական Ազատ. Ճակատ. կը փորձէ ձեւ մը գտնել որ «ոչ» ըսէ «այո»ի մը տպա – տրութիւնը ձգել տալով :

Որիշ խօսքով մերժէ բանակցել եւ վար դնել զէնքերը պատասխանատուութիւնը նետելով Ֆրանսայի վրայ :

Ալժ. Ազատ. Ճակատին մօտ երեք ձգ – տումներ կան ներկայիս : Այսպէս կոչ – ուած «Փրօ – Շինուա» թեւը կ'ըսէ թէ պէտք չէ պատասխանել, ցարդ անհաչ – տութեան ոգին օգտակար եղած է եւ պէտք է չարունակել : Աղեռալի կ'ըլլար· ընդունիլ տր կոչի առաջարկը երբ նպա – տակը բացարձակ անկախութիւն է : Ու – րիշ թեւ մը աւելի կարեւորութիւն կու տայ «Մաղրէպի եղբայրներուն» եւ կ'ուզէ չափաւորական ըլլալ, կ'ուզէ նաեւ օդ – տուել առթիւն եւ «ընկերակցութեան » ձեւը կարճ ժամանակի մը մէջ անկախու – թեան վերածել : Վերջապէս երրորդ թեւը կ'ուզէ պատասխանել «այո, բայց ...» , որպէսզի օտար պետութիւնները դէշ աչ – քով չնային :

Ընդհանուր ձեւով կացութիւնը յուսա – դրիչ չէ, Ալժէի մէջ զրաքննութիւնը վե – րահաստատուած է եւ վախեր կան Յու – նիս 18ի տարեդարձին առթիւ : կարգ մը արարողութիւններ ջնջուած են :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ պատաս – խանեց վարչապետ Քիչլիի .— « Շատ ա – ղէկ, չեմ զար» ըսելով : Ամերիկայի վար – կին համար մեծ պարտութիւն մըն է ձա – փոնի բռնած դիրքը, իսկ ձախ տարբե – րուն համար մեծ յաղթանակ մը կը նը – կատուի : Հակառակ այս կացութեան , ցոյցերը կը չարունակուին Թոքիոյի մէջ, որպէսզի Ամերիկա – ճապոն դաշնագիրը չվաւերացուի ծերակոյտին կողմէ : Հա – ւանաբար Այզընհաուըր տեսնուի Քիչլիի հետ Ֆորմոզայի մէջ : Սպիտակ տունը ցաւ կը յայտնէ սակայն Այզընհաուըրի հրաւէրը ետ առնուելուն առթիւ : Փոք – րամասնութիւն մը կրցաւ իր կամքը պարտադրել :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Յունիս 15էն ի վեր արգիլուած է պինոքլը : Նոյն թուակա – նէն սկսեալ արգիլուած են ոգելից ըմպե – լիներ խմել՝ խանութներու , հանրային վայրերու, փողոցներու, պարտէզներու, մարզադաշտերու եւ հանրակառքերու մէջ : Ժամը 23էն մինչեւ ժամը 8 արդիւ – ուած է երգել եւ ալմկել փողոցներուն մէջ : Ցանցաւորները պիտի պատժուին 100 ռուբլի (50 Ն· Ֆ·) տուգանքի :

ՌՐՆԷ ՔԼԷՐ, ֆրանսական չարժանկա – րի վարպետներէն, որուն յատկանշական ժապաւէններէն մէկն էր «Լը Միլիոնը» , ֆրանսական կառաւար անդամ ընտրուած է, ութի դէմ 18 ձայնով, Ֆ· Կոէկիլ ա – թոռին :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ Ս· Հաղորդութեան տօնին մասնակցած են՝ 100·000 հաւա – տացեալներ : Արարողութեան նախագա – հած է՝ կարդինալ Վիսլինսկի : Կրօնական նման տողանցք մը աննախընթաց է վար – չապետի համար :

ԱՐԺԱՆԹինի կառավարութիւնը Այխ – մանի հարցը Ազահովութեան Խորհուր – դին յանձնած է : Այսուհանդերձ հաւա – նական է որ Արժանթինի նախագահը՝ Ֆրոնտիզի եւ Իսրայէլի վարչապետը՝ Պէն Կուրիոն հարցը կարզադրեն բարե – կամարար եւ առանց քաղաքական բար – դութիւններու :

ԼՏԻԹ ՓԻԱՖ, ծանօթ երգչուհին մա – հաքունի մէջ է Փարիզի ամերիկեան հի – ւանդանոցին մէջ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունիս 16).— Զոյլ ոսկի՝ 5560 (5550), նափոլէոն 35·20 (35·10) , դուլար· 34·50 (34·40), անգլ· 44·70 (44· 70), քսան մոլարնոց 182·40 (182), թղթադրամ (զուգահեռական չուկայ) սթերլին 13·65, մոլար 4·88, դուլար· 1·132, պելժ· 0·097, հարիւր լիր 0·79, փեսեթա 0·08, մարք 1·175 :

դաշնակիցներու պատասխանատու վա – րիչները աչխարհի նոր քարտէսը դծելու եւ ազգերու ճակատագիրը տնօրինելու համար :

Դուբեան սրբազան վերադարձաւ Պո – լիս՝ յուսախար ու զառնացած՝ երբ դաշ – նակիցները դժգոհեցին իրենց խոստումները եւ իր բախտին լքեցին հայ ժողովուրդը :

Իր վերջին տարիները (1921 – 1930) անցուց Երուսաղէմի մէջ, Ս· Յակոբ – եանց վանքը վերածելով նոր Արմաշի մը եւ հասցնելով նոր աշակերտներ :

Երախտապէտ Հայութեան Հոգիին մէջ անթառամ պիտի մնայ իր յիշատակը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԻԼ

ԱՄԷՆ, ԱԼԷԼՈՒԻԱ

*

Երգէ, փոքրիկ Դամալիա,
Երգէ · — Ամէն, ալէլուիա :
Տաճարին մէջ ուր կանթեղը կը պլպլայ
Երգէ·— Ամէն, ալէլուիա :
Մայրիկիդ գիրկն՝ երբ ան վերջին լացը կուլայ՝
Երգէ· — Ամէն, ալէլուիա :
Ու էեզ լափող առիւծին մօտ, Դամալիա,
Վերջին անգամ երգէ·—Ամէն, ալէլուիա:

×

Դեռ նոր մեռած էր հայրն անոր՝
Հալածանքի տակ բռնաւոր :
Ու այրի մօր մաճուր տեղն ալ
Էր ամուսնին հետ միանալ :
Համբոյրներովն իր սրտամաշ
Օձեց զաւկին գլուխը խարտեաշ ,
Ու ցոյց տալով երկինքն անոր ,
Իր նայուածքո՛վը թեւաւոր ,
Ըսաւ·— Սիրուն որդեակ, երբա՛նք
Հոն ուր կ'ապրինք ա՛լ անվտանգ ,
Ուր կը կանչէ հայրիկդ ադուր ,
Մեծ Հայրիկին հետ երկնաւոր :

Տիրգ. Դամալիան գիրկն ելաւ իր մօր ,
Ցնաւթք ծաղիկը վիշտի թաղարին,
Ու հալածիչներ երկուքն ալ տարին
Դէպի կրկէսը գազաններուն գոռ :

Ձամբան վրայ՝ փոքրիկը, չորս տարե – կան,
Կը կրկնէր Ամէնն ու Ալէլուիան .
Այդ էր իր բաղցրիկ երգը երկիւղած ,
Որով կը պաշտէր ծնողք, Աստուած, —
Ժամու տօնական օրերէն՝ միայն
Այդ դասն էր սերտած յուշիկ ու անճայն:

Առիւծին ի տես, փոքրիկն ըրաւ դարձ
Դէպի գազանը՝ իր մօր գրկին վրայ ,
Ու թեւածելով ժպտեցա՛ւ յանկարծ
Իբրեւ մէկու մը որ կը գուրգուրայ ,
Ձայնեց իր Ամէնն ու Ալէլուիան
Վերջին անգամ մ'ալ : Ու լռած էր ան ,
Երբ մօրը ծոցէն թաթն առիւծին վէս
Խլեց գինք արիւնոտ պատառի մը պէս :

×

Այո՛, Ամէո՛ն, Ալէլուիա՛...
Եւ ո՞վ մեզմէ, ո՞րն ալ ըլլայ ,
Այդ մրմունջով իր ձորաբաց
Շուրթերը չէ դաշնաւորած :
Անյայտ բառեր, որ յայտնութեան
Կը փոխադրեն շողն իսկական
Մեր հոգւոյն խո՛րը շեշտակի
Նմանութեամբ անշէջ ճրագի ,
Ուր լոյսն ինքնին ձայն մը կ'ըլլայ ,
Երգ մը· Ամէն, Ալէլուիա :
«Ամէո՛ն», ինչ որ ալ ըլլայ մեր կեանքը,—
Ժանիքի մը որս, դահիճի մը զոհ , —
Մեր հաւատքին վրայ՝ *չըմեռնի՛նք ղժդոհ*,
Ա՛յս է մեռնողին վերջին հրահանգը :
«Ամէո՛ն», ինչ որ ալ ըլլայ խաչկանքը,
Մեր երազներուն կոխոտուած ցանքը ,
Մեր արեւներուն մարած պերճանքը ,
Մեր յաղթանակին մոխրած դրասանգը ,
«Ամէո՛ն», միամիտ այդ իղձը անհուն
Թող երգն ըլլայ մեր բոլոր օրերուն :
«Ալէլուիա՛», այն մեծութեան ու գաղտ – նիքին,
Ուր կայ ծրարուած յոյսի մը կա՛յծը թանկագին ,
«Ալէլուիա՛» , լուսաշաւիղ այն անդուն – դին,
Ուր կան աստղեր, կան հոգիներ անկէ անդին ,
Ալէլուիա՛, դէպի բարձունքին ,ալէլուիա՛,
Մեր վերելքի ցնծութեան ձայնն ա՛յդ թող ըլլայ :

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆ

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՓԻԼԻՍՈՓԱՅ ՎԱՆԱԿԱՆԸ

Շատ բան ըրուեցաւ Դուրեան Պատրիարքի մասին, անոր քահանայութեան յիսնամեայ յոբելեանին առթիւ:

Գրի առնուեցան երկարապատում կեանսագրականներ, դովասանական ատեր, ուղերձներ: Նոյնիսկ ոտանաւորներ: Իրարու հետեւէ չարուեցան ճոխաձոյ, զոյն եղած բառեր ու բացատրութիւններ, ոմանք տող կը լեցնեն, բայց բան չեն ա– պացուցաներ:

Հարկ է ճշդել որ, ամէն բանէ առաջ փիլիսոփայ մըն էր հանդուցեալ Պատրիարքը: Բանաստեղծ, մտաւենադիր, դաստիարակ, բայց ոչ հանրային – քաղաքական կեանքի մարդ, ինչպէս սահմանուած էին ըլլալու պատրիարքները: Գիտուն մը, որ կը սիրէր խորասուզուիլ մատենադարանի մը խորը, անդադար պրպտել, սերտել ու խոկալ: Եւ առով խոկ, դատապարտուած ամլութեան, զոնէ բաղդատելով իր արժանիքին կամ ուրիշներու հետ:

Պարապ տեղը չէր որ, տարիները առաջ, Պոլսոյ մէջ, իր երեսին նետեցին «քան – քարաթաքոյց»ը: Եղիշէ արք. փափկութեամբ կը բողոքէր այս ակնարկին դէմ, յոբելեանի ոճնակատարութեան առթիւ, չափազանցեալ համեստութեան չարժուձեւ մը փորձելով:

Իրրեւ փիլիսոփայ, սկեպտիկ մըն էր կրօնական տեսակէտով ալ: Բանաստեղծ, դիտնական եւ յետոյ չարաթասպահ Տիրան Զրաքեանը, անբաւ Ինտրան, իր վեր – ջին տարիներուն, բաւականաչափ ուղղափառ չէր զտներ Դուրեան եպիսկոպոսը, Պէրպէրեան վարժարանի դասերուն ա – տեն ...

Եւ չատերու միտքէն կ'անցնէր թէ՝ արդեօք տասն անդամ աւելի արդիւնաւոր պիտի չըլլա՞ր հանդուցեալ Պատրիարքը եթէ իր գլխուն վրայ ունենար աշխարհական գլխարկ մը, փոխանակ վեղարի:

Ամէն պարագայի մէջ, կը թուի թէ «Եկեղեցւոյ հայր»ը կամ Պատրիարքը աւելի քիչ տեղ պիտի բռնէ պատմութեան մէջ, քան փիլիսոփայ – դաստիարակը, բանաստեղծը, կամ բանասէր – գիտունը:

Իսկական վանականն էր Դուրեան արքեպիսկոպոս, կամ ճեմարանականը: Այն միտիկ չունէը որ կայ իր վրայ, աւելի կամ պակաս վարակած է նաեւ իր կարգ մը աշակերտները: Հեղգ եւ մելամաղձիկ, ան իր չրջապատին կը ներչնչէր կրաւորականութիւն ամէն բանի հանդէպ: Նոյնիսկ հանրային կեանքին ժխորին մէջ: կարծես կապ չունէր առօրեայ ան – ցուդարձին հետ, կամ չունէր հաւատք իր դերին վրայ:

Այս գիծը մատնաւորապէս երեւան ելաւ իր պատրիարքութեան չրջանին, թէ՛ ե – րուսաղէմի եւ թէ մանաւանդ Պոլսոյ մէջ: Առաջինը՝ ըլլալով վանական պաշտօն, աւելի կը յարմարէր իր խառնուածքին, քան երկրորդը, որ կը պահանջէր կորով եւ գործօն դեր: Վարելու եւ կազմակերպելու կարողութիւն:

Միւս կողմէ, բանաստեղծ էր, բայց ոչ Արխմեան: Ինչպէս որ դիտուն էր, բայց ոչ Օրմանեան (իրրեւ քաղաքական ազդակ): Կեանքի բոլոր ասպարէզներուն մէջ, փիլիսոփան եւ անյապ ընթերցողը կը տիրապետէին իր վրայ եւ կը չլաւէին որեւէ թռիչք, աչխոյժ կամ տարականոն գիծ: Արմաչէն Պոլիս եւ Պոլիսէն Երուսաղէմ — հաշուելով իր ամէնէն հասուն չրջանը — մատենադարանն է որ կը պըտտի, կը ծփայ, կը ծաւալի իր բոլոր տիքը եւ ոչ թէ աչխարհը, կեանքը, դործը:

Այս նկատողութիւնները չեն կրնար նըսեմացնել բուն Դուրեանը, մտքի մարդը, որ կրնար ասպարէզ կարդալ միջազգային իմացականութիւններու: Մտքի մարդը, — այնքան խորաթափանց, բայց մակնճիռ եւ ներհուն, բայց միանդամայն մաւչելի նոյնիսկ զպրոցական սերունդին:

Արդարեւ, հանդուցեալը ոչ միայն եր – դեր ու գիրքեր է դրած,— աւելի չատ դրած քան տպած — այլեւ սերունդ կըրթած: Թերեւս վերջինն էր մեր դրաբարի մասնագէտներուն, որոնք անհետացան իրարու հետեւէ: Հեղինակութիւն մը լեզուի եւ պատմութեան, բանասիրութեան եւ մատենագրութեան:

Դուրեան Պատրիարք, իր յոբելեանին առթիւ, չուզեց տէր ըլլալ իր մեծագոյն տիզոսին, մտքի մարդուն, եւ բաւական համարեց միայն քահանայական կոչումը, քրիստոնէական խոնարհամտութեամբ:

Այս ալ, ինքնին, փիլիսոփայութիւն մըն է, որ սակայն չի կրնար արդիլել մեզ՝ Դուրեանի մահը ողբալու, ամէն բանէ առաջ, իրրեւ մտքի մարդ: Իրրեւ բանաստեղծ, մատենադիր եւ դաստիարակ: Եւ իրրեւ իմացականութիւն մը որ կրնար ճառագայթել չատ աւելի բարձր հորիզոնի մը վրայ:

Իր կորուստով կը բացուի լայն պարապ մը մեր մտաւոր անդաստանին մէջ, ուր այնքան սակաւաթիւ են իրական ուժերը, արժէքները, իսկ այնքան բազմաթիւ եւ բազմազան՝ միջակութիւնները: Շատոնց է որ, այս առպարէզին մէջ ալ, իրարու հետեւէ կը մաչին, կը նօսրանան եւ կ'իյնան մեծ դէմքերը, հեղինակութիւնները, — կաղնիները, մէջտեղ ձգելով թուփեր եւ մացառներ: Ցաճախ փուչ եւ տա – տասկ:

Շ.

4 Մայիս, 1930

ԴՈՒՐԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ

«Յուսաբեր»ի խմբագրութեան մօտ կը գտնուի Յ. Օշականի ձեռագիր մէկ գործը հայ գրականութեան մասին, որ անտիպ է դեռ եւ իրրեւ դասագիրք պատրաստած էր Երուսաղէմի ժառանգաւորաց վարժարանի ընծայուցուներուն համար:

Անտիպ այդ գործէն կը բաղեմք եղիշէ Պատր. Դուրեանի նուիրուած այս դասը:

ԽՄԲ.

Բազմակողմանի տաղանդով օժտուած մարդ մը, անոնցմէ մէկուն մէջ (բանաստեղծութիւն) առաջին դէմ կարողութիւններով, միւսներուն մէջ՝ հրապարակի մարդկային հագիւ վեր: Նուիրուած եկեղեցական եւ ուսուցիչ, որ սերունդներ պատրաստած է իր չունչին տակ եւ ատով արժանի կը մնայ խորագոյն յարգանքի:

ԲԱՆԱՍԷՐԸ.— Բառը ընդարձակ է եւ տրամագծօրէն հակառակ՝ Դուրեանի դիտական կարողութեան: Այս վերապահութիւնը կը ճշդէ իր ճիգին արժէքը մեր բանաստեղծութեան համար: Ճիշդ է, որ իր ժամանակը կլանուեցաւ այդ ապերախտ գրաղումէն. երեք –չորս լեզու ուսում – նասիրուեցան անոր իբր գործիք ծառայելու համար: Բայց Դուրեան, հակառակ իր խոր հմտութեան եւ լայն ընթերցումներուն, չկրցաւ մէջտեղ դնել գործ մը՝ իր վաստակին արժանի: Չէ անիկա պատրաստուած վիեննական դիտուն վարդապետ մը: Չունինք իրմէ բանասիրական կարկատուն կոթող մը: Նշմարներ են իր տուածները՝ երբեմն թափանցումով, երբեմն էնթուիսիոնով, բայց հատուածական: Ինծի կուգայ, որ ուսուցիչը իր մէջ վնասած է դիտունին:

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ.— Պարտիզակ, Արմաչ, Պոլիս, Երուսաղէմ: Պատրիարք կամ ոչ, անիկա իր ժամանակին մեծ մասը յատկացուցած է ուսուցման գործին: Դասախօսած է գրաբար, ազգային պատմութիւն, կրօններու պատմութիւն եւ մատենադրութիւն: Բոլոր այս դասերուն համար պատրաստած է համառօտ նըշ – մարներ, որոնք եթէ այսօր մեզ չեն տըպաւորեր, իր չունչին տակ եղած են կենդանի պահեր խոր հմտութեամբ պաչտպանուած եւ ըստուածքի ինքնատիպ չնորհով համակցած: Անչուչտ իր ընտրած ճիւղերուն մէջ տիրական յառաջխաղացում է կատարած: Իր մատենադրութիւնը մօտէն կը հետեւի Զարբհանալեանի, իր ազգային պատմութիւնը՝ Մատթէոս Գարագաչեանի: Գրաբարի իր «Ընթացք»ները տեղի տուին բուռն քննադատութեանց: Բայց ուսուցիչը վեր է իր մէջ իր նիւթէն: Պէրպէրեանի, Զերպղի, Եղիայի կաղապարով դասախօսն է անիկա, դրուն նոյնիսկ անկատարութիւնը նպաստ մը կը բերէ: Չմոռնալ, որ միս մինակը «ստեղծած» է ինքզինքը:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ.— Հոս անիկա արժանի է իր համբաւին: Չամ ղրաղիր 1880–1890 իր արտադրութիւններով, որոնք աւելի չեն, քան հասարակ տպաչատութիւններ: Չամ ղրաղիր 1900էն առքի թարգմանութիւնները կամ ինքնագիր իր քերթուածներով, որոնց մէջ խառնուած է ստեղծագործութիւնը: Նկատի ունիմ «Հովուական արիդ»ը, որ կը պարունակէ 1900 – 1909ը, քանի կամ երեսունի մօտ քերթուածներ: Այս հատորիկը մեր քնարերգութեան ոսկեքաւոր փառքերէն մէկն է: Թերեւս չափազանցութիւն է անոր մէջ վնասել հատուածի յորդ ղրգացում, կրօնական յափշտակութիւն, 1880ի չրջանին Փրանս. բանաստեղծութեան մէջ Վեռլէնով մուտք գործած լալահառաչ ղպայնութիւնը անկեղծ ու խոր բանաստեղծի մը: Թերեւս աւելորդ է իր մէջ հատատաել չանալ Փրանսացի ռոմանթիկներու աստուածաչնչական խորագումները, որոնք վիննիի, Լամարթինի եւ Հիւկոյի փառքը կազմեցին: Դուրեան Սրբազան դուրս է անոնցմէ: Գրեթէ կը վախնայ Հին կտակարանէն, հակառակ անոր, որ պատմութեան լաստակերտուած իր միտքը յարմարապոյն զրաղումը պիտի գտնէր այդ կէտէ եւ կէս խորհուրդ ղրոյցներէն: Նոր Կտակարանն է իր ներչնչման ապիւրը: Այս գիրքը, իր բարոյախօսական բնաքանչելի մթնոլորտով, անչարմար է քերթողական կառուցումներու: Մեզի պէս ժողովուրդի մը համար արուեստի ապրիլը չէր կրնար դառնալ: Մեր Նարեկացին անոր չրջանակները կոտրելով է, որ յաչողած է իր ողբերը ազատել Նոր Նահատակներու «Ճիսուս Որդի»ին նման հէքեաթապատումէն: Աչխատակ առող, Դուրեան Սրբազան յաչողած է մէկ – երկու կարուր վիճակները առարկայացնել քանի մը դեղեցիկ քերթուածներու մէջ: «Եմմաուսի ճամբորդները», «Եաեւէս եկաւ», «Անառակը» յաչողած են: Շահեկան է իր թեքնիքը, լեզուի խոր հասկացողութեամբ մը պաչտպանուած: Գիտուն եւ միաժամանակ դուսպ իր ճաչակը այդ թեքնիքը կը մօտեցնէ պատճառաբանութեան: Մեր մէջ միակն է անիկա, որ ինքզինք աղատած ըլլայ քերթողական այդ դպրոցին դէմ բանաձեւուած մեղադրանքէն: Սիպիլ եւ Զօհրապ, քիչ մըն ալ Մ. Ածէմեան, Լեւոն Սեդրոսեան պատճառանաւորը ստեղծեցին, առանց բանաստեղծական զգայնութեան: Դուրեան Սրբազան անցած է վտանգի գօտին՝ իր թեքնիքին խոր նպաստով:

ԼԵԶՈՒ ԵՒ ՈՃ.— Չամ ղրաղիր իր ղրաբարախառն լեզուով: Անոր լեզուն պղնձեայ քանդակում մըն է հնչեղ, դուսպ, օգտագործումով մը մեր նոր վաղնջական բառերու դեղեցիկ բարուրին մէջ: Չայնական արժէքներու ի խորհիր՝ չէ իննած բռնազբօսիկ, եղիայական բառախաղերու մէջ: Միւս կողմէ՝ անձնական հակառակորդները՝ քաչին թէ դինուորական: Միկոյեան իր ոճրագործներ անուանելէ: Միկոյեան իր ճառին մէջ չէ տեսեց թէ «ներկայիս քաղաքական կարծիքներու համաչխարհային թիւնը վերցուած է: Աւելին՝ հարցը փոխուած նկատեց ու չէ տեսեց թէ խորհրդային ժողովին միակ նպատակը ծրագիրը քննելն է:

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿ

Ցամենայն դէպս 21րդ խորհրդաժողովը Սրուչչեւի համար մեծ յաղթանակ եղաւ: Բոլոր ճառախօսներն ալ մէկ մէկ ղրուատեցին իր «խմաստութիւն» անընկճելի կորովը» եւայլն: Ակադեմականն Ֆուրչատով Սրուչչեւի անձնական միջամտութեան վերագրեց Ա. Միութեան կորիղային զէնքերու յառաջդիմութիւնը: Նոյն օրերուն խորհրդային մամուլը գովաբանական տողեր նուիրեց վարչապետին: Պատմաբանները, պիտանականները, դինուորականներ յարդանքի եւ երախտիքի խօսքեր արտասանեցին: Պիտութեան խօսքեր արտասանեցին:

Ցատկանչական է «Իզվեստիա»ի դեկապրութիւնը այդ խորհրդաժողովի չուրջ: «Բացաւ ապագայի վարագոյրը» ոտանաւորը վաղուան մեր երկիրը՝ ցոյց տուաւ վաղուան մեր երկիրը»: Սրուչչեւ հասած էր իր նպատակին: Անվիճելի տէրն էր խորհրդային կառավարութեան եւ համայնավար կուսակցութեան:

Թեան:

Ցետագային պիտի յաչողէր չէզոքացնել իր անձնական հակառակորդները՝ քաչին թէ դինուորական:

(16 եւ վերջ)

ԴՈՒՐԵԱՆ ԲԱՆԱՍԷՐ

Յովհան բարձրացաւ բլուրի մը վրայ, աչքերը՝ նինուէն, քաղաք մեծ եւ լայնատարած, «իրրեւ զնաց երից աւուրց ճանապարհի»:

Աչքը կ'այրէր աւազ, ապառաժ, — Յովհանի զա՞նկը պիտի դիմանար. «Ծէր Տէր, առ զոգի իմ յինէն, զի լաւ է ինձ մեռանել քան թէ եղեմ կենդանի»:

Եւ Աստուած հրամայեց որ առնկ մը բուսնի, ամէ, արագօրէն բարձրանայ եւ հովանի դառնայ Յովհանի գլխուն վերեւ:

Ի՞նչ առնկ էր առիկա:

Մեր մէջ, առաջին անգամ Ալիչանն էր որ դիտել տուաւ թէ Աստուածաչունչ մատեանին հայերէն թարգմանութիւնը, այսպէս, կը տարբերի երբայերէն բնագրէն: Ցեսոյ եղիչէ Պատրիարք Դուրեանն էր, որ պատմեց թարգմանական վէպը(*):

Հայերէն մեր Աստուածաչունչ Մատեանը «դդմենի» կ'անուանէ պտուկը, որ հովանի կազմեց Յովհանի գլխուն վերեւ: Երբայերէնը կը տարբերի,— կը դրէ ֆիխայօն:

Նոր չէ որ նշմարուած են թարգմանական տարբերութիւնները՝ Աստուածաչունչ Մատեանին մէջ: Ս. Օգոստինոսի օրերէն սկսեալ՝ կը խօսուէր արդէն թարգմանութեանց անհաւատարմութեան մասին, այնպէս որ Հիպպոնայի եպիսկոպոսը կը խնդրէ Ս. Ցերոնիմոսէն(**), որ կատարէ բաղդատական թարգմանութեան փորձ մը:

Վուլկատային տէրը կը հաստատէ թէ անճշտութիւններ չատ կան Եօթանասնից թարգմանութեան մէջ, — այսպէս, Յովհանի դրքին մէջ յունարէն գրուած է fոսֆիճք հոն՝ ուր երբայերէնը կը դրէ ֆիխայոն:

Յունարէնին հետեւողութեամբ՝ հայերէնը եւս թարգմանուած է դդմենի:

Յունարէնը կը պատշճի դդմազգիներ — բայ մեծ ընտանիքի մը ներկայացուցիչ — ներուն, որոնք ժողովրդական պատկերաւոր անուններ ունին, — օրինակ, կոշ (դինիի դդումէ տման), դդումէ չիշ, ուխտաւորի ջրման, դդումէ չեփուր, վարդապետի գլխարկ, կայսերական Քաշ, փաթթոց: Ուստի զարմանալի չէ՝ երէ տմանք, Աստուածաչունչ Մատեանին մէջ, ֆիխայոնը թարգմանած են ... իշ — կոյ վարունգ:

Ցերոնիմոս կը նետէ դդումը եւ տեղը կը դնէ հեդերա, որ թարգմանի... բա — ղեղ:

(*) Յովնանի գրքին թարգմանութեան մէջ վէճի նիւթ դարձած է նաեւ ձուկին անունը: Նաեւ սա հարցումին ոճական ձիւը. «Արդարեւ յո՞յժ տրտմեալ իցես»:

(**) Հինները կը գրեն Հերոնիմոս, — ինչո՞ւ:

Պայթեցաւ կռիւը: Նման սրբազրութիւնները կը վտանգէին, Աստուծոյ գրքին հեղինակութիւնը, այսպէս կ'ըսէին աւանդապաշտները: Եթէ Աստուծոյ նեղչնչումով է գրուած, չի կրնար դդումը վարունգ դառնալ մէկ գրիչով, հոգ չէ թէ Յովնանին գլխուն վրայ բուսած եւ ամած ըլլար մէկ պիչերուան մէջ: Երկրորդ դիտողութիւնն ալ այն էր թէ տապանաքարերու վրայ՝ Յովնան ներկայացուած է դդմենիի տակ նստած,— ի՞նչպէս հասկցնել, ողջերուն կամ ... մեռելնե-րուն, թէ չէ՛, բաղդի՛ հիւսուած հովանի մը տակ նստած էր այն՝ որ կէտ ձուկին փորին մէջ թաղուեցաւ եւ յարութիւն առաւ երեք օր ետքը: Ցարութեան պայմանական մանրամասնութիւններն ալ պէտք կ'ըլլար փոխել այնուհետեւ: Կը պատմուի թէ տրտունջներ լսուած են Ափրիկեան եկեղեցիի մը մէջ՝ երբ Յովնանի դրքին ընթերցողը բաղդի տունկ կարգացած է փոխանակ դդմենի կարդալու:

Ս. Օգոստինոս խորհուրդ կուտայ Ս. Ցերոնիմոսի՝ պահել ... դդմենին:

Եւ ահա յանկարծ բանասիրութիւնը կը միջամտէ եւ կը կատարէ նոր սրբագրութիւն մը:

Յովնանի դդմենին բաղեղի տունկ չէ, այլ... տզենի (ռիսէն):

Արդարեւ, երբայերէն բնագրին մէջ գործածուած բառը, ֆիխայոն, եգիպտական բառ մըն է, որ ծանօթ էր Փարաւոններու ժողովուրդին դարերէ ի վեր:

Հայերէն կը կոչուի նաեւ տզկանեփատ, նաեւ ջղուտ: Տզենի կոչուած է ռոլհեաեւ հունար կը նմանի տիպի (թուքքերէն՝ կէնէ): Ցրանսերէնի մէջ, ռեբեւներուն ձեւէն թելադրուած, կոչուած է նաեւ փալմա – fրիսթի: Հին Եգիպտացիները տզենին հունէն կը հանէին իւղ մը, զոր կ'անուանէին fիճի եւ կը գործածէին վառելու համար, ինչպէս եւ բժշկական այլ նպատակներով: Այդ իւղը մեղի ծանօթ ... հինգ եաղին է:

Ոմանք կը մտանդնեն բառաձեւերու նմանութեանց պատճառած չփոթութիւնը, այսպէս՝ fիխայոն – fոյոfենիք (դդում), fիճի – fիսսի (բաղեղ), ինչպէս արաբերէնի մէջ խարվա (տզենի) – գուրա (դդում),— այս վերջին արաբերէն բառը տուած է (դդումէ չհնուած ման) «գուրա քաչել» = վիճակ հանել առու-թիւնը:

Դուբեան պատրիարք, բանասիրական նման պրպտումներու կարդին, այսպէս կուգար կը սրբագրէր բուսանուն մը Աստուածաչունչ Մատեանին մէջ, ինչպէս եւ այլ բազմաթիւ բառեր:

×

Երբ Թորգոմ պատրիարք ձեռնարկեց Դուբեան պատրիարքի ամբողջական գործերուն հրատարակութեան, Ն. Ադալեան խիստ քննադատութեան մը ենթարկեց Եղիչէ Արք. Դուբեանի պատմագրական ու բանասիրական գործը: Յ. Օշականան, որ հիացող մըն էր Դուբեանի, այդ քննադատութեանց տպաւորութեան տակ՝ կը թերագնահատէ Դուբեանի բանասիրական վաստակը: Արդ, պէտք է դիտել տալ թէ Թորգոմի հրատարակութիւնները կուգային Դուբեանի աչքերուն ճեռագիր նօթագրութեանց ճամբով, ինչպէս ճշդուեցաւ ետքէն: Ահա թէ ինչո՛ւ Ն. Ադալեանի քննադատութիւնները եւ Յ. Օշականի վերապահութիւնները պէտք է զարակ դնել՝ պահելով Դուբեանի բանասիրական հմտութեան եւ խղճմտութեան արժէքը:

Գալով բանաստեղծութեանց, պէտք է ընդունիլ ժամանակին գործած աւերը անոնց վրայ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յ. Գ.— Շատ կ'ուզէի խօսիլ «օրմանեանականութիւն եւ դուբեանականութիւն» կոչուած երկու հակադիր հոսանքներու մասին, հոգեկան կլիմաներ, որոնք ստեղծուած էին Արմաշի դպրեվանքին հունձին վերեւ: Կ'ուզէի խօսիլ նաեւ Դուբեանի հեգնանքին մասին, Ռը-նանեան շունչ մը, այնքան տաք և անուշահոտ: կապուած են ձեռքերս այս միջոցին: Շ. Ն.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ դիտութիւններու ակադեմիայի տարեկան ժողովը տեղի ունեցաւ վերջերս, Երեւանի մէջ, նախագահութեամբ Վ. Համբարձումեանի: Նախագահին ներածական խօսքէն հետ՝ քննութեան առնուեցաւ ակադեմիայի անցեալ տարի ընդլանի գործունէութիւնը: Այդ գործունէութիւնը բեղնաւոր է եւ լիովին կը համապատասխանէ ժողովրդական անտասութեան գարգացման պահանջներուն: Անցած տարի դիտութիւններու բոլոր բնագաւառներուն մէջ մշակուած են աւելի քան 90 խնդիրներ 500 նիւթերով:

Ակադեմիայի դիտական հիմնարկութեան բաժնին մէջ ստեղծուած են երեք լաբորատորիաներ, հնադիտութեան եւ ազգագրութեան նոր հիմնարկութիւններ, ինչպէս նաեւ չարք մը նոր ճիւղեր եւ տարբաժանումներ: Գիտութեան աշխատակիցներու թիւը ամած է 450 հոգիով: Ակադեմիայի 70 աշխատակիցներ դիտութեան թեկնածուի եւ doctորի աստիճան ստացած են:

Նոր ակադեմիկոս ընտրուած են՝ Ա. Մենակ Գ. Նազարով, Ա. Առաքելեան, Աշ. Յովհաննիսեան եւ Ս. Ղարիբեան: Իսկ ակադեմիայի թղթակից — անդամ ընտրուած են՝ Օ. Սապոնճեան, Վ. Ալեքսեեւի, Ա. Նալպանտեան, Էդ. Տէր-Ղազարեան, Ա. Ալիքսանեան, Դ. Բարայեան եւ Ս. Միրզոյեան:

ՌՈԲԵՐՏ ՔՈԽ

ՄԱՀՈՒԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Արժանավայել հանդիսութիւններ տեղի ունեցան Պերլինի մէջ Մայիս 27ին, համալսարանին եւ դիտնականներու կողմէ՝ յարդելու համար Ռոբերտ Քոխի մահուան յիշատակը: Մինչեւ Յունիսի սկիզբը տեւեցին նաեւ բժշկապետական դասախոսութիւնները, դիւտերու եւ նորագոյն նուաճումներու շուրջ: Արեւմտեան Պերլինի համալսարանին սրահին մէջ «Ռոբերտ Քոխի չքանչաններով» պատուուեցան նախապար Մերկացի կողմէ վեց դիտնականներ, որոնց երեքը դերմանացի փրոֆէսօրներ՝ Հուգօ Բաուն, Լուդվիգ Հայլմայեր, Ֆրանց Ռէդեքըր, միւսներն էին՝ փրոֆ. Եպինա (Ճափոն), փրոֆ. Եոզեֆ Տոմչիկ (Զուիցերիա), փրոֆ. Ռրնէ Դիւբո (Ռոքֆէլլերի կաճառ, Նիւ Եորք):

Ռոբերտ Քոխ ծնած է 11 Դեկտեմբեր 1843ին Կլաուսթալի մէջ, որ Բրաունչվայգի հարաւը 8 – 10 հազար բնակիչ ունեցող քաղաք մըն էր: Բժշկութիւն ուսանած էր Գէօթինդէնի մէջ 1862 – 1866 եւ դաւառական բժիշկ մըն էր Փոզընի նահանգին մէջ: 1872ին քաղաքապետական բժիշկ նշանակուած էր Վոլշթայնի չորջանին, որ նոյնպէս Փոզընի մէջ միջակ քաղաք մըն էր: Այստեղ էր որ Քոխ իր մանրէաբանական ուսումնասիրութեանց սկիզբը դրաւ անձնական նախասիրութեամբ: Ճիշդ չէ սակայն որ իր գործիքները նախնական էին, այլ ունէր այն առենի լաւագոյն մանրէադիտական աշխատանոցի կազմածները իր տրամադրութեան տակ: Իր առաջին դիտողական աշխատանքը կը գառնար վէրքի վարակման, փայծաղնախտի եւ նեխումի չուրջ: 1880ին Պերլինի առողջապահական պաշտօնատան անդամ ընտրուեցաւ եւ կանոնաւոր փորձերով հաստատեց թոռախտի մանրէին կենդանական մարմնի մէջ բազմացումը 1882ին: Տարի մը ետքը քոլէրայի ուսումնասիրական արշաւախումբի մը դլուխն անցաւ եւ այցելեց Եգիպտոսի վրայով Հնդկաստան, ուր դասաւ fոլերայի մանրէն: Քոխ դրկուած է նաեւ Ցը-րանսա իբր մասնադէտ քոլէրայի, 1885ին: Եղած է Պերլինի համալսարանին դասախօս 1885էն սկսեալ եւ հիմնած է վարակի հիւանդութեանց յատուկ կաճառը, որ մինչեւ հիմա ալ կը կոչուի «Քոխի ինստիտուտ»: Քոխ ստացած է 100·000 ոսկի մարքի պարգեւ դերման կայսերական կառավարութենէն իր դիւտերուն համար 1855ին, իսկ 1905ին արժանացած է Նոպէլեան մրցանակին: 1906էն 1907 իր վերջին հետախուզութիւնները կատարած է քնախտին մասին եւ ասոր համար դացած է Ափրիկէ: Մեռած է 27 Մայիս 1910ին Պատըն – Պատընի մէջ, բայց իր դերեզմանը կը գտնուի Պերլին: Գերեզմանին հանդիսաւոր այցելութիւն տուին դերման դիտական սերունդի ներկայացուցիչները:

Քոխի մահէն յիսուն տարի ետք, դիտնուած է մարդկութեան թիւ մէկ թշնամին, թոքախտը: Եւ բժշկութիւնը գտած է մարդկութիւնը անճիտող հիւանդութենէն ղէմ պայքարի միջոցներ՝ մանաւանդ մանրէաբանական հետախուզութեամբ: Այժմ նոր դիւտեր պէտք են բազմացող մարդկութիւնը խաղաղ ապրեցնելու:

Պ. ՓՐՈՒՆՃԵԱՆ

(Շար.)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Զ.

Պարոն Աչուքն էր, որ ինձ հեգելով կարդացնել տուեց առաջին նախադասութիւնը — «Ասէ, օգնեա ինձ»: Կային եւ ներուն, որոնք ժողովրդական պատկերաւոր անուններ ունին, — օրինակ, կոշ (դինիի դդումէ ման), դդումէ չիշ, ուխտաւորի ջրման, դդումէ չեփուր, վարդապետի գլխարկ, կայսերական Քաշ, փաթթոց: Ուստի զարմանալի չէ՝ երէ տմանք, Աստուածաչունչ Մատեանին մէջ, fիխայոնը թարգմանած են ... իշ — կոյ վարունգ:

Ցարութեան սովորելուց եւ հեգելով կարդալուց յետոյ՝ մենք հեռացանք պարոն Աչուքի մօտից եւ դնացինք դպրոց: Տանեցիք մեզ կարդաց մի ճառ, գրած մեծ Թարաղայի վրայ, որից մենք ոչինչ չհասկացանք, որովհետեւ գրաբար էր ամբողջովին. միայն այնքան հասկացանք, որ մեզ խրատներ էր տալիս: Ճառի վերնագիրն էր «Հուսկ բանք», որի նշանակութիւնն էլ մենք հուսկ ապա հասկացանք:

Բայց պարոն Աչուրը մեզ չմոռացաւ: Նա երբեմն հանդիպում էր մեզ փողոցում, կանդնեցնում ու հրամայում — «հայերէն դիրքդ կարդա»: Ստուդում էր ուզում կատարել մեր յառաջդիմութեան մասին: Երբ լաւ էինք կարդում՝ պարոն Աչուրը, անասհման գոհ ժպիտով, մըրթմըրթում էր — «Քոքը աղէկ դրեր իմ, մաչչալլահ ...»:

Մի օր պարոն Աչուրը յայտնուեց մեր տանը գոհունակ ժպիտով եւ ժպտագոյն աչքերն աւելի խոշորացած: Նրա յայտնուելուց մի քանի չաբաթ առաջ մենք հողին էինք յանձնել մեծ եղբօրս մանչ երեխային — Տիդրանիկին: Այդ առթիւ ես դրել էի մի ոտանաւոր եւ, առանց ոչ ոքին մի բան ասելու, ուղարկել էի ըՋ — միւռնիա «Արեւելեան Մամուլ» չաբաթաթերթին: Այդ ոտանաւորը տպուեց, առաջին տպագրուած «երկը» իմ կեանքում: Պարոն Աչուրը եկել էր մեր տունը այդ ոտանաւորը կարդալուց յետոյ. եկել էր գոհունակ ժպտով եւ ժպտային աչքերն աւելի խոշորացած:

Մի քանի դովասանական խօսքեր ասելուց յետոյ՝ նա յայտարարեց.

«Քոքը աղէկ դրեր իմ, մաչչալլահ ...»:

Է.

Ես ունէի երեք քոյր — Խասիկը, Սիրանուշը, եւ Զայնիկը:

Խասիկը մեծ եղբօրիցս փոքր էր, բայց Գէորգից եւ Լեւոնից մեծ, ես եղբայրներիս ամենափոքրն էի, իսկ Սիրանուշը եւ Զայնիկը ինձանից փոքր էին:

Խասիկին ես յիշում եմ հօրս կապակցութեամբ — հօրս հողաթափներն էր տալիս, ջուր էր լցնում, որ լուացուի. չափազանց աշխատասէր մի աղջիկ, որ հօրս մատուցած ծառայութեան մէջ դտնում էր խոր երջանկութիւն:

Թէ ինչպէս նա կապուեց Ամերիկայից եկած ոսկեայ ատամնաւոր մի մարդու — չգիտեմ, մանրամասներն ինձ ծանօթ չեն, բայց պիտեմ, որ նա դժբախտ եղաւ:

Անձնուէր աղջիկ էր, ուրիշին միշտ ծառայելու պատրաստ, անում էր այն, ինչ որ կարող էր:

Սիրանուշը՝ սեւ, խոշոր աչքերով, բոպիտակ մորթով, առատ մազերով մի աղջիկ էր, խօսում էր եւ ծիծաղում եւ ուրիշներին ճաքեցնելու մեծ յատկութիւններ ունէր: Ճաքեցնելու համար նա չէր ընդդիմախօսում — ճաքեցնում էր համաձայնելով. այդ համաձայնութեան մէջ կար այնպիսի նրբին հեգնութիւն, ինչպէս իր սքանչելի ձեռագործներում:

Մենք միասին էինք դպրոց գնում եւ առաջնորդում էի նրան: Երբ հեռանում էինք տնից՝ նա բռնում էր ձեռքս եւ կամաց կամաց սեղմում ինձ: Ես հպարտ էի, որ ահա պաշտպանում եմ մի քնքուշ աղջկայ: Ես սիրում էի նրան, որովհետեւ նա ինձ չէր ճաքեցնում, ինձ հանդէպ նա չէր գործածում ամենաթոյլ հեգնութիւնն անգամ:

Սիրանուշն եւս դժբախտ եղաւ, որովհետեւ սպանուեց նրա ամուսինը չար մարդկանց ձեռքով:

ՎԱՀԱՆ ԹՈՓՈՒԶԵԱՆ

Օր. ՔԱԹՐԻՆ ՉԱՔԸՃԵԱՆ
եւ
Պ. ՅԱԿՈԲ ԳԱՎՈՒԳՃԵԱՆ
Ամուսնացած
Փարիզ, 16 Յունիս, 1960

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Գէորգ Եանպէկեան երգի երեկոյթ մը կուտայ Յունիս 30ին, ժամը 20·45ին, Սալ Փօլ Ֆառալիք (21 Բիւ Իվ Թուտիք): Տոմսերու համար դիմել Բալուեան գրատուն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մարիամ Ոսկանեան եւ զաւակները Աղաւնի, Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Ոսկանեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Արմէնիցա Պէազեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ազգականները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ԵՂԻՇԷ ՈՍԿԱՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կ. Խաչի Պոմոնի վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Յ. Նիկողոսեանէ տասը Ն. Ֆ., իրենց ննջեցեալներուն հոգւոց ի յիշատակ :

Ոմն՝ Տիկին Փ. Տէր Վարդանիեանի մահուան առթիւ քսան Ն. Ֆ.:

Այրի Տիկին Ե. Տօլպաչեանէ տասը Ն. Ֆ. իր ամուսնոյն մահուան Բ. տարելիցին առթիւ եւ Տէր եւ Տիկին Ա. Վանոյեանէ տասը Ն. Ֆ. Գրիգոր Յարութիւնեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի :

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս Կիրակի Տօն Կաթողիկէ Ս. Էջմիածնի, հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցնոյն մէջ :

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Պիտի կատարուի Հայրապետական մաղթանք, ինչպէս նաեւ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն մեծանուն պատրիարք Նղիշէ Արք. Դուրեանի հոգւոյն ի հանգիստ :

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

×

ՇԱՒԻԼ

Այս Կիրակի Տօն Կաթողիկէ Ս. Էջմիածնի հանդիսաւոր Ս. Պատարագ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Տէր Պարգեւ Քհնյ. Մէրճանեան: Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու սոյն արարողութեանց :

Barclay

ՀԱ ՄԱՆ ԱՐԱ ● HA MAN ARA

par

LES BARCLAY

super 70.335 — 45 T. — simple 60.212

Discophiles Arméniens!

C'est une danse de chez vous à la mode de chez nous.

EN VENTE PARTOUT

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆԻՍ 18ԻՆ ՇԱԲԱԹ
ժամը 21էն մինչեւ լոյս
340 BOUL CHAVE MARSEILLE

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի :

Մասնակցութեամբ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շրջանային վարչութեան եւ իր խումբերուն :

Կը նախագահէ Պ. Յ. ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Ուղերձ Երիտ. Դաշնակցականներու կողմէ՝ ընկեր Յ. Արթինեան (Պէյրութէն) :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Կընուագէ դաշնակահարուհի Օր. Սիւզան Պօյաճեան

(Premier Prix du Conservatoire de Marseille)

Կ'երգեն Օրիորդներ Ժաքլին Փափազեան եւ Ալիս Շահմիրեան :

Կ'արտասանեն Օր. Սեդա Թութէլեան եւ ընկեր Վ. Ճառայեան :

Պատշաճ կենդանի պատկեր եւ քառաձայն խմբերգներ :

Զեռնադաշնակ փոքրիկն Ճոշկունեանի կողմէ :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի: Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի :

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին Բիւ Ժէի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ընկ. ՂԵՒՈՆԴ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Խմբերգ, երգ, արտասանութիւն, խրմբական պարեր: Թաւջութակի վրայ պիտի նուագէ Օր. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆ:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

—

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝
ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ա. ՅԱՆԿ –

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. — Տիկին Թագուհի Տէօքմէճեան, ծերանոցներուն քսան Ն. Ֆ., Պ. Ալեանաքեան հարիւր Ն. Ֆ., Տիկին Մարի Ակոնայեան տասը Ն. Ֆ., Պ. Արզումանեան քառասուն Ն. Ֆ., Տիկին Աղնաւուրեան, Մոնմորանսիի ծերանոցին, ողբացեալ Տիկին Սիրանուշ Նիկողոսեանի յիշատակին քսան Ն. Ֆ. :

Պ. Պ. Պարտիզպանեան Գրիգոր եւ Կէօվճեան, քսանական Ն. Ֆ. փոխան ծաղկեպսակի ողբ. Լութվիկ Մէրամէթճեանի մահուան առթիւ : Պ. Բէիսեան Կարապետ քսան Ն. Ֆ.:

Տէր եւ Տիկին Չօլաքեան, Տէր եւ Տիկ. Խաչատուր Սուլայեան, Տէր եւ Տիկին Գասպարեան Գրիգոր, քսանական Ն. Ֆ. ծերանոցներուն, Տէր եւ Տիկին Սահակ Մինասեան եւ Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Մելքոնեան տասնական Ն. Ֆ. ծերանոցներուն, ողբ. Յակոբ Մինասեանի մահուան առթիւ: Պ. Իսքէնտէրեան տասը Ն. Ֆ., Ոմն հինգ Ն. Ֆ., Պ. Եսայեան Եսայի, ողբ. Անանիկ Փափազեանի մահուան առթիւ քսան Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Պօյաճեան, ծերանոցներուն երեսուն Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Սարբեան, ծերանոցներուն (Իզէրէն) հարիւր Ն. Ֆ., Պ. Աճէմեան, Անտիյյի ծերանոցին յիսուն Ն. Ֆ., Պ. Տիգրան Ղոնեանց տասը Ն. Ֆ.:

(Շար.)

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եկեղեցական, ազգային, մշակութային բոլոր միութիւններուն :

19 Յունիս, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2,30ին

Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, 47 Բիւ տէ զ'Էքօլ

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ՊԻՏԻ ԽՕՍԻՆ՝ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀԱՅՐԸ, ՊԱՐՈՆՆԵՐ՝ ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ԵՒ Գ. ՖԷՆԷՐՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն. — Օր. Հայկանոյշ Թորոսեան, Պ. Պ. Ա. Գմբէթեան, Լ. Աւագեան (ջութակ), Օր. Աժտէրեան (դաշնակ), Պ. Մ. Պօղոսեան մեներգ դաշնակի ընկերակցութեամբ Պ. Կ. Ափրիկեանի, Օր. Մարանկօզեան (արտասանութիւն):

Խմբերգ Փարիզահայ երգչախումբի կողմէ ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի :

Ծախքերու մասնակցութեան համար մուտքի տոմսեր 2 եւ 3 Ն. Ֆ., կը գտնուին Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը եւ շրջանի բոլոր եկեղեցական եւ կրթական մարմիններու մօտ :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16·30ին Հայածէս ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Անիէռի Սէն Ժօղէֆ եկեղեցիին մէջ, 182 բիւ տը Մէնիլ :

Փոխադրութեան համար կարելի է առնել 165 կամ 140 թիւ օթօպիւսը Փորթ տը Շամփէրէէն կամ Փորթ տը Քլիշիէն, եւ իջնել Անիէռի «Բիւ Կրամ» օթօպիւսի կայարանը :

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ – ՔՈԼՈՄՊ ԵՒ ԱՐԺԱՆԹԷՕՅԻ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3·30ին, Սալ Միւնիսիփալ տը Թէաթրի մէջ, 32 Բիւ Փօլ – Տէրուլէտ, Պուա Քոլոմպ:

Նախագահութեամբ Պ. ԶԱՏԻԿ ԽԱՆ – ԶԱՏԵԱՆԻ :

Աշակերտներուն կողմէ՝ արտասանութիւններ, խմբերգներ, պարեր, մեներգներ եւ՝ պիտի ներկայացուի՝

«ԴՊՐՈՑԻՆ ՊԱՏԿԵՐԸ»

Այս հանդէսին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Յակոբ Խանզատեան (երգ), Բիւզանդ Ֆընտըքեան (կիթառ), Սերգոյ Դաւիթեան (դաշնակ):

Ծախքերու մասնակցութիւն 2 Ն. Ֆ.:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Պէլվիլ – Լիլա հայկական դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Կիրակի, Յուլիս 3ին, ժամը ճիշդ 15ին, Մէրի Փրէ Սէն Ժէրվէի սրահը (Մէթրօ Փրէ Սէն Ժէրվէ) :

Երգ, պար, արտասանութիւն :

Կը ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ աւանդավէպէն դրուագներ՝ ղեկավարութեամբ դպրոցին արուեստագէտ ուսուցիչ Պ. Յ. Թորոսեանի :

Հանդէսի ընթացքին ճարտարագէտ Պ. Եդուարդ Իւթիւճեանի կողմէ պիտի ցուցադրուին հայրենիքի նոր կենցաղն մոգական լապտերով, եւ պատմական յիշատակարաններու նկարները:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Օհանջանեան ակումբը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ (Սէն Ժերոմ).— Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին : Կարեւոր օրակարգ: Ժողովը տեղի կ'ունենայ ընկեր Յ. Սիմոնեանի բնակարանը :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. «Քրիստափոր» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Աճարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ եւ պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները անխտիր, Կիրակի (Յունիս 19) առաւօտ ժամը 9·30ին, Իսիի Խրիմեան վարժարանը :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացի Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 15ին, 13 Բիւ Թիւպանօ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Տիկին մը կրթական հաստատութեան մը տնական գործերու կամ խոհարարութեան համար: Դիմել՝

3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. & O.)

ԾԱԽՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ

Փարիզի 15րդ թաղամասը ծախու է ամէն յարմարութիւններով օժտուած գեղեցիկ յարկաբաժին մը, 80 քառակուսի մեթր: Մեծ մուտք, հիւրանոց, ճաշասենեակ, ննջարան, բաղնիք, կեդրոնական ջեռուցում, վերելակ, հեռաձայն: Մեթրոյին շատ մօտ :

Հեռաձայնել առաւօտները՝

SUF. 82-59

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31 21
ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

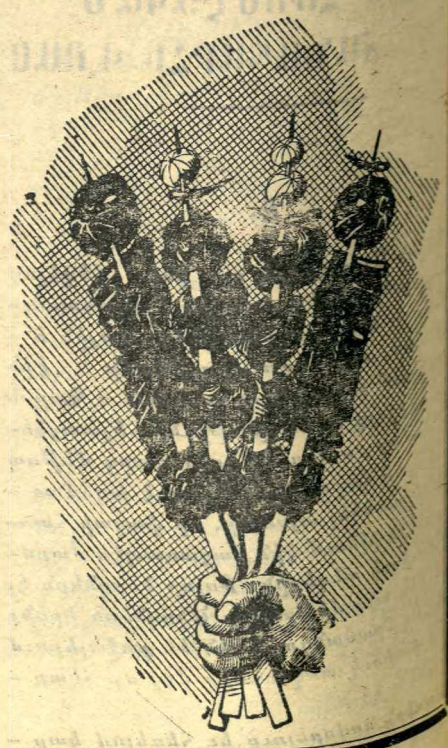

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց 22 Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 19 ՅՈՒՆԻՍ

DIMANCHE 19 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8828 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4629

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՊՐԻԼ 25Ի ԿՈՆԴԱԿԸ

Յառաջ առաջինն եղաւ հայ մամուլին մէջ, որ ուղղակի էջմիածնէն առանալով Վեհարանեց Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի 25 Ապրիլ թուակիր կոնդակը, իբրեւ պատմական վաւերաթուղթ մը (Յառաջ, 8 Մայիս):

Այն առեն ըսած էինք՝ քննելինք այս կոնդակը, որ ձեւով ու բովանդակութեամբ մեծապէս կը տարբերի 1957 Դեկտեմբերի ծանօթ նշովարէն: Սպասե՛ք – չենք անոր գոնելիք ընդունելութեան եւ ազդեցութեան :

Երկրորդ տարուան ընթացքին մեծ յառաջդիմութիւն է կատարած Ամենայն Հայոց Հայրապետը: Փոխանակ կրակ ու ժայթքելու Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին դէմ եւ անոր արժանաւոր գահակալը նախանձելու Լեհաստանի Հայոց թեմական հովիւնակ սխրահռչակ Նիկոլ եպիսկոպոսին, այս անգամ չենաս կոչումը ընելով հաշտութեան ձեռք կ'երկարէ եւ «սիրոյ եւ միութեան» կոչ կ'ուղղէ իր «Ջարեւ երբեցեալ եղբօր, որմէ չորս տարիներ առաջ համբուրիւ» բաժնուեր է եղեր իր «ննկնումի սխուր օրը, ուրախ օր մը վերստին ողջագուրուելու քաղցր յոյսով»:

Ապրիլ 25ի կոնդակը կը յամառի 1956 Փետրուարին Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի ընտրութեան անցուդարձերը ներկայացնել ինքնակալական կերպով, ըստ վազգէն Ա.ի հայեցողութեան: Բուն ճշմարտութիւնը բոլորովին հակառակն է :

Էջմիածնի գահակալին դէմ Անթիլիաս կատարած ամբողջութիւնը հիմնական սխալ մըն էր: Յետագայ բոլոր դէպքերը, «թիֆիճկում»ը, «անկախ համայնք»ը, հակաթոռ կաթողիկոսութիւն հաստատելու ձգտումը արդիւնքն էին սկզբնական այդ ձախորդ քայլին :

Այս կէտն է, որ չուզեր ընդունիլ Ամենայն Հայոցը :

Եթէ «չեմլամեան կիրքերը, այլ առաքինի խորհրդածութիւնն եւ առաւել երկիւղածութիւն Աղուն ու եկեղեցին», պատճառը իր անմոռանալի Լիբանան այցելութիւնն էր, ինչպէս նաեւ իր անտեղի միջամտութիւնը Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին գործերուն :

Կիլիկիոյ միաբանութեան բարձրաստիճան անդամներէն մէկը, որ կը չարունակէ մնալ «ըմբոստ»ի դիրքին մէջ եւ թափառական կեանք մը կը վարէ, քանի՛ – ինն ունեցաւ խոստովանելու այս ճշմարտութիւնը:

Ապարդիւն մնացին ընդդիմադիր ճակատի դաւադրական բոլոր փորձերը Անթիլիասի եւ անոր գահակալին դէմ: Ո՛չ մասնակցութեան իարերդծականի եւ հոգեւոր-հասարակական խառնիճաղանճին մէջ :

Լիբանանի եւ Սուրիոյ պետական օրէնքները, որոնք իշխանութիւնները ընչացէս երէկ՝ 1956ին՝ նոյնպէս այսօր 1960ին պաշտօնապէս կը ճանչնան Վեհ. Ջարեհ Ա. կաթողիկոսը՝ երբեւ մեկ կրօնական պետը Արեւելքի երկիրներու Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցիին : Ու ինչպէս երէկ ձեռնհաս էին, այսօր ալ կը չարունակեն անկախ համայնքի ճանաչումը:

Այսօր առաւել քան երբեք ամուր է կիլիկիոյ աթոռին դիրքը : Ամերիկայի ապրած թեմը (որ կէս միլիոն տոլար հասոյթ անցեալ տարի), ինչպէս նաեւ Իտալիոյ, Ատրպատականի, Թեհրանի, նոր Զուղայի եւ Ադանայի թեմերը ամրին քանի մը տարիէ ի վեր կապուած են Անթիլիասին :

Այս պարագան չէ վրիպած Վազգէն Ա.ի ուշադրութենէն :

Ապրիլ 25ի կոնդակին հաչտարար ոգին եւ պարունակը այս անվիճելի իրողութեան :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ ԹՈՔՈՒՈՅԻ ՄԷՋ

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԱԾ Է

ՉԻՆԱՑԻՆԵՐԸ ԿԸ ՌՄԲԱԿՈՏԵՆ ՓԵՄՈՑ ԿԼՉԻՆԵՐԸ.

Զրադրկիռ մթնոլորտ մը կը տիրէ ճափոնի մէջ: Կացութիւնը մասնաւորապէս լարուած կը մնայ մայրաքաղաքին մէջ, ուր ցոյցերն ու բախումները իրարու կը յաջորդեն օրերէ ի վեր: Զախակողմեան տարրերը — համաձայնաւար եւ ընկերվարական — որոշած են արգիլել ճափոն – Ամերիկա պինուորական դաշնագրին վաւերացումը :

Կառավարութիւնը վճռած է տեղի չտալ: Հարիւր հազարի հասնող ցուցարարներ պաշարուած վիճակի մէջ կը պահեն Տիէթը (Խորհրդարանը):

Ապահովութեան ուժերը մեծ դժուարութիւններ ունին զսպելու համար ցուցարարները:

Կառավարութիւնը իր տրամադրութեան տակ ունի Լօթը հազար ոստիկան միայն մինչ ցուցարարներուն թիւը 300 հազարէն աւելի է: 4000 ոստիկաններ կը պաշտպանեն խորհրդարանի չէնքը : 2000 ոստիկաններ ալ Քիչիի (վարչապետը) բնակարանը :

Ամերիկեան դեսպանատունը պաշտպանելու համար հազար ոստիկան պահակ դրուած են :

Առջի օրուան ցոյցին ընթացքին ընդդիմադիր կուսակցութեան (ընկերվարական) աչքառու դէմքերէն՝ Քատւաքամի վիրաւորուած է զաշոյնի քանի մը հարուածներով :

Մահափորձին հեղինակն է ծայրայեղ աջակողմեան մը որ կը յայտարարէ սա – կայն թէ որեւէ կուսակցութեան չի պատկաներ :

Երկիրը յեղափոխութեան մը սեմին կը գտնուի, ըստ լաւատեղեակ դէտերու կարծիքին :

Ամերիկա –ճափոն պինուորական դաշնագիրը արդէն իսկ վաւերացուած է Ազգային ժողովին կողմէ, Մայիս 20ին : Ներկայիս կը սպասուի Ներակոյտի որոշումին :

Սահմանադրութեան օրէնքով Ազգային ժողովի կողմէ վաւերացուած ամէն դաշնագիր կամ բանաձեւուած օրէնք պէտք է վաւերացուի Ներակոյտին կողմէ մէկ ամսուան ընթացքին, այլապէս որոշումը կը դառնայ ի զօրու ինքնաբերաբար :

Այսօր վերջին օրն է : Վճռական պահ մը ճափոնի պատմութեան համար :

Մինչ ճափոնի մէջ կացութիւնը վտանգաւոր կը մնայ, անդին նախագահ Այ – զընհաուըը Ամերիկեան Երդ նաւատորմի հսկողութեան եւ պաշտպանութեան տակ Ֆորմոզա հասած է :

Այջի Ֆորմոզա ճամբորդութեան եւ այցելութեան առթիւ Ծայրագոյն Արեւելքի ամերիկեան ուժերը պատերազմական վիճակի մէջ են : Օդանաւեր , մարտանաւեր եւ ընդծովեաններ կազմ ու պատրաստ կը պտնուին անակնկալի մը առջեւ դէմ դնելու մտադրութեամբ :

Քէմօյ, ազգայնական Չինաստանի պատկանող կղզիները (Չինական ցամաքամասին մօտ) 2 օրէ ռմբակոծութեան կ'ենթարկուին Համայնավար Չինացիներուն կողմէ : Մէկ օրուան մէջ 86·000 ռումբեր նետուած են կղզիներուն վրայ :

× Վերջին պահուն կը հաղորդուի թէ վարչապետ Քիչի պաշարման վիճակ յայտարարած է ճափոնի մէջ :

ՕՐ ՔԱ ՕՐԻՆ

ՏԵՍԱԿ ՄԸ ՈՒԽՏԱՎԱՅՐ

— Ուրեմն, այսպէս, մեր Սողոմոնն ալ օտար հայրենիքի մը հողին յանձնեցիք՝ փառաշուք յուղարկաւորութեամբ մը եամ ... Բայց, աս բանի՛ հոգի եղաւ, ընկեր ... Դրօն՝ Ուտրիլլոյի գերեզմանոցը, Սողոմոնը՝ Ֆրեզնոյի գերեզմանոցը, Անդրանիկը Փարիզի Փէռ Լաշէզը, Շանթը, Աղբալեանը, Օշականը, Վահանը, Լիպարիտը, Դուրեանը, Գուշակեանը եւ ուրիշներ հոս ու հոն — Գահիրէ, Պէյրութ, Հալէպ ...

— Մոռցար ուրիշ անուններ — Ահա՛ Րաճեանը, Խատիսեանը, Շաւարշը, Ռուբէնը, Վարանդեանը, Գիւլխանդանեանը ... Անոնց անիւնն ալ կը հանգչի փրան – սական հողին ընդերքը ...

— Կրնաք աւելի ետ երթալ — ի՛նչ մեծ դէմքեր թաղեր եք, ժամանակին, Վոսփորի զոյգ ափերուն վրայ, Ֆրանսայի մէջ, Կովկասի մէջ, Ռուսաստանի չորս կողմը — Րաֆֆի, Պատկանեան, Նալպանտեան, Արծրունի, Խրիմեան, Իզմիրլեան, Միհաս Զերազ, Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան, Ալիշան, Միսաք Մեծարենց, Պետրոս Դուրեան, Եղիա Տէմիրճիպաշեան, Տիրան Զրաֆեան, Ռէթէոսպէրպէրեան, Նորատունկեան ... Ո՛ր մէկը յիշեմ ... Պէտք է ճստիք ցանկ մը պատրաստեք ...

— Այո՛ ... Ու այդ ցանկին վրայ պէտք է անպատճառ աւելցնեք անուները Ապրիլեան եղեռնի զոհերուն՝ առանց հատուածական, կուսակցական խտրութեան — Ակնունի, Վռամեան, Ճանկիւլեան երկու Մուրատները, Զարդարեան, Սիամանթօ, Վարուժան, Խաժակ, Գրիգոր Զօհրապ, Վարդգէս, Շահրիկեան, Սեւակ: Եւ անուները այն էջերուն, որոնք փաստեցին թէ այս ժողովուրդն ալ կռուիլ գիտէր, արիւն թափել գիտէր — Եփրեմը, Գէորգ Զավուշը իր Կորիւնեներով, Սերոբը, Արխանեանը, Թիրայրը, Նիկօլը, Մարտիրոսը, Սարգիսը, Խեչօն ... եւ անուները անոնց, որոնք ազատ հայրենիք ստեղծեցին 1918ին — Արամ, Նազարբէկեան, Սիլիկեան ... Եւ անոնց, որոնք եօթանասուն տարի առաջ, մեր անողնայար ժողովուրդին աւիւն ու քաջութիւն ներարկեցին — Քրիստափորը, Ռոստոմը, Սիմոնը: Դո՛ւն ալ տասնեակներով անուներ մոռցար, ես ալ ... Բայց ըսէ նայիմ — ինչո՞ւ այս վերջը բացիր, առտուն կանուխ ...

— Ուրախ եմ որ կը հարցնես ... Ինչպէս կը տեսնես, սիբելի ընկեր, մեր ժողովուրդին Մեծերը աշխարհի չորս հովերուն ցրուեր ենք ... Ըսել կ'ուզեմ, անոնց աճիւնը, անոնց միսն ու ոսկորը ... Ողբերգութիւն է որ մեր «բարեկամ»ները մեզի — ազգին — գերեզմանոց մըն ալ չտուին ու մեր մէկ միլիոնը, այսօր լուծուեր է հարաւի անապատներուն աւազին հետ ... Բայց, չե՞ք կրնար գոնէ մեր Մեծերը փրկել ... Մեզի մեզի գերեզմանոց մը շինել ...

— Ինչպէ՞ս ...

— Չե՞ք կրնար մէկ տեղ հաւաքել մեր Անմահներուն ոսկորները ... Չե՞ք կրնար «Անմահներու Մահարան» մը կանգնել, տեղ մը, ո՛ւր որ կ'ուզես ... Գիտե՛մ, դրամի կը կարօտի, այո՛ ... Բայց ես վստահ եմ որ կը ճարեք ... Ամէն գործ մէկդի հրեր, եկեղեցի եկեղեցիի ետեւէ կը շինեք ... Ազգին երկու թեւերը իրարու հետ մրցումի ելեր են ... «Ես ոտ շինած եկեղեցիէդ աւելի մեծը պիտի շինեմ, սպասէ՛» ... Հաւատա՛ որ եթէ իմ մտքէս անցած Մահարանը շինեք, Աստուած անգամ, ամէն կիրակի առտու, վար կ'իջնէ ու իր ձեռքով հոգեհանգիստ կը կատարէ ... Ի՞նչ կ'ըսես ...

— Սխալչելի ծրագիր է ... Այո՛, Մահարան մը կամ Պանթէոն մը ունենալու ենք Արտասահմանի մէջ ... Ամէնէն յարմար հասցէն պիտի ըլլար, բնականաբար, Ամենայն Հայոց Հայրենիքը ... Դերեզմանոց մը Արարատի ստորոտը ... Բայց, լա՛ց, ընկեր, լա՛ց — մեր «անկախ»ը մեր մեռելներուն դէմ ալ պատերազմ ունի ... Այո՛, սրտանց համաձայն եմ — Մահարան մը, Փարիզի Փէռ Լաշէզին մէջ կամ Պէյրութի մայրիներու՞ շուրին տակ ... Տեսակ մը Ուխտավայր ... Տեսակ մը Ազգարան ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ՇՈՒՔԷՆ ԴՈՒՐՍ Կ'ԵԼԼԷ

Վարագոյրը բացուեցաւ Մայիս 27ի պետական հարուածը կազմակերպողներուն վրայ: Մահօթ են, այժմ, պետական հարուածին հեղինակները:

Ազգային Միութեան կոմիտէն հրապարակած է ցանկը, տալով նաեւ անոնց կենսագրականը :

Քառասունեւեւթ անդամներէ կազմուած Ազգային Միութեան կոմիտէն —պատասխանատուն եւ հեղինակը պետական հարուածին , — ունի 29 սպաներ , յիսուն տարեկանէն վար եւ 19 40էն վար :

Միւս կողմէ կոմիտէի անդամներուն քառասունինը սպաները մաս կը կազմեն սպայակոյտին: Բացի վայրաչուներէն, բանակին բոլոր ճիւղերն ալ իրենց ներկայացուցիչները ունին, մէջը ըլլալով պահակապօրքը եւ զօրահաւաքի բաժանմունքը :

Ազգային Միութեան կոմիտէն բաղկացած է բանակի երկու զօրավարներէ, 1՝ զօրաբաժնի, 2 զօրաւոչդի, իսը պըն – դապետներէ, հինգ ենթասպաներէ, տասնեմեկ հրամանատարներէ եւ ութ հարիւրապետներէ :

Պետական հարուածին մասնակցող տասներկու սպաներ մերժած են երդուիլ նոր սահմանադրութեան վրայ ու այժմ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ալժիրի եւ Ֆրանսայի մէջ մթնոլորտը միշտ լարուած է: Մինչ կը սպասուի Ալժ. Ազատագրական ճակատին պատասխանին, Ալժիրի մէջ միտքերը տաքցած են : Անդարայի նախընթացը յոյսեր կուտայ անոնց որոնք կ'ուզեն քշել տը Կոլը եւ իշխանութեան գլուխ անցնիլ: Արդէն իսկ պատրաստ է փոխանցման դահլիճի անդամներուն ցանկը: Ոմանք կ'ուզեն նոյնիսկ Յունիս 18ի տարեդարձը օգտագործել (1940, Յունիս 18ին տը Կոլ կը խօսէր Լոնտոնէն), որպէսզի այդ թուականը յաղթական թուական մը չըլլայ այլեւս նախագահ – զօրավարին համար: Օրանի մէջ, ժողովրդական շարժումը յայտարարութիւն մը ըրաւ յայտնելով թէ կը հեռանայ մայր կուսակցութենէն որով – հետեւ համաձայն չէ տը Կոլի ալժերական քաղաքականութեան որուն կողմնակից կը մնայ ժող. Շարժումը :

Շարաթ ցերեկ կը յայտարարուէր որ Ալժ. Ազատ ճակատը իր պատասխանը պիտի տայ երկուշաբթի օր միայն: Ոչ մէկ նախատեսութիւն կարելի է ընել այդ պատասխանին մասին: Ոմանք կը յուսան սակայն թէ դրական կրնայ ըլլալ, նկատի առնելով որ ժխտական պատասխան մը այլեւս չէր ուշանար :

Շարաթ իրիկուն Զօր. տը Կոլ ինչպէս ամէն տարի Մօն Վալերիէն պիտի եր – թար, ուր նոր յուշարձան մը չինուած է, ի յիշատակ « Ազատ Ֆրանսայի » համար մեռած հայրենասէրներուն: Հոն դրուած են 16 դափաղներ :

ՊԱՇՏԵԼԻ ԳՐԱԲԱՐԸ

(Ս. ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 1600ԱՄԵԱԿԻՆ)

Ա.

Կար ժամանակ՝ երբ չկար գրաբարը. աշխարհաբարն ալ դեռ չէր ծնած. բայց կար հայերէն լեզուն: Անիկա Մօսէսէ առաջէն կ'առնէր իր կենսահիւթը սրբազան, քրմական տաճարներու կամարնե – րէն կը ծծէր խորհուրդներ վսեմ, Վա – հագնի հուրով կը զարթնուէր եւ Դողթ – նեցի երգիչներու չքնաղ նուագներով կ'առնէր կերպարանք նագելագեղ :

Երկնէր երկին եւ երկիր, երկնէր եւ ծով ծիրանի... եւ ահա հրակարմիր ե – ղեգնիկ մը. երկո՛ւնք հրաշալի, երկո՛ւնք խորհրդաւոր: Հուր, բոց եւ արիւն ծի – րանի կը խորհրդանշեն այդ երկունքը սրբազան. հայ ժողովուրդի զարաւոր ճակատագրին խորհուրդը, կարծէք, կը պատկերանայ երկունքի այդ մարգարէա – կան հեռանկարին մէջ:

Ընդ եղեգան փող՝ ծուխ ելաւէր, ընդ եղեգան փող՝ բոց ելաւէր. եւ վարուժա – նի հետ, ընդ եղեգան փող՝ լոյս ելաւէր.. ողբ ելաւէր :

Այդ պահուն իսկ կը կերտուէր առաջին էջը մեր փառապանծ ու կարմիր պատ – մութեան. «Գիրք ծննդեան որդւոց Արա – մայ »:

Երկո՛ւնք հայերէն լեզուի : Երկունք՝ անմահութեան նարօտով ծրարուած, լոյ – սի եւ զաղափարի տենչանքով առլցուն . երկունք՝ մշակոյթի եւ քաղաքակրթու – թեան սրբազան հուրով անձկայրեաց. եր – կունք՝ Վահագնի բոցով նուիրականա – ցած :

Ու հայերէն լեզուի երգն առաջին՝ կ'ըլ – լար զեղօնն իր անմահութեան եւ յաւեր – ժական փառքին, Դողթնի դուստրերու զուարթ երգերով զաշնաւոր :

Կը սահէին դարերը երկունքի: Աքեմեն – եան եւ հելլէն մշակոյթի նշոյլներ կը ցո – լանային մեր երկնակամարին վրայ, ձօ – նելով մեր լեզուին նորանոր տարրեր լու – սաւոր, ճուլուած Արտաւազդի ողբա – նուագ չքնաղներով ոսկեզէն :

Ու յանկարծ Արարատի կատարին կը բռնկէր արշալոյսը քրիստոնէական փառ – քին, կը շնչէր Լուսաւորչեան սիւքը քաղ – ցրաբոյր, եւ հեթանոս զրականութեան մոխիրներուն տակէն ոդի ու թեւ կ'առ – նէր նորը, մարտիրոսներու եւ վկայուհի – ներու արիւնով բոսորագեղ :

Երկնէր եւ ծով ծիրանի ... :

Բայց այս անգամ յաւերժութեան հրեշ – տակը՝ ձեռքն առած Վահագնեան կար – մրիկ եղեգնիկը՝ ոսկի տառերով կը քան – դակէր մեր լեզուն, զարերու խօլ յոր – ձանքին դէմ դրոշմելով անոր ճակատին կնիքն անմահութեան: Յաւերժութեան այդ հրեշտակը կը կոչուէր Մեսրոպմաշ – տոց :

Եւ Իմաստութեան Գրքին առաջին տո – ղերուն հետ՝ կ'արձանագրուէր առաջին էջը մեր փառապանծ պատմութեան. « Գիրք յաղթութեան որդւոց Արամայ»:

Ընդ եղեգան փող՝ լոյս ելաւէր , լոյս Մեսրոպաչունչ, զոր երկելու և արժանա – պէս զրուատելու համար Միլտոնի գրիչն է հարկաւոր, Սիամանթոյի քնարն է ան – հրաժեշտ :

Մեսրոպ կը դառնար այնուհետեւ խոր – հրդանիշը հայ մշակոյթին, քրիստոնեայ Վահագն, որ իր մէջ կ'ամփոփէր ու կ'ամբողջացնէր զարերու ալեցքը՝ ի սէր գրի եւ զրականութեան: Այնուհետեւ մեր լեզուն, մաղաղաթի վրայ դրոշմուած , քրիստոնէական կնիքով կ'աստուածա – նար: Մեսրոպ կուտար անոր կեանք ու կորով, Սահակ կը շնորհէր հայրապե – տական ղեկուքիւն, Եղնիկ կ'ընծաեռէր գե – րակիւռ յատակութիւն ու պերճանք, Կո – րիւն կ'ընծայէր յորձանուտ խրոխտանք, Եղիշէն կը ջամբէր աւիւն դիւցազներ – գակ, Խորենացին կը պարզեւէր հայրե – նաշունչ ոգի, Դաւիթ Անյաղթ կը ճօնէր փիլիսոփայական դաղափարաբանութիւն, Շիրակացին կը մեկնաբանէր խորհուրդ – ներ տիեզերական, Նարեկացին կը խնկա – ւեռէր զայն աղօթքի հառաչանքներով , Շնորհալին կը պարզէր հոգեմայլ եր – կինքը բանաստեղծութեան, Լամբրոնա – ցին կուտար թռիչք արփաթեւ, Կոստան – դին եւ Թլկուրանցի կ'ընծայէին սիրա – գեղ գորով ու քնքշութիւն, Աղթամարցի ու Ցրիկ կուտային երանգ ու դաշնաւո – րում :

Վահագնեան եղեգնիկը զարձած է այժմ ծառ հաստարմատ ու յաղթանդամ, կաղ – նի մը տիտանեան, որու զալար ոստերուն մէջ սարեակներ ու սոխակներ կը զայ – լայլեն զմայլանքով :

Եւ ահա ուռճացած ծառէն կ'ընձիւղի նոր ու կենսառոյգ ճիւղ մը, որ կանու – խէն իսկ ծլած՝ հետզհետէ կը մեծնայ , ժողովրդականութիւն կը ստանայ, թա – զաւորական հրովարտակներով կը զգե – նու վաւերականութիւն. աշխարհաբարի ծնունդն է ատիկա, Լեւոն Թագաւորի պաշտօնական կնիքով հաստատուած :

Այնուհետեւ մեր զաստական լեզուն կը նսեմանար կարծէք օտար ազդեցութիւն – ներու բռնապետութեան տակ :

Ընդ եղեգան փող՝ ողբ ելաւէր ... :

Բայց չուտով կ'անցնէին սարկութեան զարերը, կուգային՝ հսկաներու քայլե – րով՝ Վերածնունդի մեծ վարպետները , կեանքի կոչելու այդ պաշտելի լեզուն : Դարձեալ երկունք եւ ստեղծագործու – թիւն, պրպտում եւ քննադատութիւն, բիւրեղօրէն կը լուսակերպէին մեր հա – զարամեայ լեզուն, որ այլեւս ծանօթ էր ԳՐԱԲԱՐ անունով. զրաւոր լեզու, որ հետզհետէ պիտի սահմանափակուէր կը – րօնական խորհրդաւորութեան մէջ, աս – պարէզը յանձնելով երիտասարդ աշխար – հին՝ կենսառոյգ խոստումներով ապա – գայի :

Գրաբարի վերջալոյսն էր. սակայն վերջալոյս մը աստուածներու, որ կը հա – յելանար հայ երկնակամարին վրայ՝ Վակ – ներեան վեհութեամբ: Գրաբարի տիտանն էր ծնած, Բագրատունին սաւառնաթեւ , որ կուզար պճնազարդել հայ լեզուի տասնըմէկ հազար արմատները, եւ երկ – նաբերձ կաղնիի նման կանգնիլ կատա – րին՝ ընդդէմ դարերու չանթարձակ յոր – ձանքին: Հզօր է դիւցազին հոգեվարքը եւ քրմական վեհութեամբ տպաւորիչ : Բայց Բագրատունին, կենդանի զրաբա – րին զերեզմանային տաղը կամ տխրաճմ – լիկ դամբանականը չէ որ կը հիւսէ, այլ կուտայ անոր հերոսական պայքարին դա – բաւոր դիւցազներգութիւնը :

Գրաբարի արշալոյսին՝ Վահագնեան երկունքն էր բռնկած, Արտաշէսի հարատե – նեկան խրախճանքով. գրաբարի վերջա – լոյսին՝ Հայկեան բանակի յաղթական փողերու բոմբիւնն է որ կը խանդավառէ մեզ :

Մեսրոպ ու Բագրատունի, կանգնած մեր լեզուի տաճարի նուիրական երկու դրա – ներուն, տիտանեան զոյգ դիւցազներու նման՝ անմահ պահապանները կը մնան զասական հայերէնին, զրաբարին:

Այնուհետեւ զրաբարը, հակառակ իր երդուեալ պաշտպաններուն, կ'ամփոփուի իր խնկաւէտ երկնքին մէջ, աղօթքի բոյ – րով եւ չարականի քաղցրութեամբ ակադ – ձուն. կը զառնայ եկեղեցւոյ լեզուն , մաղաղաթներու լեզուն. մինչ միւսը, նո – րը, կը զառնար խօսակցութեան լեզուն , աշխարհի լեզուն, ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ :

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

(Շար.)

ԵՐԿՐԷ ԵՐԿԻՐ

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ ՀՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

Գ.

Եղիպտաբնակ ազնիւ Հայուհի, դիա – ցիր որ տեղեակ եմ զաղտնիքիդ: Այսօր, իտալացի ճարտարապետ Ֆ...ը,— այս կէտին, հասկցար անշուշտ որ չինծու չէ զրածս, այնպէս չէ՞,— ցուցուց ինձ այ – գեստոսի մը յանձնած յայտարարութիւ – նըդ.— « Քեզի կը սիրեմ »: Շատ լաւ , ազջիկս, բարի սէր. միայն թէ՝ փոխա – նակ «Քեզի կը սիրեմ» սիրելու, այսու – հետեւ, քեզ տեսնեմ, ջանա «քեզ կը սի – րեմ» կամ « կը սիրեմ քեզ» սիրել: Պիտի անդրադառնաս, որ այսպէս աւելի լաւ կը սիրուի...: Անցնինք լեզուական փոքր սխալին վրայէն, զոր ամէնքս ալ այս կամ այն առիթով զործածած ըլլալու տը – կարութիւնն ունինք, ու մերձենանք սի – րոյդ: Սիրէ սիրածդ, որովհետեւ ազնիւ երիտասարդ մըն է, աշխատասէր, առա – քինի եւ լուրջ, սակայն, զրածիս մասին որեւէ ակնարկութիւն չընես անոր, ո – րովհետեւ կրնայ վշտանալ հետս, ու ան – զամ մըն ալ չերեւիլ ինծի. ի միտի ունե – ցիր որ յաճախորդս ալ է ....: Թէեւ ,

անձնասէր անծանօթներ ենք իրարու, սուհանդերձ աղջիկներս կը յիշեմ քեզի, քանի որ Հայուհի ես, ու հայ զրով հայ լեզուով յայտարարած ես սկզբ, չէ թէ զանցառելի սխալով մը, այլ անդրադարձանք վերը: Բարի սէր եւ ջանիկ կեանք քեզի, այսօր, վաղը, ժ

Դ.

Իջեւանած պանդոկիս մէջ կը զտնի երկու հրեայ ընտանիքներ: Հարիւրամեակ ազգութեանս, յիշեցին «Մուսա կ – բան Քառասուն Օրերը» վէպը, անոր ղինակ Ֆ. Վերֆէլն ու իրենց անցուցած երեք տարիները Մերձաւոր Արեւելքի մէջ. ապա՝ վէպին ու հեղինակին մասի արտայայտուեցան լուսաւորող անդրա – դարձութիւններով: Պէտք է խոստովանի որ որ հիացայ վրանին: Երկու ընտանիք – ներն ալ աննկարագրելի չարչարանքներ են թէժարկուած են զերմանական արկած – բաններուն մէջ. կորսնցուցած են ընտանե – կան պարագաներէ ոմանք. իրենց ալ հարազուկին վրայ կը նշմարեմ արկած – փակուածի կապտագոյն անձնաթիթը. – Մինչեւ ապրիլք, հոդ պէտք է մնան, կը սէ անոնցմէ ամէնէն երիտասարդը. տա – բօրինակ սարսուռ մը կ'անցնի մարմնիս. Լիոն կը բնակին. ընտանեկան բժիշկն Հրեայ մըն է. առաջնաթոյժին Հայ – բուն մասին հիացումով կը խօսին իրա – մարդ եւ իրբեւ մասնագիտութեան հա – րապէս տիրացած անձ. կ'ուրախանամ հոգիիս մէջ չնորհակալ կ'ըլլամ ապրած – ցի մը ուղղուած այս աղնիւ արտայայ – տութեանց համար: Վաղը, միանալու լեռ պիտի բարձրանանք. իսկապէս, կ – բօտցեր եմ բարձրութիւնները. երիտա – սարդ կեանքիս աւելի քան ութ տարին – րը լերանց ամայութեան մէջ անցուցած եմ, գէնքի տակ: Այո, վաղը, ինձ հա – մար յիշատակելի օր մը պիտի ըլլայ, ան – մոռանալի օր մը :

Ե.

Ահաւասիկ լեռներ: Ո՛ միայն բարձր – ցած է մարմինս, այլեւ հոգիս: Գոց կա – նչ անտառներու խմբաւորումներ կը տպաւորեն հոմերական խառնուրդներ յիշեցնող ուժգնութեամբ, որմէ կրկ – տպաւորութիւնս ուժգ, տիրակալութիւն եւ անողորմութեան տպաւորութիւնը. այլ զգայնութիւնը լայնաչուք չարժուե – ներէ ծնունդ առնող գեղեցկագիտական յուզականութեանց: Այդիս, գեներալ խորութիւն մը, որուն մէջ, ոտքերս տակէն փախչող քարերուն անհետ կ'արձականգէ մերթ ընդ մերթ զոչիւն կրկնադարձ, ձախիս լեռնադարձ է . ուր Ջուիցերիան բնորոշող կովերը կ'ա – րածին, իրենց պոչերը յուլօրէն զարնելով բծաւոր կողերուն: Կը քալեմ միմակ անջատուած Հրեաներուն խումբէն: Ու – ճուղին, ուրիկ կը բարձրանամ, խնամ – ուած կը թուի, մաքուր: Կը քալեմ, գի – ուրական չըլլանէս ինձ ժառանգ մնացած

Շուտով կորսուեցաւ ամբոխին մէջ ու – իրարանցումի մէջ էր անհատնում տա – կարկուտիններուն պատճառով: Գիւղա – ցիները մանրակրկիտ կը քննէին կովերը կը չօշափէին զանոնք, կ'երթային ու կու – զային, եւ սակայն խաբուելու վախով համակուած՝ չէին կրնար վճռական քայ – մը առնել, խուզարկու աչքերով կը դի – տէին վաճառորդը, միշտ ջանալով գտնել խարդախութիւնը վաճառորդին քով պակասը՝ կենդանիին ...

Կիները, իրենց ոտքերուն առջեւ զան – զամբիւղները, դուրս էին հանած բոլոր տեսակի հաւապղիներէ, որոնք չիմ ան – ուններով կապուած փռուած էին գետնին վրայ :

Առուտուրի ընթացքին, չոր ու ցամաք անկարեկիր դէմքով, այս կիները կ'ան – իրենց առաջարկութիւնները, կը մնան իրենց պահանջած գիներուն վրայ անդր – դրդուելի, եւ սակայն, երբ յանկարծ գեղչ մը պահանջելէ ետք կը պատրաս – տուէր հեռանալու, տեղի կուտային. Աջիկ — Համաձայն եմ, վարպետ : Համաձայն եմ ... առէք ապրանքը :

Տակաւ հրապարակը սկսաւ ամայանալ երբ ցերեկուան Ա.Ցժելիւսը կը հնչէր: Ու – նոնք որոնք չատ հեռուներէն գացին ճաշելու մօտակայ ճաշարանները,

կի ՏԷ ՄՈՓԱՍՍԱՆ

(1 Շար.)

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԶՈՒԱՆԻ ԿՏՈՐԸ

Դէպի Կոտերվիլ տանող բոլոր ճամբա – ներուն վրայէն, գիւղացիները, այր թէ կին, կը գիմէին քաղաք, որովհետեւ մեծ չուկայի օրն էր:

Այրերը կ'ընթանային հանդարտ : Ի – րենց երկար սրունքները՝ որոնք հողի ծանր աշխատանքէն գրեթէ կորացած ու այլանդակուած էին, ամէն քայլափոխին կը սոխպէին գիրենք ծռել իրենց ձախ ու – սը եւ կքել հասակը: Այս բոլորը արդիւն – քըն էին զաշտերուն վրայ, ցորեն հնձե – լու պահուն, մանգաղին հարուածը ուժե – զացնելու համար իրենց ոտքերուն վրայ հաստատ կենալու եւ պէտք եղած ուժը սոանալու համար վատնուած ճիգին: Հա – զած էին կապոյտ չապիկներ, թանձր կտաւէ չինուած, չնարակի փայլով մը օ – ծուն, օձիքները երիզաւորուած ճերմակ թելերով, իրենց ոսկրուտ եւ ուռած վի – զերուն չուրջ: Այսպէսով կը նմանէին դէպի օդը բարձրանալու պատրաստ ու – ռեցուած դնդակի մը... ուրիկ դուրս էին ելած դլուխ մը, երկու բազուկներ եւ եր – կու սրունքներ ...

Ոմանք կը քաշէին իրենց եռեւէն կով մը կամ հորթ մը՝ չուանի մը կապուած :

Կիները կուզային անասուններուն եռե – ւէն, բռնած ծառի ճիւղեր, որոնցմով կը հպէին կենդանիներու դունչերուն, անոնց քայլերը արագացնելու համար: Իրենց թեւերուն անցուցած էին լայն զամբիւղ – ներ, որոնց մէջ զետեղած էին հաւեր, բաղեր ու սագեր :

Իրենց մարզերէն նուազ արագ էին ա – նոնց քայլերը, սակայն աւելի տոկուն , աւելի կորուկ ու աւելի չոր բնոյթ մը ունէր անոնց գնացքը :

Կոտերվիլի հրապարակին վրայ լեց – ուած էր ամբոխը, որ կը ներկայացնէր մարդոց եւ կենդանիներու խառնիճաղանճ մը :

Կենդանիներու եղջիւրները, հարուստ գիւղացիներու լայնեզր գլխարկները եւ իրենց կիներու պերճաչուք գլխանոցները այդ ամբոխի ծուլուն մակերեսին վրայ կը ծփային :

Բարձրագոչ ձայներ, սուր ճիչեր, կեն – դանիներու բառաչներ կը կազմէին վայրի ժխոր մը, ուր երբեմն կը տիրապետէր յաղթանդամ ու զուարթ գիւղացիի մը կուրծքէն դուրս ժայթքած ծիծաղի զոռ հնչիւնը եւ կամ պատի մը կապուած կո – վու մը ահաղնագղորդ բառաչը :

Զորս բոլորը ողողուած էր մարագի , կաթի եւ թրիքի , յարդի ու քրտինքի բոյրով, ուրկէ դուրս կուգար թթու հեչ – տանք մը, է՛ւ մարդկային է՛ւ անասնա – կան , որ յատուկ էր զաշտի մարդոց ...

Վարպետ Հոչըքորն՝ Պրէօթէչէն հաղիւ հասած էր Կոտերվիլ եւ կը յառաջանար դէպի հրապարակը, երբ յանկարծ նչմա – րեց գետինը ինկած չուանի կտոր մը :

Վարպետ Հոչըքորն ինասյասէր էր , ինչպէս ճշմարիտ նորմանտացի մը: Մը – տածեց թէ ինչ որ օգտակար կրնայ ըլ – լալ, կարելի է հաւաքել :

Եւ դժուարաւ ծռելով — վասնզի յօդա – ցաւէ կը տառապէր — առաւ գետնէն չը – չանի բարակ կտորը եւ կը պատրաստուէր զայն խնամքով պլորել, երբ յանկարծ , դիմացը, իր խանութի դրանը վրայ նըշ – մարեց համբաւատարած վարպետ Մալան – տէնը, որ գինքը կը դիտէր :

Առենօք այս երկուքը իրարու հետ խո – ղեր ունեցած ըլլալով եւ երկուքն ալ ո – խակալ նկարագիր ունենալով, դժուտած էին մնացած :

Վարպետ Հոչըքորն իր հակառակորդին կողմէ այդ վիճակին մէջ տեսնուած ըլ – լալուն համար ամօթ մը զգաց :

Շտապով իր զառածը պահեց զործաշա – պիկին զրպանը, ապա զարձեալ ծռելով գետին, սկսաւ չորս կողմը փնտռել , իրը թէ բան մը կորսնցուցած ըլլար, բան մը, զոր չէր կրնար գտնել: Պահ մը եռք, վեր ելաւ, գլուխը ցցեց, սկսաւ յառաջանալ դէպի չուկան, մէկէքը կգար՝ քանդի յօ – զացաւը կը տառապեցնէր գինքը :

լեռնագնացութեան մը բոլոր արհեստա-
դիտութիւնը կիրարկելով խղճմտօրէն, ո-
րուն տառացի գործադրութեանը անհրա-
ժեշտութիւնը կը զգամ մանաւանդ հիմա,
երբ չկան այլեւս երիտասարդութեան կո-
րովն ու խանդը: Կը բարձրանամ այծու-
դիէն, զոր չէ կարելի բաղդատել Պալ-
քանեան որեւէ երկրի ամէնէնյառաջադէմ
խճուղիին հետ: Կը զգամ, որ բարձրու-
թիւններուն զովութիւնները հետզհետէ
կը հաւաքուին շուրջս: Ահաւասիկ, ան-
տառներէն եւ խորխորատներէն հասնող
հովերուն շունչը, որ ջուրի եւ թռչող թե-
ւի սահունութեամբ կը խորասուզուին
ներսիդիս, երակներս լեցնելով զանգակ-
ներու եւ հոս ու հոն չես գիտեր ի՛նչպէս
անսպասելիօրէն ծաղկող հազարումէկ
ձայն – հրաւէրներու բզզիւններով: Մօ-
տաւորապէս կը գտնուիմ այն կէտին, ուր
Ժան Ժաք Ռուսօ իր Նուվէլ Հելօյի հե-
րոսը կը վերադարձնէ, ընկերակցու-
թեամբ Ժիւլիին: Կռնակս տուած ժայ-
ռին, կը դիտեմ լեռները, ու լեռներէն
վեր երկինքը, ապա հրճուագին կ՚երեւա-
կայեմ այս վերջինիս ալապաստրէ ճամ-
բաներուն վրայ շրջագայող բոլորիսԱստ-
ուածը: Հոս, ամէն ինչ վեհութիւն է,
արարչագործութեան շունչովը կենդանի:
Ամէն ինչ ինձ կը խօսի կրօնական խոր-
հրդապաշտութեան ոգիով, ոգիովը շուր-
ջս խայտացող բնութեան, որուն տարա-
ծական հրաշափառութիւնը ինձ կը թուի
ըլլալ տեսանելի մէկ փոփոխակը մեր խո-
բաններէն բարձրացող խնկաբոյր շարա-
կաններուն:

Կանգ կ՚առնենք. այս վայրկեանիս,
փառք Աստուծոյ, մեր 164 սանդիմեթր
բարձրութիւն ունեցող հասակէն աւելի
բարձր բարձրութիւն գոյութիւն չունի
շուրջերնիս, որովհետեւ լերան ճիշդ կա-
տարն ենք, ու ամէն կողմ անդունդ է,
շոճիի անտառներ, որոնց վրայ, հովե-
րուն գրկին մէջ, կը յառաջանայ ծոյլ
մառախուղը: Կը մտածեմ, հիմա որ լե-
րան ամէնէն բարձր կէտին վրայ կը գտ-
նուիմ, հիմա որ այս հսկայական հողի եւ
ժայռի զանգուածը վերջապէս կը մնայ
իմ պտըլիկ ոտքերուս տակ, արդեօք ան
դեռ իրաւունք ունի՞ պահելու «Լեռ» ան-
ուանակոչութիւնը ...: Մինչ անձնատուր
նմանօրինակ մասամբ արտառոց եւ մա-
սամբ ալ թերեւս ոմանց կողմէ ընդունելի
մտածում – քմայքներու, հինգ որսորդ-
ներ կ՚անցնին առջեւէս, իրենց ուսին նե-
տած եղնիկն ու այծեամը: Երեսնին ան-
գամ չեմ նայիր. այնքան զոհ կը թուին ի-
րենց յաղթանակով. մեռցուցեր են վեր-
ջապէս ոչինչով իրենքզիրենք պաշտպա-
նելու կարող այս վայրերուն անուշիկ
բնակիչները, ու հիմա ինքնագոհ եւ յաղ-
թական՝ զանգաղաքայլ կ՚իջնեն դաշտա-
հովիտ:

Կ՚երթամ, կը տեղաւորուիմ քարեղէն
նստարանին վրայ, դիտելու համար վեր-
ջալոյսը: Ժուրան դարձեալ կրակի տակ
է. արեւուն սկաւառակը կը պեղէ անոր
կեդրոնական մասը, ու ճառագայթները
նետելով վեր, վար, աջ ու ձախ, շրջա-

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՉԱՅՔՈՎՍԿԻ ԵՒ ԻՐ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

Լրացաւ ծննդեան 120րդ տարին ռուս դասական երաժշտութեան նշանաւոր ներկայացուցիչին Փիոթր Իլիչ Չայքովսկիի: Տարիները կը սահին կամ մոռացութեան քօղը կը նետեն արուեստի միջակութիւններուն վրայ, կամ կը խոշորցնեն մարդուն համեմատութիւնները՝ հասցնելով հսկաներու մակարդակին: «Փաթեթիքա»ի հեղինակը չսահմանափակուելով իր հայրենիքին սահմաններուն մէջ, տիրացաւ այնպիսի լայն ժողովրդականութեան մը, որ արեւմտեան մասնագիտական հանդէսի մը վերջերս կատարած ուսումնասիրութեան մէջ կը դրուէր Պէթհովընի աստիճանին վրայ:

Չայքովսկիի արուեստին համաշխարհային հռչակ ստանալը պէտք է բացատրել մէկ կողմէ իր գործերուն դիւրամատչելի նկարագրով, իսկ միւս կողմէ իր հանճարին բազմակողմանի կիրարկումով երաժշտական տարբեր ձեւերուն մէջ: Արդարեւ աչքէ անցընելով անոր ստեղծագործութեանց ցուցակը, դիւրութեամբ կրնաս նշմարել, որ Չայքովսկիի համար գոյութիւն չէ ունեցած սահման մը՝ համանուագ երաժշտութեան եւ օփերայի, Լիտի եւ Բալէի, Քամերայի եւ Ֆանֆառի երաժշտութեան միջեւ: Ան հաւասար վարպետութեամբ յօրինած է բոլոր տեսակներն ալ, գալիք սերունդին — եւ առաջին հերթին ռուս ազգային երաժշտութեան երիտասարդ դպրոցին – ձգելով ուսանելի, անկորնչելի նմոյշներ: Եթէ թուելու ըլլանք միայն «Մանֆրէտ» եւ «Փաթեթիքա» համանուագները, «Եւգենի Օնեգին» եւ «Տամա տի Փիքէ» օփերաները, «Կարապներու լիճը», «Ընկոյզ կոտրողը» պալէները, «Ռոմէօ եւ Ճիուլիէթթա», «Ֆրանեսքա տա Ռիմինի» համանուագային քերթուածները եւ «1812» նախերգանքը, անոր գեղարուեստական ժառանգութիւնը արդէն իսկ համոզիչ պիտի ըլլար համաշխարհային երաժշտութեան դանձին համար:

Չայքովսկի հիմը դրաւ ռուս երաժշտական ողբերգութեան, ինպէս Մուսորգսկի ռուս եղերական ժողովրդական երաժշտութեան: Հոգեբանութիւնը երաժշտութեան մէջ ընդհանրացնելու վարպետ, Փիոթր Իլիչ յաջողեցաւ «Տամա տի Փիքէ»ի, «Եոլանտա»յի եւ աւելի նուազ չափով «Եւգինի Օնեգին»ի մէջ տալու մարդկային զգացումի հազուադէպ արտայայտչութեան մը բովանդականութիւնը: Մեկնելով ձայնի կենդանի ելեւէջէ մը, այն ենթակայական ողբերգութենէն որ խմորուած է իր իւրայատուկ քնարական հրայրքէն, Չայքովսկի ապագայ սերունդին թողուց իրապաշտ անհատնում ուժի էջեր: Ան յայտնաբերեց, զարմանալի նրբութեամբ մը, հոգեկան յուզումները հերոսներու, որոնք կը թուէին, թէ կտրուած են առօրեայ կեանքէն, գիտնալով, անհաւասարելի վարպետութեամբ մը անոնց մտածումները փոխադրել երաժշտական մակարդակի վրայ:

Դարձեալ Չայքովսկիի կը պատկանի ռուս դասական պալէն ստեղծած ըլլալու պատիւը: Անցեալ դարու կէսին, երգատետրակի մը վրայ, պարագրական փոքր սուիտ մը, «անտառին մէջ քնացող գեղեցկուհիին» հեղինակը կազմեց պարային բանաստեղծութիւն մը՝ ինքնուրոյն ձեւով: Ան պարարուեստի երաժշտութեան շնորհեց սկզբնական դերը՝ կեանք տալ փիլիսոփայական, գեղարուեստական բարձր նշանակութեամբ մեծ նիւթերու:

Թէեւ Չայքովսկիի երաժշտութիւնը տարածուած է այսօր ամբողջ աշխարհի մէջ (անցեալին կարգ մը երաժշտագէտներ փորձեցին անջատել մայրենի հողէն), այնուամենայնիւ ան կը մնայ ռուս ոգիին հաւատարիմ արտայայտութիւնը: Ժողովրդական երաժշտութիւնը, զոր այնքան շատ սիրեց Չայքովսկին, կաղապարուեցաւ իր ամէնէն յաւակնոտ ձեւերուն մէջ, առանց խաթարելու անոր բոյրը, պարզութիւնը, բանաստեղծութիւնը: Չայքովսկիի գործին մէջ կայ ռուս ժողովրդական էութեան այնքան հնչուն ճոխութիւնը, որ իւրաքանչիւր խաղ կարծես թէ կ՚արտացոլացնէ զինք ներշնչող զանգուածին յատկանշական հանճարը եւ ուժը:

Վ. ՔՈՉԱՆԵԱՆ

×

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԸ

Ֆրանսական Ակադեմիան այս տարի իր գրականութեան մրցանակը (10·000 Ն. Ֆ.) յատկացուցած է Փարիզեան գրական եւ գեղարուեստական շրջանակներուն մէջ ծանօթ Տիկին Սիմոնի:

Արդարեւ, ութսունամեայ այս կինը, ներկայիս կը նկատուի փարիզեան ամէնէն յատկանշական դէմքը:

Նոր պսակաւորը ծնած է Փարիզ 1880-ին, քաղքենի դասէն հարուստ ընտանիքի մը ծոցին մէջ, որոնք ամուր կառչած էին իրենց աւանդութիւններուն:

Տիկին Սիմոն, հազիւ թարմատի պարմանուհի մը, յանկարծ տարօրինակ ցանկութիւն մը կ՚ունենայ: Կը դիմէ Սալփէթրիէր հիւանդանոցի տնօրէնութեան եւ կ՚առաջարկէ իր ծառայութիւնը նոյն հիւանդանոցի ջղային հիւանդներու սպասարկութեան մէջ:

Դեռատի օրիորդին այս քմահաճ վարմունքը կը զարհուրեցնէ իր ծնողքը: Անոնք իրենց զաւկին այս վարմունքին մէջ կը տեսնեն նուաստացում մը պապենական աւանդութիւններուն եւ մանաւանդ իրենց քաղքենի-ազնուապետական դիրքին հանդէպ:

Եւ կ՚որոշեն առաջքն առնել «աղէտ»ին: Երիտասարդուհին կը յանձնեն նոյն շրջանի անուանի դերասան լը Պարժիի հոգածութեան, որպէսզի ան իրենց աղջնակին ուսուցանէ առոգանութիւն:

Եւ արդարեւ, Սիմոն յառաջդիմութիւններ կ՚արձանագրէ այդ մարզին մէջ, կը դառնայ իր ուսուցչին սիրելի աշակերտուհին, այնքան սիրելի որ, բարի օր մըն ալ կ՚ամուսնանայ Լը Պարժիի հետ եւ վերջնապէս կ՚ընտրէ բեմական ասպարէզը:

Այս անգամ «գայթակղութիւն»ը աւելի մեծ կ՚ըլլայ եւ սակայն «բանը բանէն անցած էր...»:

Երիտասարդ դերասանուհին չուտով կը տիրանայ մեծ համբաւի, մանաւանդ այն օրը, երբ Էտմոն Դոստանի կենդանիներու կեանքը պատկերացնող թատերակին՝ «Շանթէքլէր»ի մէջ առաջին անգամ ըլլալով կը ստեղծագործէ փասիանի մը (ֆէզան) դերը:

Եւ սակայն, բեմական ասպարէզին մէջ ձեռք բերած յաջողութիւնները հետզհետէ աւելի փոթորկայոյզ կը դարձնեն իր կեանքը: Ապահարզան մը կը քակէ զինքը Լը Պարժիի կապող նարօտը եւ այնուհետեւ կ՚ունենայ մէկէ աւելի ամուսիններ, որոնց շարքին՝ Քաղիմիր Փերիէ, բանաստեղծ Ֆրանսուա Փորչէ եւայլն:

Անուանի թատերագիր Հանրի Պերնըշթայն Տիկին Սիմոնի համար կը գրէ մասնաւոր թատերգութիւններ, որոնց մէջ կատարած իր դերերով ամբողջ շրջան մը կը խանդավառէ հոծ բազմութիւններ եւ կը դառնայ Ֆրանսական բեմերու լաւագոյն ողբերգակներէն մին:

Եւ ահա օր մը, կ՚ընդգրկէ նաեւ գրական ասպարէզը: 1930ին լոյս կը տեսնէ իր առաջին վէպը՝ «Խառնակութիւն»ը, որ իր ժամանակին կը դառնայ գրական շրջանակներու ուշադրութեան եւ գնահատանքին առարկայ:

Տիկին Սիմոն ամէնէն ազդեցիկ անդամն էր «Ֆեմինա» գրական կոմիտէին: Արտակարգօրէն ուշիմ, սրամիտ եւ մանաւանդ պատրաստաբան, մտաւորական խորունկ պաշարի տէր, անկասկածօրէն անիկա կրնար դառնալ 40 անմահներէն մէկը, եթէ գեղեցիկ սեռին անդամները իրաւունք ունենային իրենց թեկնածութիւնը դնելու՝ անմահութեան ...

կայ բնութիւնը կ՚ողողէ կարմրագոյն հեղեղով մը, որ իր առատութիւնը չափով մը սահմանափակելու համար՝ զայն կը հոսեցնէ դէպի Լեմանի լիճը, որուն Էվիանէն մինեւ Վըվէ, Վիլնէօվէն մինչեւ Ժընեւ – Շեշրոն տարածուող մակերեսը կը խայտայ լոյսին շլացուցիչ գեղեցկութեամբ: Իրենց կարգին, մերձակայ գագաթները կը շոշողան, մանաւանդ անոնց սառնապատ լանջքերը, ուր մայր վերջալոյսէն անջատուած մայրամուտիկներ կ՚ապրին ինքնիշխան եւ երջանիկ: Հետզհետէ կը ձերբազատուիմ մարդկայնութենէս, տարրալուծուելով հոյակապ համայնապատկերին մէջ: Երջանիկ եմ:

Ի՞նչ եղան Հրեաները. անոնք եւս վայելեցին ճամբորդութիւնը. դիտեցին վերջալոյսը, վերջալոյսին մէջ չվերջացող երկինքին ու իր գեղեցկութեամբ միշտ ծայրէն վերսկսող Լեմանի լիճը, ու հիմա, բռնած իրենց կնիկներուն ձեռքէն, կը պատրաստուին իջնել դաշտահովիտ, դէպի աղմկայարոյց բերանը Ֆուրքայէն հասնող Ռոնին, դէպի Վիլնէօվ, ու Վիլնէօվի ամէնէն հաճելի պանդոկներէն «Պայրըն» պանդոկը, ուր մեզի կը սպասէ անգզիացի ըմբոստ բանաստեղծին մարմարեայ կիսանդրին: Պիտի հասնին, ու պիտի խօսին հոսկէ հոնկէ իրենց հայազգի բարեկամին հետ, ու խելապատակնէն անգամ պիտի չանցընեն որ այս վերջինս արդէն կը մտածէ երթալ նստիլ գրամեքենային առջեւ, շարադրելու համար իր օրական 3–4 էջերը: Այո, գրամեքենային. դժոխքին դրան առջեւ ծալապատիկ նստելու պէս բան մը ...:

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ
(Մնացեալը յաջորդով)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (25)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Է.

Չայնիկը — դա ես էի, եթէ աղջիկ ծնուած լինէի — կապոյտ աչքեր, սեւ յօնքերով եւ սեւ թարթիչներով նիզակաւորուած, սեւ մազերով եւ սպիտակ մորթով: Չայնիկը — ահա զայրանում է մի բոպէ եւ քնքշանում յաջորդ բոպէում: Այնպէս լաւ էի հասկանում ես նրան: Շատերի համար նա մի մութ առեղծուած էր, բայց նրա բնաւորութիւնը, մինչեւ անգամ նրա անիմաստ գործերը, ինձ համար կարդացուած դրքի պէս էին: Այն գործերը, որոնք անիմաստ էին կոչւում, անգամ ես էի անիմաստ կոչում, ես ինքս էլ կ՚անէի այնպէս, ինչպէս Չայնիկն էր անում:

Ինչքան եմ յիշում քեզ, կապուտաչեայ իմ քոյր: Քեզ յիշելիս՝ իմ հոգին լցում է պատկերներով — յիշում եմ մեր պարտէզը, կտուրը, ծաղկոտ աքացիան, իշում եմ աշնան դեղին տերեւները, որ քամին քշում, բերում էր մեր, դրան առաջ, յիշում եմ ձիւնի սպիտակ փաթիլները, այդ ձիւնի մէջ քո ոստոստումները, եւ յիշում եմ մօրս վերջին մայրութիւնը:

Քեզանով վերջացաւ, կապուտաչեայ իմ քոյր, նրա կողերի խայտանքը, ընդմիշտ լռեց նրա քնարը: Դու եղար վերջինը, որ ծծեցիր նրա կաթը, դու, մօրս վերջին մանուշակ, վերջին երգ, վերջին բերկրանք:

×

Բացի իմ քոյրերից, կային եւ ուրիշ աղջիկներ, որոնք աճում էին իմ մանկութեան հետ, որոնք ծաղկում ու վառւում էին իմ մանկութեան ափերի վրայ:

Դեռ եւս նրանց ամէն մէկի ճիչը թըրթըռում է իմ ականջում, նրանց ամէն մէկի ժպիտը ծաղկում է իմ աչքերի առաջ: Նրանք դարուններ էին, որոնք վազում էին դարունների մէջ, նրանք ծաղիկներ էին, որոնք թաւալւում էին ծաղիկների գրկում:

Նրանցից մէկը Քրիստինէն էր, տրժգոյն, ինչպէս սառած մաքուր մեղրը. բայց նրան հանդիպելիս՝ շիկնում էր, այնքան շիկնում, որ ահա, կարծես, պէտք է վառուի: Փոքրիկ էր, լիքը, կըլոր, սպիտակ ձեռներով, բայց էլի լիքը եւ փոսիկներով:

Մօտենում եմ, որ բռնեմ մազերից, փախչում է մեղմ ծիծաղելով: Նրա ծիծաղը մեծ սիմֆոնիայի մի բեկորն էր կարծես:

Վազում է Քրիստինէն պարտէզի կածաններով, ինչպէս եղնիկն անտառում, բարձրանում տան վերեւի յարկը, բաց անում լուսամուտը, նայում ներքեւ ու ծիծաղում:

Քրիստինէն մի աստղ էր վար ընկած երկնքից եւ խոշորացած:

— Վար եկուր:

— Չեմ դար, մազս կը քաշես:

— Եկուր, չեմ քաշեր:

Իջնում է նա պարտէզը: Ես հեռանում եմ դէպի պարտէզի թաւուտները: Նա հետեւում է ինձ: Կանգ եմ առնում այնտեղ, ուր ոչ ոք չի կարող նշմարել մեզ, մինչեւ անգամ երկնքից դիտողը:

Քրիստինէն կանգ է առնում թաւուտի մութ կանանչում: Կարծես մի անծանօթ ձեռք թաւուտների մէջ մի կանթեղ վառեց եւ անհետացաւ:

Մօտենում եմ:

Գլուխը կախում է:

Սիրտս պոկւում է, փախչում է վանդակից դուրս: Բռնում եմ նրա մազերից,

— Քաշի՞մ:

— Քաշէ, — շշնջում է Քրիստինէն:

— Ես քու մազերդ չեմ քաշեր, — ասում եմ եւ մօտեցնում եմ շրթունքներիս:

Այդ մազերի բուրումը պարտէզի բոլոր ծաղիկների բաժակներից էր հաւաքել:

Երբ բռնում եմ նրա ձեռքը, աչքերը բոցավառւում են:

Էլի փախչում է:

Ոչ մի կանթեղ թաւուտների մութ կանանչում:

Խոշորացած եւ երկնքից վար ընկած աստղ, Քրիստինէ, ես քեզ յիշում եմ:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

մաս չեն կազմեր կոմիտէին որ առաջ յիսուն անդամներէ կը բաղկանար :

Կոմիտէն ներկայիս քննելու վրայ է Բարձրագոյն Ատեանի եւ քննիչ յանձնախումբի դատական օրինագիծը որուն հիման վրայ պիտի դատուին նախկին վարչակարգին պատասխանատուները :

Ազգային Միութեան կոմիտէի անդամները Թուրքիոյ կարեւոր քաղաքները այցելելու նպատակ ունին, յայտարարած է բանակին բանբերը: Հաւանական է որ զօրավար Կիւրսէլ Պոլիս այցելէ մօտերս:

Ամերիկացի լրագրողի մը պատասխանելով հազարապետ Հիւման Էսին յայտարարած է թէ Թուրք իշխանութիւնները ամերիկեան կառավարութեան եւ ՄԱԿին հետ համախորհուրդ որոշած են կրճատել Քորէայի թրքական ուժերը :

Եասը Ատա աքսորուած դեմոկրատ նախկին երեսփոխան մը՝ Թուսիլ Սայլավ յանկարծամահ եղած է, սրտի տագնապէ :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Մարոքի Հայ գաղութէն	Ն. Ֆ. 3000
Պորտոյի գաղութէն «Մայիս 28»ի հանդէսի առթիւ	265
Ս. Թորոսեանէ, Միւնիխ	50
Ոմն, Իսի լի Մուլինօ	50
Ոսկիան Ղուկասեան, Իսի	10
Ոմն, Անիէռ	40
Նախորդ գումար	1700
Ընդհ. գումար	5115

×

Հայ Մշակոյթի Տան Կեդր. Յանձնախումբը ստացած է հետեւեալ նամակը :

Քազապլանքա, 14 Յունիս, 1960

Սիրելի հայրենակիցներ,

Մարոքահայ գաղութը մասնաւոր գոհունակութեամբ կ'ողջունէ ձեր տուած որոշումը ողբացեալ Սողոմոն Թէհլիրեանի անմոռանալի յիշատակը յաւերժացնող Ակումբ – Ընթերցարանի վերաբերմամբ: Եւ այդ առթիւ ձեր տրամադրութեան տակ կը դնէ 300·000 հին Ֆրանք :

Շուտով կը ղրկենք նուիրատուներու ցանկն ու գումարը :

ՄԱՐՈՔԱՀԱՅ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Տէր եւ Տիկին Պետրոս եւ Գեղանուշ Պետրոսեան ի նպաստ «Սողոմոն Թէհլիրեան» սրահին կը նուիրեն քսան Ն. Ֆ., իրենց սիրեցեալ մեծ-մօր՝ Մարիամ Գասպարեանի եւ հօր՝ Յովակիմ Մելքոնեանի յիշատակին :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի եւ Մարսէյլի քոյր մասնաճիւղերը իրենց խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնեն իրենց ամերիկաբնակ հայրենակիցներուն՝ Տէր եւ Տիկին Կարապետ Մարտոյեանի, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Մարտոյեանի, Պ. Յակոբ Մարտոյեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Գարեգին Մարտոյեանի (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Մանուկ Մարտոյեանի (Մարսէյլ), որոնք դժբախտութիւնն ունեցան կորսնցնելու իրենց սիրեցեալ եղբայրը՝ Անդրանիկ Մարտոյեան (Ամերիկա): Ողբացեալը բնիկ Զարսանճագցի Խուշինա Մէզրէ գիւղացի էր:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան.— Պ. Պ. Միշէլ Զավուշեանէ քսան Ն. Ֆ., Յարութիւն Խաղնէճեանէ տասը Ն. Ֆ., Մագսուտ Զաքարեանէ քսան Ն. Ֆ., Միսքճեանէ երեսուն Ն. Ֆ.:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու առաջին խումբին արձանագրութիւնները փակուած են: Սակաւաթիւ տեղեր միայն մնացած են Օգոստոսի համար:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Զորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20: Ասկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռախօսթռիւտէն 27·35: 5 Ռիւ Մէյրան:

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մասնաճիւղերուն :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ
ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը :

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ :

Ընթացիկ եւ ընկալեալ պարզ գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը · —

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION
(Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը :

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախքն է՝ 2·50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի երկսեռ երիտասարդներու թատերական խումբը՝ ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ սիրուած դերասան ԹՐԱԳՕՇԻ՝ կը ներկայացնէ

«ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐԸ »

Վիէնի մէջ, 19 Յունիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2·30ին, Սալ տ'Էքսթէրնայի մէջ:

Վալանս.— 25 Յունիս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8·30ին, Թէաթրը Միւնիսիփալի մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ազգայինները :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի հովանաւորած դպրոցին, տարեվերջի քննութիւնները՝ Յունիս 26ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 9–12:

Աշակերտներու մէկ տարուան աշխատանքը քաջալերելու համար, սիրով կը հրաւիրուին տեղւոյս կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները, դպրոցին օժանդակ անդամներն ու փափաքող ծնողքները :

×

Աշակերտներու մրցանակաբաշխութեան բացօդեայ հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս երեքին: Անձրեւի պարագային Յուլիս 10ի կիրակին :

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Փարիզի եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած հինգշաբթի օրուան դասընթացքներուն :

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի:

Ալֆորվիլ.— Շաբաթ դիշեր ժամը 21ին, Ալֆորվիլի կրթ. մարմնոյ կողմէ :

Տեղւոյն քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Ռիւ Վօլթէր :

Երգ, արտասանութիւն, պար ղեկավարութեամբ ուսուցչական կազմին :

Պ. Քաղաքապետը ներկայ պիտի ըլլայ:

Պանեէօ Քաշան.— 3 Յուլիս, Կիրակի օր ժամը 2·30ին, Քաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Տեղւոյն Կրթ. Մարմնոյն կողմէ :

Կը նախագահէ Պ. ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

Խմբերգ, պար, մեներգ, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Պալըգճեանի :

Մեթրօ Քաշան :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ :

Դասախօս՝ Պ. ՅՈՎՆԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ՝ Շէյքսփիր եւ Թուրքերը այժմէական նիւթին շուրջ :

Մուտքը ազատ է :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 15–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ
ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ
ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս նաև երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ:

Ծախքերու մասնակցութիւն 2·50 Ն·Ֆ· :

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Բէնսի Փավիյեօն :

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
Լը Փէք

Բացուած են արձանագրութիւնները

1960-1961

Ուսումնական տարեշրջանին համար:

Տասը տարեկանէն սկսեալ երկրորդական վարժարանի որեւէ դասարանի ուսանող աշակերտ կ'ընդունուի: Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (Քուր քըլասիք) :

Որ եւ է լուսաբանութեան համար դիմել, գրաւոր կամ հեռաձայնով, վարժարանի տեսչութեան :

ÉCOLE APOSTOLIQUE
3, Ave. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. ; 963-0172

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Անտիյիի ծերանոցին համար օգնական խոհարար մը կամ խոհարարուհի մը : Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ :

Հ. Յ. Դ.
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի (26 Յունիս), կէսօրէ ետք ժամը 4·30ին հայկական ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի

NOTRE DAME

Մայր եկեղեցիին մէջ:

ԾԱԽՈՒ Է

Ալֆորվիլի մէջ, խանութ մը, երկու սենեակ, խոհանոց, նորոգուած :

Pour commerce confection en tous genres,
Tissus, bonneterie
BAIL SEPT ANS

Տարեկան վարձք՝ 600 Ն. Ֆ. :

Գին՝ 14·000 Ն. Ֆ.:

Այցելութիւն տեղւոյն վրայ կամ հեռաձայնել.—

ENT. 27-89
10 bis, Rue Etienne Dolet, ALFORTVILLE

Կամ գրել՝

Karadjian
3, Rue de la Perche, ALFORTVILLE

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Տիկին մը կրթական հաստատութեան մը տնական գործերու կամ խոհարարութեան համար: Դիմել՝

3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. & O.)

MORY et CIE

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ :

Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք : Նուազագոյն ծախքերով կը ղրկենք խորհրդ. Միութիւն :

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10·
(PRÈS DE LA GARE DU NORD)
Téléphone : TRU. 27-70

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ — ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՄԷՆԷՆ ՇԱՀԵԿԱՆ ԳԻՆԵՐԸ

ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ

Tourist Romea France
Organisation Internationale de Voyages
10, Rue Pasquier - PARIS 8e Métro : Madeleine
Cable ROMATOUR Lic. Ag. Voyages 360
TÉL. ANJ, 47-05, 41-83, 48-47

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԵՒ ԽՄԲԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Représentant à Marseille : VOYAGENCE
31, La Canebière Marseille TÉL.: 20-21-66 20-07-37

Կտրեցէք եւ մեզի ղրկեցէք այս կտրոնը, ձրի պիտի ստանաք դէպի Հայաստան 1960ի համար մեր կազմակերպած ճամբորդութեանց յայտագիրը :

Veuillez m'envoyer votre programme de voyages 1960
NOM PRENOM
ADRESSE VILLE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ· տար· 40 Ն· Ֆր·, վեց·22Ն·Ֆր·
Արտասահման՝ տար· 50 Ն· Ֆր· Հատը 0,20 Ն· Ֆր·

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
21
ՅՈՒՆԻՍ
MARDI
21 JUIN
1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8829 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4630

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿՈՒ ՋԱՓ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ԿՇԻՌ

Ապրիլ 25ի կոնդակը կարեւոր յառաջիմութիւն մը արձանագրելով հանդերձ դէպի ճշմարտութեան ճանապհումը՝ չէ կրցած տակաւին ձերբազատուիլ կարգ մը կանխակալ կարծիքներէ :

Մեծամտութեան ձգտումը կարմիր պիծի մը պէս աչքի կը զարնէ բնագրին մէջ, վերէն վար :

Էջմիածնի Մայր Աթոռին «նախամեծար» ըլլալը ոչ ոք կը ժխտէ : Վեհ· Ջահ Ա· 1936 փետրուար 20ին իր ընտրութենէն անմիջապէս վերջ հանդիսաւորապէս յայտարարեց այդ կէտը : Սփիւռքի մասին ալ անխորհ ո՛չ մէկ վէճի առարկայ դարձուցած է զայն :

Սակայն տեղի անտեղի ամէն առիթ կրկնել այդ պարագան՝ պարզապէս ծիծաղելի է :

Մանաւանդ աննեղելի է խեղաթիւրել պատմութիւնը :

Կոնդակը կը չեշտէ ·

« Մենք մէկ ազգ ենք եւ մէկ եկեղեցի , եւ մէկ հաւատք ունինք՝ Փրկչի Իջման սուրբ տեղով, Ամենայն Հայոց Ս· Էջ – միածնով, որ Ս· Գրիգոր Լուսաւորչի օրերէն մինչեւ մեր օրերը եղած է ու կը մնայ աստուածադիր միակ Գլուխը Հայաստանեայց եկեղեցւոյ եւ հոգեւոր գե – րագոյն հեղինակութիւնը մեր եկեղեցւոյ ներքին կեանքին մէջ : Եկե – ղեցին կը ծառայէր պարզապէս իրրեւ գործիք կրեմլինի ձեռքը՝ արտասահմանի մէջ համայնավարութեան ի նպաստ վարկ ստեղծելու համար :

Անկա ճշմարիտ է այսօր ալ : Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ու Մայր Աթոռի պատասխանատուները « Էջմիածինը» արտաքին գործակալներ են : Երկրին մէջ վարկ եւ ազդեցութիւն չունին : Սփիւռքի Հայութեան հետ նախկին կապերն ալ հոգեւոր – տնտեսական եւ բարեպաշտական գործունէութիւնները յօդուտ բոլշեւիզմի չհամ – պատասխանելու նպատակով է, որ պարբերա – բար արտասահման կը ղրկուի կաթողի – կոս – Վեհ· Վազգէն Ա· «Սիրոյ եւ Միու – թեան կոչ կ'ուղղէ նախ «Անթիլիասի Կաթողիկոսին՝ Զարեհ սիրեցեալ եղբօրը » :

Սակայն նախ քան այդ կոչը, որ տեղի կ'ունենայ անուղղակի կերպով, մամուլի խողովակով, Ամենայն Հայոց Հայրապետը քաջութիւնը պէտք է ունենար պաշ – տօնապէս ճանչնալու իր « սիրեցեալ Զա – րեհ Եղբօր» օրինական ընտրութիւնը իրրեւ կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ :

Ինչո՞ւ չորսուկէտ տարի վերջ ալ դեռ կը յամառի եւ չի բարեհաճիր հանդիսաւորապէս ճանչնալու եւ չնորհաւորելու զայն, մինչ անընդմէջ փութկոտութիւն մը ցոյց կուտայ վաւերացնելու եւ հեռագրով պաշտօնապէս շնորհաւորելու եղիշէ Արք· Տէրտէրեանի ընտրութիւնը՝ իրրեւ Պատրիարք Երուսաղէմի Ս· Յա – կոբեանց Աթոռին ...

Ինչո՞ւ այս երկու չափն ու երկու կը – շիռը :

Ի՞նչ պատնիշ է ծածկուած այս « փութկոտութեան » ետեւ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖԵՐԱՔ ԱՊՊԱՍ ՓԱՐԻԶ ԿՈՒԳԱՅ

ԱԶԱՏԱԳՐ· ՃԱԿԱՏԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑ՝ « ԱՅՕ ՈՐՈՎՀԵՏԵՒ... »

Երկուշաբթի առաւ ժամը 10ին , Թու – նուզի մէջ « Ալժերիոյ Հանրապետութեան առաջնորդ կառավարութիւնը » մամուլին յանձնեց դեկոյց մը իրրեւ պատասխան Զօր· տը Կոլի Յունիս 14ի ճա – ռին :

Զեկոյցը կարդաց Ֆերաթ Ապպաս :

Զեկոյցին մէջ Ալժերիոյ ըմբոստական չարժումին դեկավարները կը յայտնեն թէ ուրախ են որ տը Կոլ քանիցս ճանչցաւ Ալժերիոյ ժողովուրդին իրաւունքը ինք – նորոշման : Ալժերական Ալժերիոյ համար վերջին խօսքը կը պատկանի Ալժերիոյ ժողովուրդին : Գլխաւոր կէտը ապահովելն է հանրաքուէին օրինաւորութիւնը եւ ազատութիւնը : « Ալժ· կառավարութիւնը» վստահ է որ ինքնորոշման հանրա – քուէն եթէ անկեղծ ըլլայ , անոր արդիւնքը պիտի ըլլայ՝ անկախութիւն : Հաստատելով հանդերձ թէ տը Կոլ յառաջդիմութիւն ըրած է ալժերական կառավարութիւնը կ'ըսէ թէ տակաւին հեռու է իր տեսակէտէն : Այսուհանդերձ եւ ցոյց տալու համար իրենց բարի կամեցողութիւնը , « Ալժ· առժամեայ կառավարութիւնը» կ'որոշէ պատուիրակութիւն մը ղրկել Փարիզ խօսելու համար տը Կոլին հետ : Պատուիրակութիւնը պիտի ղեկաւորէ Ֆերաթ Ապպաս : Այս տեսակցութեան համար մէկը նշանակուած է որ Փարիզի մէջ կարգադրէ բոլոր ձեւականութիւնները :

Յարդ ոչ մէկ արձագանգ կայ բայց զեկոյցին հրապարակումէն առաջ իսկ Ալ – ժէի մէջ կը յայտարարուէր թէ եթէ Ֆերաթ Ապպաս փարիզ երթայ ընդհանուր զործադուլ պիտի ըլլայ :

× Յունիս 18ի առթիւ Օրանի մէջ տը Կոլի դէմ ցոյցեր եղած են, ժողովուրդը փորձած է խանգարել 1940 Յունիս 18ի կոչին ընթերցումը :

× Ժամը 16ին երկուշաբթի « Ալժ· կառավարութիւնը» ճառ մը պիտի կարդայ ուղղուած Ալժերիոյ ժողովուրդին :

×

ՖՐԱՆՍԱՑԻ հետ համաձայնաբար Մալի (Սենեկալ եւ Սուտան) անկախ պետութիւն դարձաւ երկուշաբթի օր : Պիտի չարունակէ հասարակապետութեան մաս կազմել :

ՔԻՄՈՑԻ կղզեխումբին վրայ 174·754 ռումբեր արձակուած են վերջին քանի մը օրուան ընթացքին : Հաւաքուած երկա – թի կտորներէն 75·000 տոլարի չափ կը նախատեսուի :

(Լուրերու շար·ը կարդալ Դ· էջ)

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ Հ. Յ. Դ. ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐԸ ԸՆՏՐՈՒԱԾ

Վերջին պահուն Պէյրութէն ստացանք հետեւեալ հեռագիրը · —

« Փառաւոր յաղթանակ, Տէր Գալուստեան, Խաչիկ Պապիկեան, Սուրէն Խանամիրեան – միրեան ընտրուած » :

«Ազդակ»

Ֆրանսական ձայնասփիւռը կը հաղորդէ որ կիրակի օր միջադէպեր տեղի ունեցած են Հայկ· թաղերու մէջ եւ մէկ Հայ սպաննուած է : Այս մասին ցարդ ոչ մէկ տեղեկութիւն ունինք :

ԱՅԶԸՆՀԱՒՈՒԸՐ ՈՒՈՇԻՆԿՔԸՆ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ

ՁԱՓՈՆ – ԱՄԵՐԻԿԱ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐԸ ՎԱԽԵՐԱՑՈՒԱԾ

Շաբաթ կէս գիշերին , Ձափոնի վար – չապետը՝ Քիչի ճակատամարտը չահե – ցաւ : Արդարեւ Ձափոն –Ամերիկա գին – ուորական եւ իրերօգնութեան դաշնա – գիրը ի զօրու դարձաւ սահմանադրու – թեան այն տրամադրութեամբ թէ Ազգա – յին ժողովին կողմէ վաւերացուած որեւէ դաշնագիր ի զօրու կը դառնայ ինքնաբե – րաբար եթէ Վերակոյսը թեր կամ դէմ չարտայայտուի , առաւելագոյնը մինչեւ մէկ ամիս :

Շաբաթ ժամը 0·18ին , ճիշդ երեսուն օր կ'ըլլար :

Դաշնագրին հիման վրայ Մ· Նահանգները իրաւունք պիտի ունենան գինուորական կայաններ հաստատելու եւ պահելու 10 տարի :

Ձափոն իր կարգին պիտի ստանայ տնտեսական եւ առեւտրական նպաստներ :

Դաշնագրի վաւերացումով սակայն կազմութիւնը չի հանդարտիր : Ընդդիմադիրները որոշած են չճանչնալ դաշնագիրը ու այս իմաստով յայտարարութիւն մըն ալ ըրած են : Միւս կողմէ ձախակողմեան տարրերը կը չարունակեն իրենց ցոյցերը ու կը թուի թէ վճռած են տապալել կառավարութիւնը : Կը պահանջեն որ Քիչի հրաժարի կամ « Հարա – Քիրի » ըլլայ : Նախագահ Տուայթ Այզընհա – ուըր հերոսի պէս ընդունուած է Թայֆէի (Ֆորմոզա) մէջ : Արդարեւ կէս միլիոնէն աւելի բազմութիւն մը խանդավառ եւ համակիրական ցոյցերով դիմաւորած է Այքը : Նախագահ Զան Քայ Չէք չնորհակալութիւն յայտնած է Մ· Նահանգներուն եւ Այզընհաուըրին այն օգնութեան համար զոր Ամերիկա ազգայնական Չի – նաստանի ընձեռած է տարիներէ ի վեր :

Այս առթիւ ազգայնական Չինաստանի դեկավարը յայտարարած է, թէ հաւանական է որ « մայր երկրի մէջ ժողովուրդը ըմբոստանայ իրեն վիճակուած ծանր պայմաններուն եւ ճնշումին դէմ » :

Նախագահական պալատին մէջ Այզընհաուըրը յայտարարած է ·— « Մ.Ազգ մէջ զօրավիղ պիտի կանգնինք Ազգ· Չինաստանի հանրապետութեան որպէս օրինաւոր ներկայացուցիչը Չինաստանի : Իրբեւ հին քաղաքակրթութեան տէր, ազատ Չինաստանը կրնայ կարեւոր դեր խաղալ մարդկային ապագայ քաղաքակրթութեան մէջ :

Սէուլի մէջ (Հարաւային Քորէա) Այքը դիմաւորողներու թիւը եղած է, մէկ միլիոն :

Վարչապետ Հիւն Չիւնկ ճառ խօսելով չեչտած է թէ առանց Մ· Նահանգներու օգնութեան « ներկայիս երկաթէ վարագոյրին ետին պիտի ապրէինք » :

Ժողովութիւններ տեղի ունեցած են Ամերիկայի նախագահին եւ Հար· Քո – րէայի վարչապետին միջեւ :

Օքինաւայի մէջ 30·000 հոգի Այզընհաուըրը դիմաւորած են : « Այք երկիրդ դնաց» եւ « վերստին Ձափոնի կ'ուղենք կցուիլ» պոռացողներ եղած են :

Օքինաւա ներկայիս ամերիկեան իշխանութիւններու կողմէ կը կառավարուի : Նախապէս Ձափոնի կը պատկանէր :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կիրակի օր տեղի ունեցան Պէյրութի առաջին շրջանի ընտրութիւնները : Ցիշենք որ Փաղանգականներու ցանկին վրայ կը ներկայանային Հ· Յ· Դ· թեկնածուները՝ Խաչիկ Պապիկեան , Մովսէս Տէր Գա – լուստեան եւ Սուրէն Խանամիրեան : Կաթողիկէ թեկնածուն է Ժոզէֆ Զաարը : Ժողովուրդի ցանկը կը գլխաւորէ փա – զանգական (Ֆալանժիստ) պարագլուխ Փիէր Ճմայէլ :

Փիէր Խոտէ կը գլխաւորէ հակառակորդ ցանկը որուն հայ թեկնածուներն են՝ Հրաչ Շամլեան , Վազգէն Պազալ – եան , Էմիլ Իսքենտէրեան եւ Նուպար Թուրսարգիսեան :

Պէյրութի մամուլին կը տեղեկանանք սակայն թէ նախորդ կիրակիի ընտրութիւնները դուռ բացած են ծանր վիճաբանութեանց : Ցիշենք որ ընտրուած հայ երեսփոխանն էր Վարդգէս Շամլեան (փաղանգական – Հ· Յ· Դ·) ստացած էր 17·123 , Քամիլ Շամունի ցանկին վրայ ներկայացած էր Պ· Տիգրան Թոսպաթ եւ չէր ընտրուած ստանալով 15·282 ձայն :

Այգի եւ կը Սուարի , տէր եւ տնօրէնը Տ· Թոսպաթ ծանր յարձակումներ կ'ընէ իշխանութեանց վրայ որոնք Թոյլ տուած են « Պուրճ Համուտի խաբեբայութիւնը » : Նախկին երեսփոխանը դիտել կուտայ թէ ընտրութենէն երեք օր առաջ բացատրած է ներքին նախարարին թէ ինչ կը պատրաստուի : Ըստ Պ· Թոսպաթի 2300է աւելի « կեղծուած» քուէներ կան : Այս խնդրին չուրջ դիրք բռնած են նաեւ լիբանանեան թերթերը : Ազդակ իր կարգին « յերիւրուած դիտումնաւոր սուտեր» կը նկատէ ըսուածները եւ « ինչպէս կը պատանցեն ... » խմբագրականով մը կը ծանրանայ Պուրճ – Համուտի քուէարկութեանց օրինաւորութեան վրայ :

Պ. ՎԱՀԱՆ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Խմբագրատուն այցելեց մեր մեծանուն աշխատակիցը Պ· Վահան Փորթուգալեան , նախագահ Ֆրանսական վերաքննիչ ատեանի , որ հաստատուած է Էքս – Ան – Փրովանս , որդին հանրածանօթ ազգային դործիչ եւ հրապարակագիր Մկրտիչ Փորթուգալեանի :

Քառորդ ժամու խօսակցութիւն մը բաւական եղաւ հաստատելու թէ ի՛նչքան հարուստ է յուշերով , որոնք կը վերաբերին մեր ժամանակակից պատմութեան : Այդ պատմութենէն յաճախ « Ցառաջ»ի կուտայ դրուագներ , որոնք վաւերական վկայութիւններ են, ժամանակակից մեր պատմութեան համար առաղձներ : Մեծ իրաւագէտը , այս առթիւ , դիտել տուաւ թէ հայերէն թերթերը չեն գիտեր կամ չեն ուզեր յարգել մամուլի օրէնքը , — ինչ երբ յօդուած մը կը գրէ « Ցառաջ»ի մէջ, կը փափաքի որ արտատպումներու ժամանակ յիշատակուի առաջին հրատարակող թերթին անունը , ամենայն թերթերու աշխատակիցի հանդամանք չտրը – ուելու համար իրեն :

ՊԱՇՏԵԼԻ ԳՐԱԲԱՐԸ

(Ս. ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 1600ԱՄԵԱԿԻՆ)

Բ.

Լեզուագիտութեան բառամթերքով՝ մեռած լեզուներ կը կոչուին հին յունարէնը, լատիներէնը, մեր գրաբարը. բայց, մեռած՝ չի նշանակեր փճացած, քայքայուած, ոչնչացած, աւելի իրապաշտօրէն՝ հոտած լեզու. անյաջող է այդ բացատրութիւնը. եւ հակառակ այս յորջորջումին՝ եւրոպական միջնակարգ վարժարաններու մէջ, մանաւանդ դասական լիկէոներու մէջ՝ մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայուի լատիներէնի եւ հին յունարէնի ուսուցումին, եւ այդ լեզուները կը կոչուին, ճիշդ այդ պատճառով, դասական լեզուներ. այն է՝ գպրոցի մէջ, դասի ժամանակ միայն աւանդուած լեզուներ, որոնք խօսակցութեան մէջ չեն գործածուիր: Մասնագէտները գիտակից են թէ արդի լեզուները միշտ պէտք ունին կենսատու կաթը ծծելու իրենց մայր լեզուէն. ու որքան ալ այս նոր արդի լեզուները հասնին ինքնուրոյն կատարելութեան, չեն կրնար խզել այն զօրաւոր զօդը՝ որ կայ մօր եւ զաւակին միջեւ. մանաւանդ թէ այնքան աւելի խոր ու տրամաբանեալ կը դառնայ արդի լեզուի տիրապետումը, որքան կը խորասուզուինք անոր դասական շրջանի ուսումնասիրութեան մէջ: Պարզապէս օրինակ մը թուելու համար. որքան կը դիւրանայ Ֆրանսերէն ուղղագրութիւնը, երբ մարդ բաւականաչափ տեղեկութիւն ունի հին յունարէնի, մանաւանդ յունարէնէն՝ լատիներէնի ճամբով՝ Ֆրանսերէնի փոխանցուած բազմաթիւ բառերու:

Այսպէս մեր ալ գրաբարին ուսումնասիրութիւնը կարեւոր է եւ անհրաժեշտ մեր աշխարհաբարի զարգացման համար:

1.— Գրաբարի հմտութիւնը անհրաժեշտ է, նախ, մշակութային տեսակէտով. Ի՞նչպէս պիտի ծանօթանանք մեր հին գրականութեան, առանց գրաբարի. այո, ճիշդ է՝ թէ կան թարգմանութիւններ եւ պէտք է որ զարկ տրուի այդ ուղղութեամբ. Եզնիկ, Կորիւն, Փաւստոս, Եղիշէ, Խորենացի, Նարեկացի, այսօր աշխարհաբարի վերածուած են. բայցայստեղ կանգ կ՚առնէ թարգմանական գրականութիւնը. դեռ ինչքան դանձեր կը մընան թաքուն: Առէք մեր օրերու Հ. Ալիշանը. ան ծանօթ է հայ համայնքին իր աշխարհաբար ոտանաւորներով. իսկական Հ. Ալիշանը, մեծ բանաստեղծը ծածկուած է իր բուն գրաբար քերթուածներուն մէջ, որոնք այժմ, աւաղ, շատ քիչերու միայն մերձենալի են: Միւս կողմէ, եւ հարկ չկայ այստեղ ծանրանալ, թարգմանութիւնն ալ երբեք չի կըրնար իր վսեմութեան եւ հարազատ գեղեցկութեան մէջ ներկայացնել իսկական բնագիրը. ատոր համար է որ եւրոպացի շատ գրասէրներ կը նախընտրեն բնագրին մէջ կարդալ իւրաքանչիւր հեղինակ:

Այսպէս, գրաբարի թերին՝ մեր մէջ կը ծնի երկրորդ թերութիւն մը. մեր նախնեաց հոգին, մտայնութիւնը, հոգեբանութիւնը մեզի կը մնան յաճախ անծանօթ, անհասկանալի գրքերու մէջ անթեղուած: Անկեղծօրէն կրնանք խոստովանիլ թէ ռեւէ եւրոպացի գրագէտ աւելի կը ճանչնայ իր դասական հեղինակները, քան մեր գրագէտները՝ իրենց բնիկդասականները, յարգելով անշուշտ բացառութիւնները: Ամէն օր կը հոլովենք Եղիշէ, Խորենացի, բայց, աւաղ, անկարող կը դառնանք հետզհետէ ծծելու անոնց հաղորդած արբեցուցիչ աւիւնը:

«Գրաբարագէտների թիւը հետզհետէ պակասում է», կը դոչէ Մալխասեան, իր քառահատոր բառարանին մէջ, գրաբարագէտ ձայնին տակ. եւ ատով կը նոսրանայ մեր մշակութային կապը՝ մեր իսկ անցեալին հետ. ու գրաբարագիտութիւնը կը մնայ մենաշնորհը քանի մը բանասէրներու եւ ուսուցիչներու:

2.— Գրաբարի հմտութիւնը անհրաժեշտ է նաեւ մեր հայ աշակերտին քերականական մտքի կազմութեան համար: Իբրեւ ընդհանուր օրէնք, պէտք է ընդունիլ որ դասական լեզուի մը ուսուցումը, առնենք լատիներէնինը, մեծապէս կը նպաստէ աշակերտի մը քերականական արագ կազմաւորումին, եւ մտքի յստակութիւն կը բերէ:

Արդի լեզուներու մէջ, օրինակի համար, ենթակայի եւ խնդիրներու զանազանութիւնը աշակերտներու կողմէ կը բախի որոշ դժուարութիւններու. մանաւանդ, երբ նկատի առնենք, որ հայերէնի մէջ, ուղղական ու հայցական հոլովները, ինչպէս նաեւ սեռականն ու տրականը ձեւով յար եւ նման են. տղան տրամաբանական որոշ ճիգ պիտի բանեցնէ հարցը լուծելու համար. մինչ դասական լեզուի մը տիրապետումով՝ ակնյայտնի պիտի նշմարէ այդ հոլովներու զանազանութիւնը ու տարբերութիւնը, թանձրացեալ ձեւով. լատիներէնը կ՚ըսէ. փաթեր ամաթ ֆիլիում — ֆիլիուս ամաթ փաթրեմ. գրաբարը՝ ճիշդ անոր համապատասխան՝ կ՚ըսէ. հայր սիրէ զորդի —որդի սիրէ զհայր. (Փաթեր – Փաթրեմ, ֆիլիուս – ֆիլիում), հայր –զհայր, որդի – զորդի. եւ հոլովներու այս անշփոթելիութեան պատճառով՝ նախադասութեան բառերուն կարգն ալ աւելի ճկուն է դասական լեզուին մէջ. գրաբարը հաւասարապէս կրնայ ըսել. հայր սիրէ զորդի – զորդի սիրէ հայր. մինչ նման երեւոյթ չի կրնար գոյութիւն ունենալ արդի լեզուներուն մէջ, ուր, դասաւորումի փոփոխութիւնը առաջ կը բերէ նաեւ իմաստի տարբերութիւն:

Աշխարհաբարի մէջ կ՚ըսենք աճոր որդին, աճոր տուի. առաջին աճորը սեռական է, երկրորդը՝ տրական. գրաբարի մէջ պարզ եւ յստակ է այս զանազանութիւնը. որդի նորա, ետու նմա. նորա՝ սեռական, նմա՝ տրական: Լատիներէնի եւ յունարէնի մէջ աւելի բացայայտ է այս պարագան, քանի որ ամէն մէկ բառի սեռականը տարբեր է տրականէն նաեւ ձեւով (ֆիլիուս – ֆիլիի – ֆիլիօ):

Մեր հայ տղաք, մինչեւ ուշ տարիքի չեն յաջողիր քերականական ու տրամաբանական ճշգրիտ լուծում կատարել, որովհետեւ պակսած է իրենց յստակ ըմբռնում:

Օտար արդի լեզուները, Ֆրանսերէն եւ իտալերէն, հարցը մասամբ լուծած են, քանի որ կորսնցուցած են բառերու հոլովականութիւնը, եւ խնդրառութիւնները կը կատարեն նախդիրներով (տը, ա, բար, տի, ա, տա...) մեր աշխարհաբարը պահած է բառերու հոլովումը. պարզած է. բայց ահա, կարգ մը հոլովներու նմանութեան պատճառով՝ հարցը բարդուած է. յաճախ ասոր վրայ կ՚աւելնայ ուսուցման թերի եղանակն ալ ու խառնակութիւն մը կը ձեւանայ աշակերտին ուղեղին մէջ, որու համար յաճախ միեւնոյն բանն է ուղղականն ու հայցականը, սեռականն ու տրականը:

Այստեղ նոր հարց մը կը ծագի, դրական հարց մը, աշխարհաբարի քերականութեան ուսուցումի մեթոտի մասին, զոր արդիներէն ոմանք կը կարծեն լուծել՝ Ֆրանսերէնի կապկօրէն նմանելով. այդ մասին՝ ուրիշ առիթով:

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԵՐԿՐԷ ԵՐԿԻՐ

ՋՈՒԻՑԵՐԻՈՅ ՀՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

Գրականութեան պատմութենէն տեղեակ եմ որ Լեմանի ողջ տարածութիւնը ժամադրավայրն է եղած այլազան երկիրներու այլազան մարդոց.— Պայրըն, Շէլի, Ժան Ժաք Ռուսօ, Մատամ տը Սթալ, Սիամանթօ, Սեւակ ... եւն.: Այսօր, մտադրած եմ ուղղուիլ դէպի Քլարան, լճափունքին նայող գեղեցիկ գիւղակը, զոր երգած է Լորտ Պայրըն իր Չայլտ Հարոլտ, Փիլկրիմէյճի երրորդ երգին մէջ.— Քլարան, սուիթ Քլարան, Պըրթ Փլէյս Օֆ տիփ լօվ.— Քլարան, քաղցըր Քլարան, ծննդավայր խորունկ սիրոյ...: Կը փափաքիմ ճանչնալ տնակը ուր բնակեցաւ բանաստեղծը, յետ թափառելու Ժընեւի եւ Լոզանի պանդոկներըբ ապա Տիոտաթի դղեակը, վայելելով Շէլիին բարեկամութիւնը, ինչպէս մտերմութիւնը վերջնոյս կնոջ խորթ քոյր Քլէրի: Առաւօտը մեղմ է, լիճը սեղմ եւ երկինքը մեղմագոյն. կը քալեմ մինակ, ծառուղիին ընդմէջէն, մերթ ընդ մերթ մրմնջելով բանաստեղծին այս կամ այն քառեակը, ոտնագնդակ խաղալու ձեւով, հարուած մը տալով առջեւս ելլող խճաքարերուն, ապա շոյելով այս կամ այն թուփը, մէկ խօսքով խաղ խաղալով աջիս ու ձախիս տարածուող ջուրին, ծացառին եւ ծառին հետ.— Իմ բարեկամներս: Հասած եմ արդէն Թերիդէ, ու ահա Մոնթրէոն, որուն սկզբնաւորութեան դէպի աջ, ծաղիկներու եւ կանաչութեանց մէջ խորասուզուած կայսրուհի Լիզապէթի յուշարձանն է, ձախ ցուցամատը քունքին, աջին գիրք մը, որուն դժբախտաբար, անհնարին կ՚ըլլայ ճշգրոշել տիտղոսը, ու տիտղոսին վերեւ արդէն չոգիացման ճամբան բռնած դժբախտ հեղինակին անունն ու մականունը...: Կանգ կ՚առնեմ ապակեպատ խանութի մը առջեւ, ու աղջնակիս նուէր մը կը գնեմ. յուսանք հաճելի ըլլայ անոր, այլապէս լաց կայ, իրարանցում:

Թէեւ քաջածանօթ եմ Քլարանի ուղղութեան, այսուհանդերձ կանգ կ՚առնեմ, ու Ֆրանսերէնս անգամ մը եւս չտկելով եւ կանոնաւորելով ըղեղիս մէջ եւ չրթներուս վրայ՝ ոստիկանին հարց կուտամ թէ որն է անոր ուղղութիւնը...: Ան, ձախ բազուկը բռնած օդին մէջ, աջով ցոյց կուտայ բռնելիք ճամբաս, չմոռնալով զիս բարեւել զինուորական եւ կրտրուկ. ահ, այդ զինուորական բարեւը...: Քայլերս կ՚արագացնեմ. դարձեալ Լեմանն է ձախիս. կանաչութիւն կանաչութեան մէջ, ու կարմիր վարդերու բողբոջումներ ծառախումբերու միջեւ, որոնց խորքին անանուն թռչնիկներ հրաշալի համերգութիւն մը սարքաւորած են չես գիտեր որու համար...: Օրուան այս ժամուն, երիտասարդ մայրիկներ, իրենց հոգեհատորները ազատ ձգեր են հրաշալի կերպով խնամուած հանրային գոյնզգոյն պարտէզներուն մէջ. անոնք կը ցատկռտեն իրենց հայրենի անոյշ հողին վրայ, ուլիկներու եւ դառնուկներու աշխուժութիւնն ու անմեղութիւնը փոխադրած իրենց տոտիկներուն մէջ եւ երեսին վրայ: Անոնցմէ մին, գրեթէ անզգալաբար, կը բարձրացնեմ բազուկներուս վրայ ու կը համբուրեմ ճակատը, ապա կամացուկ մը դարձեալ իր տեղը կը դնեմ: Երիտասարդ մայրիկներէն մին կը նայի ինձ ժպտագին. ներսիդիս մեղրի պէս անոյշ բարութիւն մը կայ...: Քանի որ վստահ եմ ճամբորդութեանս շուտափոյթ լրմանը, քայլերս կը դանդաղեցնեմ, կ՚երթամ, կը նստիմ Մոնթրէօն Քլարանի կապոզ փայտեայ երկար նստարանին վրայ, մտքերս կ՚ամփոփեմ, ու կը սկսիմ ծրագրել թէ ինչպէս լաւագոյնս այցելելու եմ Պայրընի բնակած տունը: Ոտքի կ՚ելլեմ, կը շարունակեմ պտոյտս. կեդրոնական ճամբէն հազիւ 30 – 40 մեթր յառաջացած, աջիս կը կարդամ.— Բիւ Պայրըն.— Նեղ ու ոլորապտոյտ ճամբայ մըն է: Յուշատախտակ մը տեսնելու յոյսով, նայուածքս կը պտըտցնեմ հոս ու հոն. ոչինչ. կրունկիս վրայ անգամ մը եւս կը դառնամ շրջանակաձեւ. դարձեալ ոչինչ. ճարահատ՝ կը թեքիմ ձախ, այսինքն դէպի քիչ մը լայն ու չափէն աւելի կարճ այն փողոցը՝ որ կեանք կ՚առնէ Բիւ Պայ-

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՉՈՒԱՆԻ ԿՏՈՐԸ

Ժուրտէնի մօտ, ընդարձակ սրահը լեցուն էր ճաշողներով, ինչպէս բակը՝ որ լեցուն էր զանազան տեսակի կառքերով՝ սայլեր, միաձի եւ երկձի կառքեր, բոլորն ալ աղտոտ ու դեղնոտած, չորս կողմէն կոտրած ու ծռմռուած:

Սեղանին առջեւ նստած ճաշողներուն ճիշդ դիմացը կար պատի մեծ վառարանը, որ իր ջերմութեան ալիքները կը սփռէր աջ կողմի նստողներուն կռնակն ի վեր:

Երեք շամփուրներ կը դառնային այդ կրակին վրայ, խորովելով հաւեր, աղաւնիներ եւ ոչխարի զիստեր, եւ ճենճետող խորովածին ախորժաբեր բուրմունքը ներկաներուն բերնէն լորձունք կը հոսեցնէր...

Արօրի ու գութանի աղնուական դասակարգը հոդ կը ճաշէր, վարպետ Ժուրտէնի մօտ, որ ճաշարանատէր ըլլալով հանդերձ, միաժամանակ կը զբաղէր անասնավաճառութեամբ: Ճարպիկ մարդ մըն էր վարպետ Ժուրտէն եւ տէր՝ կլորիկ հարստութեան մը:

Պնակները իրարու ետեւէ կը պարպուէին, մինչ խնձորօղիի դեղին փարջերը կ՚արժանանային նոյն բախտին:

Իւրաքանչիւր ոք կը խօսէր իր գործերուն, իր առուծախին մասին: Իրարմէ տեղեկութիւններ կ՚ուզէին հունձքերուն վիճակին վերաբերմամբ: Այս խօսակցութիւններէն յայտնի կ՚ըլլար թէ՝ այդ տարին կանաչեղէններու արտադրութիւնը եղած էր լաւ, իսկ ցորենի բերքը՝ տկար:

Ցանկարծ, բակին մէջ լսուեցաւ թըմբուկի մը ձայնը: Ամէն ոք ոտքի կանգնեցաւ, բացի քանի մը անտարբերներէ, վազեցին դէպի դուռը, պատուհանը, բերաննին լեցուն եւ անձեռոցը ձեռքերնին:

Իր թմբուկին հարուածները, լրացնելէ ետք, հասարակաց ծանուցանողը, բառերուն խորհրդաւոր շեշտ մը տալով, սկըսաւ պոռալ.

«Պարտք կը սեպեմ Կոտերվելի բնակիչներուն ծանուցանել — մանաւանդ բոլոր անոնց որ այսօր շուկայի հրապարակը կը գտնուէին — թէ այս առաւօտ, ժամը 9էն 10ի ատենները, Պէօղէվիլի ճամբուն վրայ կորսուած է սեւ կաշիէ թղթապանակ մը, որուն մէջ կային հինգ հարիւր Ֆրանք եւ գործի կարեւոր թուղթեր: Գտնողէն կը խնդրուի անյապաղ բերել ու յանձնել կամ քաղաքապետարան եւ կամ Մանըվէլ բնակող վարպետ Չուլըպրէքի: Բերողին պիտի տրուի քսան Ֆրանք նուէր»:

Հասարակաց ծանուցողը հեռացաւ: Հեռուէն անգամ մը եւս լսուեցան իր թմբուկին զարկերը, ապա, ձայնը հետզհետէ նուաղեցաւ:

Խօսակցութիւնները ծայր տուին ճաշասրահին մէջ. կարծիքները կը յաջորդէին իրարու, թուելով հաւանականութիւններն կամ անկարելիութիւնները, վարպետ Հուլըպրէքի կորսնցուցած թղթապանակին գտնուելուն առընչութեամբ:

Ճաշը վերջացած էր. սեղանակիցները իրենց սուրճը կը խմէին երբ յանկարծ ոստիկան –զօրաց տասնապետը երեւցաւ դրան սեմին եւ հարցուց.

— Պրէօթէէն վարպետ Հոշըքորն հո՞ս կը գտնուի:

Հոշըքորն՝ որ նստած էր սեղանին միւս ծայրը, պատասխանեց.

— Ահաւասիկ:

Տասնապետը շարունակեց, այս անգամ խօսքը ուղղելով վարպետ Հոշըքորնի.

— Վարպետ, կը հաճի՞ք ինծի ընկերանալ մինչեւ քաղաքապետարան. Պ. Քաղաքապետը կ՚ուզէ խօսիլ ձեզի:

Գիւղացին՝ յանկարծակիի եկած ու անհանդիստ, մէկ ումպով պարպեց իր բաժակը, ոտքի ելաւ եւ աւելի կորաքամակ քան առաւօտուն, որովհետեւ ճաշէն ետք առաջին քայլերը միշտ ալ դժուար էին եղած իրեն համար, ճամբայ ինկաւ, կրկնելով.

— Ահաւասիկ, ահաւասիկ...

Եւ հետեւեցաւ տասնապետին:

Քաղաքապետը, իր թիկնաթոռին մէջ բազմած, կը սպասէր: Շրջանին նոտարն էր միեւնոյն ժամանակ, գէր մարդ մը, պաշտօնական եղանակով խօսող:

— Վարպետ Գոշըքորն, սկսաւ Քաղաքապետը, այս առաւօտ Պէօղըվիլի ճամբուն վրայ ձեզ տեսած են երբ դեռնէ վերցուցած ու գրպանած էք վարպետ Հուլըպրէքի կորսնցուցած թղթապանակը:

Գիւղացին, ապշած, դիտեց քաղաքապետը: Սահմռկած էր, սարսափած այն ահաւոր կասկածէն որ չէր հասկընար թէ ինչո՞ւ կը ծանրանար իր վրայ:

— Ե՞ս, ե՞ս, թղթապանա՞կ մը, կասկաղեց լեղապատառ:

— Այո, դուք:

— Պատուոյ խօսք որ տեղեկութիւն չունիմ:

— Տեսեր են ձեզ:

— Տեսե՞ր են, ո՞վ է տեսեր:

— Վարպետ Մալանտէն, համետագործը:

Այն ատեն, ծերունին վերյիշեց, հասկըցաւ, եւ բարկութենէն շիկացած, գոռաց.

— Ահ, անպիտանը, տեսեր է, Պ. Քաղաքապետ, տեսեր է սա չուանի կտորը հաւաքելս:

ԿԻ ՏԸ ՄՈՓԱՍԱՆ

(2 Շար.)

ԿԻՍԱԿՈՒՏ ԴԻՒ
ՀՈՍՔԱԲԱՇԽ ԱՂՋԻԿ

Բ.

Ալեքսանդր Ղազարեան ոտքի ելաւ եւ ուզեց դուրս գալ, բայց յանկարծ ետ դարձաւ եւ ըսաւ.

— Ես ալ ձեզի հետ պիտի գամ, Ռուբէն։ Ես ալ ուզեցի ձեզի հետ խօսիլ, բայց ուրիշ անգամ։ Հիմա ես ալ ձեզի հետ պիտի գամ։ Ես ալ ուզեցի ձեզի հետ խօսիլ, բայց ուրիշ անգամ։ Հիմա ես ալ ձեզի հետ պիտի գամ։

Ռուբէն ոտքի ելաւ։

— Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ պիտի գաս մեզի հետ, Ալեքսանդր։ Ես ձեզի հետ խօսելիք չունիմ։ Ես ուզեցի միայն ձեզի հետ խօսիլ, որ ձեզի ըսեմ, թէ ես ալ ձեզի հետ պիտի գամ։ Ես ալ ուզեցի ձեզի հետ խօսիլ, որ ձեզի ըսեմ, թէ ես ալ ձեզի հետ պիտի գամ։

Ալեքսանդր Ղազարեան ժպտեցաւ։

— Ինչո՞ւ կ՚ուզես գալ մեզի հետ, Ռուբէն։ Ինչո՞ւ կ՚ուզես գալ մեզի հետ։

— Ես ալ ձեզի հետ պիտի գամ, Ալեքսանդր։ Ես ալ ձեզի հետ պիտի գամ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ղէտեր Պուքրէշ ժամա – նած են Ռումանիոյ համայնավար կու – սակցութեան համագումարի բացումին առիթով: Խորհրդային պատուիրակու – թիւնը կը ղեկաւարէ՝ Խրուշչեւ: Քաւար՝ Հունդար պատուիրակութիւնը: Իւլպրիխ՝ Արեւելեան Գերմանիոյ, իսկ Զինասոանի պատուիրակութեան գլուխը կը գտնուի Փէնկ Զին որ կը նկատուի «խիստ եւ կարծր» այսինքն խաղաղ գոյակեցութեան չհաւատացող մը: Խրուշչեւ վերստին ըս – պառնացած է «փոխադարձել» Խորհր. Միութեան դէմ եղած որեւէ բռնաբարում մը: Տեսակ մը համայնավար պլօքի վե – հաժողով է:

ՄԻԿՈՅԵԱՆ, Խորհրդային փոխ – վար – չապետը Օսլօ (Նորվեկիա) պիտի մեկնի չաբթու վերջաւորութեան, կը հաղորդէ Մոսկուա: Խորհրդային ցուցահանդէսին բացումը պիտի կատարէ: Մոսկուայի մէջ Միկոյեան ընդունած է այցելութիւնը՝ Քուպայի առեւտրական պատուիրակու – թեան պետ՝ Խմենեզին:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԱՍՐ հնդիկ պարուհիի մը սիրահարուած է: Լուրը կը հաղորդէ « Հինտուստան Սթանտարտ »ը որ լուրջ թերթ կը նկատուի:

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱՀՈՒՄԲԻ ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՊՏՈՒՅԹ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 10

Դէպի ՏՕՎԻԼ եւ շրջակայքը

Օթօքարը կը մեկնի Ապր. Տունէն (32 Րիւ տը Թրէվիզ) ժամը ճիշդ 7ին:

Պատրաստին մասնակցիլ փափաքողները պէտք է նախապէս արձանագրուին երդ – հախումբի վարչութեան կամ Օր. Զահ – րէճեանի մօտ (78 Րիւ Լափայէթ, Փարիզ (9), հեռաձայնով

TRI. 77-27 poste 62

Ճանապարհածախք 15 Ն. Ֆ.:

Ամէն ոք իր ուտելիքը կը հոգայ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վար – ժարանին ամավերջի հանդէսը այս կիրա – կի, կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

Յայտագիր՝ երգ, նուագ, արտասանու – թիւն եւ երկու դուարթ ներկայացում:

Վարչութիւնս կը հրաւիրէ՝ Պոմոնի եւ շրջակայքի Հայութիւնը որ իր ներկա – յութեամբ քաջալերէ Կապոյտ Խաչն ու իր դպրոցի երկսեռ աշակերտութիւնը:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ո – ր եքշաբթի դիշեր ժամը 21ին, Քաաէի սրահը: Շարունակութիւնը նախորդ նիւ – թին, այսինքն կը խօսին Բալուեան եւ Մելիքեան Աղպային Սահմանադրութեան Գր. Օտեանի ու կցորդ խնդիրներու մա – սին: Մուտքը ազատ է:

Barclay

ZA MAN ARA ● HA MAN ARA

par

LES BARCLAY

super 70.335 — 45 T. — simple 60.212

■

Discophiles Arméniens!

C'est une danse de chez vous
à la mode de chez nous.

●

EN VENTE PARTOUT

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ա – միսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշ – տօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժ – ուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշ – խատանքը:

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդնե – րէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հաճին դիմել որեւէ թղթատարական գր – բասենեակ:

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործո – ղութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տը – րամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դե – ղին թուղթը · —

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION
(Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժա – նորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը:

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործա – դրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փո – փոխութեան ծախքն է՝ 2·50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

—

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐ – ՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ:
Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱՌՈՒՇՈՒ – ԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝
ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը այս կիրակի ժամը 16ին վար – ժարանին մէջ:

Հովանաւորութեամբ Կապոյտ Խաչի:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամեալ բաժին, արտասանութիւններ, երգեր եւ պարեր:

Աշակերտութեան կողմէ պիտի ներկա – յացուին տրամախօսութիւններ, «ԼԵՒՈ – ՆԻԿԸ», «ՊՈՒՊՐԻԿԸ» եւ ծանօթ դաւեչ – տը՝ «ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ» «վար – տալապօնպան»:

Իսիի զաղութէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ սոյն հանդէսին, քաջալերելու համար մեր նորահաս սերունդը:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

●

Փարիզի եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած հինգշաբթի օրուան դա – սընթացքներուն:

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Ալֆորվիլ·— *Շաբաթ դիշեր ժամը 21ին, Ալֆորվիլի կրթ. մարմնոյ կողմէ:*

Տեղւոյն քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Րիւ վօլթէր:

Երգ, արտասանութիւն, պար ղեկավա – րութեամբ ուսուցչական կազմին:

Պ. Քաղաքապետը ներկայ պիտի ըլլայ:

Պանեէօ Քաշան·— *3 Յուլիս, Կիրակի օր ժամը 2·30ին, Քաշանի քաղաքապե – տարանի սրահին մէջ:*

Տեղւոյն կրթ. մարմնոյն կողմէ:

Կը նախագահէ Պ. ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

Խմբերգ, պար, մեներգ, արտասանու – թիւն եւ հաճելի անակնկալներ, ղեկավա – րութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Պալըգ – եեանի:

Մեթրօ Քաշան:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՄԱՁԳԱՅԻՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Ուր – բաթ իրիկուն ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէճ, մէթրօ Քատէ:

Դասախօս՝ Պ. ՅՈՎՀԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ՝ Շէյխսփիր եւ Թուրբերը այժմէական նիւ – թին չուրջ:

Մուտքը ազատ է:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, կիրակի օր, ժամը 15–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ
ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ
ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս նաեւ երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ:

Ծախսերու մասնակցութիւն 2·50 Ն·Ֆ·:

Հաղորդ· միջոց·— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 Թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէն – սի Փավիյեօն:

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ իր Գ· երեկոյթը՝ այս Շաբաթ իրիկուն(25 Յունիս) ժամը 21ին,

5, Fbg. Montmartre
au premier étage du Café Electricité

Պար, երգ, հաճելի մթնոլորտ, Պերնար Տէտէեան իր Արմենիա նուագախում – բով:

ԵՂԱՆԱԿԻ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԴԱՇՏԱ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ Համազգայնական Կիւ – դի Հայր· Միութեան:

(Մարսէյլ – Պոմոն), այս կիրակի ամբողջ օրը կրօն Մոնարի ճաշարանը, Թրուա – Լիւք զովասուն զարմանալի պարտէ – զին մէջ:

Կը խօսի Մ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Առատօրէն պուլի մրցում:

Պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միա – սին բերել:

Գեղարուեստական խնամուած ու ճոխ բաժին ·— երգ, նուագ, արտասանու – թիւն, անակնկալներ եւն.:

Տիկին Սոնա Թորոսեանի ղեկավարու – թեամբ դաւեչ մը:

ՌԱՏԻՕ ԱԼՔԱԶ

Հայկական, եւրոպական պարեր:

Ճոխ պիւֆէ, չամփուրով խորոված:

Մուտքը ազատ է:

ԾԱՆՕԹ·— Առնել 7 Թիւ օթօպիւսը եւ իջնել վերջաւորութեան, Շէ լա Մառէն, Ռուտ տէ զ'Օլիվ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Անտիլլի Ծերանոցին համար օգնական խոհարար մը կամ խոհարարուհի մը: Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը, 32 Րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ·— Հ· Յ· Դ· Ս· Մ. Ընտա – նեթափոխիէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ· կոմիտէն: Կը խնդրուի ճըշդապահ ըլլալ:

ԼԻՈՆ·— Հ· Յ· Դ· «Վարանդեան» կո – միտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բո – լոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը:

Կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ·— Հ· Յ· Դ· Զաւարեան ենթակո – միտէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Շաբաթ իրի – կուն ժամը 9ին, Արմհեան դպրոցի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկա – յութիւն,

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընտոլէ մասնաճիւղի հովանաւորած դպրոցին, տարեվերջի քննութիւնները՝ Յունիս 26ին, կիրակի առաւօտ ժամը 9–12:

Աշակերտներու մէկ տարուան աշխա – տանքը քաջալերելու համար, սիրով կը հրաւիրուին տեղւոյս կազմակերպու – թիւններու ներկայացուիչները, դպրո – ցին օժանդակ անդամներն ու փափաքող ծնողքները:

×

Աշակերտներու մրցանակաբաշխու – թեան բացօդեայ հանդէսը տեղի կ'ունե – նայ Յուլիս երեքին: Անձրեւի պարագա – յին Յուլիս 10ի կիրակին:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի (26 Յունիս), կէսօրէ ետք ժա – մը 4·30ին հայկական ճայնաւոր պատա – րագ պիտի մատուցուի Փարիզի

NOTRE DAME

Մայր եկեղեցիին մէջ:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Պզտիկներու առաջին խումբին արձա – նագրութիւնները փակուած են: Սակա – ւաթիւ տեղեր միայն մնացած են Օգոս – տոսի համար:

Կեդրոնի արձանագրութեան օրերն են Հոկտեմբեր 3 եւ Ուրբաթ ժամը 13–14 եւ 18–20: Ասկէ դուրս ժամադրութեամբ, հեռաձայնելով 27·35: 5 Րիւ Մէյրմա:

Փարիզէն դուրս դիմել տեղական մա – նաճիւղերուն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Տիկին մը կրթական հաստատութեան մը տնական գործերու կամ խոհարարու – թեան համար: Դիմել՝

3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. & O.)

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս ···

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷ, ՋԱՐԴԱՐԷ և ՆԵՐԿԷ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 Bis, Bd. Sébastopol PARIS 4e
Tél.: ARC 26-61 — Métro: HALLES) (CHATELET -

136, Rue des Bourguignons
ASNIÈRES - BOIS-COLOMBES

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող՝ ամէնէն արդիական ճաշակով հնար – ուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինի – լիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12 — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O. — 18, RUE BRÉZIN, PARIS 14
24 RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER, ALFORTVILLE
48 BIS. RUE DALAYRAC. FONTENAY SOUS BOIS

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ· տար· 40 Ն· Ֆր·, վեց·22Ն·Ֆր·
Արտասահման՝ տար· 50 Ն· Ֆր· Հատը 0,20 Ն· Ֆր·

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
22
ՅՈՒՆԻՍ
MERCREDI
22 JUIN
1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8830 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4631

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆԱԽԱՊԱՏՄԱՆԸ

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը «Սիրոյ և Միութեան» համար «սրտապին կոչ» մըն ալ կ'ուղղէ իր «ծերունազարդ եղբօր՝ Աթոռ սրբազանին, որ իրրեւ ճշմարիտ ա-ռաջնան մը, հաւատարիմ» է մնացեր «կիլիկեան Աթոռի լաւագոյն աւանդու-թիւններուն»:

Չկրցանք հասկնալ թէ «Ծերունազարդ եղբայրը» ինչ ձեւով յայտնաբերած է այդ հաւատարմութիւնը եւ ապացոյցը ատոնց «ճշմարիտ Ա.ջապահեան» մը ըլ-լալուն:

Մինչ «կիլիկեան Աթոռի լաւագոյն ա-ւանդութիւններուն հաւատարիմ» մնալ կը նշանակէ ըմբոստութեան դրօշ պարզել օ-րինաւորապէս ընտրուած կաթողիկոսին դէմ եւ երթալ դիրք դրաւել Պիքֆայայի բարձունքին վրայ՝ նախանձէ եւ կիրքէ առաջնորդուող քանի մը միաբաններու հետ:

«Ծերունազարդը» չէ՞ր որ Ա.ջապահ-եան զերդաստանի էր երբեմն «ժառան-գական» դարձած Աթոռին վրայ բազմելու ամէն յոյս կորսնցնելէ վերջ, իր վիրա-ւորած փոքրիկ «ես»ին զոհացում տա-լու համար զործիք դարձաւ ոմանք եւս, որոնք ազգային — եկեղեցական եւ ազգային կազմակերպութիւններ — ինչպէս Ամերիկայի Միացեալ Նահանգնե-րուն, Հայ մամուլին, ինչպէս եւ Հիւսի-սիային Ամերիկայի Միացեալ Նահանգնե-րուն, իրենք, Ցունաստանի բաժանեալ հատուածներուն»:

Այս կոչին իմաստը չատ հասկնալի է: Աթոռակալ վերջին պարբերութիւնը ա-ռանց ինչ կը բացատրէ:

Ի՞նչ է Աթոռի օրինաւոր կաթո-ղիկոսը եւ ի՞նչ է անոր «անկախ հա-մայնքային»ները:

Ամէն ոք կը գիտնայ թէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը պաշտօնապէս ու ըմբոստ միաբանները, ինչպէս նաեւ անոնց եւեթ կանգնող «անկախ համայնքային»ները չատակ մը մանելով կ'ելլային բոլոր-ովին կիլիկեան Աթոռի օրինաւոր կաթո-ղիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Զարեհ Ա.ի շուրջ, եթէ Ինքը ան-միջապէս Ա. կաթողիկոսը հրապարակէն վերացնելու, Աթոռը իրենց ենթարկելու, ապա ազգային իշխանութիւնները «անկախ համայնքային»ներու ձեռքն անցընել տա-լու համար:

Ու չաթաչար ձախողեցան:

Ներկայ Աթոռը օրէ օր աստիճան մը կիլիկիոյ Աթոռը օրէ օր աստիճան մը ամէն գրացաւ եւ ամբարտաւանեց իր դիրքը ազգային եւ միջազգային կրկնակ ճա-կատներու վրայ:

Այս փաստը վեհ. վազդէն Ա.ը կը մղէ ընելու «Աստուածահաճոյ առաջարկ» մը: Կը փափաքի, «որ այս տարուան ընթաց-քին, յարմար Թուականի մը, տեղի ունե-նայ ժողով մը, Մայր Աթոռի պատուի-րակներու եւ Կիլիկեան Աթոռի երկու կողմերու ներկայացուցիչներուն միջեւ»:

Կիլիկեան Աթոռին մէջ «երկու կողմ» չկայ: Կայ օրինաւոր կաթողիկոս եւ ա-նոր հաւատարիմ միաբանութիւն մը:

Դուրսը մնացող քանի մը ըմբոստ մի-աբանները պատասխանած չըլլալով Անթի-լիաս վերադառնալու հրաւէրին, հեռաց-ուած են միաբանութենէն: Անոնք կրկին ներս ընդունուելու համար պարտաւոր են դիմել Կիլիկեան Աթոռի գահակալին եւ ենթարկուիլ որոշ պայմաններու: Մինչ այդ ոչ մէկ իրաւունք ունին իրրեւ հա-տասարազօր «կողմ» ժողովի նստելու օրի-նաւոր միաբանութեան հետ:

Վեհ. Վազդէն Ա. «Ցոյժ փափաքելի» կը գտնէ նաեւ որ «անձնական հանդի-պում մը» ունենայ «Տանն Կիլիկիոյ Սբր-բազան Աթոռակալին հետ»:

Նախ քան որեւէ «ժողով» կամ «անձ-նական հանդիպում» անհրաժեշտ է, որ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը պաշտօնա-պէս ճանչցնայ Վեհ. Զարեհ Ա.ը իբրեւ օ-րինաւորապէս ընտրուած եւ օծուած կա-թողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ եւ զայն կոչէ ո՛չ թէ «Սրբազան Աթոռակալ», այլ իր բուն տիտղոսով:

Մինչեւ որ այս նախապայմանը չլրաց-ուի, անկարելի է որեւէ դրական քա-ղաքի յանդիլ՝ «յամրապնդումն մեր սի-րոյ միութեան եւ ի շինութիւն մեր Ս. Ե-կեղեցւոյ»:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻԱ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՅ ԿԸՍԵՆ ԲՈԼՈՐԸ

ՆԱԽ՝ ԿՐԱԿԸ ԴԱԴՐԵՑՆԵԼ

Խօսակցութիւններ տեղի պիտի ունե-նան Փարիզի մէջ, Ֆրանսայի եւ «Ալժ. կառավարութեան» մէջեւ:

Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 10ին Ֆեր-հաթ Ապպաս կարճ ղեկոյցով մը կը յայտնէր իր կառավարութեան համաձայ-նութիւնը՝ խօսակցութիւններ ունենալու համար տը Կոլի հետ:

Նոյն օրը, ժամը 16ին, Ֆերհաթ Ապ-պաս կոչ մը ուղղեց Ալժերացի ժողո-վուրդին ու այս առթիւ չեշտեց իրենց պայմանները:

1.— Կրակի դադարեցում չի կրնար ըլ-լալ քորչափ էֆ էլ էնը երաշխաւորու-թիւններ չէ ստացած Ալժերիոյ ժողո-վուրդին համար:

2.— Կարելի չէ իրարմէ բաժնել կրակի դադարեցումի և ինքնորոշման պայման-ները:

Պայմաններու անջատումը վտանգաւոր եւ անդործնական է:

Ալժերացի ժողովուրդը կ'ուզէ իր ան-կախութիւնը ստանալ, թող Ֆրանսա ըն-դունի այս իրաւունքը, առանց վերապա-հութեան:

Ապպաս կրկին չեշտեց թէ բոլորովին համաձայն չէ տը Կոլի հետ, կարեւոր խն-դիրներ կը մնան լուսաբանուելիք: «Մեր պատուիրակութիւնը Փարիզ պիտի եր-թայ այն յոյսով որ պիտի կարենայ հա-մոզել Ֆրանսական կառավարութիւնը որ անկախութեան համար տարած մեր պայ-քարը օրինաւոր է եւ մեր դիրքը՝ ար-դար»:

Այս առթիւ յայտարարած է նաեւ թէ էֆ էլ էնի դիրքը բացատրուած է իրենց պաշտօնաթերթի՝ «էլ Մուճահիտ»ին մէջ: Ինչ կը վերաբերի նախապատրաստական աշխատանքներու համար Փարիզ դրկուե-լիք բանագնացին դեռ չէ նշանակուած: Այսուհանդերձ Թունուզի եւ Փարիզի քա-ղաքական չրջանակներու կարծիքով հա-ւանաբար Պուղիտա Փարիզ դայ այս ա-ռաքելութեամբ:

Իր կոչին մէջ Ֆերհաթ Ապպաս դիտել տուած է որ վերջին տարիներու փորձերը ցոյց տուին թէ աշխարհի ամէնէն զօրա-ւոր պետութիւններն իսկ չեն կրնար դէմ դնել ազգային բազձանքներուն:

Ի՞նչ է Ֆրանսայի դիրքը:

Հոկտեմբեր 1958էն ի վեր Ֆրանսա չեշտած է թէ՝ 1) Նախապայման է որ կռիւները դադրին բանակցութիւններէն առաջ: 2) Ֆրանսա չընդունիր որ վէճի առարկայ դառնայ բանակին Ալժերիա ներկայութիւնը: 3) Ֆրանսա որեւէ ատեն նախապատուութիւն պիտի չտայ քաղա-քական մէկ խմբակցութեան մը, ուրիչ խօսքով՝ միայն էֆ էլ էնին տեսակէտնե-րը նկատի պիտի չառնէ: 4) Ինքնորոշու-մը կը սկսի երբ կռիւները իրապէս կը դադրին:

Քաղաքական անձնաւորութիւններուն տեսակէտները յառաջիկայ խօսակցու-թիւններուն առընչութեամբ թեր ու դէմ են: Ընկերվարականներու պարագլուխ՝ կի Մոլէի կարծիքով դրեթէ ապահով է պատերազմի վերջաւորութիւնը:

«Ֆրանսական Ալժերիոյ» պաշտպան-ները դժգոհ են: Կը կարծեն թէ այս ձե-ւով Ալժերիա դէպի անջատում եւ անկա-խութիւն կ'երթայ:

«Ֆրանսական Ալժերիոյ ճակատ»ը կոչ ըրած է Ալժերացիներուն որ իրենց պա-ղարիւնը չկորսնցնեն եւ հաւատք ունենան «մխիթարով իրենց»:

Երկուշաբթի օր, նոր չարժումին ան-դամակցած են 50·000 հոգի:

Փոլ Տըլուվրիէ, կառավարութեան պատուիրակը Ալժերիոյ ժողովուրդին ուղղուած ճառ մը խօսած է, ձայնասփիւ-ռէն:

Շեշտելէ ետք թէ ի մօտոյ տեղի ունե-նալիք խօսակցութիւններուն նպատակն է վերջ դնել երկար տարիներէ ի վեր չա-րունակուող կռիւներուն, կառավարու-թեան պատուիրակը դիտել տուած է թէ ժողովուրդէն կ'ակնկալէ՝ հանդարտու-թիւն, միութիւն եւ խոհեմութիւն: Պա-հանջած է այս առթիւ որ պաշտօնեաները հետեւին կառավարութեան հրահանգնե-րուն: Պիտի պատժուին բոլոր անոնք ո-րոնք «խաղաղութեան ճամբան» կը փա-կեն:

Փարիզի Ֆրանսական չրջանակները պա-նդատն կարծիքներ ունին: Բոլորը յոյս ունին թէ կռիւները պիտի վերջանան, բայց կը նկատեն նաեւ թէ տը Կոլ չատ տեղի տուած է եւ հակառակ նախապէս ըրած իր յայտարարութիւններուն այսօր պատրաստ է «ոճրապործներու» հետ նըս-տելու եւ խօսելու: Ֆրանսական Ալժերիոյ կողմնակիցները ժողով մը գումարած է-ին, երկուշաբթի օր, Վէնսէնի մէջ: Հոն էին Պիաօ, Սուստել, Մօրիս, Լաքսօթ եւ 200է մօտ ուրիշ անձնաւորութիւններ: Պիաօ կ'առաջարկէ երդում ընել որ Ալ-ժերիան պիտի չլքեն: «Առաւօտուընէ ի վեր պիտենք թէ մեր հօրինական ժառան-գութիւնը վտանգուած է: Սոսկալի ենք ըսել նոն փոսիմուս: Թշնամին կ'ուզէ ձեռք դնել սեւ Ափրիկէի եւ ձերմակ Ափ-րիկէին վրայ, գլխաւորական կէտը Ալ-ժերիան է»:

Ի վերջոյ ժողովը բանաձեւեմբ քուէար-կեց, ուր կը չեշտէ թէ Ալժերիան Ֆրան-սական հող է, կը մերժէ ալժերական Ալ-ժերիա նշանաբանը, կոչ կ'ընէ բոլոր Ֆը-րանսացիներուն որ միանան որպէսզի յաղթէ բոլոր Ֆրանսացիներուն ժողովր-դավարութիւնը եւ եղբայրութիւնը: Վեր-ջապէս ժողովին մասնակցողները երդում կ'ընեն որ որեւէ պարագայի մէջ պիտի պաշտպանեն բանաձեւին մէջ յայտնուած սկզբունքները:

Քաղաքական գլխաւոր կուսակցութիւնները ե՞րբ պիտի սկսին իրենց գործունէութիւ-նը:

Պ.— Այդ մասին դեռ որոշում չէ տըր-ուած:

Հ.— Ե՞րբ լրագրողները Եասը Ատա պիտի այցելեն:

Պ.— Ազգ. Միութեան կոմիտէն պիտի ճշդէ այդ թուականը:

×

Պոլսոյ պատրիարքը՝ Գարեգին Արք. հաղորդագրութիւն մը հրատարակած է հրաւիրելով Հայերը լայն օժանդակու-թիւն մը բերելու պետական դանձին: Հայերը, Ցոյները եւ Հրեաները լայնօրէն կը մասնակցին հանգանակութեան, բայց Ագշամ թերթին մէջ Ազիզ Նէսին, Րէշատ Ալթընը եւ Վարլըք Վերկիսի խորագրին տակ կ'անդրադառնայ իրեն ուղղուած հեռաձայնի մը, զօրավարի մը կողմէ որ ըսած է.— «Ուշադրութիւն ըրի՞ք որ փոքրամասնութիւնները չեն մասնակցիր նուիրահաւաքման գործին»:

Եւ Ազիզ Նէսին կը պատասխանէ.—

«Այո, ուշադրութիւնս կը դրաւէր: Ասիկա նուիրատուութիւն մըն է, տուրք չէ, հետեւաբար ոչ օրէ օրէ բռնութեամբ կ'ուզուի: Նուիրատուութիւնը կամքով, սրտով կ'ընծայ:

Ես որ փոքրամասնութիւնները միշտ պաշտպանած եմ եւ չեմ ուզած մեծա-

(Շար·ը կարդալ Դ· էջ)

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՄԵՆՏԵՐԷՍ ԱՐՏԱՀԱ՞ՆԸ ԽՈՍՏԱՑԵՐ Է ՌՈՒՍԵՐՈՒՆ

ՆՈՒԷՐՆԵՐԸ ԿՐ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳԱՆՁԻՆ

Պոլսոյ վերջին թղթակցութիւնէն (Յունիս 17) կը հաղորդենք հետեւեալ լուրերը:

Ազգ· Միութեան կոմիտէին պաշտօնա-կան բանբերները մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին պատասխանած են թուրք եւ օտար լրագրողներու հարցումներուն:

ՀԱՐՑՈՒՄ·— ձի՞շդ է թէ անկեալ վարչապետ Ատնան Մենտերէս տնտեսա-կան լայն օժանդակութիւն մը ստանալու համար Խորհրդ· Միութենէն, Արտահանը առաջարկած է Ռուսերուն: Նման փաս-տաթուղթ մը գտնուա՞ծ է: Եթէ ճիշդ չէ այս զրոյցը: Ուրեմն ձեռք անցած է Մեն-տերէսի Խորհրդ· Միութիւն այցելու-թեան պատճառները պարզող փաստա-թուղթ մը:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ·— Պիտի չկարենանք պա-տասխանել այս հարցումին:

Հ·— Քաղաքական կուսակցութիւնները ե՞րբ պիտի սկսին իրենց գործունէութիւ-նը:

Պ·— Այդ մասին դեռ որոշում չէ տըր-ուած:

Հ·— Ե՞րբ լրագրողները Եասը Ատա պիտի այցելեն:

Պ·— Ազգ· Միութեան կոմիտէն պիտի ճշդէ այդ թուականը:

×

Պոլսոյ պատրիարքը՝ Գարեգին Արք· հաղորդագրութիւն մը հրատարակած է հրաւիրելով Հայերը լայն օժանդակու-թիւն մը բերելու պետական դանձին: Հայերը, Ցոյները եւ Հրեաները լայնօրէն կը մասնակցին հանգանակութեան, բայց Ագշամ թերթին մէջ Ազիզ Նէսին, Րէշատ Ալթընը եւ Վարլըք Վերկիսի խորագրին տակ կ'անդրադառնայ իրեն ուղղուած հեռաձայնի մը, զօրավարի մը կողմէ որ ըսած է.— «Ուշադրութիւն ըրի՞ք որ փոքրամասնութիւնները չեն մասնակցիր նուիրահաւաքման գործին»:

Եւ Ազիզ Նէսին կը պատասխանէ.—

«Այո, ուշադրութիւնս կը դրաւէր: Ասիկա նուիրատուութիւն մըն է, տուրք չէ, հետեւաբար ոչ օրէ օրէ բռնութեամբ կ'ուզուի: Նուիրատուութիւնը կամքով, սրտով կ'ընծայ:

Ես որ փոքրամասնութիւնները միշտ պաշտպանած եմ եւ չեմ ուզած մեծա-

(Շար·ը կարդալ Դ· էջ)

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ, ԿԻՐԱԿԻ ՕԳՏԱՆ ԸՆ-ԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀԱԿԱՐԱՇՄԱՆԱՆ ՁԳՏՈՒՄ ՄԸ ՅԱՅՆ ՏՈՒԻՆ:

Պարտութեան նախկին վարչապետ Սամի Սօլհ, ի չհ նասրեան թեկնածուին: Ինչպէս դրած էինք փէէր ձեմայէլի ցանկը չհաճեցաւ, որուն վրայ կը ներկայանային Հ· Ց· Դ· թեկնածու-ները եւ Հայ կաթողիկէ թեկնածու Պ· Ժոզէֆ Զաարը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

(Ս. ԳԵՈՒՆՑԻ ՎԱՅԵՐԳՈՒՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ)

(Շար. իր վերջին տես)

3.— Գիտաժողովները պետք է ունենան ճշգրիտ օրակարգ, որ հետաքրքրական չդարձնեն ոչ միայն ներկաները, այլ նաև հեռավոր շրջանների ընկերները, որոնք ստիպված են լինում ճանապարհորդել հարյուրավոր կիլոմետրեր, որպեսզի ներկայանան ժողովին։ Ուրիշ կերպ ասած, ժողովները պետք է լինեն ոչ միայն ուսումնական, այլև գործնական։

4.— Ամեն ինչից առաջ պետք է ուշադրություն դարձնել ժողովների ներկայացուցչական կազմի վրա։ Ներկայացուցիչները պետք է ընտրվեն ոչ թե ընդհանուր հայտարարություններով, այլ կոնկրետ հատկանիշներով։ Ներկայացուցիչները պետք է ունենան ոչ միայն ընդհանուր գաղափարներ, այլև կոնկրետ գիտելիքներ

ԱԺԴԱՀԱ ՀԻՆ ՀՈՒՐԱՆԻ ՀԱՐՍԱՆՔԻ ՎԱՅՐԵՆԱՐՁԱՆ

Ե.

— Ամեն ինչ պատրաստ է, — ասաց Ռոբերտը, — ես ուզում եմ, որ դուք ինձ ասեք, թե ինչ եք ուզում ասել ձեր նամակում :

Ես ասացի նրան, որ ինձ անհրաժեշտ է իմանալ, թե ինչ է պատահել Ռոբերտի հետ, որ նա հանկարծ անհետացել է Ֆրանսիայից, ինչպես նաև ինչ է նա անում հիմա :

Ռոբերտը ծիծաղեց :

— Ես ինքս էլ չգիտեմ, թե ինչ է պատահել ինձ հետ, — ասաց նա, — ես ինքս էլ չգիտեմ, թե ինչ եմ անում հիմա : Ես ինձ զգում եմ ինչպես մի մարդ, որ ընկել է ջրի մեջ և ամեն կերպ ջանում է ափ դուրս գալ, բայց չի կարողանում

մասնութեան եւ փոքրամասնութեան խտրութիւն մը դնել, իմ ցաւս աւելի մեծ է: Ինչո՞ւ այս փոքրամասնութիւնը որ ոչ մէկ բանով կը զատենք մեզմէ չի մասնակցիր նուիրատուութեան: Ահա այս է որ մարդուս ծանր կուգայ »:

Մարմարա.— Ազիզ Նէսին արդարեւ եղած է գրիչ մը որ խտրականութիւն չէ դրած փոքրամասնութեան եւ մեծամասնութեան մէջ եւ եղած է միշտ արդարութեան արտայայտիչը :

Այս խնդրին մէջ սակայն մենք Ազիզ Նէսինէ կը սպասէինք ուրիշ պատասխան մը որ ըսէ.

— Մենք լաւ կը ճանչնանք մեր հայրենակիցները, անոնք ալ լաւ գիտեն իրենց պարտականութիւնները եւ եթէ մասնակի նուիրատուութիւններու մէջ չի յիշուիր անոնց անունները, ինչպէս չի յիշուիր շատ մը անհատներու անունները անոնք գլխաւորութեամբ իրենց կրօնապետին արդէն իսկ գործի ձեռնարկած են այդ ուղղութեամբ: Եթէ Ազիզ Նէսին հետաքրքրուէր, տեղեկութիւն պիտի ունենար անշուշտ այն հաղորդագրութենէն, որ լոյս տեսաւ թերթերու մէջ եւ տեղեակ պիտի ըլլար նոյնպէս թէ մեր միութիւններն ու այլ կազմակերպութիւններ ձեռնարկներ կը կատարեն համաժողովրդային մասնակցութիւն մը բերելու համար այդ նուիրական գործին:

Մենք այս ընթացքը կը սպասէինք եւ կը սպասենք մեր յարգելի պաշտօնակիցէն » :

Ազիզ Նէսին անշուշտ կ'ուզէ միտքերը պղտորել եւ իշխանութիւնները գրգռել փոքրամասնութեանց դէմ :

×

Զօր. Ճէմալ Կիւրսէլ կոչ մը ըրած է յայտարարելով թէ Հիւրիէթ փոխառութեան պարտամուրհակներ հրապարակ պիտի հանուին :

ՄԱՅԻՍ 28

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, ազգային սրահին մէջ :

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի : Հովանաւորութեան Հ.Յ.Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի:

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, որուն կը մասնակցին՝

Ժիրայր Գասպարեան, Օր. Օր. Ժաքլին Փափազեան եւ Ալիս Շահմիրեան (երգ):

Ընկ. Կար. Մութաֆեան եւ Օր. Շաքէ Սէրէնկիւլեան (արտասանութիւն) :

Զեռնադաշնակի վրայ կը նուագէ փոքրիկն Ճօշկունեան :

Կէս գիշերէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ Միմի Թոնկուրեանի եւ Ժաք Քէօֆթէրեանի բարձրախօսին :

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Զավուշ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ :

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Քաֆէ տը Լիոնի վերնայարկը :

(Ավընիւ տը լա Վիքթուար)

Կը նախագահէ ԸՆԿ. ՇԻՇԼԻԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին :

Մուտքը ազատ է :

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Թումայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աղապապ Պարսամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Տատուրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Քահվէճեան եւ զաւակները (Անգարա), Տէր եւ Տիկին Կղմէս Տէր – Թումայեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Յաբէթ Տէր – Գրիգորեան եւ զաւակները, ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ, հարսին եւ ներոջ՝

ՎԱՌՎԱՌ ԹՈՒՄԱՅԵԱՆի

կսկծալի մահը որ տեղի ունեցաւ Յունիս 20ին յետ երկարատեւ հիւանդութեան, 64 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի ժամը 15·45ին:

Հաւաքուիլ Իսիի գերեզմանատունը (Ռիւ լա Կեթէ):

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ ընդունիլ :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՍՈՒԼԻՍ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ (17 Բիւ Պլէօ)

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ :

ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Ասուլիսը կը վարէ՝ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի Փարիզի եւ արուարձաններու, Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան եւ երիտասարդ խումբերու անդամ – անդամուհիները եւ փափաքող ընկերուհիներն ու ընկերները:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝
ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Նագաշեան, Տէր եւ Տիկին Այանեան եւ զաւակները, Տիկին Փափազեան եւ զաւակները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ԱՐՏԱՇԷՍ ՆԱԳԱՇԵԱՆի

մահուան առթիւ (Մարսէյլ, Յունիս 16ին) :

×

Այրի Տիկին Մարիամ Ոսկանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Ոսկանեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Արմէնիցա Պէազեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ներկայ եղան ԵՂԻՇԷ ՈՍԿԱՆԵԱՆի հոգեհանգիստի արարողութեան :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Զորեքշաբթի գիշեր ժամը 21ին, Քատէի սրահը: Շարունակութիւնը նախորդ նիւթին, այսինքն կը խօսին Բալուեան եւ Մելիքեան Ազգային Սահմանադրութեան Գր. Օտեանի ու կցորդ խնդիրներու մասին: Մուտքը ազատ է :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի ժամը 16ին վարժարանին մէջ :

Հովանաւորութեամբ Կապոյտ Խաչի :

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամեալ բաժին, արտասանութիւններ, երգեր եւ պարեր :

Աշակերտութեան կողմէ պիտի ներկայացուին տրամախօսութիւններ, «ԼԵՒՈՆԻԿԸ», «ՊՈՒՊՐԻԿԸ» եւ ծանօթ զաւեշտը՝ «ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ» «Վարտալապօնպան»:

Իսիի գաղութէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ սոյն հանդէսին, քաջալերելու համար մեր նորահաս սերունդը :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԳՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Փարիզի եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած հինգշաբթի օրուան դասընթացքներուն :

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի:

Ալֆորվիլ.— Շաբաթ գիշեր ժամը 21ին, Ալֆորվիլի կրթ. մարմնոյ կողմէ :

Տեղւոյն քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Բիւ Վօլթէր :

Երգ, արտասանութիւն, պար ղեկավարութեամբ ուսուցչական կազմին :

Պ. Քաղաքապետը ներկայ պիտի ըլլայ:

Պանեէօ Քաշան.— 3 Յուլիս, Կիրակի օր ժամը 2·30ին, Քաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Տեղւոյն Կրթ. Մարմնոյն կողմէ :

Կը նախագահէ Պ. ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

Խմբերգ, պար, մեներգ, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Պալըգճեանի :

Մեթրօ Քաշան :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ :

Դասախօս՝ Պ. ՅՈՎՀԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ՝ Շէյքսփիր եւ Թուրքերը այժմէական նիւթին շուրջ :

Մուտքը ազատ է :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 15–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Եւրոպական պարեր, անակնկալներ :

Ինչպէս նաև երդախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ:

Շամփուրով խորոված եւ հայկական համեղ հերիսայ :

Ծախքերու մասնակցութիւն 2·50 Ն.Ֆ. :

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Բէնսի Փավիյեօն :

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ

ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ իր Գ. երեկոյթը՝ այս Շաբաթ իրիկուն (25 Յունիս) ժամը 21ին,

5, Fbg. Montmartre
au premier étage du Café Electricité

Պար, երգ, հաճելի մթնոլորտ, Պերնար Տէտէնեան իր Արմենիա նուագախումբով:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ:

Հովանաւորութեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի :

Կը մասնակցի դպրոցին աշակերտութիւնը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Թրագօշի :

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Բացումը կը կատարուի խմբերգներով: Պիտի ըլլան արտասանութիւններ :

Կը ներկայացուին.—

1) ՁԿՆԻԿԸ (հէքեաթային պատկեր մը)
2) ՇՓՈԹ ԾԱՌԱՆ
3) ԳԱՂԱՓԱՐԱՊԱՇՏ ՎԱՐԺՈՒՀԻՆ :

Հանդէսը կը վերջանայ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ աշակերտութեան խմբական պարերով:

Պիտի ըլլայ հաշուետուութիւն Կրթ. Մարմնի կողմէ եւ պիտի կարդացուի տարեկան հանդանակութեան նուիրատուներու ցանկը :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

Կը հրաւիրուի ամբողջ Տէսինահայութիւնը անխտիր:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Յուլիսի եւ Օգոստոսի խումբերու արձանագրութիւնները փակուած են :

Առաջին խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին :

Արձանագրուած ծնողքներէն կը խնդրուի փութով երթալ 5 Բիւ Մէյրան լրացնելու համար հարկ եղած պայմանները:

Հեռախօս ԹՐԻՒՏԷՆ 27 – 35:

ԵՂԱՆԱԿԻ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԴԱՇՏԱ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան:

(Մարսէյլ – Պօմոն), այս Կիրակի ամբողջ օրը Կրօթ Մոնարի ճաշարանը, Թրուա – Լիւք զովասուն դալարազարդ պարտէզին մէջ :

Կը խօսի Մ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Առաւօտուն պուլի մրցում :

Պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել :

Գեղորուեստական խնամուած ու ճոխ բաժին.— երգ, նուագ, արտասանութիւն, անակնկալներ եւն.:

Տիկին Սոնա Թորոսեանի ղեկավարութեամբ զաւեշտ մը :

ՌԱՏԻՕ ԱԼՔԱԶ

Հայկական, եւրոպական պարեր :

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված :

Մուտքը ազատ է :

ԾԱՆՕԹ.— Առնել 7 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել վերջաւորութեան, Շէ լա Մառէն, Ռութ տէ զՕլիվ :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը :

Կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն,

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Ահարոնեան Ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Պառ տիւ Կլոպ, 7 Պուլվ. տԱթէն: Բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն: Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Ներկայս ընդունիլ իբրեւ հրաւէր :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի հովանաւորած դպրոցին, տարեվերջի քննութիւնները՝ Յունիս 26ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 9–12:

Աշակերտներու մէկ տարուան աշխատանքը քաջալերելու համար, սիրով կը հրաւիրուին տեղւոյս կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները, դպրոցին օժանդակ անդամներն ու փափաքող ծնողքները :

×

Աշակերտներու մրցանակաբաշխութեան բացօդեայ հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս երեքին: Անձրեւի պարագային Յուլիս 10ի կիրակին :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի (26 Յունիս), կէսօրէ ետք ժամը 4·30ին հայկական ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի

NOTRE DAME

Մայր եկեղեցիին մէջ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Տիկին մը կրթական հաստատութեան մը տնական գործերու կամ խոհարարութեան համար: Դիմել՝

3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. & O.)

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարժարանին ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի իրիկուն ժամը 20·30ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

Յայտագիր՝ երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ երկու զուարթ ներկայացում :

Վարչութիւնս կը հրաւիրէ՝ Պոմոնի եւ շրջակայքի Հայութիւնը որ իր ներկայութեամբ քաջալերէ Կապոյտ Խաչն ու իր դպրոցի երկսեռ աշակերտութիւնը:

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ

Լը Փէք

Բացուած են արձանագրութիւնները

1960-1961

Ուսումնական տարեշրջանին համար:

Տասը տարեկանէն սկսեալ երկրորդական վարժարանի որեւէ դասարանի ուսանող աշակերտ կ'ընդունուի: Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (Քուր քլասիք) :

Որ եւ է լուսաբանութեան համար դիմել, գրաւոր կամ հեռաձայնով, վարժարանի տեսչութեան :

ÉCOLE APOSTOLIQUE
3, Ave. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. ; 963-0172

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԱԶԱՏԱՄԱՐՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ· տար· 40 Ն· Ֆր·, վեց·22Ն·Ֆր·

Արտասահման՝ տար· 50 Ն· Ֆր· Հատը 0,20 Ն· Ֆր·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 23 ՅՈՒՆԻՍ // JEUDI 23 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8831 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4632

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ԿՈՂՊՈՒՏԸ

Քանիցս առիթ էինք ունեցած չեչտելու թէ ինչպէս Դեմոկրատ կառավարութեան անհատական – եզմտական անհեռատես քաղաքականութիւնը եւ անոր ղեկավար – ներուն վեդծումները ու մխոմանները անհանգութեան դուռն էին հասցուցած Թուրքիան :

Այժմ երբ յեղափոխական կառավարութիւնը ձեռք է առած երկրին ղեկը, և – թէեան կ'ելլէ իսկական ողբերգութիւն մը՝ սարսափի մառնելով նոր վարիչները :

Մեսնաբէս եօքը միլիառ թրքական ոսկիի բաց մը ձգեր է իր ժառանգորդնե – րուն ...

Անկեալ վարչապետը աժան ժողովրդականութիւն չհեչտելու համար անհաչիւ ծախքեր կ'ընէր ամէն կողմ նոր գործա – րաններ, ամբարտակներ, ելեկտրակա – յաններ կառուցանելով, ղիւղացիներուն քրքջիչօրներ բաժնելով : Մանաւանդ քարի ու քանդ կ'ընէր Պոլիսը՝ զայն ար – դիական ոստանի մը վերածելու համար, չհնայելով նոյնիսկ բիւզանդական հին , պատմական չէնքերուն : Զմոռնանք Ղա – լաթիոյ Ս· Լուսաւորիչ եկեղեցին :

Քանդուած չէնքերու տէրերուն կա – ատրուած հատուցումներն ալ մեծապէս ճնշին պետական գանձին վրայ :

Աթաթիւրքի հիմնած Հալք կուսակցութիւնն ու կառավարութիւնը սրտի հան – զարտութեամբ — առանց խանգարուելու ներսէն ու դուրսէն—կլլած և մարսած է – ին Հայերու «լքեալ» կալուածները, դպ – րոցներն ու զրամատուներու մէջ ունեցած դումարները : Աւսնք կարեւոր հատոյթ մըն էին ապահոված Անդարայի դանայ – նան տևական :

Այս առաջին կողոպուտին յաջորդած էր Խմէթի «Ունեւորութեան տուրքը» , ո – րուն զոհ գացին Հայերն ու Յոյները ա – ռաւելապէս :

Հալքի այս սխրագործութիւններէն ետք, երբ 1950ին իշխանութեան գլուխ ե – կան Դեմոկրատները, հասոյթի նոր, մը – նայն եւ դնահատելի աղբիւր մը գտան : Ամերիկան նպաստն էր այդ, որ 1947էն սկսեալ յանուն «Թրումընի վարդապե – տութեան», ամէն տարի պետական դան – ձին մէջ կը մտցնէր քանի մը հարիւր մի – լիոն տոլար :

Մենտէրես ու իր բարեկամները ամբողջ տասը տարի վայելեցին այս երկնատաք manne-ն : Սակայն չէրցան առաջքն առ – նել անհետութեան :

Օսար երկիրներու հայթայթիչները չհրնալով դանձել իրենց արտածած ապ – րանքներուն փոխարժէքը, դադրեցուցին ամէն վարկ Թուրք առեւտրականներուն : Արդիւնքն այն եղաւ, որ ապրուստի ան – հրաժեչտ նիւթերու սով առաջ եկաւ երկ – րին մէջ : Միջազգային դրամատունը մէկ կողմէն, Ամերիկա եւ Գերմանիա մէս կողմէն դրամական կարեւոր աջակցու – թեամբ փրթեցին անհետութենէ ապահովել Թուրքիան անցեալ տարի :

Տօքը միլիառ ոսկիի բացը ցոյց կուտայ ակնյայտ թէ՝ անոնք որոչ բարելաւում ա – ռաջ բերելով հանդերձ նեղութիւններու տարին մէջ, չէին կրցած փրկել կացու – թիւնը :

Այժմ դինուորական իշխանութիւնը Թուրք ժողովուրդի հայրենասիրութեան կը դիմէ եւ կը փորձէ ներքին հանդանա – կութեամբ դրամ դոյացնել՝ կարենալ դանդնելու համար վարչական մեքենան եւ ամրապնդելու պետութեան ոսկիի դիրքը :

Ելմտական դործավարը կոչ կ'ուղղէ դարերով հասարակութեան »որ պետա – կան դանձին նուիրէ ամէն տեսակ դրամ, դեղինները : Նուիրատուներուն պիտի տը – ուին առացադիրները ...

Հայկական լքեալ դոյքեր չկան այլեւս, ունեւորութեան նոր տուրք ալ չեն կրնար հաստատել՝ դժդոհութեան տեղի չտալու համար առաջին օրէն իսկ : Ուստի դիմած են այս վերադոյն միջոցին :

Սկսած են իրար կողոպտել :

Առ երեւոյթս կը հրահրեն մարդոց հայրենասիրական զգացումները եւ այն տպաւորութիւնը կը թողուն, որ հայրե – նակիցները «ինքնաբուխ» կերպով , ա – ռանց տեխպամի է որ դինուորական կա – ռավարութեան կը նուիրեն իրենց ամուս – նական մատանիները, զոհարեղէնները ու զարդեղէնները : Մինչ իրականին մէջ ա – նոնք որ չեն մատնակից այս նոր տեսակի կողոպուտին, դէշ աչքով կը դիտուին :

Թէեւ ապագային թուրք թերթերը սկսած են արտնչալ արդէն թէ՝ ոչ – թուրք տարրերը պէտք եղածին չափ չեն մատնակից հանդանակութեան ...

Նման դիտումնաւոր գրութեանց յետին միտքն այն է, որ ներկայացած այս նոր առիթը լաւագոյնս օգտագործեն՝ անդամ մը եւս «զորս գու պատուիրեցիր» մաք – րագործելու համար «կեսավուր»ները :

Նոր կառավարութիւնը խիստ հակակշ – ռի պիտի ենթարկէ նախկին վարչաձեւին օրով հարստացող պետական պաշտօնեա – ներու եւ առեւտրականներու հաչիւները :

Ասկէ զատ ելմտական գործավարու – թիւնը դրամատուներէն պահանջած է բոլոր ընկերութեանց եւ անհատներու պահ դրած դումարներու հաչիւները : Դրամատանց նկուղներուն մէջ արկղ ու – նեցողներու ոսկի դրամներն ու օսար թղ – թադրամները դրաւուելու վտանգին են ենթարկուած :

Այլ տեսակ լուսրուք :

Անկեալ կառավարութեան հակառա – կորդները զանազան ամբաստանութիւն – ներու կարդին՝ նախկին վարչապետին կը վերադրեն նաեւ հետեւեալ երկու մեղքե – րը·

Ա) Մենտերէս ծրագրած է եղեր կող – մել «անկախ Քիւրտիստան» մը արեւել – եան նահանգներուն մէջ :

Բ) Արտահանի ճահանգը պիտի ծախէ եղեր Խորհրդային Միութեան՝ կարեւոր գումարի մը փոխարէն ... Թուրքիան անանկութենէ փրկելու համար :

Վերջին օրերու ուսեւերթուրք «սիրաբա – նութիւն»ը կապ ունի եղեր այս ծրագիրը – ներուն հետ ...

Ցեղափոխական կառավարութիւնը ցնծութեամբ եւ անվերապահ խանդավա – ռութեամբ ողջունուած էր ուսանողնե – րուն եւ ժողովուրդին կողմէ :

Այժմ բոլորն ալ սկսած են մտահոգուիլ նորահնար կողոպուտին առթիւ :

Սակայն դեռ ծայրն ենք ծրարոց :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱԼԺԵՐԱՑԻ ԲԱՆԱԳՆԱՑԸ

ՓԱՐԻԶ ՀԱՍԱՒ

ԲԱՑՁ ՄԵՐԺԵՑ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒԸ

Քաղաքական աչխարհի ուչադրութիւնը Թունուզի վրայ կեդրոնացած է, քանի մը օրէ ի վեր : Արդարեւ, Ֆերհաթ Ապպասի «այո» պատասխանէն ետք կը սպասուի ալժերացի բանագնացին որ Փարիզ պիտի ժամանէ, նախապատրաստական աչխա – տանքներու համար :

Երեքչաբթի ժամը 18ին, «Ալժ· կառա – վարութիւնը» զեկոյցով մը կը յայտարա – րարէը թէ նչանակած է բանագնացը — յետագային յայտնի եղաւ անունը՝ Պու – մենճել — « որ Փարիզի պիտի երթայ յա – ռաջիկայ օրերուն» : Իրենց զեկոյցին մէջ չէչտած Լն այս առիթիւ որ ճամբորդու – թեան պայմանները պէտք է ճչդուին, եր – կուստեք համաձայնութեամբ մը : Այսու – հանդերձ էֆ էլ էն համաձայն չէ Ֆրան – սայի հետ, ճամբորդութեան պայմաննե – րու չուրջ :

Երեքչաբթի մանուսր օդանաւ մը փո – րիդէն՝ Թունուզ հասած էր փոխադրելու համար բանագնացը : Ալժերացիները մեր – ժած են, առարկելով թէ՝ «Ալժ· կառա – վարութիւնը նկատի չի կրնար առնել Ֆրանսական դեսպանատան զեկոյցով յիչ – ուած ճամբորդութեան եղանակը որուն համար իր կարծիքը չէ առնուած , ոչ ալ համաձայնութիւնը :

Ֆրանսական դեսպանատունը իր զե – կոյցով կը յայտարարէը թէ Փարիզէն ըս – տացած հրահանգներու համաձայն « ի վիճակի է էֆ էլ էնի բանագնացին ճամ – բորդութիւնը ապահովելու » :

Ալժերացիներուն կարծիքով Թունուզ օդանաւ մը դրկելով Ֆրանսա կ'ուզէ ցոյց տալ որ հակառակորդը պարտուած մըն է եւ «գերիի» պէս կը փոխադրուի :

— « Ոչ մէկ երաչխաւորութիւն ունինք կը յայտարարեն անոնք — կը մերժեն ը – սել թէ ի՞նչ պայմաններու մէջ պիտի կա – տարուի ճամբորդութիւնը· ո՞ւր պիտի իջնայ, որո՞ւ հետ պիտի տեսակցի» եւն· :

Ուրիչ խոսքով « Ալժ· կառավարու – թիւն» փափաքն է որ իր բանագնացը ընդունուի «պետական» մարդու արժանի չուքով :

— « Ալժերացիները չեն ուղեր որ ի – րենց բանագնացը Ֆրանսա հասնի զաղտ – նի, զինուորական փոքրիկ օդակայանի մը մէջ ու անմիջապէս փոխադրուի «փակ վայր» մը, ապահովութեան ուժերուն կողմէ : Կ'ուզեն որ ան կռլի թագուն խոս – տումը յարդուի, այսինքն ընդունուի պատերազմական պատիժներով կամ առ – նուազն հաւասարէ – հաւասար խոսակիցի իրաւունքով» յայտարարած է Ֆիկառօյի Թղթակցին էֆ էլ էնի չրջանակէն մէկը :

Քաղաքական չրջանակներու կարծիքով «Ալժ· կառավարութիւնը : Դիտմամբ կը դժուարացնէ բանագնային Փարիզ ճամ – բորդութիւնը որպէսզի մերժուելու պա – րագային — բան մը որ խորքին մէջ կը ցանկայ — ձախողութեան պատասխանա – տուութիւնը Ֆրանսայի վրայ իյնայ :

Եկող բանագնացը Ալժ· Ազատ· ճակա – տին մտաւորականն է : Երկար տարեն փա – րիզ ապրած, յիսուն տարեկան փաստա – բան մըն է զոր Պէն Պէլլան ընտրեց 1956– ին զինքը պաչտպանելու համար : Կինը եւ զաւակները Փարիզ կ'ապրին :

Պումենճել Փարիզ պիտի զար· Ֆրանք – Ֆորթէն անցնելով, հաւանական կը թը – ւէր որ Զորեքչաբթի առտու Փարիզ հա – սած ըլլայ :

Շաբթիյի մէջ, Ալժերական Ազգային Շարժումի պարագլուխը, Մեսալի Համ յայտարարութեամբ մը չեչտած է թէ «կլոր սեղանին» չուրջ պէտք է նստին ի – րենք եւս : Աւելին՝ «անհրաժեչտ է որ ի – րենց աթոռները ունենան Ալժերիոյ բոլոր հատուածները, ինչ ալ ըլլան անոնց տե – սակէտները· առանց ցեղի եւ կրօնքի խտ – րութեան» : Այս կէտը պատճառ կրնայ դառնալ նոր դժուարութեանց, արդարեւ Ֆերաթ Ապպաս չընդունիր որ իրենցմէ զատ խոսելու իրաւունք ունեցող Ալժեր – ցի ըլլայ :

Տարակարծութիւնը մեծ է «Ալժ· կա – ռավարութեան» եւ Ֆրանսայի միջեւ : Առաջինը կ'ուզէ հաւասարէ հաւասար բանակցիլ, երկրորդը կ'ուզէ խոսիլ կրա – կը զադրեցնելու մասին միայն, մնացեա – լը վերջը :

Տպաւորիչ հանդարտութիւն մը տիրէ Ալժէի մէջ :

ՍԱԼԱԶԱՐ ԵՒ ՖՐԱՆՔՕ, Փորթուկալի եւ Սպանիոյ մենատէրները տեսակցած են Մերիտայի մէջ, առջի օր : Քննութեան առած են տիջազգային ներկայ կացութիւ – նը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ԽՈՐՀՐԴ· ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ եւ ընկերվա – րական միւս երկիրները պատրաստ են ներկայացուցիչներ ղրկելու անմիջապէս , ստորագրելու համար ընդհանուր զինա – թափութեան համաձայնութիւն մը եւ խաղաղութեան դաչնագիր մը Գերմանիոյ հետ» յայտարարած է Խրուչչեւ Պուքրէչի մէջ : Այս առիթիս չեչտած է թէ հակառակ վերին ժողովի ձախողութեան կարգ մը խնդիրներ կան որ հասունցած են — ընդ – հանուր զինաթափութիւն, Արեւմտեան Պերլին, խաղաղութեան դաչնագիր Գեր – մանիոյ հետ — ու կը կարօտին չուտա – փոյթ կարգադրութեան : Իր ճառին չա – րունակութեանը մէջ չեչտելէ ետք թէ Խ· Միութիւնը «հսկայ ուժ» մը ստեղծած է որ կրնայ քանդել իր հակառակորդը , յարձակած է Եուկոսլաւիոյ վրայ որ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի հետ միացած կազմած է Պալքանեան պլօքը, ու այս ձեւով միացած է Ատլանտեան Ուխտին : «Քաղաքական եւ տնտեսական սերտ զոր – ծակցութեամբ մըն է որ ընկերվարական ճակատը պիտի կերտէ համայնավարու – թիւնը» ըսած է Խրուչչեւ :

ԹԻԹՕ – ՆԱՍԻՐ խոսակցութիւնները վերջացան : Միացեալ զեկոյցով կը չեչ – տեն թէ՝ «խաղաղութեան եւ ապահովու – թեան պահպանման պատասխանատուու – թիւնը բոլոր ժողովուրդներուն վրայ կ'իյնայ եւ ոչ թէ մեծ պետութիւններուն բացառաբար» : Չէզոք երկիրները կարե – ւոր դեր կրնան կատարել այս ուղղու – թեամբ, կ'ըսէ զեկոյցը : Ալժերիոյ հար – ցին չուրջ յոյս կը յայտնեն թէ բանակ – ցութիւններով վերջ կը դտնեն կռիւները :

ՄՈՍԿՈՒԱ զացած է Հնդկաստանի նա – խագահը՝ Փրասատ : Իսրայէլի վարչա – պետը, Պէն Կիւրիոն Պրիւսէլ ժամանած է ուր հաւանարար տեսնուի Ֆրոնտիսի հետ :

ԺՈԶԷՖԻՆ ՊԷՔԸՐ, խափչիկ երգչուհին աղատ արձակուած է Քանատայի պատ – ժական առեանին կողմէ : Ամբաստան – ուած էր զողցուած ու արդիլուած իրեր մտցուցած ըլլալուն :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՖՐՈՆՏԻՍԻ Փարիզ հասաւ Զորեքչաբթի եւ ցերեկին տեսակցութիւն մը ունեցաւ տը Կոլի հետ :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ յառաջիկայ խորհրդարանը բաւական նոր դէմքեր պիտի ունենայ : Տակաւին 35 երեսփոխաններ կան ընտր – ուելիք, բայց արդէն իսկ պատկերը յլա – տակ է : Ընտրուած է նոյնիսկ Նասրեան «Պէյրութ Մասսա» թերթին տնօրէնը՝ մահմէտական Ապտալահ Մաչնուք : Ինչ – պէս ըսինք հակարեւմտեան հոսանքը յաղթած է :

«ՀՐԻՈՒԹԵԱՆ ամերիկեան խորհուր – դը Իսրայէլի իրաւունքը չի ճանչնար Այխմանը դատելու համար : Խորհուրդը կ'ըսէ թէ հրէութիւնը կրօնքի խնդիր է ոչ ազգութեան եւ կը դիմէ արտաքին նա – խարար Հերթըրի, որպէսզի այս վերջին ընդդիմանայ Այխմանի դատին Իսրայէլի պետութեան կողմէ :

ՄՈՆԱՔՈՅԻ կռէյս իշխանուհին հայ – րը՝ Քելլի մեռաւ առջի օր : Իշխան Ռենիէ եւ կինը Ֆիլատելֆիա մեկնեցան, Փարի – զէն անցնելով :

ՁԱՔՈՆԻ վարչապետին՝ Քիշլի հրա – ժարականը անմիջական կը նկատուի :

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼԵՒՆԵՐԸ

Խմբագրատուն այցելեցին ։—

1։— Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Պալոյ – եան, Զիլիի գաղութէն, որ Հայաստան այցելելէ ետք՝ վերադարձի ճամբուն վր – րայ չրջապտոյտ մը կը կատարեն Մերձ· Արեւելքի հայ գաղութներուն մէջ (Ցու – նաստան, Լիբանան, Երուսաղէմ, Եգիպ – տոս , Միացեալ Նահանգներ) :

2։— Պ· Հրանտ Շերխըրամեան, կիպ – րոսէն, որ կը մեկնի Լոնտոն :

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ

ՄԻԱՍՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

—o—

Յունիս 17ին, ամէն տարի 1953էն ի վեր, կը յարգուի յիշատակը գերմանա–կան վերամիացման յեղափոխութեան, որ ընկճուեցաւ։ Այդ օրերուն արեւելեան Գերմանիոյ աշխատաւորութիւնը խաղաղ ցոյցերով աշխատանքը ձգած էր եւ պա–հանջած՝ բարելաւում ապրուստի պայ–մաններու, ազատ արձակում քաղաքական բանտարկեալներու եւ վերամիացում։ Այս չարժումին հետեւանքով վեց գոհեր թաղուած են Պերլինի մէջ եւ դեռ կան 110 բանտարկեալներ։ Արեւմտեան Գեր–մանիոյ մէջ այս Յունիս 17 թուականը կը համարուի խորհրդանշանական՝ ժողո–վուրդին վերամիացման եւ ազատութեան ձգտումներուն համար։ Ահա այս պատ–ճառով ամէն տեղ ժողովներ, հաւաքոյթ–ներ եւ ցոյցեր տեղի ունեցան այս տարի ալ։ Նշանակելի է մանաւանդ Պոնի հան–դէսը, մասնակցութեամբ կառավարու–թեան եւ երեսփոխաններու, ուր խօսե–ցան փոխ վարչապետ Փրօֆ. Էրհարտ եւ Թիւրինկրնի համալսարանէն Ուլրիխ Մանն։ Էրհարտ, որ խօսեցաւ իբրեւ Ա–րընաւորդը փոխանորդը, չեշտեց թէ ինք–նորոշման սկզբունքին իրականացումը Գերմանացիներուն համար եւս յաջողու–թեան յոյս կը ներշնչէ։ Այս առթիւ աւել–ցուց թէ հարկ է Ապրիլկի ժողովուրդնե–րուն թերաճ վիճակին բարելաւման օ–ժանդակել, որպէսզի անոնք ալ իրենց ազդեցութեամբ օգտակար ըլլան ինքնո–րոշման սկզբունքի կիրառման։ Բուն բա–նախօսը Ուլրիխ Մանն «Ազատութիւն, ի–րաւունք եւ ճշմարտութիւն» սկզբունքին վերլուծմամբ յայտնեց թէ 17 Յունիս 1953ի գերմանական պոռթկումը հաւատ–քի մը արդիւնք էր, այդ հաւատքը կա–րելի չէ ընկճել, քանի որ ազատութեան իրաւունքի եւ ճշմարտութեան նուիրուած էր։ Պէթհովընի երրորդը՝ «Էրոյիքա»ով խորհրդանշական բնոյթ մը տրուեցաւ այդ հանդէսին, որուն ներկայ եղած էին նաեւ օտար պետութեանց ներկայացու–ցիչներ։ Գերման Դաշն. Պետութեան նա–խագահը՝ Լիւպքը, Գերմանիոյ կիսուած չրջանին սահմանին մօտ բազմահազար ե–րիտասարդութեան խօսած է հաւատաւոր ճառ մը, այն ընդհանուր միտքով թէ վե–րամիացումը պիտի իրականանայ խաղաղ եւ ազատ ճամբով եւ կարելի չէ ժողո–վուրդ մը զրկել իր ինքնորոշման իրա–ւունքէն։

Սոցիալ Դեմոկրատներու վարիչը Օլ–լենհաուէր ճառով մը պարզած է 17 Յու–նիսի նշանակութիւնը գերմանական քա–ղաքականութեան համար եւ յայտնա–րած է թէ մինչեւ վերջ պէտք է ջանք թափուի մխիթարական ուժերով եւ ազա–հովութ վերամիացումը, այլեւս հաստա–տակամ մնալ Պերլինի մասին, մինչեւ որ վերստին Գերմանիոյ մայրաքաղաքը դառնայ։

Պերլինի մէջ մեռելներուն դերեզման–ներուն վրայ պահակներ զետեղեցին անհա–մար կազմակերպութիւններ եւ արեւմտա–եան պետութեանց ներկայացուցիչները։ Ուսանողութիւնը համալսարանի մեծա–պոյն սրահին մէջ արժանավայել հանդէս մը տուաւ, որու ընթացքին խօսեցան տնօրէնը՝ Փրօֆ. Հաուարդ Նոյման եւ քաղաքագիտական բաժնի դասախօսներէն Փրօֆ. Ֆրէնկըլ։ Իսկ երեկոյեան ժամը 19ին լուռ քալուածքով հազարաւոր «ու–սանողները չարքով դիմեցին Արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետարանին առջեւի հր–րապարակը, ուր 80·000 հոգի հաւաք–ուած էր եւ կը սպասէր ուսանողներու ժամանումին եւ իրենց հետ բերելիք ան–չէջ հուրին։ Արեւմտեան Գերմանիայէն մինչեւ սահման բերած էին ուսանողները այդ կրակը, անկէ ալ օդանաւով հաս–ցուցած էին արեւմտեան Պերլին։ Աչա–նակներու լուսաւորումէն ետք խօսեցան Հոլչթայնի երկրամասին նախարարապե–տը Ֆոն Հասսէլ, որ ըսաւ թէ կրեմլինը կ'ուզէ իր ձեռքին տակ պահել Գերմանիոյ մէկ մասը։ Լենինն ըսած էր թէ երբ Պեր–լինի վրայ կարմիր դրօշը ծածանի, հա–մայնավարութիւնը կը տիրէ Եւրոպայի։ Ահա անոնց նպատակը։ Բայց Պերլին պի–տի պաշտպանուի։ Թերեւս Խորհրդ. Մի–ութեան համար ալ աննպաստ է պատե–րազմի մը վտանգը աչք առնել եւ անոր պատրաստուիլ։ Գերման Դաշնակցու–թեան Հանրապետութեան նախկին նա–խագահ Թէոտոր Հօյս, որ Պերլին կը գտ–նուի քանի մը հանդէսներու ալ ներկայ գտնուելու համար, մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեց իր սովորական ոճով՝ երբ ըսաւ թէ ուղած էր այդ պահուն Պերլինցինե–րուն քով ըլլալ, որովհետեւ ինք ալ Պեր–լինցի (պատուակալ) քաղաքացի է, ոչ թէ ուրիշը յանդիմանելու կամ անվայել խօսքեր ընելու համար (ինչպէս մէկը ը–րաւ վերջերս), այլ չնորհակալութիւն յայտնելու համար Պերլինի, որ, հակա–ռակ ամէն բանի, համաչխարհային պատ–մութեան մէջ ազատութեան ճամբուն վը–րայ իր դերը կը կատարէ։

Վերջին բանախօսն էր Պերլինի քաղա–քապետը Վիլլի Պրանտ, որ ըսաւ թէ 17 Յունիս 1953ի գոհերը կը պարտաւորցնեն ամբողջ գերման ազգը բաղձալու խաղաղ ճամբով վերամիացման։ Ներքին քաղա–քական կեանքի համերաշխութեան կոչ ուղղելով, աւելցուց թէ վերամիացման համար անհրաժեշտ է ամէն գոհողութիւն յանձն առնել։ Վիլլի Պրանտի ճառը չատ անգամ ծափահարութիւններով ընդմիջ–ուեցաւ, մանաւանդ երբ թուեց ակնա–ւոր հիւրերու, Ափրիկեան ժողովուրդնե–րու ներկայացուցիչներու եւ արեւելեան կողմի Գերմանացիներու այս հանդէսին մասնակցութիւնը։ Ասկէ զատ ստացուած էին համակրական դրուագիններ եւ Մի–ացեալ Նահանգներու երեք չրջաններու քաղաքապետներէ յայտարարութիւններ թէ իրենք ալ այդ օրը կը չարունեն իբրեւ «Գերմանական Միասնականութեան Օր»։ Հանդէսը վերջացաւ գերմանական ազ–գային երգի երրորդ տունին նուագով եւ համբական երգով։

Գիչերը հրախաղութիւններով մեծ բար–մութիւն մը բարձրացաւ Քրոյցբերգ, քա–ղաքամէջի բարձունքը, ուր խօսեցաւ Պունտեսթագի փոխ – նախագահ Փրօֆ. Գարլօ Շմիտ, որ Սոցիալ – Դեմոկրատ – ներու դաշտիարախօսը կը համարուի ներկայիս ամբողջ Գերմանիոյ մէջ։

Ի՞ՆՉ ՊԱՏՃԱՌ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ԿՐՕՆՔԸ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

—o—

ՄՄԲ.— Ֆիկառօյի թղթակիցը հետե–ւեալ տեղեկութիւնները կուտայ կրօնքի մասին, Խորհրդ. Միութեան մէջ։

Դժուար է դեռ որոշել եւ ճշդել եկեղե–ցիին աղէտութիւնը բազմութիւններուն վրայ, Խ. Միութեան մէջ։ Կիրակի օրե–րը եկեղեցիները կը յորդին։ Սակայն պէտք է միշտ ի մտի ունենալ թէ եկեղե–ցիներէն տասնէն մէկը միայն բաց կը մը–նայ հաւատացեալներուն առջեւ։ Երիտա–սարդ ուսանողները հեգնող ծիծաղ մը ունին, երբ իրենց կը խօսուի Աստուծոյ հաւատքին մասին։ Այսուհանդերձ դիւ – դերուն մէջ, ծնունդ, հարսնիք կամ մահ եկեղեցիէն կ'անցնին։

Կարելի է միայն հաստատել, ստուգիւ, թէ յեղափոխութեան սկիզբէն մինչեւ վերջին պատերազմը, կրօնքին կամ «ժո–ղովուրդներու հաչիչ»ին դէմ խիստ պայ–քարը փոխարինուած է հակակրօն քարոզ–չութեամբ, համոզելու սկզբունքով։ Խ. Միութեան մէջ հաւատացեալ ըլլալը այլ–եւս մեղք մը չէ, այլ դժբախտութիւն մը։

Նոր ժամանակներու նշան է թերեւս որ ամբողջական քննութիւն մը կատարած է դիտական Ակադեմիային ազդագրութեան ճիւղը «կրօնքի վերապրումներուն» շուրջ։

Հաւատքը, այս ձեւով, դասուած է ըն–կերային հետաքրքրութիւններու չարքին, վերջին մնացորդը լրացած ժամանակա–չրջանի մը։

Ուսումնասիրութեան հեղինակները դի–տել կուտան թէ դիւղերուն մէջ, կոլխո–զականներուն չափազանց մեծամասնու–թիւնը անաստուածեան է։ «Ամբողջ չըր–ջաններ ձերբազատուած են կրօնական ազդեցութենէն։ Այսպէս, Քարայեվօ դիւղին տուներուն մէջ կրօնական պատ–կերներ չկան այլեւս, մանուկները չեն մկրտուիր, կրօնական տօներ տեղի չեն ունենար։ Սակայն դիւղացիներու չրջա–նակներէն ներս գոյութիւն ունին դեռ բաւական թիւով հաւատացեալներ։ Այ–սուհանդերձ ընկերվարական կարգերը մէջ անունք կը զործեն իբրեւ հարիւնա–մեայ ու կը մասնակցին համայնա–րութեան կառուցումին։ Աւելին, կան–նաւոր չեն յաճախեր եկեղեցի ...։

Հաւատացեալներուն մեծամասնութիւ–նը վաթսունը անց է, անոնք իրենց երի–տասարդութեան չրջանը բոլորած են նա–խայեղափոխութեան չրջանի ծուարած կրօնական կեանքին մէջ։ Դիտուած է որ ծեր կիները չատ անգամ իրենց թոռնիկը եկեղեցի կը տանին։ Այսպէս կրօնական սովորութիւնները ծերերուն մէջ կը փոխանցուի սերունդէ սերունդ։ Այսպէս կամ այնպէս, Քալինինի չրջանի կոլխո–զուհի մը կը յայտարարէ. «Մանուկնե–մեր ձեռքին մէջ են, կ'ըսենն ինչ որ կա–ղենք իրենցմէ »։

Հասուն մարդոց սերունդը, 40էն 50 տարիքին մէջ, միչտ ալ կրօնական պա–ցումներ չի մնուցաներ։ «Սակայն պա–թիւ մը այս սերունդի կիներէն իրենք զ–րենք հաւատացեալ կը համարին, քի–կրօնքի տարբերական սկզբունքներուն խ–տեղեակ չեն։ Իրենց պիտացածն այն է թ–«այսպէս կ'ըսեն տարիքոտները, կամ այսպէս կ'ընէին մեր հայրերը եւ մեր հայրերը »։

Այս չրջանակին մէջ, կրօնական հաս–տատիքներու վերապրումը արդիւնք է ռաւելապէս իրենց անբաւարար զարգա–ցումին։ Նոյնպէս, ընտանեկան սոսկա–նափակ կեանքը կարեւոր ազդակ մըն է այդ տեսակէտով։

« Ինչ կը վերաբերի երիտասարդնե–րուն, անհաւատութիւնը իրենց համար բնական մտավիճակ մըն է։ Սակայն մի–բազում պէտք է ըլլալ հանդիպ իրենց անտարբերութեան, զոր ցոյց կուտան կրօնքի չարիքին» մասին եւ զոր կը հան–դիպին անվտանգ ժամանակավրկան պա–մը։ Պէտք է դիտել այս երիտասարդնե–ւ կոլխոզականները, դարձնել թշնամի–մէն տեսակ կրօնական զազափարախօս–թեան։ Դեռ բազմաթիւ տուներու մէջ, մինչեւ իսկ անաստուածականներու, կ–նականի պատկերներ կը դտնուին։ Նոյ–ասնց մէջ կը տեսնեն մեռելներուն յի–չատակը, ուրիշներ՝ զարդարանքի առար–կայ։

Բայց սխալ պիտի ըլլար մտածել թ–այս սովորութիւնները կարեւորութիւն չեն ներկայացներ։ Ուստի քարոզչ–պէտք է հասկնայ այս առարկաներուն անօգտակարութիւնը եւ վանդը։ Ա–կայն պէտք է չարժի ճարտարութեամբ։

Գրեթէ մոռցուած քսան տարի առաջ մկրտութիւնները բազմացան պատերազ–մի չրջանին եւ 1942էն ի վեր ծնած երե–խաներուն մեծամասնութիւնը մկրտուած է այժմ։ Նոյնը կարելի է ըսել նաեւ կ–նական ամուսնութեանց համար։ Գիւղ–բուն մէջ կրօնական ամուսնութիւնը համարին արարողութիւն մը որ նորա–ւութեան կարգ անցած է։

« Ցաւալի է որ, կը չարունակէ հե–տոյթը ուսումնասիրողները, ընկերվար–

(4 եւ վերջ)

ՕՏԱՐ ՏՋԵՐ

ՁՈՒԱՆԻ ԿՏՈՐԸ

—o—

կը յաղթանակէ՞ր։

Լուրը չրջան ըրաւ կայծակի արագու–թեամբ։ Անմիջապէս տեղեկացուցին նաեւ վարպետ Գոչըքօրնի։ Ծերունին իսկոյն վերսկսաւ իր չրջապտոյտները եւ ամա–պարեց ծայրէն սկսելու իր պատմութիւ–նը, այս անգամ համեմելով զայն ամե–նավերջին դէպքով։

— Ինչ որ ինծի ամէնէն աւելի ցաւ կը պատճառէր, կը կրկնէր ծերունին, այն էր որ դիս կ'ընդունէին իբրեւ ստախօս։ Զկայ աւելի վատթար բան, քան ամբաս–տանուիլ իբր ստախօս ...

Ամբողջ օրը կը խօսէր դէպքին մասին, կը պատմէր զայն ճամբաներէն անցնող բոլոր իր ծանօթներուն եւ նոյնիսկ ան–ծանօթներուն, դինետան մէջ, եկեղեցիին ներսն ու դուրսը։

Հիմա այլեւս հանդարտած էր։

Եւ սակայն, բան մը կար որ տակաւին կը նեղէր զինքը։ Բան մը, որուն մասին յստակ գաղափար մը չունէր։ Միայն կը նկատէր թէ զինք մտիկ ընողները կատա–կով կ'առնէին իր խօսքերը։ Համոզուած չէին կարծես իր անմեղութեան։ Իրեն այնպէս կը թուէր թէ իր եռեւէն ակնար–կութիւններ կ'ընէին։

Յաջորդ չաբթուան երեքչաբթի օրը ի–ջաւ Կոտերվիլի չուկան, միայն իր պատ–մութիւնը պատմելու ցանկութենէն մղ–ուած։

Պ. Մալանտէն, իր կրպակին դրան վը–րայ կեցած, սկսաւ ծիծաղիլ երբ ինքը կ'անցնէր։ Ինչո՞ւ։

Մօտեցաւ Քրիքըթոցի ապարակապանի մը, ուզեց խօսիլ անոր հետ, եւ սակայն տակաւին բերանը չբացած, այս վերջինը փոքրիկ հարուած մը սալով ծերունիին փորին, գոչեց։

— Ահ, խորամանկ ծերուն ...

Ապա, կռնակը դարձնելով հեռացաւ։

Վարպետ Հոչըքորն ապչած մնաց տեղն ու տեղը։ Հետզհետէ աւելի մտահոգուե–ցաւ։ Ինչո՞ւ զինքը կոչեցին «Խորամանկ ծերունի»։

Երբ Թուրտէնի ճաշարանը հասնելով նստեցաւ սեղանին առջեւ, սկսաւ բացա–տրել իր խնդիրը։

Մոնթիվիլիֆէէն արջառավաճառ մը ը–սաւ։

— Էհ, էհ ծերուկ աղուէս ։ պիտենք չուանին պատմութիւնը ...

Հոչըքորն կակազեց։

— Քանի որ թղթապանակը գտուեր ...

Միւսը պատասխանեց։

— Դէհ, դէհ, պիտենք, պիտենք, մէ–կը՝ որ կը գտնէ, միւսը՝ որ կը վերա–դարձնէ։ Ոչ տեսանք, ոչ լսեցինք ...

Գիւղացին սահմռկած էր։ Վերջապէս կը հասկնար։ Զինքը կ'ամբաստանէին թէ մեղսակիցի մը միջնորդութեամբ վե–րադարձուցած էր դրամապանակը։

Ուզեց բողոքել։ Բոլոր սեղանակիցնե–րը սկսան ծիծաղել։

Զկրցաւ վերջացնել ճաշը եւ մեկնեցաւ։ Իր եռեւէն լսուեցան ծաղրական բացա–դանչութիւններ։

Տուն հասաւ ամօթահար ու ընդվզած։ Զայրոյթը կը խեղդէր զինքը, երբ կը մը–տածէր թէ իրեն պէս պատուախնդիր նո–մանատին կը յանդգնէին դնել այդպիսի զարհուրելի ամբաստանութեան մը բե–ռան տակ։ Համոզուած էր այլեւս որ իրեն համար անկարելի պիտի ըլլար ա–պացուցանել իր անմեղութիւնը։

Կը զգար թէ իր սիրտը խոցոտած էին անարդար կասկածանքով մը։

Վերսկսաւ դարձեալ իր արկածին պատմութեանը, ամէն օր երկարելով զայն եւ հետզհետէ նորանոր փաստակու–թիւններ աւելցնելով անոր վրայ։ Ամէն օր կը յղանար աւելի զօրաւոր ապացոյց–ներ, իր բողոքները օրէ օր աւելի եւս կ'ուժեղանային, եւ ամէնէն վերջը կ'ար–տասանէր իր հանդիսաւոր երդումները զոր նախապէս կը պատրաստէր իր մե–նութեան պահերուն, երբ իր միտքն ու երեւակայութիւնը ամբողջութեամբ կը զբաղէին իր գործով։

Ամէն անգամ որ կը հանդիպէր ան–ծանօթ դէմքերու, կը մտածէր թէ ասոնք ալ պիտի չհաւատան իրեն, ինչպէս ուրիշ–ները։ Ամէն անգամ որ կը մտնէր գինե–տուն մը, կը կարծէր թէ բոլոր հաճախա–կանները իրեն կը նայէին ծաղրանքով։ Ամէն անգամ որ կը հանդիպէր ոստիկա–նի մը, կը կարծէր թէ ոստիկանը կը նա–յէր զինքը խիստ կասկածոտ աչքերով։

Ամէն անգամ որ կը հանդիպէր ծա–ն

ՆԱԳՂԱԿ

ՀԻՆ ՀՈՍՔԵՐԻ ՀՈՒՇԵՐ

Ե.

Երբ Կիրակոս աղան տասը դահեկան պահանջեց, Հայկը մի քանի վայրկյան լուռ կանգնած մնաց, ապա ասաց.

— Ես ձեզ ոչինչ չեմ տալու, աղա Կիրակոս, որովհետև ես ձեզանից ոչինչ չեմ առել։ Ես ձեզ ոչ մի խոստում չեմ տվել, ոչ մի պարտք չունեմ

ՄԱՅԻՍ 28

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, ազգային սրահին մէջ :

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի : Հովանաւորութեան Հ.Յ.Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի :

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, որուն կը մասնակցին՝

Ժիրայր Գասպարեան, Օր. Օր. Ժաքլին Փափազեան եւ Ալիս Շահմիրեան (*երգ*) :

Ընկ. Կար. Մուքաֆեան եւ Օր. Շաքէ Սէրէնկիւլեան (*արտասանութիւն*) :

Զեռնադաշնակի վրայ կը նուագէ փոքրիկն Ճօշկունեան :

Կէս գիշերէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ Միմի Թոնկուրեանի եւ Ժաք Քէօֆթէրեանի բարձրախօսին :

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Զավուշ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ :

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Քաֆէ տը Լիոնի վերնայարկը :

(Ավընիւ տը լա Վիքթուար)

Կը նախագահէ ԸՆԿ. ՇԻՇԼԻԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին :

Մուտքը ազատ է :

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Փարիզի եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած հինգշաբթի օրուան դասընթացքներուն :

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Ներկայութեամբ քաղաքապետ՝

RAOUL BLEUZE Ի

Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 21ին, Ալֆորվիլի կրթ. մարմնոյ կողմէ :

Տեղւոյն քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Բիւ Վօլթէր :

Երգ, արտասանութիւն, պար ղեկավարութեամբ ուսուցչական կազմին :

×

Պանեէօ Քաշան.— 3 *Յուլիս, Կիրակի օր ժամը 2·30ին, Քաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ :*

Տեղւոյն Կրթ. Մարմնոյն կողմէ :

Կը նախագահէ Պ. ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

Խմբերգ, պար, մեներգ, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Պալըգ-ճեանի :

Մեթրօ Քաշան :

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ իր Գ. երեկոյթը՝ այս Շաբաթ իրիկուն (25 Յունիս) ժամը 21ին,

5, Fbg. Montmartre

au premier étage du Café Electricité

Պար, երգ, հաճելի մթնոլորտ, Պերնար Տէտէնեան իր Արմենիա նուագախումբով :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը տեղեկացնէ թէ՝ իր հիմնած հայերէն լեզուի եւ հայրենագիտութեան դասընթացքի տարեվերջին հանդէսը տեղի կ'ունենայ այս Շաբաթ օր, ժամը ճիշդ 21ին, Սալ Մազընոյի մէջ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Ս. Թորոսեանի : Արտասանութիւն, երգ, խմբերգ, հայկական պարեր, մրցանակաբաշխութիւն : Սաներու կողմէ կը ներկայացուին երկու թատերախաղեր : Կը նուագէ Օր. Իրմա Պօղոսեան : Կ'երգէ Պ. Ալպեր Ասլանեան : Հասարակութիւնը ջերմապէս կը հրաւիրուի ներկայ գտնուիլ :

× *Ողբ. Մինաս Տատիկեանի մահուան առիթով, փոխան ծաղկեպսակի եկեղեցին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները՝ Պ. Պ. Յ. Տէրոյեան քսան Ն. Ֆ., Յ. Պապաիկիտեան 15 Ն. Ֆ., Յ. Նաճարեան տասը Ն. Ֆ., Գ. Օսքարեան տասը Ն. Ֆ. :*

× *Երեւանէն Եղիազար Կարապետեան կը փնտռէ իր որդին՝ Կոլեա : Դիմել եկեղեցի :*

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՍՈՒԼԻՍ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ (17 Բիւ Պլէօ)

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ :

ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Ասուլիսը կը վարէ՝ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի Փարիզի եւ արուարձաններու, Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան եւ երիտասարդ խումբերու անդամ – անդամուհիները եւ փափաքող ընկերուհիներն ու ընկերները :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél. : OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝

ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Յուլիսի եւ Օգոստոսի խումբերու արձանագրութիւնները փակուած են :

Առաջին խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին :

Արձանագրուած ծնողքներէն կը խնդրուի փութով երթալ 5 Բիւ Մէյրան լրացնելու համար հարկ եղած պայմանները :

Հեռախօս ԹՐԻՒՏԷՆ 27 – 35 :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԳԵՂԵՑԻԿ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած

Բարեգործականի Հայուհեաց Մասնախումբին, տեղական մասնաժողովին եւ Երիտասարդաց կողմէ :

Այս Կիրակի, ժամը 16էն 24 Տէր եւ Տիկին Արամ Թէրզիպաշեանի շքեղ պարտէզին մէջ :

24, BOUL. FAIDHERBE, BEAUMONT

Ընտիր նուագախումբ եւ գեղարուեստական բաժին :

Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ :

Հաճելի անակնկալներ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅԵ՛Ր ԱՁՔԵՐՆԻԴ ԼՈ՛ՅՍ

ԲԱՑՈՒԱԾ Է՝

ՄԻՇԷԼ ԱՐՍԼԱՆԻ

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆԸ

մասնագէտ արանց եւ կանանց մանաւանդ երիտասարդներուն :

Լաւագոյն կերպասներ, անգլիական եւ Ֆրանսական :

Դիւրամատչելի գիներ :

MICHEL ARSLAN

15, Rue de la Grande Armée (Chapitre) - Marseille

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ Ս. ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ

ԵՒ

ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս 6

ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս 31

Հռոմի Ողիմպիական Խաղերը զբօսաշրջիկներու խճողում պիտի պատճառեն այս տարի Իտալիոյ մէջ :

Մեր խումբին հանդիստ ճամբորդութիւնը եւ լաւագոյն բնակութիւնը օր առաջ ապահովելու համար, կազմակերպութեան աշխատանքները սկսած են :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օրերը շուտ կ'անցնին, ցանկը շուտով կ'ամբողջանայ :

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ՝

Պ. ԹԱՐՈՆ

58, Bd. Serrurier, PARIS 19 - Métro Pré-St-Gervais

Ն. ՄԱՅԻՍԵԱՆ

45, Rue de Trévise' PARIS 9 - Tél. TAI 49-40

(Գաւիթին մէջ)

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

11, Ave. Béranger, ARNOUVILLE-LES-GONESSE (S. et O.

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ :

Դասախօս՝ Պ. ՅՈՎՀԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ՝ Շէյքսփիր եւ Թուրքերը այժմէական նիւթին շուրջ :

Մուտքը ազատ է :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 15–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Եւրոպական պարեր, անակնկալներ :

Ինչպէս նաև երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ :

Շամփուրով խորոված եւ հայկական համեղ հերիսայ :

Ծախքերու մասնակցութիւն 2·50 Ն.Ֆ. :

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Բէնսի Փավիյեօն :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարժարանին ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի իրիկուն ժամը 20·30ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ :

Յայտագիր՝ *երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ երկու զուարթ ներկայացում :*

Վարչութիւնս կը հրաւիրէ՝ Պոմոնի եւ շրջակայքի Հայութիւնը որ իր ներկայութեամբ քաջալերէ Կապոյտ Խաչն ու իր դպրոցի երկսեռ աշակերտութիւնը :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ :

Հովանաւորութեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի :

Կը մասնակցի դպրոցին աշակերտութիւնը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Թրագօշի :

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Բացումը կը կատարուի խմբերգներով : Պիտի ըլլան արտասանութիւններ :

Կը ներկայացուին.—

1) ՁԿՆԻԿԸ (*հէքեաթային պատկեր մը*)

2) ՇՓՈԹ ԾԱՌԱՆ

3) ԳԱՂԱՓԱՐԱՊԱՇՏ ՎԱՐԺՈՒՀԻՆ :

Հանդէսը կը վերջանայ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ աշակերտութեան խմբական պարերով :

Պիտի ըլլայ հաշուետուութիւն Կրթ. Մարմնի կողմէ եւ պիտի կարդացուի տարեկան հանգանակութեան նուիրատուներու ցանկը :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է :

Կը հրաւիրուի ամբողջ Տէսինահայութիւնը անխտիր :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէն : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը :

Կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցի մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն ,

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Ահարոնեան Ակումբը : Կարեւոր օրակարգ : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Պառ տիւ Կլոպ, 7 Պուլվ. տԱթէն : Բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն : Նոր վարչութեան ընտրութիւն : Ներկայս ընդունիլ իբրեւ հրաւէր :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի հովանաւորած դպրոցին, տարեվերջի քննութիւնները՝ Յունիս 26ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 9–12 :

Աշակերտներու մէկ տարուան աշխատանքը քաջալերելու համար, սիրով կը հրաւիրուին տեղւոյս կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները, դպրոցին օժանդակ անդամներն ու փափաքող ծնողքները :

×

Աշակերտներու մրցանակաբաշխութեան բացօդեայ հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս երեքին : Անձրեւի պարագային Յուլիս 10ի կիրակին :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի ժամը 16ին վարժարանին մէջ :

Հովանաւորութեամբ Կապոյտ Խաչի :

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամեալ բաժին, արտասանութիւններ, երգեր եւ պարեր :

Աշակերտութեան կողմէ պիտի ներկայացուին տրամախօսութիւններ, «ԼԵՒՈՆԻԿԸ», «ՊՈՒՊՐԻԿԸ» եւ ծանօթ զաւեշտը՝ «ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ» «Վարտալապօնպան» :

Իսիի գաղութէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ սոյն հանդէսին, քաջալերելու համար մեր նորահաս սերունդը :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս ...

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ և ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 Bis, Bd. Sébastopol PARIS 4e

Tél. : ARC. 26-61 Métro : HALLES) (CHATELET -

136, Rue des Bourguignons

ASNIÈRES - BOIS-COLOMBES

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող ! ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք :

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12 — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20

166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE

4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O. — 18, RUE BRÉZIN, PARIS 14

24 RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER, ALFORTVILLE

48 BIS. RUE DALAYRAC. FONTENAY SOUS BOIS

ՅԱՐԱԹ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22 Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 24 ՅՈՒՆԻՍ

VENDREDI 24 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8832 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4633

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Ամառնամուտը քանի մը օր առաջ ազդանշանը տուաւ տարեկան արձակուրդի: Փարիզի եւ գաւառի մէջ մեր դպրոցներն ու «Հայերէնի դասընթացք»ները այս Կիրակի կ'ունենան իրենց տարեվերջի հանդէսներն ու մրցանակաբաշխութիւնը: (Ալֆորվիլի 70 աշակերտներուն հանդէսը վաղը՝ Շաբաթ դիշեր):

Անոնք հանրութեան կը ներկայացնեն իրենց աշակերտներուն եւ աշակերտուհիներուն կատարած նուաճումները վերջին տարեշրջանի ընթացքին:

Յառաջի չորրորդ էջին վրայ երեւցած ծանուցումները «Ամավերջի հանդէս»ներու մասին՝ ուրախութեամբ կը համակեն սրտերը բոլոր անոնց, որոնք կը մտահոգուին նոր սերունդի ապագայով: Կը յուսանք, որ սրտցաւ հայրենակիցներ ներկայ պիտի ըլլան այդ հանդէսներուն՝ քաջալերելու համար աշակերտներուն հետ նաեւ կազմակերպիչ հիմնարկութիւնները:

Գիտենք թէ քանի աշակերտ – աշակերտուհիներ ունին Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանն ու Ռէնսիի Դպրոցասիրացը:

Չունինք սակայ՝ լրիւ վիճակագրութիւն մը, որ մեզի տար Փարիզեան շրջանի եւ գաւառի հայաբնակ քաղաքներու հայերէնի դասընթացքներուն հետեւող մեր աղջիկներուն եւ տղոց ճշգրիտ թիւը:

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի կեդրոնական վարչութիւնն ու գաւառի մասնաճիւղերը, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, Ֆրանսայի զանազան կողմերը հայ կաթողիկէ վարդապետներ եւ հայ – աւետարանական պատուելիներ, Բարեգործականը, ինչպէս նաեւ կարգ մը Հայրենակցական եւ այլ կազմակերպութիւններ կը պահեն հայերէնի շաբաթական «դպրոց»ներ:

Չկայ համադրող կեդրոն մը, որ մեզի տար իրական պատկեր մը: Ցոյց տար, օրինակ, թէ բնակչութեան թիւին համեմատութեամբ ինչ տոկոս կը ներկայացնեն այդ դասընթացքներուն կանոնաւորաբար հետեւող աշակերտները:

Քանի մը տարի առաջ Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյն կից կազմուած Կրթական մարմինը ուսմանց ծրագիր մը պատրաստեց: Այդ առթիւ փափաք էինք յայտնած, որ միջոցներ ձեռք առնուին զայն կիրարկելու համար ամբողջ Ֆրանսայի շրջանին մէջ:

Այս թելադրութիւնը չիրականացաւ պարզապէս այն պատճառով, որ չունինք ազգային կեդրոնական մարմին մը, որ ղեկավարի դեր կատարէ: Տարիներով այս էջերէն պահանջեցինք նման մարմնի մը կազմութիւնը: Սակայն ո՛չ ոք ուղեց նախաձեռնութիւն եւ պատասխանատուութիւն ստանձնել:

Չկրցանք կեանքի կոչել նոյնիսկ Թեմական կեդրոնական կազմակերպութիւն մը՝ հիմնուած Ազգային Սահմանադրութեան վրայ, որ ի զօրու է տակաւին արտասահմանի շատ մը երկիրներուն մէջ:

Սպասե՞նք դեռ: Եւ յուսա՞նք:

Կապոյտ Խաչի Իսի լէ Մուլինոյի, Կրենոպլի, Տէսինի եւ Պօմոնի մասնաճիւղերը այս տարեշրջանին եւս արդիւնաւէտ աշխատանք են կատարած: Պորտոյի փոքրիկ մասնաճիւղն անգամ մեծ ճիգեր է բրած:

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը ըստ աւանդութեան իր ամավերջի մրցանակաբաշխութիւնը կը կատարէ դաշտահանդէսով մը:

Վերջին անգամ Սալ տը Շիմիի իր հանդէսին առիթ ունեցանք ծափահարելու աշակերտուհիներու երգերն ու արտասանութիւնները, մանաւանդ թատերական ներկայացումը՝ մասնակցութեամբ նախկին սանուհիներու:

Ամէն քաջալերանքի արժանի է այս դպրոցը, որուն շրջանաւարտները կոչուած են կազմելու մեր վաղուան մայրերը, գիտակից եւ հայրենասէր:

Ութսունեւմէկ տարուան բեղուն անցեալ մը ունի Դպրոցասիրացը՝ հիմնուած Պոլսոյ մէջ 1879ին: Հարիւրաւոր ուսուցչուհիներ Թուրքիոյ հայաբնակ քաղաքներուն մէջ սերունդներ են հասցուցած:

Տարագիր՝ ինչպէս Հայութիւնը՝ փոթորիկէն վերջ, անիկա հետեւեցաւ հայ նոր դաղթականութեան Գողդոթայի ճամբուն: Սելանիկ ու Մարսէյլ ժամանակաւոր հանդրուաններ եղան այդ ճանապարհին վրայ, մինչեւ այն օրը, երբ վերջնապէս հաստատուեցաւ Ռէնսիի մէջ:

Ո՛րքան պիտի ուզէինք, որ դպրոցին խնամակալ մարմինն ու մեկենասները ճիգ մը եւս ընելով՝ անոր մակարդակը բարձրացնէին լիսէի աստիճանին, որուն իրաւունք ունի:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՇՏ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԻ ԲԱՆԱԳՆԱՑԻՆ

ՄԵՍԱԼԻ ՀԱՃՆ ԱԼ ԲԱՆԱԳՆԱՑ ՄԸ ՆՇԱՆԱԿԵՑ

*

Թունուզի եւ Փարիզի մէջ լաւատես են: «Ալժ. կառավարութեան» երեքշաբթի օրուան հաղորդագրութիւնը ամէն ինչ կարգի դրաւ: Տարակարծութիւնը ձեւի վրայ էր եւ ոչ սկզբունքի:

Բանագնացը հաւանաբար Փարիզ հասնի, այսօր – վաղը: Կրնայ ըլլալ որ այս վերջինին ընկերանան մասնագէտներ: Յամենայն դէպս Թունուզցի պետական անձնաւորութեան մը ընկերակցութիւնը չի հաստատուիր:

Չորեքշաբթի օր կը յայտարարուէր թէ Պումենճէլ արդէն հասած է Փարիզ, հիմնուելով այն կէտին վրայ որ Թունուզէն դէպի Ֆրանքֆորթ օդանաւ մը մեկնած էր: Այսօր կ'ըսուի թէ բանագնացը Փարիզ կրնայ հասնիլ Հինգշաբթի Պրիւսէլէն կամ Ժընեւէն:

«Ալժ. կառավարութիւն»ը անգամ մը եւս շեշտած է թէ՝ 1) Պէտք է միաժամանակ բանակցիլ կրակը դադրեցնելու եւ ինքնորոշման շուրջ: 2) Իրենք պիտի ներկայացնեն՝ Ալժերիան:

Միւս կողմէ Ալժերական Ազգային Շարժումը չորս օրուան բացառիկ նիստերէ ետք յայտարարութիւն մը յանձնած է՝ տը Կոլի, որուն միջոցով կը տեղեկացնեն թէ իրենց կողմէ ներկայացուցիչմը նշանակուած է, յանձին՝ զօրավար Մուլէյ Մերպահի որ պիտի մասնակցի՝ խօսակցութիւններուն: «Կ'ուզենք մասնակցիլ կրակը դադրեցնելու համար կատարուելիք խօսակցութեանց», կ'ըսէ Մեսալի Հաճի հաղորդագրութիւնը:

Ալժէ կը շարունակէ հանդարտ մնալ: Ոչ մէկ ցոյց կամ միջադէպ: Կը սպասեն մտահոգութեամբ:

«Ֆրանսական Ալժերիոյ ճակատը» արձանագրութեան նոր կեդրոններ բացած է հոս ու հոն: Կը յայտարարեն թէ ցարդ 70 հազար հոգի անդամագրուած է շարժումին: Կը կարծուի թէ քանի մը օրէն 200000ի պիտի բարձրանայ անոնց թիւը: Կ'ըսեն թէ այս շարժումը Ֆրանսայի առաջին կուսակցութիւնը պիտի դառնայ:

Փարիզի մէջ Ազգային պաշտպանութեան յանձնախումբը վիճաբանութիւն պահանջած է բանակին համար ստեղծուած նոր կացութեան շուրջ: Առաջարկը մերժուած է: Յատկանշական է դիտել տալ որ Յունիս 14էն (տը Կոլի ճառը) ի վեր առաջին անգամն է որ բանակը իր ձայնը լսելի կը դարձնէ, թէեւ «երկչոտութեամբ» ինչպէս կ'ըսէ «Քոմպա»:

Ընկերվարականներու Կեդր. Կոմիտէն զեկոյցով մը կը շեշտէ թէ «առաջին քայլը առնուած է» ու չի կրնար ընդունիլ որ «ձախողի այս քայլը ծայրայեղներուեւ որոշ պաշտօնական շրջանակներու ճնշումին պատճառաւ»:

Արմատականները նոյնպէս զեկոյցով մը «կ'ողջունեն կռիւները դադրեցնելու յոյսը»: Այս առթիւ վերստին կը յայտարարեն թէ իրենց նպատակը եղած է Ալժերիոյ հարցը լուծել այնպիսի ձեւով մը որ յարգուի իւրաքանչիւր հաւաքականութեան իրաւունքները:

Շահեկան է նաեւ գիտնալ թէ ի՞նչ անցաւ դարձաւ վերջին 48 ժամուան ընթացքին Թունուզի մէջ եւ ինչո՞ւ բանագնացը ուշացաւ: Ինչպէս ըսինք, Ալժ. Ազատ. Ճակատի մարդիկը չեն ուզեր Փարիզ գալ պարտուած ռազմիկի գլուխով «Փարիզ կ'երթանք բայց՝ ոչ Քանոսա» կ'ըսեն անոնք ակնարկելով իտալական քաղաքին ուր Գերմանիոյ Հանրի Դ. կայսրը՝ պարտուած, բանագրուած եւ բոլորէն լքուած ստիպուեցաւ երթալ եւ հոն երեք օր եւ երեք գիշեր, պատժուածի զգեստով սպասեց պալատին բակին մէջ, ձիւնին տակ, որպէսզի Գրիգոր Է. Պապը ներում շնորհէ: Այդ պատճառով «Քանոսա երթալ» կը նշանակէ նուաստանալ անոր առջեւ որուն դէմ նախ դիմադրած ես:

Բանագնացին եւ Ֆրանսական ներկայացուցիչներուն խօսակցութիւնները հաւանաբար գաղտնի մնան թէեւ Ալժ. Ազատ. Ճակատը կ'ուզէ որ հրապարակուին:

ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ

Ալ Կումուրիէ (Գահիրէ). — «Յեղափոխութեան կառավարութեան առաջնորդները Փարիզ երթալու Ֆրանսայի հրաւէրը ընդունելով ցոյց տուին թէ գործնական մարդիկ են:

«Եթէ զօրավար տը Կոլ իսկապէս եւ անկեղծօրէն կ'ուզէ Ալժերիոյ հարցը լուծել ոչ մէկ անպատեհութիւն կայ որ «Ալժ. կառավարութեան» ղեկավարները բանակցին Ֆրանսայի հետ:

«Ընդհակառակն, եթէ տը Կոլ անկեղծ չէ իր յայտարարութիւններուն մէջ, Ֆրանսայի պետին իսկական դիմագիծը պիտի յայտնուի աշխարհի առջեւ»:

Յորդանանի թագաւորը Հիւսէին շնորհաւորելէ ետք կ'ըսէ. — «Մենք որ միշտ օգնած ենք մեր եղբայրներուն կը հիանանք անոնց գործնական ոգիին վրայ ... եւ կը յուսանք որ կը ստանան իքնորոշումը, ազատութիւնը եւ ինքնավարութիւն:

«Ինտիրն Էքսփրէս» (Հնդկաստան) «նոր յոյս մը Ալժերիոյ համար» խորագրին տակ կը գրէ ի մէջ այլոց. — «Ամէն ոք կը յուսայ որ այս ողբերգութիւնը որ վեց տարիէ ի վեր կը տեւէ, պիտի վերջանայ: Ֆրանսա պէտք չէ կորսնցնէ այս առիթը համաձայնելու համար ալժերական ազգայնականներուն հետ»:

«Թայմզ Օֆ Ինտիա»ի կարծիքով կարգ մը արաբական եւ ափրիկեան պետութիւններու ճնշումին տակ է որ ազգայնականները ընդառաջ գացին զօրավար տը Կոլի հրաւէրին... Սակայն Ֆրանսական «քաղաքականութիւնը կը մնայ շատ անգամ գաղթատէրերու ճնշումին ենթակայ»:

———o———

ՅՈՐԴԱՆԱՆ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ.Ի ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

★

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը տեղեկանանք թէ ինչպէս կը սպասուէր, Յորդանանի կառավարութիւնը վաւերացուցած է Եղիշէ Արք. Տէրտէրեանի ընտրութիւնը իբրեւ Պատրիարք՝ Երուսաղէմի:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ա. ՇՐՋԱՆԻ ԸՆՏՐԱԿ. ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ

ԱԶԴԱԿի Յունիս 21ի թիւէն կը քաղենք հետեւեալ թիւերը կիրակի օրուան ընտրութեանց առթիւ: Հաղորդագրութիւնը տրուած է ներքին նախարարութեան կողմէ:

ՔԱԹԱԷՊ. — Հ. Յ. Դ. ՅԱՆԿԸ

Փիէռ Ճեմայէլ 21283 ձայն, Անթուան Սեհնաուի 20488 ձայն, Ֆուատ Պութրոս 20666, Շարլ Սաատ 22339, Մովսէս Տէր Գալուստեան 19977, Խաչիկ Պապիկեան 21364, Սուրէն Խանամիրեան 20719, Ժոզէֆ Չատէր 21765 ձայն:

ՊՐ. ԷՏՏԷԻ ՅԱՆԿԸ

Փիէռ Էտտէ 12282 ձայն, Ապտալլա Խուրի 12234, Միշէլ Սասին 9840, Սէլիմ Ատտի 10451, Վազգէն Պագալեան 11665, Էմիլ Իսկէնտէրեան 11700, Հրաչ Շամլեան 11669, Նուպար Թուրսարգիսեան 11197 ձայն:

ԱՆՀԱՏ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐ

Սէլիմ Ուաքիմ 9, Ժորժ Հաննա 2693, Ժորժ Պէրպէրի 153, Միշէլ Ղորայէպ 301, Սամի Զրէյք 19, Էլիաս Նօլ 96, Բարգէն Մկրտիչեան 326, Ֆուատ Մողապղապ 252:

Արձանագրուած ընտրողներ 83039, քուէարկութեան մասնակցածներ՝ 33574, համեմատութիւն 40 առ հարիւր:

× «Լ'Օրիան» իր այսօրուան թիւով կը գրէ.

Երէկ՝ Կիրակի, Քարմ էլ – Զէյթունի մէջ, երկու անծանօթներ սպաննեցին հնչակեան մը՝ Վարդան Աբրահամ Սարգիսեան: Բազմաթիւ գնդակներ ստանալով, ան տեղն ու տեղը մեռաւ:

Պէյրութի դատական քննիչ Պ. Ապտէլ Պասէթ Ղանտուրի կողմէ կատարուած առաջին քննութիւններուն համաձայն, Սարգիսեան հետապնդումի տակ եղող վտանգաւոր ոճրագործ մըն էր, որուն դէմ ձերբակալման չորս հրամանագիրներ ստորագրուած էին»:

ՊՈԼՍՅՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ

10·000 ՈՍԿԻ ԿԸ ՆՈՒԻՐԷ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Յունիս 18, 19, 20, 21) կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները:

× Պատրիարքարանը կը հաղորդէ թէ ի նպաստ պետական գանձին 10·000 թրք. լիրայի նուիրատուութիւն մը եղած է, պատրաստուած չէքը Պ. Կ. Աբրահամեանի ձեռքով յանձնուած է կուսակալին, Եսաեանի ուսուցչական կազմը 1200 ոսկի նուիրած է:

× Զօր. Կիւրսէլ յայտնած է թէ նախկին իշխանութիւնը որոշած էր Թուրքիան ծախել Խորհրդ. Միութեան:

× Պետութիւնը 12 միլիառ պարտք ունի օտարներուն: Ստիպուած են մինչեւ 2008 թուականը պարտք վճարել:

× Բոլոր անգործները որ Պոլիս են Անատոլու պիտի զրկուին:

Եասը Ատա գտնուող ամբաստանեալներու արտասահման ունեցած հարստութիւնները Թուրքիա պիտի փոխադրուին:

× Կարգ մը վաճառականներ պիտի հրապարակեն իրենց ինչքերը: Լուծուած են Թուրքիոյ բոլոր առեւտրական եւ ճարտարարուեստի սենեակները եւ սակարաները:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Թուրքիոյ դեսպան նշանակուած է զօրավար Ֆախրի Քօրիւթիւրք: Ընդհանուր հրամանատարն էր թրքական ծովային ուժերու: Նախկին դեսպանը Ճափոն փոխադրուած էր նոյն պաշտօնով, երկու ամիս առաջ: Ծովակալ Քօրիւթիւրք Փարիզ կը գտնուի ներկայիս ուր կը մասնակցի Ատլանտեան Ուխտի սպայակոյտի փորձերուն: Թուրք տասը զօրավարներ հանդստեան կոչուած են Մայիս 27ի յեղափոխութենէն ի վեր: Ասոնցմէ ութ հոգի հսկողութեան տակ առնուած են իսկ միւս երկուքին համար հաւանաբար քննութիւն մը բացուի:

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

—o—

1860 Մայիս 24 (Յունիս 5)ին Ազգ. Պատիարքարանին մէջ դումարուած և – կեղեցական – աշխարհական համագու – մարը կը վաւերացնէր սահմանադրական – ներէ մշակուած ազգային կանոնադրու – թիւնը խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ : Առաջին անգամ ըլլալով Օսմ. Հայութիւ – նը դրաւոր կանոնադրութիւն մը կ'ունե – նար, անմիջապէս կիրարկելի առանց պաշտօնական նուիրագործման : Սահմա – նադրութեան տարեդարձը կը տօնուէր մեծ հանդիսաւորութեամբ Հիմնքար Իսկելէ – սիի մէջ եւ հին տոմարով Մայիս 24ը ազգային տօն կը հռչակուէր :

×

Երիմի պատերազմէն առաջ Սուլթան Մեճիտ հանդիսաւորապէս խոստացած էր յարգել ոչ – իսլամ համայնքներու տըր – ուած առանձնաշնորհները : Պատերազմէն վերջ « ինքնաբերաբար խոստացած էր վաւերացնել նոյն համայնքներուն կողմէ պատրաստուած կանոնադրութիւնները » : «Թանզիմաթ»ի ժողովը այդ համայնքնե – րու պաշտօնական հաստատութիւններէն պահանջած էր կանոնադրութիւններ՝ վա – ւերացնելու համար : Մարկոսեանի մշա – կած եւ անվաւեր մնացած կանոնադրու – թենէն եռքը՝ սահմանադրական Ցանճ – նամբը կը պատրաստէր 1864ի կանո – նադրութիւնը :

Ռուսինեանի համաձայն պաղտիարը յղացողն է Նիկողոս Պալեան, վաղամե – ռիկ ճարտարապետը : Օտեանի համաձայն երէք էին սահմանադրականները եւ վերջը կազմուեցան լեգէոններ : Պատմութիւնը պահեց Սերվիչէնի, Ռուսինեանի, Օտեա – նի անունները : Պահանջը պետութենէն է, ձեւակերպումն ու խմբագրութիւնը սահ – մանադրականներէն : Ժողովական դրու – թիւնը հաստատուած էր, ժողովներ եւ խորհուրդներ գոյութիւն ունէին, կը մը – նար դասաւորել իւրաքանչիւրին պաշ – տօնները եւ կազմական կանոնադրութիւն մը պատրաստել : Սակաւապետութեան տեղ կը հաստատուէր ժողովրդական վարչութիւն մը, ազնուապետական ըն – րութեան տեղ կ'ընդունուէր ժողովրդա – յին ընտրութիւնը, ընտրող եւ ընտրելի ընդունելով համայնքին բոլոր անհատնե – րը, որոնք որոշ տարիք մը կը ներկայա – ցնէին : Ֆրանսայէն վերադարձող երիտա – սարդները 48ի երկրորդ Հանրապետու – թեան սահմանադրութեան սկզբունքները կը բերէին ազգային դեռնի վրայ :

×

Մեծ Ցեղափոխութիւնը ժողովուրդին վերապետութիւնը յայտարարած էր թա – գաւորներու աստուածային իրաւունքին տեղ : Երկրորդ Հանրապետութիւնն ալ ընդհանուր քուէարկութիւն կը պահան – ջէր ժողովուրդին կամքին արտայայտու – թիւնը յարգելով, ներկայացուցչական ժողով մը կազմելու համար :

Ազգ. Սահմանադրութիւնն ալ կը սկսէր. « Ազգ. Վարչութիւնը երեսփոխանական է : Ազգը կը ներկայանայ ընդհ. ժողովով մը եւ ասոր միջնորդութեամբ կը վարէ ազգային իշխանութիւնը :

Ընդհ. ժողովը, ազգին ընդհանրական գործոց անօրինութիւնն իրեն պահելով, սովորական գործոց վարչութիւնը երկու ազգային ժողովներու կը յանձնէ, կրօնա – կան գործոց մասը կրօնական ժողովի մը, քաղաքական գործոց մասը Քաղաքական ժողովի մը, իսկ խառն գործոց տնօրի – նութիւնը այս երկու ժողովներու ժամա – նակաւոր մէկտեղ գալովը ձեւացած Խա – որէն ժողովին կը յանձնէ :

« Ազգային ժողովներու իշխանութիւնը բոլոր Տաճկաստանի Հայոց վրայ կը տա – րածուի :

« Ազգային վարչութեան պաշտօնական դլուխն է Պոլսոյ Պատրիարքը եւ կեդրոնը Պատրիարքարանը :

« Պատրիարք, կրօնական, Քաղաքա – կան ժողովներ համարատու են Ընդհա – նուր ժողովին » :

×

Պատրիարքին ոչ միայն աշխարհիկ իշ – խանութիւնը կը սահմանափակուի քա – ղաքական ժողովով մը, որ որոշիչ ժողով մըն է ոչ թէ խորհրդակցական, այլ եւ կրօնական իշխանութիւնը, նախագահու – թեան տակ ունենալով կրօնական ժողով մը՝ բաղկացած վարդապետներէ եւ քա – հանաներէ : Հաւասարութեան սկզբունքը կը կիրարկուէր եկեղեցական նուիրապե – տութեան մէջ իրաւունք տալով քահանա – յին ձեռնադրող եպիսկոպոսին հետ քուէ – արկելու եւ մեծամասնութեան ձայնով յարդելու քահանաներու որոշումը :

Կանոնադրութեամբ կրօնական հա – մայնքի դրութիւնը կը պահուի պետական հանրային իրաւունքին մէջ : Կանոնա – դրութեամբ քաղաքացի մըն է ազգայինը, ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքով, հպատակ մը կը մնայ պետութեան մէջ, ուր ոչ ընտրելու իրաւունք ունի, ոչ ընտ – րելի ըլլալու եւ ուր վեհապետը, աստ – ուածապետական պետութեան մը բա – ցարձակ տէրն է :

×

Այսպէս կրօնական համայնքը կ'աշխար – հականանայ : 1846էն ի վեր պետութիւնը կ'աշխատի աշխարհականացնել ոչ – իս – լամ համայնքները, սահմանափակել հա – մայնքներու առանձնաշնորհները, աշ – խարհականներու լայն տեղ տալ համայն – քային մատակարարական եւ վարչական գործերուն մէջ, ապահովաբար օր մը ա – ռանձնաշնորհները ջնջելու եւ համայնքա – յին դրութեան վերջ տալու համար :

Սահմանադրականները, որոնք սերտ կա – պեր ունէին օրուան իշխանաւորներուն հետ, կ'ընդառաջէին պետութեան ձըգ – տումներուն : Այդ ծրագրին դէմ էր ռուս քաղաքականութիւնը, որուն համաձայն արեւելեան եկեղեցին պահպանելու էր առանձնաշնորհները, կրօնական իշխա – նութիւնը : Պիտի ծագէր Երիմի պատե – րազմը, պաշտպանութեամբ քրիստոնեայ պետութիւններու պիտի տրուէր կանոնա – դրութիւնները՝ իւրաքանչիւր համայնքի յատուկ :

×

Ռուս դեսպան Լոպանով անտարբեր չէր կրնար մնալ : Պատրիարքական ընտրու – թեան մը առիթով կուսակցութիւններ կը կազմուին, «ներսէն թէ դուրսէն» եւ կը կախակայուի կանոնադրութեան դործա – դրութիւնը : Իւթիւճեանի համաձայն « Ներքին անհամաձայնութիւնները պատ – ճառ եղան կախակայման : Պետութիւնը կը լսէր սահմանադրական երդերը, կը տեսնէր հանդիսներու կատարուելը եւ լուռ կը մնար» : Միամիտ լրագրողը իրա – զեկ չէր Դրան եւ դեսպանատան միջեւ փոխանակուած թուղթերու մասին : Սահ – մանադրականներ չանդրադարձան թէ ին – չու ջնջուեցան մէկէն ի մէկ եւ թիւ յօդուած – ները : Զեւը փոխուեցաւ, Պատրիարքին յատկացուած 14րդ յօդուածը նոր կանո – նադրութեան մէկին տեղ փոխադրուե – ցաւ : Դիւանադիտական վէճը վերջ չդը – տաւ : Ազգային ընդհանուր մէջ ալ դես – պանատունը կը քայլայերէր հակասահմա – նադրականները : « Ռուս դեսպանատունը կը նպաստէր Տերոյենց պատուելիին, որ – պէսզի հակասահմանադրական յօդուած – ներ դրէ ի նպաստ Ռուսիոյ » : Աչտա Յով – հաննէսեան կը յիշէ նաեւ Իկնատիեւի մէկ դեկուցագիրը ուղղուած Աթէական բաժ – նին :

×

Կանոնադրութեան գործադրութիւնը ներքին կեանքին մէջ ալ բարիք մը չե – դաւ : «Սպասուած արդիւնքը չտուաւ» կը դրէ բժիշկ Թորգոմեան, որ ապրեցաւ սահմանադրական չրջաններուն եւ վարեց բազմաթիւ ժողովները : «Նախասահմանա – դրական չրջանի սերունդը մեծագործու – թիւններ կատարած է, յաջորդ սերունդը անոր աւանդապահն անգամ չէ եղած, ժառանգութիւնը չէ օգտագործած » , կ'աւելցնէ Շահրիկեան :

Ինչ որ ալ դրուի կանոնադրութիւնը մը – նացած է մասունք մը, արքազան, անիպե – լի գրութիւն մը, որ դեկավարած է հա – մայնքը մինչեւ 1914 :

ՅՈՐԻՆ ԳԱԲՐԻԵԼԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱՆ ՉԵՆԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ՖՐԱՆՍ. ԱԶԱՏ ՈՐՄՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ Ի ՎԵՐ

—o—

«Լը Մոնտ»ի մէջ Ալէն Կիշար կը վեր – լուծէ Ֆ. աշխարհամարտէն ի վեր Ֆրան – սական ազատ – որմնադրութեան ներգոր – ծութեան ցուցադրութիւնը : Ինչպէս յայտնի է, 1940ին մառեշալ Փեթէն մասնաւոր հրա – մանագրով մը վերջ կը դնէր այս կազմա – կերպութեան օրինական գոյութեան : Սակայն 1945ին Զօր. տը Կոլ կը վերա – հաստատէր ամբոր օրինականութիւնը : Յօդուածին հեղինակը կ'ուզէ ցոյց տալ թէ ինչ վերիվայրումներու ենթարկուե – ցաւ այս կազմակերպութիւնը վերջին 15 – 20 տարիներուն ընթացքին : Կուտանք գր – ութեան գլխաւոր մասերը :

Շատեր փորձած են սահմանել մեր օր – րուս ազատ – որմնադրութիւնը, որպէս «կրօնք», բառին չափազանց ընդարձակ ու ազատ առումով : Սակայն իր այս նկա – րագրին վրայ պէտք է չհետել նաեւ իր տրամաբանական ու դրական նկարագի – րը, որու միջոցաւ կը ջանայ ուղղութիւն տալ ժողովուրդներու ճակատագրին ըն – թացքին :

Գաղտնի կազմակերպութիւն մը ըլլալ պարագան թոյլ կուտայ, որ առանց ինք – դինքը ցոյց տալու եւ առանց հանրային կարծիքին ուղղակի օժանդակութեան ար – դեցութիւն բանեցնել եւ ուղղութիւն տալ ժողովրդապետական սիստեմով կառա – վարուող պետութեանց :

Թէեւ Ֆրանսական ազատ – որմնադր – ութիւնը կը մերժէ այս կամ այն կուսակ – ցութեան օժանդակել, սակայն Ազգ. ժո – ղովէն ու Տերապոյէն ներս իր ձայնը լսելի կը դարձնէ արմատական ու ընկե – ւարական «եղբայր»ներուն բերնով : Ա – սոնցմէ ամէնէն աչքառուներն են՝ Բոս – ատիէ եւ Կի Մոլէ : Սակայն այս ըսել չ' – որ ուրիշ կուսակցութեանց ներկայացու – ցիչ – երեսփոխաններուն մէջ ազա – որմնադիրներ չկան : Բազմաթիւ համայ – նավարներ կ'ընթանան «եղբայր»ներ Աջ – րէ Մարթիի եւ Մարսէյ Քաչինի ուղիով : Նոյնիսկ ժողովրդական Շարժման երես – փոխաններէն քանի մը հոգին ազատ – որմնադիր են : Տերապոյէն նախագա – հը՝ Կասթան Մոնեվիլ, Տնտեսական յանձնաժողովէն՝ Էմիլ Ռոշ, Փարիզի քա – ղաքապետական յանձնաժողովէն՝ Տօքթ. Տրվիչները, բոլորն ալ «եղբայր»ներ են :

Միւս կողմէ, մեծ է նաեւ թիւը անոնց որոնք առանց յարած ըլլալու կազմակեր – պութեան, կ'օժանդակեն անոր գործու – նէութեան՝ որպէս համակիրներ : Ա – խտիբին մաս կը կազմէին Խուսէ Ֆէ եւ Լէոն Պլում : Ներկայ վարչապետ Միշել Տըպրէ, եթէ ուղղակի համակիր չէ՝ հակառակորդ ալ չէ, եւ գոնէ մին անգամ մասնաւոր հրաւէրով ներկայ – նացած է ժողովի մը, ուր ընդունուած է նաեւ բացառիկ պատիւներով :

Մենաէս – Ֆրանս նախապէս ազա –

ԵՍ ԵՒ ՆԱ

—o—

Այդու ծառուղիներում քայլելը տրա – մադրում է մարդուն երազել : Աչունը մի ոքանչելի բուրմունքով է լցնում զբօսայ – դինները : Թփաշարքերի եւ ծառերի կող – քին դրուած նստարանների վրայ թափուր տեղչկայ : Մէկն իր ծնկներին դիրք է դրել, միւսը՝ դասախօսութիւնների հաս – տափոր տետրը :

Ես այդ այդին մտնում էի միայն մա – քերս թարմացնելու համար : Այդ օրը, սովորականի պէս այդում պատյտ կատա – րելու ժամանակ, նստարաններից մէկի վրայ տեսայ ինձ չատ ծանօթ մի դէմք : Մի պահ կանգ առայ եւ փորձեցի յիշել, թէ որ դրքում եմ հանդիպել այդ հերո – սին, բայց քիչ յետոյ սթափուեցի : Գրքի հերոսն ինչ գործ ունի այստեղ : Բոլորո – վին կարմիր դէմքով, երեսունհինգամ – եայ մի տղամարդ էր նա, որ, ձեռքերը գրչ կիսավերարկուի գրպաններում, անտարբեր հայեացքով նայում էր ծա – ռուղիներով զբօսնողներին եւ ժամանակ առ ժամանակ հատ ունքերն այնպէս չարժում, որից դողում էր նրա գլխարկի նեղ չուաքարանը : Ժամանակ էլ չեղաւ մտաբերելու, թէ որտեղ եմ հանդիպել նրան, երբ նա վեր թռաւ նստարանից եւ ընդառաջ գալով, բացականչեց .

— Պա՛հ քո տունը չինուի՛ , այ տղայ , էս ո՞ւմ եմ հանդիպում :

Նրա բարձ ձայնը կողքի նստարանների վրայ նստած մի քանի ուսանողուհիների հայեացքները կարեց դրքերից եւ սեւեռել տուեց մեր վրայ :

Ցիչեցի :

Համագիւղացի Շահէնն էր, որին բոլոր գիւղացիները Զենով Օհան էին ասում իր ահարկու ձայնի համար : Մանկութեանս տարիներին երազում էի կամ մեծ զօրա – վար դառնալ կամ Շահէնի պէս ձայն ու – նենալ : Մի քանի քիլոմեթր գիւղից հեռու դտնուող Փիլլէկ դաշտից նրա ձայնը ար – թնացնում էր իրենց տանը խոր քուն մը – տած գիւղացուն : Ուշ երեկոյեան խոզերը գիւղ քշելիս Շահէնը գոչում էր. «Այ ժո – ղովուրդ, խոզերին տիրութիւն առէք : Այ Նեսունց Թամամ բալի, խոճկորիդ ոտքը կապ է ընկել, ոչինչ էլ չկայ, հարայ – հրոց չանես, էդուց կը բացուի » :

Պատերազմն սկսուելուց նա մեկնեց ճակատ, իսկ աւարտուելուց յետոյ բոլո – րովին չերեւաց :

— Այ տղայ, տէ պատմի է, ի՞նչ գործ ես չինում էս կողմերում, — հարցրեց Շահէնը եւ թեւանոցուկ արած քաշեց ինձ դէպի այդու մուտքը :

— Գործ չեմ չինում , սովորում եմ :

— Ուսանո՞ղ ես :

— Հա :

— Պահ, քո տունը չինուի, տէ էնա ա – սա Փրօֆէսէօր ես էլի դառնալու :

— Հա բոլոր սովորողները փրօֆէսէօր չեն դառնում, — ծիծաղեցի ես :

— Դու բոլորի հետ ի՞նչ գործ ունես, բա մարդ կորած – մոլորած մեր գիւղից վեր կենայ գայ հասնի Երեւան, սովորի ու դեռ փրօֆէսէ՞օր էլ չդառնայ :

Նորաձեւ հագուստները լիովին կերպա – րանափոխել էին երբեմնի խոզաբուծի ար – տաքինը, բայց հոգին ու սիրտը մնացել էին պարզ, անաղարտ : Երբ դեռ գիւղից դուրս չէր եկել, աչխարհն ընկալում էր իրենց կտուրի բարձրութիւնից եւ աչ – խարհի այնքան մասը, որքան կարում էր ձայնը :

— Իսկ դու, դո՞ւ ինչ ես չինում էս կողմերում,— նրա հարցաքարափից խու – սափելով , հարցրի ես :

— Շէնքեր :

— Ինչպէ՞ս թէ չէնքեր, զարմացայ ես :

— Պահ, քո տունը չինուի , կռիւը պրծաւ թէ չէ, եկայ ու էստեղ էլ պսակ – ուեցի : Կինս հալալ կաթնակեր դուրս ե – կաւ : Տեսաւ, որ ձէն տալուց բացի ոչինչ չգիտեմ, խորհուրդ տուեց մի արհեստ սովորել : Ես էլ սովորեցի, դարձայ լաւ հիւան : Ցետոյ հողամաս վերցրի եւ իմ ձեռքով մի էնենց տուն եմ չինել, որ նա – յողի աչքերը չազուում են : Ծօ, ի՞նչ եմ էսքան կարճ ու բարակ պատմում, հիմա կը դնանք, աչքովդ ամէն ինչ կը տեսնես : Գոհարս էնքան կ'ուրախանայ, որ հարիւր տեսակ մուրաբայով կը հիւրասիրէ քե –

Իրիկնադէմին, Նոր Արէշի տասնչոր – սերորդ փողոցում մենք կանգ առանք Շահէնի տան առաջ :

Հայրենակիցս իր ձեռքի աչխատան – քով հպարտանալու հիմքեր ունէր : Դա յարկանի կոկիկ առանձնատուն էր, որի առջեւ ընկած փոքրիկ այգում աչքի էին ընկնում նորատունկ դեղձենիների կան – նաւոր չարքերը : Շահէնը կոխի տրած – բող ըմբիշի պէս ինձ քշեց տան ներսը :

— Դէ, արի էլի, հէր օրհնած,— ե – րթա – ուրախ վրայ տուեց նա, չարքով ծանօթացնեմ , սա իմ գործըն – սա մեր ժառանգն է, դեռ անուն չունի դր – րել. մի ամիս չկայ, որ ծնուել է : Ես ու – կու աղջիկները մեր հարեւանուհի – են, էս մէկի անունը Անահիտ է, էս – կին էլ՝ Մարգօ : Էս Անահիտը սովո – է, որ քարերից ու կաւից մարդու պա – կերք սարքի, էս Մարգօն էլ նոյնպէս դործիքի անունն էլ մոռացել եմ. յի – ես, թէ մեր գիւղում պառաւ կանայք պերտի համար ինչպէս են հէնց գործ – դրա նման մի բան է. մատները քսում – վրէն եւ ճնշճնշացնում :

Անահիտն ու Մարգօն ձեռքների աշ – խատանքին հագած աշխատանքային իրենց փոքիկոցը, իսկ ես չուաքած ֆու – նել էի սենեակի կենտրոնում :

(1 Շար.)

ՀԱՅԿ ՄԱՔՍՈՒԴՅԱՆ

ԱՆԿԱՐԵԼԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՀԱՄԱՐ

Գ.

Դուրսեկավ ու ինքնասպանության փորձ արեց։ Ինքնասպանության փորձ արեց, որովհետև ինքն էլ չէր կարողանում հասկանալ, թե ինչ է կատարվում իր հոգում

ՄԱՅԻՍ 28

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, ազգային սրահին մէջ :

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի : Հովանաւորութեան Հ.Յ.Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի :

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, որուն կը մասնակցին՝

Ժիրայր Գասպարեան, Օր. Օր. Ժաքլին Փափազեան եւ Ալիս Շահմիրեան (երգ) :

Ընկ. Կար. Մուրաֆեան եւ Օր. Շաքէ Սէրէնկիւլեան (արտասանութիւն) :

Ձեռնադաշնակի վրայ կը նուագէ փոքրիկն Ճօշկունեան :

Կէս գիշերէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ Միմի Թոնկուրեանի եւ Ժաք Քէօֆթէրեանի բարձրախօսին :

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Զավուշ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ :

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Քաֆէ տը Լիոնի վերնայարկը :

(Ավընիւ տը լա Վիքթուար)

Կը նախագահէ ԸՆԿ. ՇԻՇԼԻԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին :

Մուտքը ազատ է :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ այսօր ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ :

Կը խօսի ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

«Հայ ազատագրական շարժումներ»ու մասին :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ստեփան Նաւասարդեանի կնոջ մահուան առթիւ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ եւ յիսուն Ն. Ֆ. կը տրամադրէ Ս. Թէհլիրեան սրահին :

Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Ս. Նաւասարդեանի իր կնոջ մահուան առթիւ :

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Փարիզի եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած հինգշաբթի օրուան դասընթացքներուն :

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի :

Ներկայութեամբ քաղաքապետ՝

RAOUL BLEUZE ի

Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 21ին, Ալֆորվիլի կրթ. մարմնոյ կողմէ :

Տեղւոյն քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Բիւ Վօլթէր :

Երգ, արտասանութիւն, պար ղեկավարութեամբ ուսուցչական կազմին :

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ իր Գ. երեկոյթը՝ այս Շաբաթ իրիկուն (25 Յունիս) ժամը 21ին,

5, Fbg. Montmartre

au premier étage du Café Electricité

Պար, երգ, հաճելի մթնոլորտ, Պերնար Տէտէնեան իր Արմենիա նուագախումբով :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիսօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը տեղեկացնէ թէ՝ իր հիմնած հայերէն լեզուի եւ հայրենագիտութեան դասընթացքի տարեվերջին հանդէսը տեղի կ'ունենայ այս Շաբաթ օր, ժամը ճիշդ 21ին, Սալ Մազընոյի մէջ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Ս. Թորոսեանի : Արտասանութիւն, երգ, խմբերգ, հայկական պարեր, մրցանակաբաշխութիւն : Սաներու կողմէ կը ներկայացուին երկու թատերախաղեր : Կը նուագէ Օր. Իրմա Պօղոսեան : Կ'երգէ Պ. Ալպեր Ասլանեան : Հասարակութիւնը ջերմապէս կը հրաւիրուի ներկայ գտնուիլ :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՍՈՒԼԻՍ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ (17 Բիւ Պլէօ)

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ :

ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Ասուլիսը կը վարէ՝ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի Փարիզի եւ արուարձաններու, Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան եւ երիտասարդ խումբերու անդամ – անդամուհիները եւ փափաքող ընկերուհիներն ու ընկերները :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ս Ե Ւ Ր

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél. : OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝

ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարժարանին ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի իրիկուն ժամը 20·30ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ :

Յայտագիր՝ երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ երկու զուարթ ներկայացում :

Վարչութիւնս կը հրաւիրէ՝ Պոմոնի եւ շրջակայքի Հայութիւնը որ իր ներկայութեամբ քաջալերէ Կապոյտ Խաչն ու իր դպրոցի երկսեռ աշակերտութիւնը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԳԵՂԵՑԻԿ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած

Բարեգործականի Հայուհեաց Մասնախումբին, տեղական մասնաժողովին եւ Երիտասարդաց կողմէ :

Այս Կիրակի, ժամը 16էն 24 Տէր եւ Տիկին Արամ Թէրզիպաշեանի շքեղ պարտէզին մէջ :

24, BOUL. FAIDHERBE, BEAUMONT

Ընտիր նուագախումբ եւ գեղարուեստական բաժին :

Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ :

Հանելի անակնկալներ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱԽՈՒ Է

Հիւանդութեան պատճառով ծախու է Մարսէյլի միակ հայ գրավաճառատունը, 34 տարուան հաստատութիւն : Պատրաստ եւ շահաւոր գործ : Մանրամասնութեան համար դիմել՝

Գ. ԾԵՐԻԿԵԱՆԻ

13 Rue des Dominicaines, Marseille 1·

ՀԱ ՄԱՆ ԱՐԱ ● HA MAN ARA

par

LES BARCLAY

super 70.335 — 45 T. — simple 60.212

Discophiles Arméniens!

C'est une danse de chez vous à la mode de chez nous.

EN VENTE PARTOUT

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ :

Դասախօս՝ Պ. ՅՈՎՀԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ՝ Շէյքսփիր եւ Թուրքերը այժմէական նիւթին շուրջ :

Մուտքը ազատ է :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 15–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Եւրոպական պարեր, անակնկալներ :

Ինչպէս նաև երդախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ :

Շամփուրով խորոված եւ հայկական համեղ հերիսայ :

Ծախքերու մասնակցութիւն 2·50 Ն·Ֆ· :

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Բէնսի Փավիյեօն :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ :

Հովանաւորութեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի :

Կը մասնակցի դպրոցին աշակերտութիւնը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Թրագօշի :

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է :

Կը հրաւիրուի ամբողջ Տէսինահայութիւնը անխտիր :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ շրջաններու յարգոյ հայ ժողովուրդին կը յայտարարուի թէ կամքէ անկախ պատճառներով Լիոնի Հայկազեան վարժարանի դպրոցական հանդէսը, որ տեղի պիտի ունենար 26 Յունիսին, յետաձգուած է :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օգափոխութեան կայանի Ա. խումբի բժշկական քննութիւնները տեղի պիտի ունենան այս Ուրբաթ 24 Յունիս եւ Երկուշաբթի 27 Յունիս, ժամը 9–12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15, Բիւ Ժանկուժօն, Փարիզ :

Արձանագրուած մանուկներու ծնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Ֆիշ տը Լիէզօններով :

ԾԱԽՈՒ Է

Ալֆորվիլի մէջ, խանութ մը, երկու սենեակ, խոհանոց, նորոգուած :

Pour commerce confection en tous genres,

Tissus, bonneterie

BAIL SEPT ANS

Տարեկան վարձք՝ 600 Ն. Ֆ. :

Գին՝ 14·000 Ն. Ֆ. :

Այցելութիւն տեղւոյն վրայ կամ հեռաձայնել.—

ENT. 27-89

10 bis, Rue Etienne Dolet, ALFORTVILLE

Կամ գրել՝

Karadjian

3, Rue de la Perche, ALFORTVILLE

Côte d'Azur

Արձակուրդի մեկնող Հայերու ուշադրութեան :

Camping International «LE GAI MOULIN» à Cros-de-Cagnes

Նիսէն եօթը քիլոմեթր, ծովեզերք :

ՏՆՕՐԷՆ

ՄԻՆԱՍ ԱՇՃԵԱՆ

Camp clos sous les orangers

Plat du jour - Alimentation

Jeux - Parc - Attractions - Bar

--- DANCING —

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէն : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը :

Կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցի մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն,

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Ահարոնեան Ակումբը : Կարեւոր օրակարգ : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Պառ տիւ Կլոպ, 7 Պուլվ. տԱթէն : Բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն : Նոր վարչութեան ընտրութիւն : Ներկայս ընդունիլ իբրեւ հրաւէր :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի հովանաւորած դպրոցին, տարեվերջի քննութիւնները՝ Յունիս 26ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 9–12 :

Աշակերտներու մէկ տարուան աշխատանքը քաջալերելու համար, սիրով կը հրաւիրուին տեղւոյս կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները, դպրոցին օժանդակ անդամներն ու փափաքող ծնողքները :

×

Աշակերտներու մրցանակաբաշխութեան բացօդեայ հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս երեքին : Անձրեւի պարագային Յուլիս 10ի կիրակին :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի ժամը 16ին վարժարանին մէջ :

Հովանաւորութեամբ Կապոյտ Խաչի :

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամեալ բաժին, արտասանութիւններ, երգեր եւ պարեր :

Աշակերտութեան կողմէ պիտի ներկայացուին տրամախօսութիւններ, «ԼԵՒՈՆԻԿԸ», «ՊՈՒՊՐԻԿԸ» եւ ծանօթ զաւեշտը՝ «ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ» «Վարտալապօնպան» :

Իսիի գաղութէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ սոյն հանդէսին, քաջալերելու համար մեր նորահաս սերունդը :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համախարբերդ. Հայր. Միութեան Լիոնի եւ Տէսինի մասնաճիւղերու դաշտահանդէսը՝ Յուլիս 10ին, Սէսան սրճարանը (Տէսին) :

AU BEAU NOYER

Salles de séjour — Fenderies - literie

Chambres - cosys — Cuisines laquées

Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ

ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՁՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ

ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES

15, AV. A. MORIZET

Boulogne - Billancourt

Métro : MARCEL SEMBAT

Mol. 06-03 et 60-38

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց ամիս 22 Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՇԱԲԱԹ
25
ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI
25 JUIN
1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8833 36EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4634

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Արեւմտեան Եւրոպայի հայկ. երկրորդ – պան այս միակ վարժարանին տարեց – վերջի եւ պարզեւաբաշխութեան հանդէս – պէս ալ տեղի կ'ունենայ վաղը՝ կիրակի, կէսօրէ վերջ։

Շատ հին է այս դպրոցին պատմութիւնը։

1835 Հոկտեմբերին է, որ հնդկահայ մեծատուտ բարերար Սամուէլ – Մուրատ կտակով Վենետիկի Մխիթարեան Հայրերը Իտալիոյ Փատուա քաղաքին մէջ հիմնեցին համանուն վարժարանը, որ երկար կեանք չունեցաւ՝ կառավարական ընդմիջումներու պատճառաւ։

Որոշուեցաւ դպրոցը փոխադրել Փարիզ։ Ուսուցչական պետական դասախօսութիւնը կուտայ Ֆրանսական Թագաւորի օրով պըտուկացաւ տասնեւհինգերորդ Թագաւորի Մէսիէօ փողոցի թիւ 12 չէնքը, որ չքեղ ապարանք մըն էր։ Դասերը սկսան 1846 փետրուար 11ին։

Տարիներ մըցանակարաշխութեան հանդիսաւոր կ'ըլլային պետական յատուկ դէմքեր։ 1849ին հանդէսին նախագահեց բանաստեղծ Ալֆոնս տը Լամարթին, որ երկրորդ հանրապետութեան կառավարութեան մէջ կրթական նախարարի պաշտօնը ստանձնեց։ Հայկական դաստիարակութիւն կուտայ նոր սերունդին, դառնալով հայ մշակոյթի վառարան մը, այս լոյս –քարոզին մէջ։

Տարիներու հոլովումով, դպրոցին կրթական մակարդակն ալ աստիճանաբար բարձրացած է, ընտրեալ կղերական եւ աշխարհական ընտրեալ ուսուցիչներու գործունէութեան շնորհիւ։

Փարիզի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը կերպով մը կարելի է նկատել օրրանը Ազգային Սահմանադրութեան։ 1849ին Փարիզի մէջ հիմնուած Արարատեան ընկերութեան անդամները — Նահապետ Ռուսինեան, Ցակոբ Պալեան, Ցովսէփ Շիշմանեան — Մերենց եւն. —որոնք գալիս վերադառնալով խմբագրած էին 1860ի Ազգ. Սահմանադրութիւնը, իրենց ժողովները կը դումարէին այդ վարժարանին մէջ։

1870էն վերջ հարկ եղաւ ապաստել մին – չեւ 1928, երբ Վենետիկի Մխիթարեան Հայրերը վերադարձան Փարիզ, որ դարձած էր հայկական կեդրոն մը եւ դնեցին Մարքիզուհի Փոնիատովսկի ապարանքը, Սէնի խաղաղ ափին վրայ։

Այդ Թուականէն ի վեր Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը — բացի Բ. աշխարհամարտի տարիներու ընդմիջումէն— հայկական դաստիարակութիւն կուտայ նոր սերունդին, դառնալով հայ մշակոյթի վառարան մը, այս լոյս –քարոզին մէջ։

Տարիներու հոլովումով, դպրոցին կրթական մակարդակն ալ աստիճանաբար բարձրացած է, ընտրեալ կղերական եւ աշխարհական ընտրեալ ուսուցիչներու գործունէութեան շնորհիւ, որ անճնուէրաբար կ'աշխատի բարձր պահել Մխիթարեանց համբաւը։

Շրջանաւարտները բացառիկ յաջողութիւններ կ'արձանագրեն տարիներէ ի վեր։

Անցեալ տարի Պահակաւորի քննութեանց ներկայացող լինը աշակերտներէն ութը քննուած էին (երեքը արժանացած ամենաուրոյ յիշատակութեան)։ Նոյնպէս Պրեվէի ներկայացող 14 աշակերտներէն 12ը յաղթած էին։ Նման արդիւնքներ մրցանիշ մը կը կազմեն եւ պատիւ կը բերեն Սիւրբ վարժարանին։

Ներկայ տարեշրջանին շրջանաւարտ կ'ըլլան 13 աշակերտներ, բոլորն ալ լուրջ եւ աշխատասէր երիտասարդներ, որոնք ամբողջ եօթը տարի անընդմիջաբար ուսած են վարժարանին մէջ, պարզացնելով իրենց մտաւոր կարողութեանց հետ նաեւ բարոյականը։ Ասոնք անցեալ չաբաթ

ՕՐՈՒԱՆ ԻՐԻՊՔԸ

ԲԱՆԱԳՆԱՑԸ ԲԱՆԱԳՆԱՑ ՄԸ ՂՐԿԵՑ

ԹԱՆ ԱՄԲՈՒՇ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏԷ ՊՈՒՄԵՆՃԵԼԻ ԴԱԼԸ

Հինգշաբթի իրիկուն երբ Ֆրանքֆոր – թի, Թրընեւի եւ Պրիւսէլի օդակայաններէ – րուն մէջ լրագրողները կը սպասէին Պու– մենճելի, Օուի կը ժամանէր բանագնա – ցին բանագնացը յանձին Թանօթ լրագրող՝ Թան Ամբուշի։ Քապիլ Թնունդով, Ամբուշ 47 տարեկան է եւ Ֆրանսերէնի ուսուցիչ եղած է Թունուզի լիսէին մէջ։ Բանտա – տեղծ, երդած է իր Թննդավայրը, եղած է նաեւ հիմնադիրը ղրական Թարժումի մը՝ Քահենա։ Յաճախ կը ղրէ (կը Մոնմարթրի մէջ «ազատ կարծիքներ» չարքին մէջ), յօդուածներ պաշտպանելով ալժերական ազգայնականութիւնը։

Իրեն պաշտօն յանձնուած է այսօր, վերջին դժուարութիւնները կարզադրել, որոնք մանաւանդ ձեւական դժուարութիւններ են։ Ամբուշի տեսակցութիւնները պաղտնի բնոյթ ունին բայց ապահով է որ Ուրբաթը վճռական օր մըն է։

Ամէն պարագայի մէջ Ֆրանսական որոշ շրջանակներ ցաւով կը նկատեն որ Փը – րանագի պաշտօնեայ մը՝ (Ամբուշ) յանկարծ վայելէ Ալժ. Ազատ. Ճակատին վստահութիւնը։

Ֆերաթ Ապպաս նման պաշտօն մը յանձնած էր արդէն Ամբուշի անցեալ փետրուարին, բայց տը Կոլ դիմքը չընդունեցաւ։

Եթէ ամէն ինչ կարգադրուի հաւանական կը թուի որ Պումենճել Փարիզ հասնի Հռոմի ճամբով ուր պիտի երթար Ուրբաթ եթէ նոր փոփոխութիւններ չպատահին ինչպէս 4–5 օր է կ'ըլլան։

Պումենճել կը սպասէ Ամբուշի հրաւանդներուն։

Ալժ. Ազատ. Ճակատը կ'ուզէ խօսիլ ոչ միայն կրակը դադրեցնելու մասին այլեւ ինքնորոշման ինչ որ Ֆրանսական տեսակէտը չէ։ Ֆրանսա կ'ուզէ միայն կրակը դադրեցնելու մասին խօսիլ։ Մնացեալը՝ յետոյ։

« Ալժ. կառավարութիւն»ը կը նախատեսէ, այժմէն իսկ, խորհրդակցիլ իր « պինուորներուն» հետ, ուրիշ խօսքով պիտի ուզէ կռուողներուն կարծիքը ունենալ։

Այս խօսակցութիւնները թէ քաղաքական եւ թէ պինուորական բնոյթ պիտի ունենան հաւանաբար երկար ու դժուար ըլլան։

Իւրաքանչիւր չրջան իր իւրայատուկ պայմանները, մտայնութիւնը եւ պահանջները ունի։

Ալժերիոյ մէջ հանդարտութիւն կը տիրէ միշտ։ «Ալժերիոյ Ցոյս» թերթը հետեւեալ ձեւով կը ներկայացնէ կացութիւնը Ալժէի մէջ։

« Պէտք չէ կոյր ըլլալու ասպիճան լա –

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Պոլսահայ մամուլէն կը հաղեմք ։—

× *Անկեալ պետական պահակաւորի գատաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ երեք Ա – տաւի մէջ։ Այս առթիւ պիտի օգտագործուի 8000 հոգինոց մարզասրահը։*

Մասնաւոր հրաւիրագրեր կը պատրաստուին այն անձերուն համար որոնք պիտի հետեւին դատավարութեան։

× *Իրաւաբանական համալսարանի տնօրէն Տոքթ. Քեմալ Ղազուման որուն պարտականութիւն տրուած էր ճշդել Ապրիլ 28ի դէպքերու ընթացքին սպաննուած ուսանողներու թիւը, յայտարարած է ։— « Կորսուած ուսանողներու թիւը 15 է»։*

× *Եւմտական նախարար էքրէմ Ալի – ճան կարդ մը մանրամասնութիւններ տուած է Թուրքիոյ եւմտական եւ տնտեսական կացութեան չուրջ։*

Պետութեան պարտքը կը հասնի 9 միլիառ 125 միլիոն 62 հազար 707 ոսկիի։

Առոնց մէջ կան պահազան անձերու եւ ընկերութիւններու պարտքերը որոնց հետ միասին գումարը կը հասնի 12 միլիառ 191 միլիոն 441 հազար 724 ոսկիի։

Կեդրոնական դրամատան մէջ տոլարի եւ տարադրամի քանակը 19 միլիոն 244 հազար տոլար է եւ տակաւին պահազան երկիրներէ 18 միլիոն 992 հազարի առնելիք մը գոյութիւն ունի։

1960 Մայիս 27ի ոսկիի մթերքը՝ 117 Թոն է։

Այդ ոսկիին միայն 16 Թոնը ազատ է, մնացեալ մասը օտար երկիրներէ ստացուած փոխատուութիւններու հետեւանքով արգելքի տակ են։ Արգելքի տակ գտնուող այդ ոսկիներու փոխարէն 113 միլիոն 141 հազար տոլարին համար, տարին 4·5 միլիոն տոլար տոկոս կը վճարուի։

Վերջին 13 տարիներու ընթացքին արտաքին վճարումները տեսական կերպով բացեր ունեցած են որոնք փոխարինուած են ոսկիներով կամ Ամերիկայէն ստացուած օժանդակութիւններով։

1950էն սկսեալ Ամերիկա 913 միլիոն տոլարի նուէր եւ 81 միլիոն տոլարի փոխատուութիւն ըրած է։ Ընդհ. գումար 994 միլիոն տոլար։

Նոյն չրջանին, Ամերիկա մէկ միլիառ 650 միլիոն տոլարի արժէքով պինուորական օժանդակութիւն ըրած է Թուրքիոյ։

× *Անկեալ պետական ատենապետին Ռուսիայէն եւ արբանեակ երկիրներէն հաւրիւր միլիոնաւոր ոսկիի վարկ ապահոված էր զանազան գործարաններու չինութեան համար ու սակայն ամէն ջանք թափուած էր զանոնք հանրութեան չբանալու համար ։*

———o———

Քիշի, ճափոնի վարչապետը հրաժարեցաւ, բայց կառավարութեան պլուխ պիտի մնայ դեռ մէկ ամիս ։

Վարժարանի տեսչութիւնը ծրագրած է դասարան մը եւս աւելցնել, որպէսզի Պահակաւորի առաջին մասը անցընող աշակերտները հնարաւորութիւն ունենան նաեւ հետեւելու երկրորդ մասին, բարձրագոյն դպրոց մը կարենալ մտնելու համար ։

Յարդ երկրորդ մասին հետեւիլ ուզողները կը մտնեն Ֆրանս. լիսէ մը, ուր կը կորսուին հարիւրաւոր աշակերտներու մէջ։

Ահա դեղեցիկ ծրագիր մը, որուն իրականացումը կը պահանջէ յաւելեալ ծախքեր։ Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը չէ՞ր կրնար օժանդակել Մխիթարեան Հայրերուն՝ այս ուղղութեամբ ։

Սպասե՛նք եւ յուսա՛նք։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Լեւոն Քէշիշեան հետեւեալ լուրերը կը հաղորդէ Նիւ Եորքէն Պոլսոյ *Մարմարա* – բայինի ։—

Վաղիէն Ա. Ցունիս 17ին տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ամերիկահայ բոլոր վերաբնակչաց, կրթասիրաց եւ այլ միութիւններու կեդր. վարչութիւններու անդամներու հետ, Ամերիկահայ էջմիածնական Առաջնորդարանի մէջ ։

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Վազիէն Ա. որ աչխարհի ամէնէն հին եկեղեցիին պետն է, Ամերիկա կը գտնուի ։

Այս պարագան որպէս լուր չատ կարեւոր է սովորաբար Ամերիկեան մամուլին համար ։

Երբ այդքան կարեւոր է լուրը ինչո՞ւ արդեօք գրեթէ լռութեամբ անցաւ Նիւ Եորքի մամուլը ։

Նիւ Եորք Թայմզ հաղիւ յիշեց Թէ վեհափառը Ամերիկա կը գտնուի ։ Գրեր էի Թէ կազմակերպիչները չկրցան լուր մթնոլորտ մը ստեղծել ։

Ամերիկեան լրագրողը երբ տեղեկութիւն կ'ուզէ հայ կեանքի մասին կ'ուզէ նաեւ որ իրեն տրուին ճշգրիտ տեղեկութիւններ ։ Այդ լրագրողները չատ լաւ գիտեն Թէ Ամերիկայի մէջ էջմիածնական համայնքին հետ գոյութիւն ունեցած է նաեւ Անթիլիասական համայնք մը որ լաւ կազմակերպուած է եւ ունի իր եկեղեցիները ։

Երբ լրագրողները այդ մասին հարցում կ'ուղղեն էջմիածնի համայնքին կազմակերպիչներուն անոնք կուտան իրականութեան հակառակ սխալ տեղեկութիւններ եւ այն պատճառով լրագրողին մտքին մէջ հարցական մը կը ծնի եւ «կազմակերպուած»ի տպաւորութիւն կը ձգէ ։ Այն երբ կը կազմածի կը դիմէ զանազան աղբիւրներու եւ հոն կը գտնէ բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ ։

Այն անձերը որոնց վստահուեցաւ այս գործը միակողմանի անհատներ են եւ իրենց խօսքերը կասկածով կը դիմաւորուին եւ այդ բոլորէն կը տուժէ վեհափառին այցելութիւնը ։

Ինչո՞ւ կարելի չըլլար օրինակ «Նիւ Եորք Թայմզ»ի մէջ յօդուած մը հրատարակել տալ նկարներով ճոխացած, չեղաւ որովհետեւ, ինչպէս ըսի, կազմակերպիչներուն մէջ գործէն հասկցող մարդ չկայ ։

Հայրապետը պաշտօնապէս փափաքեցաւ տեսնուիլ Անթիլիասական համայնքի պարիչներուն հետ ։

Վեհափառը Ցունիս վեցին տեսակցեցաւ Անթիլիասական երկու ներկայացուցիչներու հետ ։ Որոշ մերձեցումներ դիւրութիւն ունին որոնց արդիւնքը կը յայտնուի մինչեւ Սեպտեմբեր ։

Հաւանական է նոր տեսակցութիւն տեղի ունենայ ։ Կաթողիկոսը դժբախտաբար չատ չբնապատուած է ծայրայեղներով ։ Այդ պայմաններու տակ բաւական կը դժուարանայ մերձեցման գործը »։

Կաթողիկոսը Նիւ Եորքի մէջ, նախագահած է Դուբեան Պատրիարքի ծննդեան հարիւրամեակին նուիրուած յիշատակի երեկոյթին ։ Կաթողիկոսը ապա այցելած է Պոսթըն, Ուաթըր ։ Էջմիածին կվերադառնայ Ցուլիսի կէսին ։

ՄԻԿՈՑԵԱՆ Օսլօ (Նորվեկիա) հասած ու բացումը կատարած է Խորհրդային ցուցահանդէսին ։ Խորհրդային փոխվարչապետը խօսակցութիւններ պիտի ունենայ առեւտրական եւ տնտեսական խնդիրներու չուրջ ։ Մ. Միութիւնը կարեւոր դումար մը պարտական կը մնայ Նորվեկիոյ ։ Առոր մէջ պենապէ կ'ուզէ գիտնալ այս ճամբորդութեան բուն պատճառը որ չի կրնար ցուցահանդէսի մը բացումն ըլլալ քանի որ չաբաթէ մը աւելի պիտի տեւէ ։ Կը կարծուի Թէ Միկոյեան Օսլօ եկած է մանաւանդ մեզը ու չաքար լեզուս մը գործածելու եւ գարմանելու համար Խրուչչեւի ծանր լեզուն Նորվեկիոյ դէմ ։

ՄԻ ՔԱՀԱԿ ԽՕՍՔ

ԵՎԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՄԱՍԻՆ ՊՂՈՏԱՑԱՍ ՄԱՐԴՈՒ ՀՈԳԻՆ

—o—

Ընդունում «Ցասաց»ի մեջ նոյն տա-
սներեք Յունիս 3·Բրուտեան Ծե-
րունի — Մոսկուայ Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան 75000 Ռուբլի ոսկի, որ Ամերիկայի հարուստ հայերէն հաւաքուած է Ազգային Պատերազմի ժամանակ Թուրքերէն ազատուած հայ գաղթականներուն համար։ Ընկերութեան Նախագահ Պ. Ա. Թումաջանեան հոս գտնուելով, ինքն անձամբ յանձնեց այդ գումարը։ Ան ըսաւ, որ Ամերիկայի հայերը ամէն տարի կը ղրկեն 75000 ռուբլի, բայց այս տարի ոչ միայն Ամերիկայի հայերը, այլ նաեւ Եւրոպայի հայերը ուզեցին իրենց բաժինը ղրկել Ռուսահայ գաղթականներուն։ Ան ըսաւ, որ Ամերիկայի հայերը ամէն տարի կը ղրկեն 75000 ռուբլի, բայց այս տարի ոչ միայն Ամերիկայի հայերը, այլ նաեւ Եւրոպայի հայերը ուզեցին իրենց բաժինը ղրկել Ռուսահայ գաղթականներուն համար։ Ընկերութեան Նախագահ Պ. Ա. Թումաջանեան հոս գտնուելով, ինքն անձամբ յանձնեց այդ գումարը

Տեղագրական բարդութեանց պատճառով, հեղինակը նախընտրած է ազատ յատակագծումի ձեւը, — ճարտարապետական իր հանգոյցին մէջ առած է բլուրները, սարալանջերը, անտառային տարածութիւնները, Հրազդան գետը, արհեստական լիճը, մայր ճանապարհները:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՐԱՆ

Լենինականի գեղատեսիլ անկիւններէն մէկուն վրայ կը գտնուի առողջապահական նախարարութեան մանկական առողջարանը (սանաթորիում):

Այս տարուան եղանակը բացուած է արդէն եւ առողջարան ընդունուած են 780 գրոցական պատանիներ՝ բուժուելու եւ հանգստանալու համար:

Առողջարանը ունի ակումբ, բուժարան, բաղնիք, ձայնասփիւռի սրահ, ընթերցարան եւ այլ յարմարութիւններ:

ՎԱՐԴԱՆ ԲՈՒՆԻԱԹԵԱՆ

Յունիս 5ին, Երեւանի մէջ, մեռաւ վաստակաւոր երաժիշտ Վարդան Բունիաթեան, 72 տարեկան էր:

Մասնագէտ էր երաժշտական ժողովրդական գործիքներու յատուկ ստեղծագործութեան: Գրի առած է աւելի քան երեք հարիւր ժողովրդական երգեր ու պարեր: Կազմած է արեւելեան նուագախումբ մը:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Անհատական բնակարանային շինարարութիւնը արագ թափ է ստացած Կամօ շրջանին մէջ: Կեդրոնին մէջ կառուցուած են աւելի քան 150 բնակարաններ, իսկ Կարմիրգիւղ, Նորագիւղ, Հացառատ, Բատիկեան գիւղերուն մէջ յիսունէն մինչեւ հարիւր տուներ շինուած են: Սարուխան գիւղին մէջ 250 անհատական բնակարան:

× Ինքնաշարժով վազքի մրցում մը կատարուեցաւ Երեւանի մէջ, Մայիս 29ին: 70 մրցորդներու մէջ առաջին հանդիսացաւ Վ. Մանուկեան «Պոբեդա» գործարանէն ելած կառքով, Գ. Տէրմանեան երկրորդ՝ «Վոլգա» գործարանէն ելած կառքով, Ս. Երեմեան երրորդ՝ «Զիմ» գործարանէն ելած կառքով:

× Երեւանի մէջ Սթալինի պողոտան բարեկարգելու ձեռնարկած են մայրաքաղաքին աշխատաւորները: Սկսած են քանդել թրամվէյի գիծը, հաստատելու համար թռուէյպուսի գիծ մը, որ Աբովեանի պուրակէն պիտի երկարի մինչեւ Սթալինի ու Կարմիր Բանակի պողոտաներուն խաչմերուկը (Բուլագրման): Մայթերը կը լայնացնեն, երիզաձեւ ծաղկաստաններ կը շինուին պազալտէ քարերու մէջ առած: Այս աշխատանքներուն կը մասնակցին բանուորներ, ուսանողներ, նոյնիսկ Գիտութեանց ակադեմիային պաշտօնեաները:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՊՈՐՏՕ, (Յառաջ).— Պորտօն ալ տօնեց Հայաստանի անկախութեան տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբին, 12 Յունիս Կիրակի օր Մուլէն Պլէօի ընդարձակ սրահին մէջ, ուր փութացած էր ժողովուրդը՝ լամբակներուն վրայ հպարտօրէն կրելով եռագոյն ժապաւէնէ զարդանիշեր:

Բեմը զարդարուած էր հայկական եւ Ֆրանսական դրօշակներով, ինչպէս նաեւ Արամի, սպարապետ Նազարբէկեանի եւ մեր ազատամարտը խորհրդանշող Ֆէտայիներու նկարներով:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր հայրենիք»ով, զոր երգեցին երկսեռ երիտասարդներ՝ դեկավարութեամբ Օր. Շաքէ Քէնտէրեանի:

Նախագահ ընկեր Սարգիս Տօնէրեան իր բացման խօսքին մէջ շեշտեց թէ ինչպէս 1915ի եղեռնէն երեք տարի վերջ, երբ մեր դարաւոր թշնամին կը սպառնար Արարատեան Հայաստանին, ճգնաժամային պահուն մեր հերոս եղբայրներն ու քոյրերը յաղթանակի վճռականութեամբ գրոհ տուին եռապատիկ գերակշիռ բանակին դէմ եւ ծունկի բերին դահիճը: Բացուեցաւ Մայիս 28ի արշալոյսը: Նահատակներու յիշատակը ոգեկոչելէ վերջ, նախագահը սրտագին ողջոյններ ուղղեց Հայաստանի ժողովուրդին, որ լծուած է հայրենիքի կառուցման եւ բարգաւաճման նուիրական գործին՝ զօտեպնդուած այն հաստատ հաւատքով, որ անպայման պիտի տեսնեն լաւագոյն օրեր:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին Օր. Աստղիկ Վալաճեան, Հայկ Հալաճեան, Արմէն Թաշճեան (Ֆրանսերէն) եւ Սահակ Խանզէտեան՝ արտասանութիւններով: Երգեցին օրիորդներ Եղիսաբէթ Քէնտէրեան, Հրոփսիմէ Հալաճեան, Ա. Տօնէրեան (զուգերդ) եւ Արաքսի Հալաճեան: «Հայ դրօշին»ը երգուեցաւ խմբովին:

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Հրանտ Սամուէլ, որ շուրջ մէկ ժամ տեւող բանախօսութեամբ ելեկտրականացած մըթնոլորտի մէջ պահեց սրահը: Ծանրացաւ անկախութեան գաղափարին վրայ, որ ի յայտ կուգայ հայ ժողովուրդի պատմութեան մէջ Հայկ դիւցազնէն մինչեւ Լուսաւորիչ, մինչեւ Սահակ եւ Մեսրոպ, որոնք մեզի տուին քաղաքական, կրօնական եւ մշակութային անկախութիւն: Յիշեց թէ ինչպէս երբ 1071 թուականին ինկաւ Մեծն Հայաստան, 1080ին Տաւրոսի բերդերէն արձագանգ տուաւ Ռուբէն իշխան եւ երեք հարիւր տարի Կիլիկիոյ մէջ անկախ թագաւորութիւն ունեցանք: Համառօտ ակնարկ մը նետեց մեր ազատագրական փորձերուն վրայ, որոնք յանգեցան Մայիս 28ին, երբ իր աճիւններէն յարութիւն առաւ Հայաստան, 543 տարի օտարի լուծին տակ հեծելէ վերջ:

Անդրադառնալով օրուան քաղաքական կացութեան վրայ, յիշեց Ասիոյ եւ Ափրիկէի զանազան ցեղերը, որոնք իրարու ետեւէ սկսած են անկախութեան տիրանալ եւ խօսքերը վերջացուց սրտապնդելով ներկաները եւ յայտնելով այն հաստատ համողումը՝ թէ անպայման արդար լուծում մը պիտի գտնէ Հայկական Դատը: Կարեւորը դիմանալն ու տոկալն է, յոյսն ու հաւատքը չկորսնցնելը: Մինչ այդ՝ բոլորիս պարտականութիւնն է, ըսաւ, նուիրուիլ ազգապահպանման սրբազան գործին:

Մայիս 28ի փառաշուք տօնակատարութիւնը փակուեցաւ երկսեռ երիտասարդներու «Յառաջ նահատակ»ով:

Կիրակի երեկոյ Մուրատ խումբը կազմակերպած էր ճաշկերոյթ — խնջոյք մը ի պատիւ ընկեր Հրանտ Սամուէլին, Պ. Դ. Շաղլամճեանի ճաշարանը: Սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Հ. Սամուէլ որ հաճելի եւ զուարթ մթնոլորտի մէջ կառավարեց խնջոյքը, շատերուն առիթ տալով քանի մը խօսքի, արտասանութեան եւ մեներգներու, մինչ երկսեռ երիտասարդներ եւ տարեցներ կը թնդացնէին գեղջկական, ազգային եւ յեղափոխական երգեր:

Խնջոյքի ընթացքին երբ երգուեցաւ «Թալէաթ փաշան փախաւ Պերլին, Թէհլիրեանը հասաւ ետին, Զարկաւ ճակտէն, փռե՛ց գետին», ընկեր մը յայտարարեց որ մեր անմահ ընկեր Ս. Թէհլիրեանի յիշատակը յաւերժացնելու համար Մուրատ խումբը հայ Մշակոյթի տան Ս. Թէհլիրեան սրահին կը նուիրէ յիսուն Ն. Ֆ.: Ծափերու տեղատարափ մը յաջորդեց այս յայտարարութեան, որ անխտիր բոլոր ներկաներու սրտին կը խօսէր: Քանի մը վայրկեանի մէջ հաւաքուեցաւ 305 Ն. Ֆ.:

Ահա թէ ինչպէս մեր ժողովուրդը, ուր որ պէտք է իր սրտարուխ լուման կը հասցընէ: Զորս ժամ տեւող խնջոյքի ընթացքին ներկաները ապրեցան հայկական տաքուկ մթնոլորտ մը եւ խանդավառ տրամադրութեամբ ուշ ատեն բաժնուեցան:

ՉԱԼԿԱՐԱՑԻ

ՈՐՊԷՍԶԻ ԱՊՐԻ ՄԵԾԱՍՔԱՆՉԸ

ՆՈՐ ԾԱՂԿՈՑ ՄԸ

Շնորհիւ Անարատ Յղութեան Միաբանութեան Հայ Քոյրերու ազգանպաստ նուիրումին, յառաջիկայ դպրոցական վերամուտին Մեծասքանչը իր նոր ծաղկոյը պիտի ունենայ Մարսէյլի 12րդ թաղամասին մէջ՝ 167 Շրմէն տէ Քայօլս:

Միջերկրականի այդ հայաշատ քաղաքին մէջ նման կրթական ձեռնարկի մը պակասը տարուէ տարի աւելի զգալի կ՚ըլլար: Այլեւս անյետաձգելի էր անոր նախաձեռնութիւնը եւ ուստի կրկնակի գնահատելի է կատարուած գործը:

Կառավարութեան պաշտօնական արտօնութեամբ եւ քաղաքին եկեղեցական իշխանութեանց բարեացակամ կարգադրութեամբ, Հայ Քոյրերը իրենց սեփական Տունն ունին այսօր՝ որուն մէջ յառաջիկայ Սեպտեմբեր ամսու սկիզբը պիտի բանան մանկապարտէզ մը Հայ մանուկներու հայեցի եւ բարոյալից դաստիարակութեան համար:

Իրենց զաւակներուն ապագայով մտահոգ եւ ազգային գիտակցութեան տէր հայ ծնողքները չեն կրնար անդիտանալ թէ մանուկին ապագան սերտօրէն կապուած է իր նախնական բարի դաստիարակութեան: Այս նորահաստատ մանկապարտէզին մէջ հայ պզտիկները պիտի վայելեն մայրական գուրգուրանք եւ պիտի ստանան կատարեալ կրթութիւն մը, բառին բուն եւ լայն իմաստով՝ առողջ երիտասարդութեան մը ապահով հեռանկարով:

Արձանագրութիւնները բացուած են 1960 – 1961 ուսումնական տարեշրջանին համար: Պայմաններուն համար կարելի է այժմէն իսկ դիմել տնօրէնութեան:

Մարսէյլի հայ ծնողքներուն կը մնայ ըմբռնել եւ գնահատել Հայ Քոյրերուն ձեռնարկին բազմակողմանի կարեւորութիւնը եւ քաջալերել անոնց անձնուէր եւ ազգօգուտ գործը, անոնց խնամքին եւ դաստիարակութեան յանձնելով իրենց զաւակները՝ մեր մանուկ սերունդը:

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Առասի մէջ տեղի ունեցած փառատօնի մը ընթացքին, Ֆրանսական բեմերու հայազգի երիտասարդ դերասան Էտմոն Թամիզ (Թամիզեան) շահած է բեմադրութեան մրցանակը (10·000 Ն. Ֆ.):

Մեր հայրենակիցը յիշեալ փառատօնի ընթացքին բեմադրած է «Աստուծոյ աղջիկը» ժամանակակից ողբերգութիւնը, որուն նիւթը առնուած է սպանական քաղաքացիական պատերազմէն եւ որուն հեղինակն է սպանացի կաթողիկէ գրագէտ՝ Ժոզէ Պէրկամին:

Էտմոն Թամիզ ծնած է Ֆրանսա սեբաստահայ ծնողքէ: Իր թատերական ուսումը ստացած է ողբացեալ դերուսոյց Շարլ Տիւլէնի մօտ եւ եղած է անոր լաւագոյն աշակերտներէն մէկը: Մասնակցած է ու կը մասնակցի միշտ Ֆրանսական բեմերու լաւագոյն ելոյթներուն: Անցնող թատերաշրջանին իր մասնակցութիւնը բերած էր Թէաթրը Անթուանի բեմին վրայ ներկայացուած Տոսթոյեւսկիի հոմանուն վէպէն թատերախաղի վերածուած «Այսահարներ»ուն, որուն մէջ կատարած իր դերով գրաւած էր մամուլին ուշադրութիւնը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (30)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ

Ը.

Մինչեւ այդ արագիլը չվերադառնար հարաւից՝ մօրս համար դեռ գարունը չէր եկել. եւ ոչ մէկին թոյլ չէր տալիս, որ ձմեռնային հագուստները փոխեն: Իսկ երբ արագիլը գալիս էր եւ եթէ մինչեւ անգամ մայրս տեսած չլինէր եւ միայն մենք տեսած լինէինք՝ վազում էինք տուն, հանում վերարկուները, շպրտում եւ դուրս վազում: Մայրս վերադառնում էր տուն եւ սկսում հարցուփորձը:

— Ինչո՞ւ էք հաներ ձմրռուայ սակոները (*):

— Լաղլագը եկեր է ...

— Ինչ կ՚ըսէ ...

Եւ մայրս էլ բարձրանում էր կտուրը, որպէսզի տեսնի արագիլը: Արագիլը կափկափում էր կաղամախի բարձունքից եւ, չգիտեմ ինչո՞ւ, մայրս խաչակնքում էր:

Արագիլի մեր պարտէզի ծառի վրայ բոյն շինելը համարում էր մայրս բախտաւորութիւն: Պարտիզի միւս ծառերի վրայ գտնուող որեւէ ուրիշ թռչունի հետ մենք իրաւունք ունէինք խաղեր խաղալու, մինչեւ անգամ բոյներն աւերելու, բայց չէինք համարձակուի որեւէ բան անել արագիլին: Ամենաշատը՝ կարելի էր քար նետել — այնքան բարձր էր նրա գահը, որ ոչ ոք չէր կարող հասնել: Մագլցել կաղամախիի վրայ՝ անկարելի էր, վախեցնել նրան՝ նոյնպէս աւելորդ էր, կարեւորութիւն չէր տայ. միայն քար կարող էինք նետել, եւ այն էլ արգելուած էր մօրս կողմից:

Մի տարի չէր եկել, մեր տանը մահ էր պատահել: Ի հարկէ, զուգադիպել էր արագիլի բացակայութիւնը մահուան, բայց մայրս հաւատում էր դրան, ինչպէս հաստատուած մի օրէնքի:

Եւ պատահեց, որ մի տարի եւս չերեւաց արագիլը:

Մայրս գնալով տխրեց:

— Մահը տի գայ, — ասում էր եւ խորը թախծում:

Տան բոլոր անդամներին նայում էր գորովանքով. մի գուցէ ամէն մէկին նայելիս՝ մտածում էր, որ նրան կարող է գալ մահը:

Ուզում էինք փարատել նրա կասկածը:

— Բոշ բանի մը հաւատար, մայրիկ:

— Տարին չի թամամած՝ մահը տի գայ, — յայտարարում էր նա խորագոյն հաւատքով:

Եւ տարին չվերջացած՝ մահը եկաւ եւ մահուան հետ միասին, ձեռք ձեռքի տուած, ճանապարհ ընկաւ հայրս, մեկնեց եւ էլ չվերադարձաւ:

Մայրս լաց էր լինում եւ ասում.

— Ես գիտէի, լաղլագը չեկաւ ...

×

Արեւածագից մինչեւ արեւմար մեր ընդարձակ ագարակում աշխատում էին մըշակները:

Ամառ եւ ձմեռ մեզ համար ժամանակն ու ժամացոյցը ունէին իրենց խստագոյն օրինաչափութիւնը, արեւը երբ ուզում էր ծագել՝ եւ երբ ուզում էր մարել՝ մենք զարթնում, նախաճաշում էինք որոշ ժամին, աշխատանքի գնում, վերադառնում, ուտում եւ քնում որոշ ժամին, բայց մըշակները դատապարտուած էին արեւի չար քմահաճոյքին, նրանց հետ բոլոր պայմանները կապւում էին արեւի օրէնքի համաձայն — արեւածագից մինչեւ արեւմուտք:

Եւ արեւը չար էր նրանց համար, եւ արեւն այրում էր նրանց մարմինը:

Ամբողջ աշխարհը խնդութեամբ ողջունում էր նոր ծագող արեւը, բայց մշակներն աւելի խորը խնդութեամբ քան ամբողջ աշխարհը, ողջունում էին վերջալոյսը, ողջունում էին նրանք մռայլաթեւ մութը արեւային խնդութեամբ, որովհետեւ մութը բերում էր նրանց տառապանքի թեթեւացում, հանգիստ, անսահմանօրէն խորը հանգիստ:

Արեւածագից մինչեւ արեւմար նրանց բահերը զրընդում էին հողի մէջ, եւ երբ դուրս էին քաշում, փայլում էին արեւի տակ ծովի գոյնով:

Կէսօրին նստում էին «ճաշի» ագարակի ամենաթեւաւոր ծառի տակ, ուտում էին սոխ եւ հաց, երբեմն մի խաշած գետնախընձոր եւ շատ հազուադէպօրէն խաշած մի ձու, եւ երբ չոր հացը յամառում էր գլորուել կոկորդից ներքեւ՝ երկարում էին եւ պառկելով կրծքի վրայ, խմում էին առուի սառը ջրից, եւ կախ ընկած ցնցոտու մի կտորով սրբում ջրի մէջ թաթախուած բեխը:

Երեկոյեան, վերջալոյսին, երբ արդէն ծառերի ստուերներն այնքան էին երկարած լինում, որ խառնւում էին արդէն գետնից բարձրացող մութի թեւերի հետ՝ նրանք թողնում էին բահերը եւ իրենց հացի տոպրակներն առած քայլում էին դէպի տուն:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար.)

(*) Վերարկու:

ատես ըլլալ: Ալժէի մէջ տիրող երեւութական հանդարտութեան ետին, հրահանգներ շրջան կ'ընեն, խումբեր կը կազմուին, ցանցեր կը սեղմուին, այսուհանդերձ կը թուի թէ Ալժէ պիտի չշարժի ցորչափ շարժում մը չսկսի Փարիզի մէջ...»:

ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐ

ԿԻ ՄՈԼԷ.— «Տեմոքրասի 60»ի մէջ կը գրէ.— «Զեզի կը սպասենք» կ'ըսէ տը Կոլ. «Կուգանք» կը պատասխանէ Ֆերհաթ Ապպաս. «վերջապէս» կը բացագանչեն սրտցաւ մարդիկը, անոնք որոնք չեն սխլաիր: Կը զգան, գիտեն թէ կարեւոր քայլ մը առնուած է խաղաղութեան ի նպաստ:

Ռոպէր Լաքոսթ Ալժերիոյ նախկին նախարար ուղած է բացատրել ընկերվարականներու հետ ունեցած իր տարակարծութիւնը: «Կուսակցութեան հետ համաձայն, միշտ կողմնակից եղած եմ կըրակը դադրեցնելու, բանակցութիւն վարելու, հաւանութիւն տուած եմ նաեւ ինքնորոշման: Մէկ պայման սակայն, պէտք չէ այս ձեւակերպութիւնները դէպ ի անջատում առաջնորդեն»:

«Վենսէնի կոմիտէն» իր գործունէութիւնը պիտի տարածէ ամբողջ երկրին վրայ: Բուն անունն է.— Վենսէնի կոմիտէ, կապի եւ գործակցութեան կազմակերպութիւն ֆրանսական Ալժերիոյ համար:

Շարժումը զանազան կեդրոններ պիտի բանայ մայր երկրին մէջ: Սուսթել կը ճշդէ թէ այս կազմակերպութիւնը կապ չունի Ալժէի մէջ կազմուած «Ֆրանսական Ալժերիոյ ճակատին» հետ:

ՄԱՅԻՍ 28

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, ազգային սրահին մէջ:

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի: Հովանաւորութեան Հ.Յ.Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի:

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ:

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Զավուշ խումբի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ:

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Քաֆէ տը Լիոնի վերնայարկը:

(Ավընիւ տը լա Վիքթուար)

Կը նախագահէ ԸՆԿ. ՇԻՇԼԻԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ՅԱԿՈԲ ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին:

Մուտքը ազատ է:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Ասթրա Սերոբեան կը նուիրէ 20 Ն. Ֆ., Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբ. Գաբրիէլ Գասապեանի մահուան առիթով:

Տէր եւ Տիկին Հ. Պալեան կը նուիրեն 20 Ն. Ֆ. Հայ Կարմիր Խաչի Փարիզի Դարմանատան, Պալեան գերդաստանի հոգեհանգստեան առիթով:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ:

Հովանաւորութեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի:

Կը մասնակցի դպրոցին աշակերտութիւնը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Թրագօշի:

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

Կը հրաւիրուի ամբողջ Տէսինահայութիւնը անխտիր:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի հովանաւորած դպրոցին, տարեվերջի քննութիւնները՝ Յունիս 26ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 9–12:

Աշակերտներու մէկ տարուան աշխատանքը քաջալերելու համար, սիրով կը հրաւիրուին տեղւոյս կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները, դպրոցին օժանդակ անդամներն ու փափաքող ծնողքները:

×

Աշակերտներու մրցանակաբաշխութեան բացօդեայ հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս երեքին: Անձրեւի պարագային Յուլիս 10ի կիրակին:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՍՈՒԼԻՍ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ (17 Բիւ Պլէօ)

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ:

ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Ասուլիսը կը վարէ՝ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի Փարիզի եւ արուարձաններու, Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան եւ երիտասարդ խումբերու անդամ – անդամուհիները եւ փափաքող ընկերուհիներն ու ընկերները:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՍԵՒՐ

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ:

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél.: OBS. 18-28

×

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԵՒ ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ՝

ՅՈՒՆԻՍ 26, ԺԱՄԸ 16ԻՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարժարանին ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի իրիկուն ժամը 20.30ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

Յայտագիր՝ երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ երկու զուարթ ներկայացում:

Վարչութիւնս կը հրաւիրէ՝ Պոմոնի եւ շրջակայքի Հայութիւնը որ իր ներկայութեամբ քաջալերէ Կապոյտ Խաչն ու իր դպրոցի երկսեռ աշակերտութիւնը:

Barclay

ՀԱ ՄԱՆ ԱՐԱ ● HA MAN ARA

par

LES BARCLAY

super 70.335 — 45 T. — simple 60.212

Discophiles Arméniens!

C'est une danse de chez vous à la mode de chez nous.

EN VENTE PARTOUT

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մարսէյլէն ուղղակի Օտեսա, կամ աշխարհի որեւէ կողմէ նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով, որեւէ ընկերութեամբ եւ նոյն գիներով:

Վճարումը՝ հոս կամ արտասահման: Կ'ապահովենք վիզայի գործողութիւնները ձրի, կ'ապահովենք նաեւ տեղերը ձրի:

Դիմել՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

որ 35 տարուան փորձառութիւն ունի:

AMERICAN LLOYD

48, RUE DE LA RÉPUBLIQUE

MARSEILLE

Tél.: 20-47-22

Ամէն դիւրութեան համար, ամէն տեղէ դիմել Մարսէյլի հասցէին:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

26 Յունիս, Կիրակի օր, ժամը 15–20, իր հաստատութեան պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ ԵՐԳ, ՊԱՐ, ՆՈՒԱԳ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Եւրոպական պարեր, անակնկալներ:

Ինչպէս նաեւ երգախառն ներկայացում մը սանուհիներուն կողմէ:

Շամփուրով խորոված եւ հայկական համեղ հերիսայ:

Ծախքերու մասնակցութիւն 2.50 Ն.Ֆ.:

Անձրեւի պարագային սրահ ապահովուած է:

Հաղորդ. միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէն՝ առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Բէնսի Փավիյեօն:

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Փարիզի եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած հինգշաբթի օրուան դասընթացքներուն:

Նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Ներկայութեամբ քաղաքապետ՝

RAOUL BLEUZE Ի

Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 21ին, Ալֆորվիլի կրթ. մարմնոյ կողմէ:

Տեղւոյն քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Բիւ Վօլթէր:

Երգ, արտասանութիւն, պար ղեկավարութեամբ ուսուցչական կազմին:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի ժամը 16ին վարժարանին մէջ:

Հովանաւորութեամբ Կապոյտ Խաչի:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամեալ բաժին, արտասանութիւններ, երգեր եւ պարեր:

Աշակերտութեան կողմէ պիտի ներկայացուին տրամախօսութիւններ, «ԼԵՒՈՆԻԿԸ», «ՊՈՒՊՐԻԿԸ» եւ ծանօթ զաւեշտը՝ «ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ» «Վարտալապօնպան»:

Իսիի գաղութէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ սոյն հանդէսին, քաջալերելու համար մեր նորահաս սերունդը:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն,

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Ահարոնեան Ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Պառ տիւ Կլոպ, 7 Պուլվ. տԱթէն: Բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն: Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Ներկայս ընդունիլ իբրեւ հրաւէր:

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ

ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ իր Գ. երեկոյթը՝ այս Շաբաթ իրիկուն (25 Յունիս) ժամը 21ին,

5, Fbg. Montmartre

au premier étage du Café Electricité

Պար, երգ, հաճելի մթնոլորտ, Պերնար Տէտէճեան իր Արմենիա նուագախումբով:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանի Ա. խումբի բժշկական քննութիւնները տեղի պիտի ունենան այս Ուրբաթ 24 Յունիս եւ Երկուշաբթի 27 Յունիս, ժամը 9–12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15, Բիւ Ժանկուժօն, Փարիզ:

Արձանագրուած մանուկներու ծնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Ֆիշ տը Լիէզօններով:

×

Հայ Կարմիր Խաչի օրուան գեղարուեստական ցերեկոյթին առիթով Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանին կը նուիրեն.— Պ. Ադամեան (Վալանս) 50 Ն.Ֆ., Պ. Մարկոսեան երեսուն Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Յովհ. Պօղոսեան քսան Ն. Ֆ., Պ. Նարլեան տասը Ն. Ֆ., Տէր եւ Տիկին Տէտէեան (Շաւիլ) 10 Ն. Ֆ., Օր. Հռիփ Գարագաշեան քսան Ն. Ֆ.:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՆՑՈՒՑԷՔ ՁԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԸ

ՎԵՑ ՏԱՐՈՒԱՆ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ

TRANSTOUR Ի ՄԻՋՈՑՈՎ,

ԴԱՐՁԵԱԼ ԿԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԻ ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐՈՒ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մեկնումներ՝ Յուլիս 26 եւ Օգոստոս 28, երթ ու դարձ շոգեկառքով

15 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ ԵՒ 2 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ

ԳԻՆ 2000 Ն. Ֆ.: Մասնաւոր հաշուեգին անհատական մեկնումի համար

Դիմել՝ TRANSTOUR, 49, Avenue de l'Opéra, Paris - Tél. OPE 61-15

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ եւ ՈՒՐԲԱԹ օրերը ժամը 16էն 18-30:

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE

(Rue Marbeuf) PARIS - 8e

TÉL.: BAL. 31 21

ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

Métro: F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, «չաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

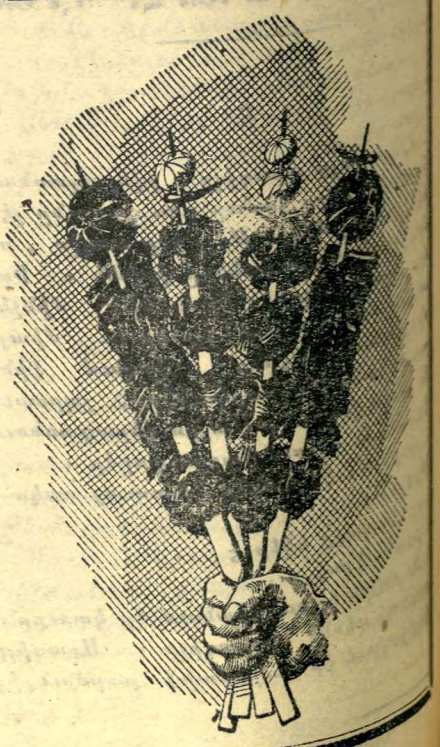

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 26 ՅՈՒՆԻՍ

DIMANCHE 26 JUIN 1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8834 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4635

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏՕՆԵՐԷՆ ՎԵՐՋ

Հայաստանի անկախութեան 42րդ տարեդարձը տօնուեցաւ հայկական սփիւռքի բոլոր անկիւնները, Պարսկաստանէն մինչեւ Եգիպտոս, Յունաստանէն մինչեւ զոյգ Ամերիկաները :

Այս տօնակատարութիւնները առիթ ընծայեցին անգամ մը եւս ոգեկոչելու յիշատակը մեր բազմահազար կանոնաւոր ու կամաւոր զինուորներուն, մեր անձնազոհ հերոսներուն ու հայդուկներուն եւ մէկ միլիոն նահատակներուն, որոնց արեան գնով իրականացաւ Հայաստանի անկախութիւնը :

Օրուան բանախօսները ոչ միայն վերյիշեցին 1918ի մայիսեան պատմական եւ օրհասական կռիւները Արարատեան դաշտին մէջ, այլեւ միաժամանակ պարզեցին քաղաքական ներկայ բարդ ու անստոյգ կացութեան մէջ Հայկական Դատին վերապահուած ապագան :

Բացատրեցին թէ Եւրոպայի, Ասիոյ եւ Ափրիկէի, մերձաւոր եւ հեռաւոր արեւելքի, հարաւային ու արեւելեան Եւրոպայի զանազան երկիրներն ու ազգերը դատեր ունին, որ արդար լուծումի կը սպասեն :

Ո՛չ մէկ հարց լուծուած է վերջնապէս : Հայկական հարցը մէկ օղակն է երկար շղթայի մը : Շղթայ՝ որով կաշկանդուած են հարիւր միլիոնաւոր ժողովուրդներ : Ասոնք կ՚ազատագրուին այն օրը՝ երբ այդ շղթան կը փշրուի օղակ առ օղակ :

Մինչ այդ, անհրաժեշտ է ամուր եւ հաստատ կենալ պատնէշին վրայ, չյուսալքուիլ եւ ձեռնթափ չըլլալ :

Երեսուն ամիս միայն շնչեց ազատ ու Անկախ Հայաստան :

Այդ կարճ ժամանակաշրջանը բաւական եղաւ, որ Հայկական Դատը միագամընդմիշտ ձերբազատուելով Բարենորոգումներու կամ Ապակեդրոնացման խարխափումներէն, փոխանցման շրջանի յատուկ կիսամիջոցներէն՝ բիւրեղանայ եւ գտնէ իր վերջնական իտէալը, — Միացեալ եւ Անկախ Հայաստան :

Այս եզրակացութեան յանդեցանք ազգովին, երբ 1915ի Մեծ Եղեռնը բացաւ մեր աչքերը եւ ցոյց տուաւ ճամբան, որուն պէտք է հետեւէինք, մեր արժանի տեղը գրաւելու համար ազգերու ընտանիքին մէջ :

Արժէք կը ներկայացնեն այն ժողովուրդները, որոնք անկախ պետականութիւն ունին եւ որոնց դրօշակը կը ծածանի այսօր Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մուտքի դրան առջեւ :

Օտարի լուծին ենթակայ ազգերը արդահատանքի միայն կ՚արժանանան եւ կը յորջորջուին զանազան մակդիրներով, — «տարուկ», «տարագիր», «գաղթական» :

Ժամանակին քրիստոնէական բարեգրութեամբ հանգանակութիւններ կը կատարէին արեւմտեան կարգ մը երկիրներու, մասնաւորաբար Ամերիկայի մէջ՝ որբերուն եւ այրիներուն օգնելու համար :

Հիմա «Գաղթականաց տարի» կը կազմակերպեն՝ պատառ մը հաց տալու համար անոնց, որ հայ ժողովուրդի բախտին աւելի ճիշդը դժբախտութեան — են ենթարկուած, իբրեւ հետեւանք համաշխարհային երկրորդ պատերազմին :

Քառասուն տարի անցաւ այն օրէն ի վեր, երբ կորսնցուցինք մեր անկախութիւնը եւ դուրս ձգուեցանք ազատ ազգերու ընտանիքէն : Դարձանք գաղթական : Ու երբ երկնցան մեր տարագրութեան տարիները եւ յօդս ցնդեցան դէպի ազատ հայրենիք վերադառնալու յոյսերը, ակամայ համակերպեցանք կատարուած իրողութեան : Մղուած ինքնապաշտպանութեան բնազդէն եւ ապրելու անհրաժեշտ պահանջներէն՝ մեծ մասամբ դարձանք քաղաքացիները հիւրընկալ երկիրներու :

Ժամանակաւոր է սակայն այս կացութիւնը : Վերջնական լուծումը չէ մեզ տառապեցնող ցաւին :

Վերջնական լուծումը Հայկական Դատին իրականացումն է : Ստեղծումը Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի, նուիրականացած միջազգային պարտամուրհակով մը, որ Սեւրի դաշնագիր կը կոչուի :

Անկախութեան տարեդարձի հանդէսները կ՚ամրապնդեն մեր յոյսն ու հաւատքը՝ թէ հայ ժողովուրդը անպայման պիտի հասնի իր նպատակին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊՈՒՄԵՆՃԷԼ ՓԱՐԻԶ ԵԿԱՒ ՎԵՐՋԱՊԷՍ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԲԱՆԱԳՆԱՑ ՄԸ ԻՐԵՆ Կ՚ԸՆԿԵՐԱՆԱՑ

« Ալժերական կառավարութեան » բանագնացը Փարիզ հասաւ, վերջապէս : Մօտ շաբաթ մը կ՚ըլլայ որ քաղաքական աշխարհը հեւ ի հեւ կը սպասէր այս ժամանումին :

Գնաց, եկաւ, կուգայ, պիտի գայ, իրարու կը յաջորդէին մամուլին մէջ :

Թունուզէն եկող ալժերացի բանագնացներն են՝ Ահմետ Պումենճէլ, Պէն Եահիա եւ քարտուղար մը, ճամբայ ելան Թունուզէն շաբաթ առաւօտ ժամը 7·50ին եւ Օռլի պիտի հասնէին ժամը 14·30ին :

Նախապէս Թունուզի մէջ, Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, Ռաուլ Տիւվալ ընկերակցութեամբ Ե. տը լա Շըվալըրիի տեսակցութիւն մը ունեցած է Թունուզի վարչապետ՝ Պահի Լատհամի եւ քարտուղար Սատոք Մոքատրեմի հետ : Այս տեսակցութեան ընթացքին՝ հաղորդուած է ալժերացի բանագնացին մեկնումը Փարիզ :

Ինչո՞ւ այսքան ուշացաւ այս մեկնումը :

Միջազգային դէտերը զանազան ենթադրութիւններ կ՚ընեն :

Ոմանց կարծիքով «Ալժ. կառավարութիւն»ը ուզած է քննել, մանրամասն, առաքելութեան միջոցները, նպատակը եւ արդիւնքը : Կ՚ենթադրուի նաեւ որ անձի նշանակումը բաւական ժամանակ խլած է : Արդարեւ՝ ազգայնական խմբակին մէջ կան՝ «մեղմ – չափաւորականներ», կան նաեւ «կարծրեր» : Պումենճէլ ամէնէն յարմար անձն էր, նախ որովհետեւ չափաւոր է ու յետոյ Փարիզ ապրած ըլլալով ծանօթ է Ֆրանսական մտայնութեան, բարքերուն եւ սովորութիւններուն : Սակայն «կարծրեր»ը մտահոգ են, չեն ուզեր շատ տեղի տալ :

ԱՀՄԷՏ ՊՈՒՄԵՆՃԷԼԸ ներկայացուցինք առջի օր, ծնած է Քապիլի մէջ, 54 տարեկան է : Ներկայիս Ալժ. Ազատ. Ճակատի տեղեկատուութեանց նախարար է : Ֆերհաթ Ապպասի նման 1946էն սկսեալ սերտ գործակցութիւն հաստատած էր «Ալժերական Դեմոկրատ Միութեան Շարժում»ին : Ամուսնացած է Ֆրանսուհիի մը հետ : 1956ին ձերբակալուած Պէն Պելայի պաշտպան փաստաբանը եղած է : 1957ին է որ պաշտօնապէս ԷՖ Էլ Էնի շարժումին միացած է : Կրկնենք՝ Շարժումին «մտաւորականն է» :

ՊԵՆ ԵԱՀԻԱ.— 35 տարեկան իրաւագիտութեան տոքթոր է եւ փաստաբան : Կարեւոր գործունէութիւն ունեցած է Գահիրէի մէջ :

Խրիմ Պելքասեմ Թունուզէն Գահիրէ մեկնած է : Մեկնումէն առաջ ճակատ (Թունուզ–Ալժերիա) այցելած էր հաղորդելու համար ստեղծուած նոր կացութիւնը ու հաւանաբար շօշափելու համար կռուողներուն կարծիքը : Գահիրէի մէջ պիտի տեսակցի Եգիպտացի իր բարեկամներուն հետ :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Կ՚ՈՒԶԷ ՕԳՆԵԼ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Թուրքիոյ նախարարաց խորհուրդը որոշած է լուծել գիւղերուն մէջ հաստատուած քաղաքական կուսակցութեանց բիւրօները, որոնց յետին նպատակը եղած է « երկիրը բաժնել հակամարտ խմբակցութիւններու » : Այսուհետեւ քաղաքական կուսակցութիւնները կրնան մասնաճիւղեր ունենալ միայն կարեւոր կեդրոններու մէջ : Հինգշաբթի Ազգային հաշտութեան օր եղած է : Ոստիկաններ եւ ուսանողներ կողք կողքի Անգարայի եւ Պոլսոյ փողոցներէն անցած են : Քանի մը շաբաթ առաջ նոյն փողոցներուն մէջ ոստիկանութիւնը ուսանողներուն վրայ կը կրակէր : Փարիզի ձայնասփիւռը հաղորդեց թէ դեմոկրատ նախկին երեսփոխաններէն տասնըեօթը հոգի յաջողած են փախչիլ կամ պահուըտիլ, քանի որ կառավարութիւնը հակառակ իր ճիգերուն չէ յաջողած գտնել զանոնք :

×

Ֆիկառոյի թղթակիցը տեսակցութիւն ունեցած է Մոսկուայի Թուրք նոր դեսպան՝ ծովակալ Ֆախրի Քորիւթուրքի հետ, Փարիզի մէջ :

« Ծովակալը կը մասնակցէր Ատլանտեան Ուխտի սպայակոյտի փորձերուն երբ իմացաւ իր նոր պաշտօնը : Դեռ պաշտօնապէս հաղորդուած չէ իրեն, որով կը մերժէ որեւէ պաշտօնական յայտարարութիւն ընել իբրեւ դեսպան :

Ընդունեցաւ սակայն, կէս պաշտօնական յայտարարութիւն մը ընել :

« Ինչ կը վերաբերի, ընդհանուր գիծերու մէջ, նոր վարչակարգին քաղաքականութեան, կը բաւէ յիշել այն պարզ ու յստակ յայտարարութիւնը զոր ըրաւ Սէլիմ Սարփեր երբ արտաքին նախարարութեան գլուխն անցաւ : Այդ քաղաքականութեան սահմաններուն մէջ աւելցուց ծովակալ Քորիւթուրք ամէն ճիգ պիտի թափեմ որ Խ. Միութեան եւ իմ երկրիս միջեւ յարաբերութիւնները բնականոն դառնան :

« Այս դիրքորոշումը եւ Անգարայի քաղաքականութեան այն յեղաշրջումը զոր կրնայ յառաջ բերել մասնաւոր կարեւորութիւն կը ստանան, երբ յիշենք որ ծովակալը զէնքի հին ընկերն է Զօր. Կիւրսէլի եւ կը վայելէ անոր վստահութիւնը » :

× Անգարայէն կը հաղորդեն որ Զօր. Կիւրսէլ յայտարարած է թէ Մոսկուայի կառավարութիւնը տնտեսական եւ ելմըտական օգնութեան մասնաւոր առաջարկներ ըրած է Թուրքիոյ :

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (յունիս 22–23) կը քաղենք.—

× Ուոշինկթընի լաւատեղեակ շրջանակները կը յայտնեն թէ Ամերիկա պատրաստութիւններ կը տեսնէ 400 միլիոն տոլարի վարկ մը բանալու համար Թուրքիոյ :

Այս վարկին շնորհիւ Թուրքիա պիտի կարենայ կանոնաւորել իր արտաքին առեւտուրը եւ տարադրամները :

× Պոլսոյ կուսակալը, զօրավար Ռէֆիք Թուլկայի Պատրիարքան այցելած է ու տեսակցած՝ Պատրիարք հօր հետ :

« Հայրենիքը բոլորիս տունն է, ըսած է կուսակալը, ուստի անոր պէտքերուն հոգալը բոլորիս պարտականութիւնը պէտք է ըլլայ » : Պատրիարքը հեռագրով յանձնարարած է զանազան գաւառներու մէջ բնակող ազգայիններու որ «չթերանան իրենց հայրենասիրական պարտականութեանց մէջ » այսինքն մասնակցին պետական հանգանակութեան :

× Եասը Ատայի բանտարկեալները կը ջանան իրարու վրայ նետել իրենց յանցանքը : Պահակ սպաները կը յայտնեն թէ յիշեալները յաճախ այս ուղղութեամբ կը խօսին իրենց հետ եւ կը ջանան իրենք զիրենք անմեղ ցոյց տալ :

× Ազատ ներածելի շատ մը ապրանքներ Քոթայի տակ առնուած են : 18 միլիոն 445 հազար 500 տոլարի արժողութեամբ ապրանքներ որոնք արտօնուած էին ներածուելու արգելքի տակ դրուած են : Ինքնաշարժներու համար թոյլատրուած 3 միլիոնի արտօնութիւնը մէկ միլիոնի զեղչուած է : Որոշուած է 400·000 տոլարի սուրճ ներածել :

Հաւանական է որ Պումենճէլի այցելութիւնը կարճ տեւէ, իր գլխաւոր պաշտօնն է պատրաստել Ֆերաթ Ապպասի գալը եւ օրակարգը :

Երեք թերթեր գրաւուեցան Ալժերիոյ մէջ, Ֆրանս Օպսերվաթէօր, Քառըֆուր եւ Ռիվարօլ :

Կառավարական Ալժէի պատուիրակին որոշումով «Վէնսէնի Կոմիտէ»ի անդամներուն կ՚արգիլուի Ալժերիա երթալ մինչեւ յառաջիկայ Յուլիս 10 : Ասոնց մէջ կան Պիտօ, Սուսթել, Լաքոսթ, Մօրիս, եւայլն :

« Պարագաները կը ստիպեն որ ամէն ինչ ըլլայ հանդարտութիւնը Ալժերիոյ մէջ պահելու համար — ըսուած է երեսփոխան Լը Փէնի ուղղուած արգելքի նամակին մէջ — ձեր Ալժերիա գալը կրնայ, անկախ ձեղմէ, առիթ ստեղծել խռովութիւններու ...» : Ստորագրուած՝ Տըլուվրիէ :

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ԹԵՐԹ ՄԸ ԿԸ ԳՐԷ

«Ալժերացիներ, զգուշացէք Արաբական Լիկայէն ».

« Ալ Ճարիտա » (անկախ) վերոյիշեալ խորագրին տակ կը գրէ.— «Եթէ Արաբական լիկան ձեռք առնէ Ալժերիոյ խնդիրը, ականատես պիտի ըլլանք անգամ մը եւս արաբական կառավարութիւններուն հետեւեալ յայտարարութեանց «ամբողջովին համաձայն», «հաստատապէս որոշած», «բոլորս զօրավիգ», եւ «կը կազմենք պլոք մը թոյլ չտալու համար որ մազաչափ իսկ զիջում ըլլայ Ալժերիոյ հարցին մէջ» :

Թերթը կ՚աւելցնէ.— « Եթէ արաբ արտաքին նախարարները յաջողին համաձայնիլ, ինչ որ կասկածելի է, ի՞նչ բանի վրայ պիտի կեդրոնանայ իրենց համաձայնութիւնը : Արդեօ՞ք թիկունք կենալ Ֆերհաթ Ապպասի եւ քաջալերել որ բանակցութիւնները շարունակուին, թէ ոչ զգեանել անոր կորովը եւ պղտորել մթնոլորտը » :

ՏԽՐՈՒՆԻ ԸՆԿԵՐ ՎԱՀԱՆ ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆ

Ցաւով կ՚իմանանք թէ Վահան Փաստրմաճեան, բնիկ Կարնեցի, եղբայրը ողբ. Արմէն Գարոյի, 72 տարեկան հասակին մէջ, յանկարծամահ եղած է ուրբաթ օր :

Նախնական ուսումը Սանասարեան վարժարանի մէջ առնելով ու աւարտելով, հետեւած է զինուորական ասպարէզի, ծառայելով հայկական բանակին մէջ :

Երկար տարիներէ ի վեր հաստատուած էր Փարիզ եւ ունէր կուսակցական եւ հանրային գործունէութիւն :

Սանասարեան վարժարանի մէջ, իբրեւ ցերեկօթիկ, հետեւած է ամբողջ դասընթացքին եւ աւարտած՝ Սահմանադրութեան յայտարարութեան շրջանին :

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՆՔԵՐՈՒ ԵՒ ՎԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

Ը.

Աշխարհիկ քերթողութիւնը, գոլիարդիկա, զոր պիտի անուանեմ այլեւս «վանքի ծաղիկներ»՝ հետեւողութեամբ Պօտլէրի քերթողադիրքին, աւելի քիչ տեղ պիտի գրաւէր վանքերու պատմական դերին նուիրուած այս ուսումնասիրութեան մէջ՝ որ կ'ընթանայ տարբեր ծրագրով եւ առաջադրութեամբ, եթէ դրչի ընկերներ փափաք չյայտնէին քիչ մը աւելի բանալ կարկինիս գծագրած ծիրը, որովհետեւ նիւթը հետաքրքրական, որովհետեւ նիւթը նոր :

Նոր՝ բայց ժամանակով հին: Գրականութեան պատմութիւնը այս «վանքի ծաղիկներուն» փթթումին թուական կուտայ ԺԲ. դարու երկրորդ կէսը մինչեւ ԺԳ. դարուն վերջը: Սակայն Տիկին Օլգա Դոբիաշ — Ռոյդեստվենսկի կ'աւելցնէ թէ, իբրեւ գրական սեռ, այս «ծաղիկները» կը բացուէին, առանց իրենց վանական կնդուղին, շատ աւելի հին ժամանակներու մէջ, — արդարեւ սեռը իր ռահահորդները ունի Ովրատիոսի մէջ, Յոբնազի մէջ, Վիրգիլիոսի մէջ, Ովիդիոսի մէջ, ինչպէս եւ քրիստոնէական առաջին քերթողութեան մէջ (Պրուդենտիոս, Ֆորտունատոս) կամ եկեղեցական հնագոյն երգերու մէջ :

Հարցին քննութիւնը կը պահանջէ դասակարգութիւն մը, որ գրական այս ժառանգութիւնը կը բաժնէ երեքի, — առաջին՝ ըստ նիւթին եւ բովանդակութեան, երկրորդ՝ ըստ խորքին եւ արուեստին, երրորդ՝ ըստ հեղինակներու ընկերային դիրքին :

Քերթողական ոգին կը նմանի դեւի մը, որ դիտէ անցնիլ պատերէն՝ առանց ծակելու, մտնել ապառաժներու մէջ՝ առանց փեռեկելու, հասնիլ Աստուծոյ ներկայութեան՝ առանց հրաշագործներու պարծենկոտութեան, թերեւս հաստատելու համար միայն թէ, ինչպէս մանիքէականութիւնը կ'աւանդէ, եղբայրներ էին, նախապէս, Աստուած եւ սատանան :

Արդարեւ, քերթողական նոյն դեւը մտած է կրօնական արարողութեանց եւ սրբազան մատենագրութեան մէջ՝ առաջին օրէն: Երիտասարդ կղերիկոսներ այդ կարգի ստեղծագործութեանց մէջ թափած են իրենց օժտուած ուղեղին զեղումը, ճիշդ ինչպէս բնախօսութիւնը կը պարպէ անոնց կուռմը, — քերթողութիւնը՝ խաղաղեցնելու համար հոգին, բնախօսութիւնը՝ խաղաղեցնելու համար մարմինը :

Ծննդեան եւ ամանորի հանդիսութեանց մէջ՝ երգեր կան, որոնք Մարիամին, Յովսէփին, Յիսուսին, աւանակին պատմութեան, վերջապէս դիշերը հեշտացնող արշալոյսին շողերուն նկարագրութեան պաստառին վրայ կը նետեն հեւքեր, դողեր, սարսուռներ, երբեմն հեգնանքի փայլատակումներ, հոգեվերլուծումներու մտերիմ քննադատին համար շատ դիւրընթեռնլի :

Այդ վարժութիւններէն կամ այդ ճաշակներէն վկայութիւն կը մնան «Քրիստոնէականներ» կամ հաւատոյ դիրքեր, պարզապէս ... խնդացնելու համար գըրուած, — ատոնք կը կոչուին խոքա մոնաքորում: Վանական կատակերգութիւնը ջանացած է իր սրամտութիւնները եւ ծաղրը սպառել նոյնիսկ ... քերականութեան մէջ, վարդապետներու ուսուցման եղանակներուն խեղկատակ նմանութեանց հաւաքածոյով մը: Եօթներորդ դարէն կը մնան տաղաչափեալ զուարճաբանութիւններ եպիսկոպոսներու կեանքին մասին : Նաեւ ... տապանագիրներ՝ նոյն զուարթ ոճով :

Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի են « Խնջոյքի սեղանները », որոնց շուրջ կը բազմին սուրբերը, —զրոյցը ոչ կը յիշեցնէ Քրիստոսի աշակերտներուն տրտմութիւնը, ոչ ալ Պղատոնի խօսակիցներուն լրջութիւնը: Նման խնջոյքներու մըտային վայելքին մասին գաղափար մը տալու համար՝ բաւական է վկայութեան կանչել «Երկնային ընթրիք» մը: Հեղինակը կը ներկայացնէ երկինք եւ դժոխք այցելած հերոս մը, որ կը նկարագրէ ընթրիքի սեղան մը, կեդրոնը բազմած՝ Քրիստոս, շուրջը տակառապետն Ս. Յովհաննէս — Մկրտիչ՝ որ գինի կը մատռուակէ, եւ Ս. Պետրոս՝ որ խոհարարութիւն կ'ընէ :

Եւ այս բոլորը՝ զուարճացնելու համար կղերիկոսները, ինչպէս ետքը գրական այս վարժութիւնը զէնք մը պիտի դառնար ծաղրելու համար եկեղեցւոյ իշխանները :

Այնպէս որ երբ վանական կեանքը եւ եպիսկոպոսներու բարքերը դարերու պատմութիւն մը ունէին իրենց կռնակը, խոքաթորները իրենց քնարին յանձնեցին ծաղրը, «աւելի սուր քան ուղտափուշը», յաւերժացուցին հեգնանքը, աւելի դառն քան օշինդրը, խեղկատակութեան տաշտին մէջ լոգցնելու համար կրօնական աւատապետութեան բոլոր ներկայացուցիչները :

Զուարթ եւ ծաղրական այս քերթողութիւնը դարձաւ ըմբոստութեան երգ մը, — ըմբոստութիւն մը որ բազմատեսակ առաջադրութիւններ պիտի ներկայացնէր հետզհետէ զարգանալով :

Այն ատեն, եկեղեցին պատերազմ յայտարարեց «գոլիարդոս»ներուն դէմ : Եկեղեցական ժողովներ գումարուեցան նզովելու համար նորօրինակ այս քերթողները :

Սեւ վանական դարձած այս «սեւ շուները», ինչպէս կ'ըսէին, հալածուեցան, հետեւաբար տարածուեցան: Գոլիարդոս մը կը պարծենայ թէ բովանդակ Ֆրանսան կը թնդայ իր երգերով, որովհետեւ ժողովուրդը կը քաջալերէր վանքերէն վըտարուած թափառաշրջիկ այս երգիչները, մինչ ուրիշ քերթողներ, վանքերուն մէջ նստած, զաղտնօրէն «գոլիարդիկա» կը հիւսէին ու կը զրկէին դուրս :

Ժամանակ մը պարսաւագրութեան ձեւ առած էին այս երգերը, — սլաքներ կ'ուղղուէին պապերուն դէմ՝ անուններու շուրջ կազմուած բառախաղերով : Ուրբանոսը կը կոչէին Տուրբանոս (լատիներէն՝ բառարմատը կը նշանակէ խառնակութիւն), Ալեքսանդրը կը կոչէին Ասինանդր (բառարմատը՝ էշ), Կղեմենտը կը կոչէին Դեմենտ (լատիներէն՝ խենթ բառէն): Եւ դեռ աւելի ծանր որակումներ :

— Գրականութիւն չէ, այլ փսխունք է, կը գրէին եկեղեցւոյ իշխանները, «Աստուծոյ թշնամի», «սատանայի ընկեր » հռչակելով բոլոր գոլիարդոսները, նոյնիսկ թերեւս անմեղները, որոնք վանքերէն դուրս նետուելէն ետքը՝ իրենց կեանքը կ'անցընէին դաշտի հիւղակներու եւ գիւղական փուռերու մէջ, կամ երկրին ճամբաներուն վրայ, անպատսպար եւ անօթեւան, մուրալով ու գողնալով, այլ մանաւանդ երգելով ինչ որ սորված էին պապին եւ եկեղեցիին դէմ, ճոխացնելով իրենց սորվածը, զուարճացնելով ժողովուրդը, որ այնքան աւելի առատաձեռն կը դառնար, որքան խնդալէն ճաթեցնէին զիրենք այս գոլիարդոսները՝ իրենց դառըն եւ փշոտ «վանքի ծաղիկներով» :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՏԱՍՆԸՎԵՑ ՏԱՐԵԿԱՆ

Տասնըվեց տարեկան էի: Կը շարունակէի ուսանիլ Սկիւտարի Ամերիկեան վարժարանը, ուր քօլէժի կարգերը անցած էի: Բայց ես հոն աւելի կ'երազէի եւ վէպեր կը կարդայի :

Բացառիկ անփութութիւն մը դասերուս եւ դպրոցական օրէնքներուն համար, աղատութեան անբռնաբարելի սէր մը, ընթերցումի մոլեռանդութիւն եւ հիւանդագին զգայնութիւն մը, էութիւնս կը կազմէին :

Դասարանները ինծի համար երազանքի անկիւններ էին, ուր ամէնէն ետեւի կարգին վրայ տեղ գրաւած, եւ գիրուկ ընկերուհիի մը կռնակը ապաստանած, թոյլ կուտայի ինքզինքիս, որ կարելի եղածին չափ հեռանայի հոն ըսուածներէն : Անշուշտ կը պատահէր որ վարժուհին դեռ դասի հանէր, եւ ես ալ ամպերու մէջէն դուրս ելածի երեւոյթով ներկայանայի, եւ շատ ալ ըսելիք չգտնէի: Բայց այդ ալ անխուսափելի նոպայ մը նկատած էի, որ պիտի գար, եւ որ անշուշտ պիտի անցնէր :

Յաճախ ալ կը պատահէր որ հրաւիրուէի թողուլ դասարանը, երբ այս անգամ կը շաղակրատէի քովիններուս հետ, աղմուկ յարուցանելով :

Այն ատեն, հարստութիւն մը ձեռք անցուցածի պէս, կը վազէի ննջարան, եւ անկողինիս վրայ ինկած, վէպս կը լափէի, անպատում հաճոյք մը զգալով ձեռք անցուած այդ բացառիկ պահէն :

Ու այսպէս կ'անցընէի օրերս՝ փոխն ի փոխ կարդալով, ու յետոյ երկար ժամեր երազելով տարտամ երազներ : Աչքերս կիսափակ՝ միտքս անվերջ հեշտանքի մը մէջ կը լողար : Ու սիրտս երբեմն այնքան ուժգին կը բաբախէր կուրծքիս տակ, որ կը սկսէի լալ խենթի պէս, առանց պատճառի, առանց սիրոյ, առանց ցաւի : Այդ հեշտալի արցունքները ...

Նաեւ միստիքականութիւն մը պատած էր զիս: Թէեւ դադրած էի մանկութեանս օրերուն պէս աղօթելէ, բայց կը սիրէի մնալ եկեղեցիներուն մթնոլորտին մէջ, եւ զգալ խունկերուն բոյրը: Ու խոշոր ճերմակ փղոսկրէ խաչ մըն ալ կախած ունէի վիզէս վար :

Ուսուցչուհիներս յուսահատած էին ինձմէն, եւ կը ջանային նաեւ յուսահատեցնել հայրս: Կ'ըսէին անոր, որ իր աղջիկը, դեղագրութեան դասին, երբ պէտք էր, որ ամենայն ուշադրութեամբ, շատ անգամներ, «Աստուած բարի է» գրէր կլոր ազուոր գիրերով, տետրակին տակը պահած կ'ըլլար Փօլ Պուռժէի «Քողմոփոլիս»ը, կամ մանաւանդ Հայնրիխ Հայնէի « Ինթէրմէցցօն եւ մինչեւ ժամուն լրանալը, հազիւ ժամանակ կ'ունենար, մէկուկէս անգամ, «Աստուած բարի է» դեղագրել :

Հայրս անշուշտ իր աղջիկը վտանգի մէջ կը կարծէր, երբ անոր կը գրէր երկար նամակներ, որոնց մէջ, խրատելէ վերջ, որ այդքան զգայուն չըլլար, որ դասերուն աշխատէր, կ'աւելցնէր — « Կ'ուզեմ որ միտքդ անրիծ մնայ » եւ կ'արգիլէր թունաւորող վէպերը :

Բայց ես բան մտիկ չէի ըներ : Եւ կը շարունակէի կարդալ եւ երազել ...

×

Այդպէս, այդ տարին ալ գարունը եկաւ: Դպրոցին խոշոր պարտէզը լեցուեցաւ խոտերով, ծաղիկներով եւ թռչուններով: Բոլոր ծառերը մէկէն ծաղկեցան, կարծես խոնարհելով եւ պաշտպանելով զիս, իրենց ներքեւէն անցած ատենս :

Իմ տասնըվեց տարիներս, լոյսէ պստակի մը պէս, կը փայլէին ճակատիս շուրջը եւ սրտիս մէջ, ես կը զգայի անհամար ծաղիկներու հրապոյրը, ու անթիւ թռչուններու երգը :

Դասարաններուն մէջ եղած ատեններս, հիմա միշտ պատուհաններուն առջեւ տեղ կը բռնէի, եւ աչքերս շարունակ դուրսն էին, հոս հոն, ծառերուն զագաթներուն վրայ, ճերմակ թիթեռնիկներուն հետ:

Ի՞նչ կ'ըսէին դասարանին մէջ: Ալ ինձմով չէին զբաղեր: Ես ալ ամբողջ օրերս խոյս կուտայի դասերէս, եւ կ'երթայի աղատօրէն պարտէզ, դիրքս թեւիս տակ, անփոյթ տատանող քալուածքով մը, առանց բռնուելու եւ պատժուելու վախն անգամ միտքէս անցընելու :

Այնպէս կը հաւատայի արդէն՝ որ իմ սիրածս, իմ կատարեալ իրաւունքս էր :

Ամբողջ պարտէզը ծածկուած կ'ըլլար

ԵՍ ԵՒ ՆԱ

— Շնորհակալութիւն, արդէն ուշ է, — ասացի ես եւ սեղմելով նրա ձեռքը՝ բարի գիշեր մաղթեցի :

×

Այնուհետեւ Անահիտին ամէն օր դէպի իրենց տուն ուղեկցիլը ինձ համար դարձաւ պարտականութիւն: Նստում էինք թրամվէյ, իջնում Կոմերիտ միութեան զբօսավայրի կանգառում, ոտքով քայլում Նոր Արեշի տասնըչորսերորդ փողոցում, ապա ես կանգ էի առնում քսաներորդ շէնքից երեսուն — քառասուն մեթր հեռաւորութեան վրայ, սպասում մինչեւ նա հասնում էր իրենց տան մօտ, շրջւում, ձեռքով հրաժեշտ տալիս եւ բացում դարպասի սողնակը :

Հանրակացարանի եռայարկ շէնքի առաջին յարկի փոքրիկ սենեակում ինձ հետ ապրում էր միայն կենսաբանական դպրոցի վերջին դասարանի ուսանող Աշխարհիկ Երանոսեանը : Վտիտ կազմուածքով, մշտաժպտուն Աշխարհիկը հանապազօրեայ իր բոլոր խօսակցութիւններն ու զրոյցները համեմում էր գիտական զանազան սահմանումներով : Փորձիր նրան ասել թէ այսօր խանութից դնեցիր ամենափոքրիկ մատիտը :

Աշխարհիկը իսկոյն կ'առարկի քեզ. « Համաձայն գիտութեան նորագոյն ու ճշգրիտ տուեալների՝ նիւթը անսահման է ինչպէս ամենափոքրիկ մասնիկը, այնպէս էլ ամենամեծ մեծութիւնը գտնելու ուղղութեամբ: Հնարաւոր չէ գտնել նիւթի ոչ ամենափոքրիկ մասնիկը, ոչ էլ ամէնից մեծը: Դա մի ժամանակ էր, որ ատոմը համարում էին ամենափոքրը: Ուրեմն քո գնած մատիտը փոքր է, բայց ոչ ամենափոքրը»: Կամ. «Աշխարհիկ վերցրու գաթայի այս կտորը, կեր. դեռ ինչքան համեղ է »: Աշխարհիկն այսպէս կ'ասէր. «Համաձայն գիտութեան կողմից հաստատուած հին ու նոր տուեալների ստամոքսի յաճախակի ծանրաբեռնումը կոչւում է դանդաղ ինքնասպանութեան աքթ: Եւ քանի որ դա այդպէս է, ես յայտնում եմ իմ խորին շնորհակալութիւնը եւ հրաժարւում այդ պատառը վայելելու հաճոյքից, որովհետեւ ճաշել եմ ուղիղ քառորդ ժամ առաջ »: Ապագայ կենսաբանը ամէն ինչ սկսում էր «համաձայն»ով : Այդ պատճառով բոլորը նրան կնքել են Համաձայն մականունը : Աշխարհիկ անունը միայն անձեռնմխելի էր մնացել նրա անձնագրում եւ ստուգման գրքոյկում: Բայց Աշխարհիկը տանել չէր կարողանում, երբ նրան կոչում էին այդ անունով: Հինգ տարուայ ընթացքում նա չհամակերպուեց հարիւրաւոր ուսանողների հետ, խռովեց նրանցից եւ սկսեց մի սենեակից միւսը փոխադրուել : Եւ միշտ հանրակացարանի պարետը սիրով ընդառաջում էր նրան :

Երկրորդ ամիսն էր, ինչ մենք ապրում էինք նոյն սենեակում : Իմ յարաբերութիւնները Համաձայնի հետ հաշտ ու խաղաղ էին: Եսնրան ոչ Համաձայն էիկոչում ոչ էլ Աշխարհիկ: Այդ բացը զարմանալիօրէն ես կարողանում էի ծածկել դերանուան երկրորդ դէմքի հոլովումներով :

Սենեակից իմ յաճախակի բացակայելը չվրիպեց Համաձայնի հայեացքից: Մի անգամ, երբ ուշ երեկոյեան ես դարձայ տուն, նա ասաց .

—Համաձայն բոլոր տուեալների դու փոփոխել ես քո չուացուցակը, կարծես թէ ինչ որ բան է կատարւում քեզ հետ :

Ես չպատասխանեցի Համաձայնին. մոռանալով որ այդ լռութեամբ ակամայից համաձայնում եմ նրա հետ :

Շահէնին հազուադէպ էի հանդիպում : Ամէն կերպ աշխատում էի ցոյց տալ, որ զբաղուած եմ քննութիւններով եւ ժամանակս չի ներում : Մի անգամ էլ, սեղանի շուրջը նստած, ի միջի այլոց ասացի .

— Ձեր հարեւանուհիները չեն երեւում :

— Մարգոյին տարել են, որ Մոսկուայում նուագի, աղբօրս ասեմ, գէօզա՛լ էր հա՛, հոգով — սրտով գէօզա՛լ էր, այ, էդպիսի աղջկայ հետ որ ամուսնանաս՝ հարսանիքի ծանրութիւնը կը վերցնեմ ինձ վրայ, — խօսեց Շահէնը :

Այդ մասին ես գիտէի, Անահիտն ասել էր ինձ :

Շահէնը մի պահ կանգ առաւ, ապա հարցրեց կնոջը .

— Անահիտը ամուսնանում է, — հանգիստ ասաց տիկին Գոհարը եւ սկսեց լցնել թէյի բաժակները :

Թուքս կուլ տուի: Այդպիսի նորութեան բոլորովին չէի սպասում: Կնոջ ասածը զարմանքով ընդունեց նաեւ Շահէնը :

— Պահ, քո տունը շինուի, այդ ո՞վ ասաց, ո՞ւմ հետ է ամուսնանում :

— Չգիտեմ, էսօր առաւօտեան մայրը Մաքրուհի մօրաքոյրը մեզ մօտ էր, ասում է Անահիտս էնպիսի ընտրութիւն է կատարել, որ իսկի մեր մտքով էլ չէր անցնի :

Շահէնի տնից ես դուրս եկայ կոտրուած սրտով: Ես մտամոլոր էի: Ինչքան ժամանակ է, որ ես ուղեկցում եմ Անահիտին, իսկ այսօր ասում են, որ նա ամուսնանում է ուրիշի հետ: Դէ, ի հարկէ, ուրիշ կերպ լինել չէր կարող: Բայց ինչո՞ւ եմ մտածում այդ մասին:

ՀԱՅԿ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

(3 Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՎԱՀԷ ՔԱՋԱՑԻ
«ԳԱՋԱՆՆԵՐՈՒ ՃԱՇԸ»

Գաւեթպահական թաւերախաղ է : Եղեւ-բան եւ ի վերջոյ ալ չաս լուրջ : Շատ լուրջ չէ եթէ ինչ որ պիտի պատահի երբ վարպետը կ'իջնէ լուրջ չնկատուի :

Կը դառնինք տեղ մը, 1942ին, գերման դրաւման շրջանին : Խումբ մը բարեկամներ հաւաքուած են Պրիժիթին եւ Վիկթորին տունը՝ ուտելու համար Պրիժիթին պատրաստած : Սեղանը պատրաստ է, ծաղիկներ, նուէրներ : Ճաշկարծ ամբակո-ւթիւն մը կը սառեցնէ խնդուքները : Ամէն կողմ մութ է : Երբ լոյսերը կը բացուին, հիւրերէն մէկը, Թիմաքոթ գեան, նուագած է, նուագած : Դուրսը՝ հրացան-ներ, մինչ Գերմանացիները, տեղակալ Քոպրի պլնաւորութեամբ նեբա կը խուժեն : Գերմանացի երկու սպաներ սպան-նուած են : Քանի Ֆրանսացի պատանդներ ալ ոճիրին պատասխանատուութիւնը պիտի տանձնեն :

Շինքը տասը յարկ ունի : Գերմանացի-ներ երկուական պատանդ պիտի առնեն իւրաքանչիւր յարկէ : Քօպրի կը մերժէ բնակիլ առէ մէկը, հաւաքուած բարեկամներու մէջէն, ու որպէսզի առիթ տայ (կը մտածէ Պրիժիթ) որ բոլորն ալ զոհութիւնն ունենան ղիրար արհամարհելու, կը թողու դաժանօրէն, հի-անգստին կրքոտութեամբ , երկու ժամ՝ ներկայ 7 հոգիներուն— 5 այր և երկու կին — որ իրենք ընտրեն դատապարտուածները :

Երկու ժամեր ուր երբեմն եղերա – զուարճական տեսարաններու մէջ ամէն ոք պիտի փորձէ «օձիքը ազատել» միջոցներով՝ որ միշտ խորամանկ չեն եւ շատ անգամ ալ քիչ խոստովանելի, ուր իւրաքանչիւրը, իր վարուելակերպով, պիտի յայտնէ իր իսկական դիմագիծը, եւ պիտի խօսի իր մասին, պիտի խոստովանի , պիտի արդարացնէ, ի նպաստ իրեն վճիռ տալու համար :

Ու մարդոյ մօտ պիտի առեղծուի (կիները հեղինակին կողմէ խնայուած են) դառնութիւններու, զղջումներու, վատութիւններու, ընչաքաղցութիւններու , շահադիտ զզացումներու կծիկ մը, ի բաց առեալ Թիմաքոթին, որ դուարճասէր , անդրագ, բաւական անպատկառ, խումբին փիլիսոփան է :

Վերջապէս ... Բայց քօպրեր չընենք ինչ որ կը պատահի ադկէ ետք : Եթէ վէպերի Անառակներու ճաշը» յաջողութիւն մըն է — անոր դերակատարները կարժեցնեն խաղը — պէտք է ձեզի թողունք յայտնութիւնը :

Թաւերախաղը լաւ կը սկսի եւ մեղ կը

երկար, կանաչ խոտերով, եւ բոլոր սա – լոյսերը եւ նշենիները ծաղկած , ճերմակ և վարդագոյն աղջիկներու պէս : Թռչունները խնթերու պէս կ'երգէին ծառերուն վրայ եւ գոյնզգոյն միջատներ կը բզզային օդին մէջ : Քաղցր ջերմութիւն կը տարածուէր չորսդին, կը թափանցէր մարմինս մէջ, ու ես գինով , կ'իյնայի խոտերուն վրայ : Գիրքս գոգիս մէջ, քներ ինկած ու աչքերս կիսափակ՝ կը մտայի անչարժ ու բարախուն : Սիրտս կը զարկէր ուժգին, ձեռքերս սառած էին ու ճակատս կ'այրէր· մարմինս կ'աննիւթանար ...

Շատ դժբախտ էի եւ չատ երջանիկ :

Կ'ուզէի լալ, ու արցունքներուս այ – բուղքը զգալ : Կ'ուզէի նաեւ, որ երջանկութիւնս ամբողջ տիեզերքը գիտնար, ու իմ հոգիովս բաբախէր ամէն բան :

Գիշերները, երբ խոշոր ննջարաններուն մէջ աշակերտուհիները կը քնանային երկար ժամերէ ի վեր, ես արթուն կը մնայի :

Գարնան գիշերներու բուրումները եւ ե-ղանակութիւնը կը հանգչին ինծի բաց պատուհաններէն, եւ հազարաւոր փայլփլուն աստղեր վար կը նայէին երկինքէն : Ես, անշարժ պառկած նեղ սպիտակ անկողինիս մէջ, կը զգայի երակներուս մէջ արիւնիս հոսելը այնքան արագ, որ կարծես քունքերս պիտի պայթէին :

Եւ այսերս այրած ու ձեռքերս սառ՝ կը հետեւէի էութեանս ու բնութեան անհուներին զաղտնիքին :

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Ն Ա Ւ Ի

•

Երազներուս ոսկին բարձած՝ ո՞ր ա – փունիին ,
Առաւօտուն եւ կամ գիշեր մ'աստեղա – վառ ,
Թերեւս կեանքի վերջալուսնող յոյսին համար ,
Պիտի ձեռես խարիսխդ , ճա՛ւ կարօտա – գին : · ·

Սարաւններու վրայ կը տեսնեմ դըրա – սանգներ՝
Որոնք հրեղէն տարիներուս մէջ հիւսուե-ցան ,
Երբ կ'ունենար ամէն անձրեւ իր ծիա – ծաւն ,
Եւ արցունքի լիճէն շուշան մը կը ծաղ – կէր ···

Պիտի գտնե՞մ հանգիստին մէջ ըսպա – սումին
Կամար մը նոր կամ խնկաբոյր տաճարը հին՝
Ուր կ'երթայի օր մ'աղօթել բազկատա – բած .

Թէ լըռութեան քիւրեղին մէջ պիտի հնչեն
Միայն ձայներ հեծեծագին եւ տրտմա – լաց ,
Ջայներ սիրոյ՝ որ օգնութեան դեռ կը կանչեն ···

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՆԹԱՆՕԹ, դրեց էլլէն Բիւզանդ, հը – բատարակուած Հեղինակի Իրանից մեկ – նելու առիթով, 12 Մայիս 1960 ,Թեհրան :

ՍԻՈՆ , ամսագիր՝ կրօնական, գրա – կան, բանասիրական : Պաշտօնական հը – բատարակութիւն Երուսաղէմի Հայ· Պատրիարքութեան : Թիւ 4–5 Ապրիլ – Մայիս , 1960 :

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ԲՈՒԺԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստանի առողջապահական նախա – րար Ս . Արիմլեանի մէկ ընդհանուր տե – ղեկագրէն քաղուած ·—

Հայաստանի մէջ այժմ իւ սպառ անհե – տացած են ծաղկախտը, դողերոցքը (մա-լարիա) , յետադարձ ժանտահարները : Եւ այս՝ շնորհիւ այն բժշկական օգնութեան, զոր պետութիւնը կ'ընծայէ ընդարձակ – լայ բուժական հիմնարկութեանց ցանցը, հայթայթելով անհրաժեշտ դեղորայքը , աւելցնելով բժիշկներու թիւը :

Յառաջիկայ եօթնամեակին համար (1959 – 1965) , առողջապահական նախա-բարութիւնը պատրաստած է նոր ծրա – գիրներ : Այդ նպատակով՝ իր տրամա – դրութեան տակ դրուած է 284 միլիոն րուբլի : Առաջին տարիւ պիտի չարունակուի պայքարը վարակիչ ու մակարուծա – կան հիւանդութեանց, ինչպէս նաեւ աչ – խատաւորներու եւ մանուկներու հիւան – դութեանց դէմ :

1965ին Հայաստանի հիւանդանոցները , ծննդատունները եւ բուժարանները պիտի ունենան 18·900 մահճակալ :

Մղում պիտի տրուի նաեւ արտահիւան-դանոցի բժշկութեան զործին :

Նկատելով ծնունդներու թիւին աճումը (40·9 առ հազար) , որոշուած է ծննդա – տուներու մահճակալներուն թիւը բարձ – րացնել 2400ի :

1965ին Հայաստան պիտի ունենայ 2600 մահճակալ մանկական հիւանդանոցներու մէջ :

Ալիրդի դէմ պայքարը սաստկացնելու համար, ամէն տարի 250·000 հոգի , 20–30 տարեկան այր թէ կին, քննութեան ենթարկուին կանոնաւորաբար :

Շոգաքննութեան , համաճարակագի – տութեան , մանկաբարձութեան, արիւնա-քննութեան համար պիտի հիմնուին նոր հաստատութիւններ կարգ մը քաղաքնե – րու մէջ :

Հայաստան ունի ելիմայական բարենը-պաստ պայմաններ եւ հանքային ջուրերու հարուստ պաշար : Եօթնամեակի ընթաց-քին զարկ պիտի տրուի կլիմայաբուժու – թեան , ջրաբուժութեան, եւ հանգստեան տուներու մէջ մահճակալներու թիւը պի-տի բարձրացուի մինչեւ 5000 : Արդիւնի ա-ռողջարանը պիտի ունենայ նոր ըմպելա – րան , Դիլիջան՝ որ իր սոճիի անտառնե – րով , արեւոտ օրերով բացառիկ տեղ մը կը դրաւէ հիւծախտի բուժման մէջ, պի-տի ունենայ ամառնային առողջարան մը : Ջերմուկը, որ Խորհ· Միութեան լաւա – գոյն առողջարաններէն մէկն է , պիտի ունենայ լողանքի երկրորդ չէնք մը, 60 խցիկով եւ 150 մահճակալով :

Եօթնամեակի ընթացքին պիտի պատ – րաստուին 1875 բժիշկներ , ու մինչեւ բժշ-կական կրթութեամբ՝ 2790 երիտասարդ-ներ : Եօթնամեակէն վերջը տասը հազար բնակիչի պիտի իյնայ 23 բժիշկ :

ԾՆՆԴԱՎԱՅՐԻ ԻՐԱՒՈՒՆՔ

Տասը տարուան ընթացքին ընտանեցած նոր բառ մըն է Գերմանացիներուն հա – մար Հայմաքոեշտը, անոր համար որ իւ-րենց ալ հասու հայմաթլոս ըլլալու զբաղ-բախտութիւնը , — մէլիոնաւորներ քշե-ուեցան կամ ստիպուած հեռացան իրենց ծննդավայրերէն : Անոնցմէ «անհայրե – նիք » չեն այս տողերուն հեղինակները, որովհե-տեւ ընդունուած են իրենց հայրենիքին արեւմտեան մասին մէջ, վայելած են ա – մէն օժանդակութիւն, գրուած են աշխա – տանքի եւ տուն – տեղ եղած են քիչ ատե-նէն, ինքնաչարժի տէր են :

Ամէն տարի այս օրերուն , մանաւանդ Հոգեգալուստի տօնին, քանի մը հարիւր հազար հոգի կը հաւաքուին մեծ քաղաք-ներու մէջ, պատասխանելով իրենց «հայ-րենակցական»ներու կոչին : Համպուրգ , Գոթուհմ , Խասըն , Ֆրանքֆուրթ , Միւնխէն եւ այլ կեդրոններ հանդիպման վայրեր ե-ղան անցնող երկու չարաթներուն : Իսկ այսօր, 17 Յունիս , քսան հազար հոգի կը հաւաքուին Պերլինի մէջ, Պրանտէն – պուրկդիներ , մինչեւ 21 Յունիս միասին ըլլալու ճոխ ծրագրով մը ··· :

Այս հանդիպումներուն գլխաւոր նպա – տակն է մշակել հայրենակցական սովո – րութիւնները ,վերյիշել պատահական բար-բառը, երգն ու պարը, ներկայացնել տե-ղական տարազներ եւն, ստեղծել հոգե – կան կապը հայրենակիցներու միջեւ, վառ պահել ծնդավայրին սէրը , այլ եւ պա – հանջ դնել աշխարհի դատաստանին առ – ջեւ թէ մարդկային ազատութեան սկզբ-րունքով , ամէն մարդ իրաւունք պէտք է ունենայ վերադառնալու իր երկիրը , եւ ապրելու իր ծննդավայրին մէջ :

Այս հայրենակցական հանդիպումները անժխտելի է որ քաղաքական եւ մշակու – թային մեծ ուժ մը երեւան կը բերեն, բայց, ինչպէս արեւմտեան դաշնակցային հանրապետութեան նախարար Ջերհմ յայտարարեց պոհեմական պատահոյին հանդիպման առթիւ, պաշտօնական անձ – նաւորութիւններ չափաւորութեան կոչ – նակից են : Մանաւանդ Լեհաստանի հետ համաձայնութեան մը գալու տրամա – դրութիւններ ստեղծելու կը ձգտին՝ զգ-թական Գերմաններու մէջ, եւ ըստ Փո – մերանցի վարիչ Էդդերթի ճառին, հարկ է ապահովցնել Լեհաստանը եւ Չեխիան որ արեւմտեան Գերմանիա գինու զօրու – թեամբ սպառնալիք ընելու որեւէ իմ – տում չունի :

Նկատելի է որ Լանդսմանշաֆթները (Հայրենակցական Միութիւնները) ոչ թէ քաղաքներու այլ ամբողջ գաւառներու ա-նունը կը կրեն եւ հանդիպումները ընտա-նեկան կապերու ալ առիթ կ'ընծայեն չատ յաճախ : Ընտանիքը իբր հիմ ժողովուր – դի , մանաւանդ հոգածութեան առարկայ է այս կազմակերպութեանց կողմէ , ինչ – պէս որ Գոնի կառավարութեան մէջ կայ «ընտանեկան գործոց նախարարութիւն » մը :

Գ. ՓՐՈՒՆՃԵԱՆ

«ԾԱՌԱՉ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (31)

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՑ

Ը·

Ցոգնութիւնը նրանց դէմքի, ձեռքերի բաց կրծքերի եւ բոբիկ ոտների վրայ այնպէս էր երեւում, կարծես յոգնութիւնը ներկ լինէր քսած նրանց մարմնի վրայ :

Ցոգնութիւն ···

Եւ երբ ես տեսնում էի նրանց բահերը պատն ի վեր կանգնեցրած՝ ինձ թւում էր, որ բահերն էլ յոգնել են եւ քնում են : Պատահում էր երբեմն, որ բահերից մէկը կամ երկուսը թողնուած էին լինում հողի մէջ — հէնց խրած եւ էլ չքաշած — ինձ թւում էր, որ այն բահերը դեռ եւս չարունակում են աշխատանքը յոգնած եւ ուժասպառ :

Այնքան բարի մայրս անգամ չէր մտածում նրանց մասին, այն կինը, որ ամէն կիրակի աղքատներ էր բերում տուն եւ նրանց հետ ճաշի նստում, մի քանի ընտանիքների դրամական օգնութիւն էր տալիս : Գիւղ գնացողների չարանն աղէն պակասել է, փողոցը յօրանջում է , քունը տանում է, յոգնած է :

Մեր տնեցիները մէկիկ մէկիկ կտուրն են բարձրանում , սպիտակ անկողինները բաց անում, որպէսզի միջօրէի չորը փախչի մէջներից :

Ծաղկել է ամբողջ քաղաքը, դադարել կովերի բառաչը, որովհետեւ լակը տուել են, կթել եւ հանգիստ թողել նրանց , որ նում , լաց էր լինում, լաց էր լինում երբ տեսնում էր քաղցածներ, բայց գո – հում էր, որ մշակները պէտք է աշխատանքը սկսեն արեւագածին եւ վերջա – ցնեն արեւամարին :

Նրանց յոգնածութիւնը նշմարւում էր եւ նրանց կռնակներից — առանց բեռի , բայց կարծես ահաւոր բեռան տակ կքած էին, յոգնածութիւնը մանաւանդ երեւում էր նրանց աչքերի մէջ եւ ձեռների վրայ :

Շաբաթ երեկոները նրանք գալիս էին տուն, չարւում պատն ի վեր , որպէսզի նրանց հաշիւները տեսնէին, վճարէին աշ-խատավարձը եւ ճամբու դնէին :

Նրանք չնորհակալութիւն էին յայտ – նում եւ գնում :

Թ·

Տակաւին չի մթնել, հորիզոնը բռնել է բաց կարմիր հրդեհ, մինչեւ անգամ փո-ղոցում բարձրացած փոշին վարդագոյնին է տալիս : Գիւղ գնացողների չարանն աղէն պակասել է, փողոցը յօրանջում է , քունը տանում է, յոգնած է :

Մեր տնեցիները մէկիկ մէկիկ կտուրն են բարձրանում , սպիտակ անկողինները բաց անում, որպէսզի միջօրէի չորը փախչի մէջներից :

Ծաղկել է ամբողջ քաղաքը, դադարել կովերի բառաչը, որովհետեւ լակը տուել են, կթել եւ հանգիստ թողել նրանց , որ որոճան :

— Աղջկէք, հասէք, մեզրին , իրար կ'ուտեն, թէզ հասէք :

Աղիողորմ, աղեկէզ, անդիմադրելի մի ճիչ, որ գնալով դառնում է զարհուրելի մի ոռը : Ջայնը ծանօթ է, մեր հարեւա – նուհին է, դիմացի տնից :

Ոռը լսւում է տան ներքնայարկից , մութ նկուղից, տան այն մասից, որտեղ ամբողջ ամառը ոչ ոք չի կոխի :

Բոլոր հարեւանները վազում են: Առա-ջին հերթին հասնում է մեծ եղբայրս , որովհետեւ նա չի սպասում սանդուղնե – րից իջնելու, կտուրի քիւից բռնում է ծառի ճիւղը, օրօրում է իրեն օդում եւ ցատկում փողոց :

Ես կանգնած եմ կտուրին, դողում եմ ամբողջ մարմնով· ոռը չարունակւում է ազեխարչ դառնութեամբ — «հասէք , հասէք, իրար կերան »:

Քիչ անց, մեծ եղբայրս — հերքուլէս-եան մի տղամարդ — դուրս է քաշ տալիս երկու պատանիների, մէկի՝ թեւից բռը – նած, միւսի՝ կրծքի չորերից: Երկուսի բերանից էլ արիւն է հոսում, մազերնին ղզղզուած , չորերը պատառոտած, աչքե-րը նման են այն չներին, որոնց լակոտ – ների վրայ ուրիշ անծանօթ չուն է յար – ձակւում :

ՎԱՀԱՆ ԹՕԹՕՎԵՆՑ

(Շար·)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Հ. Յ. Դ. Լոնտոնի Վ. Նաւասարդեան խումբէն՝ 10 անգլ. ոսկի	Ն. Ֆ. 136·50
Տիկին Վ. Հաճեանէ, (Տրակինեան)	50·00
Տէր եւ Տիկին Նիքոթեան	30·00
Պորտոյի «Մայիս 28»ի հանդէսի հանգանակութեան Բ. մասը	40·00
Հայկ Զրուանդեան	50·—
Ս. Աւետիսեան (ստանալ «Յառաջ»էն)	20·00
Ս. Պիոնազեան	10·00
Նախորդ գումարը	5115·00
Գումար	5451·00

×

Հ. Յ. Դ. ՊՈՐՏՈՅԻ Մուրատ Խումբի Մայիս 28ի խնջոյքի ընթացքին Ս. Թէհլիրեան սրահին համար նուիրած են՝

Մուրատ խումբ 50 Ն. Ֆ., Ա. Քէնտէրեան յիսուն, Կ. Վարդանեան 35, Գ. Հալաճեան, Կ. Հալաճեան, Պ. Քէտէրեան, Կ. Տօնէրեան եւ Ս. Տօնէրեան՝ քսանական Ն. Ֆ., Ե. Քալթաճեան, Հ. Թաչճեան, Ղ. Յակոբեան, Շ. Սուքիասեան, Ոմն (Մ.) եւ Դ. Շաղլամճեան՝ տասնական Ն. Ֆ., Ս. Խանզէտեան եւ Յ. Հալաճեան՝ հինգական Ն. Ֆ., գումար 305 Ն. Ֆ.:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Տէր եւ Տիկին Նշան Դարբինեան իրենց զաւկին Ալժերիայէն ողջ եւ առողջ վերադարձին համար, հետեւեալ նուիրատուութիւնները կ՚ընեն.—

Մշակոյթի Տան Թէհլիրեան սրահին 20 Ն. Ֆ., Իսիի Խրիմեան դպրոցին տասը Ն. Ֆ., Սեբաստիոյ Նահ. Մուրատ Ուսումնասիրացին տասը Ն. Ֆ., «Յառաջ»ի տարածման համար տասը Ն. Ֆ.:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէն դառնօրէն կը սգայ մահը իր սիրելի ու երիտասարդ ընկերոջ՝

ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆի

եւ իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր ընտանեկան պարագաներուն:

Այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի յիսուն Ն. Ֆ. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Սողոմոն Թէհլիրեանի սրահին շինութեան համար:

× Գաղութէն հանգանակուած է 500 Ն. Ֆ. դամբանի մը շինութեան համար: Շնորհակալութիւններ բոլոր մասնակցողներուն կոմիտէին կողմէ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Անթուանի Ս. Թադէոս Եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդս շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Արտաշէս Նագաշեանի մահուան առթիւ: Պ. Մինաս Փափուճեանէ տասը Ն. Ֆ., Տիկին Նոյեմզար եւ զաւակը Ադամեան տասը Ն. Ֆ., Պ. Այվազեանէ քսան Ն. Ֆ.:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Եղանակի վերջին հաւաքոյթը այս Զորեքշաբթի ժամը 21ին, Քատէի սրահը: Պ. Գրիգոր Մելիքեան պիտի տայ իր ձայներու հաւաքածոյէն Վազգէն Ա. Վեհ.ի, Փրոֆ. Ֆէյտիի, Վահէ Քաչայի, Կ. Փօլատեանի, Տիկին Դ. Վարուժանի, Լիտիա Կարինի, Նարդունիի, Գ. Վահանի եւ ուրիշներու զանազան առիթներու ունեցած արտայայտութիւնները:

Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Զորեքշաբթի ժամը 16-ին, եկեղեցիի սրահը: Պատգամաւորի զեկուցում եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Ուրբաթ (Յուլիս 1) Ֆիլիփփի սրճարանը: Օրակարգ՝ Պատգ. ժողովի զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ
ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը:

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ:

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը.—

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION
(Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը:

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախքն է՝ 2·50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանի Ա. խումբի բժշկական քննութիւնները տեղի պիտի ունենան այս Ուրբաթ 24 Յունիս եւ Երկուշաբթի 27 Յունիս, ժամը 9–12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15, Ռիւ Ժանկուժօն, Փարիզ:

Արձանագրուած մանուկներու ծնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Ֆիշ տը Լիէզօններով:

×

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափ. կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս չորսին: Հետեւաբար Ա. խումբը կը մեկնի Երկուշաբթի Յուլիս չորսին եւ ոչ թէ Յուլիս մէկին, ինչպէս նախապէս յայտարարուած էր:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՍԵՒՐ

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ:

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ
Լը Փէք

Բացուած են արձանագրութիւնները

1960-1961

Ուսումնական տարեշրջանին համար:

Տասը տարեկանէն սկսեալ երկրորդական վարժարանի որեւէ դասարանի ուսանող աշակերտ կ՚ընդունուի: Ուսման ծրագիրն է դասական ընթացք (Քուր քլասիք):

Որ եւ է լուսաբանութեան համար դիմել, գրաւոր կամ հեռաձայնով, վարժարանի տեսչութեան:

ÉCOLE APOSTOLIQUE
3, Ave. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél.; 963-0172

Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան ի նպաստ նուիրահաւաքութեան Շինարար Յանձնախումբի եւ Ազգ. Միութեան մնացեալ անդամներն ալ բերած են իրենց մասնակցութիւնը շինարարութեան.—

Պ. Պ. Կարպիս Ճնկլտրեան 1250 Ն. Ֆ., Սանճեան հազար Ն. Ֆ., Մարտիրոս Մուրատեան հինգ հարիւր Ն. Ֆ., Գառնիկ Դաւիթեան հինգ հարիւր Ն. Ֆ., Պօյաճեան եղբարք հինգ հարիւր Ն. Ֆ., Մարտիրոս Ագիլեան հինգ հարիւր Ն. Ֆ., Ազգային Միութենէն Պ. Պ. Ա. Կիւլպէնկեան, Յ. Վարժապետեան, Մ. Էժտահարեան հարիւրական Ն. Ֆ., Տէր Վռամշապուհ քհնյ. Գարիպեան 50 Ն. Ֆ.:

Լիոնի Աղքատախնամ Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ.— Պ. Միշէլ Զավուշեանէ տասը Ն. Ֆ., Յարութիւն Խաղնէճեանէ տասը Ն. Ֆ.:

Ցաւով կ՚իմանանք որ Պ. Անդրանիկ Մալաճեան դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր մայրը՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ՄԱԼԱՃԵԱՆ
(Ծնեալ Կէնճեան)

յետ երկարատեւ հիւանդութեան, Յունիս 22ին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Ուրբաթ, Յունիս 24ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը փոխադրուեցաւ Անիէռի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանը:

Մեր ցաւակցութիւնները Պ. Ա. Մալաճեանի, զաւկին, տէր եւ տիկին Վահագն Արսլանեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Պէլվիլ – Լիլա հայկական դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, Կիրակի, Յուլիս 3ին, ժամը ճիշդ 15ին, Մէրի Փրէ Սէն Ժէրվէի սրահը (Մէթրօ Փրէ Սէն Ժէրվէ):

Երգ, պար, արտասանութիւն:

Կը ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ աւանդավէպէն դրուագներ՝ ղեկավարութեամբ դպրոցին արուեստագէտ ուսուցիչ Պ. Յ. Թորոսեանի:

Հանդէսի ընթացքին ճարտարագէտ Պ. Եդուարդ Իւթիւճեանի կողմէ պիտի ցուցադրուին հայրենիքի նոր կենցաղն մոգական լապտերով, եւ պատմական յիշատակարաններու նկարները:

Barclay

ՀԱ ՄԱՆ ԱՐԱ ● HA MAN ARA
par
LES BARCLAY
super 70.335 — 45 T. — simple 60.212

Discophiles Arméniens!
C'est une danse de chez vous à la mode de chez nous.

EN VENTE PARTOUT

ԴՊՐՈՅԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Աշակերտներու մրցանակարաշխութեան բացօդեայ հանդէսը տեղի կ՚ունենայ Յուլիս երեքին: Անձրեւի պարագային Յուլիս 10ի կիրակին:

MORY et CIE

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ:
Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք: Նուազագոյն ծախքերով կը զրկենք Խորհրդ. Միութիւն:

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10e
(PRÈS DE LA GARE DU NORD)
Téléphone : TRU. 27-70

ԾՐԱՐՆԵՐ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԱՌ ԹԷ ՁՄԵՌ
ՅԻՇԵՑԷՔ ՁԵՐ ԱԶԳԱԿԱՆՆԵՐՆ ՈՒ ՄՏԵՐԻՄՆԵՐԸ
SICOMEX

Առաքումի միակ Տունը որ Ֆրանսական Կառավարութեան եւ Մոսկուայի Ինթուրիսթի արտօնութիւնն ունի:

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մաքս, առաքումի արտօնագիր, ապահովագրութիւն, ծրարում, յանձնումի ստացագիր եւ այլ ծախքերը մէջն ըլլալով՝

ՄԵՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐՆ ԵՆ

Շրջազգեստ, Թերկալ, Փրէնս տը Կալ, բաց գոյներ,	45 Ն.Ֆ.
Քարտիկան, վերջին նորոյթ,	35 —
Շըմիզիէ, պաթիսթ, բանած,	45 —
Շըմիզիէ, նիլոն,	39 —
Կօշիկ, կանացի, ամառնային ձեւոյթ, Ա. գին՝	35 —
Ներքնազգեստ, նիլոն,	22 —
Բաճկոնակ, կանացի եւ այրական, բուրդէ,	41 —
Գուլպայ, նիլոն, կանացի, երկու զոյգը,	15 —
Գուլպայ, նիլոն, այրական, երկու զոյգը,	15 —
Զգեստ, ժերզէ, կանացի, բուրդէ,	75 —
Թայէօր, նորոյթ,	150 —
Բաճկոն, այրական, բուրդէ,	120 —
Կերպաս, կանացի եւ տպագրեալ, մեթրը՝	5 —
Կերպաս, այրական զգեստի համար, մեթրը՝ Ա. գին,	39 —
Կօշիկ, այրական, պոքս.քաֆ,	62 —

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ կերպասներ, քովըրքոթ, կապարտին, սերժ, վերարկուի եւ վերնազգեստի կերպասներ:

ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ, ածելի, խուզոց եւ այլ օգտակար առարկաներ՝ շատ ցած գիներով:

ՄԵԶՄԷ գնուած ապրանքներուն համար ԱՌԱՔՈՒՄԻ ծախքն է միայն 25 Ն. Ֆ., մինչեւ 20 քիլօ:

ՈՉ ՄԷԿ ԾԱԽՔ ծրարը ստացողին կողմէ:

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ. 2–3 չաբաթէն:

ԿԸՆԴՈՒՆԻՆՔ ՆԱԵԻ ՅԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԲԵՐԱԾ ՆՈՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ ՄԱՔՍԻ ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆ ՍԱԿՈՎ:

SICOMEX
20, Rue Royale, PARIS 8e
Téléphone : OPE. 67-77
Métro : CONCORDE et MADELEINE

ՄԱՔՍԻ ՏՈՒՐՔԵՐԸ ՄԵՐ ԳԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋՆ ԸԼԼԱԼՈՎ
ՄԵՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ ԳՆԵԼՈՎ՝ ԴՈՒՔ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ ԿԸՆԷՔ

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԱԶԱՏԱՄԱՐՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.
Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
28
ՅՈՒՆԻՍ
MARDI
28 JUIN
1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8835 — 36EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4636

ՕՐՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԱՂՏՆԻ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ՄԸԼԷՕՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՊՔ.— «ԱԼԺԵՐԻՈՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱՑ» :

Նախապատրաստական բնոյթ ունեցող խօսակցութիւններ տեղի կ'ունենան, քանի մը օրէ ի վեր «Ազգ. կառավարութեան» ներկայացուցիչներուն եւ Ֆրանսական կառավարութեան միջեւ :

Շաբաթ, Թունուզէն Փարիզ վերադարձին պիտի տեսնուին նաեւ բանակցողները :

Օրերու մէջ անցքի արտօնագիրները կը յանձնուին իրենց եւ անմիջապէս ետք, բանակցողները իրենց տրամադրութեան տակ դրուած 2 թռչանոցներով Մըլէօնի (Սէն է Մառն) նահանգապետարանը կը փոխադրուին :

Ճամբորդութիւնը անցած է կանոնաւոր եւ առանց միջադէպի : Ալժերացիները դոհ են իրենց հանդիպ ցոյց տրուած ընդունելութենէն :

— « Պարոն լիազօրներ» բառած է իրենց, Օրլիի օդակայանին մէջ :

Իրենց առաքելութեան չորրջ արտայայտուած է ալժերացի բանակցողը, Պու-ժատէլ, Մըլէօնի քաղաքապետարանին մէջ: «Մը կոլի պատուոյ հիւրերն ենք... Մեր առաքելութիւնը պարզ է : Պաշտօն ունինք պատրաստելու ալժերական պատուիրակութեան ժամանումը : Այս, յայտնելու համար թէ մեր առաքելութիւնը այլեւս բանէ առաջ թէճնիկ բնոյթ մը ունի» :

Խօսակցութիւնները տեղի կ'ունենան Մըլէօնի նահանգապետարանին մէջ : «Ազգ. կառավարութեան» կողմէ կը մասնակցին՝ բանակցողը Պուամենճէլ, օդնականը՝ Պէն Եահիա եւ իրենց քարտուղարը՝ Հաքիքի : Ֆրանսայի անունով Ռ. Մորիս (Ալժերական հարցերու պատասխանատու) եւ զօրավար Կասթէն :

Մէկ կէտի չուրջ անմիջապէս համաձայնած են՝ պաղտնի պահել խօսակցութիւնները :

Արդէն իսկ, երկու տեսակցութիւններ տեղի ունեցած են, չաբաթ եւ կիրակի : Նոր տեսակցութիւններ ալ երկուշաբթի եւ այսօր :

Խօսակցութեանց արդիւնքին չուրջ եր-կու կողմերն ալ լաւատես են :

Պատրաստ են զիջումներ ընելու :

Այսուհանդերձ կարգ մը դժուարութիւններ կը նախատեսուին :

1.— Ապագայ բանակցութիւններուն վայրը.— Դժուարութիւնը մեծ չէ : Էքէթէ ինչ ցոյց տալու համար իր բարիկամութիւնը պիտի ընդունի Ֆրանսայի առաջարկը :

Իրենց «ոգեմաւարութիւն »ը պիտի բլայ զիջել մանրամասնութեանց վրայ եւ պարտադրել սկզբունքի կէտերը :

2· Ինչ պիտի ըլլան զէնքերը :— Դժուար, լուծելի խնդիր մը : Կրակի դադարեցումին զուգընթաց պէտք է ճշդը-ւին զինուորներուն ձեռքին տակ պահուող զէնքերուն ճակատագիրը, Ալժերիոյ մէջ եւ սահմանին դուրս :

3· Ինչ պիտի ըլլայ կռուղներուն վիճակը.— Կրկնակ դժուարին : Պիտի մը-նան իրենց դիրքերուն վրայ թէ պիտի քաշուին նախապէս ճշդուած վայրերու մէջ :

Կայ նաեւ Ֆրանսական բանակի պարտքն :

Մըլէօնը քանի մը օր է ուղղակի կապուած է Թունուզի եւ Պումենճէլ մէջտեղ խօսի Տէրէթ Ապպասի հետ :

Վարչապետը, Տըպրէ Նանսի եւ Սօ-ժիւ այցելած է, չաբաթ եւ կիրակի :

ԹՈՒՐՔԻԱ

« Կ'երդնում թուրք ազգին առջեւ որ պիտի յարգեմ բարոյականի, արդարութեան եւ իրաւունքի սկզբունքները, հոգւով եւ խղճով առանց ոչ մէկ բանի սպասելու, փոխարէն : Ոչ մէկ փափաք եւ ոչ մէկ մաղթանք պիտի յայտնեմ որ կարենայ վտանգել երկրիս ապահովութիւնը կամ խաղաղութիւնը : Պիտի չհեռանամ նպատակէս՝ ստեղծել ժողովրդավար հանրապետութիւն մը համաձայն սահմանադրութեան եւ կառավարութիւնը յանձնել ընտրուած խորհրդարանին : Այս երդումը ամէնէն նուիրական բանն է ինծի համար» : Այսպէս խօսած է Զօր. Կիւրսէլ եւ նոյն բնաբերը կարգացուած է ազգ. մի-ութեան կոմիտէի 38 անդամներուն կող-մէ :

ՍԱՆՈՒՅ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ 6200 ԼԻՐԱ ԿՈՒՏԱՆ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը տեղեկանանք թէ Պոլսոյ 12 Սանուցմիութիւնները 6200 լիրա նուիրած են պետական դանձին, որոնց կարգին Էսայեան (Թաքսիմ), Թարզմանչաց (Օրթագիւղ), Կեդրոնական (Հարպիյէ) հազարական տըւած են :

× Դրամատուներու կողմէ վարձու տրուած արկղերը պիտի քննուին :

ՖԻՏԷԼ ԴԱԱԹՐՕ անգամմը եւս յաջակեցաւ Ամերիկայի վրայ : Քուպայի մենատէրը սպառնաց որ պիտի գրաւէ Միաց. Նահանգներու ինչքերը Քուպայի մէջ եթէ ամերիկեան խորհրդարանը վաւերացնէ ներածումները նուազեցնելու օրընդպիծը :

ՊԵԼԺԻԱԿԱՆ Քոնկօն Յունիս 30ին պիտի ստանէ իր անկախութիւնը եւ ստանայ Քոնկոյի հանրապետութիւն անունը : Հրաւիրուած է Պոտուէն թագաւորը :

ՄԱՏԱԿԱԲԱՐ դիմում ըրաւ ՄԱԿԻՆ անդամակցելու : Անկախութիւնը հռչակուելու կիրակի օր, 100·000 հոգիի ներ-կայութեան :

ՕՐ ՕՐԻՆ

ՆԱԽ, ՄԵՐ ՍՐՏԻՆ ՄԷՋ

— Անցեալ օր, ձեր բարեկամներէն մէկը ձեզի առաջարկեր է եղեր որ Մահարաի մը շինել տաք : Այսինքն, Փարիզի Պանթէոնին պէս բան մը եւ անոր ներսը հաւաքէ մեր Մեծերուն, մեր Անմահներուն աճիւնը ... ճի՞շդ է ...

— Այո, այդ տեսակ առաջարկ մը է — կաւ՝ երիտասարդէ մը ...

— Ես ըսի որ ատիկա շատ դժուար գործ է ... Նոյնիսկ, անկարելի ... Մե՞ծ ով ենք որ պիտի ելլենք եւ Պանթէոն պիտի կանգնենք... Կառավարութիւն պիտի չտայ որ մենք ալ մեզի համար ունինք... Բայց եկուր տես որ այդ բանի մը տոյարն ալ եկեղեցիներու շինութեան յատկացուցած ենք, ինչպէս դուն ալ դիտել տուած էիր... Հասնողը եկեղեցի կը շինէ, եղբայր... Դպրոց, հիւանդանոց շինող չկայ ...

— Նիւթեդ կամաց կամաց հեռացար...

— Ներողութի՛ւն... Ըսելս ան է որ մենք ատանկ մեծ ծրագիրներ չենք կրնար իրականացնել ... Խօսքը մէջերիս, Պանթէոն շինելու համար, միայն դրամը չի բաւեր : Քիչ մըն ալ բան գիտնալու ենք..

— Գիտե՛ք, մեզի պէս բանգէտ ժողովուրդ շատ հիչ կը գտնուի ...

— Դուն ամանկ գիտես, բայց ես ձեզի ըսեմ որ երբեմն անուշադիր ենք ու ծիծաղելի բաներ կ'ընենք ...

— Մէկ հատիկ օրինակ մը կրնա՞ս տալ ...

— Տա՛մ... Փարիզի գերեզմանոցին մէջ շիներ ենք Անդրանիկի մահարձանը, այնպէս չէ՞...

— Այո... Անդրանիկը ձիու մը վրայ նստած է ...

— Աղէկ որ ըսիր ... Հիմա, ինծի ըսէ նայիմ, Անդրանիկը ո՞ւր մեռաւ ...

— Ֆրէզնօ, կարծեմ ...

— Ես ուրիշ բան ըսել կ'ուզէի — ռազմաճակատի՞ն, փետրայական կռիւներուն մէ՞ջ մեռաւ թէ իր անկողինին մէջ ...

— Կարծեմ, իր անկողինին մէջ :

— Լաւ, հիմա ես ձեզի ըսեմ որ երբ զինուոր մը, զօրավար մը իր անկողինին մէջ կը մեռնի, իր մահարձանը շինող արուեստագէտը չի կրնար զինքը նստեցնել ձիու մը վրայ, որուն առջեւի երկու ոտքերը *վեր բարձրացած* են... Ձիուն չորս ոտքերն ալ պէտք է *գետինը ըլլան* ...

— Ատիկա իմ սեծ մայրիկս ալ գիտէ :

— Այո՛, ինչպէս ի՛մ մեծ մայրիկս, բայց եկուր տես որ Փարիզի Փէռ Լաշէզի գերեզմանոցին մէջ, Անդրանիկի ձիուն առջեւի երկու ոտքերը *վեր ելած են* ...

— Լա՛ւ, բայց ատիկա ի՞նչ կապ ունի *ձիու յառաջաբանիդ* հետ ...

— Հեռուէն հեռու՝ ունի ... Չենք կրնար մեր ազգին մեծ զաւակներուն աճիւնը տեղ մը հաւաքել եւ ձեր բարեկամին առաջարկած Մահարաը շինել : Բայց կրնանք, օրինակ, ձեր Հայաստան Բէմփին մէջ, շինել Մահարձան մը, որուն վրայ կը *բանդակենք* այդ Մեծամեծներուն ա-նուանները՝ երկու պայմաններով — նախ, Անդրանիկի մահարձանին սխալը չենք գործեր , յետոյ, կուսակցական, հատուածական խտրութիւն չենք դներ ... Այսինքն, Ակունիին անունին *փով* կը *բանդակենք* Ճանկիւլեանի անունը, Թէֆէեանի անունին *փով* Սիամանթոյի անունը, Վռամեանի անունին *փով* Զօպանեանի անունը... Այդ ձեւով Բէմփը կ'ըլլայ տեսակ մը Ուխտավայր ... Աժանով ալ կ'ազատինք : Սանկ, յիսուն, վաթսուն հազար մը հաւաքենք կը բաւէ ... Ի՞նչ կ'ըսես ...

— Ըսե՛մ... Առ այժմ , այդ Մեծամեծներուն անուանները կը *բանդակենք* մեր սրտին մէջ ու մեր սիրտը կ'ընենք սրբավայր... Ըրի՞նք ատիկա, մնացածը դիւրին է... Օր մը Մահարան ալ կը շինենք, Մահարձան ալ ... Նախ, մեր սիրտին մէջ, *փովէ փով* շարենք այդ անուններ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՆԹԻԱԿՈՑԻ մէջ (Չիլի) հնդկական Առօքան ցեղախումբ մը վէց տարեկան երախայ մը ողջակիզ ըրաւ «Աստուածները հանդարտեցնելու համար» որպէսզի երկրաշարժները դադրին : Զերբակալուած վհուկը բառ որ ուրիշ ճար չկար :

«ՓԱՐԻԶԻ մեծ մրցանակը» (ձիարշաւ) չահեցաւ Շարլօթսվիլ կիրակի օր Լոնշանի մէջ հանրապետութեան նախագահին ներկայութեան :

ՄԱՆԻ 24 ԺԱՄԵՐԸ չահեցան պելժ Ջոռէռ եւ ժէնարպիէն Ֆեռաուի վրայ :

ԼԻԼ — ՊՐԻՒՍԻԼ հեծանիւի Ֆրանսայի չրջանին առաջին հանդրուանը տեղի ունեցաւ կիրակի օր : «Դեղին չապիկը» հագաւ՝ Նենչինի : Բ. հանդրուանն է՝ Պրիւսէլ – Մալօ լէ Պէն :

ՄԻԿՈՅԵԱՆ, Օսլոյի մէջ, Խորհրդային ցուցահանդէսին բացումը կատարած է : «Վարչապետ Խրուշչեւ, երբ պատեհ առիթը ներկայանայ Սկանտինաւիա պիտի այցելէ» յայտարարած է, Խորհրդային դեսպանատան մէջ : Այս առթիւ ձաղկած է ամերիկեան քաղաքականութիւնը՝ կոչելով «աշխարհակալ» եւ «տոլար»ի քաղաքականութիւն : Ինչ կը վերաբերի Ֆինլանտիոյ փափաքին՝ միանալու եւրոպայի ազատ – փոխանակութեան, Միկոյեան դիտել տուած է որ դէմ է պլոքներու կազմութեան, այսուհանդերձ Ֆինլանտիոյ կը մնայ որոշել : Խորհրդային փոխ – վարչապետը Նորվեկիոյ թագաւոր՝ Օլաֆ Ե.ի կողմէ ընդունուած է : Օդանաւով Սթաւանկիր մեկնած է : Մալկեպսակ պիտի պատէ տեղւոյն Խորհրդային դերի – ներու դերեզմանոցին մէջ : Միկոյեան չէյտած է Օսլոյի մէջ թէ Խրուշչեւի ըսած պատնէշները «պարապ խօսքեր չեն» եւ մասնաւորաբար ակնարկած է Նորվեկիոյ որ կը ծառայէ արեւմտեան «աշխարհակալութեան » :

ՊՈՒԿՐԻՇԻ մէջ, Խրուշչեւ յայտարարած է.— «Այնպէս մը պիտի ընենք որ աշխարհակալները տապկուած ճուկերու պէս զալարուին» : Այս առթիւ ըսած է նաեւ.— «Գաղթականները պատերազմ կ'ուզեն : Մենք ոչ : Իրենք կ'ուզեն, որովհետեւ չեն դիտեր թէ վաղը ի՞նչ պիտի բլլայ : Մենք համայնավարներս հաւատք ունինք մեր գաղափարին վրայ : Գիտենք թէ պիտի յաղթենք» : Խորհրդային վարչապետը չէյտած է անգամ մը եւս թէ խաղաղ գոյակեցութիւն կարելի է հաստատել երկու ճակատներուն միջեւ : Համայնավար Չինացիները հակառակը կը մտածեն : Խրուշչեւի վերջին ճառերը չեն հրատարակուած, փեքինի թերթերուն մէջ :

Թէեւ Միկոյեան յայտարարեց թէ ոչ մէկ տարաձայնութիւն կայ Փեքինի եւ Մոսկուայի միջեւ, անոնք որոնք այդ մասին կը խօսին պարզապէս իրենց փափաքը իրականութեան տեղ կ'առնեն :

ԿԻՊՐՈՍԻ անգլիական կայաններուն չուրջ, համաձայնութիւն գոյացած է երկու կողմերու միջեւ :

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

"ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ Հ.Մ.Ը.Մ."Ի (1)

(1918 — 1958)

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի Շրջանային Վարչութիւնը հրապարակ հանած է, իր հիմնարկու – թեան քառասնամեակին առթիւ, ՅՈՒՇԱ-ՄԱՏԵԱՆ մը, աշխատակցութեամբ Ներ – սէս Աբեղայ Բախտիկեանի եւ Պ. Պ. Տօքթ. Յ. Պէրպէրեանի, Յ. Շահինեանի Ֆ. Զաքարեանի եւ Օննիկ Մելիքսէթեա – նի :

1918ը Թուական մըն է, որ մեզմէ ամէն մէկը խորհրդածութեան կը մղէ : Ահաւոր տարապրութենէն եւ նիւթական ու բա – րոյական փլուզումէն ետք, վերապրող երիտասարդութեան առաջին գործը կ'ըլ – լայ վերակազմութեան ձեռնարկել եւ կազմել Հայ Մարմնամարզական Ընդհա – նուր Միութեան կեդրոնական վարչու – թիւնը Պոլսոյ մէջ : Եւ ահաւասիկ այդ ձեռնարկին քառասնամեակն է որ կը տօնուի փառաւոր հաւաքով մը անուանի ար – ժանի Յուշամատեանով մը, որ լոյս կը տեսնէ 1960ին :

Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Զարեհ Ա.ի եւ շրջանային վարչութեան պերճախօս տո – ղերէն ետք, կը ներկայանան Շաւարշ Քը – րիսեանի եւ Գրիգոր Յակոբեանի, իրենց հիմնադիրները եւ Յովհ. Հինդլեանի եւ Պետրոս Ամարունիի նկարները :

Այլապէս կազդուրիչ են այն վկայու – թիւնները ու հաստատումները, զորս զրի առած են մեր արժէքաւոր մտաւորական – ներն ու զրագէտները զանազան առիթնե – րով, եւ որոնց խօսքը այնքան քաջալե – րական եղած է բոլոր անոնց համար, ո – րոնք օտարութեան մէջ կենդանի պահած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի գաղափարական եւ ֆի – զիքական գոյութիւնը : Այսպէս իրարու կը յաջորդեն ողջոյնները Շաւարշ Մի – սաքեանի, Վահան Նաւասարդեանի, Նի – կոլ Աղբալեանի, Մանուկ Ալանեանի, Կոզեան եպս.ի, Մուշեղ Իշխանի, Ա. Ծառուկեանի, Մ. Թէօլէօլեանի, Կ. Գէ – որգեանի, Խորէն Աբգ.ի եւ Կ. Պօյա – ճեանի :

Ճառասուն տարի ... : Հրաշք մըն է որ տեղի ունեցած է : Հակառակ բոլոր զըժ – ուարութիւններուն եւ արգելքներուն, այսօր աւելի քան կենդանի գործ մըն է, որ կը ցուցադրէն մեր հրաշալի տղաքը, մէկ սիրտ եւ մէկ հոգի, առանց պզտիկ եսերու, մէկը ամէնուն եւ ամէնը մէկուն համար, ապացոյցը տալով, որ Հայն ալ դիտէ կազմակերպուիլ եւ յարատեւել, չնորհիւ բարոյական սկզբունքներու, ո – րոնց մէջ Բարձրացի՛ր, Բարձրացո՛ւր կենդանի նշանաբանը մեր ուշադրութիւնը կը գրաւէ :

Առաջին էջերուն կը յաջորդեն Հայ Մարմնակրթանքը առաջին ընդհ. պատե – րազմէն առաջ (1900 – 1908), Պոլիս եւ շրջակաները (1908 – 1915), գաւառը, գա – դութներու մէջ, գոյութիւն ունեցող կազ – մակերպական ձեռնարկները, որոնց կը հետեւի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ծնունդը Պոլիս եւ շրջակայքը, որբանոցներու մէջ եւ գա – ւառները :

Բ. մասը կը ներկայացնէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաքելութիւնը դէպի Հայր. Հա – յաստան ինչպէս նաեւ Սփիւռքի մէջ : Բո – լոր այս նիւթերը աւելի հետաքրքրական կը դառնան, բազմաթիւ անհատական եւ խմբական նկարներով :

Գ. մասը նուիրուած է Մերձաւոր Արե – ւելքի, Լիբանանի, Սուրիոյ, Պաղեստինի եւ Յորդանանի մէջ ունեցած գործունէ – ութեան, ուր կեդրոնացած է իրենց այն – քան չինարար եւ կազդուրիչ վաստակը, ֆիզիքական դաստիարակութեան աշխա – տանքները, սկաուտական շարժումը, ֆութպոլը, պասքէթպոլը, մանչերու եւ աղջիկներու բաժիններով, հեծանիւի մր – գումները, փինկ – փոնկը, վոլիպոլը, ինչպէս նաեւ գայլիկներու եւ արծուիկ – ներու կազմերը, աթլէթիզմը եւ թենիսը :

Ուրախալի է որ Հ. Մ. Ը. Մ.ը ոչ մի – այն դաշտ ու ակումբ ունեցած է, այլեւ մասնակցած են ողիմպիականներու եւ ազգակատարութիւններու, իրենց գոյու – թիւնը զգալի ընելով ամէն առթիւ, եւ հետապնդելով իրենց նուիրական նպա – տակը — « Ֆիզիքական առողջ դաստիա – րակութիւն տալ պատանիին, սատարել ցեղին բարոյական եւ խմացական բարձ – րացման : Սորվեցնել անոր, ըլլալ չարքաշ եւ արի, աղգասէր եւ հայրենասէր, օրի – նապահ եւ կարգապահ : Զարգացնել ան – հատին մէջ պարտականութեան, պա – տասխանատուութեան եւ պատուի զգա – յումները, համերաշխութեան եւ փոխա – դարձ օգնութեան ոգին : Պատանիին պատրաստել տիպար քաղաքացիներ » :

Կ'արժէ նաեւ տալ քանի մը վիճակա – գրական տեղեկութիւններ : 1958 տարեշր – ջանին Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յորդա – նանի մէջ եղած շրջաններուն, մարզիկ, սկաուտ, արենոյշ եւ պարզ անդամներուն ընդհանուր թիւն է 5212 : Մասնաճիւղե – րուն տարեկան միջին ելեւմուտքն է 95·125 ոսկի : Շրջանային վարչութեան տարեկան ելեւմուտքը՝ 32·000 ոսկի : Մի – ութեան տարեկան ընդհ. ելեւմուտքը՝ 127·125 ոսկի :

Եւ խորհիլ որ այս ազգօգուտ, կենդա – նի գործունէութիւնը խանգարող հայոր – դիներ ալ գտնուած են եւ բացասական խաչաձեւումներ տեղի ունեցած են, ա – ռանց վնասելու ընդհանուր կազմակեր – պական գործին :

Այս տողերը ամփոփ կերպով տալով, հպարտութիւն միայն կը զգանք, տեսնե – լով մեր պատանեկութեան եւ երիտասար – դութեան գործունէութիւնը, հսկողու – թեամբը տարեց հայրենակիցներու :

Քառասուն տարուան աշխատանքին եւ վաստակին պանծալի արդիւնքն ահաւա – սիկ, որ Հայ Մարմնամարզական Ընդհա – նուր Միութեան անունով կը խորհրդա – նշուի, Բարձրացի՛ր, Բարձրացո՛ւր նշա – նաբանով :

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(1) Հրատարակութիւն Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի Շր – ջանային Վարչութեան, աշխատասիրեց՝ Ներսէս Աբեղայ Բախտիկեան, Պէյրութ, 1960 :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԳԷՈՐԳ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Թուրահայ թատրոնի պատմութիւնը չատ հարուստ է փայլուն էջերով : Բազ – մաթիւ են եղած տաղանդաւոր դերասան – ները, որոնք իրենց տաղանդին ցոլքը սփռած են այդ թատրոնին վրայ, օրէ օր աւելի զարգացուցած են զայն իրենց նո – րարնոր ստեղծագործութիւններով :

Թուրահայ Թատրոնի ծագման սկզբնա – կան շրջանին գործը չափազանց դժուար է եղած : Շարժումին կեդրոնը Թիֆլիզը տակաւին կը տուայտէր յետամնացու – թեան մէջ : Թատրոնի գաղափարը խոր արմատներ չէր նետած դեռ, երբ Ներ – սիսեան վարժարանի աշակերտները սկը – սան իրենց առաջին քայլերը առնել այդ ուղղութեամբ :

Գործին առիվերները հանդիսացան Գ. Զամչեան, Մ.ի Հրզդատ Ամերիկեանց, Վա – ղարշակ Շահխթունեանց, Ամիրան Ման – դինեան, Գէորգ Միրզեան եւ ուրիշներ, որոնք սկզբնական շրջանին ահագին զըժ – ուարութիւններու դիմադրաւելով յաջո – ղեցան ամուր պատուանդան մը կերտել Արեւելահայ Թատրոնին համար, հետզ – հետէ հասցնելով արժանաւոր յաջորդներ :

Այդ արժանաւոր յաջորդներուն մէջ է – ան այնպիսիներ որոնք իրենց բնածին արուեստին չնորհիւ ոչ միայն պարկ ու – ժին Արեւելահայ Թատրոնի աննախընթաց վերելքին, այլեւ իրենց տաղանդին չուն – չով տաքցուցին նաեւ իրենց քոյր թատ – րոնին՝ Արեւմտահայ բեմին մթնոլորտն ալ.— Աբելեան, Զարիֆեան, Սեւում – եան, Ալիխանեան, Շահխաթունի, Արշակ Յարութիւնեան, Աւետեան, Յասմիկ, Օլ – գա Գուլազեան, Մայասեան, Սաթենիկ Ադամեան, եւ տակաւին բազմաթիւ ուրիշ խնկելի անուններ որոնց թուումին համար հարկ պիտի ըլլար գրաւել բազմաթիւ սիւնակներ ...

Ահա այդ արժանաւոր յաջորդներէն մէկն էր մեր այսօրուան յօդուածին նիւ – թը կազմող դերասան Գէորգ Պետրոսեա – նը :

Ծնած էր 1859ին Թիֆլիզ : Իր նախնա – կան ուսումը ստանալէ ետք իր ծննդա – վայրին մէջ, կը յաճախէ նոյնպէս տեղ – ւոյն դիմնազիոնը եւ կ'աւարտէ զայն յա – ջողութեամբ :

Գէորգ Պետրոսեանի մէջ բեմին սէրը կանուխէն կը ծնի : 1879ին, երբ հազիւ քսանամեայ պատանի մըն էր, Գէորգ կը նետուի բեմ եւ անայլայլ կերպով կը ը – նդունակէ ընթանալ այն ճամբէն, որ ա – ւարտ, աւելորդ է ըսել, չատ փշոտ է :

Իր ասպարէզի սկզբնական չրջանին Պետրոսեանին կը վատահին փոքր դերե – եւ սակայն կարճ ժամանակի մը մէջ ակնանակ դերասանը չնորհիւ իր բնածին տաղանդին եւ մանաւանդ չնորհիւ իր ստացած լայն դաստիարակութեան, որ իրեն դիւրութիւն կ'ընձեռէր դիւրաւ բ – նելու եւ իւրացնելու թատերական ար – ուեստին բոլոր նրբութիւնները, անիկա կը յաջողի հասնիլ լաւագոյն տեղ մը ևս դառնալ Արեւելահայ Թատրոնի փաո – ուած դերասաններէն մէկը :

Երկու տարի յաջորդաբար դանազան խումբերու իր մասնակցութիւնը բերին ետք, Գէորգ Պետրոսեան 1881ին կը կազ – ուի Թիֆլիսի «Թատերական կոմիտէի» մշտական խումբին :

Այդ թուականին նոյն այդ խումբին մէջ կը գործէր հանճարեղ Պետրոս Ա – դամեանը : Ադամեանի եւ Պետրոսեանի հանդիպումը մեծապէս օգտակար կ'ըլլայ այս վերջինին, նորանոր բեմական յայ – թանակներ նուաճելու տեսակէտէն :

Գէորգ Պետրոսեանի բեմական արժա – նիքը չէ սահմանափակուած միայն ու մի – այն կատարեալ դերակատար մը ըլլա – չրջագծին մէջ : Անիկա իր երկար տարի – ներու ընթացքին ձեռք բերած հմտու – թեամբ յաջողած է ըլլալ նաեւ տաղան – դաւոր բեմադիր եւ թատերական գործի – դեկավար :

Արդարեւ, երբ Թիֆլիսի մէջ, 1925ին կը կազմուի նոր «Թատերական կոմիտէ» մը, վարչութիւնը իր սկսած գործը ա – մուր հիմերու վրայ դնելու մտահոգու – թեամբ, կ'որոշէ նոր ուժերով օժտել թա – տերախումբը :

Կը ծրագրեն պատշամաւոր մը դրկել Պոլիս, այնտեղէն արեւմտահայ դերա – սաններու հետ պայմանաւորուելով պա – նոնք Թիֆլիզ հրաւիրելու համար :

Այդ պատշամաւորը կ'ըլլայ Գէորգ Պետրոսեան : Եւ իրաւ ալ իր տաղանդա – թիւնը յաջողութեամբ զլուխ կը հանէ եւ կը յաջողի իր հետ կովկաս տանիլ արե – մտահայ բեմերու լաւագոյն կատակեր – դակը Դաւիթ Թրեանցն ու մեծանուն Մե – լանոյչը :

Արեւելահայ ուրիշ մեծանուն դերա – նի մը՝ Արմէն Արմէնեանի ճակատագրին մէջ ալ որոշ դեր խաղացած է Գէորգ Պետրոսեան :

Երբ Պոլիս կը հասնի, Արեւելահայ թա – տրի պատշամաւորը, նոր մեռած էր Պետ – րոս Ադամեանը :

Արմէն Արմէնեան, այդ չրջանին արդէն վարակուած բեմի «ախտ»էն, խանգա – վառուած Պետրոս Ադամեանի անձով եւ արուեստով, վարանումի մէջ է՝ երբ ո – մը կը կարդայ Պոլսոյ թերթերուն մէ – ջէ՝ «ժամանակ է դերասանական Գէորգ Պետրոսեանը, կովկասի տրամադիրները ընկերութեան յատուկ յանձնարարու – թեամբ Պոլսէն դերասաններ տանիլ

(4 Շար.)

ԵՍ ԵՒ ՆԱ

Միթէ՞ մեր միջեւ որեւէ բան է եղել : Երկու ամսուայ մեր ծանօթութեան ըն – թացքում ես ոչինչ, ոչինչ չեմ նկատել, ինքս էլ ոչ մի-ակռիթ չեմ տուել, որ նա մտածէր, թէ մեր միջեւ մտերմութեան կամուրջ է ձգւում : Ես կարծում էի, թէ մեր բարեկամութիւնը պէտք է շարու – նակուէր երկար, չատ երկար, եւ նա ի – րաւունք չունէր ուրիշի մասին մտածե – լու : Բայց, երեւի սրտի հարցերում կա – նայք աւելի պարկեչտ են, քան տղամար – դիկ : Երեւի Անահիտն զգացել է, որ ես բանի պէտք չեմ : Դէ, ի հարկէ : Նա եւս պարտաւոր չէր սպասել :

Կորցրածը միչտ կրկնապատիկ արժէք է ստանում կորցնողի աչքում : Ես սկսեցի վերյիչել նրա բարեմասնութիւնները : Կապոյտ չրջազգեստի մէջ հմայիչ է նրա բարակ իրանը : Փարթամ, սեւաթոյր մա – զերը բազմափունջ զանգուրներ էին կազ – մում պարանոցի մօտ : Աչքերն ունէին վճիտ փայլը այն առուակի, որը երբեք պետ չի դառնայ : Այո, նրա նուրբ ու բարակ, մանկական անմեղութեամբ զբօ – սուած չրթունքների եւ աչքերի այդ վճիտ փայլը կը պահուի մինչեւ կեանքի վեր – ջը : Իսկ որքան հրապուրիչ է նրա ժպի – տը :

×

Յաջորդ օրը, այն ժամին, երբ սովո – րականի պէս պէտք է սպասէի կանդառի մօտ, Անահիտին տուն ուղեկցելու հա – մար, փակուեցի սենեակում եւ փորձեցի կարդալ : Բայց ոչ մի կերպ չէի կարողա – նում կենդրոնանալ : Ճիշդ է, հայեացքս սահում էր տողերի վրայով եւ պարզորոշ տեսնում էի տառերը, բայց միայն այդ – քանը : Մնացածը նոյնն էր, ինչպէս ա – սենք, որսորդը անընդհատ քաչի հրա – ցանի ձգանը եւ փորձի առանց փամփուշ – տի սպաննել իր աչքի առջեւ դանուող որսը :

Ցաճախ մարդ իր մտքերը բաժանում է երկու բանակի եւ կռուեցնել տալիս ի – րար հետ : Մտքերի իմ առաջին բանակը յարձակւում է ինձ վրայ, ստիպում է խոստովանել, թէ՝ դու սիրում ես նրան : Միւս բանակը ընդդիմանում էր՝ այդպի – սի բան չկայ » :

Բայց առաջինը չարունակում է գրոհել. «Հա – հա», ինչո՞ւ ես խաբում ինքդ քեզ, սիրում ես, սիրո՛ւմ ես, սիրո՛ւմ ես» :

Նահանջում էի այդ գրոհի առաջ, գըլ – խապատյա նահանջում, այնպէս, որ քիչ յետոյ ինձ գտայ Անահիտի հետ մեր սո – վորական հանդիպման վայրում : Ահա եւ փողոցի ծանօթ անկիւնը : Թմբուկաձեւ ժամացոյցը խալի պէս կպել է հսկայ չէն – քի ճակատին : Ես նայեցի ժամացոյցի դրկախառնուած սլաքներին : Ուչացել էի ուղիղ երկու ժամ : Նայեցի չուրջս, Անա – հիտը չէր երեւում : Բայց միթէ՞ նա կա – րող էր երկու ժամ սպասել :

Մրցավազքում ամենավերջինը ֆինիչին հասած մարզու քայլերով ես չարժուեցի դէպի հանրակացարան :

×

Անցաւ երկու օր : Չէի հանդիպում Անա – հիտին : Կարծես իմ մէջ ուժեր էի զա – նում նրա հետ բոլորովին չհանդիպելու համար : Բայց ... երրորդ օրը հանրակա – ցարանի մուտքի մօտ դէմ առ դէմ հան – դիպեցի նրան : Նա հագել էր սպիտակ կէ – տեր ունեցող չալանակապոյտ վերարկու, գլխին դրել էր նորաձեւ, զոյչագոյն գըլ – խարկ : Բոլորովին ձեւափոխել էր գլխի մազերի նախկին հարդարանքը : Նախ, մազերի մի փոքրիկ փունջ թերակղզու պէս կախուել էր ճակատից, գլխի ձախ մասից էլ բաց թողուած փարթամ մի վարսահիւսք կիսով չափ ատուերի տակ էր առել դէմքի ձախ մասը : Ես ամենեւին չէի կասկածում, որ եթէ Շահէնը Անա – հիտին հանդիպէր այս վիճակում, ան – պայման կ'ասէր . «Պահ, քո տունը չին – ուի, էս ապրիկը ըսի ամօթ չունի, տնից դուրս է եկել առանց մազերը սանտրե – լու» : Բայց ես տեսնում էի, որ Անահիտը ոչ միայն սանտրուել է, այլեւ մեծագոյն չանք գործադրել դրա համար : Իր մազե – նի գեղեցկութիւնը մշտապէս նոր կոպե – րով ցուցադրելու համար կնոջ միտքը գո – ւում է անդուլ պրպտումների մէջ : Ես դիտեմ, որ Անահիտը վարսահիւսուել ծածկել է ձախ ականջը նրա համար, որ ստեղծուի ինչ որ հրապուրանք :

Բայց, ի հարկէ, դա Շամամայինն էր վերաբերում : Իւաւական էր նա նոյնը հենց թէկուզ Անահիտին : «Ընկերուհի, նոր տուեալների, — կ'ասէր նա — ձախ ականջը նոյն տեսքն ունի, ինչ աջը. հաւաքեցէք ձեր ցիր ու ցան եղած մազե – րը եւ դադարեցէք պարզ ճշմարտութիւն – ների դէմ ոտնձգութիւններ կատարելուց» :

Իմ սառը բարեւին նա արձագանգեց մեղմ ժպիտով :

— Դուք վիրաւորուած էք ինձանից, դի – տեմ, — ինձ հետ ձեռք տալուց յետոյ Անահիտը թեւանցուկ արեց եւ դուրս եկանք փողոց :

Նա չարունակեց . — Գիտէք ի – նչ, այս երեք օրը ես հիւանդ էի : Ամենը պատճառած ձեր մասին էի մտածում : Ամէն անգամ, երբ ժամացոյցի մօտենում էր իննին, ես դուրս էի բարձի մէջ եւ տանջւում այն մտքով, որ դուք այդ ժամին թրամվէյի կայա – ռի մօտ ի զուր տեղը սպասում էք ինձ :

ՀԱՅԿ ՄԱՍՏՈՑԵԱՆ

ԿԱՐԳԱՎՈՐ ՉԻ ԴԱՌՆԱԼ ՀՈՒՐԻՆ ՀԱՐՍԸ

Թ.

Նրանց գնալը ուրախ չէին տեսնում ոչ միայն հարսնացուն ու փեսացուն, այլև հարսնեւորդները, որոնք ամբողջ գիշեր ուրախ էին եղել, պարել, խաղացել, ուտել ու խմել։ Ամենից շատ ուրախ էր Ալեքսանդրը։ Նա ոչ միայն ինքն էր ուրախ, այլև ուրախացնում էր ուրիշներին։ Նա ամեն մեկի հետ կատակում էր, ամեն մեկին ինչ-որ բան էր ասում, ամեն մեկին ինչ-որ բանի համար գովում։ Նա ամենքի հետ ընկերանում էր, ամենքի հետ համակրում էր։ Նա ամենքին էլ ուրախացնում էր։

Ալեքսանդրի ուրախությունը ավելի էր մեծանում, երբ նա նայում էր Մարիամին։ Նա ինքն էլ չգիտեր, թե ինչու է այդպես։ Նա ինքն էլ չգիտեր, թե ինչու է Մարիամի վրա նայելիս նրա սիրտը այդպես ուրախությամբ լցվում։ Նա ինքն էլ չգիտեր, թե ինչու է Մարիամի ձայնը լսելիս նրա ականջները այդպես հաճելի զգացմունքով լցվում։ Նա ինքն էլ չգիտեր, թե ինչու է Մարիամի ձեռքը դիպչելիս նրա ամբողջ մարմինը այդպես հրճվանքով դողդողում։

Ալեքսանդրը ինքն էլ չգիտեր, թե ինչու է այդպես։ Նա միայն գիտեր, որ Մարիամը իր սիրելի աղջիկն է, որ Մարիամը իր սիրելի ընկերն է, որ Մարիամը իր սիրելի հարսնացուն է։

Ալեքսանդրը ուրախ էր, որ Մարիամը իր սիրելի հարսնացուն է, որ Մարիամը իր սիրելի ընկերն է, որ Մարիամը իր սիրելի աղջիկն է։ Նա

Տիկին Վահան Փաստրմաճեան, Օր. Թամար Փաստրմաճեան, Տէր եւ Տիկին Կարօ Փաստրմաճեան եւ աղջիկը եւ ամբողջ ընտանեկան պարագաները, ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ՎԱՀԱՆ ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆի

յանկարծական մահը որ տեղի ունեցաւ Յունիս 24ին:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ՝ Փարիզի Հայոց եկեղեցին 15 Րիւ Ժան Կուժօն, այս Երեքշաբթի առաւօտ, ժամը 11ին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պանեէօ Փարիզիէնի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի խումբին եւ Զաւարեան կոմիտէին կողմէ:

10 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Մէօտոնի պաղ աղբիւրին մօտ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ: ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ, ԽԱՂԵՐ, ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ: ՊԻԻՖԷ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ
ՕԳՈՍՏՈՍ 1 – 31

Արձանագրութիւնները սկսած են:

Այս տարուան բանակումը տեղի կ'ունենայ Օթէլ Սփլանտիտի մէջ, Լաֆրէ (Իզէռ):

1000 մեթր բարձրութեան վրայ, գեղատեսիլ լիճի մը ափին, բոլոր յարմարութիւններով օժտուած մեծ պանդոկի մը մէջ: Խաղադաշտ եւ լոգանք: Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ:

Օրական 8·50 Ն. Ֆ.:

Արձանագրութեանց համար դիմել ամէն օր՝ 17 Րիւ Պլէօ, կէսօրէ վերջ ժամը 1–2, երեկոները 7·30 – 8·30, Շաբաթ 2–6:

Խմբական տոմսի՝ արձանագրութ եանց վերջին օր, Յուլիս 3: Փարիզէն երթուդարձ եւ կանխավճառ 100 Ն. Ֆ.:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Փոխան հոգեհանդիստի Սէն Ժերմէնէն Տիկին Շամփընուա հետեւեալ նուէրները կ'ընէ.— 50ական Ն. Ֆ. Հայ Մշակոյթի Տան եւ Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանին, քսանական Ն. Ֆ. «Հայ – Բոյժ»ին, Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերուն, Մոնմորանսիի հանգստեան տան, Շաւիլի եկեղեցիի: (Ստանալ «Յառաջ»էն) եւ քսան Ն. Ֆ. «Յառաջ»ին:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Եղանակի վերջին հաւաքոյթը այս Զորեքշաբթի ժամը 21ին, Քատէի սրահը: Պ. Գրիգոր Մելիքեան պիտի տայ իր ձայներու հաւաքածոյէն Վազգէն Ա. Վեհ.ի, Փրոֆ. Ֆէյտիի, Վահէ Քաչայի, Կ. Փօլատեանի, Տիկին Դ. Վարուժանի, Լիտիա Կարինի, Նարդունիի, Գ. Վահանի եւ ուրիշներու զանազան առիթներու ունեցած արտայայտութիւնները:

Մուտքը ազատ է:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համա – Խարբերդ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ: Այս Կիրակի Պ. Հայկազ Զուքուրեանի օդասուն եւ ընդարձակ ագարակին մէջ, Սէն – Լու Կրան – Փէն:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Իր մասնակցութիւնը կը բերէ ԺԱԳ ՆԱԺԱՐ, ձայնասփիւռի եւ բեմերու արուեստագէտ: Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

Դերասան ԹՐԱԳՕՇ խնամեալ պատրաստութեամբ պիտի բեմադրէ «ԲԱԽՏԱԻՈՐ ԶՈՅԳԻ ՄԸ ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ» կամ «ՆՈՐ ՀԱՐՈՒՍՏԸ»:

ՌԱՏԻՕ ԱԼԳԱԶ իր նոր սալերով եւ գործիքներով հանդէսին փայլը պիտի աւելցնէ: Ճոխ պիւֆէ եւ համեղ շամփուրով խորոված, մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

Հանդիսավայր երթալու համար Պուլվար Կարիպալտիէն առնել 15 եւ 18 թիւերը եւ իջնել Սէն –Լու, Ֆրանսական եկեղեցիին քով:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը:

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ:

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը.—

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION
(Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը:

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախքն է՝ 2·50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ:

3 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը Ծառաշուք եւ օդասուն ընդարձակ պարտէզին մէջ:

Bar Charles, La Fêve

Պատուոյ նախագահութեամբ Ամերիկայի Հ. Օ. Մ.ի ընկերուհիներէն ՏԻԿԻՆ ՍԱԹՕ ՅԱԿՈԲԵԱՆի

Բացման խօսք Տիկին Վարդանուշ Հազարեան, Կը խօսիՏիկին Զապէլ Պետիկեան:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Կ'երգէ Օր. Փօլէթ Արզումանեան, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ զաւեշտ Կապոյտ Խաչի աշակերտներու կողմէ:

Ժամը 16էն սկսեալ հայկական եւ եւրոպական պարեր, ընկերակցութեամբ Ս. ՉԷՕՐԷՔՃԵԱՆ նուագախումբի:

Մուտքը ազատ է:

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված, մատչելի գիներով:

ԾԱՆՕԹ.— Հան'իսավայր երթալու համար Շափիթրէն առնել Լա Ֆէվ տանող հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեան, ճիշդ հանդիսավայրին առջեւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Զորեքշաբթի ժամը 16–ին, եկեղեցիի սրահը: Պատգամաւորի զեկուցում եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Ուրբաթ (Յուլիս 1) Ֆիլիփփի սրճարանը: Օրակարգ՝ Պատգ. ժողովի զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

Ա. Յ. Ք.
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ԾԱՂԿՈՑ ՄԱՐՍԷՅԼ

Շնորհիւ Անարատ Յղութեան Միաբանութեան Հայ Քոյրերու ազգօգուտ նուիրումին, յառաջիկայ դպրոցական վերամուտին՝ Սեպտեմբեր ամսու սկիզբը, Մեծասքանչը իր նոր ծաղկոցը պիտի ունենայ Մարսէյլի 12րդ թաղամասին մէջ:

Նորահաստատ մանկապարտէզին ծրագիրն է՝ մայրական գուրգուրանքով հայեցի եւ բարոյալից կրթութիւն տալ հայ մանուկին:

1960 – 1961 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են:

Պայմաններուն համար դիմել տնօրէնութեան.—

Direction des Sœurs Arméniennes
de l'Immaculée Conception
167, Chemin de Caillols
MARSEILLE, 12

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Յուլիսի եւ Օգոստոսի խումբերու արձանագրութիւնները փակուած են:

Առաջին խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին:

Արձանագրուած ծնողքներէն կը խնդրուի փութով երթալ 5 Րիւ Մէյրան լրացնելու համար հարկ եղած պայմանները:

Հեռախօս ԹՐԻԻՏԷՆ 27 – 35:

Մինչեւ Յունիս 29 չներկայացողները կը ջնջուին ցանկէն:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Պէլվիլ – Լիլա հայկական դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ՝, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, Կիրակի, Յուլիս 3ին, ժամը ճիշդ 15ին, Մէրի Փրէ Սէն Ժէրվէի սրահը (Մէթրօ Փրէ Սէն Ժէրվէ):

Երգ, պար, արտասանութիւն:

Կը ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ աւանդավէպէն դրուագներ՝ զեկավարութեամբ դպրոցին արուեստագէտ ուսուցիչ Պ. Յ. Թորոսեանի:

Հանդէսի ընթացքին ճարտարագէտ Պ. Եդուարդ Իւթիւճեանի կողմէ պիտի ցուցադրուին հայրենիքի նոր կենցաղն մոգական լապտերով, եւ պատմական յիշատակարաններու նկարները:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանի Ա. խումբի բժշկական քննութիւնները տեղի պիտի ունենան այս Ուրբաթ 24 Յունիս եւ Երկուշաբթի 27 Յունիս, ժամը 9–12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15, Րիւ Ժանկուժօն, Փարիզ:

Արձանագրուած մանուկներու ծնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Ֆիշ տը Լիէզօններով:

×

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափ. կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս չորսին: Հետեւաբար Ա. խումբը կը մեկնի Երկուշաբթի Յուլիս չորսին եւ ոչ թէ Յուլիս մէկին, ինչպէս նախապէս յայտարարուած էր:

Barclay

ՀԱ ՄԱՆ ԱՐԱ ● HA MAN ARA

par

LES BARCLAY

super 70.335 — 45 T. — simple 60.212

Discophiles Arméniens!

C'est une danse de chez vous
à la mode de chez nous.

EN VENTE PARTOUT

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՍԵՒՐ

—

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ:

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Աշակերտներու մրցանակաբաշխութեան բացօդեայ հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս երեքին: Անձրեւի պարագային Յուլիս 10ի կիրակին:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ՝

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնացիրաց միութեան կողմէ

Կը նախագահէ ՏՈՔԹ. ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի պարտէզին մէջ: (Անձրեւի պարագային սրահը)

Իր սանին շրջանաւարտութեան առթիւ:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասն ակցութիւնը կը բերեն Փարիզահայ լաւագոյն ուժեր:

ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, ՊԵՌՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ ՔԻԻԹՆԷՐԵԱՆ եւ հայկական պարախումբը եւ ուրիշներ: Մուտքը ազատ է:

Առատ պիւֆէ, շամփուրով խորոված: Մէթօր՝ իջնել Փոն տը Սեւր

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ, կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս ...

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ և ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 Bis, Bd. Sébastopol PARIS 4e
Tél.: ARC. 26-61 — Métro: HALLES) (CHATELET -

136, Rue des Bourguignons
ASNIÈRES - BOIS-COLOMBES

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12 — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O. — 18, RUE BRÉZIN, PARIS 14
24 RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER, ALFORTVILLE
48 BIS. RUE DALAYRAC. FONTENAY SOUS BOIS

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետ. տար. 40 Ն. Ֆր., վեց. 22Ն. Ֆր.

Արտասահման՝ տար. 50 Ն. Ֆր. Հատը 0,20 Ն. Ֆր.

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՅՈՒՆԻՍ

MERCREDI 29 JUIN 1960

36ԵՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8836 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇԱՐՔԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4637

ՕՐՒԱՆ ՕՕՒՐԸ

ՍՐՏԱՊՆԴԻՋ ԵՐԵՒՈՅԹ

Այն պահուն, երբ ժողովուրդները ծպտրին զարթօնքի շրջան մը, երբ ազգեր անկախութեան գաղափարը դարձած է վարակիչ ու Միացեալ Ազգերու հոգեկերպութիւնը ամէն օր նոր ան-րաններ կ'արձանագրէ, աւելի քան երբ մարդկանութիւն կը առանայ Հարկան Դաշնագրէ, որ 82 տարի առաջ դրուեցաւ մէջազգային դիւանագիտութեան սեղանին վրայ, առանց գտնելու իր արդար լուծումը :

Ընդունած ենք ամէն առթիւ եւ պէտք է կրկնենք միշտ թէ հայ ժողովուրդը պահանջկոտ է ոչ միայն Թուրքիայէն, որ իր արիւնոտ թաթը դրած է մեր պատմական հայրենի եւ նուիրական հողերուն վրայ, այլև՝ մեծ դաշնակիցներէն, որոնք փոթորկէն վերջ ուրացան իրենց հանդիպ-ուած խոստումները եւ լքեցին մեզ :

1918 Յուլիս 14ին մեծ վարչապետը՝ Քլեմանսօ Ազգ. Պատուիրակութեան նախագահին ուղղուած նամակով մը կը հաստատէր թէ «Ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութիւնները չեն դադրած Հայ Ազգն ալ հաշուի չառնելէն մէկ ժողովուրդներուն, որոնց բախտը պիտի որոշուի դաշնակիցներուն կողմէ՝ հաժամայն մարդասիրութեան եւ Ազգերու-թեան սկզբունքներուն » :

Աբեթիա Պրիան, Փօլ Տէշանէլ, Փու-ասքարէ, Սթէֆէն Փիչոն, Լօյտ Ճորճ, Լորա Պալֆըր, Լորա Ռոպըրթ Սէսիլ, Լորա Քրաուֆըրտ, նախագահ Ուիլսըն, Մանինօ, Օրլանտօ եւ ուրիշ պատասխանատու դէմքեր հանդիսաւոր խոստումներ էին րած հայ «փոքրիկ դաշնակից»ին, որուն վիճակուած էր գոհողութեանց, դերազոյնը: Երբ մէկ կողմէ արիւնաքամ ըլլալ մէկ միլիոն նահատակներ տալով դաշնակիցներու դատին համար, միւս կողմէ զինքին փարած՝ կը կռուէր ռազ-մաղաշտերու վրայ, Աբարատէն մինչեւ Պաքու :

Օրակարգի վրայ Հայկական Հարց էր այսօր :

Աթիկա արձելք մը չէ սակայն, որ վաղ կամ ուշ կենդանի պահենք զայն : Ցիշե՛նք ու յիշեցնենք միշտ :

Դանագի մեր երիտասարդները օրի-նակ Քոլ առնեն Ամերիկայի իրենց տա-կիցներէն, որոնք տէր կը կանգնին մեր արդարին Դատին եւ ամէն առթիւ կ'օգ-տագործեն՝ Միացեալ Նահանգներու վա-րիչ շրջանակներուն եւ հանրային կար-ծիքին առջեւ արծարծելու համար զայն :

Անոնք կ'անդամակցին «Հայ Դատի Ընկերակիցներուն», որոնք մասնաճիւ-ղեր ունին Պոսթընի, Նիւ Եորքի, Նիւ Ճըրզիի, Տիթրոյթի եւ այլ քաղաքներու մէջ :

Այս երիտասարդ ու հետաքրքիր տղոց ընդհանուր էջը, որ անցեալ տարի Մայիս 28ին Գէյրութի Հայոց առաջնորդ Տ. Արսէն Տ. Բարսեղեան Ուշինկթընի մէջ Ամե-րիկեան Միջերդարանին (Քանկրէս) բա-ցատրեց հայերէն տողերը, որոնք կառուցեց հայերէն աղօթքով եւ ապա մը խօսեցաւ Հայաստանի անկախու-թեան մասին :

Իսկ այս տարի անոնք յաջողած են պատմական յայտարարութիւն մը առ-նել Նիւ Եորքի կառավարիչ Նելսըն Րաք-ֆելըրին, որ հրահանգած է Մայիս 28ին Հայկական եռագոյնը պարզել կառավար-չատան վրայ՝ ի նշան համակրանքի :

Նիւ Ճըրզիի կառավարիչ Բաուըրթ Ն. Մէյըրը եւս պաշտօնապէս «Անկախու-թեան Օր» հռչակած է Մայիս 28ը :

Պատասխանելէ է երեւոյթը, ոչ թէ անոր համար, որ ղեկան արդիւնք մը կը պատանեք պատասխանատուական արտայայ-տութիւններէն — գնորքներու դարուն մէջ չենք ապրիր — այլ որովհետեւ ատի-կի ծնած ու դաստիարակուած սերք կ'ուզեն տէր կանգնել Հայկական Դատին : Կ'ուզեն յիշեցնել աշխարհի թէ՝ հակառակ բոլոր ուրացումներուն եւ մոռացումներուն՝ նոր սերունդը պիտի չարու-նակէ երէցներու կէս մնացած գործը եւ պիտի յարատեւէ, մինչեւ որ արդար հա-տուցում առնայ հայ բազմաչարչար ազ-գը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՌՈՒՍԵՐԸ ԿԸ ՁԳԵՆ Կ'ԵՐԹԱՆ

ԺՔՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԸ

Ժքնեւի զինաթափութեան ժողովը վերջ գտաւ : Առջի օր, 41րդ նիստին, Խորհրդային պատուիրակը ձայն ուզած ու յայտարարած է թէ Արեւմուտքը «երկրորդ դական խնդիրները» առջ կը քշէ, յետաձգելու համար բուն բանակցութիւնները :

Այս պարագաներուն տակ «աւելի նպատակայարմար է — ըսած է խորհրդային պատուիրակը Զօրին — որ բանակցութիւնները չարունակուին Միացեալ Ազգերու ընդհանուր ժողովին մէջ, մասնակցութեամբ այդ հաստատութեան անդամ-երկիրներուն» : Մանաւանդ որ «անընդունելի կացութիւն» մը ստեղծուած էր Ժքնեւի մէջ, Արեւմուտքի արուեստական առարկութիւններուն պատճառաւ :

Զօրին չեչտած է թէ աւելի լաւ որ դիմելը կարելի է ձեռք ձգել Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան մօտ :

Ցաջորդաբար նոյնիմաստ յայտարարութիւններ ըրած են Արեւելքի միւս չորս ներկայացուցիչները : Լեհաստանի պատուիրակը որ նիստի նախագահն էր իր թակը սեղանին վրայ նետած ու դուրս ելած է :

Իթըն, Ուոշինկթընէն նոր ժամանած էր ու հետը բերած էր Արեւմուտքի հակառակորդները :

« Ցաւալի երեւոյթ մըն է » յայտարարած է Ամերիկայի պատուիրակը ... « Խորհրդայինները իրենց իակական դիմադիծը ցոյց տուին երբ մեկնեցան, փոխանակ նստելու ինչպէս որ խնդրած էինք.

« Իրենց վերաբերումը, աւելցուցած է Իթըն ոչ մէկ արդարանալի կողմ ունի : Ձախողեցուցին ժողովը : Ապա Իթըն ներկայացուցած է Միացեալ Նահանգներու հակառակորդները որոնք Խորհրդային պատուիրակութեան բռնած դիրքին պատճառով դրական դեր մը չեն կրցած խաղալ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻՆ հրահանգները կը սպասուէին, երեքշաբթի : Արդարեւ երկուշաբթի օր Ալժ. Ազատ. Ճակատի ներկայացուցիչները եւ Ֆրանսական պատուիրակները չատ կարեւոր խօսակցութիւններ ունեցած են եւ Պումենճէլ ամիջապէս մեկնած է Ֆերհաթ Ապպասին որուն պատասխանին կը սպասուի : Միւս կողմէ կառավարութեան պատուիրակը՝ Տրլուբիէ տեսնուած է ոը Կոլի եւ Տըպրէի հետ խօսելու համար Ալժէի մասին : Ցիշտ է որ հոն ամէն ինչ հանդարտ է, բայց այդ հանդարտութիւնը կը նմանի փոթորիկէն անմիջապէս առջ եղող հանդարտութեան : Մըլէօնի մասին ոչ մէկ լուր կայ, բայց ամէն ոք լաւատես է :

ԱՅԶԸՆՀԱՒՈՒԸՐ, ճառ մը խօսեցաւ, առջի օր, ձայն – հեռատեսիլէն : Նախ յայտարարեց թէ Ճափոն – Ամերիկա դիւանագիտական եւ փոխադարձ օգնութեան դաշնագրին կնքումը կարեւոր յաղթանակ մըն է ազատ աշխարհի համար եւ պարտութեան մը միջազգային համայնավարութեան համար : Ապա չեչտեց թէ եթէ պէտք ըլլայ պատրաստ է վերստին ճամբորդութիւններ կատարելու եւ բարեկամ երկիրներ այցելելու : Այս առթիւ ան-դրադարձաւ Ճափոնի վերջին դէպքերուն, որոնք իր կարծիքով Ա. Միութեան եւ Համայնավար Չինաստանի ներքին դաւեթուն արդիւնքն են : Կոչ ըրաւ ամերիկացի ժողովուրդին որ չարունակէ օգնել եւ զօրավիղ կանգնել իր դաշնակիցներուն :

ՓԱՐԻԶԻ արուարձանի մը մէջ քանի մը երախաներ դուարճանալու համար վառած են ինը տարեկան մանչուկ մը, որ հինգ օրուան տաժանելի հոգեվարքէ մը ետք մեռած է :

ՄԱՐԵՇԱԼ ԺՈՒԿԻՆ չարտասանեց նախատեսուած ճառը. « Ազգ. պաշտպանութեան բարձրագոյն ուսմանց հաստատութեան մէջ» յայտարարելով — կը նախընտրեմ չարտայայտուիլ այն եղերական ժամերուն զոհս ծնած դաւառս կ'ապրի : (Թուէն Ալժերիա ծնած է) :

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Ազգ. մեծ ժողովի չէնքը որ կնքուած էր Մայիս 27ին բացուած է առջի օր Ազգ. Միութեան Կոմիտէին կողմէ : Բացուած են նաեւ բոլոր սրահները եւ զրահներու մէջ գտնուած են օտար զէնքեր, վաւերաթուղթեր եւ ... ամօթալի առարկաներ : Պոլսոյ թերթերը « ցաւով » կը նշեն թէ «հրապարակի վրայ արդիւնած ամօթալի առարկաներ, զէնք ձերու յատուկ զեղեր, ոսկեզից ըմպելիներ եւ տարազրամ գտնուած են նախկին զէկավարներու եւ երեսփոխաններու զրահներուն եւ դարակներուն մէջ » :

× Նախկին խորհրդարանի նախագահը Քօրալթանի բազմաթիւ զրամարկղներէն մին բացուեցաւ եւ հոն գտնուեցան ոսկեզրամներ, արծաթեայ իրեղէններ :

×

ՀԱՑԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ... ՏԱՒ

Գայէրիի հոգեւոր հովիւը եւ թագակառավարները կուսակալին ներկայացուցած են : Հայ ժողովուրդը 1770 ոսկի եւ 10 մատանի նուիրած է պետական գանձին :

Սուրբ Փրկիչ հիւանդանոցի բժիշկներն ու պաշտօնէութիւնը 3355 լիրա եւ 11 մուանական մատանի նուիրած են պետութեան :

Ս. Խաչ զպրեվանքը հազար լիրա նուիրած է :

× Սպրըդպազճի Մխիթարեան Միաբանութեան մեծատուր հայր Յակոբոս Բոսպյըքեան, ընկերակցութեամբ Հայր Անտոն Ձիվանեանի այցելելով Պոլսոյ կուսակալ՝ Զօր. Րէֆիք Թուլկայի հնչուն ոսկիներ նուիրած է պետական գանձին :

Սպրըդպազճի Մխիթարեան վարժարանի ուսուցչական կազմը հինգ ամուսնացած է մատանի եւ չորս հարիւր ոսկի նուիրած է պետական գանձին :

× Վաթման մէջ Օքթայ Աքպաչ «Լոյս, աւելի լոյս» խորագրին տակ կը գրէ թէ Սեպտեմբեր 6 – 7ի պատասխանատուները պէտք է արդարութեան առջեւ հաշիւ տան ... : Ուրիշ բաներ ալ կ'ըսէ արդարութեան մասին խօսող թուրք լրագրողը :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ

ԵՐԲՈՐԴ ԿԻՐԱԿԻՆ

Կիրակի օր տեղի ունեցան Լիբանանի խորհրդարանի նախագահին ընտրութիւնները :

Ընտրուեցան քսան երեսփոխանները որոնց մէջ՝ Քուրայի ընտրաշրջանէն երկու յոյն ուղղափառ : Պաթրքութի մէջ վերընտրուած է մարոնի Ժան Հարպ : Իրեն հետ նաեւ ուրիշ մարոնի մը Քամիլ Ամլ : Ս. սոնք «ազգային ճակատի» թեկնածուներն էին եւ հակառակ փիէռ Ճէմայէլի քա-փած ջանքերուն Ֆալանժիստ թեկնածուն պարտուած է :

Ազգ. ժողովի ընտրութիւնները կը շարունակուին Չորեքշաբթի 29 Յունիս, առաւօտեան ժամը 8էն մինչեւ երեկոյեան 6ը :

ԼԱ՛Ց ՍԻՈՆ, ԼԱ՛Ց

9 ԿՂԵՐԱԿԱՆՆԵՐ ՎՏԱՐՈՒԱԾ , ՍՈՒՐԲԷՆ ԱՐՔ. ԴԱՏ ԿԸ ԲԱՆԱՅ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔԵՊՍԿ.Ի ԴԷՄ

Մեր խմբագրապետին այս խորագիրը յիշեցինք այսօր երբ կարդացինք Մար-մարայի մէջ (Յունիս 26), թէ ամէն բան չէ «լուծուած» Երուսաղէմի մէջ հակառակ «Եղբայրական սիրոյ եւ միաբանութեան ոգիով գործելու» կոչերուն :

9 կղերականները վտարուած են միաբանութենէն եւ Սուրբէն արք. դատ բացած է Եղիշէ Արք.ի դէմ, կը գրէ Պոլսոյ մեր պաշտօնակիցը, տալով հետեւեալ մանրամասնութիւնները :

« Երուսաղէմէն ստացուած մասնաւոր նամակէ մը կը տեղեկանանք թէ Երուսաղէմի տեղապահական եւ պատրիարքական կան ընտրութիւններէն առջ Միաբանութեան ներկայ կազմը միաբանութեան անդամակցութենէ դադրեցուցած է կարգ մը եկեղեցականներ որոնց մեծ մասը վանքէն հեռու կը գտնուին զանազան պատճառներով :

Միաբանութեան անդամակցութենէ հեռացուած են Աթոռի նախկին ընտրեալ Պատրիարքը Տ. Տիրան Արք. Ներսոյեան, նախկին լուսարարապետը Տ. Շնորհք Եպիսկ. Գալուստեան, Տ. Զգօն Եպիսկ. Տէր Ցակոբեան, Տ. Թորգոմ վրդ. Մանուկեան, Տ. Հմայեակ վրդ. Ինդոյեան, Տ. Մեսրոպ վրդ. Կրճիկեան, Տ. Առոմ վրդ. Առաքելեան, Տ. Օշական վրդ. Միհրեան եւ Տ. Վազգէն վրդ. Գըպրըս-լեան :

Կը տեղեկանանք նոյնպէս թէ Երուսաղէմի վանքի գործերու նախկին ընդհանուր վարիչ Գերաշնորհ Տ. Սուրբէն Արք. Քէմհաճեան, այս որոշումներուն դէմ բողոքելու նպատակով դատ բացած է նոր-ընտիր Պատրիարք Տ. Եղիշէ Արք. Տէր-ոէրեանի եւ Երուսաղէմի կառավարիչին դէմ» :

պարտուած է :

Աքքարի ընտրաշրջանի թեկնածուներ Պէչիր Օսման եւ իր ընկերակիցները հրաժարած են ընտրապայքարէ «որովհետեւ ընտրողներուն վրայ ճնշում կը բանեցուի» : Քննութիւն մը բացուած է :

Նախկին վարչապետ Ռաշիտ Քարամէ ընտրուած է ինչպէս նաեւ այն չորս թեկնածուները որ իր ցանկին վրայ ներկայացած էին : Այս յաղթանակը պատճառ կը դառնայ որ իր ցանկին չորս սիւնին եւ մէկ յոյն ուղղափառ թեկնածուները ընտրուին :

Կ'արժէ նշել որ Պաաթ կուսակցութեան (Նասրական) թեկնածուն՝ Տոքթ. Մանկոթ Ռաֆիկ 14·052 ձայն ստացած է, ինչ որ կարեւոր թիւ մը կը ներկայացնէ եթէ նկատի ունենանք որ չհոդ թեկնածուն՝ Քարամէ 17·586 ձայն ստացած է, իսկ ցանկին վերջինը 14·830 :

Ընտրութիւնները միշտ տեղի ունեցած են հանդարտութեան մէջ, բայց ընտրութեանց չուրջ պայքարը կը շարունակուի մամուլի մէջ : Նախկին վարչապետը Սաիմ Սոլհ մամուլի ասուլիս մը տուած է, ուր ըսած է — « Ոչ Թուրքերու, ոչ Ֆրանսական հոգատարութեան եւ ոչ ալ ատնոր յաջորդող վարչակարգերու օրով տեսած ենք նման պարասւելի եւ ընդվզեցուցիչ արարքներ » :

Նախկին վարչապետ պատմած է թէ ինչ մեքենայութիւններ կատարուած են իր թեկնածութեան դէմ :

Աբեմեան Եւրոպայի Կ. Կ. ցաւով կը յայտնէ զառնաղէտ մահը՝

ԸՆԿԵՐ ՎԱՀԱՆ ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆԻ

եւ իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր ընտանեկան պարագաներուն :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻ ՀԱՍՑԵ

Ա.

Կոմիտասի ժամանակ 49 տարի առաջ, Տաթևի մեջ, ինչպես այսօր էլ, կար մի մեծ վանք, որ կոչվում էր Տաթևի Մեծ Վանք։ Այդ վանքում ապրում էին շատ վանականներ, որոնք ամբողջ օրը աղոթում էին Աստծուն, կարդում էին հին ձեռագրեր, գրում էին նորերը, ուսումնասիրում էին հին գրքերը, ուսուցանում էին աշակերտներին։ Վանքի մոտ էր գտնվում Տաթևի Համալսարանը, որտեղ հազարավոր աշակերտներ էին սովորում։ Վանքի շրջակայքում էին ապրում նաև շատ գյուղացիներ, որոնք հողագործությամբ էին զբաղվում։

Մի անգամ, երբ Տաթևի Մեծ Վանքի վանահայրը՝ Հովհաննես Որոտնեցի անունով մի ծեր վարդապետ, գնում էր Տաթևի Համալսարանը, նրա ճանապարհին հանդիպեց մի գյուղացի, որը ծանոթ էր նրան։ Գյուղացին կանգնեցրեց վանահայրին և ասաց.

— Տեր հայր, ես ունեմ մի տղա, որ շատ սիրում է երգել։ Ամեն առավոտ, երբ արևը ծագում է, նա գնում է դաշտ և սկսում է երգել։ Ես ուզում եմ, որ նա գնա վանք և սովորի երգել։ Ի՞նչ կասես դրա մասին։

Վանահայրը պատասխանեց.

— Լավ է, որ տղան սիրում է երգել։ Թող գա վանք, և ես կտեսնեմ, թե ինչ կարող է անել։

Գյուղացին շատ ուրախացավ և ասաց.

— Շնորհակալ եմ, տեր հայր։ Վաղը առավոտյան կբերեմ նրան։

Հաջորդ օրը գյուղացին իսկապես բերեց իր տղային։ Տղան կոչվում էր Կոմիտաս։ Նա ուներ շատ գեղեցիկ ձայն և սիրում էր երգել։ Վանահայրը տեսավ, որ տղան շատ ունակ է, և որոշեց նրան ուղարկել Տաթևի Համալսարանը։

Կոմիտասը Տաթևի Համալսարանում սովորեց 1512թ։ Նա սովորեց նոտաներ կարդալ, երգել և նվագել տարբեր նվագարաններ։ Նա շատ սիրում էր երգել և նվագել, և ամեն օր ավելի լավ էր դառնում։

Կոմիտասը շատ ընկերներ ունեցավ, որոնք նույնպես սիրում էին երգել։ Նրանք միասին երգում էին վանքում, և նրանց ձայները հնչում էին ամբողջ Տաթևում։ Մարդիկ սիրում էին լսել նրանց երգը, և շատերը գալիս էին վանք՝ միայն նրանց երգը լսելու համար։

Կոմիտասը շատ սիրում էր նաև ճանապարհորդել։ Նա գնում էր տարբեր գյուղեր և հավաքում էր հին երգեր։ Նա գրի էր առնում այդ երգերը, որպեսզի չկորչեն։ Նա գիտեր, որ շատ հին երգեր կան, որոնք գրի չեն առնված, և որոնք կարող են մոռացվել։

Կոմիտասը շատ աշխատեց, և շուտով նրա անունը դարձավ շատ հայտնի։ Մարդիկ սկսեցին գալ նրա մոտ՝ լսելու նրա երգերը։ Նա դարձավ մեծ երգիչ և երգահան։

Կոմիտասը ապրեց երկար կյանք և մահացավ 1935թ։ Նա թողեց մեզ հազարավոր հին երգեր, որոնք մենք այսօր էլ կարող ենք լսել և երգել։ Նա մեծ ծառայություն մատուցեց հայ ժողովրդին, և մենք միշտ կհիշենք նրան։

Բ.

Կոմիտասի ծնողները շատ աղքատ էին։ Նրա հայրը՝ Սողոմոն անունով մարդ, գյուղի հարուստ մարդու՝ Աղասի աղայի մոտ էր աշխատում։ Աղասի աղան ուներ մեծ այգի և շատ անասուններ։ Սողոմոնը նրա համար հոգում էր անասունները, ոչխարներին արածեցնում էր դաշտում, ջուր էր տալիս, կթում էր կովերն ու գոմեշները։ Աղասի աղան Սողոմոնին ամսական տալիս էր մի քանի մանեթ, որով նա կարողանում էր իր ընտանիքը պահել։

Սողոմոնի կինը՝ Թագուհին, տանն էր մնում և տնային գործերով էր զբաղվում։ Նա եփում էր, լվանում էր հագուստները, կարում էր, հոգում էր իր երեխաների մասին։ Նրանք ունեին երեք որդի՝ Սարգիս, Գևորգ և Սողոմոն, և մի դուստր՝ Հռիփսիմե։ Սողոմոնն ամենափոքրն էր։ Նա ծնվել էր 1869թ։ հոկտեմբերի 26-ին։

Սողոմոնի ընտանիքը շատ աղքատ էր։ Նրանք ունեին մի փոքրիկ տնակ, որի մեջ միայն մի սենյակ կար։ Այդ սենյակում էին քնում բոլոր հինգ հոգիները։ Ձմռանը շատ ցուրտ էր, և նրանք հազիվ էին տաքանում։ Ամռանը շոգ էր, և մոծակները շատ էին։ Բայց Սողոմոնի ընտանիքը երջանիկ էր, որովհետև նրանք միմյանց շատ էին սիրում։

Սողոմոնը շատ էր սիրում իր որդուն։ Նա ամեն երեկո նստում էր նրա մոտ և պատմում էր հին հեքիաթներ։ Սողոմոնը շատ լավ էր հիշում հեքիաթները, որոնք իր հայրը՝ Մարտիրոսը, պատմել էր իրեն։ Մարտիրոսը նույնպես հովիվ էր եղել և շատ հեքիաթներ գիտեր։

Սողոմոնը սիրում էր նաև երգել։ Նա ուներ շատ գեղեցիկ ձայն, և երբ նա երգում էր, բոլորը լսում էին նրան։ Նա երգում էր հին երգեր, որոնք իր հայրը սովորեցրել էր իրեն։ Այդ երգերից շատերը նա հետագայում գրի առավ։

Սողոմոնը սկսեց դպրոց հաճախել 1878թ։ Նա սովորեց կարդալ, գրել և հաշվել։ Նա շատ լավ աշակերտ էր և միշտ առաջին տեղն էր զբաղեցնում։ Ուսուցիչները նրան շատ էին սիրում։

Գ.

Սողոմոնի հայրը՝ Մարտիրոսը, մահացավ 1881թ։ գարնանը։ Նա հիվանդացավ տիֆով և մի քանի օրում մահացավ։ Սողոմոնը շատ տխրեց, երբ իմացավ հոր մահվան մասին։ Նա սիրում էր իր հորը և շատ կարոտում էր նրան։

Մարտիրոսի մահից հետո Սողոմոնի ընտանիքը շատ դժվարությունների մեջ ընկավ։ Նրանք այլևս չունեին հայր, որը կաշխատեր և կապահովեր նրանց։ Սողոմոնի մայրը՝ Թագուհին, սկսեց աշխատել ավելի շատ, բայց նրա վաստակը շատ քիչ էր։ Ընտանիքը սկսեց սովամահ լինել։

Մի օր Թագուհին որոշեց գնալ Աղասի աղայի մոտ և խնդրել նրանից օգնություն։ Նա վերցրեց իր փոքրիկ որդիներին՝ Սողոմոնին և Գևորգին, և գնաց աղայի տուն։ Աղասի աղան նստած էր իր սենյակում և ուտում էր։ Թագուհին մոտեցավ նրան և ասաց.

— Աղա ջան, խնդրում եմ, օգնիր մեզ։ Մենք սովամահ ենք լինում։ Ես չունեմ ոչ մի միջոց, որ կարողանամ ապրուստ վաստակել։ Ամուսինս մահացավ, և մենք մնացինք առանց հացի։

Աղասի աղան նայեց Թագուհուն և նրա երեխաներին, և նրա սիրտը չդիմացավ։ Նա ասաց.

— Լավ, Թագուհի, ես կօգնեմ քեզ։ Կտամ քեզ ցորեն և փող։ Բայց դու պետք է աշխատես իմ համար։

Թագուհին շատ ուրախացավ և շնորհակալություն հայտնեց աղային։ Նա սկսեց աշխատել աղայի տանը և նրա դաշտում։ Սողոմոնն էլ սկսեց օգնել մորը։ Նա ջուր էր տանում, հավաքում էր վառելափայտ և խնամում էր փոքր եղբորը։

Դ.

Սողոմոնը շարունակում էր սովորել դպրոցում։ Նա շատ լավ էր սովորում և միշտ առաջին տեղն էր զբաղեցնում։ Ուսուցիչները նրան շատ էին սիրում և միշտ գովում էին նրան։

Սողոմոնը շատ էր սիրում երգել։ Նա երգում էր դպրոցում, տանը և դաշտում։ Նրա ձայնը շատ գեղեցիկ էր, և բոլորը սիրում էին լսել նրան։ Մի անգամ դպրոցի տնօրենը՝ Գրիգոր Տեր-Մովսիսյանը, լսեց Սողոմոնի երգը և ասաց.

— Սողոմոն, դու շատ լավ երգում ես։ Պետք է քեզ տանել Էջմիածին, որ սովորես երգեցողություն։

Սողոմոնը շատ ուրախացավ այդ լսելով։ Նա միշտ երազում էր Էջմիածնի մասին և ցանկանում էր գնալ այնտեղ։ Բայց նա գիտեր, որ իրենց ընտանիքը աղքատ է, և որ մայրը չի կարող գումար տալ ճանապարհորդության համար։

Տեր-Մովսիսյանը խոստացավ օգնել Սողոմոնին։ Նա գրեց նամակ Էջմիածնի վանահորը՝ Մատթեոս Ամասիացուն, և խնդրեց նրան ընդունել Սողոմոնին վանքի դպրոցում։

Ե.

Սողոմոնի մայրը՝ Թագուհին, շատ տխրեց, երբ իմացավ, որ որդին պետք է գնա Էջմիածին։ Նա գիտեր, որ շատ դժվար է լինելու իրենց համար առանց որդու։ Բայց նա նաև գիտեր, որ Սողոմոնը պետք է սովորի, և որ նա չպետք է խանգարի նրան։

Թագուհին վաճառեց իր վերջին կովը և գումարը տվեց Սողոմոնին։ Նա նաև վաճառեց իր ոսկե մատանին և ականջօղերը, որոնք ամուսնու նվերն էին եղել։ Այդ գումարով Սողոմոնը կարողացավ գնալ Էջմիածին։

Սողոմոնը ճանապարհ ընկավ 1883թ։ աշնանը։ Նա գնաց ոտքով, քանի որ չկար փող ձիով կամ կառքով գնալու համար։ Ճանապարհը շատ երկար էր, և Սողոմոնը շատ հոգնեց։ Բայց նա գիտեր, որ պետք է համբերի, որպեսզի հասնի իր նպատակին։

Զ.

Էջմիածնում Սողոմոնը հանդիպեց Մատթեոս Ամասիացուն։ Նա ներկայացրեց Տեր-Մովսիսյանի նամակը։ Մատթեոս Ամասիացին կարդաց նամակը և ասաց.

— Լավ, Սողոմոն, մենք ընդունում ենք քեզ մեր դպրոցում։ Դու կսովորես երգեցողություն և կդառնաս լավ երգիչ։

Սողոմոնը շատ ուրախացավ այդ լսելով։ Նա սկսեց սովորել Էջմիածնի դպրոցում։ Նա շատ աշխատասեր էր և միշտ առաջին տեղն էր զբաղեցնում։ Ուսուցիչները նրան շատ էին սիրում և միշտ գովում էին նրան։

Սողոմոնը սովորեց նոտաներ կարդալ, երգել և նվագել տարբեր նվագարաններ։ Նա շատ լավ էր նվագում սազ և դուդուկ։ Նա նաև սովորեց շատ հին երգեր, որոնք գրի էին առնված Տաթևի Համալսարանում։

Է.

Սողոմոնը Էջմիածնում սովորեց 4 տարի։ Այդ ընթացքում նա դարձավ շատ լավ երգիչ և նվագահար։ Նա նաև սկսեց գրել իր սեփական երգերը։ Նրա երգերը շատ գեղեցիկ էին, և մարդիկ սիրում էին դրանք երգել։

1887թ։ Սողոմոնը ավարտեց դպրոցը։ Նա ստացավ վկայական, որը հաստատում էր, որ նա կարող է դասավանդել երգեցողություն։ Սողոմոնը որոշեց վերադառնալ Տաթև և աշխատել իր հին դպրոցում։

Ը.

Սողոմոնը վերադարձավ Տաթև 1887թ։ ամռանը։ Նա շատ ուրախացավ տեսնելով իր ընտանիքին և հին ընկերներին։ Նա նաև շատ ուրախացավ տեսնելով Տաթևի Համալսարանը և Մեծ Վանքը։

Սողոմոնը սկսեց դասավանդել իր հին դպրոցում։ Նա սովորեցնում էր աշակերտներին երգել և նվագել։ Նա նաև սկսեց գրել նոր երգեր։ Նրա երգերը շատ հայտնի դարձան, և մարդիկ սկսեցին գալ նրա մոտ՝ լսելու նրա նոր երգերը։

Ը.

Սողոմոնը շատ էր սիրում իր հայրենի գյուղը՝ Կոթը։ Նա սիրում էր գնալ գյուղի շուրջը և լսել բնության ձայները։ Նա սիրում էր լսել, թե ինչպես է քամին փչում, ինչպես են ծառերը շշնջում, և ինչպես են թռչունները երգում։ Նա կարծում էր, որ բնությունն ինքն է երգում, և որ մարդիկ պարզապես միանում են նրան։

Սողոմոնը շատ էր սիրում նաև գյուղացիների երգերը։ Նա գնում էր նրանց մոտ և լսում էր, թե ինչպես են նրանք երգում հարսանիքների, հոգեհանգստյան արարողությունների և տոների ժամանակ։ Նա գրի էր առնում այդ երգերը, որպեսզի չկորչեն։

Թ.

Սողոմոնը ամուսնացավ 1890թ։ Նրա կնոջ անունը Հռիփսիմե էր։ Նա նույնպես Կոթից էր։ Հռիփսիմեն շատ գեղեցիկ աղջիկ էր, և նա նույնպես շատ լավ էր երգում։ Սողոմոնը սիրահարվեց նրան առաջին հայացքից, և նրանք շուտով ամուսնացան։

Հռիփսիմեն դարձավ Սողոմոնի լավագույն ընկերը և օգնականը։ Նա միշտ ներկա էր լինում նրա համերգներին և երգում էր նրա հետ։ Նրանք միասին շատ ճանապարհորդեցին և հավաքեցին շատ երգեր։

Ժ.

Սողոմոնը և Հռիփսիմեն ունեցան երեք երեխա՝ Սարգիս, Գևորգ և Աստղիկ։ Նրանք բոլորն էլ շատ սիրում էին երգել և նվագել։ Սողոմոնը սովորեցրեց նրանց իր բոլոր գիտելիքները։ Նա ուզում էր, որ նրանք շարունակեն իր գործը։

Սողոմոնի երեխաները մեծանալով՝ դարձան հայտնի երգիչներ և նվագահարներ։ Նրանք նույնպես սկսեցին հավաքել հին երգեր և գրի առնել դրանք։ Նրանք նաև սկսեցին իրենց հոր երգերը կատարել։

ԺԱ.

Սողոմոնը շարունակում էր աշխատել մինչև իր մահը։ Նա գրեց շատ երգեր, որոնք հետագայում դարձան շատ հայտնի։ Նա նաև գրեց մի քանի պատարագներ, որոնք հիմա երգվում են եկեղեցիներում։

Սողոմոնը մահացավ 1935թ։ հոկտեմբերի 26-ին, իր ծննդյան օրը։ Նա ապրեց 66 տարի։ Նրա մահը մեծ կորուստ էր հայ ժողովրդի համար։ Բոլորը սգում էին նրան։

Սողոմոնը թողեց մեզ հազարավոր հին երգեր, որոնք մենք այսօր էլ կարող ենք լսել և երգել։ Նա մեծ ծառայություն մատուցեց հայ ժողովրդին, և մենք միշտ կհիշենք նրան։

Ժ.

Սողոմոնի մահից հետո նրա երգերը շարունակեցին ապրել։ Նրանք դարձան հայ ժողովրդի սեփականությունը։ Մարդիկ սկսեցին երգել նրա երգերը հարսանիքներին, տոներին և հոգեհանգստյան արարողություններին։

Սողոմոնի երգերը թարգմանվեցին շատ լեզուների։ Նրանք հայտնի դարձան ամբողջ աշխարհում։ Շատ երաժիշտներ սկսեցին ուսումնասիրել նրա երգերը և գրել նրանց մասին գրքեր։

Ժ.

Սողոմոնի երգերը շատ տարբեր են։ Նրանք կան ինչպես ուրախ, այնպես էլ տխուր։ Նրանք կան ինչպես պարզ, այնպես էլ շատ բարդ։ Նրանք կան ինչպես կարճ, այնպես էլ երկար։

Սողոմոնի երգերը հիմնված են հին ժողովրդական մեղեդիների վրա։ Նա նաև շատ երգեր է հորինել։ Նրա երգերը շատ գեղեցիկ են և հուզիչ։ Նրանք կարող են ուրախացնել, տխրեցնել, հանգստացնել և ոգևորել

ՆԱԳՂԱԿ
ՀԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԻՒՂԻ ՀՈՒՐԵՐԸ

Ժ.

Ամէն անգամ որ Ղազարոս Աղբիւրեան Ղարսի գաւառի Ալեքսանդրապոլի գաւառապետ կը նշանակուէր, ան կը ձգտէր գաւառի ամէնէն հեռաւոր գիւղերը այցելել, որպէսզի տեղւոյն ժողովուրդին հետ անմիջական կապ հաստատէ, անոնց կեանքին ծանօթանայ եւ անոնց կարիքները ուսումնասիրէ։

Ան ամէն տարի գոնէ երկու անգամ կ՚այցելէր Ղարսի գաւառի հեռաւոր գիւղերը, ուր ձմեռը ձիով կամ սահնակով կ՚երթար, իսկ ամրան՝ ձիով կամ կառքով։ Ան ամէն տարի կ՚այցելէր նաեւ Ղարսի գաւառի Ղարաքիլիսայի գաւառամասը, ուր ամրան կը հաստատուէին Ղարսի գաւառի հարիւրաւոր գիւղերու բնակիչները, որոնք իրենց ոչխարներուն համար լաւ արօտավայրեր կը գտնէին։

Ղարաքիլիսայի գաւառամասին մէջ կը գտնուէր նաեւ Ղարսի գաւառի ամէնէն գեղեցիկ գիւղերէն մէկը՝ Ղարաքիլիսայի գաւառամասի կեդրոնը հանդիսացող Ղարաքիլիսա գիւղաքաղաքը։ Ղարաքիլիսան ունէր 10 հազար բնակիչ։ Ան կը գտնուէր ծովի մակերեւոյթէն 2000 մեթր բարձրութեան վրայ։ Ղարաքիլիսայի գաւառամասին մէջ կային նաեւ ուրիշ գիւղաքաղաքներ, ինչպէս՝ Ղարաքիլիսայի գաւառամասի Ղարաքիլիսայէն 30 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ գտնուող

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Վահան Փաստրմաճեանի մահուան առթիւ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբը 50 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին: Նոյն խումբը 50 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Սահակ Տէր Թովմասեանի մահուան առթիւ, նոյն նպատակին :

×

Տէր եւ Տիկին Վաղարշակ Վարպետեան Վահան Փաստրմաճեանի մահուան առթիւ 10 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին: (Այս վերջին գումարը ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՍՈՒԼԻՍ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ (17 Բիւ Պլէօ)

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ:

ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Բ. մաս

Ասուլիսը կը վարէ՝ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի Փարիզի եւ արուարձաններու, Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան եւ երիտասարդ խումբերու անդամ – անդամուհիները եւ փափաքող ընկերուհիներն ու ընկերները:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի խումբին եւ Զաւարեան կոմիտէին կողմէ :

10 Յուլիս, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Մէօտոնի պաղ աղբիւրին մօտ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ : ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ, ԽԱՂԵՐ, ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ : ՊԻՒՖԷ :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Կապոյտ Խաչի տարեկան Դաշտահանդէսը, մեծ պատրաստութեամբ:

Այս Կիրակի, Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ Շաթօ տը Պօրըկարի գեղատեսիլ լենռագաշտի պաղ ջուրին մօտ :

Դաշտահանդէսի ընթացքին, պիտի կատարուի գպրոցի աշակերտներու մրցանակաբաշխութիւնը :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, աշակերտներուն կողմէ:

Հաճելի եւ զուարթ մթնոլորտ, բարձրախօսով հայկ. եղանակներ :

Ճոխ եւ դիւրամատչելի գիներով պիւֆէ, պատրաստուած Խաչուհիներու կողմէ

Սիրով կը հրաւիրուին Լանսէի, Ռընաժի եւ շրջաններու հայրենակիցները :

Անձրեւի պարագային, կը յետաձգուի Յուլիս 10ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէրի Տիկինանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ վարժարանին հաշւոյն հրապարակ հանուած նուիրատոմսերէն.—

Զ. ՅԱՆԿ

Պ. Պ. Սարգիս Գալուստեան (Բէնսի) 500 Ն. Ֆ., Վահրամ Պարկիրճեան 300 Ն. Ֆ., Փոստոյեան (Մօնթէ Քարլօ), Հանըմեան, Հրաչեան, Ե. Սարաֆեան, Օ. Պօյաճեան, Յ. Տապաղեան, Աղապէյեան եղբարք հարիւրական Ն. Ֆ., Հիւսեան (Մարսէյլ), Բարեսէր ոմն (Լիոն), Տիկին Ներսէսեան, Պ.Պ. Վ. Թօսունեան, Ե. Աժտէրեան, Ա. Մալաճեան, Մ. Մարգարեան յիսունական Ն. Ֆ., Յանուկկարապետեան, Ալեան, 30 Ն. Ֆ., Տամլամեան, Կիւրիւնլեան, Ժամկոչեան, Փիլիճեան, Տօքթ. Տուտիփափազեան, Մասլաքեան քսանական Ն. Ֆ., Ժ. Աշճեան, Պօղապալեան, Հաճեան, Վարժապետեան տասնական Ն. Ֆ., Գումար 2070 Ն. Ֆ.: Նախորդ գումար 11870·87, ընդհ. գումար 13·940,87 Ն. Ֆ.:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ:

Տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 10ին, Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Կապիյոնի սրճարանին գեղատեսիլ պարտէզին մէջ: Գեղարուեստական բաժին :

Հայկական նուագ ու երգեր բարձրախօսով :

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ Լիոնի Հայութիւնը :

Կը խնդրուի չխաչաձեւել այս ձեռնարկը: Անձրեւի պարագային ապահով վայր:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը :

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ :

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրբամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը. —

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION

(Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը :

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախքն է՝ 2·50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Վարդիթեր Եղիկեան, զաւակները՝ Հայկուհի եւ Արա կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեզանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳԷՈՐԳ ԵԶԻԿԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ :

3 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը

Ծառաշուք եւ օդասուն ընդարձակ պարտէզին մէջ:

Bar Charles, La Fêve

Պատուոյ նախագահութեամբ Ամերիկայի Հ. Օ. Մ.ի ընկերուհիներէն

ՏԻԿԻՆ ՍԱԹՕ ՅԱԿՈԲԵԱՆի

Բացման խօսք Տիկին Վարդանուշ Հազարեան, Կը խօսի Տիկին Զապէլ Պետիկեան :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Կ'երգէ Օր. Փօլէթ Արզումանեան, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ զաւեշտ Կապոյտ Խաչի աշակերտներու կողմէ:

Ժամը 16էն սկսեալ հայկական եւ եւրոպական պարեր, ընկերակցութեամբ Ս. ՉԷՕՐԷՔՃԵԱՆ նուագախումբի :

Մուտքը ազատ է :

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված, մատչելի գիներով :

ԾԱՆՕԹ. — Հանդիսավայր երթալու համար Շափիթրէն առնել Լա Ֆէվ տանող հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեան, ճիշդ հանդիսավայրին առջեւ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Եղանակի վերջին հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քատէի սրահը: Պ. Գրիգոր Մելիքեան պիտի տայ իր ձայներու հաւաքածոյէն Վազգէն Ա. Վեհ.ի, Փրոֆ. Ֆէյտիի, Վահէ Քաչայի, Կ. Փօլատեանի, Տիկին Դ. Վարուժանի, Լիտիա Կարինի, Նարդունիի, Գ. Վահանի եւ ուրիշներու զանազան առիթներու ունեցած արտայայտութիւնները:

Մուտքը ազատ է :

ԼԻՈՆԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԴՊՐՈՑԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տէսին, Կապիյոնի սրճարանին բակը, Յուլիս 3ին, Կիրակի օր :

Լիոնի Լուսաւորիչ գպրոցին դաշտահանդէսը Տէսինի մէջ, այս Կիրակի ամբողջ օրը, Կապիյեոնի սրճարանին բակին ծառերուն տակ, զովասուն ջրանցքին եզերքը:

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ շրջակայի Հայութիւնը այս ազգօգուտ ձեռնարկը քաջալերելու եւ հայկ. ուրախ մթնոլորտի մէջ հաճելի ժամանց մը անցընելու :

Մուտքը ազատ է: Կերուխում առա՛տ, անակնկալներ շա՛տ ...

Ազգային երգ, տոհմային բարք հարազատ ու ճառեր ազատ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Յուլիսի եւ Օգոստոսի խումբերու արձանագրութիւնները փակուած են :

Առաջին խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին :

Արձանագրուած ծնողքներէն կը խնդրուի փութով երթալ 5 Բիւ Մէյրան լրացնելու համար հարկ եղած պայմանները:

Հեռախօս ԹՐԻՒՏԷՆ 27 – 35:

Մինչեւ Յունիս 29 չներկայացողները կը ջնջուին ցանկէն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Չորեքշաբթի ժամը 16ին, եկեղեցիի սրահը: Պատգամաւորի զեկուցում եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Ուրբաթ (Յուլիս 1) Ֆիլիփփի սրճարանը: Օրակարգ՝ Պատգ. ժողովի զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տէսինի մէջ «Հերոսներու Օր»ը կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ : Յուլիս 31ին, Կապիյեօն սրճարանի ծառախիտ պարտէզին մէջ :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Պէլվիլ – Լիլա հայկական դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, Կիրակի, Յուլիս 3ին, ժամը ճիշդ 15ին, Մէրի Փրէ Սէն Ժէրվէի սրահը (Մէթրօ Փրէ Սէն Ժէրվէ) :

Երգ, պար, արտասանութիւն :

Կը ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ աւանդավէպէն դրուագներ՝ զեկավարութեամբ դպրոցին արուեստագէտ ուսուցիչ Պ. Յ. Թորոսեանի :

Հանդէսի ընթացքին ճարտարագէտ Պ. Եդուարդ Իւթիւճեանի կողմէ պիտի ցուցադրուին հայրենիքի նոր կենցաղն մոդական լապտերով, եւ պատմական յիշատակարաններու նկարները:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

10 ՅՈՒԼԻՍ, ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 11 – 21, ԼԸ ԲԷՔԻ ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆԻՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ :

Ի նպաստ բարեսիրական ու կրթական ձեռնարկներուն, հանդիսաւոր պատարագ ժամը 11ին :

Բացօթեայ ճաշ ժամը 13ին, եւ ընթրիք ժամը 19ին:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Գեղարուեստական բաժին եւ զբօսալի խաղեր :

Հաղորդակց. միջոցներ.— Շոգեկառք Կառ Սէն Լազարէն, Սէն – Ժէրմէն – ան-Լէյի կայարանը(ոչ թէ Լը Բէքի):

Օթօպիւս 258 Փօն տը Նէօյի, իջնել Էրմիթաժի կայքը :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ս Ե Ւ Ր

—

1960-1961

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ :

Պայմաններուն համար դիմել՝

DIRECTION DU COLLÈGE SAMUEL MOORAT

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)

Tél.: OBS. 18-28

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՇԱՒԻԼ.—Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21·30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Օհանջանեան սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ ՕԳՈՍՏՈՍ 1-31

Արձանագրութիւնները սկսած են :

Այս տարուան բանակումը տեղի կ'ունենայ Օթէլ Սփլանտիտի մէջ, Լափրէ (Իզէռ):

1000 մեթր բարձրութեան վրայ, գեղատեսիլ լիճի մը ափին, բոլոր յարմարութիւններով օժտուած մեծ պանդոկի մը մէջ: Խաղադաշտ եւ լոգանք: Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ :

Օրական 8·50 Ն. Ֆ.:

Արձանագրութեանց համար դիմել ամէն օր՝ 17 Բիւ Պլէօ, կէսօրէ վերջ ժամը 1-2, երեկոները 7·30 – 8·30, Շաբաթ 2-6:

Խմբական տոմսի՝ արձանագրութ եանց վերջին օր, Յուլիս 3: Փարիզէն երթուդարձ եւ կանխավճառ 100 Ն. Ֆ.:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ՀԱՒԱՔՈՅԹ ԵՒ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ :

Այս Կիրակի ժամը 15ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ :

Պարանցիկ այս ցերեկոյթի ընթացքին ներկաներու բացատրութիւններ պիտի տրուին այս տարուան բանակումի մասին: Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ նոյն օրը :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափ. կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս չորսին: Հետեւաբար Ա. խումբը կը մեկնի Երկուշաբթի Յուլիս չորսին եւ ոչ թէ Յուլիս մէկին, ինչպէս նախապէս յայտարարուած էր :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համա – Խարբերդ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ: Այս Կիրակի Պ. Հայկազ Չուքուրեանի օդասուն եւ ընդարձակ աղարակին մէջ, Սէն – Լու Կրան – Փէն:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Իր մասնակցութիւնը կը բերէ ԺԱԳ ՆԱԺԱՐ, ձայնասփիւռի եւ բեմերու արուեստագէտ: Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ :

Դերասան ԹՐԱԳՕՇ խնամեալ պատրաստութեամբ պիտի բեմադրէ «ԲԱԽՏԱՒՈՐ ԶՈՅԳԻ ՄԸ ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ» կամ «ՆՈՐ ՀԱՐՈՒՍՏԸ» :

ՌԱՏԻՕ ԱԼԳԱԶ իր նոր սալերով եւ գործիքներով հանդէսին փայլը պիտի աւելցնէ: Ճոխ պիւֆէ եւ համեղ շամփուրով խորոված, մատչելի գիներով :

Մուտքը ազատ է :

Հանդիսավայր երթալու համար Պուլվար Կարիպալտիէն առնել 15 եւ 18 թիւերը եւ իջնել Սէն –Լու, Ֆրանսական եկեղեցիին քով :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ՝

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնացիրաց միութեան կողմէ

Կը նախագահէ ՏՈՔԹ. ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի պարտէզին մէջ : (Անձրեւի պարագային սրահը)

Իր սանին շրջանաւարտութեան առթիւ:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասն ակցութիւնը կը բերեն Փարիզահայ լաւագոյն ուժեր :

ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, ՊԵՌՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ ՔԻԻԹՆԷՐԵԱՆ եւ հայկական պարախումբը եւ ուրիշներ : Մուտքը ազատ է :

Առատ պիւֆէ, շամփուրով խորոված : Մէթօր՝ իջնել Փոն տը Սեւր

ՀԱՅՐԱՍԻՐ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակասպետ· տար· 40 Ն· Ֆր·, վեց·22Ն·Ֆր·
Արտասահման՝ տար· 50 Ն· Ֆր· Հատը 0,20 Ն· Ֆր·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
30
ՑՈՒՆԻՍ
JEUDI
30 JUIN
1960

36ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8837 — 36EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 16ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4638

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՋՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱ՞Ն

Այն փաստը, որ Մայիս 27ի պինուորական յեղափոխութիւնը ա՛նքան դիւրաւ – քեմբ եւ առանց արմատի, մանաւանդ առանց արիւնահեղութեան յաջողեցաւ, ապացոյց մըն է թէ որքան փտած էին դիմոկրատ կառավարութեան հիմերը :

Առանց Մենտերէս՝ կրթնած իր անձ – նական հարստութեան վրայ եւ չրջա – պատած փառասէր ու չահախնդիր մարդերով — որոնք կը չոյէին իր ունայնամտութիւնը — , դարձած էր Թուրքիոյ փտած զաւակը :

Մենտերեական ձլտումները հետզհետէ զօրացան իր մէջ, տարիներու հալումաղումէն յետոյ ընտրութեանց ընթացքին իր հաստատ չահագործութեան ձեռք բե – րած յաջողութիւնը այն հաստատ համոզումն էր զոյացուցած իր մէջ թէ դե – մոկրատները անպարտելի են եւ յաւիտենապէս իրենց ձեռքին մէջ պիտի պահեն երկիրն ու զինք : Իսկ ինք իրրեւ «անփոխարինելի» վարչապետ պիտի չարունակէ անպատասխանատու եւ յանձնապաստան կերպով վարել երկիրը :

1957ի ընտրութիւններէն ի վեր ընդդիմադիր Հալք կուսակցութիւնը թէ՛ խորհրդարանին եւ թէ երկրին մէջ աստիճանաբար իր քննադատութիւններն ու յարձակումները Մենտերէսի «հակադեմոկրատական» քաղաքականութեան դէմ :

Անկասկած վարչապետը ուշադիր հետեւեցաւ Սթալինի եւ Հիթլերի օրինակներուն : Քննադատող բերանները փորձեց լռեցնել՝ բանտարկելով ընդդիմադիրները կուսակցական քարոզիչներն ու լրագրողները : Արդիւնքը Հալքի հրապարակային հաւաքոյթները :

Մանաւանդ բացէ ի բաց թշնամական դիրք բռնեց հանդէպ Իսմէթ Ինէօնիւի, առանց անդրադառնալու, որ «անկախութեան պատերազմ»ին եւ Լօզանի խորհրդաժողովին մէջ իր ձեռք բերած դիւանագիտական կրկնակի յաղթանակներով «փաչան» ցարդ ունեցած առարկայ է ոչ միայն հասարակ ազգութիւն եւ մտաւորականութեան մօտ, այլ նաեւ ու մանաւանդ բանակին մէջ :

Մենտերէս իմաստութիւնը չունենալ թափանցելու իր հայրենակիցներու հոգեբանութեան :

Անկէն առաջ իրեն դէմ ծառացան հանրապետական ուսանողները, երկրին վարիչները, որոնք պարզապէս «ազատութիւն» (Հուրիյէթ) կ'աղերսէին, միաժամանակ պահանջելով որ հրաժարի վարչապետը՝ եթէ չուզեր ժողովրդավարական սկզբունքներով կառավարել երկիրը :

Շարժումը վարակիչ դարձաւ : Զին – ուորական վարժարանի ուսանողները իրենց կարգին արտայայտեցին իրենց դժգոհութիւնը օրուան իշխանութեան դէմ, առանց փողի ու թմբուկի, լռիկ տուգանքով :

Ցաւերը քալլն առաւ բանակը : Պայքարին վարչաձեւը փլաւ կուգ արձակեցին մը նման, անիրաւունակ կերպով, առանց լացող մը ունենալու վրան :

Անկարելի կարծուած դեմոկրատ կուսակցութիւնն ու անոր եռանդագործ բանակը ա՛չ մէկ փորձ կատարեցին, ա՛չ մէկ պնդակ արձակեցին՝ պաշտպանելու համար կառավարութիւն մը, որ տասը տարի է վեր անձամբակալ ափերն ու տի – րանին էր եղած երկրին :

Ահա Պայար, Մենտերէս եւ դեմոկրատ նախարարներ ու երեսփոխաններ, Մարմարայի եզերքը Առա ամայի կղզիին մէջ ձերբակալուելու համար, քանի մը ժամ ետք Ատ

ՀԱՅ ԳՐԵՐՈՒ
ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

—o—

Բ.

« Ներկայումս, կ'ըսէ Լ. Եաղուպեան, ամենակատարելագործուած տառերը համարւում են լատինականը, որոնք 400 տարուան հնութիւն ունին, հետեւաբար շատ մշակուած են, յաճախակի, մշակուում են թէ դծանկարչական եւ թէ դասաւորութեան տեսակէտից ... : Օգտուելով լատինական տառերի փորձից, մենք աշխատել ենք հայկական տառերի դծերն ու դասաւորութիւնը մօտեցնել լատինականին ... »:

Ապա զանազան ձեւով գրերու գործածութեան չափով թուարկումներն ընելով եւ տողին մէջ, տողէն վեր, տողէն վար, տողէն վեր ու վար լատին եւ հայ գրերու համեմատութիւններէ վերջ՝ կ'եզրակացնէ թէ « այս հանգամանքը խանգարում է աչքերին տառերն անմիջապէս ընդգրկելու եւ արագ ընթերցելու»:

Լ. Եաղուպեան այս անյաջող հետեւանքը կը հանէ անչուշտ անոր համար որ հայերէնէ եւ նոյնիսկ լատին տառերէ աւելի ռուսերէնի գրաւարժութիւն ունի : Եթէ քիչ մը աւելի հայերէն գիրք գար ձուցած ըլլար, պիտի անգրագառնար որ մեր այբուբենի մեծագոյն առաւելութիւններէն մին՝ գրերու այդ եղեւէջներն են, որով տառերու միաձեւութիւնն ընդմիջելով՝ աչքը դանագանութեան կը հանդիպի եւ առանց գրերն իրարու խառնելու շփոթելու վանկերն ու բառերը տեսնելու մէջ հեշտաւ կ'ամփոփէ : Մինչդեռ ինք տողին մէջի եօթը տառերը 21ի վերածելով անհեթեթ դժուարութիւն մը կը տեղծէ գիրքը ընթերցանութեան :

Լաւ գրաւարժութիւն ունեցողները ոչ թէ կէս այլ երեքմի ամբողջ տող մը եւ աւելի՝ մէկ հայեացքով կը բնորոշեն ու կը կարդան : Այս դիւրութիւնը տառերու եղեւէջն է որ կը պատճառէ : Հիմա իր հնարած 21 տառերով որ տողին մէջ կ'ամփոփուին, մաս մըն ալ որ վերէն վար կ'երկարաձգուին, ինչպէս ի, կ եւ այլն, տողին վրայ կը գտնուին, կ'ունենանք նանք համաչափ չարուածք մը որ աչք կը յոգնեցնէ :

Տարբներ առաջ անգամ մը Փաուսայի համալսարանի համեմատական լեզուաց դիտութեան ուսուցչապետ հայագէտ Է. Թեզայի այցելութեան զացած էի : Թեզա դիմացս գրաւ ամբողջ գլխագրերով տպուած հայերէն էջ մը եւ «կարդա՛» ըսաւ :

Քիչ մը զանգաղօրէն կարդացի :

— Ըրածս փորձ մըն էր, ըսաւ, գիտնալու համար թէ հայերէն գլխագրերն ալ մերինին պէս դժուարութիւն կը յարուցա՞ն ընթացիկ կերպով կարենալ կարդալու : Ահա կը տեսնեմ որ միեւնոյնն է նաեւ հայերէնի մէջ :

— Պատճառն ի՛նչ է, ուսուցչապե՛տ, հարցուցի :

— Որովհետեւ, պատասխանեց, միաձեւ եւ համաչափ են բոլոր գլխագրերը եւ կը պակսի եղեւէջներու զանազանութիւնը :

Լ. Եաղուպեան իր զազափարած գրերուն մէջ առանց բնաւ նկատի առնելու տեսութեան բնախօսական այս պահանջը, ջանացած է իր հնարաւորութեան չափով տառերը մէկ դծի վրայ ամփոփել ու զանազատութիւններէն մին, գոհացում տալու համար իր հաշիւներով ներկայացուցած տեսեսապէս խնայողութեանց, զանց ընելով այն միլիոնաւոր աչքերը որ պիտի յոգնին եւ հաւանօրէն ստիպուին ակնաբոյժին :

Կ'ըսուի թէ ճափոններուն 75 առ հարիւրը — եթէ ոչ աւելին — ակնոց կը գործածեն եւ անոնք իրենց տեսութիւնը կը փճացնեն գրքերու վրայ, մասամբ չատ ընթերցասէր ըլլալով եւ մասամբ իրենց գրերու անյարմարութեան պատճառաւ :

Այս կենսական կէտը բոլորովին զանց առնուած է Լ. Եաղուպեանի նորահնար գրերուն մէջ: Իսկ իրր գեղեցկագիտական արտադրութիւն աւելորդ կը համարիմ խօսիլ, պարզապէս նմոյշ մը եղած ըլլալուն իր հրապարակ գրածը: Թերեւս եթէ գայ գժբախտ օր մը՝ որ անոնք գործադրութեան գրուին, լատգոյնները կատարելագործուած ու գեղագրուած ըլլան :

Լ. Եաղուպեան յոռի յատկութիւնն ունի վարկաբեկելու ինչ որ մերն է, վատաբանելու համար օտարինը: Նաեւ ցոյց տալու համար թէ տառերու եւ տպագրութեան մասին համեմատօրէն չատ աղքատիկ է իր հասկացողութիւնը, կ'ըսէ թէ « եւրոպական տպագրութեան մէջ ամենաչատ գործադրուողը «գործածուողն ըսել կ'ուզէ) կեճել 8ի (8գրաչափ = փունքօ) տառերն են: Իսկ մենք փոխարինում ենք կեճել տասը, որովհետեւ մեր տառերի բունը փոքր է եւ նրանք անկանոն դասաւորութիւն ունին, որը նոյնպէս նեղ թական մեծ կորուստ է պատճառում...եւ նոր տառերը միջին հաշիւով մօտաւորապէս տալիս են 15տոկոս խնայողութիւն»:

Իտալական կառավարութիւնը Քուին – դինօ Սելլայի պղինձէ հրաշալի արձան մը կանգնած է Հռոմի մէջ, եմատական նախարարութեան առջեւ, որովհետեւ ան – կախութենէն վերջ ելեւմտուեքը կարգադրելու համար նոյն տարուան ցորեկի արտադրութեան վրայ 5 մ. տուրք մը դրած է: Իրականին մէջ ոչինչ բան, սա – կայն տուով կրցած է արժանանալ հայրենիքի երախտագիտութեան: Նորմ. Հայաստանի կառավարութիւնն ալ նման արձան մը պէտք է կանգնէ Լ. Եաղուպեանի համար, որ գտած է հնարքը գիտնալու ճնշող ծանր բեռը թեթեւցնելու: Ինքը տուրք ալ չէ որ կը դնէ, այլ մեր այբուբենին տառերը կը լայնցնէ, կը նեղցնէ, տողէն վար վեր կը հանէ ու կ'իջեցնէ եւ այսպէս աժան պատրաստուած անուշա – պուր մը կը հրամցնէ ընթերցող դասա – կարգին, որ մաքուր եւ խնամոտ տպագրութեամբ հրատարակութիւններէ արդէն իսկ գրկուած՝ գրերու Բաբելոն մըն ալ պիտի ունենայ ասկէ վերջ :

Լ. Եաղուպեան կ'ըսէ թէ հակառակ եւրոպականին՝ 10 կէքերը կը գործածենք՝ փոխանակ ութի, եւ այս՝ «որպէսզի ընթեռնլի դառնան» գալով թուղթի եւ մելանի կորուստ կ'ունենանք, մինչդեռ պէտք է խնայողութիւն ընել: Եաղուպեանի տուած նմոյշէն համոզուած ենք թէ ինքն անկարող է, բայց ճարտար գեղագրի մը համար բնաւ դժուարութիւն չի ներկայացներ նոյն աչքով մեծ ու փոքր, նուրբ եւ թանձր գրեր չինել: Եթէ ինքը ձեռքն առած ըլլար Շելթէր – կեզելյի, Տեպերնիի, Նեպիոլյի եւայլն առուար առագուցականները եւ հինգ վայրկեանի ակնարկ մը նետած ըլլար անոնց վրայ, անվրէպ պիտի տեսնէր եւ հասկնար որ նոյն տեսակ 6, 8, 10, 12 փունթօ գրերկան տասնեակներով, բոլորն ալ իրարմէ տարբեր, մեծ ու փոքր, նուրբ եւ թանձր, որոնք ըստ պատշաճի տպագրութեան նիւթին եւ հեղինակի ճաշակին համեմատ կը գործածուին:

Հ. ՎՐԹԱՆԷՍ ՄԱՆԳԼԿԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՉՆԻԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉՆՈՎԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ԵՂԻՇԷ ԴՈՒՐԵԱՆ
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ

(Արտասանուած հարիւրամեակին առթիւ, Սորպոն)

Դժուար է ներկայացնել Եղիշէ Պատրիարք Դուրեանի վաստակը, որ բազմաթիւ յատկանիշներով կը ներկայանայ:

Բազմակողմանի անհատականութիւն մըն է, զոր կարելի է նմանցնել բիւրեղի մը, որուն ամէն մէկ հատուածակողմին չրջապատի պատկերը կը ճառագայթէ հարազատ կերպով, եւ ուր աւելորդ գծի մը, գոյնի մը չենք հանդիպիր, իրենց պայծառութիւնն ու ներդաշնակութիւնը խանգարող :

Ծննդեան հարիւրամեակի այս հանդիսութիւնը գեղեցիկ առիթ մըն է, որ իր անձը աւելի ժողովրդական դառնայ ; ճանչնանք դաստիարակ – ուսուցիչը, բանասէր – գրագէտը, մատուռականն ու հանրային գործիչը, իրրեւ քարոզիչ, առաջնորդ եւ պատրիարք, եւ մանաւանդ բանաստեղծը, որուն վաստակը կը տա – րածուի քանի մը մարզերու մէջ, իրեն առաջնորդ ունենալով աւետարանական ճշմարտութիւնները, Մանուկ Ցխուսի կեանքը եւ աւանդութիւնները, եւ այս բոլորէն անկախ, մարզկային եւ բարոյական յոյգերու քերթող արուեստագէտը, իր նկարագրով ու կեանքով մարմնաւորելով այս ճշմարտութիւննե – րը, իրրեւ տիպար եւ անբասիր եկեղեցական :

Այս բոլորին մէջ նոյն ներչնչումը, բանաստեղծի նոյն երեւակայութիւնը, մարզկայնական նոյն յղացումները, ո – րոնցմով առաջնորդուած է իրրեւ գեղա – գէտ :

Քնարերգակ բանաստեղծ մըն է Եղիշէ պատրիարք Դուրեան, անճնատուր յա – ճախ խոհումներու, որոնք կը յայտնուին իր քերթուածներուն մէջ, իր մարմինը եւ հոգին, աշխարհի եւ երկինքի խուլ պայքարներուն անճնատուր է միշտ : Եւ սա – կայն ան կրցած է իր հաւասարակշռու – թիւնը պահել, ենթարկուիլ տարակոյսի հովերուն, առանց անոնց տեղի տալու :

Զէ երգած մարզկային արդար տրր – տունջը, բողոքը զօրաւոր ալիքներով, ինչպէս իր վաղամեռիկ եղբայրը, մեր սիրելի Պետրոս Դուրեանը: Բայց իրը ե – դած է աւելի պատգարիւնութեամբ, հանդարտ դնացքով, իմաստութեամբ հա – մակուած, երգելու համար սէրը, յոյսը եւ հաւատքը նաեւ, հակառակ նկարագրի այն գծին, որուն համաձայն իր դասա – խօսութիւններուն եւ բանասիրական ու – սումնասիրութիւններուն մէջ անդամ, տա – րակոյսի, կասկածի հովը պահած է, իր նկարագրին մեղի ծանօթ հեգնանքի եւ սկեպտիկի չունչով :

Գրականութեան պատմութեան ծանօթ եղողները անչուշտ կը յիշեն մեր միջնադարեան հոգեւորականներէն չատերուն քնարերգութիւնը, ձօնուած վարդին ու սոխակին, ծառ ու ծաղկին, քաղաքին, բնութեան գեղեցկութիւններուն, այդ նիւթերուն տալով խորհրդանշական յղացումներ, իրենց մտքին պատկերացնելով նաեւ սիրոյ եւ պատմունքի առարկայ կին էակը իր ընդհանուր, ինչպէս Գրիգոր Նարեկացիի ծիրանաւ տաղը, որուն մէջ տակաւին տաճարը զարուն կ'երգուէր սիրամարդը իր կանացի գեղեցկութիւններով :

Եղիշէ պատրիարք Դուրեան, այս ժամին մէջ ալ հարազատ մէկ ներկայացիչն է անոնց : Հովուական սրինգի փթթուածները բազմաթիւ տողեր ունին նմանի նեղչնչումներու, երազի եւ կարոտի, որոնց պրեթէ չեն անդրադարձած քննադատները :

Մարզկային հարազատ ձայնը, որուն պահանջները չէ կրցած անտեսել, իր ընթերին վրայ երգելու համար, միշտ զգուշացած, միշտ խորհրդանշական ձեւով, հոգեւորականներուն արդիսուած նիւթերը, այնքան չերմօրէն, սիրով ու վերացումով :

Եղիշէ պատրիարք Դուրեան անկիղ մարզկային զղացումներն արտայայտելու համար : Մարդն է որ կը խօսի իր մէջ եւ որուն համար աւելի կը սիրենք զինքը : Իրրեւ հոգեւորական կառավարած է իր պարտքը, տուրքը տուած է Աւետարանին ու Սուրբ Գրքին, բայց մարդկային սրտին եւ յոյզերուն հարազատ թարգման ալ եղած է :

Գեղեցկապոյն քերթուածներէն է անոնք որ մեծ ոգեշնչումով մի մօտենար դու իմ ուր կը զանենք կին էակին սրտին խորքէն ժայթքող հեծեծանքները, մտանկան կաթոգ զմուռսի բոյրը, կանացի չքնաղութեան մեղրը, այծեամի վազքը, արտասանին ոգեկոչներուն հետ մրցող լռութեան մէջ թափառող տուրքն ու կուրծքին խռովքները: Բայց որպէսզի սրբիչ չնորհներ ալ մարմնացնէ եւ կարենայ մօտենալ Տիրոջը, պէտք է անոր արցունքը առատանայ յօդերուն նմանի, վարդ ըլլայ, զով սիւքին խառնէ իր հեշտանքը չունչը, տուրքը փափաքներով չրթունքին լարերը լարէ, նուիրումի համբոյր ու ժպիտ դառնայ, սեւ մազերը նոյն բոյրով խնկէ, տիրոջը վառած կուրծքին տակ սիրոյ կրակը արծարծէ, սիրտը բանայ յուզումի փոթորիկին, որ տանն է որ ան պիտի մօտենայ Տիրոջ :

Այսպիսի նուիրական ու բնական նիւթերու արդիւնք է մանաւանդ կիներու պատկերը, ուր կը դիմաւորենք առածային կոյսին նկարագրութիւնը, անոր ճակատը, աչքերը, չրթունքները, լանջքը, նոյնիսկ առանց իր գրկին ունենալու Ցխուս Մանուկը : «Դիտուն Ցխուսի Մանուկ» եւ «Մանուկ Ցխուսի կեանքէն» չորս Մանուկ Ցխուսի կեանքին մէջ, ճշմարիտ չընչումներ են, ուր պիտակներ կը հանդիպինք :

Սրբապատկեր ամէն մէկ տողը պատկերութեան, պաշտպանութեան եւ խնամքի մը դրոշմը մը ունի : Ցանկ տողերէն պիտի ներկայացնենք միայն մէկ քանին :

Հաւատքի տողերուն մէջ Եղիշէ Պատրիարք Դուրեան կ'ըսէ.

Ես եւ Նա

Տէնղպէին սպասում էի, թէ ինչ է ուզում գրել Անահիտը եւ ինչու է ուզում անպայման գրել, երբ նա կարող է ասել այն, ինչ մտածում է: Նա մեկնեց ինձ ծոցատետրը եւ ասաց .

— Կարդացէք :

— Լատիներէն տառեր են.— առարկեցի ես.— չեմ հասկանում :

— Կորցրի ամէնից թանկը , — ասաց Անահիտը եւ իր արցունքոտ աչքերը ուղղեց դէմքիս :

Նրա շրթունքները դողում էին: Նա ձախ ձեռքը դրեց կրծքիս եւ մեր հայեացքները հանդիպեցին իրար: Ինձ թւ – ւաց, թէ նրա աչքերում ես կարդացի ծոցատետրում ինձ անծանօթ լեզուով գրուած բառերի իմաստը : Ես պատրաստում էի համբուրելու ... Անահիտը մի կարուկ չարժում կատարեց եւ նորից թեւանոցուկ անելով ինձ, ասաց .

— Ուշ է, դառնանք :

Այնուհետեւ մենք ոչինչ չխօսեցինք: Ես էինք դառնում մեր եկած ճանապարհով անխօս, առանց իրար նայելու, անծա – նօթների պէս: Թրամվէյի ծանօթ կանգառում Անահիտը բաց թողեց իմ թեւը եւ ասաց .

— Ես մենակ կը գնամ : Դուք կարող էք դառնալ տուն :

— Ինչո՞ւ այդպէս յանկարծ ...— Հարցի կարողացայ ասել ես :

— Հանդիստ թողէք ինձ ,— չչնջաց նա եւ այնպիսի հայեացքով նայեց ինձ , որն ասում էր, թէ՝ եթէ իսկոյն չհեռանաս, լաց կը լինեմ :

Առանց հրաժեշտ տալու ես հեռացայ կանգառի մօտից եւ, անսահման յուզմունքից դողացող սրտով, քայլեցի դէպի հանրակացարան: Փողոցի միւս մայթում ես մի պահ կանգ առայ եւ ետ նայեցի : Անահիտը կանգնել էր իր տեղում եւ նայում էր ինձ: Ես զգացի, որ նա արտասւում է:

Չիմացայ, թէ ինչպէս հասայ մեր սենեակը, բացեցի դուռը եւ բարեւեցի դրասենեակի մօտ նստած Համաձայնին: Ես մոռացել էի, որ երրորդ օրն է, ինչ ես եւ Համաձայնը խոով ենք իրարից : Նա ժպտաց յայտնակողի պէս: Չէ՞ որ առաջինը ես եմ հաշտութեան ձեռք մեկնել : Բայց այսօր ես այնքան երջանիկ էի ըզդում ինձ, որ պատրաստ էի Համաձայնին ներել ամէն ինչ, նոյնիսկ ներողութիւն խնդրել չգործած մեղքերիս համար եւ , բացի այդ, խոստանալ նրան մեր ամբողջ հանրակացարանում բնակուող հազար ուսանողի համար անհրաժեշտ մի բան՝ այսուհետեւ նրան բնաւ Համաձայն չկանչել: Միաժամանակ ես մտածեցի, որ ծոցատետրիս ֆրանսերէն բառերը ամենայարմար է ընթերցել տալ Համաձայնին (նա չատ լաւ պիտէր ֆրանսերէն) : Ես մէկ ուրիշն : Բայց մինչ այդ հարկաւոր էր վերականգնել նախկին բարեկամական – նը :

— Աչխարհիկ, աբլե մենք լաւ բնկերներ մնանք ,— ասացի ես եւ անհրաժեշտ մեկնուեցի իմ մահճակալի վրայ :

— Մի՞թէ՞ երբեւէ դէմ եմ եղել դրան, խօսեց Համաձայնը :

Նրա դէմքից զգացի, որ իմ խօսքերն իսկոյն բարձրացրին նրա տրամադրութիւնը :

— Գիտես , — ասացի, — ամէն ինչ կը լինի, եթէ դու մի քիչ սակաւ օգտագործես այդ օրէնսգրքային բառերից ուղղիտական բոլոր սահմանումները :

— Լաւ, կը փորձեմ ,— ժպտալով ասաց Համաձայնը եւ հարցրեց ,— դու նոյնը՞ւմ ես :

— Նո՞ւս :

— Այո, գիւղից մերոնք հետանալ են ուզարկել, այնքան մեծ – մեծ տեր ունի, ահա ,— եւ Համաձայնը քաշեց մահճակալի տակ դրուած ճամպրուկը ու այնտեղից մի քանի նամակ հանեց, դրեց դրասեղանի վրայ :

ՀԱՅԿ ՄԱՆԱՍՏԻՐԵԱՆ

(6 Շար.)

ԿԱՐԴԱԼԸ ԵՒ ՀՈՏԱՏԱՐԱԾ ՀԱՏՈՒԿՆԵՐԸ

Մի օր ես ժամադրած էի վերջին անգամ հանդիպելու իմ ընկերներուս հետ, որոնք ինձ ճամբու դնելու համար կուգային իմ տունս։ Ես ալ ամէն ինչ պատրաստած էի, որպէսզի առաւօտուն կանուխ մեկնիմ։ Ամէն ինչ կարգի էր դրած, միայն մնացած էր ինձ համար ամենէն դժուարը, այսինքն՝ ինչպէս ազատիմ մօրս ձեռքէն, որ ինձ չէր ուզեր թողուլ, որ գնամ։ Ան կը կարծէր, թէ ես ուզած եմ ամուսնանալ, եւ ինչպէս որ ամէն մայր, ան ալ կ՚ուզէր, որ իր միակ որդին իր քովը մնայ։ Ես ինքս ալ կը սիրէի մայրս, եւ ինչպէս որ ամէն որդի, ես ալ կը ցաւէի անոր ցաւերուն համար։ Բայց ինչ որ ալ ըլլար, ես պիտի երթայի, որովհետեւ ուրիշ ելք չունէի։

Ես ամէն ինչ ըրի, որպէսզի մայրս համոզուի, որ ես ամուսնանալու մտադրութիւն չունիմ, եւ որ ինձ համար ամենէն կարեւորը ուսումս է։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչո՞ւ ես ուզած եմ ուսումս շարունակել, եւ ես պատասխանեցի, որ ուզած եմ դառնալ բժիշկ, որպէսզի կարենամ օգնել մարդոց։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչո՞ւ ես ուզած եմ օգնել մարդոց, եւ ես պատասխանեցի, որ ուզած եմ ծառայել մարդկութեան։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչո՞ւ ես ուզած եմ ծառայել մարդկութեան, եւ ես պատասխանեցի, որ ուզած եմ ծառայել Աստուծոյ։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչո՞ւ ես ուզած եմ ծառայել Աստուծոյ, եւ ես պատասխանեցի, որ ուզած եմ փրկուիլ։

Ան ինձ հարցուց, թէ ինչո՞ւ ես ուզած եմ փրկուիլ, եւ ես պատասխանեցի, որ ուզած եմ ապրիլ յաւիտեան։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչո՞ւ ես ուզած եմ ապրիլ յաւիտեան, եւ ես պատասխանեցի, որ ուզած եմ երթալ երկինք։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչո՞ւ ես ուզած եմ երթալ երկինք, եւ ես պատասխանեցի, որ ուզած եմ տեսնել Աստուած։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչո՞ւ ես ուզած եմ տեսնել Աստուած, եւ ես պատասխանեցի, որ ուզած եմ սիրել Աստուած։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչո՞ւ ես ուզած եմ սիրել Աստուած, եւ ես պատասխանեցի, որ ուզած եմ ծառայել Աստուծոյ։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչո՞ւ ես ուզած եմ ծառայել Աստուծոյ, եւ ես պատասխանեցի, որ ուզած եմ ծառայել մարդկութեան։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչո՞ւ ես ուզած եմ ծառայել մարդկութեան, եւ ես պատասխանեցի, որ ուզած եմ օգնել մարդոց։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչո՞ւ ես ուզած եմ օգնել մարդոց, եւ ես պատասխանեցի, որ ուզած եմ դառնալ բժիշկ։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչո՞ւ ես ուզած եմ դառնալ բժիշկ, եւ ես պատասխանեցի, որ ուզած եմ ուսումս շարունակել։

Ան ինձ հարցուց, թէ ինչո՞ւ ես ուզած եմ ուսումս շարունակել, եւ ես պատասխանեցի, որ ուզած եմ ամուսնանալ։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչո՞ւ ես ուզած եմ ամուսնանալ, եւ ես պատասխանեցի, որ ուզած եմ ունենալ զաւակներ։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչո՞ւ ես ուզած եմ ունենալ զաւակներ, եւ ես պատասխանեցի, որ ուզած եմ ունենալ ընտանիք։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչո՞ւ ես ուզած եմ ունենալ ընտանիք, եւ ես պատասխանեցի, որ ուզած եմ ապրիլ։ Ան ինձ հարցուց, թէ ինչո՞ւ ես ուզած եմ ապր

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն կ'ողբայ իր ընկերոջ՝

ՎԱՀԱՆ ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆի

յանկարծական մահը եւ իր ցաւակցութիւնները կը ներկայացնէ ողբացեալին ընտանիքին :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՍՈՒԼԻՍ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ (17 Բիւ Պլէօ)

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ:

ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Բ. մաս

Ասուլիսը կը վարէ՝ ԸՆԿ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի Փարիզի եւ արուարձաններու, Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան եւ երիտասարդ խումբերու անդամ – անդամուհիները եւ փափաքող ընկերուհիներն ու ընկերները:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Վահան Փաստրմաճեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Վիքթոր Աւագեան քսան Ն. Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման: Նոյն առթիւ Պ. Խաչիկ Փաստրմաճեան երեսուն Ն. Ֆ. «Յառաջ»ի բարգաւաճման, փոքրիկն Տիգրան Փաստրմաճեան տասը Ն. Ֆ. նոյն նպատակին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Թաղ. խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ Պօմոնի Ս. Գ. Լուս. եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութեան առթիւ ըստ սովորութեան հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, եկեղեցւոյս հանգուցեալ հիմնադիրներուն՝ Պալաքեան Ս.ի, Գ. Շահլամեանի, Ա. Դարբինեանի, Ո. Անսուրեանի, ինչպէս նաեւ Սահակ Մեսրոպ ազգ. Մշակոյթի Տան հիմնադիրներու, եկեղեցւոյ եւ սրահի շինութեան նիւթապէս օժանդակողներու ննջեցելոց հոգւոց ի յիշատակ: Կը հրաւիրուի Պօմոնի եւ Մարսիլիոյ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ այն հանդիսաւոր արարողութեանց, յարգելու համար յիշեալ հանուր ննջեցելոց քաղցր յիշատակը :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Կապոյտ Խաչի տարեկան Դաշտահանդէսը, մեծ պատրաստութեամբ:

Այս Կիրակի, Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ Շաթօ տը Պօրըկարի դեղատեսիլ լենռադաշտի պաղ ջուրին մօտ :

Դաշտահանդէսի ընթացքին, պիտի կատարուի դպրոցի աշակերտներու մրցանակաբաշխութիւնը :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, աշակերտներուն կողմէ:

Հաճելի եւ զուարթ մթնոլորտ, բարձրախօսով հայկ. եղանակներ :

Ճոխ եւ դիւրամատչելի գիներով պիւֆէ, պատրաստուած Խաչուհիներու կողմէ

Սիրով կը հրաւիրուին Լանսէի, Ռընաժի եւ շրջաններու հայրենակիցները :

Անձրեւի պարագային, կը յետաձգուի Յուլիս 10ին:

ԼԸ ՖՈՅԻ ԲԱՆԱԿՈՒՆԵՐԸ

Ժէօնէս է Աքսիոնի վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ՝ Լը Ֆոյի առաջին բանակումին արձանագրութիւնները վերջացած են: Երկրորդ շրջանին արձանագրուիլ փափաքողներ դիմելու են վարչութեանս: Այս բանակումները տեղի պիտի ունենան դղեակին, նորաշէն ննջարաներուն եւ վրաններու մէջ: Առաջին բանակումին արձանագրուող մանուկներ իրենց ծնողքներուն հետ ներկայ գտնուելու են Երկուշաբթի, Յուլիս 4ին, ժամը 11ին, Մարսէյլի Սէն Շարլ կայարանը, մեկնումի համար: Միւս քաղաքներէն մասնակցողներ պիտի ստանան յատուկ շրջաբերական: Որեւէ տեղեկութեան համար դիմել Վ. Յ. Հելվաճեանի,

6. Place de la Rotonde, St.-Jérôme, Marseille
Tél. 62-85-10

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր ընթերցողներուն արձակուրդի ամիսները, արձակուրդի շրջան է նաեւ թերթին առաքումով զբաղող մեր պաշտօնեաներուն համար՝ որոնց կարգաւ բացակայութիւնը զգալի կերպով կը դժուարացնէ մնացողներուն առօրեայ աշխատանքը :

Կը խնդրենք մեր ազնիւ բաժանորդներէն որ, արձակուրդի առժամեայ հասցէի փոփոխութեան համար, նախընտրաբար հանին դիմել որեւէ թղթատարական գրասենեակ :

Ընթացիկ պարզ եւ ձրի գործողութիւն մըն է, որուն գործադրութեան համար պէտք է լեցնել տեղւոյն վրայ տրամադրելի՝ հետեւեալ խորագիրով դեղին թուղթը. —

Formulaire No 755-A — ORDRE DE RÉEXPÉDITION
(Changement d'adresse temporaire)

Կանխաւ շնորհակալութիւն մեր բաժանորդներուն որ պիտի ուզեն այդ ձեւով դիւրացնել մեր գործը :

Բացառաբար մեր խնդրանքը գործադրելու անկարելիութեան մէջ գտնուող բաժանորդներուն համար, հասցէի փոփոխութեան ծախքն է՝ 2·50 Ն. Ֆ., կանխաւ վճարելի :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ :

3 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը

Ծառաշուք եւ օդասուն ընդարձակ պարտէզին մէջ:

Bar Charles, La Fêve

Պատուոյ նախագահութեամբ Ամերիկայի Հ. Օ. Մ.ի ընկերուհիներէն

ՏԻԿԻՆ ՍԱԹՕ ՅԱԿՈԲԵԱՆի

Բացման խօսք Տիկին Վարդանուշ Հազարեան, Կը խօսի Տիկին Զապէլ Պետիկեան :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Կ'երգէ Օր. Փօլէթ Արգումանեան, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ զաւեշտ Կապոյտ Խաչի աշակերտներու կողմէ:

Ժամը 16էն սկսեալ հայկական եւ եւրոպական պարեր, ընկերակցութեամբ Ս. ՉԷՕՐԷՔՃԵԱՆ նուագախումբի :

Մուտքը ազատ է :

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված, մատչելի գիներով :

ԾԱՆՕԹ. — Հանդիսավայր երթալու համար Շափիթրէն առնել Լա Ֆէվ տանող հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեան, ճիշդ հանդիսավայրին առջեւ :

ԼԻՈՆԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԴՊՐՈՑԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տէսին, Կապիյոնի սրճարանին բակը, Յուլիս 3ին, Կիրակի օր :

Լիոնի Լուսաւորիչ դպրոցին դաշտահանդէսը Տէսինի մէջ, այս Կիրակի ամբողջ օրը, Կապիյեոնի սրճարանին բակին ծառերուն տակ, զովասուն ջրանցքին եզերքը:

Սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ շրջակայի Հայութիւնը այս ազգօգուտ ձեռնարկը քաջալերելու եւ հայկ. ուրախ մթնոլորտի մէջ հաճելի ժամանց մը անցընելու :

Մուտքը ազատ է: Կերուխում առա՛տ, անակնկալներ շա՛տ ...

Ազգային երգ, տոհմային բարք հարազատ ու ճառեր ազատ :

Côte d'Azur

Արձակուրդի մեկնող Հայերու ուշադրութեան :

Camping International
«LE GAI MOULIN»
à Cros-de-Cagnes

Նիսէն եօթը քիլոմեթը, ծովեզերք :

ՏՆՕՐԷՆ
ՄԻՆԱՍ ԱՇՃԵԱՆ

Camp clos sous les orangers
Plat du jour - Alimentation
Jeux - Parc - Attractions - Bar
— DANCING —

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Յուլիսի եւ Օգոստոսի խումբերու արձանագրութիւնները փակուած են :

Առաջին խումբը կը մեկնի Յուլիս 4ին :

Արձանագրուած ծնողքներէն կը խնդրուի փութով երթալ 5 Բիւ Մէյրան լրացնելու համար հարկ եղած պայմանները:

Հեռախօս ԹՐԻՒՏԷՆ 27 – 35:

Մինչեւ Յունիս 29 չներկայացողները կը ջնջուին ցանկէն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Ուրբաթ (Յուլիս 1) Ֆիլիփիի սրճարանը: Օրակարգ՝ Պատգ. ժողովի զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Պէլվիլ – Լիլա հայկական դպրոցի Կրթ. Մարմնի կողմէ, բարձր հովանաւորութեամբ Հայրապետական պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, Կիրակի, Յուլիս 3ին, ժամը ճիշդ 15ին, Մէրի Փրէ Սէն Ժէրվէի սրահը (Մէթրօ Փրէ Սէն Ժէրվէ) :

Երգ, պար, արտասանութիւն :

Կը ներկայացուի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ աւանդավէպէն դրուագներ՝ զեկավարութեամբ դպրոցին արուեստագէտ ուսուցիչ Պ. Յ. Թորոսեանի :

Հանդէսի ընթացքին ճարտարագէտ Պ. Եդուարդ Իւթիւճեանի կողմէ պիտի ցուցադրուին հայրենիքի նոր կենցաղն մոգական լապտերով, եւ պատմական յիշատակարաններու նկարները:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Այս տարի Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափ. կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս չորսին: Հետեւաբար Ա. խումբը կը մեկնի Երկուշաբթի Յուլիս չորսին եւ ոչ թէ Յուլիս մէկին, ինչպէս նախապէս յայտարարուած էր :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՇԱՒԻԼ.—Հ. Յ. Դ. Արզութեան խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21·30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Օհանջանեան սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐ ՕԳՈՍՏՈՍ 1-31

Արձանագրութիւնները սկսած են :

Այս տարուան բանակումը տեղի կ'ունենայ Օթէլ Սփլանտիտի մէջ, Լափրէ (Իզէռ):

1000 մեթր բարձրութեան վրայ, գեղատեսիլ լիճի մը ափին, բոլոր յարմարութիւններով օժտուած մեծ պանդոկի մը մէջ: Խաղադաշտ եւ լոգանք: Խմբական պտոյտներ, դասախօսութիւններ եւ գեղարուեստական երեկոյթներ :

Օրական 8·50 Ն. Ֆ.:

Արձանագրութեանց համար դիմել ամէն օր՝ 17 Բիւ Պլէօ, կէսօրէ վերջ ժամը 1-2, երեկոները 7·30 – 8·30, Շաբաթ 2-6:

Խմբական տոմսի՝ արձանագրութեանց վերջին օր, Յուլիս 3: Փարիզէն երթուդարձ եւ կանխավճառ 100 Ն. Ֆ.:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ՀԱՒԱՔՈՅԹ ԵՒ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ :

Այս Կիրակի ժամը 15ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ :

Պարանցիկ այս ցերեկոյթի ընթացքին ներկաներու բացատրութիւններ պիտի տրուին այս տարուան բանակումի մասին: Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ նոյն օրը :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ՝

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնացիրաց միութեան կողմէ

Կը նախագահէ ՏՈՔԹ. ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի պարտէզին մէջ : (Անձրեւի պարագային սրահը)

Իր սանին շրջանաւարտութեան առթիւ:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Փարիզահայ լաւագոյն ուժեր :

ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, ՊԵՌՆԱՌ ՏԷՏԷՃԵԱՆ, ՏԻԿԻՆ ՔԻԻԹՆԷՐԵԱՆ եւ հայկական պարախումբը Օր. Մ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ (դաշնակ), Պ. Ա. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ (արտասանութիւն) եւ ուրիշներ :

Մուտքը ազատ է :

Առատ պիւֆէ, շամփուրով խորոված : Մէթօր՝ իջնել Փոն տը Սեւր

Իսիէն առնել 169 թիւ հանրակառքը եւ իջնել՝ Սեւր :

ԱՐԵՒԸ բնութեան կուտայ կապոյտ երկինք, կանաչ սար ու ձոր, գոյնզգոյն ծաղիկներ եւ զուարթ լոյս ...

ԱՐԵՒԸ կրնայ ձեր տունն ալ ողողել իր զուարթ լոյսով ու գոյներով եթէ ձեր բնակարանը ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ և ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 Bis, Bd. Sébastopol PARIS 4e

Tél. : ARC. 26-61 Métro : HALLES) (CHATELET -

136, Rue des Bourguignons
ASNIÈRES - BOIS-COLOMBES

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող ! ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON. PARIS 12 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20
166, AV. ARISTIDE BRIAND, PAVILLON-SOUS-BOIS - SEINE
4 BIS, RUE P. V.-COUTURIER, ARGENTEUIL - S. ET O. 18, RUE BRÉZIN, PARIS 14
24 RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER, ALFORTVILLE
48 BIS. RUE DALAYRAC. FONTENAY SOUS BOIS